

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 385.

Lickute Kadmoniot.

— ∞ —

Zur Geschichte

des Karismus und der karäischen Literatur.

—
Nach handschriftlichen Quellen bearbeitet

von

S. Pinsker.

Mit Unterstützung des kaiserl. russ. Ministeriums für Volksaufklärung, und des
Institutes zur Förderung der jüdischen Literatur.

WIEN.

Gedruckt bei Adalbert della Torre.

1860.

לקוטי קדמוניות

לקורות

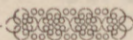
דת בני מקרא והליטעראטור שלהם

עפ"י כתבי יד עבריים וערביים

מאת

שמחה פינסקער.

איש אודיסא.

וויען

דרוק פאן אדאלבערט דעללא טארע.

תר"ך.

לכבוד נשמת

אדוני אבי מורי ורבי עטרת ראשי וצפירת תפארתי הרב המובהק, תורני
תלמודי ואלוהיי, בקי בנגלה ובנסתר ובחכמות החיצוניות

ה"ה

מרנא ורבנא שבת במרנא ורבנא מרדכי הלוי יעמ"ש

אשר הרביץ תורה בישיבות. והגיד דבר ד' לעמו בקהלות המפוארות
ראווע טארנויא טארניפול וטיסמניץ

מנחת זכרון מזכרת תודה

מאת

בנו וצעיר תלמידיו.

המחבר.

הקדמה

מדות השלמות שלכל חכמה וידיעה בכלל, כפי הגבול הנקלצ
לשכל האנושי מאת הצורא יחצרך, היא הרחצת גבולה כן
צאיכותה כן צכמותה, דלוני מלד האחד ההשדלות כפי האיפטר
אם לצאר האמותיות עלמן שכצר כחאמותו צהן ע"י מופתים חדשים,
או להייסיר עקמומותן כשנתעוותו, או להקיר השטה המושלת
מגצירה ותצוא אחרת תחתנה כשנתצאר ציטולה, ומלד האחד
ההתאמנות להרחיב גבולה ע"י החפוש והחקירה צמליאות אחרי
ידיעות חדשות שלא נודעו עוד, וכל עוד שיתרחבו גבולי המחקר
צשתי אלה הייסרות כן תגדל שלמותן. אמנם יש ידיעות שנאות
להן מלד עלמותן הדרך הא' כמו האמיניות האלהיות, ויש שדרך
הצ' יותר מועיל להן, כאותן שיקודתן על הכסיון, כמו החולדות
והקורות בכלל, כחולדות הטבע וקורות הזמנים והמומלכות
והעמים, מונהגיהם, דתיהם, מלחמותיהם ומעמדם השכלתם, אלה
הידיעות ודומיהן התחילו ללכת הלוך ורחוב מיום אשר עמו
צעליהן לצ' לדרך דרך הנסיון, וגלו דצרים שנחעלמו מהדראשונים,
והולילו לאור כלורות לא ידעון מי שקדמו להם, צד"מ ע"י הנוקעים
צאקלימים שונים ממה שמלאו אלה ע"י חקירתם צמליאות מוניכי
הדוממים והלמוחים וצע"ה עד שכתרצתה ידיעת מיניהן צזמננו
צשיעור לא יאומן, ואלה מן הכתיצות המלויכות על אצנים וכו'
(אונטריפטעו) וקפרים כ"י צלתי ידועים עוד לאכטי איצרופא צלשונו'
סוכות שידיעתן גם היא כתפטטה עמה צארפן מוצהיל ומשומם, ויפה
העיר החכם Wuttke שאיננו צהחלט ככון מאמר החכם Liebig צאמרו
שגדר הטעות אינו אלא הלל הרופל מן האמת כשימונעו קרני אורה
צדרכם ע"י נפש האדם העכורה והצלתי לרופת, אצל לפעמים צאה
הטעות רק מחקרן ידיעה גרידא עד שמה שנושיונה הידיעה החדשה
צמוקס הסכלות הישנה הצוטחה צאולרותיה הוא משרש ועוקר
את הטעות ומהרס קילורן של הידיעות ושיצושי צני אדם הנצבים
עליהן, וא"כ כמה מעלות טובות ג"כ למחקר ידיעות הקדם
עלינו צפתחן לפנינו שערי ארץ חדשה לא נתקו כפות דגלינו
עליה עד כה, וכסם שדרכו דרך זה חכמי ידיעות המזרחיות

בכלל כך השתמשו בכל חלק מחלקיה כשצאו לדרוש אחרי ענפיהן
 וענפי ענפיהן צפרטו אחרי התחלקותן למחלקות, עד שגם צקורות
 לטוננו הקדושה נמלאים בזמננו זה כציתר העמים כן גם צעמנו
 חוקרים אחר ונקורים חדשים ומולאים לאור מתוך נגזי הספרים
 הגדולים הנודעים באירופא כחצי יד ישנים המפילים אור חדש
 על תולדות הלשון והשיר והמלינה ומלילים משגיאות אשר נפלו
 בהן מי שקדם להם מן הראשונים והאחרונים לא מחקרן שקידתם
 והחצונותם כ"א ומסלות דברים פשוטים קלי העיון צעצור העלום
 עד כה מעינם להעדרם מידיעתם. והאנשים המשתדלים בזה צלי
 ספק ראויים הם לשאת ברכה ותודה מאת כל החכמים לא לצד
 על ערכתם כ"א גם על הטובה אשר הם עושים להחיות עלמות
 יצרות וערמות עפר כמו שהוא ידוע מהרצה כ"י הנקולקלים
 והצלויים והנרקצים מרוב יושן וליחות ורטיבה, ולולי הם כבר
 נאצרו מן העולם ועמם גם ידיעות רבות הנפילות אור על
 קורות הליטיראטור ומייטרים ומתקנים אותן, וזה כפי מה שאחשו
 ומספיק ללאת צו ידי חוצות ומקדים על מונמתי וכוונתי בתכלית
 ספרי זה ותועלתו, כי הנה אותן כחצי יד שנחשורתי לדבר
 עליהן ועל מחצריהן צו, לא לצד שהם צעלום צלתי ידועים עוד
 צעולם וצלתי נמלאים באחד מנגזי הספרים הנודעים, אלא שאפילו
 שנות מחצריהם כבר נשתכחו וכל פקרי העצריים ואין להם
 זכרון לא עם הראשונים ולא עם האחרונים, והיתה אונם סבת
 זאת השכחה לדעתי היות מחצריהם רוצם מוצעלי ומקרא
 כן צכמותם מועטים וואד צעוך אל אחיהם הרצנים, כן צמעומם
 ומלצם כרדפים מהם ככראה ומקצלת הראצ"ד ז"ל, והיתה כמו
 כן אחת מן הרדיפות שלא הכירו הרצנים לחלומידיהם להשתמש
 צספרי הקראים ואפילו צספרי האגרוכות והדקדוקין שלהם,
 וזה לפי שלא היה האוגר פותר וולות ומפרש פשט המוקראות
 לצד, אלא שלא נולטו ג"כ איזה דברים הנוגעים לדין מהיותם
 כארגים צתוך אריגת פירושו עפ"י גלגול הדבור, כאשר יתראה
 זה מתוך אגרונו של הרדצ"א (מלד קכ"ג ואילך), ויותר שעתה
 צזמן מן הזמנים כוכב מזהיר צין הרצנים צכמו אלה העניינים
 באופק הליטיראטור העצרית כן שקעו מאורות הקראים צו, כמו
 שקצלו צד"מ את מחצרתו של ר' מנחם צ"ס והדיחו אגרונו של
 הרדצ"א שקדם לו והיות לו שם רזכר צספריהם, ועד"ז נאצד ג"כ
 אגרונו של צן קריש לפי שגם הוא קראי היה כאשר יצא, וכן נשכחו
 ספרי שיר ומלינה שלהם הם ומחצריהם, בהיות שלא חדלו הקראים

לטעת צין עדויות מנעיהם גם שירי החול על צעלי המשנה
 והתלמוד (לד ע"ג) ואעפ"י שהיו הם צעלים מכירים קפריהם
 אלה ושאלו מהם, ו"מ לא נחננס להתפשט צין התלמידים וההמון
 מיראתם שלא ילמדו ומתוכם לצעוט בקבלתם הנאמנה, אמור
 מעתה בזמננו זה שכבר הולך ומחצטל תהלה לאל שנאת הדחות
 בכלל ואותה של הכתות צפרט, ובקשת האמת הולכת ומתגברת
 בכל קעוף ומקעיפי הידיעות, ונה נכון הוא שתשתקע לגמרי גם
 אותה השנאה הכבושה שצין צעלי תורת אמת אחת וצני אל אמת
 אחד, והנח לו לדור חדש אשר בלא"ה הוא צועט צתלי תלים
 של חומרות המושמים עליו מאחרוכי הרצניסוהלואי שיאחזו בהעיקר
 מצלי הרפות אוחו, הלא מלזה לדעתי על כל מי שסיפק צידו
 לעזור לעוצת מנפקי האמת לעשות זאת מצלי שום פחד מפני
 חמת המוקנאים מורדי אור האומרים בלצצם שהם הם הקרובים
 אל האמונה בקנאתם העוורת לה והם רחוקים מוננה בפחזותם
 ומחרתקים עי"ז מדרכיו של מי שהשלים שלו והאמת חותמו, כי
 לא לפניו חנופה תצוא, והלרמתי להתכללומי זאת מפני שחכם אחד
 מידידי היקרים העומד על מלצ הציקור לא סר עם זה מהדראות
 לי התרעמותו על מלאכתי זאת צפני לאמר: מי ציקס מידך ידידי
 לגלות ונה שהיה מוכסה עד עתה, שהרי ע"י גילוי כ"י כאלו
 יתאמרו צ"מ שלהם משפט הקדימה בזמן צידיעת תהלוכות לטה"ק
 צשיר ומלילה ואגור האגרוכות וחצורי קפרי דקרוק הלא צזה
 תוסיק תפארתם וכל עוד סיכריע משקל הודם צנף מאזנים אחת
 כן יקל לעומתו כבודם של הרצנים צנף השניה. השיצומי לו:
 כבודם של רצותינו הקדמונים ז"ל צנקומם מונה, וכשם שאי איפשר
 שיפגם אור השמש ע"י אורה של הלצנה וכמו שלא הזיקה כלל
 התנצאוחם של אלדד ומידד לגדולתו של מרע"ה וצנקומה אחה
 מולא גם ענותותו צשאלו כמתפלא המוקנא אחה לי ומי יחן
 והיה וגו', כן איך צכחם של איזה כחצי יד כאלו לגרוע תהוד
 תפארתם של קדמוני הרצנים ז"ל המזהיר עד קלוי ארץ אף גרעון
 כל שהוא, אבל שואל איך את פיד למי אחה טוען אם לכת המצקרים
 אשר כגילך או להולכי חשכים? לך ולדוגמתך אטיב איני מאמין
 כי באמת וצתמים תלוכותיכם עלי צאשר כמוני גם אחר ידעתם
 כי האמת אהובה לכם מוקראט ואפלטון ואותה אחר מצקטים
 וצנקום חלול כצודה אין אחר חושטין לכצוד המדומה של שקר.
 ולמורדי אור אומר, אילו הייתי מוקריצ לפניכם חצוריהם של
 צ"מ צדצרים הנוגעים להוראה ולדין אזי היתה לחלונותיכם אחה

ומראה של יסוד לאתר פן ימלא בקרבנו אחד אחוז מן החששים
 אשר לצר יפוחה אחרי דבריהם לכוות ח"ו מדרכי הקבלה, אך
 אני לא באתי אלא לאגור איזה דוגמאות מתוך ספרי סיר ומלילה
 וערכי מלין בשביל חכמי הלשון לא בשביל דלת העם שאין להם
 לא חפץ ולא ידיעה בדברים כאלו, ומה גם שע"י כ"ז לא יבורר
 אלא שעריכת השירים במשקל וחרוז ע"ד הערביים ועריכת
 האגרות לצד כחודעו לנו בעת ובהם יותר קדמונים בזמן, שגם
 זה איננו שולל היות כולאים גם עתה במקום מן המקומות
 כתבי יד כאלה לחכמי הרבנים ג"כ מזמן יותר קדום שלא זכו
 עוד להתגלות, אבל בענין המלילה העברית צעלמו כבר כולא
 עוד צימיי קדם קדמתה לרבותינו צעלי התלמוד חידות וקירות
 ושירים ונשלים יפים ומתוקנים ע"ד לחות הלשון, וידיעתם הרחבה
 בלשון ובחכמות ואפילו בדקדוק כפי המלצ שהיו בו אז, כבר
 נתפרסמה במקומות מן התלמוד באופן שלא יתכן ללמוד לכבודם
 שום פגם ע"י מה שנתגלו עתה כ"י ישנים ומחזרי צ"ח שהחילו
 לשיר ע"ד משוררי הערביים בזמן יותר קדום, ומה קול הרעש
 הזה? התרע עין איש עשיר בכצטה קטנה של שכנו הדל?
 הידעתם את האשה הכושית הזאת? צח הקנאה היא הנקראת
 צחם לרות עין שעליה מתופסים אנחנו על לבבינו שנה שנה,
 פקדו נא את האדורה הזאת והוליארה דכמו דיה זרה, כבודה
 של הליטיראטור הרבנית בכל מקום ובכל זמן ובכל חלקי הידיעות
 יש לו על מה שיסמוך בלא"ה, ואינו לריך לקעד המקנאים,
 ולעזרת הצל של מה צדך הנוצעת ומקור נשחת בזה.
אבנם גם נולד אחר לא ככחד מומי הקער אשר יתגולל על
 מלאכתו זו מפאת המשכילים המצקרים, ומרחוק אריח
 ומחנותם, כי הנה יחדיו על החדשות שבו יתמלאון לאונר: דאו
 הציא לנו איש עברי כתבי יד ישנים להתגולל ולהתגפל עלינו
 ולפחות אותנו להאמין לו שעוד זמן רב לפני הרס"ג ז"ל כבר
 היו צ"ח משוררים ע"ד משקל הערב ואוברי אגרות ע"ס א"ב
 ומחזרי ספרי דקדוק ופותרי המקרא. וני פתי יאמין לדבריו
 אחרי צוא עדיות חכמים קדמונים שהרס"ג ז"ל היה הראשון בזה,
 ככל הטענות אשר אני הולך לחתן לפני הקורא מיד במורא הספר
 לד' ג' יעויין סס, יודע אנכי היטב כי לפני אני אלי חרב ציקורם,
 וכי ימנהרו לכחרכי ויעפילו להרוס בכייני, אך אני איני שש לא
 מהם ולא מהמונם, המליאת תעמוד לימיני, והיא לצדה חזקה
 מעשרה מצקרים אשר היו צעיר ומאלפי הסערותיהם, וגם אני

אשאל להם יקומו ויגידו וני האמין לשתועתנו שעוד זמן רב
 ערם החלו היונים הקדמונים ללפוף ולנקות כחם בתצורות
 כזר חיו 333 כשדים נצונים מושכלים בכל מיני השכלות,
 חוקרים על טבע הלוחים ומחזרים ספרים רחבים צודעים,
 צדת וצקורות העתים, ככל אשר הפליא להראות החכם המלוין
 Professor Dr. Chwolson כ"י בספרו הנפלא הליטיראטור הקדמונית
 אלל הצבליים, אשר אילו רלה להחליע זאת אדם צעולם קודם
 לו, בוז יצרו לו, ולא היה טוה להם צטול דצריו באצוד הזמן,
 ובכל זאת השלטות החכם הנ"ל שרירות וקיימות וחזקות כלור
 חזק בצב ימים השוחק לגליהם, כי די לו המליאות של כ"י
 המנקרות את העינים ונגדה אין להלחם, בן גם אנכי עמדי
 היום לא בהשערות לצד אני צא אלא בכחצי יד ישנים הנותנים
 עדותם ומכריחים את החכמים להטות ארזן להם ולהציאם
 צכור הציקור שלהם, וזה הוא רלווי ורלון כל מצקט את האמת
 שילורפו הדצרים פעם, פעמים ושצעתים, ואם יעלו צידם
 זולת ונה שהעליתי אני אין קפידא, ובצבד שיוצרך-עי"ז הנכון
 והאמת, ואני אעמוד ונגד ואשמע טענות המיימיים והמשמאילים
 ואחיה גם אני כאחד השופטים להימין או להשמאיל כפי כשרון
 הטענות ונילוסון, עד ילא כנוגה הענין המדובר ומשפטו לאור
 החוקרים, ואולי ע"י התעוררות הזאת ימלאון עוד כ"י אחרים
 צצתי עקד הספרים אשר יסייעו או יתנגדו למה שהחלע צזה
 העניין.

ועתה יש לי עוד להתכלל על מהלך המלאכה צכרך זה מפני
 שאני מרגיש צעלמי היחה חקרת הקדר הנלרך והערך
 הנאות לכנו אלה המלאכות, כי צאו צה דצרים משוכי העניין
 צלולים יחד צלי קדרים ושלא צמקומם הראוי לכל או"א, והקצה
 הראשית צזה היא היות מלאכתי זאת צאה צעלם וראשונה שלא
 צכוונה מומני, רלווי שלא עלה צדעתי מועלם לחצר הקיצולים
 האלה לטפר מיוחד כ"א צתחלה ככסחי אליה לצקסת ידידי
 החכם כ"י מוליא לאור את מכתב העתי המוכנה צסם החלוץ.
 וכשנחליתי לו היחה כוונתי אז לדצר צקולר ולין רק על הדיורן
 של ר"מ דרעי ואגרונו של הרדצ"א באופן שיסקים לערך נערכי
 הקפר הכזכר, אבל מיד צתחלת המאמר הזה ראיתי טכצד עצרתי
 גצול זה שסמתי לו, עד שלא היה איפשר להדפיסו כ"א לפדקים
 ולקסירוגין צהמטך חלקי החלוץ לא צצח אחת כאשר היה עם
 לצצי וצין כה וכה כחדח המאמר עוד יותר ע"י שלוצ העניינים

זה צה עד שלא נמחת ידי כמו שהיא עתה לפני הקורא, וכבר
 כפלטו הדברים ונקלמוסי כמו שהם אשר אין לשנות, כי לשון
 להעתיקם בקדר אחר יותר כחות אין הפנאי שלי ולא צריאות גופי
 מוכימים לזה, ויקחם הקורא החכם רק כליקוטים שונים ועניינים
 משונים ומאוסים במקום אחד לתכלית אחת, ולא יחייב למלאכה
 זו שיווי וערך יותר ממה שכוונתי זה, כי לא היתה כוונתי
 לכחוצ קורות הליטוראטור הקראית, אלא לעזור לכוחי הקורות
 ולהחוקרים בהן עזר כל שהוא כפי השגת ידי, בהמליאי להם
 חדשות שקלרה ידם להגיע אליהן זולתי*), אשר על כן אני מקוה
 שלא יתפק עלי אדם על חדלי מהציא מנה שכבר העלו חכמים
 אחרים ע"י מחקרם בנידון זה, בהיות שאין מקום זה הספר
 אלא לחדשות בלבד, או עכ"פ להיישרת הדיעות המוטעות צעניינים
 שכבר נתחקו לאמיתיות ע"י עדותן של מחצתי צ"מ האחרונים
 כר' משה צשילו ובעל ד"מ ובעל א"ל, אשר אין לסמוך עליהם

(* שמחתי לראות שגם קורס לאת ספריו לאור כבר השתמשו בו החכמים
 המפוראים ואסע וברחטץ נ"י בקורות הימים שלהם שמוט מועיל. למה"ד?
 לחשוך בנים שנולדו לו צת לזקוניו ובידלה והשיאה לאיש, וכיון שהגיע זמנה
 ללדת התחיל מלטעד אחר שמה יברוס החטא, ולא היו ימים מעטים ונתצטר
 שצטרם צא חצל לה המליטה צת יפה, הלך ומלא דמות דיוקנה דומה לשל
 צתו. שמה הזקן, פתח ואמר רצון העולמים לא די שהחייית את צתי אלא
 שהראיתני גם צתי בנים יפים, כך כשהדפסתי חצורי זה הייתי מתעלז ואמרת
 מי יודע היכשר לתועלת ויולל למלאכה ושמה לתורה והצל כחי כליתי, כיון
 שהגיע זמנו ללאת לאור עולם כצדני החכם גרחתץ לשלוח לי החלק הה'
 מספרו היקר געטייטע דער יודעו, וכתצ לי שהסכים עמי בכל מה שהעליתי
 צספרי בקורות הקראים חוץ מנ' דברים שהוא נוטה מדעתי בהם, עמדת
 ונתתי שנה והודים לחונן הדעת שלא יבעתי לצהלה, אך צמה שהוא מפדיו
 בהקדמתו על המדה להורות לי (מוסיף) על חסדי לשלוח לו כל צובין מספרי
 עיד אחר לאתו לאור), גם על השאילי לו כל האוצר הרצ שלי מכתצי יד צתי
 מקרא, מורה אני שאין אני כדאי וראוי לתש"ח זו, כי אין אדם מקבל חודה
 על עוצה שלא בעל כלל, וכל מה ששאז ממלאכתי לא שאז אלא עמה שהצאתו
 צחצורי זה או ממה שהעליתי צו צדרך הציקור והחקירה בלבד, אשר צלי ספק
 זכרנו הטעהו לכחוצ כן בהיות שלא השאלתיו סוסכ"י חוץ מאגדת ד'סהל הנדפס
 בהנספחים וקלת מספרי זה צעודנו צכתוצים, וזה לפי שלא ציקש עמכי
 יותר ואילו עשה זאת צודאי לא הייתי מוכנע הטוצ מצעליו, ואי איפשר
 לי צמקום זה לעמוץ צחצי דגשת תודתי להחכם החוקר הנעלה וישר לצ
 דוקטור יאסע נ"י על כל הטוצ אשר היה עם לצצו לצדד על ספרי זה
 בהכוספות (Zusatz) שחצד לספר הקורות המצויין שלו מן צר א ואילך.

כלל מפני שלא הזכירו מומצרים קדמונים אלא עפ"י מה שמלאום
 מוצרכים צב"י פעם בשמותם העלמיים, פעם צכינדיהם, פעם
 צלירוף שם אצותיהם ופעם זולתם, ומצלי לחקור אחריהם, עד
 שעושים מחכם אחד שנים ושלושה ועוד יותר, כמו שעושים מר' קהל
 צ"מ ואצוסרי צ' חכמים, ומונים את ר"י הרואה לחוד ואת ר"י
 צן אצרהם לחוד, ומומרים זה האחרון צר"י צן יעקב ומיחסים
 הכינוי אלקרקסי פעם להראשון פעם להאחרון, ומכנים את ר'
 לוי צן יפת פעם בשמו ופעם בצן קעיד ופעם באצו קעיד ובאצו
 השם, וגם בקעיד וסעדיה, ותמורת ר' חקון צן משיח הם מוזכרים
 ר' חקון לעלמו וצן משיח לעלמו ודומיהם עוד, עד שרשימתם
 וממות חכמיהם נתרחצה ביותר ע"י הכפלת שמות וכינויים שונים
 לחכם אחד צעינו, ולעומת זה שתקו לגמרי מחכמים אחרים שלא
 זכו לראות חבוריהם, ועד עתה לא מלאחי עוד חכם מן החכמים
 שיעציר אלה הרשימות תחת שצט ציקורו צכלל, חוץ מן הח'
 גייגער כ"י במקומות, ומן החכם ר' משה ש"ס כ"י בקפרו המלויין,
 רשימה מקצולי כ"י שצליידען, אשר לראצון נפשי לא זכיתי להציא
 צרכה זו אל ציתי עד אשר כצר נדפקו כל הכספחים ורוצי
 ההערות אשר הקדמתי להדפיסן קודם הפנים צכוונה צכרי
 ללמלם המקום ע"י ליונים על הדצרים הנזכרים בהם, למען
 הנלל עי"כ מהכפלת עניינים שונים, ואילו היה זה הקפר הנכבד
 לפני צשעת מלאכתי, הייתי נעזר ומנו עזר לא מועט צכל לר'
 ופנים.

החלק הזה מוספרי הנחון לפני הקורא, כולל זמן שש מאות
 שנה מתחלת הוקד דת צ"מ (ד"א תקט"ו צקירוב ועד
 ר' אהרן האחרון כ"ע צתחלת המאה הצ' לאלף השטי), והדצור
 על חכמיהם מזה הזמן הוא היותר קשה צהיות שהכ"י והחצורים
 אשר נתקיימו עוד היום מהם מעטים הם, ובחלק הצ' אשיצ
 אי"ה לדצר על החכמים האחרונים שחיו ממונ ר' אהרן הכ"ל
 ועד זמננו זה צהרצת הדצור יותר כפי רוצי חצוריהם שנשתמרו
 מן הכליון ע"ע, וצו יצאו עוד נוספות לחלק הא' הליקוטים
 שהולאחי מתוך פירוטי ר' יפת ורצצ"י ואחריהם צכל המקומות
 שדצרי רצ"ג ז"ל מוצאים מהם צלירוף עענותם עם הערותי
 עליהם, כשיגזור ד' צחיים, ודעת לכצון נקל שלא על כל החכמים
 הנזכרים צרשימות חכמי צ"מ ושייכים לזמן הנזכר היה צידי
 לדצר לצקר ולהכריע צשקול דעתי, ושלא השיגה ידי א"כ לאסוף
 אל חוך הכרך הזה אלא אותם שזכרניהם צאו צכ"י שמתוכם

כתזכרו לי דברים עליהם הצלתי כודעים עוד, או עכ"פ שמוחיהם
 החדשים אעפ"י שלא מלאתי לפרסם על אודותם כלום חרף ומליאותם
 ומזונם בקירוב, בתחלתי כי ימים יצומו יוקיפו ידיעה וחפוש
 חכמים אחרים יגלה המכוסה ממני, וגם השתדלתי ללקט ולהליג
 לעין הקורא המוצין רוב מה שיועיל לו בו. ומתוך הדיואן של הקדמון
 ה' משה דרעי ומתוך צ' האגרות הקדמונים של הר"ר דוד בן
 אברהם אלפאקי ועלי בן סלימאן כ"ע, אשר בזכות הטוב הזה
 בלבד שאני גומלו לשים כוכב פניו דוגמאות מאלו החזורים שלא
 היה צא לידי קריאתן וני יודע עוד כמה זולת טרחתי, אני מיחל
 שימחול לי שגיאות הדפוס המרובות מאד שלא היה איפשר לי להמלט
 מהן עם כל היגיעה העלומה שיגעתי בעלמי צהגהת הספרי
 וזה אם לחולסת עיני ואם לחסרון נעשה הדפוס בעלמו, וימלא
 בקשתי מוננו להגיה אותן ערם קראו צו ולליין מקומות הטעיות
 על הגליון מתוך לוח התיקונים, כי לפעמים נשמטו מן הדפוס
 איזה מלות, וקרה ג"כ שנפלטו מעטי דוקא התיכף ממה שדלתי
 בו, בתיותי עלול השגיאה כאחד האדם, ועוד לרצו הזה יסלח
 לי במלאך בתקומות שבקשתי לעיין באחד משאר חזרי שלא ילאו
 עדיין לאור, ועשיתי זאת בתקותי לעזר השם צ"ה שיזכני להדפיסם
 מהרה ואזימלא בהם הקורא הרחבת דברים על עניינים חדשים
 מועילים שלא הרטה מקום הספר להציאן פה, וידינני לכף זכות
 גם בעטת הדפוס בעלמו אשר מפני ההולאות המרובות לא
 היה צידי לחקרו ולהדירו ביאות, ולולי לולמתיחו ע"י אותיות
 קטנים וחסרון ריות בין העניינים אפילו כולל שורה, כי עתה
 לא היו גם צ' ברכים עצים מקיפים כל המדובר בו, והייתי
 נרצה עי"כ מחיר הספר על הקונה יותר מדאי, אמת שהייתי
 יכול להקטין כמותו יותר ע"י השמותו הליקוטים בלשון ערב
 המיותרים לנגמרי להצלתי מנזיכים אותה, אך לא ערצתי את לצי לעשותו
 בשביל המכירים אותה, כי כבר איפשר שהעתקתי במקום מן
 המקומות לא תישר בעיניהם, ואינר דונה הקורא בהעתקה
 לשונע עפי המוצר בלשונה כידוע, ועוד כוונתי צו כוונה
 אחרת והיא שתועלת שתוכל ללמוד עי"ז ללערי עמי ברוקיא,
 אשר לשון זרעה להם, שישתמשו בזולאכה זו שמוס כריסטומאטיע
 ערצית כשירלו ללמוד, כי ידעתי כשדרכם וקלות הצנחם בכל
 לשון וחכמה, ורובא דרובא אויטודידאקטיים הם, וכמו שאמרתוכי
 במלכים חיות היו וילדו בטרם תצוא אליהן המילדת. כן קיים
 בקרבם כחות הנפש שלהם עד שגם צערים ישיגו ערכי מלין

וקפרי דקדוק יש לאל ידם להשיג ידיעה מלשון מה, רק ע"י
ההשואה שלה עם העתקה בלבד, ואיני חושב שימלא עוד
בזמננו מי שיכחיש הכרח ידיעת לשון ערבית להצנת לשה"ק,
ור' דונט צן תומים חזר ספר על השמות צ' הלשונות האלו,
וגדולי חכמינו הקדמונים חזרו ספריהם בלשון ערב, והראש"ע
בפסוק אל תאכלו ומכו נא אומר כי רוצ לשון ערבי דומה
ללשון עברי, והנה לא עלחה צידי לקפח אל האותיות הקיימים
הנחולים לפעמים להצנת המלות הערבית, כמו החשדיד
וההמזה והרבל והמדה והנקודות הדיאקריטיקיות, עם כל
התאמלותי צזה, בהיותם חקרים בצית הדפוס, ורק באיזה
אותיות ניתוספו הנקודות הנ"ל וגם באלה לא תמיד, לא מעללותי
חלילה אלא ע"י שגיאת מוסדר האותיות ולפעמים נחשקה
הנקודה מן האות הסייך לה אל אות אחר, או משורה שלה לשורה
שלמעלה או למטה ומנה וכן הנקודות העבריות, ועל כל המעוותים
האלו שלא היה צידי לתקנם יוחל ויקלח הקורא הכוזב ויקלח
לו רצ הקליחות.

בגלותי להליע מה שראיתי כחוץ להקדים, כשאר עלי החוצ
להודיע טרוב כ"י שהשתמשתי בהם בסקרי זה באו לידי
ע"י חקרו ואמונתו של ידידי אלופי ומיודעי מזמן רב הוא החכם
החוקר הנושטדל בחפוש אחר קדמוניות אומתנו זה דודי וזה רעי
הישיט הנכבד מוה' אברהם פידקאוויץ ב"י אשר זכרנו הטוב בא
בסקרי זה פעמים אין מוסר בר"ת רא"פ, והוא זכני בכ"י אלו
זכות שתהא לו לנשמרת שמו וזכרו עד נלח, וכל משיג תועלת
יצרך טובו וחסדו אשר לא הקיר ממני להמליאני בלב טוב ונפש
חפילה ב"י שונים אם כמות שהם או בהעתקה ממנו בכתיבת
ידו להשתמש בהם לכל מלאכתי, הוא הגבר חכם בעוז אשר על
ארזותיו ועל נסיעותיו לנחקים צככת נפשו ועל השתדלותו
העלומה לאגור קדמוניות ישראל וכל פנות המזרח זעיר שם
זעיר שם בלי ליאות ומרגוע דברתי בהרהבה בהקדמותי לכרך
צ' מזה הספר ושם העתקתי ג"כ שיר יפה מאוד שטר לכבודו
ידידי חכם דורנו מו"ה שד"ל כ"י, וד' יצרך את אברהם בכל
ופועל ידיו יכלה יאריך ימיו ויחדש כנשר נעוריו ויחליץ עלמותיו
והיה לעת ערב חלדו יהי אור לו וישיב יפריח כימי עלומיו למען
יצלע כל מלאכותיו בקדמוניות אשר כבר החל בהעתקות ליוני מלכות
בבצרות ק"ק קלעה ואשר עוד יוזם לעשות כי כאיש גבורתו
לעשות חיל בחכמה, והוא הוא אשר העשיר את גנזי הקדמוניות

זכ"י אשר רחוק מפנינים ונכרם, וכל דורשי צם לדורות ישאו
 זרכה ותודה לאיש אשר אלה לו, כי כל יגיעו עמלו וטרחו רק
 לש"ס היו בהקדישו כל ימיו לטובת החוקרים הזאים, אחרי השליכו
 אחר גיוו כל עסקי עוה"ז מצלי פנות אליהן, והייתי עתה גם
 אני כאחד מן הרצים המתכזרים בכבודו והמתאמרים צתפארתו
 וכל עוד נשמתני צי לא יזה זכרונו הטוב מעל לוח לצי וטוהר
 פניו הנעימים לנגד עיני יעמוד כל עת צחיים חיתי. ל
 ולשוב יזכרו ג"כ כל שאר החכמים אשר תמוכני צכתצי יד
 וספרים, ה"ה החכם הכנצד טהר לצ ויקר רוח מוה' משה
 נאמן כ"י מק"ק איצפאטוריא, כשמו כן הוא כי צכל צית עקד
 הקפרים של צ"מ נאמן הוא, ונאמן הגומל חקדים טוצים לשלם
 לו גמולו הטוב צהמליאו לי פירושו של ד' יפת הלוי כ"ע צלשון
 ערצית, וגם ידידי כלצצי התמים צמעשו הישר צמעעליו החכם
 המשחלל אוהצ חכמה ודורשה וכל חפלים לא יסור לו צה הוא
 מיודעי מוה' אברהם מלרי כ"י אשר גם ידו תכון עמי צהשאלת
 כ"י וספרים, וציחוד ידידי הדרכן המלוינ גצר הוקס על להכות
 רודפי תעתועים צשצט פיו ולהמשיך לצית שומעיו צנתק שפתיו
 ה"ה החכם הנפלל המהולל מו"ה אהרן המכונה דוקטור יעללינעק
 כ"י מוגיד מישרים צק"ק וויען הצירה, אשר הרצה לגמלני חסד
 ופתח לי את אולר הקפרים שלו לכל לרכי, ישלם ד' לכל עושי
 טוב כפעלם ויפרוק סוכת שלומו עליהם אמן.

פס וויען הצירה צנתת ה"א פר"ך

לילורה צירח שמדצין צו בשמחה

המחבר

ישתבח שמו של יוצר אור ובורא חשך המנהיג עולמו בכח בלתי
תכלית הכולל כל ההפכיים והנגודים וצוה עליהם היותם
פועלים ומתפעלים עוזרים ונעזרים מחזקים ומחלישים אלו לאלו עד
שיהיו עושים מלאכתם על כרחם ומבלי דעתם לתכלית הנרצה ממנו
יתברך, והעמיד כחות הטבע כולם סמוכים לעד לעולם, ושם לכל
אחד מהם חק ונכול לא יעברנהו, להיותו עומד על משמרתו ועושה
תמיד בלי הפסק מה שנגזר עליו והוטבע בו בתחלת ברייתו מבלי
לשנות את תפקידו, ברוך הוא שהבדיל את האדם מבחר יצוריו מכל
שאר מעשי ידיו והעלהו למעלת המהלכים, ובראהו בצלמו והאציל
עליו מזיו חכמתו, ונטע בטבעו הכשרון להיותו הולך ומוסיף שכל
ובינה, ולא יעמד על עמדו הראשון ככל יתר הנבראים. וכשם שכל
איש פרטי מבני אדם יגדל שכלו ותרבה ידיעתו והכרתו עם גדולו בשנים,
כך מין האנושי בכלל הולך ומוסיף דעת וכשרון ומלאכות וחשבונות
עם הרבות זמנו בתבל הלזו דור אחר דור, בזמן שהנבראים בכלל
המחצבים והצמחים ויתר בעלי חיים כולם נשארו על מתכונתם הראשונה
כמו שהציגן בעולמו הממציא כל בידו החזקה, וצום לאמר עד פה
תבואו ולא תוסיפו, ואילו קם אדם הראשון מקברו והתכונן אל כל
אותן ההמצאות החדשות שנתגלו בהשתדלותן של בני אדם ובכח שכלם
בז'אז עד היום, היה מתמיה ומשתאה וקורא: ד' אדונינו אשר נתת
הודך על השמים והארץ לבני אדם, ותחסרהו מעט ממך בהמשילך
אותו על כל כחות הטבע לתכליתו, העושה מלאביו רוחות, משרתו
אידי מים להעביר כנשר טש צים אדירים בקרב ימים ובתים מלאים
אדם וצרכיו יסערו כסערות תימן מקצה הארץ ועד קצותה, ד' אדונינו
מה אדיר יצור כפך בכל הארץ. וכמו שרצה הקב"ה להעלות מעלת
האדם בחכמה ובמעשה כך גזרה חכמתו להעלותו בהכרת עצמותו
יתברך, ובחר באברהם וזרעו להיותם מלמדים יחודו ונצחיותו עד
שתמלא כל הארץ דיעה את ד' כמים לים מכסים, ואין אנו רחוקים
עוד מן המטרה הזאת, כי ממזרח שמש ועד מבוא גדול שמו בנוים
הכל מודים ומשבחים ואומרים אין קדוש כד' כיהודים כנוצרים
כמסלמנים כי גם אלה ממי יהודה יצאו ובני מכירי יחודו הם וכולם
משתדלים לעשות רצונו ולעבדו ואם לא בדרך אחד אבל בלב אחד

מכירים כולם את אביהם שבשמים ומשעבדים עצמם לעבודתו יתעלו:
ויש לנו תקוה שעוד מעט ושנאת הדתות השונות, שבאמת מתאחדות
הן בעבודת אל אחד, תכרת מן העולם ולא תוסיף לדאבה עוד.

אמנם האדם מפאת חמרו, שבו הוא שוה לשאר הברואים, הוא
נוטה נ"כ אל העצלות והעמידה כל עוד לא יתחדש דבר חוצה
לו המכריח אותו להשתמש בכוחו ולהתנכר על העצלות הזו, וכשם
שכל פעולות הטבע הם כבדים ונחים עד שיקרה להם כח הפכי המכריח
אותן ויעוררן לפעול פעולתן ביתר שאת, כן מוצאים אנחנו המראה
הזה מקוים ומאושר כן בקורות האדם בכלל כן בתולדות הדת היהודית
בפרט, ולפי שרצה הקב"ה לזכות את ישראל שתהיה דתו מחלפת כחה
מזמן לזמן ומחדשת כנשר נעוריה כפי צורך העת ולא יקרה לה מקרה
הרבה מן הדתות הישנות שאבדה רטיבתן ונתיבשו ונתעלפו מזוקן,
הרבה להם בעת מן העתים כחות מתנגדים הפכיים שיעירו ויעוררו
את תכונתה הפנימית להתחזק ולעמוד על נפשה עד שתוסיף אומץ
במלחמתה ותשיב תפריח כימי קדם. בוא וראה בתחלת בית שני
היתה התורה הולכת ומתמוטטת וההמון לא ידעה עד שרובם לא
הכירו לדבר יהודית, כיון שראה הקב"ה כך העמיד להם לישראל
כסופו כחות מכתות שונות בקרב העם צדוקים וביתוסים וחסידים,
מחדשי דעות חדשות אשר לא כדת חולקים על הקבלה ונעזרים בחכמת
היונים להרוס יסודותיה וקצתן משתדלין לפרוק מעליהם עול התורה
והמצוות עד שע"י הסכסוך והנצוה הזה הוכרחו הפרושים גם הם להתחזק
לאסוף ההלכות והשמיעות וללמדם לתלמידים ולהרביץ תורה בישראל
עד שהצליחו לכסוף לקבץ החלכות בספר אחד ע"י ר' יהודה הנשיא
ע"ה והצילו עי"כ את התורה שבע"פ משיני השכחה, ואלמלא המלחמת
הפנימות הזאת מי יודע אם לעת כזאת הגיעה זאת התורה המורשה
למלכות ואם לא נשתכחה מכל וכל ע"י העצלות הסבעיות האוהבת
לישון ולנום כל עוד לא תעורר ע"י סבה מעוררת מבחוץ, וכמו כן אהר
חתימת התלמוד היה השנון והפלפול בהלכה הולך ומדולדל, וההלכות
הפסוקות שנתחברו ע"י איזה רבנן סבוראי היו מתחילות לדחות את
הלמוד הנהוג שהיה חי בפי התלמידים ובשקול דעתם ממצבו ולהתיצב
במקומו, ואצ"ל התורה שבכתב כמעט נשתכחה פירושה כולו לפי
שהיו הכל רציין אל המדרש וההלכות, ולפשט התורה אין איש שם
לב, ומי יודע אם לא היתה התורה נשכחת עי"ז שנית, מה עשה הקב"ה
עמד והעיר אנשים מחדשי דת פורקי עול חולקים על המנהגים המקובלים
והצמיחו יותר משבעים כחות שונות בישראל אשר קצתם החזיקו

בתורה שבכתב ליסד עליה יסודות שרשי דתם, ולהעמיד מתוך פשטי הכתובים מופתים על אמתתה נגד הקבלה, עד שעי"ז הוכרחו הרבנים גם הם לחבק בשתי זרועותיהם את למוד הלשון והדקדוק ולשרם עיונם על פשטי המקראות שתהיינה הידיעות האלה בידם כלי קרב להלחם בהם נגד ההורסים אל הקבלה הנאמנה, ולולי השאור שהחמיץ את העיסה מי יודע אם לא נתעפשה ולא היתה באה לידי חימוץ לעולם, וכן אתה מוצא סמוך לזמננו צמחו החסידים בפולין ע"י הבע"ש ז"ל, צמחו גם המשכילים באשכנז ע"י ר' משה מדעסויא ז"ל, ואת זה לעומת זה עשה אלהים בכדי שע"י הסכסוך הפנימי תשתמר הדת מהתעפשות ותתאמץ ותוסיף כח משני עבריה עד שבסוף תנצח בלי ספק האמת, וזהו התבלין שבורא הקב"ה בכל דור ודור לחזק בריאות הדת לעת תמוט רגלה, וא"כ אין חדוש כמות כאלו רע בעולם אלא לשעתו, אבל בכלל מוכרחות הן בהלך הקירות ומועילות לתכלית האחרון של השכלת האומה ואושרה בכללה, ומחפלא שנתחדשו תמיד הכתות השונות האלה בקרב האומה הישראלית קרוב מזמן צמיחת דת חדשה, הכתות של זמן בית שני היו בזמן חדוש הדת הנוצרית, להכתות שאחר חתימת התלמוד קדמה התגלות קרן זעירא, לכתות החסידים והמשכילים קדמה דת לותר, וא"א שיהיו כל אלה העניינים בלי התלות פנימית זה מזה אשר אין כאן המקום לברר, בהיות שמגמתנו בזה היא לדבר על כת הקראית בפרט ועל החפעלות שסבבה התגלותה על הליטראטור העכרית כולה.

והנה אמרנו לעיל שהרבנים היו מוכרחים ע"י השתדלותם של הקראים לתפוש גם הם בלמוד הלשון והדקדוק וביאור פשטי המקראות שהיו נחוצים להם להגן על ידיהם בעד הקבלה נגד תפיסות הקראים ומשמע מזה שאלו קדמו להם באותן הידיעות, ויוכל אדם לטעון ולומר: אי איפשר זה והלא כבר נודע לנו מצד אחד ע"י הראב"ע ז"ל בראש ספרו מאזנים שר' סעדיה ז"ל המכונה אצלו שם ראש המדברים בכל מקום היה הראשון מזקני לש"ח שאנר ספר אגרון וספר צחות לשון עברית (עיין ב"האוצ להח' שד"ל נ"י, הוא אומר שמנחם בן סרוק היה הראשון אשר אסף כל מלות המקרא העבריות והארמיות, ושהיה המערכת שלו בימים החם יחיד במינו, שם ד' כ"א ע"ב), וכמו כן הודיע לנו הראב"ד ז"ל בקבלתו שהתחלת בעלי השיר בל"ח היתה בימי רב חסדאי בר יצחק שבימיו (בתחלת המאה השמינית לאלף החמישי) התחילו המשוררים לצפצף (תחכמוני שער י"ח), וכן תלמידי מנחם משיבים לדונש בז"הל: ונדעה זאת ונתבונן מחכמי הדורות

אשר היו לפנינו המתקני חרוז אשר שיריהם מלאה הארץ ולא נמצא
 לאחד מהם שיר במשקלת הערב, הלא רב סעדיה ז"ל יש לו כמה
 שירים וכמה חרוזים ולא נשקלו במשקל הערב, והייתה בעת ההיא צעיר
 תלמידיו בכל שכלו, ובלשון הערב ומשקליה לא רחבת מבינת גדול
 מוריד, ולו ראה הוא כי (לא) יתכן להביא משקל הערב ביהודית היה
 מקדמך ולא קדמתהו אבל ידע כי לא טוב הדבר ולא נכון לעשותו,
 פן תשחת הלשון ויבטלו קמציה ופתחיה ושעמיה וקדוקיה וכו', וכן
 ר' סעדיה אבן דנאן אומר: ובימיו (בימי רב האי) קמו המשוררים בארץ
 ספרד ובמערב, והמתחיל היה ר' יהודה חיוג המדקדק הראשון ודונש
 בן לברט הבבלי ושניהם היו מעיר פאס וכו' (נ"ק דף ר') אשר מעדותן
 של אלו כולם אנו שומעין שקודם לזה לא נראה ולא נשמע בכל
 גבול ישראל לא אונר ולא מדקדק ולא משורר עברי ידוע בשירים
 שקולים וחרוזים ע"ד שירי הערביים שאילולי כן לא היו החכמים
 הנזכרים שותקין. ונמנעין מלהזכירם. אמנם אם שואת העדות היא
 נאמנה ומקוימת מצד עצמה, רצוני ביחס אל הרבנים בעלי התלמוד
 שעליהם לבדם דברו החכמים הנזכרים, מ"מ בלתי צודקת היא ביחס
 אל האומה הישראלית בכלל, כי הנה אחר שזימן ד' לפני איזה ספרי
 הקראים כ"י ממחברים ישנים שונים בלשון עברי וערבי והתבוננתי
 בהם, למדתי מתוכם שכבר עוד ימים רבים לפני הזמן הנזכר, היינו
 מיד אחר חתימת התלמוד נגלו לפנינו מחברים מבעלי מקרא שעמלו
 בשדה הרחב הזה וזרעו וקצרו ועשו פרי בכל מין ממיני ידיעות
 החיצוניות בתכונה ובפילוסופיאה והמליצה והשיר והדקדוק והערכת
 שרשי לש"ק בסדר א"ב כפי מה שהביאם הצורך להבנת פשטי כ"ק
 ופירושיהן, ואין אני הראשון בזה וכבר קדמוני החכמים מונק נ"י בספרו
 הנכבד (Not, sur Aboul W.) וגיינער נ"י במאמרו המחוכם על הרס"נ
 (Zeitsch. V. S. 274) יעויין שם. עד שהיתה זאת ההשתדלות והחריצות
 בין חכמי הקראים סבה ראשית שהתחיל דרך התלמוד הזה ועשות ספרים
 בידיעת הלשון וכלליה וקדוקיה וחבורי השירים השקולים גם בין הרבנים
 שמהם ראו ועשו כמוהם לא ע"י החפץ להתדמות אליהם אלא ע"י
 ההכרח, וזה כפי מה שנראה להלן.

ומקודם נראה לי נחוץ, להעתיק כאן מה שכתבו קצת הסופרים
 הערכים בספריהם על אודות הכתות שהיו בזמן התגלות
 ענן בין היהודים אשר מתוכן יתראה שכל מה שהם מספרים הוא רק
 ע"פי מה ששמעו מפי הקראים בעצמן עד שנוכל לראות את דברי

הערביים על אודותם כדברי בני מקרא, שהיו גם הם אז כבר נבוכים
כתולדותם, והסופרים האלו נוטים בספוריהם זה מזה ובקצת דבריהם
מתחלפים ג"כ, עד שאין להניח ספוריהם ליסוד בנין מה, אלא שבכל
זה ימצא החוקר מקצת ממש בסיפוריהם, וכשם שבא החלוט ברוב
ענין ואעפ"כ אחד מששים בו אמת, כן אלה הסיפורים אשר אם יזקקו
בכור הבחינה יוכל המבחין להוציא גם מהם איזה נגזרים אמתיים,
והנה מסעודי שהיה חי בימי הרס"ג ז"ל אומר: אמנם הישראלים
מן השמותין (מן אלאשמעת) והם החמוץ והאומה בכללה והענגיים והם
מי שהלך להצדק והיחוד (יעוין Delizsch Proleg. zu Ez. Chaim) הנה הם
נסמכין בפירושם של המקראות העבריות שהם כ"ד ספרי תנ"ך ותרגומן
ללשון ערבית על מקצת מן הישראלים הנכבדים וכבר הכרנו רובם,
מהם יחיי בן זכריא הכותב הסברני (אלכאתב אלטבראני) מדת
השמותין (אשמעתי אלמדהב) ונפטר בתחלת שנת ש"ך
(להגרה, שהוא ד"א תרצ"ב ליצירה) ומהם סעיד בן יעקוב אלפיומי
ג"כ מדת השמותין (אשמעתי אלמדהב איצא) וכו'. והנה
הכותב הסברני יחיי בן זכריא קרוב אצלי מאד שהוא יהודה בן עלאן
הסברני כי כינוי הערבי של יהודה הוא יחיי והיה מכונה לדעת
אבו זכריא כמור' יהודה חיוג אלא שכן דרכם של המעתיקים להחליף
מלת אבו והמקוצרת ממנה בו במלת בן וכן להיפך, כאשר מצאתי
זה הרבה פעמים ואדבר עוד מזה להלן, ור' לוי מזכירו (נספחים צד
64) בכרכת המתים ומתארחו ראש ישיבת ירושלים, ויוכל
להיות ג"כ שהוא הוא המדקדק הנזכר ברשימת הראב"ע בריש
מאזנים בשם חכם ירושלמי שחבר שמונה ספרים בדקדוק ואמרתי
יוכל להיות כי איפשר ג"כ שכיון בו אל המדקדק אהרן אבו אלפרג
איש ירושלים (נספחים צד ס"ב) יעוין עליהם להלן. ובעל אש"ח דף
ס"ט ע"א מתארחו סברני המדקדק בספרו מאור עינים, ובדף
צ"ח ע"ב מזכירו ג"כ בתואר משכילי, והוא המובא מר' יהודה בן בלעם
בשער הענינים במלת מדוע שהוא מורכב מן מה ומן דוע, על
דעת המדקדק שהיה בבית המקדש (ירושלים) והודה לו
ר' יונה (Munk Not. sur Aboul-W. S. 43) וכנראה מהקינה שהבר
כירושלים ושלחה להגולה (יעוין להלן אצל דרעי, ואצלו והערות דף קל"ט)
והיה אדם נכבד מאד בימיו. והב' שמסעודי מזכיר בשם סעיד בן יעקוב
אלפיומי אין ספק בו שכיון בו אל הרס"ג אלא שטעה לכנותו בן
יעקב תמורת בן יוסף וכמו שמעיר עליו כך החכם מונק ג"

(Notice sur Saad. p. 5). אמנם אודות הכינוי אשמעתי שהוא
 בותן לשניהם הנה הח' de Sacy מספרו Chrest. Arabe T. I. p. 13
 שהרבנים נקראים אצל הערביים אשמעתי מפני שיש אצלם
 קבלה הולכים בה ע"פי השמועה והקראים נקראים אשמעי
 ע"ש שמע ישראל והוא דחוק (ועיין מה שכתב החכם דוקעס
 Lit. M. S. 6 und 9 An. 1. 4.) והנה מה שמשוה שם החכם דוקעס
 מלת זקן אשמאי שבתלמוד ומלת שמותי השואה קרובה היא אלא
 שלדעתי הקראים בעצמם, שמהם שמע מסעודי מה שמספר מהם,
 מכנים עצמם אשמעתי או אשמעי והכל אחד, והו' מפני
 שלדעתם דתם הוא מקובלת אצלם דור אחר דור מן שמאי הזקן ומכנים
 עצמם כך כמו שמכונה ר' אליעזר שמותי (ירוש' רשבועות פ"ט מ"ט)
 והכינוי הזה אצלם הוא לשבח ולא לגנאי ובוה נבין מהו הנרצח לבעל
 חלוק הקראים והרבנים בכת שמותיין שמביא (נספחים צד 101
 וצד 103) שר"ל בזה שלפי דעתו היו כבר בבית שני הקראים אלא
 שאז היו מכונים שמותיין כלומר תלמידי שמאי אשר מצד ק"ג שם
 נדאה בבירור שהבין במלת שמותיין אלה הנגדרים אחרי שמאי ונס
 ר' יפת בן סעיד שחי כבר בשנת ד"א תתק"ה ליצירה אומר
 שהקראים קבלו מן שמאי (יעויין בהערות צד 186 בהערה). אבל
 חרבנים אינם מכונים אצל הערביים בשם אשמעתי, כי מן מסעודי
 לעיל אין ראיה כלל כי הנה ברור שהיה סובר שגם הרס"ג קראי הוא
 כנראה ממלת ג"כ (איצ"א) שכתב ומאחר שהראשון הוא קראי
 כנ"ל ואת הב' חשב הוא לקראי א"כ גם מלת אשמעתי מוסבת רק
 על הקראים במו מלת אשמעי כי הכל אחד, ולכן תרגמתי לעיל
 מלת אלאשמעת במלת שמותיין. ואם יקשה אדם הלא הוא מכנה
 כך את הישראלים ואת החמון והאומה בכללה? אשיב כבר אמרתי
 שכתב מה שכתב מפי הקראים והם מתפארים באמת שהאומה בכללה
 נוטה אחריהם ובעלי הקבלה הם המעטים (נספח' צד ל"ו וצד כ"ו
 הערה ו'). והסופר מקריזי אחר אמרו שיש בין הרבנים מי שמיחס
 החשבון לסבת הפזור בגלות בכדי שיסכימו כולם ליום אחד, אומר:
 וממציא של החשבונות מן המו לדות הוא אליעזר בן פרוח (ואעתני
 בהא אליעזר בן פרוח) נראה לי שנתחלף לו פדת בפרוח
 לדמיון אותותיהן שקרא אצל חכם מחכמי הקראים בכתובה עכרית
 שיחס את החשבון לאלעזר בן פדת כמו שיחסוהו גם לר' יצחק נפחא
 (עיין מה שהביאוננו בשם דה"ג בהערה ו') ויוכל להיות שהקראי המספר
 לו זה, כיון בו לר' אליעזר בן הרקינוס מחבר הפרקים, ולהלן הוא

אומר: והכת השנית הם המולדיים העושים ר"ח בעת הקבוץ (של השמש והירח) ונקראים קראים ואשמעיה לפי שהם עושים ע"פי הכתוב וזלת ההשקפה אל העיון וההיקש, ובצד 104 בספר הנ"ל אצל (de Sacy) הוא מתאר כתות היהודים בז"הל: **זכרון כתות היהודים** בזמננו. דע שהיהודים שפורם השם בארצות הם ד' כתות כל א' מהן תשים דופי בחברתה והן הרבנים והקראים והעננים והשמרונים, וזה החלוקה נתחדש להם אחר חורבן ירושלים ע"י נבוכדנצר ושובם מבבל לשם אחר הגלות ובנין בית שני, וזה כשחזרו לירושלים ונתישבו בה אחר שנכנתה נתחלקו בדתם ונעשו כתות, ואחר שכבשום היוונים תחת ממשלת אלכסנדר בן פיליפוס, והורקנוס בן שמעון בן מתתיהו נהיה למלך על ישראל, היה הוא וכל מי שקדמו ממושלי היהודים בירושלים מעת שובם מן הגלות מכונים כהנים גדולים, ונתחברו להורקנוס כתר כהונה וכתר מלכות, בימיו היתה ליהודים מנוחה מכל אויביהם מסביב, ומסבת הצלחתם זו סרו מן הדרך ונתחלקו לכתות שונות בענייני הדת שנעשו בשביל זה אויבים זה לזה, והנה אחת מכל הכתות האלו היתה נקראת פרושים (כלומר מובדלים אל מעת זלה) והיו נוהגים ע"פי התורה כפי מה שפירשה החכמים שקדמו להם, ודת הנקראת צדוקים מיוחסים לראש סיעתם שנקרא צדוק, ומנהגם ע"פי נוסח המקרא כפי מה שיבואר מפשט הכתוב בזולת הקבלה, וכת הנקראת חסידים, כלומר בעלי מעשים טובים. ומנהגם ההתעסקות במעשים נאים ועבודת השם, והיו היותר שלמים ומובחרים בדת, והיתה שנאה גדולה בין הצדוקים והפרושים, והיה הורקנוס בתחלה על דת הפרושים כאבותיו, ואח"ז שב לדת הצדוקים, ונפרש מן הפרושים והיה להם לאויב, והעביר קול בכל מלכותו למנוע האנשים מלמוד דיעותיהם משום אחד מהם, וישם אותם והרג מהם רבים, אך האומה בכללה היתה על דת הפרושים, ומזה נולדו הרעות בין היהודים, ונכנסו המלחמות ביניהם, והרגו קצתם לקצת עד שנחרב הבית ע"י טיטוס חורבן שני אחר התגלות ישוע, ומאותו הזמן נתפזרו היהודים בחלקי העולם ונעשו משעובדים והנוצרים היו . . . בהם בכל מקום שנפלו בידם עד שנתגלה דת האסלאם, ובגלותם הם שלש כתות הרבנים והקראים והשמרונים. אמנם הרבנים נקראים בני משנה כלומר השני ונקראו כן לפי שהם מגדילים מעלת בית שני שבנו שנית אחרי שובם מהגלות והחריבו טיטוס וחשבוהו בקדושה ובמעלה ובחשיבות כמו הבית הא' שהתחיל בבניינו דוד, ושלמה ע"ה השלימו ונבוכדנצר החריבו, ונעשה

כאילו נקראו בעלי דת שניה, וזאת הכת היא שהיתה נוהגת ע"פי מה שבמשנה, שנכתבה בסביריה אחר חורבן הבית ע"י טיטוס וסומכת כמצות התוריות על מה שהוא בתלמוד עד זמננו זה, והיא רחוקה מפשט המקרא דאלהיי ונגררת אחר דעות מי שקדמוה מן החכמים, ומי שיתבונן באמתת דתם יבואר לו שכל מה שהוכיחם השם באלקראן אמת הוא אינן ספק בו ושלא נאות להם שם יהודי אלא בשביל מקורם בלבד לא מפני שהולכים אהרי משה, ובפרט מעת שנתגלה בהם משה בן מירון הקרטובי אחר ה' מאות לשני אל הגרה (אחר ד"א תתס"ו ליצירה) שעשאם כופרים גמורים, ונעשו בשרשי אמונתם וענפיה מן הרחוקים ממה שבארו נביאי השם מן התורה האלהית.

ואמנם הקראים והם בני מקרא כלומר הקוראים (חדרשנים, ומעני מקרא אל דעוה) והם אינם סומכים כלל על בית שני כ"א על מה שהיה המנהג בבית ראשון, וכאילו נקראים בעלי דת הראשונה, אין מכירים אלא נוסח התורה, ואינם שמים לב לדעת מי שמנגד לה ועמדו על פשט התורה זולת הקבלה מן הקדמונים, וביניהם ובין הרבנים שנאה גדולה עד שאינם משתדכין ביניהם (כעל אפריון עשה אומר בהקדמתו שענן גדר שלא להודווג ולהתחתן עם הרבנים ושלא לאכול משהיטתם ומאכליהם), ואינם משיחין זע"ז ואינם נכנסין אלו לאלו בבית הכ שלהם, ונקראים הקראים ג"כ המולידיים מפני שהיו עושים ראשי חדשיהם על הקבוץ שבין השמש והירח, ונקראים גם כן אלא שמעיה מפני שנוטים אחר המעשה ע"פי פשט הכתוב ולא ע"פי הקשים והקבלה.

אמנם הענניים הנה הם מיוחדים אל ענן ראש גליות שבא מן המזרח בימי אבי געפר אל מנצור ועמו נוסח המשנה שנעתקה מכתובת ירו של הנביא משה ע"ה, וכשראה מה שהיה עליו מן היהודים הרבנים והקראים מתננדים למה שבידו עצר כח יחידי להתקומם נגדם, וטען עליהם בדתיהם, והיה נכבד אצלם וחשבוהו מיוצאי הלציו של דהע"ה ולאיש היותר חסיד בכחינת הדת, וחשבו שאילו היה בזמן הבית היה נביא, ולא יכלו להרים ראש נגדו, לפי שהיה חוץ ממה שזכרנו, חשוב בעיני הקאליף (אל כל יפה) שכבדהו מאד, וממה שהתחלף בו מן היהודים הוא עשיית החדשים ע"פי הראיה, כמו שהוא ג"כ בדת האסלאם, ולא חש באיזה יום מן השבוע חל החדש, ועזב חשבון הרבנים ועבור החדשים, ואמר שטעו בזה, וסמך בורק על מציאת האביב בשעורים וחלק כבוד בדבורו לישוע בן מרים, והניח נבואת מחדד (כלומר הסכים היותר נביא) ואמר שהוא נביא שלחו

השם אל הערביים אלא שהתורה לא תנוסה עב"ל מקריני. הקורא יראה שרוח קראי אחד מדבר מתוך גרונו בכל הסיפור מזמן הבית, וכטעם קריאת הרבנים בני משנה ע"ש בית שני כי באמת הקראים מחולקים בזה מהרבנים שעושים הצומות על חורבן ב"ר והרבנים על חורבן ב"ש, וטעם כינוי הקראים ע"ש הקריאה ר"ל הפרופאנאנדא שעשו לקרוא לדתם בכל עיר כאשר נראה עוד, וטעם כינוי אלא שמעיה שהוא מפני שנוהגים בעשיית המצות ע"פי פשט הכתוב אע"פי שאין מובן זה מונח במלה זו וזה לפי שהקראים בעצמן שמעם שמוע אותן הדכדים כבר נששו כעורים במובן מלת שמותי כמו שלא ידעו ענין מלת קרא, אך זאת למדנו ממנו שהקראים כמו הרבנים שניהם היו מתנגדים לענן ונדבר מזה להלן.

ומעתה נפן אל הכותב הערבי אבו אלפתח מחמד אלשרסתאני לשמוע מה בפיו גם הוא בספרו כתות הדתות והפילוסופיאה (כתאב אלמלל ואלנחל) מהדורת (Haarbrücker Halle 1850). הוא אומר צד 164: אמנם מה שמתחם אל הדבור בבחירת האדם (אלקול באלקדר) הם (היהודים) מתחלפים בו כהתחלף שתי הכתות בדת האסלאם, שהרבנים מהם חולכים ע"ד (אלמעזלה) (הם האומרים שיש לאדם יכלת על מעשיו) והקראים ככת אלמגברה (האומרים שהכל מיועד מהש"ת) ואלמשביה (המיחסים לבורא איכותים נשמיים) ע"כ, וזהו יוכל להיות אמת בקצת הקראים הקדמונים אע"פי שמקצתם נטו מהם (עיין Delitzsch Proleg. zu Ez. Chaim) אשר ע"ז נבין היטב התפישה שתפיש דונש את מנחם בביאורו על פסוק לעות אדם בריבו (עיין תשובות דונש צד ז') ובתשובות תלמידיהם נראה הדבר עוד מבואר יותר, מלמד שהשדוחו למנחם בקראית (ועיין הערות הערה ה'), ובעמוד 167 שם אמר: ונתחלקו היהודים לשבעים כתות ועוד ואנחנו נזכור היותר מפורסמים שבהם בעזיבת הנשואים וכו':
הענגיים מיוחסים לאיש ששמו ענן בן דוד ראש גליות ומתחלפין משאר היהודים בשבתות ובימים טובים, ואינם אוכלים אלא עופות וצבאים ודגים וזובחים הבע"ח מן העורף ויאמתו תוכחות ישוע ע"ה והדרכותיו ויאמרו שלא היה סותר את התורה בשום פנים ואדרבה הוא קיים אותה וקרא אליה את בני האדם והיה מאותן הישראלים המתנהגים כתורה והשומעים למשה ע"ש אלא שאינם מאמינים בנבואתו ושלחותו וכו', ואומרים שהיהודים לא עשו כהונן כמה שעשאוהו כזבן מתחלה וכו' ולא שערו מקומו ומנמתו וכו'.

העיסיים מיוחסים לאבו עיסי אסחאק בן יעקוב
 אלאספהאני ואומרים ששמו עופיד אלהים
 כלומר עובד אלהים, היה בזמן אלמנצור ותחלת התנלותו בזמן המלך
 האחרון של בני אמיה מרואן בן מחמד אלחמאר והלכו
 אחריו המון רב מן היהודים ואומרים שהראה אותות ומופתים, וחושבים
 שהוא כשנלחמו עליו התוהו תו סביבות אנשיו בענף הדם ואמר להם
 עמדו בתוך התו הזה ולא תשיג אתכם חרב האויב, וכאשר הקריבו
 אויביו אל התיו פנו לשוב כי יראו מפני הקמיע שלו או מפני הלחש
 שהשתמש בו לפעמים, ואז יצא מן הנבול אבו עיסי לבדו על סוסו
 ונלהם עם המסלמנים ויך בהם מכה רבה, והלך אל בני מוסי בן
 עמראן אשר מעבר הישימון להשמיעם דבר השם, ואומרים
 שנהרג אחרי הלחמו כאנשי אלמנצור בעיר רי הוא ואנשיו וחשב
 עיסי שחוא נביא ושלוחו של המשיח המחוכה וכו' וחשב שהשם דבר
 עמו וכו' וחשב שהמשיח הוא המוכחר בב"א ושהוא במעלה היותר
 עליונה ממעלות הנביאים שקדמו וכו', והעלה מעלת הקורא
 אליו וחשב שגם הקורא משיח הוא, ואסר בספרו את הקרבנות
 והזהיר על אכילת בע"ח וכו' וחייב עשר תפלות וכו' וזכר ג"כ זמניהם
 ונטה מן היהודים בהרבה מצות גדולות הנזכרות בתורה .

המקאריים והיודעאנים מיוחסים אל יודעאן איש המדאן
 ואומרים שהיה שמו יהודה, והיה מצוה על הנזירות
 ורבי התפלה, והזהיר מאכילת בשר ושתיית כל משקה היוצא מענבים,
 ומה שמסופר ממנו הוא שחשב במדרגה גדולה את הקורא,
 וחשב שלהתורה כוונה חיצונית ופנימית, פשט וסודות משונים מאותן
 הדרשות של היהודים בכלל, ונטה מהם ג"כ בענין השיווי (כלומר
 מדמיון איכות השם ופעולותיו עם איכות ב"א ופעולותיהם), והיה
 נוטה אל הבחירה (אלקדר) וחשב שכל מה שעושים ב"א מדעתם הם
 עושים, וחייב השכר והעונש עליהם, והשתקע עצמו בענין זה .

אלמושכאניה ר"ל תלמידי מושכא הננרר אחר יודעאן, אלא
 שהוא חייב היציאה נגד כל מתנגדיו למלחמה, והוא
 יצא עם י"ט אנשים ונהרג בסביבות קום, ונזכר על קצת המושכאניים
 שהודו בנבואת המוכחר (מחמד) אל הערביים ושאר בני אדם חוץ מן
 היהודים לפי שהם בעלי אמונה ותורה, וחשבו כת מן אלמקארבה
 שהש"י מדבר עם הנביאים ע"י מלאך בחר בו והרימו על כל הנבראים
 ועשאהו ממלא מקומו עליהם, אמרו שכל מה שבא בתורה ובשאר
 הספרים מתארי השם ית' הם מתיחסים אל זה המלאך שאם לא כן

לא יעבר שיתואר חבורא בתוארים וכו' ויסופר נ"כ שעל זאת הדיעה היה בנימין אלהאונדי שהכיר להם זאת הדיעה והורה אותם שכל הפסוקים הבאים בתורה שנותנים לו דמות לכולם רמזים, ושהוא יתעלה לא יתואר בתארי בני אדם, ושהוא לא ידומה לשום נברא, ושום נברא לא ידומה לו ואולם הרצון באלה הלשונות הבאות בתורה הוא זה המלאך הנזכר וכו' ע"כ.

והנה נודע לנו בעדות רש"ג בתשובתו שבימי רב יהודאי גאון בעל הג' נפק ענן בכמו ד"א ותקט"ו בקירוב וזהו מסכים עם ספור מקריזי עליו לעיל צד ח' ומעשה ההוא מסכים נ"כ עם מהלך הקורות בעת ההיא בכלל כמו שהטיב להראות הרב הנדול שי"ר נ"י בכ"ח כ' ה' דף ר"ד. שיש להחנלות ענן במרודו בתורה שבע"פ התלות בעניין המחלוקת שנתהוותה בזמן לא כביר קודם לו בתוך המסלמנים בעצמם בין השיעיין ובין הסניין ע"ש, אך יש להתבונן נוסף על זה שהיה אותו הפרק זמן של חלוק וחלוקה הדיעות בכלל, עד שכל אחד מהערביים או מהעבריים שהיה לו מוח בקדקדו לחקר אל עניני הדת היה בונה במה לעצמו ומחדש שיטה בעקרי הדת וכדיעות על החבורא ותואריו והמלאכים והנגלים והנבראים בעולם השפל, כנראה מהכתות הרבות בין הערביים המנויות אצל שרסתאני בספרו הנ"ל שהיו מחולפים בשיטותיהם, וגם על היהודים ראינוהו למעלה אומר שנתחלקו ליותר מע' כתות שרבים מהם מזכיר ר' דוד המקמץ הבבלי אצל בעל אש"כ דף מ"א ע"ב ע"ש: אע"פ שהכותבים הערביים אינם מזכירין מהם רק איזה כתות וגם בהן אינם על תואר אחד, מקריזי מספר מן הקראים והרבנים והענגניים והשמרונים, ושרסתאני מתאר את הרבנים והענגניים וחעיסיים והיודענים (שבכללם הם המושכאנים) והשמרונים, ולעומת אלה בעל חלוק הק"והר יודע רק מן הרבנים והקראים וכת תפליסים וכת משוי שהיו עוד בימיו (נספחים צד 100), וא"כ התחדשות דת הקראיות ע"י ענן ובזמנו אין ספק בו, ומי שרוצה להקדימה אל צדוק וביתוס הוא ממאן לתת דין וחשבוך לתולדות הימים בכלל, (ויעויין מה שהשיב הרב הנדול שי"ר נ"י בעניין זה בספר עשרה שערים להח' קאעמפף נ"י צד ר"מ ודפח"ח) והרס"ג שחי בזמן לא כביר אחר ענן אומר שבעלי מקרא הם חדשים כמו ששיב רסב"י בפיוטיו את דבורו אליו בז"הל: באמרך בעלי מקרא חדשים ורבתי הישנים הם קדושים וכו' ומדברי ר' סהל משמע שהוא בעצמו מודה זה בדבריו: האיר בעת עיני האהרונים וכו' (נספחים צד 35), וכן בפירושו לקראי פלמוני שאני חושבו לר' ישועה ב"י (שם צד ע"ג) נראה שיש התלות להתנלות

הקראית בהתנלות תורת האסלאם באמרו וכאשר קמה קרן זעירא
 וכו' ע"ש, וכן בעל המבחר בפירושו למשפטים דף מ"ט אומר: אבל
 ידעת כי אחר הפרדס מן אנשי הקבלה וכו'. ורבים עוד.
אך בכל זה חושב אני שעם שלא היה עוד קודם ענן לא שם הקראים
 ולא כת הקראית בעולם, רצוני שלא היתה מצויה עוד כת מיוחדת
 בקראית בפרסום ובגלוי כעדה בפני עצמה, מ"מ קשה הוא לחשוב,
 שתהיה, בעת התנלות ענן, דתו מוצאת מכוא בלב ההמון מבלי שתהיה
 התורה החדשה לנו למראה עינים, כבר מצאה קן לה מקודם לזה עב"פ
 במקצתה בין איזה יחידים, כי לא תצא מעפר חברה מיוחדת פעם
 אחת, ומאדמה לא תצמח כת חדשה יום אחד, וכבר היו יחידים כאלה
 נרפים בקצת הדינים ואינם מתנהגים על פיהם, כי בלא"ה לא היו עוד
 אותם הדינים קבועים במסמרות בעלי נטועים ע"י הלכות פסוקות כעין
 ספר ה"ג של ר"ש קיירה, וכבר נודע אמרם באתריה דרבי פלוני היו
 עושין כך וכך, והיו נוהגין כך וכך גם נגד ההלכה, ואין הדבר רחוק
 אצלי א"כ ליחס באמת לשני העניינים (רצוני עניין הצדוקים שבבית
 שני, אשר לו דמיון רב עם אותו של הקראים החדשים), חבור וקשור
 של סבה ומסובב והתלות תולדי אחד בזולתו באופן שהיו קצת הצדוקים
 גם אחר שנדלדלו נוהגין בחשאי ע"פי דרכם ואוחזין מעשי אבותיהם
 בידיהם ולא פסק עניינם מכל וכל עם שלא הצליחו להתחבר לעדה
 מיוחדת, ונתקיים זה הענין ע"י השתלשלות מיחידים ליחידים בצנעה
 עד שבא ענן ומצא בהם מקום מוכשר לקבל דיעותיו כמו שהוא
 דעת בעל הקב' באמרו על ענן שהיה ת"ח בתחלה וכו' וחבר ספרים
 והעמיד תלמידים וכדא מלכו חקים לא טובים כי אחר החורבן נדלדלו
 הצדוקים עד שעמד ענן וחזקם עכ"ל, והוא כנראה גם אמתת כוונתו
 של הרמב"ם ז"ל בפירושו לאבות כמה שאמר: ומאז (מצדוק וביתוס)
 יצאו אלו הכתות הארורות של מינים ונקראו באלו הארצות ר"ל
 מצרים קראים, ושמותם אצל החכמים צדוקים וביתוסים
 והם אשר התחילו להשיב על הקבלה ולפרש על הפסוקים כפי מה
 שיראה להם וכו' ואיך יחשוב שמצדוק וביתוס יצאו הקראים והלא
 כיניהם כמה מאות שנה, אם לא שכוונתו שהשאור שבעיסה החמיץ
 בסתר עד שמצא מקום לצאת לאור ע"י ענן, כי איך בא הדבר שיקראו
 הקראים בפי החכמים צדוקים וביתוסים אם לא שראו מקור הקראית
 בתורת הצדוקים, ומה שאמר על הקראים שהם התחילו להשיב על
 הקבלה הוא אמת וכוונתו להשיב בפרהסיא, כי מה שחשבו קודם
 להתנלות ענן קצת הרבנים בקרב לבם לא הרגישו בו אחיהם, או

אפילו אם הרגישו לא היו אחראין למחשבות. כי הרעיון איננו בר עונשין ודברים שאדם עושה בסתר לא נתן למעשה ב"ד, וכן אמר ר' סהל (נספחים צד ל"ד) והיו עושין המצות בסתר וכו' וכן דעת בעל העשר (ע"ן נספחים צד פ"ד) וכן מרמו במליצתו ר' שמואל אגור בהקדמתו לערוך (הערות ד' קנ"ה) : ובקום שני זנבות האודים (צדוק וביתוס) וכו' דור הולך ודור בא וכו' וחשך ענן וערפל וכו' ע"ש. וזאת היא נ"כ דעת בעל הכוזרי (נ' ס"ה) באמרו שבימי יהודה ב"ט ושמעון ב"ש התחילה דעת הקראית וכו', וכבר השרישו הקראים שורש, הכל כמו שהיטב לבאר הרב ש"ר נ"י במקום הנ"ל- אשר גם הוא מודה שם אפשרית המציאות של איזה מכהיש תורה שבע"פ בין אחב"י גם קורם ענן אלא שלא נחשב איש פרטי לכת בפ"ע, וזהו אמת, אך לדעתי אפילו אם היו אנשים כאלה יותר מאחד כל עוד שלא יצאו לתרבות רעה ועשו מה שעשו בסתר, לא נאות להם שם חברה או עדה או כת וכדומה מן השמות המתארים חבור של ב"א לתכלית אחת, אבל עכ"פ ענן בהגלותו היה כבוד מוצא אנשים בני ברית מחשבותיו מוכנים ומזומנים לפניו שהקדימו נעשה לנשמע לחשוב ולהתנהג כמוהו גם טרם הגלות, אשר ע"ז מובנת אפשרות התפשטות דתו מכל יתר הדתות הרבות שנתפרסמו עמו כמו שהודיענו הסופרים הערביים לעיל.

כ' הנה בימים הסוערים האלה מחלופי דעות תוריות ושיטות פילוסופיות בין הערביים כבין הערביים אין חידוש שבין כל יתר הכתות שהתרגשו ובאו לעולם אז, באה בתוכם גם דת הקראית להתיצב לפני ההמון, ואין לחשוב א"כ התנלות ענן כעניין בודד נפלא. אלא היא מיוסדת היטב בטבע ההלוך של אותו הזמן, אשר לדעתי אין לראות נ"כ ראשית התקוממותו כאילו יצא להלחם דוקא נגד התורה שבע"פ, וכל מי שאומר כן ואינו חותר אחד סבה חיצונית בקורות אותה העת אינו אלא טועה אלא כשם שנתהוו כל יתר הכתות הנוכרות שנגררו אחר מחדש שמה מיוחדת בענייני הדת או דיעה מן הדיעות בעניינים האלהיים, אם מפני שדמו באמת כן ומעו והטעו, או מבקשת הכבוד והשררה לשום להם שם תפארת, שמו עצמם מאשרי העם הזה להוליכם שולל אחר דיעותיהם החדשות, ויש מהם שהכחישו התורה האלהית בכלל, וקצתם בעטו גם ביסודי הדת כמו חיוי הכלבי (ע"ן להלן) ושריט שעשה עצמו משיח ויצא למינות (שערי צדק ד' כ"ד ע"ב). אצל דוקקם, Lit. Mitth. S. 26 ואצל יאסט *Gesch. des Judenth. S. 350* (Serial) ודומיהם. אשר א"א להחליט עליהם שכוננו חצם

על יתר לירות כמו אוּפּל לתורה שבע"פ דוקא, ער שנעשו הכתות
 מדרגות מדרגות מן הכופר בכל ועד המודה במקצת וכופר במקצת, ושינו
 וחלפו התורות המוסכמות אז בכלל כפי העולה על רוחם, כן גם ענן
 לא היתה כוונתו בעצם וראשונה להתקומם נגד הקבלה דוקא, אדרבה
 מוצאים אנחנו אותו עודנו מחזיק בהרבה מדיני התלמוד והיה כותב
 ארמית עוד כמו שעשו הנאונים, והשתמש במליצה תלמודית, כ"א
 מנמתו הראשית היתה לחדש דרך חדש וקיים מקצת מה שמצא ובטל
 מקצתם, כמו שעשו ג"כ מחדשי דת אחרים אלא שהוא השכיל להעריך
 דתו באופן שתהיה יותר קרובה לדת הנהוגה בין הרבנים, והשתדל
 עכ"פ ליסד דיעותיו על מוסדות התורה שבכתב להמציא מתוכה יסוד
 וסיוע לבריו, והתנגדותו לתורה שבע"פ באה ממילא ונגררה אחר
 שיטתו ככל מסובב אחר סבתו, וגם בדרך הזה לא היה הוא האחד
 המיוחד שהלך בו כי כבר היו בזמנו או קרוב לזמנו עובדיה המשכיל
 ויהודה הפרסי ונסי' כן נח ואחריהם בנימין הנהואנדי שנדבר עליהם
 להלן, וזולתם שעשו כמעשהו וזכו עי"ז ג"כ להאסף במחנה הקראים,
 וזוהי הסבה הראשית שנתחזקה דתו והכתה שורש בלב ההמון עם היות
 קצתם מזומנים לכך מזמן העבר כאשר אמרנו.

ואני מוצא המראה הזאת מיוסדת בחזק או ברפיון נטיית מיסדי
 הדתות האלה מן המנהג הנשרש בתורת הרבנים גם מזה הדרך.
 כי הנה הנסיון היומי מעיד שיותר שנתרחקו בזמן מן הזמנים חברה
 כולה או אנשים מיוחדים מן המנהג עד שיצאו מן הכלל כן תקטן
 דאגת הכלל להם, וכשירצה אדם מישראל לעזוב את דתו אין חוששין
 לו יותר אלא יעזבוהו לנפשו מבלי להצר לו או לרדפו, לא כן במי
 שהולך אחר המנהג והתורה ואוחז בכלל מעשי אבותיו בידו אלא
 שמתחלף להם רק במקצת כפי מה שעלה במצודת שכלו, לאיש כזה,
 אין סגנון בקרב העם כ"א כולם מקטרגים עליו יותר הרבה מאילו
 עזב דתם, וצפוי הוא אלי משטמתם. וזה מפני שרואים בו סכנה יתירה
 להדת בהתפשט דיעותיו בין צעירי לימים, מה שאין לדאוג ממי שנתפקר
 ופרק עול לנמרי שאז אינם מזדווגין עמו ואינם נטפלין לו כלל. אע"פי
 שזה הדרך אינו נכון והלואי שלא היו נוהגין קדמונינו כך עם קצת
 החכמים להרחיקם מאתם ולדחפם לא היו מכריחים אותם ע"פי העקשות
 המונחת בטבע האדם לעמוד על דעתו שהוא חושבה צודקת לצאת
 מן הכלל, אשר כמקרה הזה קרה גם להענגיים עם יתר הכתות, כי
 אלו נתרחקו מרחק רב מן הרבנים עד שלא היו דואגים להם יותר והיו
 מניחים אותם לרעות עד שיסתאבו כלומר עד שיכלו מעצמן, ואם

מצאו עצמם מוכרחים לכתוב נגד ח"י הכלבי שהיה פוקר ומכחיש הכל
ולא היה היא יחיד כזה כמו שמשמע מלשון "ל אחד מהם חוי
הכלבי" שכתב הראב"ד ז"ל) הנה זאת היתה רק לשעתה בעת שהתחילו
בעלי הכת החיא לפשט התפקרותם בבתי הספר בין הנערים והצעירים
כמ"ש בעל הקבלה שראה רס"ג ז"ל מלמרי תינות מלמדים אותם
בספרים ובלוחות וכא הוא ונצחם, אבל הענגיים שהחזיקו עוד במקצת
דיני תורה שבע"פ ואצ"ל כתורה שבכתב אשר בצרו את חומתה עוד
יותר, בהם ראו הרבנים תקלה גדולה לע"ה ולנשים ולקטנים, וחשו
שלא יפותרו אחריהם, לכך דמו לעשות טובה עם ישראל לדחפם ולרדפם
בנידוים וחרמים (נספחים כ"ז ול"א וע"ה) בכדי להפרידם מן ההמון,
והיתה כוונתם רצויה אז לחזק הדת, אבל תחת אשר חשבו להועיל
הזיקו כי דוקא ע"י הרדיפה החיא סבבו התחזקות דת הקראית בפנימיותה,
אשר בראותה א"ע מורדת השתדלה להוסיף אומץ בקרב האחוה
שלה לבעבור האחו בתוכה. ולולי זאת היתה גם היא נאספת והולכת
ממילא כספות כל יתר הדתות שנתחדשו בזמן ההוא, וכמו שראינו גם
מן האינקוויזיציון שהיא קדמוניה וישנה מאד עד שהיא מזוכרת כבר
בילמדנו פסקא אספה לי: מעמידין ישראל לפני הדין ואומר לו כפור
וכו' מיד מרבין עליו צערין וכו' גם זאת הרשעה לא סבכה פעולה.
אחרת כ"א דוקא אותה המתנגדת לגמרי אל תכליתה ויותר שהיו
ישראל מרודין ומצטערין כן הוסיפו תמיד להבק בשתי ידים את ירושתם
היקרה, וע"ד זה מוצאים אנו גם את הענגיים מתחזקים בעד תורת
רבם ומתאמצים בכל כחם לפשט אותה בין ההמון, אשר לעבודה
הזאת היו קצת החכמים המיוחדים ביניהם מקדישים כל ימי חייהם ללכת
ולסובב ערים ומדינות והיו מקבלים עליהם הטלטול והנדנדור ולא קמצו
לא טרחם ולא ממונם בשביל להפיץ את הדת החדשה שלהם, וכבר
ספר בעל א"צ ד' י"ט ובעל ח"ת ד' נ"ו כזה מענן עצמו שהתחיל להוכיח
במישור ולדרוש ברבים ולהמשיך את לבם בדברי שלום, וההשתדלות
הזאת נראה בפירוש מדברי קצתם כמו נסי בן נח, העושה חיוב לזנוח
ולנמוש מה שעשו אבותיו (נספחים צד ב' וט') והיה מנודנד ממקום
למקום, וכמו רסב"י שהלך בשביל זה למצרים (שם צד ט"ו) וכתב
תוכחותיו שנית בלשון ישמעאל בשביל העם, וכן יפת הלוי עשה כן,
וכמו שנראה בכירור יותר מכל דברי תוכחת מגולה של ר' סהל שאינה
אלא דברי פרופאנאנדיסט והוא אומר שם שאיש לא יוכל להצטרף
במה שכך נהנהו רבותיו ושאיין חוב ללכת אחר האבות ושארדבה
חוב להשליך דבריהם אחר ניוו כשאנם מסכימים עם מה שהוא אמת

כפי דעתי, ונראה שגם ר' יוסף הרואה שהלך לשוט בערים ובמדינות רחוקות (יעויין הערות ה' י"ד) עשאהו לתכלית זאת, וגם מלשונו של ר' טוביא העובד נראה השתדלות הדרשן, כמו בד"מ (נספ' צד 94): די למי יחמול על נפשו ויחפץ להצילה מיד האלהים וכו', וכן (שם צד צ"ב וק"ג): ואשרי המבין וכו' וישליך ממנו וכו' ואל יאמר ואיך אשליך אשר בידי וכו' וגם אני פוחד מאבי ואמי וכו'.

והנה מאחר שהוא כן הרוחנו מזה טעם חדש לשם קראי שנתנו לעצמם קצת הענגיים, כי הנה שמענו לעיל גם מפי הסופרים הערביים שספרו גם על ראשי כתות אחרות מאותו הזמן שהעלו מעלת הקריאה כלומר הפרופאנאנאדא, כמו שמספר שרסתאני מן אבו עיסי שהיה קורא את האנשים אליו (אל המשיח שהיה צריך לבוא לפי דעתו אחריו) וחשב שגם הקורא (הוא עצמו) משיח הוא, וכמו כן שמענו לעיל שגם יודעאן היה חושב במדרנה גדולה את הקורא כלומר את הדרשן הקורא לדתו, ומניין שכוונתו כך שהרי שרסתאני מספר מענן שהיה אומר על ישוע שקיים את התורה וקרא אליה את בני אדם (עייין לעיל צד י') ורק ע"פי מובן זה של לשון קריאה נבין כוונת מאמר הדסי באמרו על משוי בלבקי: וזו הדת גם הוא לאנשים מכצרה ולקרוא בדעתו והורחו לעדתך, המאמר הוא מושחת קצת אבל עניינו הוא משוי למד זו הדת לאנשי בצרה וצוה לפשט דעתו ע"י הקריאה ולהורותה להעדה, וכן מקריזי אע"פי שהוא אומר שהקראים נקראים כך מפני שהולכים ע"פי הכתוב מ"מ הוא בעצמו חושב כמו כן שענין בני מקרא הוא הקריאה (אלדעוה) ובעל החלוק (נספחים צד 100) אומר שאחרים קראום כן מפני שאינם מאמינים בתורה שבע"פ, ואחריו כל חמון הכותבים, אמנם הח' רשד"ל ני' (כה"אוצ' ד' י"ב) היטיב לחשוב שהם בעצמם כינו עצמם כך לפי שהיה שם קרא לפנים תואר כבוד לאנשים הבקיאים בקריאת המקרא גם אצל הרבנים ובאו הקראים והחזיקו בו, ע"ש דבריו באורך כי הם דברים של טעם, ואני לפי דרכי איני חושש כלל לחוות דעתי גם אני שכפי מה שנראה לי היו מכנים עצמם בראשונה אותן החכמים מן הענגיים ביחוד כך שהעמיסו ע"א הטורח לנסוע ממקום למקום לקרוא את האנשים ע"י תוכחותיהם ודרשותיהם לרת ענן כמו שעשה עיסי ויודעאן, וכמו שעושים השילוחים (Nissionaire) גם בזמננו שמקדשים כל חייהם למעשה זה, ובוה נבין הטעם שכבר בימים הקדמונים היו קצת הענגיים חותמים עצמם קרא או קראי כמו כן משיח הקרא, משה דרעי הקראי ודומיהן, כי לולא זאת מה טעם לחתימה כזו, הראית מימך

שיהיה אדם מישראל חותם עצמו רבני או ענני? ועוד מדוע עשו כן רק קצתם ולמה לא כינו עצמם כך כל הענניים כולם? וזה לפי שהיה זה התאר בעצם וראשונה מיוחס רק אל המיוחדים האלה שרצו לרמוז בו אל שירותם ומלאכתם הנ"ל, אלא שבכבות הימים נשכה המובן העיקרי ואז חתמו עצמם גם רבים מהקראים האחרונים כך כמו אליהו הקראי וזולתו רק מפני שכבר מצאו זה הכינוי אצל קדמוניהם ועשו כמוהם (1).

(1) מהפלא הוא שמעט צומנו של ר' סהל צשנת ד"א תשי"ז, שזו היתה הדחצת תורת הקראית ע"י שלוחים נוסעים וקוראים מבעת לתכלית ההשתדלות אללם, מלינו גם שלוחים דצנים נוסעים מירושלים לקדים לפשט תורת הדצנית, כמו שמגדת צפירוש הרשימה הנמלאת דף אחד הנשאר צסוף תנ"ך שנאצד המונח צצית עקד הספרים שסייך לחצרת דורשי קדמוניות צאודיסא והיא מוצאה ב"כ בהפרוספיקטוס של פינגנער ל"ד ס"ה, וזו היא: השלוחים החכמים הירושלמיין שהצילו לנו מליון תורת הדצנית שחצרו לצותיהם חכמי צית שני צרוח הקודש כפי עדותם וקצלוה גם אנחנו פה קלת בלות ירושלים אשר צספרד וצאון כאתו ומולאכתו וקפא מאתים צעלי צתים עלינו ועל זרעינו צשנת כ"י מ'צ'ר'ו' ת'צ'א' תורה פ"ק ככתוצ צספר ההסכמה הקיימת הס נקדו ועעמו לנו את כל ספדי הקודש צנקודות ועעמים שתקנו הסופדים צירושלים זכרם להם יוי לעוצה ואני צדכה העלמד הפליטי כתצתי זכרון צספר הזה כי דצים מאחינו מתיחדים צעקראי קדש לצד ככל לצותינו כ"ע כי לא דאו אור תורת הדצנית מימי קדם ומחרפים אותנו שנצדלכו מהס עד יוצא ויודה לך, ע"כ לשון הרשימה, והנה צמלת בספרד דרו לעיר (Kertsch) שמקומה על חוף (Bosporus) cimerius והיתה נקראת עוד צימי היונים (Bosporus) וגם הבינועזים היו קוראין אותה (Bospero) או (Bospro) (Büsching Erdb. IV 365) והירוימוס כתצ ששמע מדרו יהודי שמלת צספרד (עוצ' כ') כינוי לצום פור הנ"ל, ועוד שהצין כנראה את הצית צלתי שימושית כ"א שייכת למלה ענמה והצית השימוש חסר כדרכו כשהוא נכנס על מלה שראשיתה צית, והנה צדיואן של רי"ה שיר תחלתו עמוד כמעט צני וכו' אשר כפי הרשימה הערצית שעליו, שר אותו עוד צימי נעוריו על אחד מגדולי המזרח והיה שמו כפי הנראה מצית ט' אצרהס ומצית האחרון שלו נראה שהיה דר זה המסוצה בעיר (ולא בארץ) ספרד צאמרו סס ותתפאר עלי העיר ספרד, וכן עשיר המתחיל לדון שטר על ר' משה חנה אללה צן אלשטי נמלא אללי צית: אשר לבש באי רודוס מעיל הוד ושמעה עיר ספרד פעמונו, תמורת שהוא צס' צצ"י להח' שד"ל כ"י: אשר לצס במצרים וכו' וכשמע עד ספרד וכו', אולי דומזיס גם אלה לעיר הנ"ל, וכן משמע מהצית הב' צציר הנ"ל שהוא גם הוא משונה מאותו צצס' צצ"י: ודקה מדקחי תורה צעמו והדיוח בגלות וכו' (צצ"י: בשנער) שדמו צו אל זו העיר ע"ש וגלות החל הזה אשר בספרד, וסולכאת ולונכאת הס צ' מקומות צשיפולי הר (Agirmisch) ונקראים ע"ש יושציהן שהיו כותצין צסולכאט (צלסון תדחר הציצה שמאלית) עימין לשמאל והס היהודים, וצאונכאט

אמנם אין לחשוב שאלה החכמים מן הענניים שנעשו קראים רצוני מפשטי דת הקראית קבלו כל דברי ענן כמו שהם מבלי לנטות מהם, אין הדבר כן, אלא אע"פ שעשו אותם ליסוד דתם בכלל מ"מ בפרטי המצות חלקו עליו, אותן שמצא כבר בתחלת התגלותו כמו המאחרים מהם, כבר בחייו ונטו מלימודיו, והיו מתרחקים מן התורה שבע"פ עוד יותר ממנו, ולולי הצליח הוא להתנבר על מתנגדיו ע"י השררה (עיין להלן) היו כבר גם בהם יחידים שהיו ראויים לקפוץ בראש כמותו, ובענין זה בודאי יש ממש בדבריו של מקריזו (לעיל צד ח') שעצר (ענן) כח להתנגד אל הרבנים והקראים שניהם, שהתנגדו למה שבידו, אשר מדברים אלו נשמע שמצא כבר קראים בהתגלותו כי הגה יש לדעת שהענניים היו עוד תלמודיים ומודים ברוב מה שבא במשנה ובתלמוד, אלא שהיו בועטים באיזה סייגים וגדרים שעשום חז"ל חזק לדבריהם, ונטו נ"כ בקצת אופני עשיית המצות ע"פ פירושי המקראות שהתחילו לפרש ע"פ דרכם, ואצ"ל ענן בעצמו היה עוד חציו קראי וחציו רבני כמו שהעיד עליו הראב"ד בקבלתו וכן העיד רסב"י בפירושו לתהלים (עיין בסמוך), והיו עוד דבקים בתלמוד וסומכים עליו במקצת וחולקים עליו במקצת, כמו שנראה מדברי ענן המובאים אצל חכמי בעלי המקרא במקומות, וכמו שהיה עוד נסו בן נח מזהיר על למוד התלמוד (עיין להלן), והיו הענניים נמשכין וחולכין זמן רב בצד הקראים עד שנמצא עוד בר' מבורך בן נתן הלוי שחי בזמן לא כביד לפני הרס"ג ענני גמור דהיינו שלמד מפ"י הרבנים ובספריהם ונהג מנהגם ונטה אחריהם (נספחים צד 62), אכן איני רוצה שיוכנו דברי כאילו רציתי לומר שהיו הקראים והענניים שתי כתות שונות מופרדות זו מזו, לא כן, אלא כנוונא דמת'חדין בד"מ הלותרנים והפרוטיסטנטים לכת אחת בעינה אע"פ שנוטין אלו מאלו בקצת ענייניהם, אוף הכ' אתיחדו הקראים והענניים בעיקרים ואע"פ שנטו אלה מאלה במדרשם ולפעמים גם במעשיהם כמו בד"מ בטומאת מת שהענניים אומרים אין טומאת מת בגלות כמו הרבנים, ובעשיית החדשים שהקראים הראשונים כמו אבו עמראן התפליסי הלכו בזה אחר הקבוץ של השמש והירח והענניים אחר הראיה כמו שהורם ענן (אע"פ שבאחריתם שבו

(הוראתו כתיבה ימנית) משמאל לימין והס היוונים, וקפא ידועה פהיודת'א, ולא אוכל לכתד שכל הדעימה ה'יא נחשדת אל'לי כן עפ'את תארכ'ה לפ"ק (עיין פ"ט ה"ח ט"ד זכ"ח מכתב י"ז) והן מלך הענין צעלמו כי מה לו פה צסוף ספר תנ"ך והדבר לע"ג עוד אע"פ ש'ל'יתיה צעיני וצדקתיה כפי האפשר :

גם הקראים אל הראייה (יעויין דברי רסב"י נספחים צד י"ח) ומקצתם היו פוסחים בזה על ב' הסעיפים ועשו יום אחד ע"פי הראייה ויום אחד כאשר עשו מלפנים, (שם צד ל"ג) והם מתנים על החתן והכלה שיהיו נוהגים כך, והיה זה ממנו בלי ספק תחבולה לשחד המסלמנים במה שמתדמה לדתם בדבר זה כמו שהודיענו המספר אצל בעל החלוק (נספחים דף ק"ג) עד שבשביל זה נמתק לו המלך ונתרצה לו ע"ש, אשר המספר ההוא אינו אחר אלא הרס"ג ז"ל בכבודו ובעצמו בספרו שחבר נגד ענן כמו שהחלטנו שם (דף צ"ח) ע"ש²) ועדות נברא רבא

(2) בהקדמתי לנספח י"ז ל"ד ל"ח חויתי דעתי ע"פי צ' ראיות היות צעל החלוק קדמון ועל פיהן הכנתי לו יד צמאה האחרונה של האלף ה', ועתה מולא אני עוד קיוס לסדרתי זאת צמה שהוא הראשון והעיוחד שהציא מתוך אחד מספרי של הרס"ג, שהוא צהשערה קדוזה מאלד בתאב אלרד עלי עגן ספור על אודות זה האיש אשר כנראה היה הספר הזה של הרס"ג צימיו של בעל החלוק עוד בעולם ולפניו, וזה הספר נראה שנאזד כזד צתוך שאל ספריו שהיו הקדמין משמידין ומעצידין מן העולם לפי שהשתלבו להציאם תחת ידוהס מיד אחד מותו צלי ספק לתכלית זאת ולהשיצ עליו (נספחים ל"ז) אשר לפי זה, זה העקסיתפלאל שהיה לפני צעל החלוק היה יקר המליאות מאלד ואינו מאמין שיהיה כמאלד עוד צזמן מאלוחר שאז היו מעשיצין עליו הקדמים וותד מאלחד, והחותם עלמו סס אליהו צן אצרהס לא היה א"כ רק המעתיק והיה ממנהגס של המעתיקים הקדמים לחזר מצוא או הקדמה קטנה או שיר צראש הספרים שהעתיקו, כמו שהס אללי ואלל מכירי מן הקדמים צהרצה כ"י, והנה הודיתי סס ל"ח שהחותמים עלמס צראש המאמר ל"ז ע"ק וקו"ף שניהס סס צלתי כודעים לי, אשר צאמת רק צחפזה כמלטה זאת ההוראה מקולמסי צחלוק האמת צהיות שרק את השני יהודה צן שצתי לא ידעתיו אלל הראשון אליהו צן אצרהס הוא ממידועי מכזר, והוא אליהו צן אצרהס צן יהודה תשצי אשר מעניהס רלוני מן אצרהס צן יהודה צעל יסוד מקרא ומצנו אליהו זה כמלאים פיוטים צסדור הקדמים, ונפל מצורוני שאני צעלמי הסכרתי צנו יהודה (סס ל"ג) צמה שאמרת סס שיוכל להיות שהיה הוא המעתיק של ס' יהו מאלודות, וזה לפי שהמספחה הזאת העתיקה כ"י רצים אע"פי שאפשר ג"כ שהיה מעתיק הספר הכ"ל לא הדסי ולא תשצי כי כמלאים עוד צ' חכמים צסס יהודה צן אליהו צין הקדמים זולתס והס אחד המכונה הגבור והצ' המכונה מרלי וכולס היו מחזרים ומעתיקים, ואני מעסער כעת שנפל טעות צהעתיקה שהמעתיק המאלוחר העתיק, הסיעניס של יהודה לפני אותס של צן, ועשה זה לשתי סצות. א) לפי שהחתימה האחרונה היא צפ"ע לא מאל לכון בן יהודה שצתי ולכן הקדים יהודה לצן וכתצ המאמרים צלופן שתהיה החתימה יהודה צן שצתי, והצ' לפי שמאל יותד ככון קסור הענין מנואס הונאס ציד עצדו ישעיהו וכו' אלל צאמת צן קודס ליהודה וגס צסדר זה היה הענין ככון סס, ותמורת שצתי ל"ל תשצי כי גס צאותות זה השס נפלה טעות צמוקדס ומאלוחר עוד סמאל המעתיק חתס עלמו צתחלת הקדמה וצסופו כך: אליהו בן אברהם בן יהודה תשבי וזה צדור וכמלאים

כזה בודאי ראויה להסמך עליה, ומה שמחזק החלטתנו זאת עוד יותר
 מוסיף על מה שכתבנו שם הוא דברי הרס"ג בעצמו המובאים אצל
 טוביא העובד (שם צד צ"ה) שהם דומים ממש לדבריו אלו המובאים
 אצל בעל החלוק, והם שנטה ענן אחר דת הישמעאלים לבקש הירח
 בשביל שהשררה תעזור לו להכין נשיאותו בידו ע"ש, ומי לנו נאמן
 ברס"ג ז"ל, אשר ע"י התנלות בעל הספור הנ"ל שהוא הוא, נתעלה
 העניין המסופר שם עלוי רב במעלה ובנאמנות ובעניין זה מסכים ג"כ
 ספור מקריזי על ענן (לעיל צד ה) שהיה חשוב בעיני הקאליף וכבדהו
 מאד ושבעשיית החדשים ע"פי הראייה כמו שהוא גם בדת האסלאם
 נתחלף מן היהודים ולא זה בלבד אלא גם מה שמספרים אלו הערביים
 על ענן שהיה משבח מיסד דת הנוצרים וגינה את מי שלא רצו להכיר
 כשרונו ואמתתו (יעוין Basnage VIII. 259 שהרכנים טענו על הקראים
 במה שהודו בישוע, ועיין גם אבו אלפדאא אצל de sacy Ch. Arabe I.326)
 אשר גם זאת היתה לדעתי כמו כן תחבולה ממנו להסכים גם עם
 בעלי דת ההיא לטובת סיעתו ולדעת מנגדיו, גם בספור זה יש ממש
 ואינם דברי רוח, כמו שאנו רואים שנשארה זאת התחבולה אצלם
 כירושא עוד עד זמננו זה להגדיל מעלתם בעיני הממשלה ובעלי דת
 אחרת במה שמאשימים את הרכנים היות אבותיהם מתנגדים להמיסד
 הצדיק, יעוין בד"מ בס' חותם תכנית דף נ"ד ע"א ודף נ"ו ע"א אשר
 דבריו שם מסכימים ממש עם דברי ענן אצל מקריזי ושרסתאני
 בעניין זה ע"ש, וגם לא מלבו בדאם אלא בעל אש"כ (כא"ב צ"ט
 הבלתי נדפס מטעם ידוע) מדבר מתוך גרונו וכל דבריו הם דברי הדמי
 שם כמו שראיתים בכ"י המונח בבית עקד הספרים של הקי"רה בוויין,
 וממה שסתיהדים בו הקראים עוד הוא שאינם מכירים פנים לשום
 חכם אפילו אם הוא מעדתם בכאור פשטי הכתובים, והתולדות
 הנמשכות מהם בעשיית המצות אלא הרשות ביד כל חכם מחכמיהם
 לנשות מרבותיו ולסלול לו דרך חדש בכיאורם ולפסוק הדין ע"פי מה
 שיראה לו אפילו נגד הגדולים שבהם, הלא תראה בנימין אומר Dukes
 Mith. S. 26 „וצו לאנשים להבחין ולנהות ויש שמחליף אח על אחו
 ובן על אב ולא אמר האב למה החלפת דברי וכן התלמיד למלמד
 וכו' ואע"פי שיעבור מהם שננה במקצת דבריהם" וכו' ע"ש. וכן ר'
 יפת בפירושו לפ' וזאת הברכה אומר ויצורתם (של בעלי משנה)

חילופים כאלה וגם השערות מנתיים שלמים לרוז (עיון הערות ל' קל"ח
 הערה ג' וד') ונסדוד הקדאים נמלא צהיפך נדסס תשבי צלאשי הנתיים
 תמורה שבתי (סס סוף הערה 4).

כצורת ענן ובנימין ושאר המחליפים לרבנים שחברו (אתכתו) ספרי מצות ואמר כל אחד מה שחשב (מא ענד ה) והחזיק בראיות כמה שקם לו שהוא מופת על אמתת דעתו ויתכן שתהיה דעתו מסכמת לאמת ויתכן זולת זה וכו' עכ"ל ועיין גם דברי ר' סהל בנספחים צד ל"ד ול"ה, וכן בעל החלוק אומר: "והנה ענן כמה שגנות שנה בתורה והאחרונים מכס לא סמכו עליו במרבית דבריו וכו' אף אמרו כי שמא ענן ודורם לא הספיקו כל צרכם, בפירושם ונפלה שגגה ביניהם" (נספחים ד' ק"א) ורבים עוד.

נחזור לעניננו, אמרנו שהקראים לחוד והענניים לחוד, והנה לא לבד שהסופרים הערביים שהזכרנום מבדילים ביניהם ועושים לכל אחת משתי אלה הכתות מדור בפ"ע, כאשר ראינו לעיל מדבריהם, הנה חכמי הקראים בעצמם מעידים על זה, ונשמעה מה בפייהם גם הם. בראשונה הרסב"י בפירושו לתלים ס"ט א' אחר שהראה שם באריכות שמלות שושנים ניצנים נפן תאנה רימון ודומיהן הם כינויים לצדיקים שהם אצלו הקראים (3) אמר שם בלשון ערבי שאני מעתיקו כאן ללש"הקב"ז הל: "ואומר עתה שאלה השושנים ודומיהם תחלתם בכלות החורף כאמרו כי הנה הסתיו עבר, וע"ז הדרך היא התנלות הצדיקים בסוף הד' מלכיות, והתנלותם היא על מצבים שונים, אלא שכל סדר הבא חזק יותר מן הקודם עד שתתנלה השארית (אין יטהרו אל שארית, צ"ל: אלי אין יטהרו) ובמלכות הרביעית נתנלה ענן והעיר לבות האנשים ופתח עיניהם והתאוו לתורת ה' במדת מה שהשתדלו בה, לפי שהיה מנהג הרבנים והתעסקותם בנמרא כבר משכיחים אותם תורת ד' והבנת האמתיות ממנה, אח"כ נתנלה בנימין והוסיף חיזוק (פזאד תאיד, צ"ל תאיד) ונלה דברים שהיה ענן ירחמהו אל ננרר בהם אחר מנהג הרבנים

(3) כן הוא מוזן של טוטיס אללו ואלל הקדאים אחריו כי גם צפירושו לתלים ס', א' הוא אומר: עניין טוטיס עדות ילנה אטסי המלות כי עדות היא התורה וטוטיס הם אטסי העזובה ילנה שזאת היא תפלת בני מקדא. (מעני ש"ע יריד אצהאב אלמצות לאן עדות חי אלתורה וטוטיס וטוטיס אהל אלטעה יעני אן הדה צלוה אהל אל כתאב) ובעל העשר (סה"ט ז') אומר: ד"א טוטיס הם המשכילים ע"כ, והמשכילים אללס הם בני מקדא האחרונים מהכת הרצועית שהניאונו לעיל צטס דסנ"י עדומזיס אללס צפסוק והמשכילים יזסירו וגו', ועיין נספחים לך ע"ז, ועפי"ז היר"ד צתואר משכילי שהדסי מתאר צו קלת הקדאים איננו סימן לכנוי יחיד ע"כ, אללס הוא יו"ד היחס ודלנונו צו שהוא שייך להמשכילים שהס אללו הקדאים ע"ד ההגדה, עד שמונן משכילי אללו כמונן קראי.

אה"כ נתגלו אהרי בנימין הקראים והוסיפו נדרים כמצות
 ד' ואה"כ עמדו אנשים ממזרח וממערב והוסיפו ההחזקה בדת והשקידה
 בחכמה (ואלאנת האד ואלעלם, צ"ל באלעלם) ושמו
 מנמת פניהם לשבת בירושלים ועזבו רכושם וביתם ומאסו בעו"הז
 והם הנמצאים כעת בירושלים עד שתתגלה בסופם השארית שבהם
 נאמר שארית ישראל לא יעשו עולה ואלה הם השושנים וכל מי
 שמחזיק בדת התורה מן הצדיקים הוא מתיחס להם, עכ"ל, הרי
 שרסב"י בעצמו מהלק ד' כתות בהקראים שלפניו, ושענן היה עוד
 נמשך אחרי התלמודיים במקצת, ובנימין הנהואנדי הסירם אבל גם
 הוא לא היה עוד קראי גמור עד שעמדו המכונים קראים ע"צ האמת
 שהוסיפו נדרים, והם המכונים קראים ביהוד (par excellence) גם
 אצל הקראים בעצמם, ואחריהם הם תושבי ירושלים או המשתדלים
 לבוא אליה לשבת שם ונזורים מעסקי עו"הז ונאנחים על שבר ציון,
 (עיין דברי ר' סהל נספחים צד 30 וצד 31), ואילו הם הנקראים אצלם
 אבילי ציון, וכעין דברי רסב"י הנ"ל כתב ג"כ בעל העשר בפירושו
 לפסוק על משכבי בלילות, אמר שם הו"ל: "אה"כ נעתק אל דת ענן
 ובקשו מצות ולא יכלו כי הוא ראש לפותרים ושעה מדברי הרבנים
 כלומר בזמנו של ענן התחילו לבקש עשיית המצות כדת התורה
 אלא שלא נסתייע להם מילתא מפני שהיה ענן הראשון והמתחיל
 בדבר ושעה מפני שנטה עוד אחר דברי הרבנים) אה"כ נתגלה הדת
 הג' והם הקראים האחרונים אשר דקדקו והעמיסו ונלו
 המצות ואין דת אחריהם" וכו' ובעל האדרת דף כ"ד ע"א מעיר בשם
 בעל העשר שאמר: שאנו מכת הרביעית ע"ש, ור' לוי הלוי בס' המצות
 מחלק ג"כ בין הקראים, ובין הענגיים: "ויש בין אלה הצומות
 חלופ מהם בין הרבנין ובין הקראיין ומהם בין
 הקראיין ובין הענגיים" וכו' (נספחים ד' 87) וכן משמע מדברי
 רסב"י במלחמותיו נגד הרס"ג (נספחים צד י"ח) אע"פ שהלשון שם
 מנומנם ע"ש.

למדנו מדבריהם: א) שהקראים נטו מן הענגיים במה שאילו היו
 עוד מחזיקים בדת ענן מבלי לנטות מדבריו והיו יותר קרובים
 אל הקבלה, בזמן שהקראים לא עמדו אצלו אלא התרחקו מן הרבנים
 יותר מאשר התרחק הוא ותלמידיו והחמירו בהרבה מן המצוות ומהם
 היו המרכבים, ונמשכה זאת החלוקה זמן רב כב' מאות שנה, ונשארו
 הענגיים (רצוני אותן הקראים שלא נטו מלימודיו) בכבל, כנראה
 במקומות ובפרט מדברי ד' לוי באמרו: והקראיין אשר בארץ

שנער ובשער המסומות הרחוקות מא"י רדפו אחרי
 הרבנין (נספחים צד צ') והקראים ע"צ האמת היו הולכין ומתחזקין
 בירושלים ע"י הפרופונאנדא שלהם שהיה מושבה שם והיו מושכין
 לדתם רבים מן הרבנים בעזר הדרשנים שלהם (שם צד ל"ג). ב) שגם
 בנימין הצליח לעשות לו חברה מיוחדת בפ"ע שהיתה נמשכת אחרי
 לימודיו לכד זולת לימודי הקראים האחרים, שהיו ממוצעים בין אותן
 של הענגניים לאותן של הקראים, וכמו שראינו גם שרסתאני הערבי
 מספר על הדיעה של כת מושכאמן המלאך הממוצע בין השם לנבראי
 שהיא דעת בנימין וכמו שהעיד ר"י הרואה בנעימות על היות הוא
 בעל זאת הדעת (הערות צד 199) אשר מזה נראה היותו בריה בפ"ע
 מחדש דת שהיו מיוחדים בה הוא והנגררים אחריו, והיה ענינים אצלי
 כענין חסידי זמננו שבפולין שהם כתות מתחלפות על דעות מתחלפות
 לפי התחלפות דעות רביהם השונים זה מזה ואעפ"כ בכלל מקור אחד
 להם והצד השווה שבהם שנוטין אל הסודות ומתרחקין מפשטי החלכות
 שהם אצלם רק כדמות קליפות להכוונות העליונות שבתוכן, כן
 הענגניים והבנימיניים והקראים והשושנים שהם הנאנחים והנאנקים
 כולם קראים הם ואעפ"כ נתחלפו במקצת עניניהם כמו שראינו
 לעיל, אמנם אין ללמוד מלשונם של הרסב"י ובעל העשר שהביאונו
 בהשתמשם בלשון וא"ח"כ שאלה הכתות יצאו במרחקי זמן רב
 בזא"ה, וזה לפי שאין בין כולן בזמן אלא שנים מעטות, ואנחנו מוצאים
 את נסי בן נח שהיה מן היותר קדמונים שבהם, בהיותו בלתי מזכיר
 את ענן, ומצוה את למוד התלמוד עד שלדעתי היה חי בזמנו וכעין
 סמך לדבר, מה שאצל בעל החלוק הוא ועובדיה נזכרים קודם ענן
 עוד אע"פ שאינו בר סמכא בדבר בהיות שגם שאר החכמים המובאים
 אצלו לא ע"פ סדר זמניהם הנכון הם מנוים, עכ"פ הוא נסי מזכיר
 בפירוש את בעלי מקרא בנגוד אל בעלי משנה באמרו שמחרת של
 אותו פסח (של יהושע ב"ג) בעלי משנה ותלמוד אמרו יום ראשון
 בשבת היה וגם בעלי מקרא אמרו אחד בשבת היה וכו' וכן בנימין
 הנהוגי מזכיר הקראים (Dukes Mit. 26) וכן ר' משה דרעי המשורר
 שחבר את הדיואן שלו בשנת ד"א תר"ג חותם עצמו קראי וחבר שירי
 התול נגד המשנים (בעלי משנה) א"כ כל הדתות הנזכרות כמעט
 בזמן אחד נתהוו, והיו מחולפין ברוב בחוזק ורפיון נטייתם מן הקבלה
 עם התחלפות קצת בדיעותיהם נ"כ, אבל זאת יש לדעת שכשם
 שבתחלת התנלות הכתות היו האחרות מתלות ונספלות להענגניים
 מפני התוקף והעזר שהיה להם סצד השררה כן ברבות הימים היו

הענניים כמו כל יותר הכתות הולכין ומתמוטטין. ונבלעין בכת הקראים באותה המדה שהיו אלו מוסיפים כח ואומץ בפנימיות שלהן ע"י הפרופאגאנדא, עד שבימי הרס"ג היו כל המתקוממים נגדו מן חכמיהם (ומספרם לא מעט היה, נספחים צד ל"ז) כולם קראים גמורים, ומאז והלאה לא נשאר כ"א זכרון העננים, כמו זכר שאר מיסדי הדתות, בספרי החכמים והם בעצמם תמו ועוד אינם.

ונראה שהיו אלו מיסדי דת מביני מדע תורניים ופילוסופים מחברי ספרים עד שהרס"ג ז"ל מצא עצמו מוכרח לבטל דעות קצתם בספרים מיוחדים שחבר נגדם, כמו נגד ענן ובן שאסויה וחירי הכלבי המוזכר בפירוש הראב"ע במקומות (לשמות י"ד כ"ז, י"ו י"ד ול"ד כ"ט), וכן יהודה הפרסי (אצל הראב"ע לשמות י"ב ב', ויקרא כ"ב ט' ובמד' ג' כ"ט) ומשה בן עמרם הפרסי (שם לשמות י"ב ה') ואבו נסי ועובדיה הכוזרי אצל הרסב"י בהקדמתו (נספחים צד ס"ב) ואצל בעל החלוק (שם צד ק"ו), ואבוגדור (שם צד ס"ב) ואצל בעל תקון הקראים, (הערות ד' 186) וגנאי ברוך (שם) כולם בני המאה הששית לאלף החמשי הם, וחיו קצתם בזמנו של ענן וקצתם אחריו.

והנה מהיותר קדמונים של אותו הזמן היו כפי הנראה אפרים ואלישע (אלישע המלמד נספח צד ק"ו) וחנוכה הנזכרים בהזכרונות (סדור הקראים ח"א צד ש"ג) ולא נודע אודותם כלום, ואולי אפרים זה הוא אביו של יעקב שפירש את תלמוד ירושלמי (נספח צד י"ד) והוא יוכל להיות ג"כ בן אפרים שעליו אומר הראב"ע בפירושו לבראשית כ"ט ט"ו שהיה חסר אלף, לפי שלא נודע לי אפרים אחר בזמן הקדום הזה, וכן

גנאי ברוך מתקן מנהג קריאת התורה בשבתות ומועדים (הערות הע' י"ג צד 186) חי עוד בזמנו של ענן ואולי עוד קודם לו ולא נוכל להחליט עליו שמשל היה, אלא בודאי היה ונכרא, אך מה שרוצה בעל תקון הקראים לעשותו לתלמידו של עזרא הסופר (Lit. d. Or. 1851 S. 740) וכן הדסי (אש"כ י"ח ע"א) המזכיר את ענן ורעיו בשם תלמידי גנאי ברוך תלמידו של עזרא, בודאי אין זה אלא דברי הזיות וספורים של הבל, וידידי רא"פ רצה ליישב זה שנא' בדרך העברה כדרך אמרם על שמואל הקטן שהוא מתלמידיו של הלל, אך מה יעשה אם אותו הכ"י של תקון הקראים שהוא כידי ושם הוא מכונה ראש בית דינו של עזרא הסופר כן בראש המאמר כן בסופר (הערות שם).

אבו נסי מוכא אצל בעל החלוק (נספחים צד ק"ו) עוד קודם עובדיה
וענן, וכן מהרסב"י בהקדמתו (נספ' צד ס"ב) קודם אביגדור
ועובדיה הכוצרי, ונראה לי שהוא נח המוכא אצל כותבי הדורות
שלחם, והיו לו שני בנים והם יוסף ונסי, הראשון יוסף בן נח
בלתי נודע לי בפרוטרוט יותר ממה שמוכא אצל מפרש פלמוני ונספ'
ד' ע"ג וע"ד) פעם בשמו ושם אביו ופעם בשמו לבה, ובעל החלוק
ובעל א"צ מיחסים לו ספר הניצנים מה שבעל אש"ח (ד' צ"ח ע"ב)
מיחסו לר' יוסף אלקרקסאני ונמצא פיוט בראשי הכתים א"ב ונח חזק
בכ"י קוסטנטינא (נספחים צד קכ"ח) אולי הוא ממנו ועל נסי בן נח
אדבר להלן א"ה.

עובדיה הבוצרי (נספ' צד ס"ב) או המשכיל (שם צד ק"ו) הוא
המוזכר באש"ח סימן צ"ז בז"הל: וכן כת פשר
דת אבו עיסי והוא עובדיה האספסאני (צ"ל: האספהאני),
והיה שמו העצמי יצחק בן יעקב האספהאני כמו שהוא אצל שרסתאני
(לעיל צד יו"ד) והוא מספר עליו שכפי מה שאומרים היה מכונה עופיד
אלהים שרצונו עובד אלהים, ומי לא יכיר שעובד אלהים ועובד
יה אחד הם, והוא הוא, ועל שמו נקראים הנגרים אחריו עיסיים,
וספורי שניהם רצוני של בעל האשכול ושל שרסתאני שוין עליו עם
שנויים קטנים במנין התפלות שחייב, וא"כ הוא עובדיה הבוצרי הוא
יצחק בן יעקב עובד אלהים והוא כנראה גם יצחק הבוצרי המוזכר
מר' משה בשיצי בספרו מטה אלהים, והוא אביו של אברהם בן יצחק
הבוצרי, ואברהם זה הוליד את יוסף בן אברהם הבוצרי ואת סעדיה
בני בן אברהם הבוצרי, ואולי הוא סעדיה המלמד הבוצרי המוזכר
מרסב"י בהקדמתו (נספ' צד ס"ב), ויוסף הוליד את יעקב בן יוסף
הבוצרי, ויעקב הוליד את יוסף הבוצרי שבאר כל התורה ואולי הוא
הוא ר' יוסף בן בכתוי שחי כפי הנראה בזמן לא כביר לפני ר'
יפת הלוי ממה שמביאו בפירושו לדניאל והביא דעות המלמדים
שקדמו לו (נספ' צד פ"א), וזה הכל רק בהשערה קרובה, אבל
צ"ע עוד.

יהודה הפרסי אצל הראב"ע ור' משה בשיצי אינו אחר מן יודעאן
איש המדאן אצל שרסתאני (לעיל צד יו"ד) אשר כפי
ספורו אומרים שהיה שמו יהודה, ומה שהוא מוכיר מצויו על הנזירות
ורבוי התפלה ואזהרתו על אכילת בשר מסכים בצד עם המסופר ממנו
ע"י ר' דוד המקמץ אצל הדסי סימן צ"ז, רק שאצלו שמו יוד נאן
נשחת וצ"ל יוד נאן שהוא אחד עם יודעאן, ונקראים תלמידיו

יודגאניים ומובאים ביחד עם השאדגאניים מר' יפת בפירושו
 לפ' נצבים בז"ח המועתק מהערבי: ואמרו ככל אשר אנכי מצוך
 אינו רוצה בו המצוות בכללן עד שיכלול המצוות התלויות בארץ
 אמנם הוא דבור יכלול המצוות הבלתי תלויות בארץ וזמן (ככ"י): בשכץ
 זמן, נ"ל שהוא ט"ס וצ"ל בארץ וזמאן) וזה ודבור מן משה
 ע"ה שהרס דבר האומר שאין עלינו בגלות מצוות, והם היודגאניים
 והשאדגאניים (אל יודגאניה ואל שאדגאניה) וזולתם
 האומרים שאין עלינו שמירת טומאה וטהרה בגלות, וכן המועדים
 אמנם נשמרם זכרון למה שהיו אבותינו עושים בזה, והקילו על ישראל
 הרבה מן המצוות שהתירו מאכלות הגוים ואכילת השקוצים וכו' עכ"ל
 המסכמת ג"כ עם המסופר מאנשיו באש"ח ע"ש.

משה בן עמרם הפרסי אצל הרא"כע הוא מוסי בן עמר אן מעבר
 הישומון המוזכר אצל שרסתאני (לעיל צד י"ד) שאליו הלך
 אבו עיסי להשמיעם דבר ד', והיה שמו כפי הודעת המקמץ אצל
 בעל האשכול סימן צ"ח משה האספהאני (בדפוס אלזפרני וצ"ל
 אלאזפהני) והוא נודע בשם אבו עמר אן אל תפליסי לפי
 שנעתק ממקומו (אספהאן) אל מדינת תפליס, והוא הנשבע כי הזרזיר
 הוא אלדיך (נספ' צד פ"ד), והח' דוקעס ג"י מביא Mitth. S. 30.
 מסוף הכ"י של פי' ד' יפת על ת"ע בליידען מאמר מן הדתות הרעות
 שהיו בעולם בזמן הכותב, האומרים כי אין בורא העולם חי אלא ברא
 העולם וחלף והלך לו וי"א כי האור בורא הטוב והחשך בורא הרע,
 ודת אלעבדיה ואלמנבריים אומר כי בזה העולם השלים (בדפוס
 השלום) טוב ורע כי אין תחיית המתים לעתיד לבוא, והלך אחריהם
 משה אלזפרני (צ"ל: אלאזפהני) הנודע אבו עמרן הוא
 דת מושו שאומר אין תחיית המתים, עתיד הקב"ה לבטל דתות
 האלה ולביישם ע"כ, וממנו באה דת התפליסיים הנזכרת באגרת קריה
 נאמנה כמו שהטיב לתקן (שם) הח' דוקעס ג"י, ור' יפת הלוי בפירושו
 לשמות י"ב ב' מכנה את אנשיו בשם בעלי התפליסי (אצחאב
 אל תפליסי) ואומר מהם שעושין החדש ע"פי קבוץ השמש והירח
 דומה לספור המקמץ עליו (אשה"כ שם) שלקח ר"ח בכסוי הירח,
 והיתה חכת ההיא נמשכת זמן רב וחיו מהם עוד בזמנו של בעל
 החלוק (נספ' צד ק"ף), יעייין (Geiger Zeitsch. V. 273 An. 4.) ומונק
 (Ist. An. 1841 S. 77.)

חוי הבלבי (sic), ולא הבלבי כי כך מצאתי בכ"י, וכן היה גם
 שמו של השלוח שעל ידו שלח מחמד מכתב לקיסר

Weil העראקליום בהיותו בפלסטניא אבן כליפה אלכלבי, (עיין פוקרים וטוענים אפילו נגד תורה שבכתב, עד שלא לבד שהרבנים טוענים עליו כהרס"ג בתשובותיו נגדו והראב"ע במקומות, כ"א גם הקראים מקללים אותו בחירופים וגידופים (הח' דוקעס בספרו Mitth. S. 33. מתפלא על שלא נזכר אצל מחברים מבעלי מקרא) וכמו ששער זה הרב הגדול שי"ר נ"י בתולדות רס"ג הערה ל"א, ואצלי היא ידיעה ודאית, כמו שמצאתי לרסב"י בפירושו הערבי לקהלת אומר בז"הל: ואל תתחכם יותר, רצוני כמו שצוה (שלמה) שלא יוסיף (אדם) על עצמו במה שצוה והזהיר כן צוה שלא יתחכם יותר דהיינו שיאמר אלמוד חכמת העולם ויעזוב חכמת התורה, וכבר ביאר זה בסוף הספר באמרו ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה, ומכ"ש מי שאין לו שום יגיעה ושקידה אלא יסובב ערום (י טוֹף אל מרן' וצ"ל: אל מדן) ושווקים ומבקש ספרי חיצונים (כתב אלבראני) כמו ספרי הפילוסופיאה וספרי אבן אלדאודי (4) וספרי אבן סויד המפתים לכפירה באל ובנביאיו ובתורתו, יעשה האל משפט בהם במי שכך מעשיו ודרכיו, כי אלה הם המתמידים בעליהם בניהנם לבצח, ומכ"ש מי שלוקח מעות (וכאין מן יאבד דרא הם, צ"ל מן יאכ"ד) עניים ויתומים ואלמנות ומוציא אותן בכמו אלה הספרים, ואינו מתירא מן הרחמן ואינו מפחד ממנו, וכשיאמר להם דבר זה אסור הוא, יחשבו לסכל כל מי שמוכיחם ולועגים עליו, וכשחוקרים

(⁴) ז"ל אלראונדי, וכן צפירושו לתלום ק"צ ה' לועק ג"כ אוי ואזוי על למוד ספרי החינוכים (עיין הערות א' לך 134) ומציא גם סת ספרי אבו (sic) סויד ואבן אלראונדי, וכן ר' יוסף הדואה צס' הנעימות גדאיה על הטענה הד' מזכירו ג"כ צז"הל: ואס לא יקדים הנחדשים דת אבן אלראונדי ונלטרך צדדיו צזה שאצאדס זולת מה שהקדים, מפני כי צצואוד זה יותמס לנו הצנוד צדדוש הבויות וכו', ואחריו צעל עץ הייס המכיר את כל הפילוסופים ודיעותיהם דק מתוך ספר זה, מציאו ג"כ צפרק ד', אמד סס: ודצד זה נמלא אבן אלדאונדי (sic) משלימו ד"ל קדמות הבוג אע"פי שלא יקדים הצדדים החדשים ודצדיו לריכים עיין וכו', ועיין סס מהדורת הח' Delitsch לך 247, וגם צהאונומאסטיקון לך 301 שדוליס להעדיך סס זה עם כינוי צכימין אלנהכנדי ומשעדין שלריך לקדומו el-daweudi ואינו כן, והקדואה הנכונה הוא כדלעיל וכן למדתי מן הח' חוואלזאסן כ"י, הוא כתב לי שהוא חכם ערבי ואצוי היה עצרי והמיר דתו צדת האסלאם, והוא כתב ספרים טוענים לא לצד נגד דת מחדד כ"ל גם נגד דת האלהית בכלל, ועל אצן סויד אומר זה החכם שהוא צלי ספק ט"ס כי לא נודע לו סס כזה צין המחדשים הערציים:

ודורשים מקצתם עם מקצת בועטים בד' ובתורתו, ינקום האל מהם
 ויביישם (ויהתך סתרהם) כהאומה ולא ירים להם קרן ודגל,
 ויעשם ממי שנאמר בו והיתה ידי על הנביאים החוזים שוא הם ועוזריהם
 ודורשי שלומם וטובתם עם כל הקמים על יראי ד' והיועצים עליהם
 עצת רע אמן ואמן, ואמרו ואל תתחכם יותר אחרי אמרו אל תהי
 צדיק הרבה, ירצה לא תתנגד בענייני התורה ותאמר למה חייב ולמה
 לא חייב בעבודת כך וכך (בכית וכית) כדרך שהתנגד חוי
 הכלבי יקללהו האל, ואמר למה חייב בעבוד' הקרבנו' כשאינו נזון (אן
 כאן לא יגדא) ולמה חייב בלחם הפנים אם לא יאכל, ולמה חייב
 בנרות אם לא יקבל הארה (אן כאן לא יתצי), וכבר השיבו עליו
 החכמים ונערו בו ואמרו לו: אתה חכסיל איך יהיה נזון בקרבנות
 והלא האש תאכל קצתן ומקצתן יאכלו הכהנים, ואיך יאכל לחם
 הפנים והכהנים יאכלוהו כאמרו והיה לאהרן ובניו ואכלוהו ואיך
 יצטרך לקבלת האור והלא הוא בורא (באלק צ"ל כאלק) האש
 והאור כאמרו ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור, ואמר הנביא ישעיהו
 ע"ה יוצר אור ובורא חשך, וכבר נתעלה עליו רב על אלה התארים
 (בכ"י מלת רתבדא שאיני יודע לכווננה) באמרו האוכל בשר אבירים
 והודיע שהוא יתעלה לא קבען חובה (ר"ל הקרבנות) והם לתועלת
 ב"א והצלחתן כאמרו זבח לאלהים תודה וקראני ביום צרה, ולכן אמר
 עתה ואל תתחכם יותר ירצה לא תתנגד לאל ותחשב שחכמתך יותר
 חזקה ועזה, כ"א ראוי שתבטח בד' ותקבל כל מה שצורך באמרו בטח
 בד' ועשה טוב עכ"ל, העתקתי המאמר הזה כולו בהיותו פותח לנו
 חלון לחביט ולהשגיח בו אל אופן החקירה שבזמן ההוא ושהיו אנשים
 מוציאים ממון רב על ספרי פילוסופיאה וקצתם טוענים על מצות
 התורה ונושאים ונותנים בטעמיהן וחולקים עליהן עד שהוצרכו הרבנים
 והקראים יחד להתקומם נגדם בתשובות על טענותיהם, ונראה שהיו
 אז בעלי תורה רבנים וקראים שקראו בספרי הפילוסופים הערביים
 מכל מין אפילו על ספריו של אבן אלראונדי הפוקר לא חדלו משום
 עין, ונראה עוד שאלה הנ' שאלות שמביא הרס"ג בשם חיו הכלבי
 הן מן המאמרים שאלות שהשיב עליהן הרס"ג (הליכות קדם צד ע"א)
 ולמדן אנהנו מהם שחיוי היה מיחס תוארים ופעולות גשמים לבורא,
 עד שלדעתו הנפסדת היתה תכלית לחם הפנים והקרבנות למזונו
 והמנורה להאיר לו יתעלה מזה, כמו שהיה מחייב ג"כ חומר קדום
 ומפרש הנסים שבתורה ע"פי דרך הטבעי והתחילו לפשט הדיעות

המקולקלות האלו בבתי ספר עד שהרס"ג מצא נחויץ להשיב עליהן
כמו שכתבתי לעיל.

רב מוחה המוזכר בתקון הקראים ביחד עם אבוגדר ורכ אחא ור'
שאול והרסב"י אומר עליו שהוא ממתקני נקוד הטבראני
(נספ' צד ס"ב) הוא בעל מסורה ישן ונמצאו הגהותיו על חח"ת כ"י
ישן נושן אצל רא"פ נ"י כמה פעמים בזה"ל: ולר' מוחה כך וכך,
ולפי שכל השינויים שלו נופלים רק במלא וחסר לא חשתי להעתיקם
בהיות שאין תועלתם מרובה, והוא אביו של

משה בן מוחה המובא מהרסב"י בהקדמתו ואמר עליו שם שהוא
אחד ממתקני נקוד הטבראני כמו אביו (סס) והקורא

יש שבר בנקודת יִשְׁשָׁבֵר (סס לֹד לִט וק"ז), הנה נמצאים ממנו
הערות מסוריות על חלק מן חח"ת כ"י אצל רא"פ (נומר 2) המגיע
רק עד פרשת יתרו עם מסורה גדולה וקטנה ומובאים בו גם בעלי
מסורה אחרים ומחזורי רובה, ויש שם נ"כ שאלות מסוריות ודקדוקים
בטעמים ובחרוזים ולשונן תעיד על קדמותן כי דומה היא ללשון בן
אשר ובפרט בשמותן של הטעמים, ונראה שהמעתיק חיה באלף הששי
כי נמצא בין המוסרניים גם ר' חביב ששם זה אינו להקדמונים, (ואולי
ר' חביב זה הוא זקנו של ריב"שן' חביב בעל עין יעקב), וירשני
הקורא להקריב קצתם לפניו כדבר חידוש ומה גם כי קדמוניות הם:
לבראשית כ"א י"א: וד' הטוב בעיניו, וך' פקד את שרה, וה"ה

כי יאמרו אליכם (טמות י"ג כ"ו) והיה כי יאמרו אליך

(ידעו' ט"ו ז') למה אלה הטעמים משונים, הגידו חכמים ונבונים, ובאמת
תודיעו פתרונים, אולי יחנכם שוכן מעונים. — (לצר' כ"ז ז')
לפנחם ראש הישיבה אשר אהבתי, אשר מאסתי, אשר פדיתי,
אשר אהבתך, אשר בחרתי, אֲשֶׁר בלא געיה; במחזורי רבה
אשר אהבתי וכו' אֲשֶׁר בגעיה. — (סס כ"ג ח'): ופגעו-לי, וקבנו-
לי, לשלח לי, וקבות לי, למה נתחלפו אלה הפסוקים, הגד אם תדע
בחכמה ומדע, אבין ואדע כי יש לך מדע, כה'מן וכלכל ודרדע. —
(סס כ"ד ל"ט): וד' ברך (בס"ש בנרשיים) וד' חמטיר, למה אלו
שונים מה משפטם. — (סס כ"ט כ"ח) כי ציד בפיו (בס"ש כ"י--),
כי מות נמות, כי פה אמות, לר' משה בן מוחה, ולר'
יהונתן: כי ציד, כי מות, כי פה. — (סס ל"א ל"ט): גנבותי
יום וגנבותי לילה, ומשה מוחה (sic, וצ"ל: ומשה בן מוחה)

נִבְנֵתִי יוֹם וּגְנַבְתִּי לַיְלָה. — (סס כ"ח ע':) וַיִּלֶךְ עֲשׂוֹ אֵל יִשְׁמַעֲאֵל
וַיִּקְרָא אֶת מַחְלַת בַּת יִשְׁמַעֲאֵל, וְגַם כָּל־הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּמוֹאָב
וַיִּלְחָם סָבִיב בְּכָל־אוֹיְבָיו בְּמוֹאָב וּבְבְנֵי־עַמּוֹן, וַהֲנִיחָה שְׁשֵׁה אַנְשִׁים בָּאִים |
מִדְרָךְ־שֶׁעַר, אֵילָן בַּחַד שְׁעַם, אֵל תְּסִיר הַנָּה וְהַנָּה. — סס כ"ד י"ג:
וַיֹּאמֶר אֲד' אֱלֹהֵי אֲדוֹנֵי אַבְרָהָם, וַיֹּאמֶר אֲד' מִצְרַיִם יִשְׂאֵן, לָמָּה לֹא הוּי
אֵלֹו טַעַם אַחַד בְּאַמַּת חוּה, כִּי לְפַתְרוּנְךָ נִקּוּה וְצַמַּיִם וְאוֹיְבֶיךָ בְּאִשׁ
יְבוּה (יַעֲוִין לְקַמֵּן הַעֲדַס ו'). — (סס ל"א כ"ז:) זֶה מַחְלַפִּין בּו
נְאֻשְׁלַחְךָ בְּשִׂמְחָה, וַי"א וְאֻשְׁלַחְךָ; לְמַשְׁחָךְ לְמֶלֶךְ, לְמַשְׁחָךְ, וְהִיפָה
נְאֻשְׁלַחְךָ לְמַשְׁחָךְ. — (סס ל"ג ז':) וַיִּקְרָא הַוְצִיָּאוֹ כָּל אִישׁ, וַיִּקְרָא שֵׁם־
הַמְּקוֹם הַהוּא, לָמָּה נִשְׁתַּנּוּ טַעְמֵיהֶם, הַנֵּד פִּתְרוּנֵיהֶם וְמָה עַל־לִוְיָהֶם,
אִם אַתָּה חֲכָם בְּמַעֲשֵׂיהֶם. — (סס ל"ח כ"ה:) וְלֹא יִסְפָּךְ עוֹד לְדַעַתָּה
וְלֹא יִסְפָּךְ עוֹד מִלְּאֲךְ ד', לָמָּה הִרְאִשׁוֹן מִקְּפָה בְּטַעַם בְּסִמְךָ וְאַחֲרוֹן מִקְּפָה
טַעְמוֹ בְּיֹד, הוֹדִיעֵנִי וְהִגִּידֵנִי וְהִשְׁמִיעֵנִי וּבּוֹנְנִנִי. — (סס ל"ח כ':) זֶה
מַחְלַפִּין בְּהִי בַת־אִישׁ כְּנַעֲנִי וְשִׁמּוֹ שְׁוֹע, וַי"א בַּת אִישׁ כְּנַעֲנִי וְשִׁמּוֹר
שְׁוֹע וְהִרְאִשׁוֹן נֹאֵה וְטוֹב. — (סס ל"ט ח':) וַיִּמְאָן וַיֹּאמֶר אֶל־אִשְׁתּוֹ, וַיִּמְאָן
וַיֹּאמֶר לֹא אוֹכֵל, לָמָּה הִרְאִשׁוֹן מִסּוּלְסֵל בְּרִתּוֹקָה וְהִאֲחִירוֹן בְּרִבּוּעֵה לְהַבְרִיקָה
בְּאֵר לִי וְהַבְּהִיקָה וְהַנְּד(?) אֵל שְׁמִיא וְאַרְקָא. — (סס ע"א ח':) לָמָּה חֲלוּם
פִּרְעָה וְתַפְעָם רֹחוֹ וּבַחֲלוּם נְבוֹכַדְנֶאֶצַּר יֵשׁ בָּהּ וְתַתְּפַעַם וַיֵּשׁ בָּהּ וְתַפְעָם,
אִם תִּדַע חוּה, וּנְפִשֵׁי רוּה, וְכוּן (sic) אֵל תַּחוּה. — (סס ע"א י"ג:) וַיְהִי
כַּאֲשֶׁר פִּתַּר לָנוּ וַיְהִי כְּהִרְמִי קוּלִי, וְעִשְׂתִּים בְּיוֹם הַנִּפְכָם, וְעִשְׂתִּים
שְׁעִיר עֵזִים, לָמָּה לֹא הִיּוּ אֱלֹהֵי טַעַם אַחַד הַנֵּד וְהַכִּין פִּתְרוּנְךָ נִגְדֵה קַהֲלִי,
וּבְאַמַּת בְּאֵר לִי, וְאוּלֵי יַחַךְ אֱלִי. — (סס ע"א ח':) זֶה מַחְלַפִּין
בּו בַת פּוֹטִיפְרַע חֲדָה מִלְּתֵאָה כַּתְּבִין וְכֵן מִתְּנַקֵּד, וַי"א בַת פּוֹטִי פִּרְעָה
כַּתְּבִין תַּרְתִּין מִלִּין וְנִנְקַד כֵּן תַּרְתִּין מִלִּין תְּקִדִימִין ע"י לְהִיּוֹת פִּעֲנַח
צַפּוֹנָה (אוּלֵי צ"ל צַפְנַת וְאִינִי יוֹדַע לְכוּנָה, וְעִיִּין מ"ש פְּסוּקֵה זֶה). —
(סס ע"ד י"ח:) זֶה מַחְלִיפִין בְּהִי, הֵיֶשׁ לְכַפּ אֵב, וַי"א הֵיֶשׁ־לְכַם,
וְהִרְאִשׁוֹן נֹאֵה וְהוּא יוֹצֵא עַל הַפִּתְרוּן. — (סַעוֹת ג' ח':) לֵר' פִּנְחָם
וְאַרְדִּי לְהַצִּילֵהוּ, וְלַהֲעֲלוֹתוֹ, וְלֵר' חֲבִיב וְאַרְדִּי לְהַצִּילֵהוּ וְלַהֲעֲלוֹתוֹ. —
(סס י"א ח':) נִרְשָׁה יִנְרֶשׁ, נִרְשָׁה הָאֵמָה, נִרְשָׁה לִין לָמָּה הִרְאִשׁוֹן טַעְמוֹ
בְּרִישׁ וְהִאֲחִירוֹן טַעְמוֹ בְּנִימֵל. — (סס י"א כ"ע:) לֹא אוֹסְפָה עוֹד, לֹא
אוֹסְפָה עוֹד אֶהְבַּתְסִי, שְׂאֵלְתִי וְהַכִּינִנִי לָמָּה הִרְאִשׁוֹן בְּנִקּוּדָה אַחַת וְהִאֲחִירוֹן
בְּשִׁתֵי נִקּוּדוֹת וְלֹא בְּאַחַת, הַנֵּד בְּאַמַּת וּבְנַחַת, אוּלֵי תִנְצַל מִשְׁחַת. —
(סס י"ג כ"ו:) וְהִיָּה כִי יֹאמְרוּ אֱלִיכֶם, וְהִיָּה כִי יֹאמֶר אֲלִיךָ, לְמַד־

הראשון זקף קמה והאחרון מנתק ויורד לתחומה, הגידה עמכם חכמה. ובארה טעם תורה תמימה. — (סס ט"ו י"ח:) למה ד' ימלך לעלם חסר, תחת עבד כי ימלך מלא, והיה לך שיחיה זה מלא ועבד כי ימלך חסר אם תדעוהו אז תושעו. (סס י"ו כ"ט:) ראו כי ד' נתן לכם השכ"ת, וי"א ראו כי ד' נתן לכם השכ"ת והראשון נאה. —

ונבי עשרת הדברים כך: אשאל אתכם חכמים ונבונים, בני אברהם הנאמנים, זרע יצחק הנמשלים ככוכבי עליונים, עין יעקב הנאמנים, למה עשרת הדברים הראשונים ועשרת הדברים האחרונים נקדו טעמים מתכונים (אולי ל"ל: לא נקדו) והטעמים לעולם לא משתנים ואשר יקראום בקול גדול מרגנים ולא נתחלפו במני (אולי צ"ל סימני) האומנים, הגידו אתם פתרונים, ובאמת הודיעו מענים, אולי יהנכם שוכן מעונים, אלה הטעמים למה משונים הגידו באמת ובתמים אם אתם חכמים ונודה לפני צור עולמים (טכחפי ללל לזזה פסוק מלספי זה המלמד האחרון). — ובנומר 9 אצל הנ"ל, (טמות כ"א ד':) וילדה

לו בנים, אשר ילדה לו, למה הראשון רפה והאחרון דגש, ובאמת אחי הפרש, ומשאלתי אל תחרש אולי תשרש (עיון ע"ט). — (סס כ"ג י"ג:) כי אס-צעוק יצעק, כי-אס-הסים אסור, למה הראשון מסולסל והאחרון מזורז, אם תדע דבר, וכזב אל תתבר (sic) כי באו בנים עד משבר, עד יבוא שבר. — (סס כ"ג ד':) כי תפגע שור אויבך, כי-תראה חמור שונאך, למה הראשון מסולסל והאחרון מזורז, מה משפטם חוה, ונפשי רוח, כי פתרון ממך נקוה ושונאך באש יכוח. — (סס כ"ד ג':) ב' פסוקים בעונינו מסעין חד לחבריה, קדמא ניאמרו כל-הדברים אשר-דבר ד', תנינא כך: ניאמרו כל אשר-דבר ד'. — (סס כ"ה ט':) אלה לשונות, תורה מראה אותך, יהזקאל מראה אותך. — (סס כ"ה ט"א:) זה מחלפין בו: את כל-אשר אצוה אותך, את כל-אשר יעשה, וי"א את-כל-אשר אצוה, את-כל-אשר יעשה. —

הגה פה לפני המבין קצות דרכי השואל הגליוני ומאסף מסורות קדומות אשר בתוכן באו גם שמותן של מוחה ומשה בן מוחה ור' יהונתן ור' פנחס ור' חביב, בעלי מסורה ומטעמים ומנקדים קדמונים, כי את ר' פנחס מצאתי ב' פעמים מוזכר כבר בהכ"י הושן של שנת ד"א תש"ע לכן אשר מונח בבית עקד של חברת דורשי קדמוניות אודיסא ושם נקרא ר' פנחס ראש ישיבה. פעם אחת באיוב כך: במחזור רובה ובשלש-ר' ריעו מזוינו מלאים, וכן נאה לו, רבי פנחס ראש הישיבה ובשלש-ר' ריעו,

לבעלי טבריה ובשלישת ריעיו. — והשניית במשלי כך: לרב
פנחס ראש ישיבה גם במעלליו יתנַן־נער, אבל בפנים
יתנכר-בלא טעם מצאתי (ויעוין מה שמביא ר"ו היידנהיים במשפטי
הטעמים דף נ"ד מתוך קונטרס המסורת) ונמצאים שם גם שינוים
אחרים בין מחזורה רובה ובין בן נפתלי ובן אשר ובעלי טבריה,
והמחזורה רובה כבר מובאה מבעל הא"ת (פ"ס לזר' כ"ז ס') ומן הרד"ק
במכלולו בשער הנקוד על מלת לסבב (נצנד' כ"א) במחזורה רבה
רפה ולטבריא דגש, אבל בעלי המסורה דלעיל לא ראינו ושמענו
ממקום אחר, ואני איני חש לחוות דעתי שכל אלה בעלי מסורה
ודקדוק ונקוד וטעמים (בצירוף ב"א וב"ג) שהיו מבלים כל ימיהם
במלאכות כאלה ולא נמצא מהן ממקום אחר שום סימן שהתעסקו
גם בתלמוד, אלה כולם חשודים אצלי בקראית או עכ"פ אם לא היו
קראים בפרהסיא, מידי ריח קראית והנטיה אליה לא יצאו (ואין טענה
מתאר ראש ישיבה של ר' פנחס כי גם יהודה בן עלאן הטבראני היה
ג"ב ראש ישיבה (נמפי צד ס"ד) ואין עניינו אצלי אלא מלמד נכבד
בדורו ואלה היו גם אצל הקראים לרוכ), וכן דעתי ג"כ על אותם
שעסקו רק באגירת האגרות ופרושי המקראות ע"פ פשט חשודים
אצלי בכך, אך להתודע ולהגלות שזה החשד נופל ממני רק על אותן
מבעלי מלאכה כאלה שהיו בין התגלות ענן ובין כמו חמשים שנה
אחר הרמ"ג, אבל אחר זה הזמן נמצאים מתעסקים כאלה גם בין
הרבנים אע"פ שלא נודע מהם זולת זה דבר, ועוד נשיב לעניין זה
ויעוין הערות צד 163. והנה הרשימה הנמצאת בסוף ספר תורה המונח
בבית עקד הנזכר אשר תחלתה: אני יהודה בן משה הנקדן
מזרחי בן יהודה הנבור וכו' (פְרוספיקטוס של פיננער צד ו')
לא אוכל לחד שכל ענינה חשוד גם בעיני מאד כמו שחשד אותה
גם הח' יש"ר ע"ה בציון לשנת תר"ג ע"ש, ובאמת אני בדקתי בעיני
בדיקה שלימה ומצאתי הכתיבה ישנה מאד, וכמעט אי אפשר לומר
עליה שהיא מזויפת ואם שהידים ידי סופר קדמוני מאד, מ"מ הקול
קול זיפן כי כל הספקות שהטיל החכם הנ"ל בעניינה מוצקים הם
כראי מוצק. ואין לישבן בשום פנים, ועוד שכמה לשונות שם לקוחות
הן מתוך יוסיפון בן גריון ומאור עינים וצמח דוד, ואין כאן המקום
לדבר ע"ז, עכ"פ זה יהודה בן משה המזרחי אע"פ שגם הוא נקדן
היה מ"מ אי אפשר שיהיה בן מוחה, לפי שאביו משה הוא בן
יהודה.

והנה השאלות שהובאו למעלה בנקודות ובטעמים קצתן הן באמת מתמיהות וקשות להתיר אלא בדוחק וקצתן הן קלי התשובה עד שכל מי שיש לו ידיעה בהנחת הטעמים יישכן מיד ואין כאן מקום התרתן. אך שאלה אחת ששאל בדבר טעמי עשרת הדברים וקצת נקודתם לדעת הטעם על היותם נכפלים ומשונים כן בפרשת יתרו כן בפ' ואתחנן גדולה היא בעיני ולא אוכל להחמיץ התשובה עליה פה מפני שלא ראיתי לאחד מהקדמונים או האחרונים שיתן טעם מתחזור בדבר ובפרט על קריאת הטעמים בשם טעם עלין וזעם תחתון אין מהם דובר דבר, ואין רצוני להאריך בזה כי כבר הכבירו מלין המ"ש והת"ס מה שיש בו די והביאו דעות משונות בזמן קריאתן י"א שהטעם העליון הוא בצבור והתחתון ביחיד וקצתם חשבו שהעליון בשבועות, ובשבת פ' יתרו בטעם התחתון ע"ש, עכ"פ הרב ר' שלמה מדובנא מעיד שם שלא מצא לבעלי המסורת שידברו דבר מזה ורק בדורות האחרונים נולד הספק בזמן הקריאה בכל אחד מב' הטעמים, ואנחנו אמנם שמענו מהשוואל שרוצה לדעת סבת שינוי הטעמים בכלל, וראינו ג"כ שכבר קדמוני בעלי מקרא התוכחו בנקודת מלת לא תרצח שלדעת הרון אבואלפרג הוא בפתח ולדעת הרד"בא בקמץ, ולדעת ר' מייחה ובנו ר' משה בב' נקודות, וכן מלת על פני ומתחת הראשונה (נספחים צד ס"ב) שעל דעתם סומך עצמו גם הרס"י ע"ש, וא"כ הנקוד המשונה הזה המסוכב בלי ספק משינוי חלוקת הפסוקים שע"י נתהוו שינוי הטעמים הוא ישן נושן עד שכבר בימי החכמים הנזכרים נתחלפו בקריאתן ונקודתן, ע"כ אני מברך ומהודא השב"ה שזכני למצוא פשר בדבר שלא קדמני אדם בו, והוא פשוט כ"כ עד שכל מבין כשיודע לו טעם השינוי יודה מיד ויאמר אמת, והוא זה: כי הנה בבית עקד הנ"ל נמצאים שבעים ושבעה דפים מן הח"ת כ"י וישן בתמונת קווארט קטן עם ת"א ונקוד האשורי והוא נומר 15 צד 40 בהפרוספיקטוס של פינגער 5) והנה בנקוד הזה גם הטעמים למעלה

5) הדוקטור הזה לא ידע לספר צספרו זה מן הכ"י יותד רק שנקודו משונה ושנמלא צלרו קלת מסודה קטנה זה לפי שלא הצין מנקוד המשונה הזה יותד מן התרנגול של כפרה הכדמה רואה עם צעליו כאחד צסודו צשעת אמירתו צני אלס י"ח, וספרו מלא שניאות כדומון, ואין צו טוז ומועיל רק הפאקסימילע של הצקוק צנקוד הכ"ל הנוסף צסופו אשך צלואתו ארתו אמר מן הוא כי לא ידע מה הוא ואנכי הכהתיו אז הגהה שלימה שיש לסמוך אליה והוא ההדיש מזה למען הטעות את הקודל להשזן שהוא הניבו, וצדו פירושי על יסוד מספר להראצ"ע פירשתי הנקודות והמסורות הנמלות סס, ומה נאמר לאיש המתגאה להעתיק הס"ס כולו ומעיו מלחו

מעל לאותיות כמו הנקודות חוץ מן השפחה שלפני סלוק והסלוק .
 ומספרם רק י"ב והם : א) הטרם (בנהרים , מחזקוק ג' ח') בסוף
 הפרוספיקטוס של פינגער) ב) והתביר (אליך סס א' ז') אשר
 תמונת שניהם היא ר"ת של שמותיהם והם הט' והת'. ג) הזקף
 (חזה סס א' א'). ד) והרביע (סוסיו א' ח') שבהם בחיפך זה
 שמוחם ע"ש תמונתם כי זקופא בסורי הוא צלב וכן היא צורתו.
 והרביע בעין ה' מרובע. ה) הלגרמיה בעין מונח שלנו ממעל
 לאות (שמעתי סס ג' יו'). ו) הפשטא לו ב' צורות א' כשהוא
 אחד בפ"ע בלתי מתרדף והוא הנהוג וצורתו בעין ח"ת נוטה בשתי
 רגליו לשמאל (פ עלך סס ג' ז'), והב' כשהוא מתרדף תהיה צורת
 הפשטא הב' בעין מונח שהקו המושבב שלו מתפשט ומתארך כמו
 על מלת (בקרוב הדלסונה, סס) וכמ"ש הוא על מלת שנים . ז)
 שפחא גם לו שתי צורות, הא' לפני האתנח תמונתו כאתנח הפוך
 כמו על מלת שנים השנית (סס). והב' לפני הסלוק תמונתו כמו
 אצלנו (ברג'ז, סס). ח) הזקא צורתו בעין מונח שבתוכו נקודה
 (שמעך סס ג' ז'). ט) הסגול צורתו דומה מעט לצורת הזקא אלא
 שבזקא ב' הקוים מתחברים אל זוית נצבת ובתוכם רק נקודה ובסגול
 אין זוית אלא ב' הקוים מתעקמין והולכין ונמשכין לקו אחד עקום
 ומה שבתוכו אינו נקודה כ"א ג"כ קו עקום המגביל לקו החיצוני

לכתוב דשימה של ספרים קדמונים , והוא מתפלא סס לד כ"ז על המלאכה
 שמלא צדוד הקדמים כ"י , מאמר צלטון ארמי שהוא לפי דעתו , מיוחד
 במינו מה שאינו עורך הקדמים אשר דרכם לחצר תפלתם רק מפסוקי
 תנ"ך וזה המאמר אינו מפסוקים כ"א לאחד ממחזריהם והוא : לחן
 מן די הרגיוו אבהתנא לאלה שמיא וכו' , ולא ידע שהוא פסוק
 צעזדא ה' י"ג , וכן צלד ע"ד הוא מעתיק מה שנתקק על דף אחד של עץ
 הנשאר מן הדוכן שהקדים ילחק לשרה זקנתו צקהל כפא כך : שנת ה' (!)
 ט"ו (!) למחזור רב (!) ע' (!) יוס ששי לשצווע שהוא י"א יוס לחדש אדר
 ציוס הזה אני ילחק צן משה ושרה צת משה אס אמני קליה (!) א' (!) ז'
 (!) ביים (!) הקיומוו זה הדוכן צקהל כפא וכו' , ומעשה יאמר נא הדוקטור
 הזה צלויז שנה הים זה המעשה ? וזקנתו של ילחק מה שמהי שרה שמה
 אז קליה שמה ? ולמה לא פירש מה הנרלה צלותיות א' ז' ביים ? ויצא נא
 הנה וישמע איך קדמתי אני צדף הזה , סס נחקק כך : שנת הע"ו למחזור
 דצב וכו' אם אמני קלי האזכיים וכו' והנה שנת החמש עשרה למחזור
 דע"ז היא ה"א קס"ד לזיורה , וצמלת קלי האזכיים רלה לבקטין עלמנו ואמר
 שהוא וזקנתו הם מהפחותים שצתושצו Asak שמעס צלו לכפא סך מכיון
 הפרתרים את העיר Asow שעל נהר Don יעוין Büschings Erd. III. 449
 ועל כיוולא צו יאמר לא כל ההדיוטים שוטים , ויש דוקטורים צודים
 כחמורים .

בעקמימותו כמו על מלת יראתי (סו). י השלשלת (י א)
 האתנח. יב) הסלוק אלה הנ' האחרונים תמונתם בנקוד האשורי
 כתמונתם אצלנו, והנה ידוע שהעשרת הדברים אצלנו מחולקים לפי
 טעם העליון בט' פסוקים ולפי טעם התחתון בי"ג פסוקים. אמנם
 בהעלים הנזכרים (מפרשת ואתחנן) הם מחולקים לעשרה פסוקים
 שהם: אנכי, לא יהיה, לא תשא, שמור, כבוד, לא תרצה, ולא תנאף,
 לא תגנב, ולא תענה, ולא תחמד, וא"כ הפסוקים מחולקים בכלל כמו
 שהוא בטעם העליון אצלנו והחלוק נופל רק במו שדבור אנכי הוא
 בכ"י פסוק בפ"ע ולא יהיה לך פסוק שני וכן נכון כי הם ב' דבורים
 ולא אחד, וכן הטעמים שם בכ"י הם אותן ממש הנקראים אצלנו טעם

6) את השלשלת לא יכלתי מלא יותר רק צ"ב מקומות מן השנעה
 הנמלאים בכל התנ"ך לפי שלא נמלא מן הנקוד המשונה הזה רק נביאים
 אחרונים משנת ד"א תרע"ו ואותן הע"ז דפים מן דברים הנזכרים צפנים,
 וצ' המקומות הם מלת ונבחרו (ישעי' י"ב ג') ומלת ויאמר (עמוס א'
 3) ואי אפיסד לי לחד מן הקורא דוד חודש והוא שמאלתי על אלה צ'
 המלות שני טעמים שלשלת וסגול, דהיינו צמלת ונבחרו השלשלת על
 הסברה הב' שלפני האחרונה והסגול על הסברה הצ' שלפני האחרונה, וכן
 צמלת ויאמר השלשלת מלעיל והסגול מלדע, ואין אחד שתייהן פסק, ועל
 הגליון התחתון: ז' צטעמא מסלסלין זרקין כולהון דיש פסוקא: ויתמהמה,
 ויאמר דהקרה נא, וימאן דיוסף, וישחט דמדמו, ונצלהו, ויאמר דו"י
 תניין, ואמר לה, הליון כולהון זרקין ומסלסלין, אצל צמקורה שלנו: חד
 מן ז' מלין צטעמא מרעימין ומפסיקין, זה לפי שצ"ס נמלא פסק אחד
 הצ' תיבות הנ"ל וד"ל מרעימין מסלסלין לפי שהשלשלת הקורא מרעים
 צקולו כנחוב עוד היום, וד"ל מפסיקין שיש פסק אחדיהם, אצל צמקוד
 הצצלי אין פסק ויתחיו סגול שכה הפסקתן שזה אצל הסגול יותר נאהמן
 הפסק, וזהו סמך גדול להשערתו של הח' רש"ל כ"י צטעם השלשלת צצ"כ"ה
 לשנת תקפ"ט לך ל"ז שהוא צמקוס סגול צתיצה של ר"פ כשאין מקום לזרקא
 לפניו, ע"ש כן דפ"חח, אשר כפי מה שנשאר צצדוני (כי הספד הזה אנו
 בעת צידי לעיין הדף) צעל טעמי תורה קדמכו צזה והוא לא ידע ומלכו
 הוליאה גם הוא כי צד הכי הוא, והנקוד הזה מראה צפידוש ע"י צ' הטעמים
 המלות הנזכרות שהן ראיות לסגול כמו שהיטצ לשער החכם הנ"ל, אלא
 שמאן מראה כמו כן צצדוד שהשלשלת צצוא צצני מיני הנקוד יחד צמקוס
 הזרקא ומתחלפין רק צטעם היותר מפסוק שאהדיו, שצנקוד האשורי הוא
 כמנכרו סגול, וצנקוד שלנו תמורתו פסק, וא"כ אותן הצ' תיבות הן צאמת
 מן המלות שצאות צצדי טעמא צתיצותא, ולפי שהזרקא גם הוא טעם
 מפסיק כציצא לחוד א"כ צצואו עם הסגול צמלה אחת מוכרח הקורא
 לתמהמה ולעשוך קריאת ההצדה שהוא עליה ומזה נולדה הקריאה המסולסלת
 או המדעמת ולפיכך נקרא הזרקא צאלה המקומות שלשלת וגם תמונתו
 נשתנה לאותה של שלשלת והו' לשון המסורה האשורית זרקין ומסלסלין
 כלומר קריאת הזרקא מסולסל צהענשה והתמהמהות כנ"ל:

העליון, (וכשיגור ד' בחיים אדפיסם אי"ה במכתב עתי עם הטעמים
 בצביון כמו שהם בכ"י), אמנם הטעם התחתון אינו נמצא שם כלל,
 וא"א נ"כ שימצא, לפי שחלוקת הפסוקים באופן הנזכר יחייב רק
 הטעמים העליונים כידוע למכנינים, ולפיכך מצאתי שם הכ"ף של כל
 מלאכתך רפה כדון אחר מונח, ולהיפך הת"וין של תרצה תנאף
 תננב דנושים כדון אחר הטרחא, וכן ג"כ ב' התיבות פני ומתחת
 קדמא שהם ברביע ולא באס"ף הם שם רק פתוחות ולא גם קמוצות.
 והצד"י של תרצה קמוצה כדון בעבור הסוף פסוקי, והנה כבר הוכיח
 החכם שד"ל נ"י בצדק שהנקוד הזה המשונה הוא בבלי וזה אמת.
 ויש עמדי הרבה ראיות ע"ז אין כאן המקום לזכרם, והנקוד הנהוג
 אצלנו הוא מערבי רצוני נקוד א"י או נקוד טברני והכל אחד ואין
 ביניהם אלא דברים קל"ה ערך לדעתי, וראינו שהבבליים חלקו י' הדברים
 לעשרה פסוקים בין שיהיו ארוכים או קצרים ביותר כי לא חששו למדת
 הפסוק רק לעניינו וחלקו הפסוקים כפי הדבורים ולפיכך הוכרחו
 להטעמים בטעמים המסכימים עם נתוח אלה הפסוקים, ולפי שסימני
 הנקודות להטעמים שלהם למעלה מן האותיות קראום האחרונים טעם
 העליון, והמערביים חלקום באופן שלא יהיה פסוק אחד ארוך ביותר
 ואחד קצר ביותר, והוכרחו א"כ לטעמים אחרים, ולפי שנקודות וטעמים
 שלהם רובם מתחת לאותיות קראום האחרונים טעם התחתון, וזה ברור
 ובוה נבין ג"כ ב' מיני הנקודות שמתחת קצת התיבות שזכרנום לעיל,
 כי המין הא' הוא להמזרחיים והב' למערביים וענינם אצלי כענין כל
 שאר הנוסחאות שבין מדנחא ומערבאי שאינן נמצאים אצלנו כ"א על
 הנ"ך ולא על התורה ואילו היה בידינו גם לוח החילופון שלהם גם על
 התורה (לפי שא"א שלא נתחלפו גם בה) היינו מוצאים אלה החילופין
 שבעשרת הדברים ביניהם בלי ספק, ואם כן הדבר, ממילא נפלה
 המחלקת באיזה זמן לקרואי כי לפי האמור באמת הרשות לקרוא
 באיזה טעם שירצה הקורא אלא שאצלנו יותר נכון לפי דעתי הקלושה
 לקרוא תמיד ע"פ טעם התחתון לפי שאנחנו פוסקים תמיד ככן אשר
 והוא ומערבאי אחד, ומה שנהנו קצת הקהלות לחלק בין יחיד לצבור
 וקצתן בין שכוונות לשבת פ' יתרו הוא רק מפני שרצו לצאת ידי
 שתי הקריאות לפי שמצאו בכ"י ישנים הפסוקים מחולקים ומנוקדים
 בב' אופנים הנ"ל, באחד כך ובשני כך ורצו לעשות פשרה באופן
 מה, ועתה הרוחנו עוד יותר שעל הפסוק הראשון אין ספק יותר
 שצריך להקרא רק בטעם התחתון לפי שבאמת גם בשטת הנקוד
 האשורי הוא בפני עצמו ואינו מחובר עם לא יהיה לך כמו שהוא

אצלנו בלי ספק בטעות בטעם העליון עד שסך הפסוקים אינם אלא ט' אשר באמת גם בנקוד הנ"ל הם יו"ד כנ"ל, ושלכן טעמי הפסוק הא' גם בהכ"י כמו טעם התחתון אינן חלוק בו כלל דהיינו טפחא מונח אתנה דגא תביר מרכא טפחא מרכא ס"פ ובוזה נפלה המחלוקת של המדקדקים גם על קריאת וטעימת הפסוק הזה (יעוין ת"ס לר"ש מדובנא) ולא יהיו הקוראים נבוכים עוד ויקראו רק בטעם התחתון שהוא גם העליון, וגם השכל יגזור שכן הוא הנכון כמו שהוא בכ"י שאל"כ יהיה הפסוק הראשון ארוך יותר מדאי, ועוד למה לא יהיו עשרת הדברים מחולקין בעשרה פסוקים ודי בזה. ואשוב עתה לחבירו של רב מוחה שזכר עמו ביחד בתקון הקראים, והוא

רב אחא, ואומר רב אחא זה איננו אחר מן

גמי בן נח, הנזכר בספרי הקדאים דד מדכזי וזולתו, (עיון לכלן) ולציו
הוא הראשון מחכמי הקדאים צהרטימה של צעל החלוק (נכספ' לר ק"ו) ומזכר סס עוד לפני עונזיה (לעיל לר כ"ג) וענו, צסס אברו גמי ואת צנו נסי צנידוף ר' מוחא ור' צנידוד עוזה צעל תקון הקדאים לתלמידיו של ענו, עכ"פ הוא מן הקדאים היותר קדמונים ולאיתי מן הקראים דוקא ולא מן העכנזיים לפי שהוא מחייב צכנוס ודחילה את מי שנעמא צעומא את מת היפך דת העכנזיים כע"ס ר' לוי צס' המלות: וכן יתחייב עליהם שלא יעמא מן ישראל שהם על דת ענו יר"א מפני כי הם ממרים צעומא את מת עכ"ל, ולפי שהוא קדמון מאד תלמודו עם זה מעורר על למוד העשנה והתלמוד, ועליו קומעים הקדאים האחרונים צהיתר למוד זה (יעוין הקדמת צעל המצחד) עד שצמלאהו עוד פוסח על צ' הסעפים עכני צמקלס, כלומר הדוק צלמוד התלמוד כמורה, וקדאי צמקלת, וצבל תלמות רצות וצצב אדלות רצות והיה חכם הבינוני ותורני ולומד ספרי החכמים וידע ארבע לשונות יוני וארמי ועברי וארמי כמו שהוא לומד צעלמו, הכל כאשר יראה הקורא מתוך פירושו על עשרת הדברים שעשה כנראה שיהיה כעין הקדמה לספר יותר גדול אשר קדאהו צסס ביהן המשכילים או ספר פלם ביאור המצוות שנאצד ולא כשאר עמנו כעת אלא זכר צרטימת ספרי הקדאים, אמנם אותו הפירוש על עשרת הדברים שהוא הקדמה להכ"ל הלליח הח' דא"פ למלאו כולו אחר שנאצד גם הוא, וכמלא העתקה מענו גם אלל הח' גויבער כ"י כפי מה שכתב לי צצזיה סיכויים (יעוין צמכתצו), ואני הולך להעתיק כאן צ' חתיכות (פֿראגמענטע) ממנה, הראשונה מתחלת צמקוס ססימתי נכספח א', והיא:

וראיתי המשכילים הראשונים והאחרונים הישנים העלמידים הקדמונים
שעשו ספרים וכתבו אמרים טהורים ומצודאים כחמה וכלצנה לשנעה וגם לשמונה, ועשיתי זה הספר מדברי כל חוזה מפורש כאור הנובה ומצודא כנר המניה, והואלתי לעשות כמו שעשוי, ולהנין צכל מה שחפשו, ומסדתי את נפשי, וצליתי את מלצוסי וטחדתי כל מקושט, ולפני כל מתאושט אני גמי בן נח, צאין חי ולא כח, הנקרא רב אח, להקריז ניוחה, צשלוס צדדים מקוס שחיעת וציחת פדים, איש עני ורש וקלה וחלש, והשכמתי

צחשך וצחור צקיץ וצקוד, ורעצ ורעא ואין כל כוסף בלא זכר וכסף, עם
 אצרת ירושתי מאצי ואמי ונחלתי, ויעפתי ויבעתי מנעורי ועשיתי התורה
 והתושיה סתרי, ועשיתי אלל החכמים לאמים ועממים צמדצרות וצימים,
 ושוטטתי בכל מדינות ולמדתי לשונות לצקס פתדוכות, ימי ולילותי חיי
 ושכרתי זמני ועתותי, ולמדתי מכל אדם באה ורם דך ונכלס, וכתצתי
 ציביע כפי וידי דלצונן נפשי וכליון עיני, ושאלתי מזה ומזה בכלמה וצושה
 ונצזה, אחד ישאלני בצקסתי ואחד ישצע שלא ישאל אותי, וכהיו עלי
 דיעים כאויצים, וכלס צקשו נפשי בכל לדרטי, וגם תלמיד שהיה לי קם
 לטען למולי, ושמץ ודצה עלי הרצה ובמלני רעה תחת טובה, יקטף ויאצד
 כעץ צאצו, הוא ויועזו ואוהצו, ועזרני אלהי הצלצות ועשה לי גדולות
 ונוללות, שגער יתום הייתי ונעוצתי צעיר, גוע הודי ואמי הייתי לעיר,
 טפתני זקנתי בכלות כחה וצדמעות עיניה, הביתי אש דת ציביעה צפחד
 ותרועה, ושחדתי ללמוד ציום סבירד כנשר על קנו יעיר, יעף ויגע בלא
 מחיה ואחקוד צינה כעין איה, לדרוש אלאדוני די מחסורי והטרפני לחס
 חקי וכסותי לעורי, וכשבמלני כל זאת ילאתי לנקרא עיר פרוות (ירושלים
 ע"ש זכ"צ) ומלאתי דצרים נפרלים עד לאין מרפא כשיבעתי מלאתי מעט
 מהרצה, צחקידה והביון בכל ספר ופתרון יוני ואדומי עברי וארמי,
 וראיתי שאני מקיים המצות והחקים בשלא כתוב בתורה לא היה
 ולא נברא, ביארתי בשפה ברורה, בלשון צחות בדברי העבריים ולא
 בלשון אשורים וארמים, שהוא לשון חרפה לאנשי הגולה שצעצורו נשו
 העצרים לשונם ועשו צו חכמתם והביונם לשון עלנים וצמקרא טובים,
 וצפתונים נמוגים ומן הפטע נסוגים, ושוטטים לחזק מלוהם, כמיהם יהיו
 עושיהם, לא ידעו ולא יצונו צחשכה יצונו (צכ"י יצונו) ד' חכני לך קוינו.
 ורציתי להודיע צפתרון אל שדי ותודותיו צלאלאי היהודים שנתנו הודם
 צאכל להשיצ נפשותם, ויחלתי שכדי מלפני לורי, ואלתי לצמד תודותיו
 ולהקדים צקדושותיו, הילכך חייצים אנחנו להיות קדושים נערים וישישים,
 אשה בצידה ושפחה צקדושת אל עליון שהוא קדוש שנאמר והייתם קדושים
 וגו' אמר והייתם קדושים להתמיד קדושתנו בכל יום צזמן שעמד ועד
 שאנחנו צו ושעתיד לצוא וכו'.

ואחר שהוא מדבר מענייני עומאה וטהרה ושאר מלות המכילים צכמו
 ח' דפים שצבס הוא מצויד שאר חלקי ספרו כמו סדר שעטנו סדר
 עומאה מת סדר עומאה וטהרה, ס' תפלה ס' לא תכלף שלא היה איפשר
 לי להעתיקם מפני הוללות הדפוס המרוצות והנחתים לעת אחרת אי"ה,
 הוא מוסיף ואומד צסוף המאמר אלה הדברים:

ואחר שחלקתי הקדושות והעומאות והטהרות דליתי הפותדים הפלילים
 להחכמים צעלי תושיה כשיעשו הספרי' מתמיד' להחל כל ספר שמונה
 למודים, שהיו דאש פתיחות הספרים והפתדוכות ועשותם לספר הזה
 כדצונות, שהם מקורי השכל והצינה, ומעיון החכמה והתצונה, הראשון
 נביד צו כעת לדיות הספר ומקחו ומערתו (יעוין צלשה"כ א"צ כ"ד שהוא
 משתמש בלשונו, ונדאה מזה שהיה זה הספר לפניו שממנו למד ג"כ לכלול
 כל המלות צעשרת הדברים). והב' צעד כמות הספר ותועלתו. והג' נביד
 צו שם הספר וכינויו. והד' נביד צו אל מי שיודע הספר ומי עושהו ומי
 צעליו. והה' נביד צו צעד מסלול הספר ורשמו. והו' נביד צו צעד בצול

הספר וצניינו. והו' נניד צו לאיזה מנת החכמה כשרונו. והח' נניד צו על
כמה מנאות נחלק הספר וחלוק אופניו, ולצאר כל אחד ואחד בחלוק
למעט, ועס כל אלה חייז כל הרץ שידע המטרה אשר אליו ירוץ, ובכל
נועד שיפתיל בשכל ודיעה מה שילך אליו, ומה שאנחנו מיחלים ומחכים
שהועיל החכמה שלמות הדעת מן האולת ושלמות הדת מן החטא, והמטרה
שאנו רלים אליה היא מליאת שכל וזינת כל ידוע, והתאושש בהנגלות
אחדיהם מן הנסתרות (ר' יוסף הרואה חזד ספר על זה הענין לצאר
הנסתר ע"י הנבלה יעוין הערה י"ד) ושנוסיף מן הדעת ונמעיע מן
האולת עד שיכלו ימי המחיה, שאנחנו יודעים שלא נסוצז דעת חכמת
כל דצר שבעולם (רלונו שלא נקויי צכל החכמות לדעת כולן לעולם) שכשנעשה
כך נהיה מתחילים צבעדות ואולת דדרישת מי שיהיה ומי שלא יהיה ולא
ימלא ולדייתנו ומטרתנו שאנחנו רלים אליה שנלא מכל חטא ואס לא נבוא
ונסוצז צכל שכל וזינה, שאדם יכול ללאת מכל חטא ואינו יכול לסוצז צכל
חכמה ותושיה, שלא יחסז צלצו ושכלו ויעמוד על זינתו ודעתו ולא יבזר
על הדצרים המדומים, אבל כשידצר יהיו דצרו על מה שבלוי לפניו כשמש
וינקה מן החטא וינכל מן האולת כמו שפתרנו המטרה וחלוקיה צאלו
הלמודים: ראשון לדיית הספר ומקחו ומטרתו, לריך הקורא אליה לאשר
מעשנתו ללד שצקס צעל הספר ולא יחמסהו בהפוך מענהו לדצר שלא צקס.
והב' כמות הספר והועלתו, לריך הקורא אליו שיהיה אללו על הבינונו
כשידע שהועלתו דצה וענומה ו גדולה. הג' שס הספר וכנויו ויחסו, לריך
הקורא שיאמין כמה שיקרא כשידע ולא יאמין צכתצי השקר העשויים,
והד' אל מי יודע הספר למי עושהו ומי צעליו, לריך הקורא אליו שלא ייבע
ויעף צקריאת ספרי התועים העשויים על שס הדיקויים והחסידים, והה'
מעלול הספר ורשמו ומענהו, לריך הקורא אליו שיאשר (ר"ל שיתאר)
דצרים מעט על פי שיאשר עליו מערת הספר דצדדים הרצה ציותו, והו'
בצול הספר וצניינו, לריך הקורא אליו שלא ילעד בדם הספר (שלא יולב על
בוף הספר) וידמה למי שצקס ללמוד החכמה לפני למידתו האותיות, והו'
לאיזה מנת החכמה כשרונו לריך הקורא אליו שיתאשר צו על פניו ומטרתו
ידע לאי זו דיעה יכשר לשכל או למעטה, הח' על כמה מנאות יתחלק
הספר וכמות חלוקי אופניו, לריך הקורא אליו לחלקו שהנחלק עוזר על
הביון הספר ושמידתו, לפיכך אנחנו חייצים לפתור ולצאר כל אלו השמונה
למודים לספר הזה כל א"ו אל מן התורה ומדצרי כל חוזה ולאשר על כל דצר
ודצר ולהניד לאי זו פיהה יכשר, הראשון שהוא לדיית הספר ומקחו ומטרתו
הוא לירוא מאלהים קדושים ולהבנות צכתז שלישים, ללמוד התורה וכציאים
וכתוצים, והסיז פושעים וסוצזים, ולשמור ולעשות מצות התורה, כל מצוה
קלה וחמורה, ולהודיע עקצ כל א' וא' ושכרה, לכל החדדים לעשותה
ולשמרה, שהוא ית"ש משלם לשונאו צמהרה להאצידו, לתת דשעו דראשו
ולהכחידו, ומביד ומעיד לכל עושים, שאין לפניו עולה ומשוא פנים, ומצאר
כי שמים כעסן כמלחו, וכל אשר סרו יחדיו נאלחו, ואמר והארץ כצבד
תצלה, ואתמותיה יחדיו, ופזרותיה יבלה ויושציה כמו כן ימותו, ומצאר
יחיו מתוך צכלתי יקומון וישועתי לעולם תהיה, כי אני מוחן ורופא ממות
ומחיה, ונדקתי לא תחתי, צזמן שהכל נשחת, ושופט צלדק על כל נעלם,
ולא עשיז דך ככלם, וכי לדיית הספר ומקחו ומטרתו, כמו שפתרנו חייצים
אנחנו לידע שבדולה מטרתו והוא עוזר טוצ צכל חכמה וזינה שאנחנו

שאלים מכל מי שיקרא הספר הזה שיעמד על שלשה דברים, הראשון שיהגה
 בו וילמדוהו בכל לבבו וכל יגון וכלא דאגה, והב' שלא ישפטו על דברי עד
 שיצין דבריו מדיני וכו' (ר"ל צספרי הרבנים) ולא יחמסניו בהפוך מעני
 לדבר שלא נקשתיו (דחס ער מיר ניכט חונגרעדעכטער ווייזע אבויכטען לוי
 סרייבע דיו איך ניכט החטעט), והג' שאם יראה דבר שלא כהוגן שיגמרהו
 בעודק שכלו ודעתו, והלמוד השני כמות הספר הזה והועלתו לכל קדוש
 שהוא מעט סגלתו של עליון יסך חוסיו צאצרה, לכל שומרי מלות התורה,
 ומועיל בעולם הזה ומועיל לעולם הבא, לכל המצינים תורת אל צאצרה,
 שבר עושי מלותיו להופיע, שהמשכילים יזהירו כבוד הרקיע, ומלדיקי הרבים
 לעולם עומדים ככוכבים ולשומרי דת אדני ארונינו יכשר ומעולם לא שמעו
 ולא האזינו, כי לו לצדו המלוכה יתה, שבר חוכיו עין לא ראתה, שאין
 כאלהים ואין זולתו, וילדאיו יחסה צללו, ויעשה למחכה לו, ואם תצק
 להוסיף עקב סדרו ולגמור, למוד מן ויעד מלאך ד' ציהושע לאמר, מנצחא
 זכריה מצוהני הנציא כה אמר ד' אם תצין מלותי ותנטורי, ואם דדרכי תלך
 ואם את משמרתי תשמור, וכאישון עין תנאור את תורתי וגם אתה תדין
 את ציתי, ותסתפק ציית צחירי וגם תשמור את חלדי עד שיהיו לי חוכים,
 ונתתי לך מהלכים, עם אדם לא תסולה, צין העומדים האלה, ועקב שבר
 הרשעים התיעים, אל שדי עליהם ידעים, צלא נשארו ולא נמלט, כי צאס
 ד' נשפט, וכסה לעצה יוסר, וצחרצו את כל צשר, וילצשו צשת שוטגי, ודבר
 חללו חרצ ד', ואשו עליהם חותה, כי ערוך מאתמול תפתה, לעלוקה שתי
 צנות הצ' הצ', גם היא למלך הוכן העמיק הרחיצ לכל עושק וגחל ומשנה,
 מדורתה אס ועלים הרצה אשר לא ישאיר להם סס ושארית, צוערה נשמת
 ד' כחל גפריה, להשמדה ולהוצדה צערצ היא צאה, ולשומרי התורה מעוצו
 שצעים, וילאו וראו צפנדי האנשים הפושעים, כי צעד עונס סלוח לא
 יאצה, ותועלתם לא תמות ואסם לא תצצה, עד שלא ישאיר להם שורש
 וענף והיו דראון לכל צשר. וכי הועיל הספר הזה כמו שפתרתי אין לפרן
 שעלמה וגדולה הועלתו בהיות שהוא מעלה למלכות השמים, למקום
 מנוחה וסקט ושלום ומרגוע להקות צלל שדי ותחת כנפיו לחסות, וצנועס
 ד' לחזוה, ומצלת מדין שאול ואברון ועלוקה ובור תחתיה ובור שאון
 וטיט היין ובאר שחת וניהנם, והשלישי שם הספר ויחסו וכינוי ושאיני
 בדאתיו מלבי, ומפי נכתב בדיו ששמו ביתן המשכילים
 והנבונים, שיש בו שברון הנצים והמלינים, וכנוי ספר פלם
 באור המצורת שעשיתיו לקרובים ולכל יושבי קצוות, לאחר
 שראיתי בכל לשון ופתרון ועשיתיו צלל סקר וסגיון, לפקוח עינים
 עורות, ולהאיר לצנות הנצערות, צעור תוכן לצנות, ומצין ילד מחשנות
 שצטעו (צכ"י: סכמו) כן הוא זה ספר ואנוסו, והד' אל מי יודע הספר
 ומי עוטו וצעלו ומי צולו ומופיעו ומי מבלו, אני נסי המכנה רב אחא
 שפתרתי אותו וצארתו צחכמתי ושיחתי, ובחמשה דברים יודע שהוא שלי,
 הראשון מארשת שפתי ובטוי מלולי ולשונו וגיבי ודבבי ופלולי, והב'
 מחלקים שחלקתי בו שחלקתיו והגבלתי, ששקטה נפשי שיאמר אויבי
 יבלתי, והג' יודע מדברי הפלילה והתושיה שפתרון הפותרים לא היה
 כמוהו ולא נחיה, והד' יודע שאיננו מהלכות ובעלי משנאות אבל יש
 בו צדק בעלי המקראות, והה' שהוא אחרון לכל ספר שבארו בעלי
 הפתרונות, וזה יודע ממספר השנים והמנין והחשבונות, ומדעות בעלי

הספרים כמו שפתרתי ומלמד שענומה דעת צעל הספר הזה וגדולה
 הוא (ציותר) (א"ש הסגרתו המאמר הזה מפני שהוא נכחה מאוחר). והלמוד
 החמישי מקלול הספר הזה ורשמו ומענהו, מפתרון דרכי אל שדי קנינהו
 (ארוני ז"ל קנאו ור"ל ראייתו, ועיון נספחים לך כ"ד הערה א') לבלות הצערות
 והאולת והכסלות, ולהרחיק מפה כל דופי וכל נבלות, שלא להיות אחרי
 דציס משפט להטות, ורשמו עזרי ויהודי וישראלתי כתוב חזון וצאח על
 הלוחות (ר"ל סגנת צ"הק) שנתן צלמות ותפלות ושיחות, ומענהו שדרך
 כל אדם לידע, סוף דבר הכל נשמע, ולהבות צתורה וללמוד ולגמור, את
 האלהים ירא ואת מלותיו שמור, כי זה כל האדם, מצדו ילית נדום,
 ששני דברים הללו יראת אל עליון ושמידת מלותיו, ראשית ותכלית כל דבר
 שצתורה, מלות ד' צרה, וכי מקלול הספר ורשמו צמענהו וצפתרונה זה
 צשאת יתר, מלמד שחייבים אנוהו לידע צעודף וציותו, והששי שהוא בצול
 הספר הזה וכנו, שדרך האדם לפני קריאתו והביונה, ללמוד ולכתוב שליטים,
 צמועלות ודעת אלהים קדושים, ולא אלף בקורות ומשרתות ופסוק מעמים,
 וחסרות ויתרות לאנשי שבער וכנוי כמו דמיס, ולהבין במשנה ובתלמוד
 ובהלכות ובתוספות גדולות ובתוספות קטנות ולקדחת ספרי החכמה
 ובצתי המתקוששים מן השכל והפליה והקדמות והקשים ואחר כן להבות
 צספר הזה וללמדו, וכשיעשה כך יצוננהו ויעלכו, שאם יקראהו קודם
 שיקרא אלה הספרים והפתרונות, לא יצין ולא ידע מענה הכנראה והציונות,
 וידמה למי שמבקש לקדחת התורות והדעות לפני למידתו הכתב וההביון
 והאופיות, וכי בצול ספר הזה וכנו כמו שפתרתי מלמד שחיוצ הקודא צו
 לידע בצולו וכנו ציותו, והו' לאי זו מנאות החכמה כשרון הספר הזה?
 יבשר לספרי הצינה והשכל והדיעה, למאמר ולדבור בכל זמן ובכל שעה,
 וגם למעשה ולדברי הנציחים, ותורות ומלות אל דם על כל גיוס, צעשר
 הדצרות מן השכל ומן התורה, נאור אל בצורה, והוא מוסר יפה לנפשות
 ולבויות, להכיל מאצדון ומצוד תחיתו, וכי הדבר כמו שפתרתי, שהספר
 הזה יועיל לשכל ולדעה, והוא מצל טיב מן האולת ומן הדעת הרעה,
 וכשרוני לאלה שני הדברים, שצארתים ופתרתים מן השכל ומחדרי חדרים.
 והלמוד השמיני על כמה מנאות נחלק הספר הזה וחלוק אופניו, שפתרתי
 אותו וחלקתיו דבר דבור על אפניו, לכל תכלה ראיתי קצ רחבה מלותך מאד.
 סליק תם ונחתם. תם הספר שחבר הרצ מופת הדור מנא דצינו נסי צן
 החכם דצינו נח כ"ע (תלמידו של דצינו ענן הנשיא כ"ע) (המוסגר מוסף
 דציו משונה ממאוחר).

שמתי צה לפני הקודא דובנא אחת מתחלת לפיוף הקדחים כלפיוף בני
 צלי לשון הצלתי עורבלים דצור ההביוני צמליה כי לשוני קשה
 מאד ומליותיו לפעמים צלתי מוצנות היטב צהיותו נאצק עוד עם הלסון
 שהיתה צימי המהצר עוד צימי נעורים סאז התחילה להתחדש כנשר שנית
 אחרי צלותה ואחר שבורסה מלרחה צגודה אחותה הארמית כל ימי השמה
 צזמן חכמי התלמוד ולפיכך דאיכוהו מנהב את עשו בצצרות ולשונו לשון
 עלבים מליות חירות לו, צשגם דצבור הפשיט (כספח א') לשוני חפשי
 ודובר כל מה שלצו חפץ צאין מעגור למנא עליה מסכמת לכל מושב שירנה,
 ועוד סבנון לשון המדרש ודוחו מרחף על פני כולו, אצל כשצא לדבר
 צחדוים דרכו כדרך הפושעים הקדמונים גם צין הרצנים כר' ינאי ור'
 אלעזר הקליר לחזור אחר מלות ומליות צלתי נהובות למען תקשה הצנתן

על הקורא וחושבים צזה לרומם לחות דבורם עד שעי"ז הם מכריחים את
 דעיוניהם להמשך אחר המליצה או המלה הקשה המוצאת אללם, לא שתצוא
 היא לרבלי מצימותם, והנה עלד אחד עמה שמזכיר בכלל מלמדים קדמונים
 שהואיל לעשות ספרו כמו שעשו הם, וכן השמונה למודים שהקים לשות
 צזה להפותרים שהיו לפניו וממה שמצנח ספרו שעוד לא היה כמוהו
 פתרון הפותרים מכל זס יש לחשוב שאיננו מקדמוני הקדמונים, ועוד יותר
 הנה הוא צנתנו סימן האחרון להכיר ספרו צמה שהוא אחרון לכל ספר
 שצארו צעלי הפתרונים יש מקום להודיד זמנו ולאחרו הרצה מלה, אולם
 לעומת זה מתוך סגנון לשונו ככ"ל וממה שמלוה עוד על למוד הפענה
 והתלמוד (שהוא כמעט יחיד צזה) וההלכות ותוספתות גדולות וקטנות
 (נ"ע מה דנה צתואדים אלה אם לא כיון לצדייתות דר' חייל ור' אושעיא
 ותוספתות דר' נחמיה) כן עמה שמתפלל על היותו דאשון שהתחיל לכתוב
 צל"הק תחת שהיו כותבים לפניו צלשון ארמי עד שעי"ז נשכחה לשון המקרא
 ופירושו הכוונים, והוא מתגדר צזה כצד צד חדש ועושהו גם הוא סימן
 להכרת ספרו, ועוד עמה שהוא מתחיל להיות חוקר ודורש על עשיית
 המלות צאופן שהורגל עליו כמו שאומר ורדתיי שאני מקיים וכו' שלא
 כתורה וכו' נראה להיפך שהיה עץ היותו קדמונים, כי דדורו של הרס"ב
 ועוד קודם לו כצד התחילו לכתוב צלשון ערבי, איך שיוצנו דצדיו עכ"פ
 זאת נראה צדור שאם לא היה מראשוני הקראים לא ימלט מהיותו מן
 היותו קדמונים שצהם, מפני הטעמים הנזכרים ומאחר שלא נזכר אף אחד
 מהקדומים לו צמנו צספרו, והנה עמה שמלוה ללמוד הנקודות והטעמים
 והמסודות לאנשי שבער נראה שהיה צצלי אלה שאח"כ הלך משם לירושלים
 (עיר פרוצת) אחד שאלא כדסו צלשונות וחכמות שלא חדל ללמדן מכל
 אדם מחכמי העמים כחכמי ישראל והיו לו אויבים דנים ומשטימין צלי ספק
 על היותו כועס מהם צדרכי העצודה וציותד על השתדלותו לפטש תורת
 הקראית (יעוין נספחים ל' א' וצ') וגם הכפס האחת שעשה והוא התלמיד
 שהשיצו לת הקראית צגד צו ונהפך לאויצ לו להוליא עליו סס דע, עד
 שהרצה פעמים הוא ערמו עליהם צקללות וברופים, אשר מתמלית דצדיו
 נראה שתכלית מבמתו צספר הזה היתה לחלוק צו על הקצלה ומכנה ההולכים
 אחרים רשעים התועים ועזהיר על קריאת ספדיהם שאינם קוראים שם
 עליהם כ"א מיחסיים אותם לאנשים לדיקים אחרים כמו שאומר צעשיית
 ספרים העשויים ע"ש לדיקים וכו', אשר אולי כוונתו צזה על ספדי הקצלה כמו
 אותיות דר"ע, מאחר שספדי התלמוד בכלל הוא מלוה ללמוד, וכן הוא מרשה
 ומיעץ ללמוד ספדי צעלי ההביון הנקראים אללו המתקוששים מן השכל
 והפליה דלונו המתשמשים צהיקשים מן השכל ומשפט ההביוני, ולמדנו
 מדצדיו שאם שהיה מקדמוני הקראים צכל זאת צצד קדמוהו גם הוא מחצדי
 ספרים מזה המין עד שהתאמן לעשות כמו שעשו, ושהוא התחיל לכתוב
 עברית אחרי שלפניו כתבו ארמית, ושהיה להצצליים דרך מיוחד צנקודות
 וטעמים וצמסודות הוא הכקוד האשורי שנתבלה ציעינו וגם צעל אשה"כ דך
 ע' ע"א מזכיר מסודות צני א"י לחוד ומסודות צני צכל לחוד, וחצוד ספר
 הכקוד הבדול ע"י דצ אשי צצצל כפי המוצא מר"מ צוערול צפירוש ס' ילירה
 צסס דצ האי איננו כמעט האפשרית כלל (יעוין תולדות רה"ג הערה ל"ג)
 והח' דסד"ל כ"י מראה שהתחלת המלאכה הזאת צצכל היתה וזה אמת כמו
 שגם אני מצרד צדאיות צדורות צספרו על נקוד זה, ומתפלל שצ' החצדים

הנזכרים ציחד והס' ר' אחא ור' מוחה שניהם צעלי נקוד ומקורה הס והראשון יודע ומורה על הנקוד האשורי ומחצו ח"כ צצבל והצ' עם צנו הס מתקני נקוד העזראני כנ"ל שוכני ח"י וגם מהשמות שקורא ר' משה צן מוחה להטעמים (לעיל ל' ו"א) כגון להשללת מסולסל צדתוקה ולהקדבא מסולסל ולהמונח מזורז וכן מן הגעיות שהוא יודע מהס נראה צדור שמקומו צא"י היה צצצדיה וגם לשונו הוא כעין לשון צ"א (יעיין קונטרס המסורות להח' דוקעס נ"י).

משוי הבלבקי אלל צעל אשה"כ סימן ל"ח שהתיר החלצים וחייב השתחוויה צמעדז וחדש עוד איזה עניינים (סס) הוא צעלמו העכברי הנזכר צמחצד זה צל אסמעאל (סס) והתרת החלצים שמיחס הוא למשוי הצלצקי, מיחסהו צעל הצמד צפידושו (ויקרא ד' ו') למשוי העכברי וטוען על הדצצ"ע שהלך צצצכו צזה יעויין סס, אשר מזה נראה צפידוש שהצלצקי והעכברי אחד הוא, ועיין נספחים לד' פ"ה הערה ג', וכן

בבתאן יעויין נספחים לד' פ"ה, אלה הצ' לא נודע לי עליהם דצד יותד, רק זאת נראה שקדמונים הם והם מאותן שעמדו צומן חלוקת הכתות ודלו לזיון עלמס ולעשות להס סס וכת מיוחדת צפידושים חדשים ושינוי המנות צעשייתן, וקלתס צמה שעשו עלמס משיח או השלוח שלו שלדין להתבלות קודם לציאתו, ואותו הזמן הוא צפרט המאה הראשונה להתבלות ענן אע"פי שנמשך ג"כ כל המאה השנית להתבלותו עד שנמלא. בן זושא המוזכר מהדצצ"ע צפידושו על התורה לשמות כ' כ"ו, וכ"א כ"ד ול"ה, וכ"צ כ"ה צימי הדס"ג שהתוכח עמו צציאור עין תחת עין (סס). ואיני יודע מניין לו להחכס דוקעס ³⁴ Lit. Mitth. S. שהדס"ג

צצד ספר נגדו, וכן

בן סאקויה שמזכיר ר' יפת צפידושו על התורה לשמות י"צ צ' צ' פעמים ולדצדים ע"ז ח' את ספר התסוצה (כתאב אלרד) שהצד

הדס"ג נגדו וצכל אותן המקומות מצדד רק צענין האצצ שלדעת צן סאקויה עשיית הפסה תלוי ממליאת האצצ לדורות והדס"ג אומר ששמור את חדש האצצ מוסב רק על פסח מזרים ולא לדורות, והנה ר' יוסף הדואהצד ספר מיוחד על מהות האצצ ודמותו, ומפרק ראשון מספרו על המועדים שמצדד ג"כ מזה העניין (הפרק הראשון צצצור צענין שמור את חדש האצצ וכו') נראה מן הצצדים שהוא מוויא צקלוד מתוך ספר האצצ הכ"ל שצדד אותו תסוצה על הדס"ג אשר השיב על איש אחד ששמו שמואל צעניין האצצ ומציא עתוכו ג"כ איזו דצדים שצהס הוא מבין על שמואל זה נכד תפיסת הדס"ג צלשון קשה כמנהגו עד שח"א להצין מתוכו אלא כלל כוונתו ולא פרטה צו"הל: ודע כי הוא כאשר אמר ית"ש החדש הזה וגו' צאד עצודת פסח תתחייב צחדש כמורהו על כל הדורות וכו' וביארנו בדרישתנו פתרון שמואל אל ראש הישיבה (נראה שהוא מאמר אחד מס' האצצ שצו הוא דודש וחוקר ומבין על פתרונו של שמואל נכד הדס"ג) שמור את חדש האצצ כי דמות מתל הזמן יחלק (כ"ל שחסרה כאן מלה ו"ל: מתל אצצ ורלונו שאין להשוות חדש האצצ שהוא זמן עם תל אצצ כמו שלמה הדס"ג) והוא צזה המקום לא יהיה אלא אס יהיה המתחדש צו צצני ושלשי, וכאשר היה האצצ כמלא צחדש שהוא ויודע צסמיכתו אליו ויודיע אותו מן החדשים אשר הם זולתו שנאמר היום אתם יולאים צחדש האצצ היה חצו שתייה המורה לנו צזאת העצודה צחדש כמורהו אשר דמה צהסתכתו אל

אשר יתלה זו ממליחת האצוץ אשר יסיה מודיע לו מזולתו, ולו קלד על זה היה די לנו כי חדש האצוץ הוא לאסון והעצודה תתחייב זו בכל שנה אלל הציא ית"ש דצר מחוזק הסיד זו כל ספק ופונה (פונה עניינה אלל הקדאים אחד עם ספק) והוא שמור את חדש האצוץ, ודע כי בארנו בספר האביב מהו ומה דמותן על מה אתה תמצא אותו שמה ועם צחות דבור הפיומי כי אמר זה יבוא כמו ירח בול וחדש זיו ותל אביב באשר הוא די מן אשר דברו אליו חבמים בעלי מקרא עם דלות דבורו, ובארנו כי דבור שמואל יש לו חוזק על דבורו והשחתנו אותו, אלל אנחנו נרמזו אותו, הנה הוא אמר: הדבר אשר נדרוש אותו הוא כמו חדש האצוץ אשר ילאו ישראל מעלדים אלס לא יהיה לכמוהו זכר" ותלת תוספה אין לה הועלה ואנחנו היינו נעמיד אותה לו היה חדש האצוץ אין אנחנו נוכל לדרוש אותו אז היינו נדרוש כמוהו ובארנו כי הנודע מכמוהו הוא מליאת האצוץ זו וכו' ומאחר שמה שמואל מרס"ב כאן הוא ממש המוצא ממנו אלל ר' יפת (אשר לאריכות דבריו שם א"ל להעתיקן כאן ויצאו אי"ה צחלק' צ' צין לקוטי דבריו מתוך פירושי דס"ז ור' יפת) אחסוז אני שבן סאקיה שרס"ג הסיז עליו אלל ר' יפת הוא שמואל זה שר"י הדואה נותן לדבריו חוזק יותר על דבריו דס"ג והוא הוא, אך אגב אורחא נלמוד מדבריו ר' יפת צאמרו שדבריו דס"ג כאן (בהחדש הזה לכם) כדבריו בספר צדאסית ובספר המצחן ובספר תשובתו על צן סאקיה אלל לצד תדגס את התורה אלל שעשה ג"כ פירוש עליה (יעוין ג"כ דוקעס בייטראגע לר 69) וטהרתי צמקמות ממנו את דבורו נגד הקדאים.

מן הנשיאים היותר קדמונים של המאה היא היא אשר דבריהם נזכרים אלל המצדנים המאוחרים להם, שנים והם

ר' שאול ראש הכולה צנו של ענין המוזכר צמקמותו של דס"ז (נכספ' לר ס"ז) אשר לדעתו הדבור לא תנאף הוא אזהרה לכל מיני ניאוף צין צא"ל צין צפנויה ועוד אלל מצדנים אחרים מאוחרים לו, והצ' הוא צנו

ר' יאשיהו הנזכר מצעל אשה"כ לר ל"ח צתוארים נר הגולה בעליל התורה שהוא ע"ס וז"ל כליל התורה כמו שהוא אלל צעל החלוק (שם לר ק"ו) והוא ג"כ צכתז היחס לר' שלמה הנשיא (שם לר נ"ג) צתאר ראש הגולה, ודע שהדשימה של כתב היחס הזה היא הנכונה ולא כמו שהיא צד"מ הנדפס לר' ור' שחקרים זו צ' נשיאים דהיינו צין עצדיה וצין שלמה חסד נשיא אחד צסס בועז, וצין חסדאי וצין שלמה חסד ב"כ אחד צסס חזקיהו, אמנם צס' ד"מ כ"י אללי הוא לנכון, הקדאים האחרונים ודשמי חכמיהם הקדמונים עושים לתלמיד שלו את

ר' בנימין הנהאונדי (sic), כמו שמלאתיו כתוב צכ"מ צפירושי ר' יפת ודס"ז וכמו שהוא ג"כ אלל שרשטאני לעיל לר' י"א, ולא האונדי המושחת כמו שהוא צאשה"כ דף ה' ות"א וז' וז"ל אלל איזה אחרונים ממנו). אחר ענין היה הוא הריפורמאטור השני, והוסיף לאסוד דברים שהתירו עוד העכנים, ועד הקדאים לא צא כי הם הסתירו עוד יותר ממנו (לעיל לך צ"כ) וכמו שאומר מצד פירוש על ת"ע המיוחס לר' יפת (ליידען נומד י"צ): ורלשון מי שבלה ולמחה שמועתו צעולם הוא ענין ז"ל ואחריו צנימין ירחמהו עושהו וכו' וכפי מה שמציא צעל הפירוש הזה שם (Dukes Mitth. S. 26) מאמר מאחד מספריו (שם צטעות: צמאחת מספרו) נראה

שחזר כמה ספרים, רוצה בלשון ערבי כמו פירושו על חמש מבלות (כספ' ל' ק"ט) ומהמוצא ממנו צפירוש לפלמוני (שם ל' ע"ג) נראה שחזר גם פירוש על התורה, ומהמוצא ממנו מד' יפת צפירושו ליטעי' כ"ג שצנימין פירש עניין זה הסימן שהיא מדבר על המשיח נראה שחזר גם פירוש על יטעי', ומהמוצא ממנו ג"כ צפירוש ד' יפת לניאל על פסוק ואשרי המחכה (כספח ל' פ"ג) נראה שחזר פירוש גם על לניאל, ומדברי ר' יפת צפירושו למדסת כללים שאמר: וזורתם (של הכמי המטכה) כלורת ענן וצנימין ושאר המחליפים להרצנים אשר חזרו ספדי מנות נראה שחזר ג"כ ספר מלות וכן משמע מהמוצא ממנו צסוף ס' משאת משה לר' משה צבי, ואולי כונתו על ספר דינים שלו בל"ה הקדמא משאת צנימין, והוא צעל הדיעה השמה מלאך ממונע צין השם יתעלה לצדאיו, הכלל אדם נכבד היה צדורו וזכה לכת מיוחדת שגבדה אחריו וכבר דצדנו עליו לעיל.

אך צן דורו צקרוצ

ר' דניאל בן משה הקומסי ואלל הדסי צאשה"כ (דף מ"ז ופ"ט וז' וז"א וז"ח וק"ט וק"י) צתואר משבילי (עיון לעיל ל' כ"א צהערה). עם שהיה חכם גדול לא עשה רושם כמוהו, הוא חזר ספר המלות בל"ה סמתוכו פרסמתי (הערות הע' י"ג ל' 188) מאמר נכבד אלל ר' יפת צן לעיד ע"ס, ושם שערנו ג"כ (ל' 189) עם החכם לונץ כ"י שיתכן להיות שרצ נטרנאי צסודורו של רצ עמרם קורא את ענן אצני אציו של דניאל דק צדך העצרה לפי שאם היה מיונאי חלניו של ענן ממש לא היו הקראים מחדשים על זה, אך מלך אחר מלאנו דברי רצ נטרונאי צרורים כ"כ עד שהם מתגבדים להשערה זאת אשר על כן אין להחליט צדבר לע"ע וצמתין על צירודו צמקום אחרי אמנם ר' יטאל צן דניאל דיין האסכנדי שחי צשנת ד"א תת"צ לילידה (הערות הערה י"א) אי אפשר א"כ שיהיה צנו של ר' דניאל הקומסי עם שצעל צזה פסח מכנהו גם הוא הקומסי מחכמי הסחרה, ואולי הוא מיונאי חלניו, או שהאסכנדי לחוד והקומסי לחוד וז"ע עוד, והנה עשיתי לעיל את דניאל לצן דורו של צנימין צקירוצ, וזה מפני שמלך אחר עושהו רצ נטרונאי לנכדו של ענן (יוצן זה אין שיוצן צפועל או צדך העצרה) אשר לפי זה היה צן דורו של ואשיהו (לעיל) שהוא ג"כ נכדו של ענן והיה א"כ צן דורו של צנימין הזקן ממנו אם נאמין להקראים שצנימין היה תלמידו של ואשיהו, אמנם לעומת זה כפי מה שנראה מדבריו של רצ נטרונאי היה ר' דניאל חי צימיו (יעוין צהערה שם) ולפי זה היה דניאל צן דורו של צנימין דק מאוחר לו וחי צרבע הראשון של המאה השציעית להאלף החמישי, שהרי רצ נטרונאי נעשה לבאון צשנת ד"א תרי"ד, אם נגדע ע"ד שנים שצין באונות שלו לבאונותו של הדס"ג שמלך צשנת אלף רל"ט לשטרות, אשר ע"כ אין לקצוע זמן חייהם של אלו צ' החמים אלל צקרוצ דהיינו צסוף המאה הששית וצתחלת המאה השציעית לאלף החמישי.

יצאה המאה הששית לאלף החמישי וככנסה השציעית, ונפן ממדבר קדמות של מלינות סרצים וסילוכים צשדה לא עזר צו אשר ראינו צמאה העצרה ונצוא אל כר נדחצ נאות דשא מלא פרחים וכללים המשמחים לצצות ומאידים עינים ומפיקים ריח כדוח השדה אשר צדכו ד' צמאה אשר החלנו לצוא אל תוכה כי צשנת תד"ג לאלף הוא נגלה לפנינו מלאך מלין אחד ומסודר חכם חדש צעל פיפיות מכוסה צאונות סירוס שקולים עולה מארץ

הנטיה אשר לא דמינו לראותו כי שמו ושם ספרו זלתי מוזכר בזום ספר
ורשימה מכותזי הדורות, והוא

ר' משה הרופא דרעי בן אברהם הרופא הקראי (כמאל ג"כ רזני
זשס רזי משה דרעי שזא כמוהו ממערז לא"י שהשליך תפלו
כשהרואהו דרעי הבאונים ועשאן על סדר אחר (פאר הדור סי' י"ט) כמו
שנמאל (שס סי' קצ"ג) ג"כ מצורך צן ניסן רזני (יעויין להלן) שחזר
דיואן זשני כדכים כולל שידים שונים עדזיים צמשקל וחרוז צתמונת quart
השייך להח' רא"פ נ"י, וזה הדיואן כעת לפני ולני מטיל צפרדס הזה לארכו
ולחצו ומתענג צזיו למחיו ופרחיו, אפס כי העובג הזה איננו שוה לי
בהעלותי על לצי הצודדותי צו ואין לזדים אחי חוץ ממני ומצעליו, וצפרט
אחרי שהמסודר הזה צהדיואן שלו שניהס זלתי נודעים עוד, ע"כ הסכמתי
שלא להחזיק העוז לעמני, והכני להודיע מקורס מה טיבו של האיש ושל
ספרו, ואח"כ אעתיק איזה דוגמאות מתובו, אפס קלבו יראה הקורא, כי
המבלה קטנה מהכיל את כל הכצוד והעושר הזה, עם כי הצחירה צשירים
כאלו קסה, ואיני יודע איזה לאסוף ואיזה להניח, כי כולם כאחד עוצים
ולפי שאי אפשר לשאת וליתן על זמנו של המחזר ערס הגלות נבלות עכ"פ
ראשי פרקים של החיבור צעלמו, ע"כ אפתחיל צתואר תכונת הדיואן תחלה
ואח"כ אדצר על מחצרו.

הדיואן הזה כולל צצ' הכדכים יחד (לכרך הא' קל"ח דפים ולכרך הצ'
קס"ד דפים) תקמ"ד שידים, מהס צכרך הראשון ש"ך, דהיינו,
צחלק הא' ממנו ר"ך שידים שונים והס שירי חול וצחלק הצ' ממנו מאה
שידים או אמוד פיוטים על סדר הפרשיות והס שירי קדש, וצכרך הצ' רכ"ד
שידים הכל ציחד אותן השונים צעניינס עם אותס שהס על סדר הפרשיות.
השידים משוני העניין, יש מהס שירי עבזים כעין שירי הערצי קלתס צל"הק
וקלתס צלטון ערצי, ושידים לחתונתס של אנשים ידועים צימיו הכקוצים
צשמות אשר סד לכבודס ציום חתונתס, או לכצוד הזוג ציחד, או גס כן
לנישואין צכלל, וכן קינות והספרים על אנשים ידועים ועל נשים וילדים
וילדות, ויש מהס עשויס לקונן צהס על כל מת צכלל מיד אחר מותו או
אחר טצעה ימים או אחר שלושים יום או אחר שנה תמימה, וכמלאים
צו ג"כ צקשות ותוכחות כעין הצקסה והתוכחה של ר' צחיי ז"ל צעל
חו"ה, ויש צו ג"כ חידות^א ושידים קלדים (Epigramme) ושידי Humor
והתול נגד התלמודיים, אלל שירי הקדש מספרס יותר רצ מהס אשר
ראשיהס נדפסיס צהנספחים מן לד קט"ו עד לד קכ"א, ואלה הס לרצ
ע"ס הפרשיות דהיינו שסוגרי הטור האחרון של כל צית לקוחים הס מפסוקים
של כל פרסה ידועה על הסדר, וכמלאים צו ג"כ ממנו כעשרה שידים צלטון
ערצי יפים מאד, ואיזה מהס תחלתס לטון ערצי וסופן ערצי, ויש להפך
תחלתן ערצי וסופן ערצי, ויש טלתינו ערצי וסוגריו ערצי (7) ויש שכולו

7) חרזיו חלה השירים בכל טור וטור של הדלת והסוגר הס שויס צהצנתס ומשונים
צעניינס ושייכים להמין הנקרה צערצי חגבים, ולדוגמא חויב צכחו טרב אחד והוא
הראשון משירי אחד שהיא ממין השירים הנקדחים Gazelle:

רוקן צבִיחָה לִי בְּיַגְבֵּי תַעֲרָבִי פַעסֵאךְ לִי יוֹמָא בּוֹצֵלךְ תַעֲרָבִי

עיון מה שהעיר על תלויס זו, רזוני מלת רוקן, החכס לולאטו נ"י צהדיואן של
ר"ה אלל החכס ציובער נ"י לד קל"ד צהערה, וסיר מורכב כזה אך מב' לשונות נמאל
צתחמוני לחרזי שער ר"ה:

עצמי דק חרוזיו ערזיים, ויש שירים נעתקים מערצני לערצני ויש שירים שעששם 33' הלשונות על ענין אחד צעלמו והם דק שנים, ויש שירים צלתי שקולים ואך צחרוזים והן ע"פי הרוב אותן שירי קדש שהן על סוף הפרשיות ואלה הם כמעט כולם דאשית צתיהם אקרוסטיכון של שמו (וכן מנהגם של הקדאים לשיר ע"ס הפרשיות כמו ר' אהרן צעל המצחר צסדור הקדאים ח"א מן דף קע"ז ואילך ור' יהודה צד אליהו הגבור מן דף ר"ה ואילך ואם לא צאופן זה) אצל שירי החול אינם נושאים את שמו על ראש צתיהם, צרוצם הוא חותם את שמו עשה רופא קדאי חזק, או עשה רופא חזק, או עשה קדאי רופא חזק או עשה סתם, אצל כמלאים ב"כ שצדאשי צתיהם משה צן אצרהם או עשה צן אצרהם חזק, או אני עשה רופא קדאי חזק אמן, ולפעמים חותם אמן ואמן, וצאחד צחלק הצ': משה צן אצרהם ברופא נשמתו עדן אני עצד רל וכצוה שח ורצה, וצאחד: אני עשה צן ערי ורצי אצרהם הרופא הקדאי חזק אמן ואמן, ועוד איזה פעמים צלרופים אחרים של אלו התוארים הכזכרים צמוקדם וצמאחד.

בראש כל שיר ליון (ענואן) של תוכן וענין השיר כתצו צלשון ערצני וגם הוא מצורו ולפעמים הליון ההוא גדול מן השיר כולו, כמו שיקרה להשירים הקלרים צעלי צ' טודיס, ואני אשמיטנו צהעתקתי כאן צרוצי השירים צכרי לקמן המקום כי למותר אצחצם לקדאים ערצני, ואעפ"כ אליב איזה מהם צדאש קלת השירים לדונעא צצזיל מכירי לשון ערצני. — שמו של זה הדיואן נראה מתוך שיר קטן צדאש הספר טנקצ אותו מצחרו צצס ענק

שואל מי מלא בענק זה הספר שהם עם ישפה
 דע כי הוא מלואת פה משה בן אברהם הרופא

אננס מתוך הקדמתו הערצית לכרך צ' נראה שכינה את הכרך הא' צצס : פדרם פרחים של שירים שונים ואת הכרך הצ' צצס נספח לדיואן המוקדם וובעד פאנני מד אנחית בפצל אלה וכו' אלדיואן אלסדיה, אלעאני באכתר אלמעאני אל מלאקב בפרדום אזהאר אלקצאיד ואלאשעאר וכו' תם אשחרת אסם הדה אלגור בא למלאק לדיואנה אל אס באק לאנה מן נועה וכו'.

מקום חצורו של דיואן זה מניד לנו המצחר צעלמו צדאש הספר שהוא מצרים, שיהיה בר סס אחרי נודו מאלן מולדתו :
 אני משה מחלה כל לדעתו בספרי זה נאום ינעם ויערב,
 ומניד כי במצרים עשיתיה אשר בה עול שכן עלי ורש רב,
 להדין כל חטאי בו לטובה, ובל יגש להכלים לי ויקרב,
 ונר אני וחושב שם, ואם באמת חורי ושרשי במערב,
 כמו אזרח בארעא הם בדרעא במלכות פס לא יכס צח * ושרב.

מן השיר הזה נשמע שאלן מולדתו ומקום אצותיו הוא Fez שטמה צערצני דרעה ושלכן נקרא המעורר על שמה משה דרעי כמו שנראה להלן, אך עם היותה Fez מקום מולדתו של המעורר לא היתה ב"כ מקום מולדת

(* צכ"י נר .

אזותיו, אבל מאין באו שמה? זאת מודיע לנו טור אחד ערצי באחד משיריו המורכבים מצ' לשונות והוא שיר ק"ל מכרך הא', הוא אומר שם: שטי מערצי ספרדי מיטצ היחוס, הגלה מארץ הקדש צעת הזעם.

(אצלי מגרבי אנדלסי כיר אלגנסי אנגלית מן בלאד אלקרסי וקת אלגנצי.)

נשמע מזה שאזותיו היו מקודם צספרד אשר שמה באו מירושלים, כפי מה שאומר הוא, אחד החורצן עוד, אלא שאח"כ העתיקו מספרד לדרעה ששם כולד האיש משה.

מערתה נבוא לחקוד על זמנו של המחבר, וראשית כל דבר אני מודה שגם אחד כל העיון הדק והחפוש העמוס הזה העניין ואחד כל מה שערחתי צסקול דעתי להפוך דבר זה מכל לך עוד לא נחה דעתי זו ועוד לא הללחתי לבוא לתכלית ידיעה צרודה, צהיות ששני חלקי הסותר עומדים מזה ומזה אלה נוכח אלה, שניהם נסמכים על ראיות נכונות וחזקות שקטה לדחותן ולהרוס יסודן, מקלה מזה עדים נאמנים על קדמותו מימי קדם קדמתה, ומקלה מזה כמו כן סימנים מוצהקים המכחישים אותם על פניהם ומאחדים חייו איחוד רצ, אשר על כן לא מלאתי יותר טוב אשר נכון מלהליע הדבר כמו שהוא צרעיוני וצידעתי לפני הקורא המצקד ולפלפל עמו על זה העניין ואולי אני ומניה תסתייע מילתא, עם שאני מגדרי כוטה ללך העדיות המקדימות אותן, וזה החלי:

דעדי הכאמנים והצרודים העומדים על ימינו להקדימו הס: (א) שיר אחד קטן שער המחצר צעלמו צסוף הכרך הראשון הודאה להס"צ שהצדהו לסיימו וצו הוא מודיע זמן סיומו צאופן שאין להסתפק צו, והוא:

דרך ד' הנומר צעדי לחצר את כל אלה השירות

צצנת אז ישיר משה ובני ישראל למנין שערות

כן יבמוד צעדי להוליא לאור בס החלק השני צמהירות,

א"כ סיים הכרך הראשון צצנת אלה קנ"ד לשערות שהוא שנת ד"א תר"ב ליורה אז 843 לחצונס. ומפני חשש זיוף עיינתי אני ויודי כלצצי מנוער הרצ החכס החוקר הנפלא תורני ורצני ע"ל האמת מוה' של"ש כ"י עיון נמדן צהפרט של שנת הצצור הזה וצדקנוהו צדיקה בעודה ומלאנוהו נקי מכל חשש ופקפוק, ואפילו לו דלה זייפן מאוחר לזייף זה השיד צכדי להקדימו לא היה זה איפשר לו אלא ע"י מחיקת קלת הנקודות שעל האותיות, אמנס חוץ ממה שכפי מה שהצדתי לא היה אחד הצדיקה היפה שום מחק ובידוד יבבר צכ"י, הנה כפי מה שצדאה להלן בס הכותצ שהעתיק זה הזמן עשה גם לזמנו סיומן זה של ישיר משה ובני ישראל אשר שם הנקודות על פני כל האותיות חוץ ממה שאומר צפידוש שהעתיקו צצנת אצעד לשטרות, אם לא שיוכל איש לחשר שכל השיד הזה כולו עם הפרט השני של המעתיק שניהם צדוים מאיש יותר מאוחר צכדי להקדים זמן שניהם, ואם צאנו לחשר כזה אין כל פרט שיעמלא יוכל לעמוד ולהתקיים צעולם.

(ב) צסוף ספר המלות הכתוצ צלשון ערצי ומכונה אלמרשר לר' שמואל הרופא המערצי (יעויון הערות הערה ה') נמלא עפיגראס להכותצ

מעתיק הספר שהיה מיוצא חליו של ד' משה דרעי והוא מונה זשגלסת
 יחוסו אחד ועשרים דורות ממנו ועד המשורר הזה אשר אחרי ההשמעות
 של תוארי הכבוד שהוא נותן לכא"ו מפני האריכות הוא הכותב ד' אזרהס
 הרופא מסדר אותן כך: אזרהס זן יפת זן יעקב זן אלעזר זן עוצדיהו
 הרופא זן אלעזר זן שמואל זן משה זן יהושע הרופא זן שריה זן חסדאי
 הרופא זן אזרהס זן הסר ישראל זן יעקב זן אלישע זן שלמה זן אזרהס
 זן יעקב זן משה זן אורי זן משה המשורר דרעי שהוא מחבר זה הדיואן
 מיסד היחוס הזה, והנה אזרהס הרופא מעתיק ס' המלות הזה לומר שס'
 וז"ל: ובאן אלפראג מנה יום אלאתנין חאמן עשר שחר תמוז יהפוך
 אזלו לשון לסנה אש"א דעי למרחוק ב ואלמואפק ללערב אלתאמן

עשר מן שהר רמצאן סנה דת תל"ל ע"ב, והנה הפירע הראשון עולה
 תשע"ב זשטרות פרט קטן דהיינו זחסרון האלף שהוא ה"א ר"כ ליגירה או
 תת"פ לחשזון הישמעאלים זשזה (והח' גייבער נ"י שאמר זמכתז עתי
 שלו ח"ב זל תמ"ד שאלה ז' התאריכים אינם מסכימים, אולי זאה לו
 זאת הטעות מפני שהפיל ז' פעמים מספר כ"ה שנים זעעות תמורת פעם
 אחת זשזיל הדיוקטיון) וז' הפרטים האלה מסכימים יחד אפילו זימים
 שלהם כי ראש הדש דמלאן משנת תת"ס להגדה נפל זיום הששי לזצוע
 וכן ה"ב ימים של ד"ח תמוז משנת ה"א ור"ך ליגירה שהיתה מעוזרת נפלו
 ב"כ זיום חמישי וששי זשצוע וה"כ היום הי"ח מראש חדש דמלאן היה כמו
 כן הי"ח מחדש תמוז של השנים הנזכרות היולא מזה שסיים ד' אזרהס
 הרופא העתקת ס' המלות זשכת ה"א ור"ך ליגירה, וכשתוסוף עליהן כ"א
 דורות למפרע עד ד' משה דרעי, ותחשוב ע"פי היסוד שיסד הרב הגדול
 ש"ר נ"י שלושים סנה לדור יעלה לך תק"ך לאלף החמישי שהוא עמש הזמן
 שזו חי מחבר הדיואן.

ג) הנה מלאנוהו בזר מוזכר מרסז"י זהקדמתו (כספחים זל ס"א) והוא
 מתארה מדינו ומלמדנו מד' משה המדקדק זר' אזרהס אלפאסי ד"ת
 ומזכרו זכרכת המתיס והרסז"י חי זחלי השני של המאה השזיעית לאלף
 החמישי א"כ גם זאת העדות היא חזקה ואין לזוז אותה ממקומה.
 ד) והדליה הפנימית על קדמותו של משורר זה היא דרך מלייתו והשתמשו
 זדקדוק המלות (עס כי יתואר מהרסז"י זתואר מדקדק) זאופן המודיע
 שלא היה עוד זקי זנוזות הפעלים ותמוכותיהם ומשקלי השמות כמו
 שנודעו אחר ד' יהודה חיוב ז"ל, זד"מ הוא כותב ממה ת' ממצנה (כספחים
 זל קי"ט הערה ז'), ארצי ת' רציני (סס) (כראה סך היה מפרש אס
 לשזט אס לארצו דאיוז ל"ז מלשון דלון ונראין דזריו), עזרד ומקטוב ת'
 ומקטב (סס זל ק"ב), וחושז על מלת מותה שהוא לשון נקצה (סס הערה
 ד'), וכן דמה ממלת גילה שהוא לשון נקצה ועושה עמנה הסמיכות לגילת
 (כ"א סיר קי"א), וכן עושה הפעיל מרציע ען רצע (כ"א ח"א סיר ס'),
 וגלהדקיר ת' וגלדקיר, נערה קרתי ת' קריתי מענין מקרה (כ"א ח"א סיר
 ע"ב), חבצל ת' חבצלת ומחשב ת' מחשבה, ויכלו ת' יכלתו, ואומר

ד'ח ת' ג'דח עזר תח"פנ' וְעַשׂוּ עִמָּךְ עֲזָרָה קַל מַעֲלָה, ומן הוֹפִיעַ זֶהפּעִיל
 הוּא עוֹשֶׂה קַל וְאוֹמֵר יִפְעֶה לַעֲזֹר כַּסְתַּרְתִּי וְכֵן נִהוּבָה אֲלֹלוּ מֵלֶחֶם דָּר עֶרְךָ
 ת' שׁוֹכֵן שְׁחָקִים, וּמֵלֶחֶם עֶרְךָ ת' שְׂמַחָה, וְעוֹד רַצִּים כְּמוֹהֶם הַמּוֹדִים עַל

זמן קדמון שלא היתה עוד ידיעת כללי הלשון והדקדוק שלימה כמו שהיתה
 כבר צימני המשוררים צן בצירוף למ"צע רי"ה ורל"צ"ע ז"ל מימות החיוב
 ואילך עד שבס' ד' מנחם צן סרוק שחיה אחר המשורר שלנו זכמו מאה
 שנה, החליף עוד הבזרות וכתב לעוד ת' ג'עדות, וטרם צ'רותו ת' יצ'רו

כמו שתפסוהו ע"ז ר' יהודה ז'הקדמת ס' הנוח שלו, וכמעט אי אופטר לחשוב
 מעשורר נכדו ומדקק כמוהו שלא ידע לחלק צין מלרע למלעיל ויחשוב ה"א
 הנוסף לה"א כנקבה, לו אחרנו זמנו אפילו עד אחד זמנו של צן סרוק
 היודע כבר חילופם היעז כנראה צפתיחתו למערכתו אות ה', וזה הוּא
 סימן מובהק על קדמותו.

ה) אע"פי שאין ראיה לדבר, רגלים לדבר הוא על קדמות זה המשורר מה
 שמעללים צין אלה השירים הרבה שירי חול ג' כושידי עגזים ושידי התול
 ויחידות מה שלא נמלא צמשורדים הקראים הידועים לנו כמו שהעז להעיר
 ע"ז החכם יאסע נ"י צספרו Gesch. des Jud. 2. Abth. S. 377 דק שהוא
 מדמה צטעות מלצס עתה למלצס לפני אלה שנים צאמרו שגשארו על
 מתכונתם הראשונה מצלי לנעוד הלאה צחכמות וידיעות, וזה לפי שלא
 נודע לו מצדד כזה צימני קדם, אצל צאמת משפטו זה שלא נשארו על
 מעמדם הראשון הוּא רק נכון צהיפך מוצנו כי למצדראשונה למדו מן הערציים
 והשתדלו לעשות כמוהן כן צמשקל השירים כאשר נראה להלן כן צשירי
 העגזים הנקרא אללס אלגזלח כמו שעושה זה המשורר, כן צשירי התול
 וכמו שמללנו מוצל מד' לוי (נכספחים ל' ל"צ) מקלת הפיוטין ע"ש, שהוא
 לקוח כנראה משיר התול של קראי אחד קדמון על צעלי הקצלה המתירים
 תש"ה צצצת, כן צפילוסופיאה כמו שראינו תספריו של ר' יוסף הדואה,
 אצל צצצות הזמנים נתדללה זאת ההשתדלות היפה אללס, ולא מלינו אלא
 צשני החכמים ר' אהרן הראשון והאחרון ששמו להם לדוגמא הראשון את
 הראצ"ע והאחרון (שלא ידע מן הערציים ודיעותיהם דק עמה שמלל
 צספריו של הרואה) את הרמז"ס ז"ל, וצלתי נבלה אללס החפץ ללמוד
 מחכמי העמים ולהשתוות להם כמו שעשו קדמוניהם ואדרבה נראה שהם
 מעים און לתוכחותיו של הרסצ"י להסתחק מכל למוד חול יהי למוד חכמה
 או לשון או דקדוק כמספרי חלונים, עד שלא נמלא צאמת קראים מדקדקים
 מצייני לשון חוצרי אברונות כ"א צהיותד קדמונים שצבם עד כמו עאה שנים
 אחד הרסצ"י ומאז ואילך נסתעמו ארונות החכמה ומי הלשון והדקדוק חרצו,
 ונהרי המליכה עלו צתבו ואצרו, אין חזון השיר נפרץ יותר ציופי וחן
 כאשר צתחלה.

אמנם לעומת אלה חמשת המיימיכים להקדימו עומדים כמו כן רצום
 משמאלים לאחדו, מהם מה שכל אדם חזו צבם, והם החלטים,
 ומהם שלא שזפתו עין חוקר להיותם נעלמים עמנו לפי שהם לקוחים מן
 הדיואן צעלמו, ואטען אנו לו, ואילו נראים שיש להם יסוד המכדיחוס
 את המצקר לשים עיני עליהם, אע"פי שאין צכחם לרעתי להרעיש את
 חמשת העמודים החזקים אשר צית המקדימים ככון עליהם, ולפי שאהיה

מוכרח ע"פי גלגול הדבור ללכת לפעמים מן העניין הנדרש ולהתרחק מעט ממנו, ע"כ מצקט אני את הקורא שישא ויכבול את האדריכות מעט קט אשר א"ח לי להמלט ממנה בצקורות זו.

ראשונה מה שימכר המצקד לטעון נגד קדמותו של המשורר היא: איך בא הדבר שלא נזכר שם המשורר או הדיואן שלו אלל המשוררים הראשונים, ויותר תמה על החרוץ שמזכיר צספרו תחכמוני שעד י"ח משוררים רבים שקדמוהו, ורק מד' משה זה שתק, כי ר' משה בן אזטליון שמשצחו ואומד על שירו שהוא עליון צין אנשי דורו איכנו ר' משה שלנו שהוא בן אציהם (עם שמלאתיו מכונה ג"כ בן סעדין כאשר נראה בסמוך) שארץ מולדתו הוא דרעה וחצר את הדיואן צמגרים, ואלו בן אזטליון נחשב שם צין משוררי יון, אך זאת הטענה חלושה היא, צהיות שהיא נשארה בתוקפה ציתר שאת גם אם נאחד זמנו הלל נוכל ג"כ לשאול אחרי הקצה שלא ידעו מענו לא לצד אחרוני הרצנים כ"א גם אחרוני הקדאים צעמנס והיה להם להכיר אותו יותר אם הוא קדוצ לזמנס, וצפרט יש להתפלל על דושמי שמות חכמיהם שאינם נושאים את שמו על שפתס, והלל היו מולאים צו עקוס להתגדר ולהתפאר צמשורר נכצד כמוהו לו היו יודעים אותו, אך האמת הוא שהדיואן הזה היה נחצא צארגו של קדאי אחד ולא דאה אור צזמן דצ. והקדאים כולם נוהגים ע"ז הדרך עם כל כ"י המונחים אללס שמסבידים אותם מפני כל דורש, ועינס נרה צבהס, ואינס מלויס אותס כ"א צקוסי אפילו לחכמיהס, ואני יודע זה צצירוד כי חייתי ציכיהס ולפני נבלים כל ענהביהס, ולולא הלליח הח' דא"פ כ"י להציאו אפר מידושלים (לא נודע לי צאיזה אופן אס צמתנה או צמחיר) עדין לא צזינו לאודו, ומי יודע כמה כ"י יושצי חשך אסורים עוד היום וצלים צארגויהס עד שידוחצו מן השמים לקדוא לאסירדים האלה דדור, אולס מוסיק ע"ז הנני להדאות להקורא ששירי ר' משה דרעי היו צאמת נודעים לפנים צעולס, אך לא מצחרו, וזה מפני היותו קדאי לא רלו לגלותו, אע"פי שהכירו שיריו, כי הנה צתחלה מולאים אנו צכ"י מלרים (נספחים לד קב"ה) שירים רבים ממנו הנמלאים ג"כ צדיואן שלנו ע"ש, ועס שאני משער היותו קצון פיוטיס של קדאים (שס לד קט"ו) מ"מ רואים אנו שזה הקצון נשכח ג"כ אלל הקדאים עד צצקסדור שלהס (הנסדר ע"י ר' אהרן הראשון) צלתי נמלא אף פיוט אחד ממנו, ואיך א"כ נתמה על השכחו אלל הרצנים, והשנית נמלאים ת"י שני עלים ישנים מאד שקצלתי מידיו הכ"ל, ועליהס פיוט אחד המתחיל מורים לך ודורשים בנים קדושים (שס לד קי"ח) והוא צהדיואן צכרך צ' שיר ע', וראשי טוריו מעלים שמו: משה רופא קראי חזק אמן ואמן שנעתיקהו אי"ה להלן צין הדוגמאות. והנה צדאשו כתוצ צלשון ערצי כך: קטעה מודיס תקאל ליל כפור למ' וד' משה בן סעדין ז"ל (ר"ל פיוט אחד מכלל פיוטיס המתחיל צמלת מודיס ואומרים אותו צליל הכפודיס) אשר משינוי שס אציו שהיה אברהם צסס סעדין נראה צדוד שהדפוס האלו הס ע"פי ענהב הרצנים צאחת הקסלות של אפריקא הלפונית או של ארלות הקדם אשר רלו צזה להסתיר השס האמתי של המשורר שהיה נודע להכותצ לקדאי אע"פי שמראשי טוריו נכר לדורש, והיו נוהגין לאמרו צליל כפור הרצנים, ואל תתמה ע"ז כי כסס שהקדאים אספו צהסדוד שלהס פיוטיס ממשוררי הרצנים כמו שירי ר' יהודה הלוי והרצ"ע ור' ישראל נבארה ודומיהס כיווע, כן צהיפך נמלאים מחזוריס של קהלות

דצנים שהצילו אל תוכן גם פיוטי צעלי מקדח כמו צקצון קוסטטינא (כספחים ל' קכ"ז) כמלאים פיוטים מד' יוסף החזן זן יעקב קלעי או כרפאן (סס) ואחרים מד' יחזק כנזי או הקלשני ככ"י דמשק (סס ל' קכ"ז) וככ"י מלרים (סס קכ"ה) וגם במחזור דומאני, רק שאלה לא הודיעו דראשי צתי שיריהם שהם קראים ור' משה חתם עלמו קראי לכן שכל הכותב לשנות סס אציו ודמה שאל ראשי הצתים לא ישימו לז' .

אך לא צשתי אלה התשובות לז' אני פוערך ואם תצטייחני להיות מתון ולא תמהר את ירך להכותני לחי צסלף קלפך עדס תכלה לשמוע כל דצרי אבלה לך סוד אחד אשר תשתומם עליו כשעה חדה, ואולי לדאצון נפסי ידאיצ גם את נפטך, אולם אם מודה על האמת אתה מוצטחני כי תסלח לי חטאי היותי מגלה סוד ועתה חזק לנך ואזנך עשה כאפרכסת ושמע כי ידים מוכיחה יש המשוררים הגדולים הקדמונים המזהירים באופק המליטה ר' יהודה הלוי והדמנצ"ע והראצ"ע ידעו והכירו את הדיואן הזה ושאלו ממנו והשתדלו לעשות כמוהו אך צלי הזכיר את שמו, ולא לז' שמלאתי הדצה תמונת המליטה צדיואן זה שמשתמשים צהם צדרך הקירוצ המשוררים הנזכרים כמו דצ"ת מלות עופר ועפרה על החושק וחשוקה, דרעי אומר: השמש והסהר נפגשים, ור"ה אומר נצלה השמש לסהר, דרעי אומר: או אם נדרה ולהרבי אסר אסרה, ור"ה אומר תצל על נודנו אסרה אסר על נפסה צצצועה, דרעי אומר: או איך שערך לחק עודצ ולחצרת היונה כמשך, ואחריו דמנצ"ע ומשוררים אחרים משתמשים צמליטה זו (דוקעס דמנצ"ע ל' כ"י) דרעי משתמש צמלילת צערצ היא צאה וצצוקר היא צצה על השמש ואחריו דצצ"ג צכת"מ שלו, וכעוהס הדצה, אלא שתמלא לר"ה ז"ל שאל מתוכו הסכנון ושינה אותו לזכרו, הלא תראה הסיר שכתב הוא ז"ל לרמנצ"ע שהוליה הח' דוקעס לאור צאורייענט לשנת 1851 עמוד 372 והוא גם אללי ככ"י תחלתו:

הריח מר ואם ריח עסיסים	ואם רוח מנופפת הדסים
ואם דמעות עפרים על לחייהם	ואם על הודדים הדסיסים
ואם כנור צעד תסך כנגן	ואם תודים צעד סעיף וסיסים
ואם סס הבציר משה וזכרו	אשר מלא כזכר מור אפסיס וכו' ,

וראה כמו כן הסיר שער דרעי לחתונתו של הצחור הרופא משה זן האדון הרופא לזקה עם צתו של הצון הנכבד אלתראיפי ⁸, והוא הסיר הקפ"א שצחלק הא' מן הכרך הא' אשר אני מקדים להעתיקו פה כולו, ושפוט אתה הקורא מתוך השואת צ' ההתחלות אם לא היה זה הדיואן לפני ר' יהודה ז"ל, ואם לא ראה על האצנים שלו ויולד צדמותו כללמו, צללס דמות צצניתו עשה אוהו:

הריח מר ואם ריח ורדים	ואם רוח מנופפת נרדים
ואם דקחי עסיס דמון, ואם יין	עכנים צין עלי מצחר מגדים

⁸ העניוח אשר עליו כן: והדח, מח קתה למח תזוב חלולד מוסי הלחכ' חצן חלמו' חלחכ לזקה צנצ חלש' חלסכר חלתראיפי נ"ע. והנה צניף הסיר מכונה חצי החתן צסס יחזק וצז' העניוח צסס לזקה, וחולי סס לזקה מוסצ על הכלה, והיותי צריך ח"ב לתינס: זן האדון הרופא עם לזקה צתו של וכו', חמינס צחמת סס לזקה הוא שצ"ס לנצנים חלל הקרחים ורל לנצרות, ומעללח סשני המשורוס סרו צצנגון אחד לכזור צ' חגסיס שסס שניהס משה .

צאהצתם, עלי כוסות וכדים
 עלי מחתות, צצית משתה יקודים
 ודיח אשכלות כופר חמודים,
 שדוניס, והדם צין לוף שקדים,
 ואם ליגים נקודים עם צדודים
 סתו נעים, ועת עומדים וסובדים,
 צקול נוסדו, והיו לאחדים,
 כלי שידים כלם חוצקה ילדים
 צחסז חן וכל יופי אפודים,
 צלי מורח ומצלתי פחדים,
 והאספו כלל רעים ודודים,
 לשוככותם לשוקטים צם וכדים,
 לאין חקר, עדי אינס פקודים,
 ועוז מעשיו ליחוסו מעידים,
 כמים הולכים כל עת ויודים,
 ידועים מלשוכו גם למודים,
 צחצלי מחשבותיו סם מדודים
 צלצו כאספס עוד ונוסדים
 צחיל פיו אולרות היצין שדודים,
 לחוליס, מכאז חלים חרדים
 ברותיו הזמן שָמם עמודים
 וחכמת אז צלוארו רדודים
 לכל אחיו ובדול ליהודים,
 ומבידים יפי מעשיו ומודים
 קָלָיִים, שכנו עלם ובידים,
 וצשזיל המצמות לו לעדים,
 וציתו לעניים המדודים,
 מציני דת צדורתם יחידים,
 צעוז היו וכלבים ועומדים,
 צלדקותם, ומעילים ופודים,
 ועל ירדם צעוז מושלים ורודים,
 וידאה עם נמולת החקדים,
 מבילים לצ קרוצם גם מחדים,
 אלילי עם ישדים וחסידים,

ואם סצת חזדים נאמנים
 ואם קדה וקמיון וקנה
 ואם ריח לצונות ואהלים
 ואם שושן עמקים וחצל
 ואם פרחי שדה צרכות אלבים
 ואם קומות אמירי עץ צדוח
 ואם כנוד ואם מחול ועונז
 צחיק שדות כוללות חן, וחצוקות
 ערצות קול ומכעימות זמירות
 מדימות קול עלי הרי צשמים
 צעוז הקצלו ולאו חזדים
 והשמיעו צשורות צארלות
 צשמת צן, אשר רבו שצחיו
 וצינתו ידועה מדצדיו
 ומפיו כל דצר תורה ומקרא
 וענינס ודקדוקם לכל איש
 ובצדו לצל סודות ודזים
 וכל חכמה ושכל גם תצונה
 ויוס כל איש שללו הון וכצוד,
 שמו משה והוא רופא, ומשה
 נשואות עם לניעות צו, ועל בר-
 נשיאות יאם עלי ראשו עטרות,
 בציר, נקרא צשם יצחק, ורציו
 בציר, כל יָשָׁד יאשר חן מלאכתו
 כאלו הלדי נצרא צפיו אל
 בציר, על חוג תצונות משככותיו,
 ועוד ידיו לכל שואל פתוחות,
 קרצויו גם צני דודו חכמים,
 וקמים עת חרות אף אל צעמו,
 וכמה בואלים היו עדתם
 והיו עוזנים תצל ונעמה
 נדצה צם וחכמה וענוה
 ועל כן צעצודם הזמנים
 צצן נשא בצירה צת בצידים

אשר לו תחזה שמש דמותה
 וְחַמְדָּה לֹא תִהְיֶה עֲנוּל בְּאֲזָנָה
 והסדר יאן מסהרונה
 ועיש ממאורה עשתה עז
 וקלי כל לזאים וְעֵפְרַיִם
 וכל יוכים ותור ידרו, צשמעס
 זמן כלה וחתן אֵל יצלה
 צחיי הנציר . . . עטרת
 אשר שרי עדתו איש צעירו
 דרשותיו לכל אֵזן ערצים,
 וכל עניין צחוט אומר לשונו
 והלציש לערומים מתצונות
 אסוריו תוך רחוב משכה ותלמוד
 יאצד לוד משכאיו, ועליהס
 ויהיה הוא וישראל צטוב אֵל
 ויזכו לחזות ינון ותשצי
 וצנין צית צחירת אל, ויוס לו
 ותחת אֲדָכָה שצתס צבלות
 עלי לדים צעוז ידרו ויתנ־
 ואז יענו צנואס בן אלהים

ואורה, אחזו אותה דעדים,
 וחס קליה, ועל ידה למידיס,
 יהי נחשצ, וכימה לה רדידיס,
 וענן לה כסות צמקוס צבדיס,
 להורה מהלוך סצו כצדיס,
 נעים קולה, צחפלס תוך מלודיס,
 צטוב, וישו שטונותס תמידיס,
 כלל דועיס, ונוד כל נגידיס,
 עלי פיהו וצדשותו פקודיס,
 ואל לצ כל רעצי צין מסעדיס,
 צעוז חצר ככתות ומדיס,
 ושצו צס מפוזזיס (sic) ודוקדיס,
 ואבדות תמיכיס לא מעודיס,
 קרוציהס ישו צוכיס וסופדיס,
 וצמשוש לצ סמוכיס עוד דפודיס,
 אשר לקצון כפולינו עתידיס,
 יכלס עם נדודיס גס שרידיס,
 והס תוך פח משכאיהס לכודיס,
 חלום להס שפחות גס עצדיס,
 הדיח מר ואס דיח ורדיס.

אמנם ידעתי מחשבות המציז ומזמות לצצו, כי ואמר איך האות והמופת
 שרי"ה דלה מר"מ ועשה כעוהו, ושמה הוא צהפך ר"מ בנצ מר"י
 סבנונו והשכיל להתחיל שידו צדרך התחלתו, ויוסיף עוד להחזיק הנחה
 זו צמה שמליאת זה השיר היא קלה ועדצה ומחוצרת צאופן שאס ידאה
 הדואה אותה מצלי לדעת למי היא, יהיה קופן ונשצע שמחצרה כצד צקי
 היה צתהלכות דוח השירים של המשודדים המפורסמים שזכרנו אשר
 השתדל לעשות כמתכונתס. תצונתי היא: אמת שאס יתצע התוצע ממני
 חוץ מן חמשת העדים הנזכרים על קדמותו של דרעי עוד מופת הנדסי על
 קדמות זה השיר צפרט על אותו של רי"ה אין צירי לתתה לו, אצל אס
 ירשני אציע לפניו גס אבי תמיהה אחת צשיר זה אשר צלי ספק עלתה גס
 על לצו צקראו אותו, והיא הנכה ר' משה קראי הוא, וכמו כן האיש משה
 החתן אשר לכצודו שר זה השיר צלי ספק ב"כ קראי היה, שהרי חוץ ממה
 שסס אציו צדקה הוא סס דביל מאד אלל הקראיס, הנכה לו היה רצני היה
 ר' משה מרמז ע"ז צהענואן שלו כמו שהוא עושה זאת צאמת צראש קינתו
 על רצ מן הרצנים (כספחים לך 117 הערה א) וצכל זה מלאנוהו מצנח
 אותו צמה שרבלו אחזה צאסורי המשנה והתלמוד ולא מע, העצודה שצח
 כזה צפי קראי על קראי אחד הוא זר ומתמיה כל כך עד צצתחלת ההסקפה

הטיל ספק בלצי לחשוב שמה כל החלק הראשון מן הכרך הא' שהוא כמעט כולו מלא מעשירי חול אינו שייך לר' משה כלל אלא מעתיק מאוחד ספח את אלו השירים של איזה מחבר דבני לשיריו מבלי להזכיר שמו, וחזרתי כי מן ההשערה ההיא כאשר ראיתי שר' משה לידוף וקשר את הענואן אשר בראש השיר הראשון מן החלק הא' ע"פי גלגול הדבור עם ההקדמה הערבית שלו (יעויין להלן הדובמא הראשונה) ובט דבני הקדמתו צעלמס מעידים עליו שהוא שלו⁹) הראיתי לדעת שגם אותו החלק משהו משה עמי דעיוניו ואין לדבס אתו, אשר על כן אין לדעתי דרך אחר להסיר פליאה זו אלא בהקדימנו זמן זה השיר לזמנו של דרעי, אשר אז היו עוד הענכייס צעלמס עוסקים צמסנה וצתלמוד כאשר הזכרתי למעלה שר' נסי בן נח מוזזו על למודם, עם היות ר' משה מהתל צשיריו צצעלי העסנה רלוני בההולכיס לרבלה אזל לא בהעוסקיס צלימודה שאותם אדרבה הוא משצח ואס המלא ימלא תידון אחר יותר תספיק ארכין לו דאשי אזל כל עוד לא יהיה זה דעתי לא זזה מתקומה, אולם אודות ערצות לשון השיר ומסקלו יעויין להלן הטענה הב'.

ובאחר שהוא כן יש לנו דעות לשער שאפילו צחרזיס שלקט לו ר' משה לשיר ידוע השתמש צבס ר' יהודה לשיר אחר, לדובמא השיר צעל ה' עוריס המתחיל: שלום שלום רב לשלמה ימ אל אליו כבחר פישון (בנזי אוקספורד לך כ"א) צרוזיו סס צרוזי השיר ג"כ צעל ה' עוריס של דרעי והוא האחרון צחלק הא' מן הדיואן:

בינו עתי מוסר צשיר עצד	חפנו עשות צמסודריס דאשון
אך הוא כשילוח ושיר הרא-	סוכיס כמי ירדן ומי פישון
כלאה עצוד נחל מליאות, כי	נחל קדומיס הוא, והוא קישון
היה לעין השיר כעפעף, יוס	כל שד יקר הצת והאישון
אין על אנוש כי אס עשות יכלו	ומאדמי מענה לשון.

אשר מתוך השיר הזה אנו רואיס ג"כ שכבר עוד לפני ר' משה היו משודריס גדוליס וחסויזיס עמיין הזה, ונשיצ לדבד מזה עוד להלן. עוד תשוב תראה גדולות מאלה שגס הראצ"ע ז"ל לא לצד ידע ודאה את הדיואן הזה אלא שלקה בס שיר מעשיריו וילק אותו צמולקתו וסצ ויעשהו שיר אחר כאשר ישר צעניכו לעשותו ואין להכחיש וגס אין להתפלל שהוא צחן יופי וקלוד יתר גדול מאד מדמות צצניתו, וזהו מה שידרה על זמנו המאוחר אך תקלסתר פניו ככר דמות דיוקנו של אציו, והוא העפיברלס המהולל המיוחס להראצ"ע:

מילדי יוס אל תצהלי,	כי ילדי יוס לא ירבעו,
אל תשמח צס אס ייטיבו,	גס אל תחת אס ידעו,
כי הטוצות גס הדעות,	כאשר יחנו כן יסעו.

הסוה אליו זה השיר של ר' משה והוא המ"ח צחלק הראשון מן הדיואן שעניין הענואן אשר בראשו הוא: וממה שסרתי ג"כ סיסצול האדם כל גדרה. כי כל עניין משתנה צמברה, וממה קלתה איצא פי ארצא באלקצאי ואן כל חאל סריע אלאסתחאל)

⁹ ונוסף ע"ז ידים מוכיחות ג"כ שסיר ר"מ קדם לשירו של רי"ה צמה ססננון הסתחלה הזחת צצחלות כחלה הולך ומשתרע אלנו עד תשעה עוריס וחלל ר' יהודה אינו חלל צחרצעה.

אם בגרו כך ילדי יום אחד אזניהם לך כולעו,
 או העירו שמחתך און גם צעזורתך פשוט,
 אל תדאב, כי ילדי יום עוד לא ייטיבו לא ידעו,
 קוה לאל יחליף כחך כי קווי אל לא ייגעו,
 כאשר טובות לא עמדו קן רעות מעמדם נעו,
 כי כל קורות חי' שעל פי אל יחנו על פי אל יסעו.

ומי שיצט צעין פקוחה אל לוד זה שממנו צלי ספק חולצ שידו של הראצ"ע
 הזה שאפילו המשקל שיה צשניהם ממין הנקרא שיר פשוט, יעיד שמשה
 הוליד את אצרהם, (ויעויין עוד הערות הערה 3). ויש להעיר כי גם
 הראצ"ע שר על עניין זה ואם לא צסגנון זה עיין כ"ח ח"ד ל' ל', והנה
 אין להתפלל על מעשה זה וכבר מלאנו גם אלל המוצחדים צצמטורדיס
 הערציים של המאה השציעית והשמית למספרם כמנהג פשוט לשאל
 עניין שיד מטורד קדמון ולהצטו מחללות מלינות חדשות (Zeitsch. der D.
 M. Gesels. IX 169) וגם החכם הפרופעסור Chwolsohn נ"י העירני
 שהערציים חצרו ספרים שלמים על גצנות כאלו, דצ"מ על גניצת מחבבי,
 ועוד נדבר מזה להלן.

המענה השנית נבר קדמותו של דרעי היא מה שהקדמנו לזכור צפתיחת
 דצרינו מעדות הקדמונים שתחלת לפלוג המטורדיס היתה צכמו
 מאה שנים אחר זה הזמן צימי דצ חסדאי כפי דצרי הראצ"ד צקצלתו,
 ושר' דונט היה הראשון שקל שידיו צמשקל הערציים, כמאמר תלמידיו
 מנחם צפידוש שלא נמלא שיר אחד למתקני חצו המפורסמים שהיו לפניהם
 נשקל צמשקל הערצ, וד' סעדיה אצן דכאן אומר שהמתחילים היו ד' יהודה
 חיוב ודונט צן לצרט (ויעויין כל זה לעיל ל' ג' וד'), אולם עם היות עדות
 זו כאלמה וכשרה מלד עאלמה אין צכחה לשלול קדמותו של ד"מ צמנו *
 לפי שאינה מתיחסת אלל להרצנים ולא אל הקראים ואינה משקפת אלל
 לחכמי ספרד, ולא לחכמי מערצ, והכני לצאר דצרי ולסעדם, והקורא יסלח
 לי הרצנת הדצרים אשר אין מפלט לי מהם צזה, צהיות שדיעה זאת חדשה
 היא ולריכה חזוק, וצראשונה מה שמתיחס לעדותו של הראצ"ד, הנה נראה
 מדצרי ז"ל צצידוד שכל מה שהוא מספר על הקראים אינו אלל ונ"פי
 השמיעה, והוא ז"ל לא הכיר לא את חכמיהם ולא את ספריהם כלל, כי
 אילו ידע אפילו דק פידושו של ר' יפת הרצו והנפלא מלד על התנ"ך כולו
 לצרו, לא היה פה קדוש כמוכו אומר על עדה כולה שהם כלבים אלמים,
 עאלכ"וב לו היתה יודעתו מקפת את כל החצורים הנפלאים של יחד חכמיהם
 כספרי ד' צנימין וד' דכאל וד"י הרואה ורצ"ו וד' סבל וד' לוי וסירי
 ד' מצורך וד' יהודה צן עלאן וזולתם הרצה, עם שהיה יכול לכנותם מינים
 כפי מלצו על יסוד הקצלה הנאלמה, אלל צודאי היה שוער את פיו ולטונו
 מהוליא עליהם גידוף צלתי ככון ואמתי הנזכר, וא"כ עדותו צעניין תחלת
 השירים נכונה דק ציחם אל רצני ספרד שעליהם לצדם יסוצו דצרי ורק
 את מטורדיהם לצד הוא מכיר אך לא את מטורדי הקראים, אשר ע"כ אין
 ללמוד מדצריו כלום צכדון קדמות המטורד שלנו, אמנם עדותם של תלמידיו
 מנחם נראה צתחלת הטשקפה יוחד חזקה, אך גם היא תפול ולא תוסוף
 תת כחה לשלול שלל ולצו צו הקדמוניות מדרעי ולטומו אחרון להמאחרים
 ממנו, וזה צהצוכינו כי מנחם ותלמידיו ספרדיים היו, וסס צאמת חכמיה
 לא ידעו עוד עד אותה העת משקול שירי לשון הקדש צמשקל הערציים,

ודק מנהגם של ר' ינאי ור' אלעזר הקליר (יהיו מאיזה ארץ שיהיו, אך לא ממערב) צפיוטיהם היו להם לעינים שאין נאות להם אלא התואר מתקני חרו שנתנו להם הם, וצקהל משוררים לא נחשבו, אך דונט צא לספרד מאפריקא הלכונית, והיה צאמת הראשון מן הרצנים שהציא משם מנהג שקול השירים העצריים צסקל הערצ ושם צמערצ התחילה זאת ההשתוות אל הערציים צמשקל השיר כצר ימים רצים קודם לזה ואולי עוד מיד אחר לתיחת דת הקדאית אלל הקדאים וגם אלל קלת הרצנים, (ובכלל היו הרצנים צמערצ קלתם נוטים צמנהגיבה למנהג הקדאים כנראה מדצרי הרמצ"ם ז"ל צסוף מכתבו לר' אצרהם צבו ע"ט), ומערצ וצבל הן המה שני המקומות היותר קדומים שצם מלאו ידיעת הלשון והכמת הדקדוק והמסורה ועדיכת השירים צדרך הערציים קן למו, ושם צמערצ היתה מקצת צוד של רוצי המדקקים והאוגדים והמשוררים למיניהם, כר' יהודה צן קריש ור' חיוב ור' אדונים צן לצדע ור' אדונים צן מסימו ור' משה צן אדונים ור' דוד צן אצרהם ור' משה צן אצרהם זה שאנו רנין עליו, ועוד, ומשם נפולו לכל הפנות לספרד למלרים ולל"י, ול"כ כשהציא דונט את המשקל הערצו לספרד הראה צו צאמת לחכמי הארץ הביא דצר חדש והיה מתגדר צמלאכה צו וחושצ עלמו ליחיד צה שמה, עד שתלמידו מנחם, ומנחם עלמו היו עי"ו מוכרחים לחצר גם הם שירים צדרך זה צכדי להראות לו (כמו שהם אומרים) שיש לאל ידם גם הם לעשית צלהטיהם כן, אלא שהם חושצים אותו לוד צלשון עצרי הצלתי מסובל לפי מחשצתם לזה כמו הערצו ושלכן לא צא צקהל הפייטנים שקדמום ושגש דצ סעדיה מאן להציאו אל הקדש פנימה, (יעויין הערות הערה ח').

והנה צכאן מוכרח אני להעיד שהקדמונים לא הצינו צמשקל הערצ דק מה שדבילין אכחנו להצין צו לצדי, כי אללנו עניינו עדיכת העורים ע"פי מספר ידוע של יתדות ותנועות צלת וצסובר השוה צכל חלקי השיר, אצל אנכי לפי דרכי למדתי מדצריהם שאין זה רק פרע איד ממוטגו שהוא אללס יותר כולל, ואני מודה שלא הללחתי עוד לבדור אותו בדר מקיף וככוף, אעפ"כ צל אמנע מהל"ע מה שהציא אלוה צידי צכדי לפתוח פתח לחוקרים, כי יבעתי ומלאתי תאמין, ונלחנתי לזה כי לולא זאת אין להצין מלצ המחלקת ע"ד המשקל צין תלמידו דונט ומנחם, רק צאופן זה תופיע עליו כהרה להכיר הסצה מה עול מלאו הספרדים צמשקל זה כי מאסוהו צתחלת צואו ממערצ להציאו צקהל להם ורחקוהו מהסתפח צנחלת לשון העצרית, ועוד מעט ושצו ואספוהו וחקוהו כאם חוצקת צן עד שלא היו ימים מעטים ונעטו אומנים בדולים צו.

בתחלה אומר שמקלת שירי דרעי (לפי שראה נהון להעיד צראשם ציחוד שעשאם ע"מ ערצו, עם שגם שאר שיריו כולם שקולים הם) מראים צפידוש היותו דולה צו זולת מוצן זה של שקול ההצרות למספר התנועות, אלא נכחון צו לענין פנימי המשקיף לאופן מאופני הפועיזא, או לתמונה עתמונית הרהיטוריקא אצל לא למין מעסקלי הפרודוידא, ואציא פה לפני הקורא שתי דבמאות, האחת שאין סכום ההצרות שוות צה צלת וצסובר מתחלתה ועד סופה וצכל זה הוא אומר צראשה שער אותה צמשקל ערצ (וממא קלתח איצא עלי וון ערבי) מה שלא עשה כן לכל שיר אחר, והוא שיר קמ"ט מחלק א':

דודי כל יפי למוול יפיד אחי קין¹⁰ , גם חן כל החשוקים כנדך איך
 דודי את חמדת כל עין קרצ, כי טוים דודיך מיין,

דודי לכה אתי לערובת דעננים לשתות צת כרס לקול תודים עם יומים
 ונהי צתוך פרדס לְחִיךְ חונים לרעות צגנים וללקוט שושנים,

דודי הוד פניו לסהר אדמהו, נמתי : דודך מת צחשקך, נס : אשדהו,
 ואשזיעהו צעדאהו יסקני מנשיקות פיהו,

דודי יש אתי כל מיני מעדנים, ועלמות, כסהר פניהם, על תוף עונים
 שתי עפר אילות צגבונים, מיין הדקה מעסים הדמונים .

ובס איך לומר שכיון צמלות וזן ערבי שעשהו שיר העבדים כדרך הערביים,
 שאז היה אומר שעשכו פי אלתגול או אלגולא כמו שהוא אומר צשירים
 אחרים שהם ממין זה, והוא הדין צשיר קפ"ח מ"א שמעיר ב"כ שעשהו
 עלי וזן ערבי, והוא צאמת מעשה אמן מחוצר מעסקלים שונים ומחרוזים
 שונים, לא דאיתי כדוגמתו, ואעתיקהו גם איתו, ועל המתעסקים ציחוד
 עם הפרוזודיא הערצית לעיין על שני אלה למען חרוץ משפטם מאיזה מיין
 המה ולקצט צשמותם, הטור האחרון הוא צלשון ערצני ולא תרבעתיו לצלתי
 כצל פי, הנה השיר לפניך :

בְּהַר יְרֵד עֲלֶיךָ נפשי צחצרתו
 כדך לבן הצט — מיס וערובתו

ושם נשמח ובס נשיט, צקול עבוד ותור עם סים, ונשתה כוס דמי עסים
 מנת כל לצ ותאותו תאות לצצו ולרי כאצו, פז'

שחר צאצני ידוד קרא בציר כוה
 קום לא וכתפס דדוד חשק צגן דוה
 ונתענב ונתעדן, צלל שיחים ועוצ כדדן, וכדוה ענהר עדן,
 צמסקה איך כלודתו לורה כצצו ולצ כלצ יא, פז'

דִּקְצָו אֹהֲבִים, התחצרו ריעים
 אל תהיו כואצים פן ישמחו רעים
 אל שצרו ציון כצל, ושעשו שיר עלי כצל, הלא הוא זה נעים תצל
 לכל חי עדי מותו, מותי צעצזי דוד מקצצו, פז'

מה נעמה אהצת משהה ושיר כובנים
 וציד לציה כצת חיל כלי מנים
 ועת תחפץ חצוק דודה, ככל יכלה וצמאדה, מנעוה שני דדה,
 עדי אמרה לעומתו : נהדי לאר דקיצו
 פי וללך חצוצי, פז'

ראינו שלפעמים יוצן צמשקל הערצ עניין זולת סדר ההצדות צחנעות
 קלוצות, ומעתה נסוצ לתלמידו מנחם וכאמר שהם צהשיגם על
 דוכס על היותו מצויא זה המשקל צמחנה העצרים, אילו לא היו מולאים

¹⁰ אחי קין הוא הצל ויעויון הערות הערה צ'

זו עון אשר חטא יותד אלל חידושו כלל ולולא דלו צו מעוות אחד יותד קסה התיקון ד"ע קלקול דקדוק הלשון ע"י שינוי הקדימה, זודאי לא היו מורים חלי תלונותם כגדו כמו שעשו, ואחריהם גם ר"י הלוי זכורני מ"ה סימן ע"ח ור"ש פרחון תלמידו צסוף טער נקוד הפעלים המתכזאים כגד מקלצ הסיד צסגנון אחד, אשר ליתד זיאר תכלית כונתם צזה נליע דצד תלמידי מנחס ודוכט פה לפני הקודל, ואח"כ נשתדל לצארס כפי השגת ידינו, ואם תקלר מלפרסם כולם, אלה דצרי תלמידי מנחס.

ד"ע כי לשון הערב לא תקפוץ אות צין שתי חונות (צלשון רי"ה: לא תקצץ צין שני נחים) צמכתצ או צמצטט וזהו להלוחס וצו יכון משקלם, ואם נמלא כמעט מזעיר יעמדו צכריתה על שתי חונות ופילו ההנעה מהאות האחרון למען הקל על הלשון, ולא יעשו כן צסמיכה וצדצק הדצדים, ולשון הקדש אין זה תוכן צבייכה ויסוד עיקרה, יען כי תקפוץ צין שתי חונות צמכתצ וצמצטט כמו יעשן אשר צין השי"ן וצין הכו"ן אות חונה, והכו"ן היא גם היא חונה, ותמלאנה שתי החונות האלה מקוצנות צמצטט ותאספנה צמלה, וכמוהו דבר צין הצו"ת וצין הרו"ש אות חונה, והרו"ש אחריו חונה, והלשון כולה על הצניין הזה צצנתה, ולא נמלא לערב ככה, והחונות הצלות צמכתצ כמו אלה: **אֲזֵיתִית בְּאֵזֵית נְדָלְוֹת, נִקְצָרוּ צֵאלֶרֶת הַמַּלִּים הָאֵלֶּה שְׁתֵּי אֲזֵיתוֹת חֹנוֹת, וְהַמַּה הַיּו"ו וְהַתִּי"ה, וְכַמוֹהֶם יְדִיו וְדָגְלָיו** וכאלה הרצה והוא ארוך לאמר, לכן אמרתי כי לא טוב המשקל הזה צעצרות ולא יתכן לשקול צו לשוננו, כי נקצוץ אכחנו צין שתי חונות ולא יאצו המה וימארו לעשות ככה:

דְּמַעֲוֹת עֵינֵי בְּרָם דְּפָקוּ לְמִיֻדְעֵי בְּעֵת דְּחָקוּ

הניעות יו"ד עיני האחרונה, ויו"ד למיודעי, והם חונות על כי לא נשקל המלה עד (דצדיו כס' החחוס, האיך תהיה ההנעה ציו"רין האלו?) ולו צאחה להחנותה צטלפה המשקל ואספתה צין שתי חונות (?), הלא זה דצדי צהקימת המשקל השחת (צכ"י השחית) הלשון צסומך מחונה נע ולא נכון לעשות כזה, וכמוהו:

אַלְדִּים חַי וְגַם קָיָם עָדֵי עַד וְכָל־חַיִּים אֲשֶׁר יֵצֵר פָּסִים .

ותנוע גם פה רי"ש יצר אשר הוא חונה צעצור הקמת משקלך כי לא תאספנה שתי חונות צמלה יחריו (מדוע צחד צהצרה זו מכל שאר הצצרות המרכצות צטור הזה המושעמות?), וכמוהו:
שְׁלֹשָׁה הָיָא שְׁחֻזְרָה שְׁלֹשָׁה הָיָא אֲדֻמָּה .

(איני יודע לכוון מלת ובמהו שהוא אומר, והלא אין צכל הטור הזה אף הצרה אחת מורכבת ?) ואכסי לשון הערב לא יניעו החונה ולא ישימו מהנע חונה כאשר עשית לצלתי הסמיד לשונם, ולולי כי צניין לשונם להניע המלים ולהכותם למען הציאם צמשקל וימלא המשקל הזה ככון ללשונם וטוב לה, ואכחנו לא נוכל להוילא לשוננו מעקרה ולהפכה מיסודחה להניע החונה ולחנות הנע דצד אשר לא עשו אכסי הלשון אשר לפנינו, ויכונוו (צכ"י: ויתכוננו) יסוד שפת יהודית ועניין תולדותיה, ואין לאל ידנו להשיג בצלו ולרדוף אוילים אשר כואלו וילכו אחד הסבל ויהצלו, ועוד שיחתה (ידלה שחת) ארצע אותיות הגרון אה"חע, אשר מולאם מפנימות הגרון

ולא יקרה (צכ"י יקרה) להם מקרה שאר האותיות, ומהינה נעות צמקום חנותם, ולהנה תולדות ומנהגים לא כמנהג שאר האותיות, ועתה אצטר למטה מעט מעט מהם, והגלה מקלת אודותם צע"ה, ותשימם אתה (צכ"י ותשומם אותה) צמשקלך חנויים למען הציאם צמשקל, צדצדך צסירך: (סיד דוכס צחלת תסוצותיו טור ג')

הגה תמיד לענות תשובות מיכבדות.

שְׁתַּח עי"ן לענות חונה כמו צי"ת [לבנות] והיא נעה, ונקודתה (צכ"י ונקודת) לא כנקודת צי"ת לבנות, כי נקודת הצי"ת שתי נקודות צלצד והם הנקראים אללנו שְׁבֹא, והעי"ן לא כן, כי יש תחנה שתי נקודות ופתח, צמה יודע הכעפה, ואם צאתה להגיעה צמכתצה צנטל משקלך, כי אין מקום העי"ן נע כ"ע חונה ולא תוכל להציא תחת אות חונה נע, וזה אשר אמרתי כי צהקימך הלסון יושחת המשקל, וכמוהו: (סס צית ז') ומאכל משמנים ומיגי מעבנים.

והתשים אל"ף מאכל (צכ"י: מאכל אלף) ועי"ן מעדנים חונות והמה נעות, כן עשית גם צה"א אשר היא צי"ת ות הגרון צהחזירך צסירך: (סס טור י"ד), וראשו בהנחה וסופו לאנחה.

שתה ה"א הנחה חונה והיא נעה וכן א' לאנחה, וכן הפכת אל"ף האלהים הכעה לחונה צדצריך אשר אמרתי: (צכ"י צדצרוך אשר אמר), אין רוזאה והאלהים יגל סתרו.

ולא זאת עוד דייך עד השחיתך הקמץ חטף ותשימהו חונה, זה פרץ גדול, צלמך:

הלא היום ראית חיה (צכ"י עת היה) ראית מתה במחירתך.

חי"ת מחרת צכל המקרא נעה למשיכת (צכ"י ומשיכת) הכעפה לקמץ חטף ותשימה אתה (צכ"י ותשימה אותה) במחרתך חונה, ושתיים רעות עשית: הכחת הצי"ת והפלת הקמץ חטף, ואם תאמר לא אמרתי כי אם מחירתך קמץ חטף ישחת המשקל גם צזאת, ועוד הלטרכת (צכ"י הלטרכת) לשים חטף קמץ למען לא נשקלה המלה עד עשותך ככה, כאלה אשר אמרתי: (סס טור ז')

עבור לא תיקש בלבבות המורים.

(צכ"י צמלות המורים, וצנדפס: ואל תוקס) לא יוצא הצי"ת (צכ"י צצית) צמשקל [עדין] הפילך הוי"ו אשר צין הצי"ת והתי"ו, כי לא תאספנה שתי חונות צמשקל (sic) אחד כאשר אמרתי, וצנפול הוי"ו מהמלה תהיה משיכת (צכ"י משיכת) הכעפה קמון חטוף ככת' והיה מדי חדש צחדשו חי"ת בחדשו קמץ חטוף כאשר תראה, ולורת הנקודה קמץ גדול ושתי נקודות, והם המה אשר יורו על נפילת הוי"ו (מכאן ראיה שהקדמונים נקדו כל קמץ חטוף ציחד עם שתי נקודות אפילו עם אחריו אות שואית וכמו שמעיד גם ד"י צן צלעס וכן הוא גם הנכון ודלא כהמ"ס לתהלים קי"ח י"ד, ועיוין מה שכתבנו ע"ז צספרנו על הנקוד האשורית) וצעשותנו ככה בלבבות היא השחתה גדולה כי לא תסוד הוי"ו מהמלה, וכמוהו: (סס טור כ"ה כך: ומרוצ חמותיו ומעוז עדמותיו ורצ תחזלותיו צחלק מאמדים).

וַיַּעֲזוּ חֲבֵמֹתָיו וְרוּב תַּחְבִּילֹתָיו .

גם פה לא יוצא מעוז צמסקל עד התיקנו הוא"ו אשר צין הע"ן והז"ן (כלומר לנקוד ולקרוח וימע"ו) וצמעותנו ככה נשאל המקום חטף קמץ, ולא קיימת הווי"ן האלה על אמתת הלשון צטל לך המסקל כי לא תוכל לקנץ אות צין שתי חונות כאשר אמרתי, וכמוהו :
בַּיֶּשֶׁן אֶת שׁוֹעֵר לְגִיפּוֹת וּבְשָׂרִים .

(סס צית ד' לרוחות וצטרים, ורומז כאן להצדה אחרונה שצמלת לגופות המוכרחת ע"פי המסקל לנקוד ק"ח) ושיריך מלאים מאלה, ולכן אני אומר כי לא תוכל להקיס הלשון והמסקל יחד, כ"א זה או זה, כי צהקימך הלשון על היסוד נשחת המסקל ותמלא מאסף צין שתי חונות כמו אלה המליס אשר אמרתי, ולא תקיס המסקל על עיקרו לצלתי אסוף צין שתי חונות, אז היתה הנעת האותיות האלה ואשר כמוהם קמץ חטף, ותחשוב כי הוא נסקל והוא נעקל, ועוד הַשְׁחָתָה (צכ"י השחית) הטעמים והעניינים ותשים מלרע מלעיל ותחלוף קמץ קטן [צפתח קטן] כאשר נמלא דאש שירך : (סס צית ע"א) .

לְרוֹשׁ חֲחֻמּוֹת בְּעֻצוֹת (צכ"י : ועלות) וּמְזֻמּוֹת .

הן צהציאך דורש צמסקל [אמר] יהיה (צכ"י : ויהי) צפתח קטן והטעם מלעיל והיה עיקרו קמץ קטן והטעם לרע, וכה יקרה : (סס סס) .
וּבִזְעָר (צכ"י לגוער) בְּתַנּוּמֹת נְשָׁפִים וְשִׁשְׁרִים .

וצמעותך ככה תחליף אומר עלתי תקום צמו יתן אמר, וזאת השחתה גדולה צטעמים וצעניינים, וכמוהו : (סס טור ק"ג) .
בֵּין בִּזְעָר הַשְּׂרִישׁ .

גם פה החלפת (צכ"י החלפה) קמץ צפתח, וכהחליטך קמץ קטן צפתח קטן כן קמץ גדול צפתח גדול כאשר אמרת צטירך : (סס טור מ"ד) :
וְשֵׁת סָפָר אֲבָרוֹן בְּרַעַת וּבִבְשָׂרוֹן .

שת הוא קמץ גדול וצהציאך צמסקול יהפך לפתח כי צהיות המלה קמץ יולד אות חונה צין השי"ן וצין התי"ו, והתי"ו גם הוא חונה, ואז תמלאנה שתי החונות עקיצלות, וזה לא יתכן צמסקלך, (צנדפס : וספר האגרון, ונדאה שנתקן אח"כ כשראו השגת תלמידי מנחם), וכמוהו : (סס טור ג') ,
צָרוּסָפוֹת וּבְחֻגּוֹת : פְּזָרָה בְּבוּרִים (צנדפס צדורים)

ה"א זהב קמץ גדול למען כי יש צינה וצין הצי"ת חונה ולא תשקול (צכ"י המסקל) המלה עד פותחך אותה פתח גדול, ויכרת מענה האות החונה ולא יקנץ עם הצי"ת אשר גם הוא חונה, וכשחיתות האלה הוצה יש צטירך אשר הַשְׁחָתָה למען רוע משקלך, דק צאלה אשר הוכרתי יש די ומעוטס יורה על רוצס ואיך תאמר כי משקל לשון הערצ נכון צלשון יהודית והנה הראיות האלה מכויצים אמריך ומתעזים שירך וכו' ,
וזהו תשובתו של תלמיד דונש .

ועתה שמעו נא חסונתי עליכם צהניח הרצ הנע וצהניעו (צכ"י וצהניחו) הנח וצהציאו צלשון היהודית כמסקל לשון הערצית צטיר, לו לא הניע הנח ולא הניח הנע כ"א כמשפט הערצ לא היה לו לאדם לאמר כי

דונס צן לזרע חטא צומו משקל למצטא צהציה השיר צלשון יהודית צמשקל
השיר צלשון הערצית, למען כי יסד לנו צשירותינו יסוד לא הוסד צימי
אצותינו ושם צשירות בצולות קצוצות לצדק אפתן צלצצות, ולו צמעתי קלת
תהלת השיר השקול לספר לא די לכתוצ צהן ספר, לכן אמרתי כי לו הניע
הנח והניח הנע צשיר כאשר עשו צני הערצ לא היה צו חטא לא מעט
ולא דצ, ואף כי הנעת המלה הנחה והנחת הנעה (צכ"י והנעת נעה)
צלשון היהודית צמקרא נודעה, כמו צלר לי אקרא ד' אין צמקרא כערוהו,
אקרא נע נקוד צהנעה (צכ"י צהניעה) ופתיחה גדולה, ושאר אקרא נקודים
צשתי שתי נקודות (דלוננו כל א"ו צשתי נקודות לצד צלא פתח),
וכמוהו הקטציה ועסה הקו"ף נע נקוד צשתי נקודות ופתיחה גדולה, צכלל מן

הקטיצה לי וענני שהוא נח נקוד צשתי נקודות צלא פתיחת (ה"ה) ההנעה,
וכמוהו אשר תקדצ ותצחד (sic) הצו"ת נע צשתי נקודות ופתיחה גדולה,
ודצים כמוהם נעים והיו דלויס להיות נחים (צכ"י נחים והיו דלוי להיות
נעים) והנס צמקודת נמסריו וכה הם נחצדים: מחסה ב' צמקרא דפיס
נעים והשאר חזקים נחים, ואלה הם הג' אלהים לנו מחסה אלהים מחסה
לנו סלה, וד' מחסה לעמו והשאר מחסה נח כמו ולמחסה ולמסתד, וכמו
יהיה נקוד צשתי נקודות ועעמו עומד צו"ד, ויהיה וקדמות נע, נקוד
צצ' נקודות ופתיחת ההנעה (צכ"י ההנע) ועעמו צל"ד וכמו אלה צמקרא
דצים, התצוננו צם צנים שוצים ואל תדעו צמלדיקי הדצים המזהירים
לעד ככוכבים, והתצונה עליכם צאמדיכם נסכלתם וצדו הצלויים כי הפך
הרצ הקמן לפתוח והפתוח לקמן והמלה הנקודה מלעיל לקמוצה חטופה
כמו ללבות המודים צהקמת השירים, שמעו כל צנים נצעריו והפתיחה
אין ביניהם במשקל מנרעת ולא נעדפת, ואמרנו בלבות המורים מלאפום
נקוד ממעל [ולא] ובלבות קמן חטף, ובפתיחה (בכ"י בפתיחה) גדולה
אין ביניהם במשקל שיר הערב לא מעט ולא רב, והתצוננו פן תוכו
צעמודים וצגדצ, ע"כ תשונת תלמיד דונס.

והנה תלמידי מנחם מניחים ליסוד השבתם על שוי משקל העצרי לערצי
העננה צאמרם שע"י השואה זו מוכרחות גם התנועות להשתנות
ומשנוי התנועות יוכל להולד ג"כ שנוי הענין והעעם, וזה שהם סצרו
שאל ידלה אדם להשוות משקל שיר עצרי לערצי לדיבה השואתו זאת להתפשט
לכל עצד ולהיות שליטה מכל לך ולא דק צחלק מחלקים, ולפי שאין ממנהב
לשון ערצ לקצן ג' אצותיות להצדה אחת צאופן שתייה סופה שני נחים,
אחד נסתד ואחד נראה, ואין עושין זה אלא צהעמדה וצהפסק אמר
(יעויין כל זה צפירוש הנפלא של החכם קאסעל כ"י על הכוזרי מ"צ מסימן
ע"ח וליןך) וצהפך זה צעצרי מנהב זה כוהב צרוצ ודביל מאד, כמו צד"מ
התנועה האחרונה צמלות אצותיות באות גדולות שהציוו לעיל לדוגמא
וצהן וא"ו נכ"ס ותי"ו נכ"ר, וא"כ טעו לחשוב (או לזו להטעות אחרים
על היותם חושבים כך למען מלוא תואנה ועקוס להשיג) שכל הדולה
להציה שיר עצרי צעקצ שקול צמספר התנועות ע"ד הערציים מוכרח כמו
כן צכל מקוס שתצדמן לו הצדה צעלת צ' נחים כזו המתועצת להערציים
לחשוב תצוצלה להרחיק ממנה נח אחד הנסתד, וזו לא צלצד צאופן המכילות
נכ"ס צפועל ככ"ל אלא אפילו צמלות כמו דקר עשן בוצב וכדומה מן
ההצרות המורכצות המוטעמות אשר תנועותיהן מולידות נכ"ס צכח לא

תסבול ההשוואה עם השקול הערצי שתשארנה ההצרות הכן עם שתי נחיים על התכונה העזרית, ושלין רשלין לעשות זאת אלא צסוף מאמר או צסוף העור אשר גם לטון הערצ סוצלת זאת, אך מה נעשה להצרות כאלה ציום שידוצר צכן צסיר, ועור תקנתן? הנה לקמץ לירה וחולס מלאו דובמל צעצרי צכל מקום שיאצד להצרה המודכנת העעס שלה לצנה מן הסצות הידועות צדקדוק, ישתנה הקמץ להפתח והלירה לסגול והחולס לק"ה, ודמו תלמידי מנחס שהסוקלים צמשקל הערצ נוהגים ע"ז המנהג ב"כ לסצת המשקל הזה, ומתירין לעלמס לשנות נקודות כל ההצרות הצלות ע"ד זה צתוך העור צחצור הענין, וכמו שנוכל לומר צד"מ מן עץ לב פל, עם לב-פל, כן מוכרחים אלה הסוקלים לעשות מן שפת אומר בלבבות, שפת אומר בלבבת, אמנס להחידק והסורק לא מלאו תקנה והוכרחו להכחיס כמו שהס עם שהיה איפשר לתת גם להחידק ספך מן גיקם הצל מן גיקים, וכל החירות הזאת רק צלמלע המאמר וצקסור המלות, אצל צמקום Cesur איך לחוש להצרה צעלת צ' נחיס ככ"ל, והפתח, והסגול צמקום שהוא ת' פתח כגון צמלת אשר וכדומה (יעוויין צספרנו על הנקוד האסודי) נראה מן הדבמלות שהצצום ג"כ לתנועות מושכות נח נספר כשהן מוטעמות, אמנס תלמיד דוגט תשיצ שלינן מושכות כאשר נראה להלן, ולא צכיתי לגלות תקנתן צכל מה שנלעערתני ע"ז צצופן צצוח ונעלה מכל ספק¹.) והחירות

¹ שאלתי את ידידי החכם רסד"ל נ"י לטמוע מה צציו צציהורס, וצחתנו תצוצתו צו"ה: מה שמלחת צצוצרות תלמידי מנחס הוא חידוש יקר מאד, רחוי לפרסמו צשלימותו, ורע"ס שלא הצלח לפני התאמר כולו הצרך את ד' שהעמידני על סודו וחירותיו, הנה הצרות שהוא נח נראה צסוף תינה הרי הוא כחילו נקודה צצוח, וכן נקרא לפעמים, כגון ברוך עשיה, והנה דוגט התיר לעלמו להניע השוח הים וחמר: וכל חיים אשר יצרך ספים כאלו היתה הקיחה יצרוספים, כי צלל זה היתה מלת ספים חסירה יתר, ועל הדרך הים כתצ: חלחיס ח"י גמ קיס ערי עד כאלו כתוצ ח"י גמ, והמעתיקים תקנו וכתצו וגמ קים, וצמלת ספים לא יכלו לתקן ולנלל זה לא היה אפשר לי להצין הסוד, וכן צצרות: דמעות עיבי בדם דפקו, למיודעי בעת רחקו, חין ססק כי דוגט כתצ עיבי, ולמיודעי צצוח נע צסוף, וחילי הוא לא כתצ בדם, בעת, ולא חוכל לכיון המשקל מתוך מעט המלות, מאמר שלשה היא שחורה שלשה היא אדומה, לא הודעתני חס הוצח צמאמר הנ"צ או צמאמר אחר, שאס הוא צמאמך הנ"ל חין לו מוצן, ואס הוא צמאמר אחר יתכן לפרט, כי חילי קרין למחוק שלושה חסני, ויהיה הצרה צל ללמד דרכי המשקל, והמכוון צו כי חע ס סלנטון ערצי התנועה סחחיה חות נחה או שוח נח או דגט הוא הצרה הצרבה, ושלין. אחריה לא זה ולא זה הוא נחצנת לקצרה, הנה צסיר העצרי התנועות כולן נחצנות כחריכות ורק השוח והחטפים נחצנות כהצרות קצרות, והנה חמר: שלשה היא שחורה היא אדומה, כלומר מלת שלשה שחין צקרה לא חות נחה ולא דגט הוא נחצנת כיתר ותנועה כמו מלת שחורה ומלת חיתה שיש צכן וי"ו נחה או דגט, ודצרי חלה חילי חס דצרי נצוחה וחילי חלום שוח עכ"ל, וחיו חומר צמחילה מכצודו החציו עלי וותר תשלי שחין חלה דצרי נצוחה חלה צחמת חלום שוח ודצרים צעלים, וכן הסיונות ב"כ לחכס זה ספירושיו חלה חיונן מתחורין צעוני, וצצתי והעתקתי לו סנית את הדובמלות כולן צסלמות כמו שהס כאן, וצקשתי

השנית, שסדרו תלמידי מנחם היות דונש והסוקלים כמוהו מרשים להם לעזוב המסקל הערבי, היא להניע הנח ולהניח הנע, וזאת האחרונה אפילו בלתי אחרת אח"ה ע"פ שפאנד ע"ז תנועת המורכבת להשא, ומעתה יצון כל אדם מה שרנו תלמידי מנחם בהשגתם. כי הנה צמלות לעבודת ומאכל מעדינים בהנהגה לאנהגה והאלהים בספרותה היא משקפת לחידות השנית ואינה לריכה ציבור, וצמלות בלבות ומעוז (וה"ה מלת ורוב סס) לגיפות, וכן לדורש ונזער, וכן ושת בזהב מתיחסת להחידות הראשונה מהשתנות החולם והלידה והקמץ, לקמץ חטוף סבול ופתח, וזה צדור, וליתר צדור ננתח המאמר: עבור לא תוקש בלבות המורים, וממנו יוקש על השאר, ד' הצרות מורכבות מוטעמות זו, והנה עבור אין לה תקנה צעזור השורק כנ"ל, צ' ההצרות הסופית של מלות תוקש המורים אינן לריכות תיקון לפי שהן בהעמדה אלל הליצור, ונשאר רק ההצרה האחרונה של בלבות הליכה לתקון ולכן נפלה עליה השגתם, והנה צנקל יראה המתצונן שהחידות הראשונה צכחה לצלל הענין ולהפסיד העעס ע"י סנוי עוצן המלה הכתובה ע"ז ד"מ הצינוני מן: הקל של השלמים פועל שהוא מלא יסוה אז צנקודתו עם השם ע"מ פועל שהוא מלעיל, ואין לריך לפני ולפנים, אמנם גם ע"י החירות השניה יוכל להתהוות סינוי מוצן המלה, כי ד"מ אס יכריח המסקל את עורך השיר לעשות מן

לפרשם אס יוכל והחידו ונח ענה עוד, ש"מ ששתיקתו כהודאה דמיה, כי מלת ספ"ם לח היתה חסירה יתד צלח זה, בהיותה מלה האחרונה צסובר, וכן מניחה להכיל ספ"ם ונס שלם תנועות, ולח הניע דונש הרי"ש של יצר לקרוא יתד כי תלמידי מנחם ביארו צפירוט טעם ההנעה צכדי שלח לחס"ף שתי חונות צמלה (רצוני צהצרה) יחדיו, ומה הכריח לו לדונש לכהוצ"י גם עד סילטרך להניע סוח, ומה חיכפת ליה לכתוב וגם צרו"ה, וכן עיני ומיודעי חומרים תלמידי מנחם צפירוט שהניע היר"וין האחרונים צכדי שלח לחס"ף צין שתי חונות, ולח צצציל לעשות מהס יתירות, אשר גם צלח"ה לח יתכן זה מפני הניעס צפועל צמלות בדם בעת שאחריהם, וגם צעניין מחמר שלשה היא שחורה וכו' צלל אותו צפירוטו ויתר מחמר העולי, כי חוץ ממה שהוכרח להרחיק מלה שלימה מתוך המחמר, הנה דונש שהניח משקל הערצ צעצרי כאשר רחינו, הווח יורה שהעצרי חיונו כהערצו? ועוד הלח הרחינו צפירוט הססך מזה שאלנו הנח הנסתר צכח סוה ינח הנסתר צפועל צתנועות הקמץ והצירי והחולס, והיותו יוכל להצרות צקוסיות לילח החריכות, הכלל דצירי מופרכים מכל לדי, ויותר פשוט נוכל לפרשם ע פי דרכנו כך, כי הנה למלות נע והנעה כ"ב מוצן הצרת האות עם תנועה וזה ידוע למו סקרה צספירו המדקקים הקדמונים כמו חמס ד"מ הצי"ת מונע צסנול רלונס טיס תחתיו סנול והצי"ת יחוצר צתנועות, והנה חסדוהו תלמידי מנחם לדונש שצצציל שהשתדל להרחיק הנח הנסתר צהצרה צת שתי נחיס (וחללס גם להסתח כח להוליד נ"ס צכח) לח מלח חלל הסתח תקנה אחרת ולפי שאין ממנהגו להתחלף כמו הקמץ האורה והחור"ס) חלח צהתיקן את האות הנח הנרחח מן הסנרה ולעשותו הצרה צס"ע, כמו צמלות יצר"י עי"י מ'דעי' סהס ה' יצאר חאי עיבאי מ'דעי' (ועיוון צהערות ד' 156 צהערה צ'), הרהס לעמרו דונש לעשותם ע"ד הערצ יצר' (כמו פועל צערצו עיון הסרחון צמקיס ה"ל) ח' עי"י מ'דעי' וכדומה, אשר על זה הסיצ תלמיד דונש שצפתח וצסנול חין חלוק צין הערצו והעצרי לפי שגס צעצרי חינו מיליד נח (ועיוון להלן) חנל מחמר שלרשה הווח וכו' נשחר צתיקון עד עמוד הכס ן.

כ"ף אִיבְלָהּ. צינוני מהקל (שהיא נע אחר ת"ב), נח, אז תשוב ההצדה
 הראשונה להיות מורכבת צלי טעם ולא תהיה לה תקנה אחרת אלא צהסיד
 הנח נסתד ממנה ואז תזדוך לק"ח ת' חולס ותדאה המלה אִיבְלָהּ כאילו
 היא סס המקדה למאכל או מקוד מן הקל צתוספת ה"א, וכן ד"מ אִימְרוּ
 צינוני מהקל עם צינוני הנסתד יסוז ע"ז הדרך להתדאה כמו אִימְרוּ שהוא
 מקוד עם כנוי נסתד, וכן צעזד קל לכוכה ומ"צ מן נע"ו אשר קלת
 המדקדקים קדאו המלה צקמן מושך נח לפי שהמלה מלעיל כמו שָבְתִי,
 וכשיכנס עליה וא"ו ההפוך המושך את טעמו לרע הוכרח הקמן לסוז פתח
 וינוקד וְשָבְתִי (ויעוויין מ"ט ה' בייבער כ"י צכ"ח כדך ט' ד' ל"ז), אמנס
 כשתזדמן מלת שבתִי צלא וא"ו ההפוך לשוקל צמשקל הערצ יהיה מוכרח
 צשזיל ההמשכה של הנח נסתד להחלוף הקמן צפתח למען הדחיק הנח
 הנסתד ויציא את הקורא לידו צלצול הזמנים, ומעתה נצין צנקל בס מאמר
 ההצד (כוזרי מ"צ ע"ח) הדרך לקלת תיקון וזולתו יגששו המפרשים חשך
 צקדיאית המלות המוצאות לרובמא סס וילאו למלוא פשרו, הוא אומר סס:
 ותחלת עם שיפסיד צמקלז הטיד ענין אלה השני נחיס וינוח המלעיל
 והמלרע (ל"ל: והניח הנע והמיד המלעיל והמלרע) ויסוז אִיבְלָהּ וְאִיבְלָהּ
 סוה וְאִימְרוּ וְאִימְרוּ וְאִימְרוּ וְאִימְרוּ וְאִימְרוּ וְאִימְרוּ וְאִימְרוּ וְאִימְרוּ
 מן הפרש העצד והעתיד וכו', ודצדיו אינס לריכיס ציאוד כי כצד נצצאדו
 לעיל, ולא אעיד יותד רק ששתי הדוגמאות הראשונות משקיפות אל החידות
 השניות של הנחת הנע, וצ' השניות אל החידות הראשונה של חלוף הלידה
 צסגול, והקמן צפתח, והחולס צק"ח, שעל זה האחרון לא צאה דוגמא כלל:
 דב'ינונו השגת תלמידו מנחס ועתה נשמע מה שהשיצס יהודי צן ששת
 תלמידו של דוכס. תמלית דצדיו היא שהחידות השניות, דהיינו
 הנעת הנח והנחת הנע יש לה דוגמאות צמקדא על מה שתסמוך, ולפיכך
 יוכסד צאמת להמשודר להשתמש צה כשהוא נדחק לה לצורך המשקל, אמנס
 שיהיה חזוד שני נחיס צהצדה מורכבת מוטעמת מכריח אותו להדחיק הנח
 הנסתד מתוכה ע"י חלוף התנועות, זאת היא תואנה מהס שהוא מכחיש
 לבמדי, אלא תנועות החולס והקמן והלידה ישארו על מתכונתס הראשונה
 כמו שיחפץ המנהג העצדי, אשר על כן אע"פי שסז הנע (ד"מ ה' כ"ף צמלת
 אוכלה) להיות נח, מ"מ החולס צמקומו עומד, והנח החדש אינו מוזת אותו
 ממקומו, ואס יהיה כן, סוז אין לחוש לשנוי המוצן והטעס צלי עלה וסצה, כי
 התנועות מורות על הטעס הכנון, זכו תורף תסוצתו. ומעתה נצאר דצדיו
 האחרונים שהכרחנו לעיל לתקן צהס איזו טעויות: והתשוצה עליכס צאמדיכס
 וכו' כי הפך הרצ הקמן לפתח והפתוח לקמן, והמלה הנקודה מלעיל (דלזנו
 חולס, כי החולס נקדא אלל המסודה מלעיל לבני יתד התנועות, יעוויין
 צמערכת ריש אות אל"ף ח"צ מן חד וחד חד מלעיל וחד מלרע ולית
 דכותהון, ומה שפלפלתי צהשואתה עם מסורת הקצון צנקוד האשודי)
 לקמולה חטופה כמו בְּלָגוֹת המודיס להקמת השירים, שמעו כל צניס
 נצעדו, והפתיחה (הסגול) אין צוניהס צמשקל מברעת ולא נעדפת (אינו

מוטך שום נח וישאר א"כ כמו שהוא) ואמרנו בַּלְבֹּת מלאפוס (כן נקרא החולס במסורה) נקוד ממעל (הוא מכחיש חלופו לק"ח כ"א נשאר חולס גם במקצב המסקל) ובלבנות קמן חטוף (ל"ל: ולא בַּלְבֹּת כמו שפיקתי), ובפתיחה גדולה אין ציניהם במסקל שיר הערב לא רצ ולא מעט (רלונו גם הפתח גדול אינו מולא נכ"ס, וא"כ אין בההברה אלא נח אחד ואינה לריכה א"כ לחלוף התנועה).

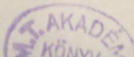
בשיב עתה למה שהיינו צו, ראינו שדונש היה צאמת הרצני הראשון שהציא מסקל הערבי לתוך לשון העברי ולמדהו להספרדיים אשר קודם לו לא ידעוהו וגם לא רצו לדעת ממנו, אלא הקדאים לצד שוכני מערב היו הראשונים שספחוהו אל בצולם, וכמו שהיינו דעתנו דראשית דברינו שהשתדלו לקבל קלת מנהגי הישמעאלים כגון עשיית ר"ח ע"פי הראייה צכדי לחצצם עליהם ולמלאו מחסה אללם, כן אין הדוש שזראשית התבלותם, עם היותם מוכרחים להצנת פשטי הכתוצים שהונחו ליסוד דתם לחצק צשתי ידיהם למוד הלשון צכלל, התאמנו כמו כן לעשות כמעשה הערציים צמלאכת הסקול ע"פי מקצב ההצרות ותנועותיהן, אלא שאח"כ נעתקה המלאכה הזאת. ע"י טצע האדם לכסות כחו צמלאכת מחשבת מה להתדמות צה אל האומנים שצלו, גם אל קלת הרצנים שצמערצ עד שדונש הציאה לספרד צעת שהיתה עוד נעלמה, ויותר ככון נודעה אצל זרה לקלתם, צפרט צשאר המדינות חוץ צמערצ, כמו לרס"ג ז"ל, וזה דוקא צשציל ההשתדלות הזאת להתדמות להערציים, שאיפשר שראו צה ג"כ מנהג קראית, ואנחנו נחזור עוד לזה העניין להלן, ולא נשאר עלינו כאן אלא להציא לפני הקורא דובנאות עשירי הקדאים שנסקלו צמסקל הערב עוד קודם דונש, ואעידה לי שני עדים נאמנים שהם ארצעה, ועל פי שני אלה יקויים השיד הסקול אלל צני מקרא עוד צזמנו של הרס"ג וגם קודם לו עד שתפול הטענה השנית הנוכרת ננד קדמותו של דרעי ולא תוסף קום.

הערך הראשון הוא המקוין ד' מצורך צן נתן צן כיסן הלוי והוא מן הקדמונים מאל, עוד מן הענכיים לפי שהיה נוטה אחרי הרצנים, ומוצאים טורים מהפיוטים שחזר שתי פעמים אלל הרסצ"י שהיה זקן מן הרס"ב, טור אחר צהמקדמא ושם מצדכהו צצרכת המתים (יעויין נספחים לז ס"צ) ולפי זה יהיה מצרך צן דורו של דרעי צקרוצ, וטור אחר מתוך קינה אחת שחזר, צפירושו הערבי לאיכה והוא: ואבכה מול (קבר) זכריה בן יהודיע אשר קברו בצלע האלף גודע, (יעויין Munk. Not. sur Aboul-W. 15 והערות לז קל"ט) אשר מן הטור הזה לצד נראה שהיה סקול ע"מ יתד וצ"ת צהרחיקנו מלת קבר שהיא מיוותרת ועודפת על מנין התנועות, ובנקדו מלת אלף צשוא ופתח כמו שהרשו עלמם הקדמונים ע"פי מה שמלאו דובמתו צמקרא צד"ת זרע גד צסמיכת וגם דונש הטיד לעלמו זאת החירות ותלמידו מנחם לעקו חמם על אמרו צשיר גַעַל רַגְלִי, וכן ריז"ש טר קרב לגי (הדקמה לז 122), אך אין אנו לריכין לזה כי כפי הנראה מקינותיו צהחניא היה אומן ציחוד צפיוטי הקינות ואליג לפני הקורא אחת מהן שזראשי חרוחיה למברך בן נתן חוק לאות על שקלו צמסקל הקלוז ולא אצטרך שיאמין לי אדם על דבורי:

מקום שְׂבַח וְשִׁיר שָׁרִים
 בְּכִי נִפְשֵׁי בְּתַמְרוֹרִים
 ואין כהן לסקריז צו
 ולא ישׂוּ אֵלֵי לָנוּ
 ולא כניד ושר פלך
 יוצאנו צעת הלך
 צעת החל ועולותיו
 קלל קלון צשודותיו
 מקומם הם צרוז חרון
 ויפתח פה וגם ברוך
 שעדיו גם מאופלים
 יגוני גם מכופלים,
 מקום נזר וגם כתר
 וילאתו צמו חתר
 צאף נתן לאלמות
 צתוכם נעשו זמות
 קצרים הם וגם אשפה
 אמי קלם וגם חרפה
 חנפות צם מאוספות
 וכל דוות מחולפות
 קדשים (=) צם כפרושים
 וכל שואל המון נשים,
 אשר היו מאד נאים
 צסקולים ממולאים
 וקצנים ממולאים
 תמור אלים מנותחים
 מקום ועוד קהל עמי
 והן בלל לזאת עבמי
 וגם צכה להיכלי
 ולזו יבדל למאד בילי.

לְבֵית בְּנוֹי בְּרֵאשׁ הָרִים
 אֲשֶׁר נִשְׂרַף בְּאֵשׁ זָרִים
 כְּסוּדָר אֵין לְסוּדָר צו
 והמחרף צאשנצו
 בקדצו אֵין צני פלך
 והנה מחזיק פלך
 דְּכִנּוּתָיו וְשִׁירָתָיו
 הלא נחתם צשירותיו
 כְּרוּצִים שְׁעָלֵי אֲרוֹן
 עבדף צו צקול ירון
 בזויס הם וכספלים
 וצם זדיס ועדלים
 גוה העוז והיתר
 סְקָפוֹ לֹר צסוד סתר
 לצוכדכאלר צקדדמות
 והנה הכל שמות
 תמור שוער עלי ספה
 תמור קלום צתוך חפה
 גְּוֹזָתָיו שְׁמֵאֵד יִפּוֹת
 וחומם עם מנלפות
 חדריו המוקדשים
 קצוילים שם מכונשים
 חדריו המנושאים
 צדם חזיר מטומאים
 מקום שירים מפולאים
 חזיריזם גם מנוצחים
 מקום דצירי ואלומי
 מחולל הוא ציד כוקמי
 אלהי חוש וקנל לי
 ואורך צו צהלולי

(*) חוליו צ"ל זנוגיס, רי לולל זה יחסר ה"ין מן חוק. והנה מזה רחיה שעור צמחה
 השציעות לחוף החמישי היה צנר מנהגם של המשוררים לחתום שמים ושם חציהם צראשי
 החכמים וכתו כן לסיים חתימתם צמלת חוק נגד סנרת הרב הבדול סו"ר ל"י צכ"ח
 כרך סשי לז ו"ט ע"ס.

ויראה המצין שקלת המלות הזאות זקינה זו (כגון מכונשים תמור מפרוצחים
עגמי) מעידות על קדמותה. ועם היותה קלוצה צמשקל התנועות
בכל זאת דוח הפייטנים הקדמונים מרחפת על פניה, וכבר התיר לעלמו
בס הוא איזו חדיות לטוצת המשקל, כמו רַגְנֹתָיו ע"מ קְעָרוֹתָיו תמורת
רַגְנֹתָיו, וְעַרְלִים ת' וְעַרְלִים, וצקלת הטורים נשחת המשקל כמו נבוכדנצר,
והנה הכל שמות, ואולי מטעות המעתיק.

העד השני המוזכר כבר מר' לוי צן יפת צהמקמא (נספחים ל' ס"ד)
האומר לרס"ב ז"ל עמנו הייתי, כי צני דור אחד היו (לעיל ל' ה')
הוא ר' יהודה צן עלאן הטזרני שנס הוא קוץ קינה ע"מ יתד וצ' תנועות
ודאשי צתיה נושאים את שמו (הערות ל' 139) ואם כי נשחת המשקל
צלי ספק ע"י המעתיקים מ"מ להמצין הוא כבר צרוצ טוריו וקל לתקנו,
והוא משתמש כבר בפעל חרז על תקון שירים שקולים.

ועפ"י שנים עדים אלה יקום דבר שהמשקל הקלוצ ציתדות וצתנועות היה
כבר נוהג אלל הקראים עוד צימי הרס"ג וגם שנים הרצה לפניו
שהרי הרס"צ" שהיה זקן ממנו מזכיר את מצדך צן נתן צצרכת המתיס
כנ"ל, ונוכל ללדף לאלה השנים גם עד שלישי לקיים מה שנאמר ע"פי שנים
עדים או שלשה עדים יקום דבר והוא ר' משה צן אדונים ואציו אדונים
צן מסימו שחיו עוד לפני הרס"ג לפי שר' משה מוצא כבר מר' סהל
(יעוין הערות ל' קל"ח הערה ב' ולד ק"מ) ושניהם שקלו שיריהם צמקלצ
התנועות אלא שאללם השוא נע לתנועה יחס צבס הוא והחוט המשולש
לא צמהרה ינתק, וגם ר' יוסף הדואה צימי הרס"ג כבר שר צמקלצ ומשקל
(סס ל' 197):

אמנם חוץ מצ' הטעות הלמוות שזכרנו, למחו אחריהן שתיס אחרות
דריאות ומלאות רבות השרשים, אשר לא צמהרה תעקנה, אשר
על כן לא אמנען צתוך חכי ולא אכחידן תחת לשוני, תצואנה גם הן ותעמדנה
לת עדיהן לפני החוקרים, אולי תלדקנה:

האחת הנה הצודה הראשון אלל הערציים מן עין השיר המכונה אללס
מושחה (Gürtelreim) היה כפי הנחתן של קלח Jbn Abu Rebihi
שמת צצנת 940 למספרם, שהיא ד"א ת"ש ליזורה Lit. des Or. 1851 S.
150 וא"כ איך היה ר' משה דרעי שכתצ ספרו צצנת ד"א תר"ג משתמש
צשיריו צזה המין כבר קודם לו, וגם הוא מזכיר זה המין צפידוש צכנו
מושחה צהקמתו הערצית? וכן הקינה שחצר על הכשיא ילחק המערצו
(להלן ל' ע"א) מאהרת זמנו עכ"פ עד ילחק אצו חסדאי או צנו כי איך
לפניהם נשיא צצס זה. וזאת

שנית והקשה ממנה, הנה נרשס צראש קלת שיריו: משקל (וון) כך וכך
וכזכרים איזה תיבות מן התחלות שירים ידועים (יעוין צראשי
שיריו המוצאים כולם צנספה ע"ו, ושס צמלאות מ"ז התחלות טוכות כאלה
משירים של מצחדים אחרים, צד"ת ל' קי"ו שורה א': וון יקר יוס השצת
וכמזה עוד) וצין אוחס הליונים צמלאות ג"כ אלו ההתחלות: א) אל חי
יפתח והוא צמחזור רועא ח"צ לש"ע ומיוחס להראצ"ע. צ) הצצצרו החוכים
והוא למשורר שמו שמואל (נספחים ל' קכ"ה) • ג) אלהי קדם מעונה

שהוא תחלת שיר להראצ"ע (קראים ח"ג דף ר"פ) ולאזניהו צן אליעזר
 (נספחים לד קכ"ו) ולר' אהרן (קראים ח"ד לד קע"ה). ד יום עכני
 הכבוד שהוא לר' ישראל הדיין (סס לד קכ"ד). ה יום וקדם פרן, גם
 הוא לר' ישראל הנ"ל (סס לד קכ"ה). ו עת שערי רגון להפתח, והוא
 התחלה לשיר של ר' יהודה שמואל עזאם (סס קכ"ג) ושל הרמב"ם ושל
 רי"ה, כי שלטה אלו התחילו שיר אחד צסגנון אחד * אשר מאלה ההתחלות
 נראה שחי דרעי אחד המשוררים האלה שדוגמתם שקל את שיריו. ואם
 שיוכל אדם לומר שאלה הליונים יכולים להיות מוספים מן המעתיק שחי
 ש"ך שנים אחריו, אך מה יועיל הנכה גם המעתיק חי צומן אלה המשוררים
 ולא אחריהם, (להלן ע"ד ע"ה) ואם יאמר שהן ממעתיק אחד יתפר מאוחר גם
 להמעתיק הראשון והוסף הוא אלה הוונים, אראה לו שיר אחד והוא השיר
 הקע"ג מן הכרך ה' ובהענואן שעליו כתוב צלשון מדבר צעדו: ועמה שטרתי
 ג"כ שקל ידון צן לצני כולל זכרון שם האדון שד שלום המשיח ואלהיו התשני
 (וממא קלחה איצא וון ידון צן לצני משמול בדבר אדם אלסייד שר
 שלום וכו') ויש לשפוט מזה שבס ככל מקום שכתוב סתם וון כך וכך הוא
 ג"כ ממנו, ואף שהראינו לעיל שאלת וון אינה משמשת צמוצן הפרוזודיא
 לצד ויכול להיות שתורה ג"כ על כגון מה שהיו מנגינין את השיר צו,
 וכמו שנמלא צאמת צראש שיר ל"צ של הכרך ה' צדס צפירוט: ועליו
 ג"כ כגון (לחן) יעלה כוכב המונך (נספחים לד קי"ט הערה ג') אצל
 למצוקטנו אין חלוק ומוצן העלה תוכל להיות איזה שתלה עכ"פ הדוגמאות
 האלו מורות שהיו לפני דרעי דוגמאות משוררים אחרים שחיו זמן צד
 אחד ד"א תר"ג.

אך מה שמתמיה צזה הענין יתפר הוא שיר אחד נפלא מאד ומלאכתו
 מלאכת אומן גדול, והיא צעלמו אומר בהענואן שעליו שחצרו צמקצ
 השיר של ידידי די באהבת בת, ואנחנו יודעים מתוך הכ"י קצון חצרון
 (נספחים לד קכ"ד) שצחצד זה השיר שמו יהודה, ועתה האמור כאלו
 שבס לדרעי הקדמון הקדים משורר אחד יתפר קדמון ממנו צסס יהודה,
 ששכל את ידיו למלאכה נפלאה כזו? הנקל להאמין כזאת? והנה צתחלת
 ההשקפה אמרתי אין זאת! אלא יהודה זה הוא צודאי ר' יהודה הלוי כי
 למי זולתו צסס זה תארת אומנות כזו? וא"כ דרעי מאוחר לו, ועברתי
 ושאלתי את פי החכם דש"ל נ"י אם נמלא השיר המתחיל ידידי די וכו'
 צהדיואן של ר' יהודה הלוי שהוא ת"י, ואמר אין, אז עמדתי משתאה כשורים
 עמוסים צתחתית הבר, תובה ומשתועם על המראה ומלפס למי שיוליאני
 מן המצובה, (יעוין מה שכתצנו בהערות בערה צ' לד קל"ז), השיר
 שהוא הוא צחלק א' מן הדיואן סימן ק"א, והנהו לפניך.

וממא קלחה איצא עלי קססה יד ידי די באהבת בת

* זה המנהג של המשוררים להשתחיל שיריהם דוגמת ההתחלות שמלאו למשוררים
 שקדמו להם הוא שכיח אצל הקראים, צד"מ שנתו צן אליהו התחיל שירו ברכי אצולה
 (סדור הקר' ח"ג ד' רנ"ו) כמו השיר של רי"ה הידוע, וכן ר' יהודה צד אליהו תשני
 התחיל שירו יצו האל והבוהל (סס ד' קע"ה) ע"ד יצו האל ג"כ נרי"ה. וכן שמעיה
 אורך לאל לבב חוקר (סס ח"ד ד' קי"ז) ע"ד השיר הידוע לרמב"ם. ודומיהם
 רבים עוד.

לְשׂוֹאֵל אֵל וּנְכַנֵּעַ נֶעַם לְמוֹלוֹ ,
 וּנְחַס : אַם צַדִּיק יֵה ! תַּעֲוֹדָה ,
 וּנְכַאֵז , אֵז ! צַמְזוֹר זוֹר חֲלִייוֹ ,
 צַלְלוֹן לֵאזֹן מַשׂוּמִים שִׁים צַלְלִים
 בַּחִירָךְ דָּךְ וּנְדַפֵּס פֶּה לַחֲסִיז
 עֲרָב רֶם , (11) גַּם צַטְעִיר עִיר וּמַצְלֵר
 תַּקְרַז רַב צַחֲסוֹךְ דָּךְ לַחֲדָרָךְ
 וּמַשֵּׁא שֵׁא וְחֶשְׁלָךְ (12) לָךְ שֵׁאוֹלֵה
 צַטְקוֹן קוֹן וּמַעוֹז עוֹז וּסְתֵדִי (13)
 וּתְלוֹד לֹוד וּצַל צַל תַּרְחַס .
 וּתַסְצַר צַר לַנְּאִסָר טַר
 וּחַמַּדַת דַּת וּנְמַשַּׁח טַח תַּרוּמַס ,
 וּאֲצַדַת דַּת אֲרִיֶאֱל אֵל זְכָר-לֵה
 וּחַזַב הַצַּ לַתְקוֹן קוֹן , וּצַנֵךְ
 וּיְבוֹד בּוֹד וּתַטְצִי צִי לַעֲלוֹס

וּאֲזַמְרָה מֵר וּמְכַאֵז אֲזוֹב צַקוֹלוֹ ,
 וּאֲזִיבָה צֶה בְּאֶבְלָז לֹא תִגִּילוֹ
 וּתַדִּין דִּין לַנְּעַלְצֵי , לֵצַב בְּחִילוֹ
 כַּעוּעִים , עִם בְּצִירַס רֶם בְּמַשְׁלֵר
 וּנְפַזֵר זֵר וּנְגַרַט רֶט וְלָר לֹו ,
 וּעַמְקָךְ מֵךְ וּלְחוֹן חוֹן בְּצוֹלוֹ
 יְרִיֶק (14) רוֹק צַקְדֵר דֵר זַצוֹלוֹ
 וּלִיעוּשׁ עוּשׁ וְחֶשְׁבַת צִית אֲלִילוֹ
 וְחֶשְׁוֹף־סוֹף , וּדוֹרֶטִיו שׁוֹא יְקַדְלוֹ לוֹ (15)
 וְקֶשֶׁד שֵׁד וּזִיקִים קִים (16) לַדְבַר
 וּאֲזִיבוֹ צוֹ לַעֲלוֹד לֹוד הַטִּילוֹ
 וּנְפַרַד דֵר שַׁחוֹק חַק שִׁים לֹאכְלוֹ (17)
 וּאֵל בֵּן בֵּין מַנְאִיו לֹו לְבַאֲלוֹ ,
 הַטִּיצוֹ צוֹ וּיְכַסִּיד טִיד מְשָׁלוֹ ,
 וּתַסְעַד עַר (18) לַנְּטַצָה צַא צֹאֲהֵלוֹ

וְעוֹד צֶה שְׁלִיטָה , הִנֵּה דַרְעִי מַתְכַּלֵּל צֶהקְדַמְתּוֹ צַדְרָךְ עֲנוּהַ עַל מַעוֹט כַּחוֹ
 צִידיעַת מַלְאכַת הַסִּיר צו"הל : וְעַם שֹׁאֵנִי לְמַנְתִּי מַאֲוֹן הַסִּיר
 הַנְּעַלָה מֵה שְׁאִיכּוֹתוֹ מוֹעֵד רַכְמוֹתוֹ מַעַט- זֶה מַפְכִּי שְׁצִינוֹ וּצִין לַצַּד אֲלֵה
 הַאֲדוֹנִים הַמַּשׂוֹרְרִים מַדַּת מֵה שְׁצִין אֹוד הַשְּׁמַט הַצְּהִיד וְאוֹר פְּתִילַת הַנֵּד
 וּמַדַּת מֵה שְׁצִין הַעֲשָׂזִים הַנְּמּוֹכִים לַאֲרִזִּים הַנְּצוּהִים וּמַדַּת מֵה שְׁצִין שֵׁלַס
 הַמַּזַּג לִידוּעַ חֲלִיִּים וּמַכְאֵזִים (19) וְכו' (וּמַעַט מֵא אַנְגִּי וְאֵן כַּנַּת אַחְצַרַת
 מֵן פֶּן אֲלִשְׁעַר אֲלַבְדִּיעַ מֵא קַדְרָה יִסִּיר וְעַדְתָּה קִלִּילָא , פֶּאן בִּינָה וּבִין
 כִּלְאָם אֲלֵאִיךְ אֲלִסְאֲדַאֲת אֲלִשְׁעַרָא קַדֵר מֵא בִין גּוֹר אֲלִשְׁמַם אֲלַמְשַׁרְקָה
 וְצוֹ אֲלַפְתִּילָא , וְקַדֵר מֵא בִין רֵאבִלְאֲת אֲלַבְקוֹל אֲלַכְּסִיסָה וּבִין אֲלִשְׁאֲמַכְאֲת
 מֵן אֲלַנְכִילָא , וְקַדֵר מֵא בִין צַחִיח אֲלַמּוּאֵן וּבִין מֵן הוּ מַמְרַצָא וְעִלּוֹלָא וְכו')
 וְאֵעַד עוֹד הִנֵּה אֲנִי צַחֲצִירִי זֹאֲת הַהַקְדָּמָה הַלְכַתִּי צַדְרָךְ הַאֲדוֹנִים הַמַּשׂוֹרְרִים
 צַעֲשׂוֹתֶם לְכַלְמַחֲצַדַת מַשִּׁירֵהֶם הַקְדָּמָה הַמְכִילָה קְרִיאַת הַמַּעֲלוֹת שֵׁלֹזֶה הַחֲצוֹד
 וְכו' וּקְאֵל אִיצָא וְעִלִּי אַנְגִּי פִי תֵאֲלִיפִי לְמַקְדַּמְתִּי הֲדָה כַּנַּת תֵּאבְעָא
 לְדִלִּיל אֲלִסְאֲדָה (צכ"י אֲלִסְאֲרָה) אֲלִשְׁעַרָא פִי אֲנַעְאֲלֵהֶם לְכַל דִּיוּאֵן מֵן
 שַׁעֲרָהֶם צַדְרָא מַתְצַמֵן תֵּלְאוּהַ (צכ"י תֵּלְאוּת) פַּצְאִיל דְלָךְ אֲלַתְאֲלִיף

(11) צכ"י רב. (12) צכ"י וחרוק. ותקנתו ירוק ע"ד ירוק ירק צפניה וצכ"ח הוא
 מקור מקום לרוב. (13) הכסה לעלמו הלווי מהפעיל צפתה הע"ן ע"ד הפצור הנחת
 המער. (14) צכ"י פתרי. (15) צכ"י חסוף סוף דוכסיו, וחולני חין לנין לתקון ונדחק
 לעשותו כן. (16) קיס ת' הקיס מחירות המסורר. (17) גם סה נלחן צמסקלו. (18) צכ"י
 ותסעוד עוד. (19) יעוין להלן לוף מליחתי צפנתה הסיר מן חלק ח' סיר ק'.

וכו'), אשר מזה אנו שומעים שעוד לפני דרעי היו מעוררים מחזרי דיואן כמוהו (ויעויין לעיל לד ס"ט) הנוכל לחשוז שזימי קדם קדמתה כאלה חיו כזר מחזרים כאלה זין כותבי לש"הק? אמת שאין זאת מן הנמנעות, אבל אפשרויותה חלושה כ"כ עד שהיא קרוזה להן.

מעתה אם נכלול כל מה שהלענו עד עתה מן הקושי צהכתה קדמות זה המשורר בזמן המיוחד לו זכ"י, ונלדף לזה ג"כ האומנות הגדולה הנשקפה מחרכי שיריו ועלילותיו שלא מלאכה אלא צמטרדים הפאורדים בזמן לר"ה ורמ"צ ודאצ"ע, לא נוכל לסיים חקירתנו זאת על זמנו אלא צמה שפתחנו זו, והוא שלע"ע א"א להחליט עוד החלטה נמורה על קדמותו, והדבר לדין עוד לעיון. עם שאני מלדי דעתי נוטה יותר להקדימו צשזיל הדליות החזקות שהקדמנו להציאן דראשית דרנינו, ונמתין עוד לצירוד הדבר ממקום אחר.

לר' משה נולדו עכ"פ שלשה צנים ידועים לי, אחד מהם הוא ר' אורי שממנו נשתלטה משפחה של חכמים דופאים ושדים כאשר דאינו לעיל לד מ"ט מתוך הדשימה שצוקו ס' המלות לר' שמואל המערבי עד ר' אצרהס הרופא מעתיק זה הספר, ושנים מצניו נכזדים מתו צחיו והוא מקונן עליהם צשיר קנ"צ מכרך הצ". דראש הקינה כך :

מה שקוננתי ב"כ על פטירת שני ילדי אשר היו שמתה לצני ושון קרצי מחמלי נפשי ומחמדי עיני (וממא קלתה איצא עלי פקר ולדייני אלדין באנו פרהת קלבי וסרור סרי וראחאת רוחי וקרת עיני).

אזי לי עלי שְׁבְרִי וְעַל מִבְּתִי וְאֲבֹי וְהוּי עָלַי לְעֹז מִחֻלְתִּי וְכוּ

מעתיק הדיואן היה אחד מצעלי מקרא ושמו אהרן צן עזרא הידוע צשס כותב הערצ והיה חי צשנת אלף תע"ד לטטרות שהוא שנת ד"א תתקצ"ג ליניירה שכן הוא כותב דראש החלק הראשון צלשון ערצי : אנה (ל"ל אנה) אלפקיר אהרן צן כב"ק מד' ור' גולת צני מקרא עזרא אלמערוף כאתב אלערב כתבת דא אלמצחקה שחר תמות שנת

אתעדל לטטרות, סימן ישיר' משה זבני ישראל וכו'

והוא אהרן שהעתיק ג"כ פירוט דסצ"י על קהלת (יעויין הערות לד קל"א).

נמכר זה הדיואן וניתן ג"כ צמתנה כמה פעמים והקונה הראשון היה כפי הדשימה צתחלת הכרך הצ' ר' אצרהס פידת צד' אליהו פידת

שנת ה'תלב (יעויין הערה ט').

שמות של חכמים שגאל ונתן עמס ר' משה לא מלאטי נזכרים צשס, כ"א שמות של קלת אנשים שלכזודס שר ציוס חתונתס או שקונן

על מותס ואזכירס פה : מה ששר צ' שירים לקריאת הפטורה של דאוד צן אלטיך אלסכנדרי ר' משה (ח"א שיר קע"ו וקפ"ו), לחתונת אצרהס עם צת אצרהיס אצן דאוד הכהן (ח"א שיר ק"פ), לחתונת מוסי צן דקה עם צת אלטרלופי (ח"א שיר קפ"א) והעתקוהו לעיל, לחתונת שמואל אלטרלופי

(sic) עם צת אלסכנדרי ש"ן (ח"א שיר קפ"צ), לחתונת מוסי צן אלסכער אצן פידת עם צת דודו עזד אלכריס (ח"א שיר קפ"ה), קינה על מות שמואל הרופא, וקינה על ר' שמואל חזן ועלמד (יעויין נספחים לד ק"כ

הערה א' צו'), וקינה על ר' יצחק המערצי נשיא הרצנים (סס לד קי"ז

הערה א'), וקינה על ר' יוסף אצן סידהס (ח"א שיר ד"ו).

מה שהיא מתכונת שירי קדש שלו היותר כוללת ונמלאת כמעט בכל הפיוטים הוא היותו לועק וממאנה תמיד על גלות ישראל ומצקס בגולתם, ונקמת ד' מן לוחיהם, ופיוטיו נושאים מעצב של הזמן שלו על מנחם שהיו אז צאמת מעשוכדים ולחולים ומעונים ת"י העמים בכל מקומות פזוריהם, וצרוצם הוא שואל סליחה וכפרה על פשעים, ומיחל בגולת צית המקדש מיד הישמעאלים והנוולדים, ועל זה וכיוצא בזה יסבו כל אופני מלינותיו.

המשורר היה נע ונד ונוסע ממקום למקום, אצותיו צמערצ והוא מחזר את הדיואן צמלרים כאשר דאינו למעלה, ואנחנו פובגים אופו ג"כ צדרך העולה צית אל לירושלים כי צחלק א' סיר קמ"ח הוא מתאונן על התללות אשר מלאהו צלכתו שמה :

וממה ששרתי ג"כ צמה שקרוני צרכני על הגמל מן התללות והדופי, ציום אדרה עד צית אלהים הנצחד כליל היופי,

(וממא הלתה איצא פו מא גאלני מן מקאסאת רכוב אלגמאל, לשלב זיאררה אלקרם אלשריף דו אלחסן ואלגמאל).

ברכבי בצ גמלים נעניות,	וחטאתי צזאת אזלה וסרה,
ודמיתי עליהם כל עלמי	דמות הצר צנועו צכ צרה,
ועל כן יוס אהי צא עיר אלהים	ואנוח ואחזה העזרה
אצרך לור אשר החליף לחכי	צלוף וצצס כלל לענה ומרה,
ואל עיף אזי סס און וכח	וגס הוסי' יחודים צית צחירה,
יקלר לור, לפנעי לה, דרכי,	וינחני כמו רוח סערה,
וינהיב צצרקים מדכצותי,	צעוי, כי לו צדוע עס בצורה .

ומשם דמשקה, היא דמשק אשר שעה המשורר למטרפת חלי התוליו וגדופותיו, כי חלה סס, וסכל דוחק ועוני, ואנשי העיר אצירי לצ הרחוקים מצדקה, התעלמו ממנו ולא תמכוהו, והחליפו מלות ואהצתם את הבד צמלות לנכדי תשיך, ועל זה התמרמד העני הנכצד וחצר שני שידים עצדים ואחד צלסון ערצני מלאים תלוונות ונאלות על שוכניה, והכני לתתם שלשתם פה את שני העצדים צצציל קוראלי לשון עצה, ואת הערצני לירועים לשון זה כמו שהוא צלי העתקה להיותו קלת ממלינות לשון כופל על לשון ממין הנקדא צערצני גנאם, אשר מעצען לאצד כל יפיון כשמדיקין אותן מלסון אל לשון, ולעשותה מעטה אומן צהציא את הפארונומאזיען הערציים אל תוך העצרי אין הפנאי שלי מנספיק לזה, והקורא יסלח לי.

ח"א שיר ע'

וממה ששרתי ג"כ צצנות אנשי עיר המחרפים את האורחים צצצדים מדים וקשים, וסונאים צאמת את העוצדים הרשים, והיא דמשק, (וממא קלתה איצא פי דם אהל מדינה באלסנתהם ללציף מרורה וכשונה כ"ל ש"ל : במלאסנתהם ללציף מרורא וכשונה) ויבנצון אלנויל חקא יקינא, וחי אלכתי. (22)

(22) אלכתי הוא צצירוי את"בש אלשאם והיא שמה של דמשק צעירי .

כאתי עיר, ובנפשי כי בא- נשיה יהיה לי צורי
ואמצא רע משוב קוי- תי מהם, כי בס רב צירי.
רעי אמרו: ידמו בקשות ערפם לזאב יער וארי⁽²²⁾.
ואני דמיתים לכלבים כי הם עוד שונאים הנכרי.

ח"א שיר קמ"ד

חיל תונתי	עם אנחתי	בא, יום באתי	עיר דמשק
טוב שכחתי	יום בה נחתי,	שם תפארתי	על גלדי שק.
ויגון עצבי	רב, ולבבי	היה לי, בי—	גונה עשקי
גופי צר לי	מרוב מחלי,	וברגלי לא	אוכל אסק
האל לשמך	ולתעצומך	שים אש זעמך	בה עוד תשק.

ח"א שיר ר"ד

וממא קלתה איצא דם פי ארין, אצאבני בה אמרין.

קאלו: הנות אלשאם? קלת: נעם, פאן אלשאם שום לי ביום לקאיהא,
קאלו: אליס אלשאם שאם, ואנמא דמשק הו. נאדית: דאם שקאיהא!
קאלו: וכיף תוצף חסנהא, ידעו אלי אללה ידים בקאיהא?
פאנקבתהם: לים אלמליחה כאמלה חתי יקין מע אלגמאל תקאיהא,
ואלשאם תלקא צופהא⁽²³⁾ בצדודהא ותצל בחסן גמאלהא רפקאיהא,
ותכרב ותתלם ען קריב, וקדסנא תעמר ויסבי אלכלק נור נקאיהא
ויגלהא רב ועד בבנאיהא בסכינתא פיהא תויד רקאיהא.

הודענו לעיל לד"ע"ז שחזר את הכרך ה' נספח להכרך הראשון ועל זה
חזר סיד קטן צתחלת הכרך ה' והוא זה.

שְׁבִלִי הָבִיא	גִיל אֶל-לִבִּי	יוֹם שִׁשְׁשָׁן בֵּי-	נָתִי פָּרַח
בְּהַחֲבִידִי	סֶפֶר שִׁיר רֵא-	שׁוֹן, בּוֹ מִזְרֵי	כָּל-אֶף זָרַח
וְאַחֲרָיו יָ-	צָא אֲחִיו יָ-	פִּי רַב עַד יָ-	סָף נוֹסַח
אָז פִּי עַת רָ-	אָה זָרַחוּ רָ-	חֵב, וַיִּקְרָא	שְׁמוֹ זָרַח.

בסוף הכרך ה' חזר סידו הפול צנעלי הקצלה ונלוג פה איזה מהם:

ח"ב שיר רי"ח

ראיתי אנשים תמהים ממשנים מתחילי העברות
איכה לא יראו על נפשם מהפיל אותה במגורות
לא די חטאם, עד נתנו חטא בלתם תלוי במ כל דורות
כי מתחיל תועבות, אם יעשו אחיריו, לו נזכרות,
כאשר צדקות עושי טובות בעשותם להם נשמרות,

⁽²²⁾ על הנליון ב"כ נוסחא אחרת תמורת הטור הנ' והיא: רעי דמום על שנאתם את כל חלך לזאב וארי. ⁽²³⁾ צ"ל ציפהא.

גם נועצו לעשות על שמרון נאמם הסכמות ואסורות
עד דמו ההולכים אחריהם לנמלים ולכרכרות,
ההולכים זה אחר זה רק מאין דעות אותם מורות,
ואומרה: הם מרו, אך שומרי דתם הוסיפו למרות,
בם רעות איך לא ישכילו, עיניהם היו עורות
על חמדם דת קלה ויעזבו המצות החמורות
בם (2) כתוב: אך המה יחדיו שברו עול נתקו מוסרות.

ח"ב שיר רי"ט

אמרו אנשי המשנה המשונה כי יש להם עדה
תורה (26) במציאת התלמוד מתורת האל החמודה,
אמר האל יום מצותו על יד משה עבדו ירדה,
נמתי: באמת היא מצוה, אך בתלמוד מגידה
תורה גם מצוה, הנה המצוה אך מצות אנשים מלומדה.

ח"ב שיר רכ"א

חלילה לי אתחבר אל עם רשע לדרוך מסלולו
או מלפנות אל תעתועיו הכזב, או אל מהתלו
או לגמות אל לחג ספריהם השקר או אל הבלו,
או ללמוד מצות משנתם המלומדה איש מאצלו,
ולחמדם קבלה סוד מסיני צור צוה לקהלו
אכזיב, ובתורה בכתב אאמין הנחיל אל עם חבלו
תורה אחת, לא אוסיף בה, משפט אחד לא אשנה לו.

ח"ב שיר רכ"ב

רוצים לגופם על הגות משנה ללמוד בכל עמל ויגיעה
נוים לרוק, יהנו ויגשו, כי חשבו הגינם בין וגם דיעה
איך תעלימו עין כמו עורים, עד תפלו יחד בתוך רעה,
תועים, ותאמרו כי בדרך המלך וארחו רגלכם נוסעה,
איך נפשכם תורה ומטרא לא תרצה ותחתם תחשוק נועה
תורה אשר תורה ביתם, ולמשנה טשונה נפשכם שעה
הונכם וחילכם תם בהבל, ובתהו וחשך נפשכם תעה
לו אזנכם על כספכם ויגיעכם לשוא מאל תהיה שומעה!
מה תשקלו כסף בלא לחם ויגיעכם בלא לשבעה.

שירי הדיואן הם צלתי נערכים ועסודדים על סדר ידוע צוה אחד זה
לא צעמיניהם ולא צתכונותיהם ולא צתקלס, עד שנלו צטני
הכרכים תעודדים יחד שדוע וקלוע שיר וקינה והתול, וטיו קודש ציכותם
לופים צתוך, וכן הוא אומר צהקדמתו שנלו כך תעודדים צכוונה תמנו
צז"הל: ולא עשיתי לסדר הדיואן יתדים, צתספר טעדים נחנדים, אך
עצתיו כפרחי אציז תתחלפים וערנתי צו רזים וטמנים ארוכים וקלדים וכו'

(ולם אנעל לנצאם אלדיואןזמאמא בעדה אבואבא מאתלף, בל תרכתה כזהר רביעא מכתלף. ואכלמת פיה אלהול באלבר, ואלתקציר באלאטאלה ואלמד וכו') ולפי סך הוא רנונו של המסודר לכן גם אני צעקנותיו אלך צליקותי זה וכחפלו אעשה, ואלקט מהם פה על הסדר שהם דיוואן כתוצים צזה אחר זה מצלי שום לצ אל ענייניהם תמונותיהם ומסקליהם, וצפדע שהזמן קלד והמלאכה מדוזה והפועל אנוש אנוש, ואם ייטיבו השירים צעני הקודל כמו שאני מקוה אוסיף ידי שנית כשיגזור ד' צחיים לדעות צגנו וללקוט שושנים אחרים, כי הדיוואן הזה רחצ ידי, ויש צו מקום ללקוטים שונים, ואז אעתיק אי"ה גם את צ' ההקדמות שכתב לצ' החלקים צלשון ערצי אשר לזה לריך אני לעת פנויה להעתיקן כדוגמתן שלא יאצד יפי מלינתן צהיותן דוצל לדוצל מורכבות מלותו המין הנקלל צלשון ערצי ננאם אלתרכיב, וצזה הלקות משכתי ידי מעשותו כי ענייניהן דוים ותועלתן איכנה גדולה, ועתה אתה צרוך ד' צוא צכרם הזה וקטוף מלילות כנפסך שצעך, ואכלת ושצעת וצרכתני גם אני.

השיר הזה הראשון פה הוא ג"כ ראשון לשיירי הדיוואן של החלק הא' והוא צעל פנועה ויתד כולו ועליו הוא מרמז צסיוס הקדמתו צז"הל: והנה עשיתי פתיחת זה הדיוואן צזה השיר צעל שלשת המדושים, צהיות נפתחו וחקן ערכיו טהורים ועליות, וכללתי צו זכרון קלת מעשי ד' כפי מה שגזרה חכמתו. צלירוף קלות צטרות שהצטייחם ללואמתו, תחלת זה (=).

אחדש שבחות	בגיל עם שמוחת	למורה נכוחות	לכל איש דברים
וכל חי בפחדו	ממהר לעבדו	וכל אל לנגדו	אלהים אחרים
וספו מבחשיו	ונושאי שמושוא	ולבות מבקשיו	בזכרו קשורים
ונמצא ונדרש	לדכא ונהלש	והוא מעשיר רש	ומורישי עשירים
והוטאים ונאים	ישיבם נכאים	עיפים צמאים	ומטוב חסרים
ויאביד שמותם	ויחריב נאותם	וסוף אחריתם	לחום אש מסורים
מרוה צמאיו	בצוף עם יראיו	ומשקה מקנאיו	באף כוס שמרים
ושחים ירומם	וזרים מהומם	ונאים ישימם	בקש ועפרים
ודלים זנוחים	למות לקוחים	ישיבם שמחים	ברנה ושירים
וכמה אנוש שר	ועת זר לכור סר	וקרא לנאסר	בחסדו דרורים
והציל עשוקים	בעז מחזקים	ונתן בזקים	... וחורים
וחזק לנרפה	ישיבו ונספה==	ושם אלמי פה	בצחות מהירים

והשפיל נגידו' (=)	ושרי גדודים	והרים עבדים	לכסא נבירים
וכמה לאיש צ'	אנח גם מעונה	ישו חון ומקנה	ושת לו עדרים
ומי הם כבדים	בכל מחמדים	ירושש, ונדים	ישימם ונכרים
וגשבים מעונים	ביד צר ומונים	ישיבם צפונים	במבחר חדרים
וגודד בחורב	וקרה יקרב	לשפגו בקרב	מדינות וערים
ושוקט בשלוח	בשמחה וחרוה	בלכתו בנאוה	ישכון חררים
ומלביש עניים	חליפות עדיים	וחושף גדיים	בעז מנמרים

(*) הם חנוני בעלת הסתפחה הדח אלדיוואן צדה חלקידיה חלמתלתת חלקוחסי, כון זלחל נלחיתה לחסי, וקד נמת דכר צען אסעאל חללה עלי מח חקתתה חכמתה, ותלוח צטרף מן צטרחת חן חועד צחא חמתה, חול דלך. (=) מטיצ את החזק לנרפה ונססה. (=) צכ"ו נדוים.

זחרוה עיפ'ים ומרבה ילדים ומעשיו חמודות אלהי צבאות ואל צאן נמוכות ואם הם נטושים לעיר בית נְתוּ ועמו ירומם	יראים בצופים לעושה חסדים ואם הם כבודות ועושה פלאות ברגל דרוכות באף בין נחשים ימהר פדותו וצריו יהומם	ושרי אלפים וחוטאי' וסרים ⁽²¹⁾ אמת העתידות ימהר נבואות יצוה ברכות חסדיו חדשים ויזכור בריתו ומתיו יקומם	רשעי' במרים ⁽²⁰⁾ ימיתם ערירים לראשם כתרם ועצות יקרים כמימי נהרים אמת לבקרים ואהבת נעורים בעו מְקַבְרִים
וארצו יכונן זלעד יהי דר בני אל דשנים	ותוכה יקנן בבית רם ונאדר וגם רעננים	ובה עוד ירנן לעולם, וקדר ושוקטי' יִשְׁנִים ⁽²²⁾	וינעים אמרים תחי עוד חצרים בתוכה ודרים,
ותשבי נביאו וסוכת משיחו ושלום בחילו ויכין דבירו יילד מנודה ויעלה בגיליו וכל גוי בעזבו וכדבר נביאים וחטא מחשבם ורועים בעמו ואיד נוג ומחצו ויך צר ויִדְבַר כאפו . . . ויחלוף אליים	כנאמו יביאו יקומם בכחו וחיים ישו לו וישכין הדרו ⁽²³⁾ אשר צר באף דה לשלוש רגליו לסכות ⁽²⁴⁾ תחי בו יככם טמאים יסירו, וחובם ישו צור כנאמו ימהר, וקצו, וקשת ישבר יאבד, וזעפו וישיבת פסילים	בעויו ופלאו ויבנה מנוחו וכהן למולו בתוכו, כאמר יקומם באקדה וייטיב במליו בטומאת חטאים וערלת לבבם בהורו ועצמו ומתיו בארצו ושלום יחבר וימחה בקצפו ויכרית . . .	לקבץ פזורים במבחר ההרים בתמים ואורים לחוזים וצירים לעבדו שערי' ⁽²⁵⁾ שבחיה וירים ⁽²⁶⁾ בעוצר מטרים במים טהורים ויהיו ישרים, נקיים וזרים חמרים חמרים בתוך היצורים פסיל עם כמרים,
ועם אל ישורון וחלף לשפלו ואור הלבנה	כבוד צור ישורון ⁽²⁷⁾ יצו צור בגדלו ישו דר מעונה	ותוכו ידורון להשתחוות לו כחמה ביום נְתָ- ⁽²⁸⁾	נביאים ומורים שפלו בשו בו שבורים
ושמשי רקיעים וישכין ⁽²⁹⁾ עננו ותִשָּׁב ⁽³⁰⁾ בסוכה	ביום שעשועים בציון מעונו ענוגה ורכה	למוכים ננועים ואור אשר צונו ולא תהיה מוכה	לשבע מאירים בכל העברים בחרב וקורים
דיוציא נהרות עליהם נְדָדִים מנדים לאכלה	מְקַדְשׁו ⁽³¹⁾ טהורו עצים חמודים ועלות תִּעְלָה ⁽³²⁾	יגון לב מסירות ובהם מנדים לכל חיל ומחלה לזרים וגרים	וששון מעירים לְחֻדְשָׁם בכורים לזרים וגרים

⁽²⁰⁾ הוא מרום צלוסיס חת העיפוסים כהם ינחי חל וצמרים חת הסרים כהם רשעים. ⁽²¹⁾ ושדים. ⁽²²⁾ ושנים. ⁽²³⁾ הכרו. ⁽²⁴⁾ יקומם עמולענדו צנית הצחורה אשר שערו חקוח. ⁽²⁵⁾ וייטיב וירום שצחיו סל הקצ"ה צמליו. ⁽²⁶⁾ צכ"ו חכסכות ננד המשקל והוא רומז לזגריה ו"ד ו"ז. ⁽²⁷⁾ ועם ה' כבודו יכחו. ⁽²⁸⁾ ת' הסגול נקרו הקדמונים סתה והחיות והה"ח מנוטח אחד להם חללס ועויון נסמחים לז קו"ט הערה ח' והערות ז' 141 ⁽²⁹⁾ וישכון. ⁽³⁰⁾ ותשבו. ⁽³¹⁾ סית מחירות השיר צנינל המשקל צווח ת' חירק. ⁽³²⁾ מלסון חנכי מעלה חרוכה לה ועלות מקור צפנס אלרת שוח.

וגרו זאבים	בתוך הכישיבים	ופרות ודובים	ביד הנערים
ועם השעירים	יחבר נמרים	וישכיר ³⁹ כפירי ⁴⁰	בתבן כשורים
ובנבול קדשים	תהי יד ישישים	תשחק נחשים ⁴¹	ופתן בחורים
ונחזה חלומות	נביאות נעימות	כמו הרשומות	בכתבי ספרים
ואל הילדים	ואל העבדים	אשר ליהודים	יגולו סתרים ⁴²
ושחק וערץ	יחדש, וארץ	בעוון, ויחרץ ⁴³	חמני אשרים
וכמה בשורות	כאלו יקרות	בלי נחקרות	ואינם ספורים
מנלה סתומות	וגם תעלומות	יקרב נעימות	עתידות בחורים ⁴⁴
ועושה למענו	יכפר עונו	וְיִי מִי רִצּוֹנוֹ	לחטאו יאורי ⁴⁵
יחדש ששנונו	ויסיר עונו	ותולע עונו	ישו כצמרים
ואיך דל ואביון	בעול צר ונשיון	יחבר כדמיון	נגידים ושרים
ואין לו בשרים	ולא בהדרם	לבד את קצירם	שכיחת עמרים
ושיר כרפאים	בעיני רפאים	וכירק דשאים	לנגד תמרים
אבל כנבירה	תהי כל תשורה	לזאת הלפה תורה	לדל שהבתורי ⁴⁶
ודל שאלותיו	לאל כל שנותיו	נצור דל שפתי	בעת מאמרים
ימלא רצונו	וישים עונו	וכל דאבנו	מחויים וסרים
וחטאו ורשעו	יכופר, וגזעו	יברך וזרעו	יהי חי לדורים

כמלת

הכרך הב' מתחיל בתוכחה זו לנפשו.

ברכי נפשי את ד' וכל קדצי את שם קדשו זרכי נפשי את ד' ואל תשכח כל בעוליו על רפאותו לשנוד וחצונו הסולח לכל עונני טרם לכרך צפה המות ומקשו, המאמינך מיום הדיון ועונשו, ומלכז תפתה ונחל גפרית צו ואשו, המשניע צטוב עדיך ומחדש ככשר נעודיכי צימינו וצזרוע קדשו, והוא לעד טוב וסלח ורצ חסד לך ולכל קודליו ומצקשו, ואס כן נפשי למה תשיצי לצוראך דעה תחת טובה, ותשלמי על האהבה איבה, ותשחיתו יקר תטובתך צתשובה, ועוז שמך צכל פה צכל דופי ודוע דצה, ותהפכי גן עדנך צאדן שומה וערצה, עד כי את גופי תשכזן למעלצה, ואני אנה אנוי צא, אל תוכחה ככוחה תשכילך ותצינך שמעי צת ודלי והטי אזנך, ושכחי גופך אשר צחפלו יגנך וצתאותו יענך, ודעי ודלי אס צעצודת ילך התולך וקלונך, ועצודת יולך כתר צדאשך ודצור על גדוכך. צחרי דלון ד' ושמעי צקולו, כי הוא אלוניך והשתחוי לו, הוסדי צדעתך וצינתך, טרם תיסרך דעתך, לתוכחתי ומוסדי נפשי הקשיצי וטוצי ליולךך, למען יעצ לי צעצודך, והקילי מנומך פתיה ודעת חין, ושכודת ולא מייך, עד עתי תשכדרי צקצעת כום התולך, הסידי את יינך מעליך, והאל צחסדו

³⁹ מלשון הוא המשכיר. ⁴⁰ זקנים יחזקו עם נחשים ופתנים צחוריהם ע"ד ושעשע וינק על חור פתן. ⁴¹ ע"ד יוחל ב' ה' וצ'. ⁴² מלשון כלת ונחדתה. ⁴³ וקצ הנציחות הנעימות והנצחיות. ⁴⁴ ויה עליו מו רצונו ביאורים לחטא חותו. ⁴⁵ כלומר ואיך לזה השם צשיר חציון זס שאינו צדמיון הנשורדים גדולים אלא צשכחת העמרים נגד הקלור הדג, וכשיר החלשים נגד הענקים וכחוצו כגד הארזים, אצל כל תשורת קלה חצובה צעיני ד' כנבירה, ולכן החליפה התורה לדל סיתון תור ויונה תמורת שם והכל שיה.

ייטיב לך באחרית, אם תכנסו טנוף חטאך בנתר ותרצי לך צורית, ואם
 תשאלו כלל טוב כפור חטאתך, אלהי ישראל יתן את שלתך, ותהיי עוד
 צהיות מדותיך יפות, צתוך עלמות תופפות, כי כל נפשות ישראל לפניכם
 הלך, תצאנה צהיכל מלך, וכאשר כל נפש חכמה תשוב לנוער ועלמות.
 הנפש החוטאת היא תמות, ואחרי אסוניה, ועוצה מעונה, תאסף בחטאה
 וזדונה, אל מין כל נפש אסורה צעונה, ואת החסידה למינה, תשכון עד
 לאתה מעשצונה, תצוא צמחת עולם לבן עדנה, ושם תשוב על כנה,
 כעלמה טצה טצה עסכה יונה, ותהיה תמיד לפני מלכה וקונה, רלויה
 כל זמנה, פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, ועתה לבי נא איעוף
 ענה להחכימן, ומלטי את עמך, לבי וצואי אל המלך והתיצני לפניו כעני
 ורש ודל והלך, ואמרת אליו אתה אדוני המלך, עיני כל היורדים אליך,
 וצטוחנס עליך, להלפינס ולהסתירס מאפך וחרונך, ולהיותס בחסדך וטובך
 ורונך, מולאס חן צעיניך, ועל כן צאתי לחנות צחנותך, ולחסות צהיסתך,
 סוככי צאצרתך, ופרשת כנפך על אמתך, והוא יודיעך דרכו הנכונה אשר
 תצקסי ותחפסי, והוא יביד לך את אשר תעשי, ואז תהיי ישרה ותמימה,
 ומשכורתך שלימה, ותקדמי מהסולכים אחריו ורודפיו, אשר צאת לחסות
 תחת כנפיו, ותודעי צשער עליון מאחרי צעון הבוץ יבעת וכלאת (sic), כי
 אשת חיל את והנפש החוטאת והמרשעת אשר לזקה לפניו לא הלך, לא
 תצוא עוד אל המלך, אצל יאמר לכל בפדית ואם מלך, הוילאוה ותשרף,
 דחמי עמך, לפני צוא יומך ועת הנסיעה, ותשובי צפי כל אש
 לאלה ולטובה, ותהיי מהנשמות התמימות נדחה ונדודה, וצין הדוחות
 החכמות שכולה ובלמודה, ולעולם דעות רצות ודרות יצאו עדיך, היעמד
 לך אם תחזקה ירך, נפשי על פשעך וחטאתך ועונך אל תתני פוגת לך
 אל תדס צת עונך, ולעלות ולטכון צין המלאכים הסהורים, הציני לך ליונים
 שימי לך תמרורים ומהרי להשליך (צכ"י ומלהשליך) פשעיך מעליך ולעשות
 תשובה, עד מתי תתחמקין הצת השוצצה, והלא ידעת כי המתעורר משנת
 סכלותו יעדה שט ומשי ורקמה, וקרעים תלזיש נומה, וצמעשים טוצים
 תסתר צסתר עליון כל נפש זכה ונקיה, ואת עידוס ועריה, ועד מתי לא
 תשמרי מחטאך ועונך, בכל יכלך ואונך, וילון צקרצך מעשצות אונך! והלא
 כאשר תצעלי צשכלך לעשות דלוננו צשמחה ואהבה, לא יקרא לך עוד עוצה,
 ואם תדרסי יולרך ותלכי צתורתו הקדושה, יחפץ ד' צך ולך יקרא דרוסה,
 וצעורך צבויה וצתאוותיה מתחצרת, לא יקרא לך עוד בצרת, ועל כן
 פתחי הרלוצות רשע ושצרי מוטיית מוטה ולאי, ורחקי מעושק כי לא
 תיראי, ותשמעי אחר שצתך צחשכך צמאסרך, קומי אורי כי צא אורך,
 וצינאל האל לבן עין הכאה, וכצודו עליך יראה, ותהי עוד לפניו כמולאת
 חן צעיניו, התנחמי על עשותך הרשע והעצרות, וקומי רוני צלילה לראש
 אשמורות, ועל מעלך והטאך וחוצך, שפכי כמים לצך, ולעשות משפט
 ולדקה צאהבה, עד מתי תתחמקין הצת השוצצה, קומי שאי עול שכל טוב
 וצחרי צחצרתו וקרצו, והחזיקי את ירך צו, כי הנשמות הקדושות, צסורך
 מדרכך הנכונה, יקדלו לך נדחה, ונוסף יהיה צעת גערת המות צותחת,
 כאזור אשר נשחת, וישצו אחר היה צחיוו לכל דצד יכול, לא יללח לכל,
 ואת אם השצון לצך על טומאת הפשעים ישקוד, לא תטהרי עוד, וצעשותך
 החמס לפני לורך תהדסי ולא תצני, וצדקה תכונני, אהה נפשי כמה
 צעצרות עצרתך העכרתיינו וצחוסר דעתך הודעתינו, וצדשעך הרשעתינו,

וזרז עונך עניתי, אהה צתי הכרע הכרעתינו, והלל היית צסורך נגעי
 מפשעי וכאזי מחוסי עלי תחמולי, ואיך נהפכת לי, עס כי ככל נפשי ולכי,
 כי התעללת צי, איצתיך וסנאפתיך, ולו יש חרז צידי כי עתה הרבתיך, מהדי
 להנלל מעול עזרת הבויה והתאזה אשד צס מאסדי ומאסרך, והתפתחי
 מוסדי לוארך, ועוצי האדמה צניינך וקנינך וחילך, וצמדועיס הרחיצי מקום
 אהלך, ורחני מעטאת קרצך, וכצסי מדעה לצך, ומה תשיצי לשופטך דצד
 על פשעך ודונך, ומה תאמדי כי יפקד על עונך, ואס צטנף המסצות
 כפלת והשלכת, התכצסי צמי התסצות ורחלת וסנת, מה תשיצי לנורך על
 פעליך, ומה תאמדי כי יפקד עליך, ועד מתי נפש חכמה ומסכלת, יטרה
 ומחוללת, תעקלי דרך ונתיצך, ולמה ידע לצצך, ודעי אס ככל נפת ענתחי
 הבוג, מדה חמודה נאמנה, את עליות על כולנה, אל צתי, אל תמכדי מחדתך
 ציומך, וסוצע שמתות צלומך, ותחליפי מזורך במזורך, ⁽⁵⁰⁾ וצריך
 בצריך, וסברך בשברך, ואורך באורך, ועל מה עלמה צחייתך לא תכחי
 צידך לאידך, ערס גלות סורך בסורך, ותהדסי ידך בידך, ותגדעי חסרך
 בחסרך, ותעלני אידך באידך, ותאצדי נפשך בנפשך, ורוחך ברוחך,
 ומרך צחטל מרך, ותשיתי תוכך בתוכך, ותקלעי בגרך בבגרך, חוסי
 והרחיקי נדורך, מעסרפך ודורך, ותמי לעד דורך לדורך, אשד לו יעדך,
 אז תזכי לצלות כל מועדך, נעמד הכל מועדך, ולעשות מועדך, תמיד על
 מועדך, ואיך צת כצודה ייטצ ללצך צחייתך, לצצוק צמדך ומדיך, עד
 הודדת מעליך עדיך, ותפעצי את יפידך, ורצ לך ודיך, תחליפי דקמתך ועשיך,
 לצצוש שק צעניך, וקליך צחליך וגילך צצניך, האל הצורל כל דוח ונשמה, ועושה
 כל צחכמה, למענו ולמען תורתו התמימה, יצטר כל נפש מעונה ולה
 ועבומה, עניה סוערה לא נוחמה, הכני עסיס גמולך עוצ ומסכודתך
 שלימה, ולמען חסדי וחנותי, נתתי לך יד וסס צציתי, ותהי צו שלימה
 וצוטחת, וכתמר צחלדוטי שתולה ופורחת, וצדלות נעמי משתעשעת וסומחת
 וצטמן משחת קדש נמשחת.

לרגלי התוכחה הקודמת הנה חזרתי זה השיד אשר חרוזיו ארבעה,
 היותו מוכיח ומיסד ומחלץ את אשר צסכלותו למות ואצדון שעה.

(50) זה המין מלשון גוסל על לשון נקרה צערכי תגביס ור' תסה צ"ע ז"ל חצר סיריס רביס
 שחרזיקס מזה המין. וכל הסחרונומחזיען צנמחר זה הס ג"כ ממנו, חוץ ממלות ועל
 מה עלמה שהן ממין הסרנכה (בנאם אלתרכיב). והוא כשתי מלות כחצרות
 למלה אחת צמזון אחד (כמו בלי יעל ובליעל, גן זכיו וגבוכיו, יעויין מכתב הח'
 באלדענטהאל צכוכצו יחוק חוצרת כ"ד לך כ"ו רחילך דצרוס סל טעס), והנה מלת
 מזורך הכחסונה מלשון מזור ותרופה והצ' מלשון מוקס כמו יסימו מזור תחתך,
 צריך מלשון צרי בלעד, צריך מן ציריס וחזלים, סברך מלשון סצני ותוחלתו. ושברך
 ידוע, ואורך הח' חור ממש, והצ' חוטרן מלשון ולילה חור צעדני, סורך הח' כפסוטי,
 והצ' מלשון סוד מרעיס, ירך הח' כח רחומן והצ' כמשמעו כלומר צעמך, חסרך הח',
 כמשמעו, והצ' מלשון חרפס כמו חסד הוא, אידך הכחסון עז ועגן והצ' עויין צרה,
 ור"ל תעלני הגסמים צימי צצרות, נפש הח' כמשמעו, והצ' צלונך חשקך: וכן צרוחך
 ברוחך, מרך הח' שלום גמול מדה כנבד מדה, והצ' צבוסך מלשון מרו צד לפי שסבור
 הוא לצוש הסמם, תוכף הח' מלשון תוך וסרתה והצ' כמשמעו, בגרך הח' מלצוסך
 והצ' מלשון צצנדה צה. כלומר תסחית. בוסך צצנך צד', מסרפך ודורך הוא הנוף, ותמי
 דורך (חסנתך) לרורך (לסקצ"ס), מועדך הח' זמן צחויס, נעלרהכל מועדך חוי
 ירע לסדסו וחילי ע"ס כהן, ולעשות מועדך תמיד על מועדך כפסוטי לעשות יו"ט
 על יו"ט.

(ואתבעה בהדה אלקצידה אלמרבעה אלקואפי. כונהא ועצא
ואדבא, תכלף כל מן יציר בנהלה אלי אלהלאך ואלתלאפי. והי)

נפש בשמן יצרה נמשחת, עד אן ⁵¹) בכברת הנוף תהי שומחת.
 מוסר קחי לאל שחי אולי תחי עון דחי כשרון היי לוקחת.
 שיר קדמי נפשי למי לו הור. ומי יחן ימי- תק אל. ואת זורחת
 המהרי הבררי הנורי כל חטא נר-שעה. תעלי משחת
 באל חסי לב כבסי רע מאסי מה תעשי יום דין באש קודחת
 נגדו עני: אל! מי אני. חכמה קני פן תתני עצמך כעיר נדחת
 אשרך בעוד תרבי נדוד מאה ודוד ואלי כבוד בוראך תהי נספחת
 בכבי נהי הנה ⁵²) והי יצרך רדי אולי תהי עולה לרום מתחת
 רוצי עבור תוך תם ובור. מרם קבור נופך בכור תעזבי נשכחת
 הורי בחץ לב שב כלץ. אם חטא כנץראשו בעין התום היי רוצחת ⁵³)
 מהבבי אל תחשבי השתפכי מול צור. וך- רעיארצה שזוחחת ⁵⁴)
 רשע ורי תם בחרי נארי פרי ⁵⁵) יושר. ורי- בי תאוה בך תחת
 ובצור רצי אל תנאצי החלצי לצאת לצ- יון. בו לנופך נחת
 פשע וחוב אורבים כרוב. חושי עזוב. מהם ברוב יכלך היי בורחת.
 אל תמרדי אל תבנדי באל. ידי- דה! כף כך- מעה לו היי שומחת
 קולך שאי אל-אל ראיי הן תמצאי עורי ראי חלדך כאזור נשחת
 רחצי זקי השתפכי על חטא בכי, לבך, וך- ליוסף היי נזחת
 אל אל שעי תושעי יום תסעי מדבר ועי ולבוף תהי זונחת
 יקחה דמי עינדך. כמי חסרו. וך- ארץ שמי רום תשכני בושחת
 חזן נוואלי זע מקלי קבר בלי. הולך בלי צידה. בלי אמתחת
 אשמה ותוך מני משוך נא. גם שפוך אותם לתוך היס. בפעם אחת
 אחי בשור- כם ילכשו בגדי ישר- עתם בשור- בה ננדך ונחת
 ועדתך אל ביתך עולתך תביא. וך- ליל לך ברון פוצחת
 משכנך וארונך ורצונך כחזונך תחזיר לעס תוך פחת
 נחלתך תוך ביתך ונותך תשע. וך- תמר תהי פורחת.
 כ נאמך ושלומך ובעצמך על לחמך נוננה ומנצחת
 בשבתך תוך נוחך ומנוחך על שבחך מודה ומשבחת

⁵¹) זה הסיו נמלח צחלק ח' סיר ה' וצכך צ' סיר ב' ויש ציוהס סיוויס וחיני
 העתקתו מתוך סכך ה' הותר מדויק, והעור על הכוסחח המסונה במקומה ונח"ח
 מתי' ת' עד אן. ⁵²) נח"ח הנא צחל"q. ⁵³) נח"ח: יום חטא כן נסרו צען
 הפוס היו רולחת, ועניין הצית: קלעו צחך חל הלז אשר סז להיות כלן' וחס החטח
 סוח כן דורס קטלהו צען הפוס. ⁵⁴) נח"ח תמורתו: מעלך תמימה תעלמי הכלמי
 נבלה נמסעל חטח כמו ספחת, וחחיו עוד צית אחד אשר נתומו חס בס הסיר כולו
 וסוח: יח חזן נשמה נחלסה לה חוצסה תהיב צמון יולדה נמסחת. ⁵⁵) מלסון
 חריתי מורי.

ח"א שיר ח'

לץ שירתי	שעשיתי	לכעוס אותי	תשז לצותי,
רעים אומרים:	איך הצועדים	על טוב שירים	יענו ענות?
ואומרה איש	צעד לא י-	זע, וכסיל לא	יצין את זאת.

ח"א שיר ט'

שירי אל תפחד אם כחול	לויס אל דינך יעמודו
דע כי את המלך הב-	דול, ולך הס עוד יעצודו,
וצעל כרחם לעדי עד אל	פעמי סוס רכבך יקודו
ולך זה אות כי תחיה עוד:	הנה אויבך יאצדו.

ח"א שיר ט"ו

לא נאה להיות איש מתאים	אל דוד לא נסה מעלליו
ולגלות עוד סודו, כי אם	לשארו הקרוז אליו.

ח"א שיר ט"ז

וממה שטרתי ג"כ צמה שהנשים אינן מכירות צטוצות צעליהן,
לעת תמוט ידם ויודדים מנכסיהן,
(וממא קלתח איצא גחד אלנסא פצל אלרגל אדא אפלסא).

לו האיש ילדק גם יכשר	עס אשתו ויפזר חילו,
עת ילאה, כל נדקותיו אשר	עסה לא תזכרנה לו.

ח"א שיר כ'

הלא די לזמן יוביש הבטיו	ולציו ימאסו גבון ויבוזו
ולנצח יראים, אם ¹ בגי יום	בפח יגון עקבם יאחזו
תלעזלם זמן יחלוש תמימים	ונקברו חזמאים תוכו ועזו
ועד מתי יהי צדיק באבל	ועד מתי רשעים יעלזו.

ח"א שיר כ"א

ולמקנא לך על הון וחכמה	לעולם אל תהי משיב אמדיו
לצל יכזה יקודו עת תשיזו	לדעתו ¹ כי צך חרו דצדיו
אצל צאס אשר צו תטסהו	עדי ישרפו תוכו אצדיו
ולצו צו כנצל יהי מת	ויקרב צקנאטו סבודו.

¹ צכ"ו עס. — צכ"ו לדעתו, כלומר חמתו וכעסו יסוכו כסודע סדצדיו עשו רוטס

ח"א שיר כ"ב

ולאהוצים וידחיקו כדודים
 אלי כל אף, עדי יסקיע חרדים
 לעיני דואיו כפרים עם נרדים,
 למחיו כל יפי מיני מבדים
 תבלה מפרחיה ורדים
 זרועותם אשר צם הלמידים
 עלי נהר יהו עולים ויורדים
 ויאסוף צו עפריה החמודים
 מעוכבים
 והיו לאחדים
 וכוכבי דום כלפידים יקודים
 יסו מתים ומעולם אצודים,
 לעולם הזמן נגדי תמידים (א)
 לצדי יהיו כל עת מחדים
 עשות יושר ועוזות וחסדים,
 יחיד הדור נביד כל הנבידים
 צדו שכלו וחמתו מעידים
 כפופי ראש ומשתחיים ומודים,
 ולקח לוקחים מנהו ולומדים
 על מזותו דלועות כעצדים,
 היותם עוד צעיו חובדים ועומדים
 בכל סם טוב צקצ היהודים,
 ולרעות עם ד' הם פקידים
 צניהם למלוכה עוד עתידים
 ושוא נבדם, והמה החסדים
 לכל דשים ולעניים ערודים.
 ודחמים ישפכה מושיצ יחידים
 כליל יופי וכולו מחמדים
 תהי ספה, וחוב לך ומאדים.

אמור לזמן יחצר הידידים
 ואל הכום ויפיה רקחיו
 ולמדצר ויולא מדשאיו
 ואל הבן ותשאנה סעפיו
 ולעדובה אשר תוך הר צשמים
 ולעלמות תגלף על כלי סיד
 ואל תודים ואל יונים וסיסים
 ולנוה הידיד ירחצ ויארך
 וישכינם עלי
 מחוזדים מחוזקים דצקים
 והסער צגלבלו כמלך
 וכל לופה ועוין גם מקנא
 ואם כזה וכאלה ישיתם
 ועוזות תעכובי מעדניו
 לעולם לזמן לא אחטוב זה
 עדי אקדצ ואביע צחצרת
 אשר כל צעלי סכל וחכמה
 ולאלומת תצונתו צהקיץ
 צני מחול הדר פניו מכלים
 ואזני יודעי משפט ודין
 לשדתו גם לעצדותו יאוף
 ומשפתתו כצודה גם ידועה
 ויולדיו נמשחו להיות מלכים
 מלכים הם, ותחתם אחדיהם
 וחסדי כל צני דורם כחסד (א)
 צכצרות מתמותם העשירו
 עלי נופם ועל נפסם חכיות
 וצן פורת וכלר חן אשר הוא
 יחייהו, ולא יסוף עדי עש

ח"א שיר כ"ה

כי צלעו לו עמל מקריצ
 ומעונות היגיעה יחדיצ
 וצאחדית יוס לשאול מעדיצ
 חכמתו צארץ סביצ :
 מצית תלא צצחי רינ.

די לאיש מתצל ספקו
 אשדיו אם ישקע צית השקט
 כי הוא ידמה לשמש זרח
 גם חצוד צדרי אגוד ס-
 עוצ פת חרצה ושלוה צה

(א) דלונר חסילני אם יתן לי הזמן כל תענוגיו הנזכרים לא אחששם חסד ממנו
 עד חצוה לחצרת הנביד וכו'. — (ב) מלשון חסד הוא וצ"י חסר. —

ח"א שיר כ"ז

<p>חַי מְהַבְרָתִי רְחֵקִי . בְּזָחַב אִישׁ אַחִיר חֲשָׁקִי רְתוֹ נִפְשׁוֹתֶם שְׁקָקִי צְוֹאֲרֶם בַּל יִבְחָקִי . אִם מַעֲשֵׂיהֶם לֹא צָדְקִי . תַּעֲזוֹב פְּנֵי אִישׁ יִמְקִי . קֶצֶר יְדֵי דָם יִצְקִי : לְמִי זָהָב הַתְּפָרְקִי .</p>	<p>יָוִם מִר בְּסַפֵּי הַזָּהָבִי . א- הַזְבַּחְתִּים עַל גִּידָם, אָמְרוּ : וּלְחַבְרַת הַזָּנֹז לֹא אֵל חֶב- וּלְעִבְדוֹתָיו מוֹסְרוֹתָיו מ- צִדְקָתִים כִּי צָדַק אָמְרוּ כִּי הִזְחַב בְּנִפְשׁוֹ, אִם וְאוֹמְרָה (וַיִּשְׁתֵּי עֵינַי מ- אִם מֵאֲסָרְכֶם בְּזָחַב הָאִישׁ</p>
--	---

ח"א שיר ל"ד

<p>וְאָבִיָּה בְּתוֹכָהָ עַת יִהְיֶה רַר . חֲלִי פִרּוֹד וְגִשְׁאָר נָד וְנִפְרָד .</p>	<p>וְמָה עֲלֵמָה בְּעֵין חֲשׂוֹק רְאוּתָהּ תְּהִי דוֹמָה לְעֵין חוֹשֶׁק נִגְפוֹ</p>
--	--

ח"א שיר ל"ו

<p>לְעֲשִׂיר הַזֶּן וּמְחִית רֶשֶׁת יֶאֱבֹד . דְּמִית סִאָמֵר תְּנֹו שִׁכְרֵ לְאוֹבֹד .</p>	<p>בְּחֶפְזָה הַזָּמֵן יַעֲשֶׂה בְּתוֹתוֹ וְהַכֹּזֵן נִתֵן חֶהוֹן לְרִשִׁים</p>
--	--

ח"א שיר ל"מ

<p>וְאֲרִיז אֵת וַיִּאֲכַלְנִי כִלְצִי ? יִטְוֶה תוֹךְ לְמֵאִיו גַּם רִעֲצִי ? צַדַּר רַמָּה, וְצוּפֹז אֶל זְרוֹצִי, עֲלֵי כַסֵּא, וַיִּשְׁפֹּל כֹּל כְּדִיצִי, צַחֲסָךְ וּפְלֵה עַת עַדִּיצִי וְלוֹ חַיָּה תַּעֲמוֹתָיו (א) סְנִיצִי לַעֲוֵי מַדְרָג, וַיִּשְׁכַּחֵם רַבִּיצִי וְצַדִּי (ב) כֹּל יַמּוֹתָיו לֹאֲהוֹצִי וְלֹא אֲדַאֵב לַעֲוֹלָם מַכְאֲצִי וְלוֹ הַחֲלִיף כִּלְצִי (ג) חֲדִיצִי (ד) חֲבֹשׁ (ה) רַכִּיצִי צְרוּם שַׁחַק וְעַצִּי כַּעֲוֵי יְבוּד אֲכַוֵּשׁ עַדִּיצִי מְדִיצִי וְשִׁדְרַתִּי צַכּוּד שְׁכִלִי זַהֲצִי</p>	<p>הַיַּחֲמוּם הַזָּמֵן אֲתִי וְאֵת צו ? וּמִנְךָ יִאֲכִיל לַכִּסֵּי, וְאוֹתִי אֲצַל מַשְׁפַּט הַזָּמֵן יִאֲכִיל כַּסְדִּי וְכֹל עַבְדֵּךְ מַקּוֹס אֲלוֹן יִרְעוּ וַיִּחְלִיף כֹּל מֵאוּרִי אֲדוּר וְשַׁמְשׁוֹ וּמַעֲסִיד אִישׁ וַיּוֹדִיעֵנו לַמַּחַד, וַיַּעֲתִיק כֹּל אֲכֹוֵשׁ מַתַּעֲנוּבוֹ וְזֶה מַשְׁפַּט זָמֵן אֶל שׁוֹכְכִים צו וְעַל כֵּן אֶל שַׁמְשׁוֹ לֹא אֵהִי שַׁס, וְלֹא אֲקַוֶּה לַעֲוֹלָמִים לַמַּעֲשִׂי וְלֹא אֲרוּם לְבַצְהִי צו, וְלוֹ י- וּמַעֲוֵי הַזָּמֵן אֲבוּר וְאֲפַחַד לַמַּעֲזָן כִּי חֲקַדְתִּי בַּס צַחֲכִי</p>
--	--

(א) לֹא הַמַּשְׁקֵל יְכוּן וְלֹא מוֹצֵנוּ מַכּוּרֵן וְלֹא דַקְדוּקוֹ עוֹלָה יִסֵּה וְחִינֵי יוֹדַע לְתַקֵּן. — (ב) מַלְשׁוֹן
 צַבְרָדוֹ צַב. — (ג) וְחִפְלוֹ חַס הַצִּיָּה כִּלְצִי וְכִלְצִי צַנִי אֲשַׁמְתּוֹ. וְהַחֲלִיף מַלְשׁוֹן וְחִלְסֵה דַקְתּוֹ. —
 (ד) מַלְשׁוֹן וּוְחַשֵּׁשׁ חַת חַמּוּרוֹ.

וסיביו הלפונים תוך קרציו,
והניק צועריו חמאת חלציו
ולא יוכל זמן על מוט עקציו
ואש תפתה וסלהצת שצציו
אשר השקין כצורו על כרציו.

ובליתי צדילו אל לצצו
ומעת זה, ולו הרעיצ כצוכיו
לצצו כלאמן ככון וקיים
אלל זע מעמידת דין ומשפט
והוא כשען וצועח צלודו

ח"א שיר מ"ב

אלי צלעיף החן למה
מפניך יפה תמה,
לחיה ספיר צו אכלמה
זמס בלחה, גם דמה,
יוה דין צהיות כל איש שמה
עד כשצע ממדאה עלמה.

יום צאה עפדת היופי
נמתי לה: הסירו מסך!
ותסר מנסו ואחזה
מעולס חשקיה לה, לצו
עד כשפטה יחד מחד
ויהי חשוכנו ארוך.

ח"א שיר נ"ב

ואל תדצה לחוק עוד עם חצרים
ועולס ריז יהי צמעט דצרים
השיצס השחוק שוכאים ועדים
וידוך צשחקך שים אסורים

שצמור פיך וידך עם יודים
ודעכי מעלעד זיקות, תהי אש,
וכמה דאתה עיני אהובים
לזאת מתב ורסן שים לפיך

ח"א שיר נ"ד

עד שעדי כל שחור לחטוב
אלהים את האור כי טוב.

איך אדאב עת צוא לָצֶן י-
וצ תורת אל כלאמר: וירא

ח"א שיר נ"ה

ואומרה: אשדיו ומה י תקו!
תקום והדדת פני זקן.

אמריו: פלוני שָׁב צדדני אל,
הכה צתורה: מפני שיצה

ח"א שיר ס"ד

יִחְרִישׁ מִשְׁאֲנָהוּ 4
בְּלֵב כָּל-אִישׁ חֲלוּשָׁתוֹ
וְעַז נָכוֹן בְּאַמְרָתוֹ
כִּי בְּאִישׁ גְּבוּרָתוֹ

אָרִי נִזְרָא וְלוֹ יִחְשָׁה
וְהָאִיל וְלוֹ יִצְעַק
וּפִי סָבַל מִחֲתָה-לוֹ
וְכַל-דְּבַר כְּפִי יד אִישׁ

ח"א שיר ס"ה

אמר: בת סלענה מרה.
לא תקום פעמים צרה.

אמריו: נשאת אשה? ר'
אמריו: קח בלחה. ואקרא:

(1) צכ"י מסוך. — (2) צכ"י ותסיר. — (3) צכ"י צמה. — (4) מחירות המסור.

ח"א שיר ס"ו

אָמרוּ אֵל עֲזוּבֵי עֵת צַר לִי
 הַשְׁבֵּתָ כִּי אֵל בְּצָרֵי עוֹ-
 שְׁנִיתָ גַם נִסְפַלְתָּ כִּי
 הֶעֱזַ אַחַר יָרְשׁוּ וַיִּבּוֹל
 וַיִּבּוֹאוּ רֵיָשִׁי מִנֵּי בְרַח:
 שָׁר לַשְּׁחִין עָנְיִי אֵל יִמְרַח
 דַּעְתְּךָ גִבְעַר שִׁבְלֶךָ נִסְרַח
 עָלָהּ יִצְיִן גַּם יִפְרַח.

ח"א שיר ס"ה

מִרְכָּב-קָרַח דִּבְרֵי דוֹרֵי
 רַבִּיּוֹם לְשִׁירְתּוֹ אֲזוּ יִקְרָא:
 נִפְּשׁ פְּלַחֵי מוֹת תַּחְמוֹד
 לַפְּנֵי קָרַחוֹ מִי יַעֲמוֹד.

ח"א שיר ע"ב

ומה טעמתי טיר אהנה, נחמטה חרותם נכחנה.

(וממה קלחה איצא פי אלת זשקן ואלתגזל בתכמוסא מחכמא ומנזל.)

אֶתְמוּזַל בְּדַרְכֵי גַעְרָה קָרַחֵי רַצְתִּי נִשְׁזַק יָרַח וְלֶחֶם קָרַחֵי.

כַּלְחָ בְּלִי לַת חַן בְּלִי מוֹס. לִי גְלִי סוֹרֶךָ. וְלִי סוּרֵי עָלִי אֶל-בֵּיתִי
 בּוֹאֵי שָׁבִי אֶתִּי גְבִיר רַח וְחַבִּי לִי סוֹכְבֵי עֵת תִּשְׁכַּבְנִי מִטְּתִי
 וְרַצְוֹן אָסִי רַךְ עוֹד עֲשֵׂי אֵל תַּחֲמָסִי אוֹתִי. וְשֵׂא חֲטָאֵי וְשֵׂי חֵי אוֹתִי (1)
 צוּפֶדָּ בּוֹי אֵל תַּחֲפּוּזִי אֵל תִּרְפוּזִי חֲפֻצָּה חַוִּי יוֹם תַּעֲלֹנִי תוֹךְ בֵּיתִי
 מִצְחָךְ פְּאוּרִי שֶׁעָרַךְ בְּאוּרִי לִיל. אוֹ שְׁחוֹר הַמּוֹד דְּרוֹר מֶהֶם גְּבוּרֵי חַיִּיתִי
 יַעֲלֵת יָפִי אֵל תַּקְצֹפִי וְגוֹדֹד סָפִי וְחַנְיָ בָּפִי לְחִיךְ בָּפִי תִאָּנְתִּי.
 לִי עֲגַתָּה (עַת רְאָתָּה כִּי פִתְתָּה לִבִּי בְּתֵא-רַח גִּשְׁחָתָה מַעֲלַתִּי:
 אֶחָרִי, דָּר- בִּי אֶעֱבְרָה. וְאִמְרָה לִי: כֶּם פָּר- שׁוֹת נִשְׁבְּרָה אֵימָתִי. (2)
 עַת שְׁמַעָה אֲזוּנֵי גַע- רַח. גִּבְנָעָה וְאֲדַעָה כִּי נוֹדַעָה חֲטָאתִי
 אֲךָ נִשְׁבַּעָה בְּפִשִׁי וַע- לִי קִבְּעָה. לִי אֶפְנָעָה בַת נוֹסַעָה לְקָרַחֵי
 אֶשְׁמַד לְגִבִּי כִּי בְּנִתִּיב תְּמִיד וְגִב- לֹחַת אֶאָדִיב אֲזוּנֵי גְרִיב תִּאָּנְתִּי
 בַּעַת אֶשְׁרֵר אֶחְזֶקֶה הַרְרֵי אֶפְרָה. בְּדָר- כִּי אֲמִי וְאֶרְ- עָה אֶל-תִּדְרֵי הוֹרְתִי.

ח"א שיר ע"ה

הוֹכַחְתִּי יוֹס אִישׁ עַל עֲזוֹ
 אַעֲד לִי: כַּשֶּׁלֶךְ דַּס, חוֹמָן
 וְזָדוּרְנוּ זֶה כֹּל אִישׁ דַּס
 אֵת חֲזַרְתָּ דוֹדוֹ וְאֶסוּבֹ
 לַע כֹּלָה כַּסְפוֹ חוֹסֵנוּ
 יִהְיֶה כֹכְלִי חִין חַפְצוֹ.

(1) והתעלמי, והוח מלסון היה תשיחך. (2) חייני תחע לכוונינו.

ח"א שיר ע"ז

עת נר לי אריז עם נפשי
ולפועלי אהן לזק על
ועלי רוחי רוחי אוליא
דע יצוא עמנו תחלי
עסה לי יותר מחפלי.

ח"א שיר ע"ט

חכם מחדיש לא יודע
כקמון, שכל רואו
אם הוא חכם או הוא נצער,
חושבו עין, עד האם נצער
אם יצין או מביין נצער.

ח"א שיר פ' א

נמדרר לזכ! חוז על כל שז-
יכנע גם יתהלך שז-
ולפיו מחסם ישימה שז-
וצעת חרפתו יהיה שז-
ידום, ויקו לוד ויהי שז-
כי יש צם: שומד פיו וילשז-

בן זבלות וזפח מוקשו
תח כעצד מול כוזשו
קד עד לא ישמע רחשו,
ענ מחורפו ומזישו
ימד גם זוכד דברי קדשו,
בו שומד מלרות נפשו.

ח"א שיר פ"א

בעת דודי יהו מני אוליס
וצבדס עת אהי מצין, ומדיס
שכוחים מעלי פי עוד אשימס
לצל יהבה בזכרם דעיוני

וינודו עשותם תאותי
צמאמדי וצדד מועלותי,
ומלצו ומכל מחשבותי
ואשא את שמותם עלי ספתי.

ח"א שיר פ"ב

תבל על כודנו אסרה
ותחדד עד נדרה ואס-
מי יודעני מה לעשות
עד תטעם מלענות⁽²⁾ כודה
ותהי הטאתה עלינו
אולי תהיה נשצעת, כי
וצלי תפריד אהוב מאור
ותמלט חושקים מפרוד,
גם תתמיד ליל חדרה ותא-
אז יסלח לה לוד חעל חעלה.

אסר על נפשה צסצועה
דיה קמו אז הרביעה,
לה, או את מי יודה דיעה
שנפשי תענה שצעה,
לעד לה כבלית וידועה
לא תעשה עמנו דעה
הצ כל ימיו יום אושעה
כי חדרו⁽²⁾ עד נפסס נבעה,
בד יום צו מהלך ונסיעה
ויכפד לה פשע פשעה.

(1) המסורר מעיר צהענוחן שעה צה הסיר חרוני הדלת שוים לחרוני, הסובר
אלה שם צחמנע המלות וסלח מלח עוד מסורר עושה כמוהו צה. (2) מלשון
לענה ורוש. (3) צכ"ו חרנס. —

ח"א שיר פ"ד

גזר נור על כל העשירים
 וימסיר (1) גוף עני צע-
 צחצחות עד ימותו
 על יום וליילה לא ישזתו.

ח"א שיר פ"ה

חוב על כל אוש	יסתיר סודו	צלצו ת-	מיד עד מותו
מכל דעיו	ומיודעיו	וצני מעיו	בס מאסתו,
בס צלשנו	יסיס דסנו	כי לכדונו (2)	הוא. ושפתו.
כל דוד (3)	דעו יקוש	בס אויזי אוש	אנשי ציתו.

ח"א שיר פ"ו פ"ז

וזה מה שדמתי ע"ב המכתב ששלחתיו לאחד המיודעים
 (והוא מארסמתה ענואן לכתאב מראסלה אלי בעץ אלאחבאב)

אדון תיקר מנחת ענדך
 כי הכניא דלה צמעט
 לפני גדלך כיקר כדים
 כדמל וצלחס צכודים.

ועשיתי ב"כ זאת ההקלמה לפני המליכה הפשוטה
 (ובגלת איצא הדא צדרה קבל נתר).

שלומות אל ועוזות עם נעימות	כגלי ים כבלגלי מדומות
כדוצ החול ומספר כל נמחים	כעוף כנף וכל מיני צהמות
כדחמי אל כחנותו כחסדו	ככוכבים כמספר כל נשמות
עלי דוד איך ערוך אל אהצתו,	ולא כמלא דמותו על אדמות
אשר נמחי וידידותיו מלאות	ולמחי כל ידוד צלתו נומות
ואס רצץ בגור עלמי ורפי	ובזל משתי עיני תנומות,
וללמו מחזותי צו מנעו	צעת הקיץ ועתות החלומות
אמת דוי צטודי צעין לצ	אשר כצנה לשצתו צו מקומות
ועל אף הזמן אתחצרה צו	צחשצזי וגם אשצע נעימות,
ואס יעץ זמן לפקיד אהוצים	וישיצ ארמנותיהם כשמות
ימהר נור להפר מועלותיו	ואל יפיק זממיו העדרומות
וישיצ הדחוקים אוש לרעו	ויחיו הכפשות אחרי מות.

ח"א שיר פ"ח

הנשים היפות מצוות צעליהן עם כי מידם להן כל זרכיהן.

(1) חלני ל"ג: והמסיר, כלומר לא ישצתו העשירים מהמסיר בופס העני לעמל.
 (2) עשה מן לכד הסס לכדון וחלנו לא כחוק הוא. — (3) כ"י דוד.

(וקד קלת איצא פי אודרא נסואן מסד בכעולהן.)

ואחת קארהן במן ימונה ויעולהן.)

בְּקִלְזָר וְשָׁמְרוּ אֶת־עֲקֵבוֹ
 כְּמוֹ גֶאֶסֶר בְּיַד רוֹדֵף וְשׁוֹכֵב
 יִגְיֵעוּ תָם וְכָלָה כְּלִי־זָהָב
 אֲשֶׁר עָשָׂה וְתִתְיַצֵּב לְרִיבֹ
 מְאֹד צָר לוֹ וְחָם לְבוֹ בְּקִרְבוֹ.
 בְּהוֹנֵן מִי יִנְעַע 1) אֶת־לִבָּבוֹ
 לְמִי לוֹ יִחַרָה גַם יַעֲצִיבוֹ,
 אֲנֹשׁ יָבִיא לְהִתְעַבֵּב בְּמִיבֹ
 וְגַם הַיָּרֵם עָלָי כְּל־רֹאשׁ וְנָבוֹ,
 וְגַם חוֹרְשׁוֹת עָלָי עָרְפוֹ וְנָבוֹ,
 לְעַם נָאֵם : וְנָשִׂים מְשֻׁלוֹ בֹ.

זָמַן גְּהַפֵּף וּמְשֻׁלוֹ הַנְּקֻבוֹת
 יִצָּר אִישׁ בְּיַד אִשְׁתּוֹ נִתְנֹ
 וְכִל־אִשָּׁה לְאִשָּׁה פִתְתָהּ עַד
 בַּעֲתָהּ תִשְׁבַּחַהּ טוֹיבוֹ וּמַעֲשָׂיו
 וּמִרֹב פִּחְשָׁה אֶת־רֹב חֲסָדָיו
 וְאִם בֶּן כְּל־אֲנוֹשׁ דּוֹמָה לְשׁוֹכֵר
 וְכַקּוֹנָה כְּכִל־כָּלוֹ וְאוֹנוֹ
 וְאִיָּה רַע לוֹ וְאוֹיְבֹתָיו לְבִיתוֹ
 וּמִזָּה 2) גְּבַרְהָ כְּל־בַת עָלָי בֶּן
 וְהַנְּשִׂים עָלָי עַמָּם בְּנֹשִׂים
 כְּאֵלֹי בָּא זָמַן בּוֹ הָאֱלֹהִים

ח"א שיר פ"ט

תדמה על הון ריב עס מנה
 כי נפשך צחיל דונה
 דוחך צעמל יוס לא קנה,
 צהון, לא טונה הענה,
 ויולא אופו החולה
 גדון סלך סלך מלא,
 עפד אלף שנים קנה
 מות מחד וירונה
 וינצאו לך לכת ארצה

אמרו אל צן תצל : די כך
 מאסת טלוה עס הסקט
 צלילה לא טכז לצך
 אס יעזת תפדה נפשך
 חטאך טלח יד אל דעתך
 גס נסכלת תמיד, עד כי
 כמה גופת עשיר תחת
 ולכל מלך עס טד מלאך
 מרוב מחלה עזבו נחלה

ח"א שיר צ"ב 3)

עפרה אטר תדמה לצת היתה אמוי קה עס גציר נודע צאיש בנימין 4)
 אותי עשי כהן, ומעך לי תני לחי ואזרוע וטוק הימין

ח"א שיר צ"ד

לא שר איש מכת טרז ט" גבור , כרתה אלף דבל 5)
 אך נראה מכתז עט מיר סופר הספיל אלף דבל .

1) צכ"ו מיובע. 2) ת' ומה זה כמו מזה צידך. 3) עליו: וקד קלת פי אלתגול, ר"ל מה טטרתי סיר הזהנה. 4) חסתר חמונת מדכוי. 5) תמורת רבלי Infanterist

ח"א שיר צ"ז

תשובת התנלותי צאמרי ספר
 וקד אעדרת הוא אלגואב
 חדל שאל ספרים משאל, כי
 וספרי מזמני הוא חסוקי,
 למי שזקס לשאל ממני ספר
 למן אראד יסתעיר מני כתאב)
 חרפות לי שאלת הספרים
 הישאל איש חסוקו לאחרים ?

ח"א שיר ק'

זיתרון השירים הנעלים ונעליהם, על דברים נזיזים, ריקים ודזים ולוהזיהים.

(וממא קלחה איצא פי תפציל אלשער אלבדיע וארבאבה,
 עלי אלקול אלסקיע אלסמך אלרכיך ואצחאבה).

צריח שיר מסוגר השערים
 אשר זו חולדות שיר, לא עֶרְכוּ
 ומחמד כל עליות, גם נְכוֹת ה־
 ונחדרו סבולות עֶנְיָי כל
 וְשָׁרוֹת¹) צין לעין דעות זבנו
 כְּשָׁדִים ציד עֶקֶסָז ודעיון
 עֶטְרוֹת עט²) עלי ראסם, וְדָים
 וכל מדה יפיפיה כזודה
 צאלרות כל שדות חן אין ערוך לו
 לזאת נפשות בני מוסר צאהצת
 ואצירי קרצ אמר סציו
 והציואו גדודי הכתוצים
 וכל חפלים צמלחמתם לשודד
 ולשים לוארי כלאים צשירם
 להעמידם. והם צושים לכבדם
 וכרחלים צעמדם צין זאצים
 וכאניה צים רועס וסוער
 ולו חכמו מתי שיר דיק, וְשָׁבְלוּ
 אמת חפרו, ושמו יד לפימו
 לצד כבדם צקול אצרך ידולון
 וישאו קול צעוצ מענה לשומרים

ונלאו מעצור צו רוצ ילודים,
 זהב אופיר ולא בזדי שמירים,
 חרוזים החסוקים הצחורים,
 כאוס חזק, ככוכבים מאירים,
 כלולות חן צקומות כאמירים,
 כרמונים וכֶּסֶטִים עפרים
 צאזור מִיָּדִי הם צו חבורים,
 צתוכו הזמן אסף חמרים
 ולא נמלא כְּבִינָיו צעדים
 חמודות נמלאו תוכו קשורים
 צחיל לשון ופה חוונים ורזים³)
 עד יהיו ללכדו צס עזורים,
 אשר תוכו ולצו צז חדרים
 צזיקותם ונחוחשתם אסורים
 כצושת הנקצות מזכרים
 צפחד, או טלאים צין כערים
 וכלפור צלפורן צשירים
 צמעלת צעלי שירים יקרים
 ולא הרצו לכבדם עוד אמרים
 צהדין סוס לשונותם צשירים,
 צלתי עוז והוד פתחו שערים,

¹) צכ"י ושרות. — עט ח' עטה מחירות המסורר. — ²) צעלי לשון צרים על מנצל
 השיר ורזים ללכדו צחוקת לשונם וע"י אסיפת מלות מתנ"ך, עט כי חסרים הם כשרון
 השיר ודיעת תהלוכותו, ומי יתן וילצרו קלת מסוררי זמננו קסט דברי אמת חלים.

ויצוא בוי אמונים בוי חמדות
 אשר לקחו צמדע פי שנים
 ופנו את כתיב אמר צפיהם
 ושמו כל חמדות איש ומומו
 לרי ניצם מחיה לז נדיצים
 ונור הדצם לכל כילי מכלה
 ויום יעלה עשן אפס חעמם
 וידם תאחזו העע כדומח
 ועל שערת לזצ כל לך צלי י-
 ופחדם תוך לזצ שומעם כפחד
 ולא ירביז לזצם עוד דזר רקי
 ואיך מקול כלצים על אריות
 ומעלת זה, ולו נצח, כקלה,
 ולולי מעלת כל איש ידועה,
 אזל כפסם צעוהה צמציינים
 ואקדחים על חרשי אדמות
 ומחמדי תהלות על תהלות
 וחוסן עוז רפאים על רפאים)
 ולחשוב שיר אשר כקלש וכדפה
 וכדשאים למול ארזי לצבון
 וכדמות כד אשר כדעך לכבד
 אלהים גם כלל ישרים חמודים
 ויום יחיו צאחריתם, ישו את
 וצנין צית כצודו יחזו ו-
 וישירו צשיר חדש לנורם
 צדק יעלו עולה וכליל
 והסלת והשמן ונסכס
 וכל אויז ודע ישפיל לרבס
 וכהן דז לכפר על עונם

ועם צינות ואנשי לז הדורים
 למען הם צילדי צין בבורים
 וצפתם יישרו [כל] הדורים
 צספדיהם לדוד ודוד לצורים
 ויומתו הכזלים צו ערודים,
 וחדפתו גלויה צם לרורים
 צפטיש שיר יפוללו הררים
 להדקיר ⁽¹⁾ סודרי עם וממרים,
 חטיאוי חן כאום דוצים ומורים
 לעירי לאן כשמעם קול כפידים
 לדעתם חטא כסיל צרצות דררים,
 יהי נקק, והם הולכים ועוצרים
 ושדשי זה, ולו החרשי, שמורים
 צחיים שכוו שדים קצרים
 להותידם כדמים ⁽²⁾ על עפרים.
 וסם על מק, ועוד על בוש פגרים
 ושיר כשקל עלי שירים שצורים,
 צשירים, גם יתרים על חסרים
 למול שיר עז כעצד מול בצורים,
 וכאזוב כגד רום תמרים
 מאוד צקר ויפעת המאוריים,⁽³⁾
 צעולם זה צעוז ישא וירים,
 דלון חסדו עלי ראשם כתרים
 צחלותיו ישימם כל חצרים
 ויודוהו זקנים עם כעדים
 עלי מצח אריאל עוד, ופדים,
 תמידים לו ערצים גם צקרים
 וימשילם עלי שונאים ועדים,
 צחשן טש וצו תמים ואורים.

(1) ת' נדקור והוא מחירות השיר. — (2) צ"י כתמים, כלומר לתת להם יתרון כשמים על הארץ, וכתמים כמורמים. — (3) כפאים הא' ענקים והצ' מתים או חולום. — (4) יערוין לעיל ד' ע'.

ח"א שיר ק"ב

דמיון בני אדם בעולם האזי-	כי כל בני שכל ואנשי תורה (1)
ידמו יטנים כל תנומתם חלום	ולשון תמותה החלום פתרה
או תרכבולים אספו בכלות ורג-	לם אל ידי השוחטים נברה,
או זודעים, אך זה זרעיו דיק, וזה	עחד אשר זרע צדון יקלודה
או סוחרי התום והיושר, אשר	זה רט. וזה הולך צהון וסחורה,
או אל כנשים הארי רודפם, ולא	ישוג עדי יאכלם צעז ובצודה,
או רוכזי ים מתקטז על גז אָגִי (2)	תקוה, ויד מות אָגִי סוצרה,
או אוכלי נפת ואחריו לענה,	או עוזני מתקה וסוכני מדה (3)
או חושקי עלמה מאדנת כלל	האזהבים אותה והיא נשאה,
או אל דמות דלים (4) דחופים להלון	או יורדי היס צתוך מעצרה.
או אורחים חנו במלון תאיה	לילה, וצקר נסעו לצארה.

ח"א שיר ק"ג

די לי כבוד זהותי עז-	דך לוד, וצסום עלי עינך,
גם די לי חן זהותך לי	אדון כל ימי צבאונך,
אנא וכמו אַתְּ אדון בְּרַךְ-	לוני, שים עצדך כרלונך.

ח"א שיר ק"ה

לכל שואל צעד כומי ציומי	וממנו תלאותי עלומים
אשיצו ונשתי עיני דמי לצ	מער כוזלים עמי וזודעים):
לנפתי יידך נדה שתי	הלילות חשצתימו כימים,
וכוכזי השחקים לי מעידיס	כבוד כומי, ושהדי צמרומים.

ח"א שיר ק"ו

עוזבים כל נועם תצל ול-	תוך עפר גופתם ידה
ידמו כוסעים נסעו מהר	ספר, ויחנו צחדרה.

ח"א שיר ק"ז

ולי ריע ושצתו [היא] סרוהה	צלי הועיל, לאין קלח ותכלה
תדמה לי ללילת (4) בתתיו, כי	אדוכה היא וקרה (5) ואפילה.

(1) צכ"ו מורה. — (2) המטוילים ציס מחצותם על גז' ספינת תקותם וצין כה רכה וימותו צאסם תקרה. — (3) מרמו על מחנות צ"ו צחדצני. — (4) צכ"ו רלנים. — (5) עשה מן לילה לילת עס טהה"ח צר נוסף. — (6) צכ"ו וקרה.

ח"א שיר ק"א

לשואל צעד קופנים¹) ידועותנים יגיעם ללנים וחילם לזרים,
עניתיו: הלא תִקְעָה כִּי חֵיִת הֲ— כלזים וטוֹצֵם צמות החמודים.

ח"א שיר ק"ב

אל תבד לבני איש נבעך
כי המביד אל איש, ידמה
כי כל אישים ידמו ליני
אשרי גם אחלי המביד

דק אל יודע כל נעלם
המביד אל חרש נאלם
צקרי צעד צר ללם,
מכאזרו אל מלך עולם.

ח"א שיר ק"ג

ומכל לך וצער אחשוך את
לצל על אף חזיר אתן כזמי
עדי יפיק אלהי לי, בהתח—
ואז אחכם צחצרתם, ולפני
ושכלי מכסיל כמוס יהי עוד
כמו לא אמענה טוצ מצעליו,

תזכותי ועולם דזרותי
ועל כלז עדוי מחלפותי,
צדי עם החכמים, עשאלותי,
כזודם צין ומור תעוף שפתי
ובס חתום צמצלר אולרותי
צַדְקִים לא אחלל מתכותי .

ח"א שיר ק"ד

צור-נצדאים! סים חיל כאים צצטר באים, צצבלאנס
פה הדחיצו וצהון הדצו עוד יריצו עם רש חנס.

ח"א שיר ק"ה

וממה שטרתי והקימותיו תמונה, על לשון בלבל מים הוכנה,²
(וממא קלתה ואקמת בה צורה על לסאן חאל נאעורה)
ולבולת מים שאלתי: מה לך צצכי דצ וצצמספד?
ולמתי צכין משמעו לצ כל החושקים יאצד?³
ותענני: דצ לך מִתּוֹ— כִּתְּי! אך קודלותי אַגֵּד⁴ :
הייתי עץ תוך בן דוח יפיו כל לצ דואיו חומד
עד צא עלי משחית, הניף עלי מִשּׁוֹרֵר, אחד חַדָּר,
וישימני חרפה, הַלְשֵׁב— רֹזְנִי קרא עלי מועד

¹ צכ"י קופנים. — ² מהו הנראה לו צמלות לסאן חאל יעויין 94 Munk. Com. de R. T. ור' שמואל חזן תרנן מתרגם אותן צמורה מ"צ ס"ב צמלות לשון הענין, ובגדה כשמרחם החולוני של חיות דצר צלתי צעל חיים מעיד על עניינו ומצנו הסנימו יותר מה שהסם יוכל לדצר ולתחר אז סס המתורצר דצרו צסרו כלרו הוח מדצר כמו שסס דרעי כחן תצודה על שאלתו צסי בלבל היםס hydraulisches Rad שהוח מכנהו בולת מימ. —
³ ועד חן תצכה צכי חצר לצ כל איהצין יאצד צצמעס אותר. ⁴ — צכ"י הגר. —

ויחלף הוד ליני זָלְעִי— פִּי צָקָה, וצַעֲמַל סוּקָה.

כֹּל עַי הַפֶּךְ עֵקֶבּוּ עַי— נָוִי, יֹאֲוֹת לוֹ אֲזַל כִּצְדָה, (1)

ח"א שיר ק"כב

וּרְבִים אֹהֲבֵי עֵשֶׂר, וְעַת תִּמְנֶ— עֲדָה רַגַל אֲנוֹשׁ יוֹדְעֵי שְׂבַחֲהוּ

וְהַמְמוֹן עָדֵי אֲדָם, וְאִם יֹא— צָדָה הוֹנוּ יִהְיֶה כַּמֶּת וְאִם חַי הוּא,

בְּעֵדֵי, אֹהֲבֵי, יוֹם כְּלוֹת כַּסְפִּי, אֲמַרְוּ: לֵזֶל כִּצְעֵי לַמַּדְאָהוּ,

כַּמֶּתִי: הֵיט זֵי מוֹס יוֹדֵי? אָ— מָרוּ: רֶשׁ וְאֲחֵי רֶשׁ שְׂנֵאָהוּ (2)

ח"א שיר ק"כג

אֲמַרְוּ לַמּוֹכִיחִים וְלַמְדִּיצִים, יְהוּ— עוֹזְצִים לַתּוֹכַחַתָּם וְגַם אֶת דִּיצָם,

לִזֵּי כַּחֲדָשׁ מִקְסוֹז כּוֹאֲמָם, וְגַם— אֲזוֹנֵי עַדְלוֹת מַשְׁמוֹעַ נִיצָם,

רוּחֵי וְכְלוּיֹתַי וְעֵלְמֵי כַּסְפִּי— מִבְּחֹלֵי חֶשֶׁק צַתוֹךְ כּוֹד קִרְצָם

עַל מֵי, אֲשֶׁר, לֹא יִחְזוּהוּ כֹל קִצְוֹ— לֵי יוֹד, אֲזוֹ חַמְדוֹ קְרוֹעַ לִצָּם.

ח"א שיר ק"כד

וְהַבְּעַר בְּעֵזְבוֹ אֶת־חַמְדוֹת— חֲבָרוּ, עַד יִגְלָה אֶת־קְלוֹנוֹ,

דְּמוּתוֹ בְּבֹבֵב עֵת יַעֲזֹב כֹּל— מְתוֹם חַנּוּף, וְיִפּוֹל עַל־שְׁחִינוֹ.

ח"א שיר ק"כה

אֵם דְּלִית כִּזֶּל הוֹרָם, גַּם אִישׁ כִּכְזֵד סָפֵל כַּמְלֵא,

הֵן תִּזַּל כַּמְשַׁקֵּל, תְּדִים— חֶסֶד, תּוֹדִיד יוֹתֵר אֲדֹלָה.

ח"א שיר ק"ל

וּמַפְלְאֵי זֶאֵן, רַשַׁע וְעוֹז לוֹ— וְרוֹם כִּיּוֹי, וְרֹאשׁ כְּדִיז צִלִּי יַעַל,

וַיֵּשׁ רַעֵה אַעֲד חוֹלָה, צַסוֹז אִישׁ— כְּדִיז לִצְ רֶשׁ, וְתַחַת יוֹד צִלְעֵל (3)

ח"א שיר ק"לב

נְשִׁיקוֹת סוֹנְאִים לִי כַּעֲתוֹת— וְגַם פִּלְעֵי אֹהֲבִים כְּאֲמִנִים,

וְהַאֲהִנָּה פִּשְׁעִים כֹּל תַּכְסֵה— כַּמוֹ שְׂכָאָה תַּעוֹרֵד כֹּל עַדְכִים,

(1) הַסּוּר הַאֲחֵרוֹן הוּא מוֹפְרוֹ שֶׁל הַסּוּר. — (2) 'צ' הַסּוּרִים הַאֲחֵרוֹנִים הַמְשַׁקֵּל נִשְׁתַּמֵּה וְגַם מִקּוֹלְקֵל קִלְתָּה. — (3) 'צ' הַסּוּרִים בְּלִיעֵל וּבְלִיעֵל יַעַל הֵם מִמִּין הַנִּקְרָא נְכָאָם אֶלְתֵּרְכִיב, (עֵינִן לְעִיבֵל דֵּי ע"ט.) —

לזאת לחמוד כדוד כל לך וטובה,
וצפתי וצפתם שפת כוס,

וקדצת אהבתי לי כל זמנים,
והוא מלא צעזעים הזקנים (1).

ח"א שיר ק"לד

אין האהבה צפה, דק עת
ואשר עת הלרות יהיה
ולדעתי על אהבת איש ר'
כי אהב דוד על חפץ, עת
דק עי צלצו צית-דיון אֶבֶר
יהיה נקרא צין כל ימים:

הַלֵּד יִדַע הָאוֹבֵד,
דחוק' צאמת הוא האויב
עו צלל כל אדם כוזב (2)
ימלא חפלו, דודו עוזבו,
צת. דעים עוד על תוס יוסב
דע נאמן הוא אף חובב.

ח"א שיר ק"לו

ושחרתי צעת ערב יודי, כס:
עניתיהו: וחי יפיד! עֲבָדִים

תהתל צי, ואם תענה שקרים,
לרוב אורך חשצתים כצקרים

ח"א שיר ק"מא

אם לצי לא יסתיר סודי
וקרבי אס לא ישאר
על-כן על בלמי סודי, רי
זר איד ישמור כדמי, ואני

איד יסתיר ארתו זולתי?
הו, אוכה דעי ועמיתי?
צי על כפשי ותלונתי,
כדמי שלי לא נטרתי.

ח"א שיר ק"מב

ומנעים קולי, ויד שכלו צענין
דמות ככור אשר יערב צקולו

אשר יאמר צלי תפפש ותאחז,
לכל און, ולכו רק ופוחז.

ח"א שיר ק"מג

לחבצלת שרון כמתי:
ככלמתי לנשוק דוד, כי יעי-
דוד ישב דגע כגדי ג'

סגדי עינך בס העלימי,
בך עמני לא תעלימי,
יישן, אך אֶת לא תנומי,

(1) צעזעים הזקנים ירצה ויו יסן, כי יין צנמטריח שזעים. — (2) לדעתי חין חוש טיהים נאמן צאצתו לרעו צעת לך לך, כי האהבה התלויה דברי, צעל דבר, צעלה חקבה. — (3) הענוחן שעל בני זה הסיור הוא: וקלת באלאנפראד באלחביב באלמגלם עלי לסאן ברזה ברקו, ור"ל דברך כלל ושרתי מהתנודדות האהבים על לשון החצלתו חולס חלת ברזה צלתי צרורה לי צמוצנה, וצמט המלינה עלי לסאן ברזה וועיינו עליה צעלי השון ההוא, ולסור זה דמיון עם הסיור הק"כא של ח"ה דלעיל לך ל"ג. —

נועם מליס מתוז טעמי
 כי סוד חושקים לפון עמי,
 יצאש ריחי ימק צשמי
 נחצר גם (1) איש מכזיז כלמי

ותענני: שמעה חושק
 חזוק ונסוק דורך חפנך
 אס גליתי סוד אהבה, עוד
 זאת תלה ופעולת ענין

ח"א שיר ק"מז

וממה שדתי ב"כ שאין תועלת, לענות כסיל צאלת,
 (וממא קלחה איצא אן אלמסאך ען גואב לפט אלספיה צואב).
 ומי יתגר כנאמך עד יריזך, פְּחֶסְרוֹן מעט תשרוף חזריו,
 ופבת הקנאות אין לרי לה, ומוכה זה לעולם הוא צליו, ויהודעל צו וינע משמרו,
 והשוטה צסכלו יין חמודה, הינזיק לו דצד לריו ועריו,
 והזוכה צחכמה או צעושד, פְּלָבִים, לו יהו עכל עצריו,
 ואך ידבו כפיר מנעקת הַ, היירא עוד לקול חתול וגוריו,
 וכמד עז צעת יסקד לטרפו, היפחד ממדוקר הוץ שעריו,
 והכנל צעד חומה בצוהה, הידלג מכסיל דק או שקריו,
 ומי כסקף עלי חכמה וצינה, עָרְיו חומדים (2) כצוכיו ועסיריו,
 אצל מעשה זמן רע, כי יִשׁוּ בֹד־ צחמדס ככצדי עם אל ושריו.

ח"א שיר ק"נ

מעט קח ואסוף למעט, יסוזן צהאספס, כחול יס ועפרים,
 כבסס שזלשיתו מעט, ו- צהאספו תשורנו (4) כהרים,
 ועל קן אל תהי צתה מעט עוד, ואל תקל דצד מניודים,
 וכל מי צו דצד צו יקבל, ומענו יצואהו מבורים,
 ומי יצוה לזולתו, הלא הוא לכפשו צו, ולא צוה אחרים,
 אצל פוחד הַיָּהּ, מכל צרואים תהי נפחד, ולך אימת כפירים,
 וכל פוחד, אמת אחליו ואשריו ואי (5) מויד צנפלו צמָרִים.

ח"א שיר ק"נא

גדיב צדצוה לור טוז לו, יגדיל חסדו על שצ גם עוצר
 אך הכנל לאבוו דממה, לא יאכל עד יִשָּׁבֵר.

(1) חולי צ"ל במ. — (2) ר"ל מקנאים. — (3) תכחהו. — (4) כמו חי לך חרץ, וכי"ו ודי. —

ח"א שיר ק"נה

אם לז הגר העשיר גש- צר, איך לז גר הונו אוזה,
 אך עוד זכסיעתו, דיחו קיָס זו, גס טעמו עומד
 וזהז אופיד עת יִלָּךְ יטהר, וזעין איש יִכָּד
 וזלאת אקדח שלס מאש, לקכותו כל אדם חומד
 גס איש ישוז זבליכתו כל עת חכמה עס זין לומד.

חידות

ח"א שיר ק"ס

ועמה שחדתי חידה על המדלה (1)

(וממא קלתה איצא פי אלינתין) (2)

ומה דוד תימדות ללמן זתוכו ועל פניו יִוֹדֵךְ (3) חקוקים
 ומומין לך עניד זלי פה לזל יהיו זגופך עוד דזקיס,
 וְלֹא דגל ופניס כל ימותיו זלי עיס שטופיס גס מדוקיס
 ואיכו דס ולא זטר ולא עז ולא אָזַן, ועז מכל חזקיס,
 וַיֵּאָדָר, תהפך זו כל חשכיס לאור זוקד ולמאורות שחקיס.
 ונפסך אס תזקטנה, הַסִּיזָה: (4)

ח"א שיר ק"סב

וכזר חדתי ג"כ על הורד.

(וקד קלת איצא פי אלפנקין) (5)

ומה תאמר זבת הרה זלא איש וזה זניס ואין להס ספירה,
 וזניס שזקדצה אין דמותה דעות האס, דאה זאת החקירה,
 ודמיתי ילדיה זחיקה כזהז לדפוהו זמדורה
 וטעמס מר, וחוליס נדפאו זב, קענה היא ומעלתה הדורה,
 ושס הזת מאל נפלא, ונגלה זמאתיס ועת תוסיף עשרה. (6)

(1) גס ר"י הלוי סר חידות כאלה יעוין דזני חסן זד י"ד, ובגוי אקססרד זד מ"ד. —
 (2) ינתין זזרוסי חת"זס היא מראה ומזנר זערזי Spiegel כמו זעזרי. —
 (3) זורותיך מלשון וילורי כלל כולם לדעת המסורר. — (4) ואס תזקט נפסך לדעתו הסוז
 לה: הווכל דחי חזנך להסיב מעמקיס כלומר התוכלי זמדת שכלך להסיבו, ואזב
 חורחח הדוע פתרונה כי נוכל לקדחו ג"כ כך: הסיזה דחי, כלומר הסז לה שסוח
 זכחו דהיונו המרחה. — (5) פנקט זזורוסי חת"זס ורדה זערזי וזעזרי ורד. —
 (6) ורד זממטרוח ר"י. —

ח"א שיר ק"סד

ומעם שחדתי על הקולמס

(וממא קלחה איצא פי אלדבי) (1)

חסד אף גם חסד עין ואזן,	חסד בוד חסד יד גם חסד פה
מַצְוֵי אֹהֲבָיו מִזֵּן אֵלַי זֶן,	חסד צבד חסד לחס, ומפיק
וְחִצְדָתוֹ יָאוּ כֹל שֶׁר יֵאָוֶן (2)	חסד עלה חסד חכמה חסד זין,
וְקִנְיָהוּ עִתֵי חֲכָמָה צִפְפֹּן,	סדוך נעל מחירו זין לרכוס,
ולאח שצתוכו תף צברזן (3)	ולא תדע שמו כי אס צעיט

ח"א שיר ק"עב

וכצר חדתי ג"כ על השמש

(וקד קלת איצא פי אלביה) (4)

כל עלמה צעולם, דצה,	מעלת דעיתו, על מעלת
נגה, עד נד כל אור כצה,	ומאור זהר זיו יפעתה
קדצה, כל יוס סוצצה,	ועלי כל צחי איסים, חומדים
וצציתה לילה נשצצה	תדמה צת מתחצרת יוס,
וצצקר היא שצה,	וכאסתר שצערצ היא צאה

ח"א שיר ק"עג

ועשיתי ג"כ חידה על היון

(וקד קלת איצא פי אלליג) (5)

ועולם מפעלותיה צמעלה	התרע צת אשר שכה צמטה
וצלשונה דצדים איץ ומלה,	ותרצה עוד למי תבור (6) אמדים
כעין הדס ולצתס אמולה,	ידקרקת ועיץ כל חושקיה
ולרפאים ובצורים מהקלה (6)	בדלח (7) נקדאה זין אוהציה
והיא כולי צמסחדים מכלה	מלאכת הכדצה צה בלויה,
חשצנוה כסנהדרי גדולה (6)	חקדנוה, והכה היא שלטה,

(1) דכי צצרוסיס הכ"ל הוא קלם צעצצו והוא הקולמס. — (2) כל מסורר וסוקל סיכוס. —
 (3) למלת עיש שני מוצנוס מה שהוא לשון עוף ידוע, ומא שהוא לשון עט צדל ולסניהס
 כיון כאן, ופעל, תך ת' תכה. — (4) ביח צצרוסי חתצ"ס הוא שמש צעצצו, וצעצרו
 שמש. — (5) ליג צצרוסי חתצ"ס כמר צעצצו והוא ויץ צעצצו. — (6) צ"ל תביר מלשון
 ויבר מזה. — (7) צכ"ו צדלס. — (8) מחלה ת' מחלה והוא צינוני הסעיל כמו מחלה
 לני. — (9) מלת יין צעלה שלס ארתיות וצמטריוח שצעים. —

ח"א שיר ק"עד

וחדתי ב"כ על אניה

(וקד קלת למא איצא פי יגלש) ¹

ומה עלמה כעין לוצים וכושים, צטט מלות נשואה וחמשים ²
ואותיות שמה ארבע ספורים ועת יחצו ששה וששים, ³

ח"א שיר ר"י

וכד קוננתי אחר שנפטר ילחק המערצי נביד הרצנים,
(וקד קלת למא תופא אסחאק אלמגריי ריים אלרבאנין)

מספר עם קינה, אחדש צכל עונה כי שכחתי קול דנה, וד' צי ענה.

ענה צי יגוני, ציום מות שר המוני, והחשיך את עיני,

וימלא שבעת ימים אחרי הכות ד', פז' וימלא.

שבת משוש גילי, וירצה גילי, ואקראה מרוח חילי, למפקד נבידי אחיה לי,

אחיה לי כי סד, ושעה ממני טפסר, ופאר ממני נחסר

כי ילאה צי יד ד', פז' וימלא.

הגה ויללה, ודעד וחללה, לאשצו אשר היתה שכולה, תלעק נשארתי סלה.

סלה נותרתי, ועדיי כללתי, כי אני תלאה הלכתי

ודיקס השיצני ד', פז' וימלא.

הנון לשמן, זרה חטא עמך. קנן טונך ונעמך, לנפש פלגי תמימך,

ובופו עוד תגמור, צעדו גם תשמור, ותלוד נשמתו צלוד

החיים את ד', פז' וימלא.

ב"ב שיר ט"י

מודים לך האל ודודשים, צנים קדושים.

מלאו ומבדלך והודך.

קדמון, והם צאו חדשים

גם נחלשים, פז' מודים.

עם קלפך מכל עדתך

מעט צבלות צין נחשים

שמתם כעושים, פז' מודים.

וכתוב לחיים את שמותם

לומם, אנשים לוד ונשים

קצל כאישים, פז' מודים.

רשעם ופשעם שא, ושימה

יה שים עונות אנושים

מהם כעושים, פז' מודים.

זך אעלה בית עיר אהובת

כיום צצגוי צד חמושים

לקדש קדשים, פז' מודים.

שחק וארץ מכבודך

עדים לך כי את לבך

הסד חרוךך וחמתך

השומרים תמיד צדיך,

רחשם לזה גם תעניתם

פשעם סלח מדוי חיותם,

קדוש ויוגד כל נשמה

אותם נשואי חטא ואשמה

הטאי מחה יה צתשונה,

קדוש וכהן דז יהי זה

¹ יגלש צלרוסי את צטט מרכב צעדו וחרז אניה צענרי. — ² תרן צנמטריח הכי הוי. ³ — אניה צמס"ק ר"צ, וצמס"ב ס"ר שהוה ג"כ צמס"ק ו"צ. — ⁴ זהו הפיוט הנמצא ב"כ על ענה אחד וסן מסדור או מחזור, ונראשו כן: שבעה מודים תקאל ליל כסור למ' ור' משה צן סעדיון ז"ל. (יערוין לעיל ד' נ"ו). —

אשמה ויסודו יבוכי
בשא שעיר אותו לעיני

מני, צדעתי כי עוני
ארץ גזרה מאנשים

שולחים וגורשים, פו' מודים.

ובחטאך כי סר ונמחה

מאחזים אותה וכוצים

לוקחים ודורשים, פו' מודים.

עם אל תנושר צמליהם

ארץ לבי תהיו צמחה

וזה הוא הענואן הכללי שעשהו כעין הקדמה כוללת לכל הפיוטים שהזכרם על סדר הפרשיות, ותוכן עניינו הוא שחזר אלה הפיוטים צמקצב וצמקל וצמדחיים לעבודת השם שיהיו כאמרים צלילי שצתות ושכדאים הם להיותם כשמרים כל צמחצמה, ואצוה פה גם מהם איזה דוגמאות לפני הקורא: **דממא** קלחה איצא קול מנטום ומזון, ינב כונה פי אלעקול ואלקלוב מכנוז ומכזון, פאנה באלנטק ואלמעני מרבוט, ובאלאוואן דאלקואפי מצבור, ומחכום בה ומתבור, ללחעבד ואלתגפל ואלסואל קדאם אללה ליאלי אלסבות עלי בצוץ פרשיות התורה, יבדילה אל גדול וכדא, ויאדירה כל צכ כל נולד וכדא, וישימה צפי העמים לתהלה לשם ולתפארת שפה צדורה, וכל צ כולם עדוכה ושמודה, צמן קרוב וצמברה, כן יעשה האל הכמלא צדרות עזרה אול דלך עלי תולדות נח.

ב"ב שיר י"ז

מלבי שור לצ עמך איך ימם
וצאלס תחת רבלס נדמם
שדי אשר הוא ראשון לכל ראשון,
פרוק, פן צעיר יקום איש לשון
הצנים איך לצניך עד תבלס
חן אותם ומארך לך תעלס
רחם לור אותם ודרוש דמי
פשע עמך שא עדי שז מ—
קום וחוק לעיר ליון הצדק
אז תשוב מלאה משפט ולדק
חולים מבלות הסר כגעם
קרב. י) ישפוט עליו עניי עם

מאויציו, והוא עוצד להם מם
ותמלא הארץ חמם, פו'
עדי ארנך מיטור ומדישון
וצל יכון צארץ איש חמם, פו'
מארלס, וזדים לה תוצילס,
יה, כי מלאה הארץ חמם, פו'
ונקום נקמתי מיד קמי
דרכו הדעה ומן החמם, פו'
רודים צה עתה שים כעפר דק
יום צה לא ישמע עוד חמם, פו',
זיו הסד כס שר שלום רועם,
וכפסס יבאל מתוך ומחמם, פו'

ב"ב שיר כ"ג

אחד על (ג'ירה עלי) פדסת לך לך

ובעד ינרך לאל התודי

זה חסדך אשר תעשי עמדי

פו' זה חסדך

יום עוצך אותי מת ותלכי

כי מאסת לשנת עמדי פו'

את כפשי שלי (= הבוף צעדי,
וצעלת שכלך תשלי צי ורדי

בהי כפשי ועלי ספדי וצכי,
זכדי, ואיך תשובי אל מנוחכי

מה יועילך כפשי כי אחטא
 הן תדעי צאש כי אל סד שוּמְתָהּ
 איך תתגאה גוף או תתקבל
 תאמר: הגדלתי חטא, ותגדל
 רָצְתִי לִצַּד עקש על כסלו
 פדעתיני צהדהוּרְךָ, ומעשים לא
 קדצי ושאר כל האצדים
 איך תנשו יוס תסעו, כי גרים
 חמול יה על כל גופי ונשמתי
 רליתיכס (=), ותהיו עד החיותי

שמך אהותי (1) הלא יקרא נועה
 מַעֲמָךְ, ואין אלהים עמדי,
 מול לורי, טרם עני תִּבְדֵּל
 חסדך אשר עשית עמדי,
 וגערתי, עדי כי אמרתי לו:
 יעשו, עשית עמדי,
 רחלו, והיו זכים וטהודים,
 ותושצים אתם עמדי
 בחסדך, ותשמיעם לפני מותי:
 את יַמְתִּי, משמרת עמדי,
 פז' זה חסדך.

כ"ב שיר כ"ה

אחד על (גירה עלי) פ' ויטז.

מרום עלי רמים	הצט צעין רחמים,	אלצן צחוך עמים	זיו תארו נקדר,
שָׁחַד וגם חֶשֶׁךְ	כי רצ וגם כמטך	קלו, וצין מטך	צטזי דר,
המקללי' אותו	כל יוס, ותורתו	צוים, ושס דתו	עמס צלי הדר,
רפה מאד ידו,	כי יחזה רודו	מליץ, והוא נגדו	קקוץ וכדדרד,
וצעת אשר יראה	עצדו צעז יבאה	עליו, והוא כלאה	האש צלצו דר,
פניו יהי ככלס	למאד, ופיו כאלס	כי קץ פדות כעלס,	מנהו, וגם כעדר,
אל יל צמהללו	יוס וגם לילו	ישאל, להלילו ומקדר.

כ"ב שיר כ"ו

ואחצד אליו (ואתבעה)

מקדר לוד הנקמה ומעלי עול . . . תשצר,
 פה לא עשיתי מאומה כי שמו אותי צצוד.

שדי סוד עני עם נכלס	שעצדות לא מלא חופס,
וכל גוי שוקט צעולס	והוא נע צלי כוח ונופס,
נגש ציד רודיו וכאלס	לחמו דוש ומימיו רפס,
ולאצדו לודריו כולס	יקיפו עליו צנפס
כי נועלו לצ יחדיו	השליכו אותו אל הצוד
	פה לא עשיתי מאומה וכו'.
העצד מני חרוּךך	לוד, ואל צאף תוכיחני,
וצדחמך וחנך	עוד כצסני מעוכי,
והפק לי את דלונך	ומחטאתי טהרני
והקטז קולי לפניך	לוד אל תחדש עמני
פן תחשה ממני	ונמשלתי עם יודדי צוד
	פה לא עשיתי מאומה וכו'.

(1) אחרו. - (2) לוחכס.

ופניך לי האידה,
מכל לוקה וכל לרה
ועוד כך לצעה ולא אידא,
שיעה, אל איוס ונורא,
כי קדאטי שמך ד' צודר,
פה לא עשיתי מאומה וכו'.

עלי צאורו יופיעה,
ידיס, וראשס יכניעה
ולצי זכל עת וזכל שעה
ויט אלי צישועה
ויעלכי מצוד

פה לא עשיתי מאומה וכו',
לצנות כקדס צית קדשי
ואמשל צמוסלי וצכוצשי
לעין כל מנאלי ומכחישי
כי אַתָּה נור מדיס ד אַשי
חייטני מירדי צוד
פה לא עשיתי מאומה וכו'.

דחמני יח צחסדך
וצעלמך וצידך
פדני, כי אכי עצדך
את דמעתי צנאדך
והקשצ לקולי

קדוש אלהי ישראל
ראשי על . . . וישמעאל
אז אשמח צחצרת בואל,
ירקן, כי צי לנה אל
משצי, וישמע טועתי

חזק לורי את ידי
זמן צו ארדה על רודי
קדצ, ויבלה סודי
וידוע לאחי ועצדי
העלית משאלו כפשי

וזהו השיר הראשון שפתח בו את הכרך ה'צ', וקודם גם לצדכי כפשי שחנר
(לעיל ד' עז) והוא שנה לאל יתעלה אשר אין כמוהו .

(הדא אול מא אפתתח בה, והו שכר אלאלאה אלדי לים תם סואה).

אלהי אין דמות לך צאלים ואת גדול ומעשיך גדולים
בעיס זכרך כנפת לרעציס ושמתח דואביס ולרי לחוליס,
ימויך עפהה לשמי שחקיס והמתחתס לכסאך כאהליס,
מלא ארץ כצורך והדרך ואת נורא ורצ המעלליס,
שמך אהיה אשר אהיה ועוד יעמד לעד ויחליף האליליס,
חמוץ עמך לאולמך צעלמך כפי כאמך השיצס סס באוליס,
רפא שצדס וגס ¹ אורס, ועצדס צשועס רס תניה על ראש כסיליס,
וקול דחשס צצית קדסס אשר סס משוש כפסס, ירימוץ על חליליס
פרי שיחס וכיחוחס ורוחס צעת צחס דלה נור מצובליס,
אדוממך צעולמך ושמך צתעלומך אשציה צביליס,
חטאות זור, קצון מצוד ללל צורמיס עיניו דמעות כנחליס,
אלי מחלו כביד אהלו שלח לה, ושיס מעלו וחטאותיו מחוליס,
ואז אשמח צצא לעח כלל מחשצותיו שצמחצו עוד אליליס,
ולך תמיד יהי מצוד ומעיד: אלהי אין דמות לך צאליס .

ב"ב שיר ד"י

זמה טדתי ב"כ תסוצה למי שצקשני לעשות לו צמחיר שני צתיס משתי לשונות
היות דרכיהן אל עניין אחד פונות, אשר צמשתה הקדושים לפרחיס וצשמיס

¹ מלשון נסה עלינו חור פניך. —

ופירות כל עונג וחמדה אין, אם לא זהמלא עמס דם ענזים ויין
(וממא קלתה איצא אנאבא קול מן סאל ותמנא, אן אצנע לה ביתין
מן לגתין פי מענא, צמנהם אן לים קט פכר וחין ומקדאר, למשמום
ואזהאר ואתמאר, אלא בונוד אלכמר ואלכאס, פי דעואת מנאלם
אלנאם).

ראיתי תוך צית דוד כל לין צצלי יין אדנה השלך
ופרי כל עץ נצזה כדש, וכלי החמורות כהלך,
שאלתי מה לעם נצוך? אמרו: מלכס סוד י) גם הלך,
אמרתי: צאתת כל נצא אין לו הוד כי אם צמלך.
זה הערצני (והדה ערביה).

ראית יום אזהאר ואתמאר אלנאסאתין ואלביתין
צביר כמדל וכאסא פי חלדתי חיטאן,
פקלת: לא פעל מכטי וקאילה גלטאן,
אן מא תס קט פכרה וצהגה לעסכר צלא סלטאן.

כ"ב שיר ר"ג ור"ד

ומה שטרתי ג"כ מתאונן על ימי הנעורים החולפים ואינס שנים,
מענין צ' צתים צלסון ערצני נכתזים.
(וממא קלתה איצא פי אלתאספ עלי עצר אלשבאב, אלדי לים לדהאבה.
איאב, מן מעני ביתין בלגה אלערב, למא וקע בהם מן אלשנגף ואלארב)
אם אשנא חיים בנעורי מה אעשה עת בא זקנתי
הקלפתי כל בדותי, רק חלף נער לא סצאתי.
ולמנס שני הצתים הערציים כנני מנזידס והס הכ"ל
(ואמא אלבתין אלערביה האנא דאכרהם, והם אלמתקדם דכרהם).
אדא אלפתי דם עישא פי שבובתה, פמא יקול אדא עצר אלשבאב מצא?
וקד תעוצת ען כל במשבה, ומא ונדת לאיאם אלצבא עוצא.

כ"ב שיר ר"טו ור"מו

ומה שהעתיקתי ג"כ ענין צ' צתים מלסון ערצני לערצני
(וממא קלתה איצא פי נקל מעני ביתין מן אללגה אלערביה אלי
אלעבראניה).

ולי צאחבא למא תחקק נכבתי תנהשני חתי תכלכל נאבה
תוב לסתרי קד צעתה מא דכרת אן אלגריק הלאכה בתיאבה.

והעזרי (ועבראנייה).

וְלִי רַע עֲזָבְנִי בַעַת צַר, וְהִחֲלִיף לִי יְדִידוֹתַי בְּבִגְדוֹ.
צָפְנָתִיו לִי כְּבָגֵד חָן, וְלֹא אֶזְבְּרָה בִּי שָׁח טְבִיעֶתוֹ בְּבִגְדוֹ.¹

נמצאים בדיואן שני שירים שעליהם הוא מעיד שהענואן שעל ראשם
שעששם צמסקל דוקד (פי וזן רקיץ), אחד מהם כולו עזרי,
והז' מקלתו עזרי ומקלתו ערזי, ואי איפטר לי להלוס כוונתו צמסקל
זה, עם כל העודה שטרחת' למלוא הסצה או האיכויות המסובלות להם
שצעזרון הם מכוונים כך, ואליב פה שניהם לפני צעלי הלשון, אולי ילליחו
הם להצין דלונו צו.

ח"א שיר ק"ל

וכזר שדתי צמסקל דוקד ערזי (וקד קלת פי וזן רקיץ ערבי).

אנא האל	הסר זעמך	מהר וצנה	צית אולמך
מלך עולם	הצט ודאה	צנך, כי פי	עזל עזרו מך
שצד לצו	מלכות אחיו	רק הוא צצטו	רתך כסמך
העלה אותו	מבלותו	כי לפדותו	חסד עמך
חזק ידו	ושצור רודו	כי צמאלו	ישאל כעמך
זעמך העיר	אפך הצעיר	על . . .	ובדוד כדמך
קדר תלוד	ויהי עלוד	ותכלה לוד	מעולמך
וצזעמך	על קמין	ושלומך	שים על עמך
השצ צנך	יה למעוכך	לוד צימינך	וצתעלומך
ומחה צכיו	מעל לחיו	כדצר חזיו	לך, וכנאמך
וצצית קדש	יהיה נקדש	וצסיד חדש	ישיר לשמך
אויצו תריצ	הודו תשיצ	ויהי מקריצ	קרצן לחמך
איש מלחמה	עוד . . .	ושפוך . . .	על איש חדוכך

וממא קלתה איצא פי אלתגזל וזן רקיץ בלנה אלערב
ואחתקאר שער מן כאן לה פי מנאטרתי ארב.

אדוובי ותאפת לצי	הקשצ ניצי
מעוכה אני לכדודך	הסר זעמך ודלה צי, ולפרודך, בס דחקך
שחרות שערך כעורצ	עלי לצ עצרך היה אורצ
השואל לשם אלופי	לי על לחוך, בס לורצ ישיצ לו פי
	נקרא צין צני יופי
	עופר ולצי

¹ ולא זכרתי כי השוחה נטצע ונסקע צמים ע"י צבדיו הכצדים עליו. ויש להעיר
כי גם רי"ה תרגם מן הערזי טוריום צעלי צ' טורים ועווין (Geiger Divan S. 125)

דמה מעלתו על ראש	יפס כדרוש	
ועלי חושקיו שמו אל	ובלבי יקרו אדרוש	וזמחשבי
	קסא כאל	
פיו עוד זו לדי מבלעד	כי המה למולו כאל א	אך הוא לביא
אלה שיר כעלם סהר	ללכ מסעד,	
חצנך מדלות שיר קנר,	אזחד לוי צדגליו ינעד	עוד על בני
זננת צחיל שיר חולים	וכעין טוהר	
קום חזק לסירך חונים	יקרא על מריצי: מהר	שירך החציא,
ילד שירך כנפל	ויענר	
אל מומי ואל שביוכי	ממך, עת שקלתו הכר	וין אלעריבי ב
כי כל איש שמרו לורו	בס נחשלים	
קצידה אנגלת כלעתון	ואני מלחמות עוז מלים	דאים ארבי ב
וקד וסית להא אלעבראני	עד כגאונים	הו אלמעובי א
	תהיה, כי דפה ענינים	
	אזלה נופל	
	עת טחתו נטחות תפל	צאר מכרובי א
	יפקח עיני	
	נורי, ולפי ולסוני	יחפט רבי א
	עת מאמדו	
	ישמר, ויהיה שירו	ראיק ענבי ז
	מן חלתין	
	סבכהא אללסאן מן לגתין סבך אלהבי	
	חתי גאני	
	תרכיב ערביהא אלתאני	דא אלתרכיבי
	ליל ונהאר	
	אנתאין מן בחאר אלאפכאר דר אלארבי	
	כיר אלגנסי	
	אגלית מן בלאד אלקדסי	וקת אלנצבי
	רבי, יגמע	
	שמלי, ואלאעאדי אקטע	ואגנס ואסבי
	ואגני וערך,	
	ואטחר מע מסיחך. עברך איש התשני א	

את הכרך הז' מסיים המשורר צאלו צ' הסידים:

רעים תנו שכל לשידות נחמדו, גם דעתכם שימו לכן מלותם
וצעניניהם שעשעו נפש והלכ סעדו צפרי עלי נותם

(^א) אל הכחשון חלחסי, והצ' מין חילון והב' מלשון חיליס חמשה ועם שכולם חסדים
יו"ד. — (^ב) מסקל הערבי. — (^ג) תמיד חוסיק. — (^ד) הוא הנשחת. — (^ה) טז נחרצ. — (^ו) ישמור
חזוני. — (^ז) הדר ונסלת. — (^ח) יצואו עור ט"ו צתים ערניים עד סוף השיר ולא העתקתים
לקמן המקום ורזני הודיון בסוף החרוזים הם נוספים וכן מנהג המשוררים. —

אוספים לכל חפץ מלאים ציון, ודבר רק סדר מכלל אחרותם ,
ידמו לטורי הענק עת נחצרו, וכמשניות זהב צעללותם.

חווה שירי זה הנחצר משכלי גם מאמרי פי
התעקן צפרי עץ בפני וצמתק נופת לופי
וראה כי הוא טהור מכל מוס גם נקי מכל דופי
כללתי זו כל שיר נחמד עד כי היה מכלל יופי. במל

זהו מה שראינו לקרר אותו מתוך הדיואן של דרעי כפי מה שיסגל אותו
מקום הספר המונבל, אשר אמנם זו די להראות שכל מה שהפליאו
לעשות המשוררים הקדמונים צהיבאם המשקל הערבי אל תוך השפה
העברית מינים ממינים שונים מן ההירות והעפיגראממע ושירי עבדים
ושירי התול ואין לדיך לומר שירי קדש כזר היה לעולמים אשר היה לפנייהם
ואין כל חדש תחת השמש.

לא כזיר אחד זמנו של זה המשורר סביב לאמלע המאה השביעית לאלף
החמישי חיו עוד משוררים אחרים מנצלי מקרא שסרו צלטון עברי
צמשקל ומקלצ התנועות שכזר זכרנוס אבצ' אורחא לעיל, ועתה נחזור לפרעם
כאן צעציל סדרם צזמן למען יקל על הקורא למלאם, והם :

ר' אדונים בירבי מסימו הלוי משורר נכזר וממלאת ממנו קינה נחמדה
צהחזינא אשר צ' הצתים הראשונים הציאונו צהערות דק ק"ח
יעויין סס, ומפני שלא מלאנו עוד חכם אחר צשם אדונים אלל הקראים
כ"א זה נראה שצנו הוא

ר' משה בן אדונים מארץ דרעה שהיה ג"כ משורר גדול וגם ממנו
נמלא פיוט צהחזינא הכ"ל אשר תחלתו צהערות דק ק"ג יעויין סס
וגם צדק קל"ח מה שכתצנו סס צהערה שהוא מוצא כזר מד' סהל צן
מלליח ע"ט וכן דעתו צמלת ומלק מוצאת ג"כ כזר מן הרדצ"א צשם קלת
מן החכמים, (עיינן להלן צשער מל אלל הרדצ"א ולעיל לד סח) וכן

ר' מברך בן נתן בן ניסן הלוי פיוטן נחמד ומקוקן גדול חי ג"כ צזמן
הזה והוא מוצא כזר מרסצ"י (נספחים לד ס"צ) יעויין עליו הערות
לד קל"ט ולעיל לד ס"ח והוא נטה אחרי הרצנים ולמד צספריהם כדרך,
העכמים (לעיל לד י"ח), ומעט מאוחר ממנו צימי הדס"ג ז"ל חי

ר' יהודה בן עלאן המבראני המוזכר צאש"הכ לד ל"ח ע"צ מחזר ס'
מאוז עינים צדקדוק (סס ד' ס"ט ע"א) היה מלקדק ומשורר נכזר
ואדם גדול ומפורסם צדורו ששלח את הקינה שחצר אל הבולס מירושלים
שסס היה מושצו ונפטר צערות מסעודי צסנת החד"צ לצ' לינידה (יעויין
עליו לעיל לד ה' ולד ס"ח ונספחים לד ס"ד והערות לד קל"ע, ואין לורך
להכפיל הדברים), אמנם אש הוא עלי צן יהודה הנזיר הנזכר מן הרד"ק
צמכלולו כמו ששערו הח' דוקעס כ"י צקו' המסורת לד צ' והחכם בייבער
כ"י צאוור נחמד ח"צ ד' קנ"ח אין צירי לע"ע להחליט עוד צדבר, אע"פ
שהרגש הציקור שלי מעה אותו להשערת החכמים האלו, כי הנה מה

שמציא הרד"ק במכלול מתוך מחצרת עלי צן יהודה הנזיר כמלא ג"כ במסורת
 צן אשר צסוף התנ"ך של שנת ד"א תש"ע צאודיסא צז"הל: סימן רי"ש
 אשר ילא צרגש ואשר ילא צרפי והוא לצני ח"י לצדס והוא קשור צלשונס
 אס יקראו צמקרא ואס ישיחו צשיחתס והוא צפי הנסיס וצפי הטף כאשר
 הוא צמקרא וזה הוא סימנו כאשר יסמך רי"ש לששה אותות וכו', ולפי
 שציהס רלוני צ"א ויהודה צ"ע היו מעצריה לכן בס דעתו כוטה שטרד"ק
 כיון צעלי צן יהודה ליהודה צ"ע, ואולי ע"ס ונ"ל צהיפך כמו ששער הח'
 גייבער כ"י, והח' דוקעס כ"י מלא (סס) בס צס' דקדוק ישן כ"י צז"הל:
 כך ילאו צמסורת יהודה צן עלאן מצני מצריה, ור' יוסף אצרהס צן עלאן
 הצצלי צד"מ י"א ע"צ ע"ס ונ"ל יוסף צן אצרהס ויהודה צן עלאן.

והחבמים האלה שלשס ר' משה ור' מצרך ור' יהודס היו (כאשר ימלא
 המעיין צמקומות המלווינים) לא לצד משורדים כ"א בס
 מדקדוקס ומפרשי המקרא, לפי שאלה צ' הידיעות, רלוני מלאכת השיר
 וחכמת הדקדוק סס קרוצי ענין ועוצרות וצאות לרבלי השתדלות אחת עד
 שלרוז שתיסן כמלאות צמתעסקיס צידיעת הלשון צכלל, ועל פיהן יסע
 בס ציאור המקראות, אמנס אלל הקראיס צתחלת התבלותס סיה הדצד
 צהיפך, שהתעסקות ציאור המקרא הציאתס לחקור על טבע הלשון והדקדוק,
 וזאת הוצילתס ג"כ למלאכת השיר, כי הנה אלו האנסיס שהיו צועטיס
 צתורה שצע"ס, ומפרסיס את התורה שצכת צדריך הפשט צאופן המתכננ
 אל הקצלה ואל היסודות ששען עליהס שהס הז' מדות של הלל או סו"ב
 מדות דר' ישמעאל וכו' צלי ספק שהציאס הלוך לשנות המדות האלו
 ולהוסיף עליהן ולגרוע מהן ע"פי דרכס, אשר מזה נתהוו אללס התחלות
 כללי הדקדוק שנכנסו אללס בס הן צמדות הנזכרות, כאשר יתראה כ"ז
 צרור מס' אשה"כ מן א"צ קס"ג ואילך, וצס' הקטן כליל יופי לר' אהרן
 הדאשון צדקדוק שכולו מיוסד רק על אלה כללי הדקדוק או המדות שהתורה
 נדרשת ומצוארת צה, שהדי כל עיקרו של הדקדוק צכלל לא נתהוה אלא
 צדרך זה רלוני ע"י השואת מלה למלה ושמושה כאן לשמושה צמ"א צתנ"ך
 או צצור צ"א או צצציהס דהיינו שהחכמים והמלמדים שצכל דור הצצוננו
 צמהלך הלשון וצדרכי השמוש שלו צאופן מן האופנים המיוחד לשורש מה
 או לקישורו עם מלות הטעס והעניין, וכשמלאו צד"מ שלמלה מה צקישורה
 עם הצו"ת מוצן אחר לה מהיותה מקושרת עם לע"ד וכדומה, הקישו שנס
 צכל מקוס שימלא זה החלוק צקישורן יש להפריד בס צמוצנן ע"ד הנ"ל,
 וע"י ההצצונות כזו אספו כלליוס דציס, והציאוס צסדר מיוחד, והציאוס
 אהדיס קראו לכלל הכלליוס האלו דקדוק הלשון, לא שהיו חכמים מיוחדים
 כאספיוס להסכים על היות קשור זה או מלה זו מורה על מוצן ידוע, כמו
 ססוצריס קלת ליחסן אל מניחי הלשון, וא"כ כסס שחכמינו הקדמונים ז"ל
 כשדלו לפרש מקרא מה צאופן שיהיה צו סעד תורניו אל קצלתס כלומר אל
 המנהב שמלאוהו עליו המון ישראל צכלל צירושה מצצותס, היו לדיכוס אל
 הגורה שזה ואל הצנון אצ (Analogie und Induction) וכדומה צכדי לצדר
 אפטרית מוצן ידוע למלה ידועה או לקשור ידוע ששמושו כך וכך בס
 צמקומות אחרים (והיו נעזרים אל זה המעשה ע"י המלאכה הגדולה
 והנפלאה שהקדימו צעלי המסורה לעשות צאסיפת השיטות והא"צ שקצנו
 צמקוס אחד כעצעות צשלשלת כל מה שהיה לו יחס וקשור צהשואת החלקיס

צענין מיוחד, אשר אין כאן המקום לדבר ע"י, בן השתדלו גם הקראים
 להרחיב זה העניין דלוגי זאת השואה ע"ד החפוש ג"כ על מושכלים אחרים.
 וכשמלאו ד"ע צדוק המקומות שכנעם הא' על הפעל מורה הגדמה למעשה
 ויוציאוהו לשני הקישו מזה שגם צאותו הפעל המדובר צו הוא כך וכן צכל
 כיולא צזה, וכל זאת היתה להם צשזיל הטרדותם לסעד וסמך מן התורה
 אל מה שסדרו צו צהיפך מן הקצלה, ועד"ז נתרצו הכללים ונתרצו כ"כ
 עד שידועת כללותם היתה ללמוד צפ"ע אללם כעין הקדמה לחכמת התורה,
 וא"כ ידיעת הדקדוק היא צאמת צצחינה זו ידיעת כלל המדות שהתורה
 נדרשת צהן, ואל ידיעת קלת כללי הדקדוק שהוליוו ע"פי עיונם מתוך
 כתבי הקדש ע"י השואת המשקלים והצניינים והקישורים והיחוסים וכדומה
 נתלוותה, לפי טבע וקדצת צ' העניינים יחד, ג"כ החקירה על מוצנם של
 השרשים צעלמם והסתוותם קלתם אל קלת הצאים אים צתכ"ך או צמשנה
 ותלמוד או גם צשאר הלטונות המזדחיות, והציאה זאת ההשתדלות מעט
 מעט אל אגידת האברונות ועריכת השרשים ע"ס א"צ צידוף הערות
 מוסדיות ודקדוקיות שקלתם נמלטו משיני הזמן והלליוו להביע אלינו,
 והם המה המעידים על חדיוותם הנפלאה להציא ראשונה עיוניהם צדצדים
 הנזכרים על ספר ולהוליוו פרי יגיעתם מן הכח אל הפעל, אשר ע"כ להם
 משפט הקדימה צדיעת חכמת הלשון וצאסיפת כלליה ודקדוקיה ופרטיה
 צידוף ההתעסקות צמלילה וסיד הקדוצה צטצעה לדיעת הלשון וכמשכת
 מצליה אחריה כהמשך כל מסוצו טצעי אחרי הסצה הגודמת, אולם אין
 דלוגי צזה לשלול מן הרצנים את המקור הראשון הצלתי אמלעי שממנה
 נצעה ידיעתם צמלילה וסיד ומלאכת עריכת האברונות שהיא שירי הערציים
 והאברונות שלהם ומי לנו יותר קדמון מד' דונס צן תמים הקירואני וכבר
 חזר הוא ס' צהשואת לשה"ק עם לשון ערצי, יעווין מה שמציא צשס
 הרמ"צ ע"ה חכס. Munk. Not. sur Aboul-W. p. 58, וכאשר העידו ר"י הלוי
 צכודרי ח"צ וצתחכמוני שער י"ח והאצדנכאל לשמות ט"ו, והפדחון צהקדמתו
 להערון שלו אומר צפידוש: עד שעמד חיוב ומצא ערוך שששו חכמי
 ישמעאל וקרא אותו וקרא דרכיו ועשה כן לל"הק וחבר את ספר וכו',
 הדי שהרצנים למדו מן הערציים, וצלי ספק אלו ואלו נתעודרו ראשונה
 על ידיהם וקצלו תועלת רצה מהם, עד שמצלעדס לא היו שניהם יגיעים
 אל מה שהבינו צחכמות וידיעות, אלל זאת אומר שעם למודי הערציים
 וספדיהם שצעקצותם דרכו העשודרים והאוגרים וצעלי לשון של הרצנים,
 היו מולאים לפניהם כצד שירים שקולים וחרוזים ג"כ צל"הק אלל הקראים
 שצמעדו שהרצנים היוטצנים שם השתדלו להשתוות ולהתדמות אליהם צמלאכה
 זו ככל משפטיה וחקותיה, כמו שראינו צד' דונס המערצי שהציאה לספרד
 יעווין לעיל ד' כ"ז ואילך והערות הערה ה'), ולפניו צלי ספק כצד נבלים
 היו דונמאות מזה המין שצצרו שאר חכמי המערצ אשר הכרום לעיל,
 וכן מלאו לפניהם צאותו הפרק כצד צעלי הלשון אלל הקראים מצדדי אברונות
 ודקדוקים, כמו

ר' יהודה בן קריש המערצי שצעל אשה"כ מצדכהו צצרכת תשה"עמ
 (דף ל"א ע"צ) ומכנהו צתואר משכילי (שס ד' ל"צ ע"צ) שמוצנו
 שיה למצון קראי (יעווין לעיל ד' כ"א) וכנראה מצדדי צעל ע"ח ריש פרק
 י"ח חצצבו גם הוא לקראי והיה צאמת קראי גמור (יעווין נספח ו"א' ד'

ס"ה והערה י"ג ל' 197) וחזן מן הספר שחזר נגד צעלי הקבלה כנראה
 שס צעדות משה הכהני שמצוי דצרו נגד צעלי התלמוד צמסיה לפי תומו,
 חזר ב"כ אברון 1) וס' דקדוק (כספחים ל' 65) והמכתב (דסאלה) לאנשי
 פאם המדבר על השתוות שרטים צדים צתנ"ך עם אותן שצאלמי וצערצי
 וצמסנה, וצלע"ז 2). ומה שיסמוך דעת הקדלית שלו עוד יותר הוא
 ההכירות והתחצרות העלומה שהיו צינו וצין

אלרד הדני המוצא ב"כ צאסה"כ ל' כ"ט ע"צ ולמ"ד ע"א אשר מהלכות
 שחיטה שלו נראה צצידור שהיה שייך לבת מן הכתות שצמיים ההס
 (יעויין לעיל ל' י"א) שהיתה נוטה קלת למנהג' השמרונים (צמה שמיחס
 כל השמועיות וההלכות אל יהושע צן כון ולינו יודע או לינו דולס לדעת
 מחכמי המשנה והתלמוד כלום עדי שצעל האשכול מסתייע ממנו נגדס)
 וקלת לדת הקדלית אשר חוץ מן הנטיה שלו צפידוס ההלכות ההן מלותן
 שצתלמוד גם לשונו נוטה ללשון הקדללים צד"מ הוא משתמש צמלת שחור
 צמקוס כשר וצמלת שמא או פסול צמקוס טרפה ובס לחות לשה"ק אללו
 מודה ע"ז, כמו צמקוס שחיטה העשויה בקלמוס הוא לומר העשויה
 בעט, ועוטה ממלה זו פעל העטיט, וכמו שעוטה ממלת הטעס פתאם
 פעל יולל ולומר: פתמוהו אדם בדברים שרלונו צו oder wenn Jemand
 ihn mit einer Anrede überrascht כמו שהוסיף המוסיף שס צלשון ערצי:
 ותפסיר פתמוהו ביתה מן פתאם, אשר כלן ע"ס ול"ל, בגתח ת' ביתה
 (וצזה מיוצב סימן השאלה שעטה ה' גאלדצערב נ"י, דסאלה ד"י צן קריס
 ל' XIX) וצכלל קלת לשונות הצלתי מודלנות אלל הרצנים, וב"ז הוא מדרך
 הקדללים הקדמונים שהתחילו לכתוב צלש"הק או שתרבמו ללש"הק מן הערצ,

1) צהסאלה שלו צעך מזלרת לומר ר' יהודה צפידוס שחזר ערך מליון

צ"הל שחי מעתיקו כחן לעברי, חמר: ומו שיתצונו (בטר"ל צ"ל יבטר"ל) צספרנו הראשון
 שהיה חלק ח' סתרון כל מלה צמקרה שיוסדה על אות אחד (עלי חרף אלאלף,
 ט"ס, וצ"ל עלי חרף ואחר, ונתהוטה העעות ע"י, מעתיק אחד שהיה לסניו עלי
 חרף ח' ודמה שדסה לומר על אות אל"ף והעתיק עלי חרף אלאלף וחין כוונתו
 כך הלה על אות אחד כלומר המלות שחין בהן הלה אות אחד שרטי צלצד, כמו
 שעשהו גם הרצ"ח צרחס כל אות מלותיות בה"צ, ויעויין ב"כ לקצן הקדמת עלי צ"ס)
 ימלח צשער הלמ"ד מזה החלק חרף חותיות ה"צ כולס קתס צקלת צרחיות ועדיס
 מהס מה שהועלתו מפיסרו צעלי התלמוד ותהס מה שנקחתי מכל המקרה צרחיות
 צרורות וצו שועליות חותיות וטורות עכ"ל, ובס עלי צ"ס הכנים צשערוס מן חכרנו
 סרקוס על חרופי חותיות קתס צקלת, וחס יולה חרס לחצו צלה היה זה החלק
 הראשון שהיה מרמז עליו מחזיק יותר מן המלות ששרסס אות אחד צלצד וצח שרטי כל
 ה"צ, יעטה שהרי הוא חומר שהקורה ימלח צשער הלמ"ד מזה החלק, והלמ"ד חינו
 מן המלות ששרסס אות אחד כמו שמונה חותס עלי צ"ס צפידוס רק י"ד חותיות
 בדרו חכנס צצק רשת וחין הלמ"ד ציניס (יעויין לקמן צהקדמתו). 2) מסי
 החכס ברעטן י"י שמעתי הערה חותיות והיה מוחת הרסאלה היה ספר היחס שקרה
 שמו חז וחס היתוכר מהר"צ צע צרוס ספרי מחזנוס ושקראהו חז וחס ע"ס תחלתו כי
 כך מתחיל החלק הב' מן הרסאלה שחורה צ' המלות העצרות עם העצרות: חזי
 וחמי אבי ואנ"י, חמנס חין לחצו ססדר החלקוס נשתנו ע"י המעתיקוס וסחלק
 הב' היה הראשון צעלס ורשאוה, שהרי הוא מציח צו צמלת חזלתו חוצ (ל' 72)
 מה שצבר סיורו צמלות החרמיות (ל' 18), וכן הוא מזכיר צמלת חחטס לך (ל' 89)
 שצבר פורסה צשער מלות המשנה שהיה החלק הב' מזה הספר (ל' 51) וח"כ סדר
 החלקוס כמו שהס צ"ח צדסיס הוא הכנון.

כמו שמלאנוס אלל נסי צן נח לעיל, ואלל ספרי ד"י הדואה וקלתס גם אלל צעל האשכול, וכמו שנראה מפתרון שרשי לפד שבה (יעוין הערות לד 180), ובכלל אני חושד אותו, צשגיל כל הספורים הזרים וההזיות הדנות שמספר משצטי ישראל היושבים צארץ הודו, שהיתה זאת תחבולה ממני לכהס לאנשי המערב צספורו שצא משס ושצאמת היה אולי ממזרחה של צכל והיה לו היכרות עם הכתות השונות שהיו צאותו הזמן שס (ורגליס לדבר שהיו צא למערב מא"י צעדות ד' דונס צן תמים צהקדמתו לספר יצירה (אללי כ"י יעוין Munk. Not. sur Aboul-W. p. 57) ומסוס שלה להספיר נטייתו אליהס להרצנים שצמערב הערים לכהס להס שצא מהודו וספר מה שספר להס מן השצטים ומן הסמצטיון ע"פי מה שהיה ידוע לו מן ההגדות צכדי לחזק עי"ז אמונתס לו שהוא משס, ועי"ז יקל לו לפסט ציניהס תורות הכת שהיה גם הוא אחד מצעליה או מפני שהיה נלדך לסמוכתס כבר צארץ נכריה, ואס ח"ו חשדתי צכשריס ימחול לי הדני הזה, והנה גם אלדר היה אחד ממצארי שרשי לס"הק שממנו למד קלתס ד"י צן קריס. ואחד מן המדקקים הגדולים שצימים ההס היה

אבו אלפרג אהרן המדקק איש ירושלים, כן מנכהו הרסצ"י צהמקמא שלו ומציא צסמו נקוד מלת לא תרצה (גספחוס לד ס"צ), וגס עלי צן סלימאן הקדמון שאינו מציא צצארונו יותר אלל הרדצ"א וד"י חיוב ואצו סעיד שהוא ד' לוי צן יפת מציא גם אותו פעס אחת צאות הוא"ו צצ"הל : וכבר זכר צעל הספר (מנכה תמיד כך את הרדצ"א יעוין להלן אללו) יד"א קלת דכיו (של הוא"ו) ואני אזכיר כל מה שזכרה ואחצד אליו כלל מה שזכרו הוקן הכצד אזו אלפרג אהרן יד"א מתועליותיו וכו' (וקד דבר צאחב אלכתאב רח' אללה בעין טרקאא ואנא אדבר נמל מא

דברה ואציק אליה נמל מא (צכ"י גלמא) דברה אלשיך אלפאצל אבואלפרג הרון רצי אללה ענה מן פואידהא) אשר משס נראה שהיה ד' אהרן צעל דקדוק ציחוד, והוא איננו אחד עם ישועה צן אהרן תלמידו של הדואה הנודע אהרוני (אס"כ דף ל"ח ע"צ) כי שמו הוא אהרן (כמו שמזכירו, צעל מטה אליהס, וכן הוא מוזכר ב"כ צס' המלות לד"ס המערבי צסס אלשיך אבו אלפרג הרון יעוין הערות לד קמ"ד וכן אלל ד' דיאל הדופא דק ר' אהרן אבואלפרג (Lit. des Or. 1751 S. 742) ולא ישועה בן אהרן ורק על זה האחרון טיך לנכון הכינוי אהרוני ציו"ד היחס ע"ס אציו, אשר צכדי להפריד צינו וצין צן דודו ישועה צן אצדהס שהיה גם הוא מתלמידו הדואה היו קודאין אותו צסתס האהרוני כלומר זה ישועה שהוא צן אהרן, אלל מה טעס לכנות צסס אהרוני לאיש שסמו העלמי הוא אהרן, ועוד שהוא מוצא מהרסצ"י צצרכת המתיס ואילו ד' ישועה היה צן דודו הבעיד ממנו, וכראה לי שר' ישועה צן אהרן הוא צנו של ד' אהרן אזו אלפרג זה כי הזמן מנכים לכך ועוד שאציו של אזו אלפרג זה היה שמו ב"כ ישועה אצן סעדאל (כמו שהוא מוזכר על הדף הנשחת (נספ' לד 46 צהערה) בן אלהיתי שהוא כינוי של ד' ישועה הנ"ל וכן אלל צעל החלוק מוזכר צסתס צסס אהרן צן ישועה (סס לד ק"ו), וס' ארוני וס' (נ"ל של"ל שהוא ס') כעיות צדקדוק המוצא צאס"כ סס נראה שהוא לר' אהרן המדקק זה שעל שמו מכונה הספר ארוני שהוא כמו אהרוני צעצדי ציחוס אל מחצדו ור' אהרו זה מוצא ג"כ צהערה להעתקה הערצית של חח"ת ע"פי נוסח

הסמדרונים, יעוין (Munk Not. sur Abuol-W p. 10 not. 2), אמנם הפירוש על התורה זלסון ערזי שזעל זצח פסח דלת ז' וזעל מלות משה פ"א מציאים מתוכו מאמר זמלת חג שנתפרש סס על הקרצן וע"פי י"א שמציא על ההליכה אל ז"המק כמו שהוא מוצנו גם זערזי אין זידי להחליע לע"ע ציודור אם הוא לר' אהרן זה או לר' ישועה זן יהודה, כי הנה הם מיחסים את זס הפירוש להחכם רבינו ישועה אהרן המכונה אבואלפרג הרון וזממט התזונות יראה המעיין שזעעות יחסוהו לאדם שסמו ישועה אהרן או שמלאוהו מיוחס כך זעעות ממעתיק אחד, וזה לפי שמלאים ז' אזואלפרג אחד ר' אהרן ואחד ר' ישועה עמד מעתיק אחד ולרפס יחד מפני שלא היה לו ידיעה זרודה לאיזה משניהם הפירוש שייך, ושמא מלא ג"כ זבעתקה אחת מיוחס לר' אהרן אזו אלפרג וזאחדת לר"י אזואלפרג, ויתכן ג"כ שיהיה כתוז אהרן בן ישועה והמעתיקים השחיתו וכתזו זעעות, ישועה אהרן, או שלא ידעו מי הוא וחסזוהו זעעות והפכוהו לישועה בן אהרן, ואח"כ נשמטה מלת בן ונשאר רק ישועה אהרן, יתהוה השזש איך שיתהוה עכ"פ זה הוא זרוד שחכם זסס ישועה אהרן לא היה ולא נברא כלל, כי חוץ ממה שזלתי נמלא חכם זשני שמות אלו אלל הקדאים הקדמונים ולא פגשתי יותד זסום מקום, הנה זכלל הוא זר וכמעט זלתי נמלא לא זין הדזנים ולא זין הקדאים איש שיהיה לו שני שמות עזריים אלל הקדמונים, ואין זה המנהג נוהג רק אלל האחרונים, וכזר הוה נוהג שיהיה לאיש כנוי ערזי מוסיף על שמו הערזי אזל לא ז' שמות עזריים כאחד, ואע"פי שאין זידי לע"ע להכריע עוד דזר הפירוש הנ"ל מ"ע נראה לי שהוא לר' אהרן זה לפי שהוא מכונה סס זפירוש הרון, והסס ישועה נראה שהוא מוסף מאיש שלא ידע מן אבו אלפרג אחר חוץ מר' ישועה, וכזר כתזתי לעיל ז' ה' שיתכן אללי היות אם זה ר' אהרן או ר' יהודה זן עלאן הנ"ל, החכם ירושלמי שמזכירו הראז"ע זריש ספרו מאזנים זראש זקני לזון הקדש מיד אחד הרס"ג כי שניהם נאותים לקדר זמנים שלו סס, והפירוש על מלת פסח (שמות ד' י"א) שמלא הרמז"ע זחזוד אזו אלפרג הירושלמי (פי תלויף אזואלפרג אלמקדסי) שמתיחס אל מלת חרש שלפניה ואל מלת עור שזחריה (Steinsch. Cat. Lug. p. 176) קרז לודאי הוא שלקוח מפירושו של ר' אהרן זה על התורה המכונה גם מהרסז"י איש ירושלים כנ"ל, ואע"פי שגם ר' ישועה זן יהודה דר זירושלים (יעוין הערות הערה יו"ד) מ"מ לא נקרא ירושלמי, ויש לרעת שזה הכינוי לזוני ירושלמי אינו נופל דוקא על מי שדר סס, אללא אם על איש שזא משס, או על מי שנסע פעם אחת זימיו לע"הק מכונה כך אף אם הוא דר זאזיה מקום שידנה זחו"ל, והמנהג הזה הוא אלל הקדאים עד היום הזה, אזל ר' ישועה זן יהודה נראה שלא ילא לחוץ לארץ כלל כי זס' מרפא לעלס (סס) זשער היראה הוא אומר: והראיה על זאת כי אנחנו לא ראינו זזל ולא קוסטענינא וכאשר הבידו לנו עליהם וכו'. וכמוהו היה זימיו מדקדק ומפרש גדול

אבו יעקב יוסף בן בכתי המדקדק הבלבי שהרסז"י מזכירו זזרכת המתים (יספחים ז' 62) ומציא מתוך ספר המצות שלו דעתו זכונת זכירת יום השזת ור' יפת הלוי מציאו איזה פעמים זפירושיו וגם הרדז"א מציא פירושו על כאחד ממנו מזלי להזכיר שמו וחולק עליו יעוין

לקמן אלל הרדצ"א, ולפי שזפירושו לרניאל מציא ר' יפת פירוש החכמים שהיו קודם ר' יוסף זה (סס לז 81) ש"מ שאינו מן קדמוני הקדמונים, וזמנו ח"כ ג"כ במאה השזיעית לאלף החמישי. צימים ההס חי ג"כ מן הנשיאים

ר' דוד בן בועז הנשיא החמישי אחר עקן (נכספ' לז 53) שהיה ג"כ מפרש מפורסם, ופתרונו מוצא צפירוש על התורה לכלמוני (סס לז ע"א שאני חושבו שהוא לר' ישועה ז"ל, וכן היא מוזכר איזה פעמים בספר ז"פ לר"מ ציניו, אך ס' מלות ד' צרה איננו לו כ"א ס' המלות לר' ישראל בן דניאל האסכנרדי שזעל זה הספר מכנהו הקומסי ומיחסהו לו (יעוין צקאטאלוב של הח' ר"מ ש"ס לז 14 והלחה), וזעל האשכול (לז ל"ז ע"א) וזעל החלוק (נכספ' לג ק"ו) מכנים אותו רק צסס דוד הנשיא ואלל זעל העשר (סס לז 83) ור' עוזיא העוזר (סס לז 96) רק צכיניו הנשיא סתם. והוא מוזכר כזר מר' יוסף הרואה (הערות לז 199) וח"כ הוא קדמון ושיך ג"כ למאה הכ"ל, וכמלא עוד דוד נשיא אחר אחרון שבאחרונים צתחלת המאה החמישית לאלף הששי (יעוין נספחים לז 64 והערות לז 167), זה הכלל אלל מחזרים עד זעל המחזר המזכירים כינוי הנשיא סתם הכוונה אללס על ר' דוד זה, אלל עזה המחזר ולמעה נראה שהכוונה על ר' שלמה הנשיא (הערות לז 178, ולז 190 צהערה) שחי צחיי הראשון של המאה הא' לאלף הששי ומכונה ג"כ אלריים צסתס או ג"כ אלריים אבואלפאצל, יעוין סס. ומן מפרשי התורה שחיו צאותה המאה השזיעית צחליה השני הס :

אבו עלי סעדיה הלוי אבן חסן המלמד הבצרי, ולפי שהוא מוצא כזר מהרסצ"י צמקמתו (נספחים לז 62) חי איפסד ח"כ שיהיה אחר מן זקנו של ר' יפת הלוי, ויתכן לפי זמנו שהוא הוא ר' סעדיה הנשיא שהיה ע"פי ר"מ ציניו רצו של ר' יוסף הרואה (הערות לז 182, ויעוין סס גס לז 199), ולפיכך אותו החכם המוזכר צ' פעמים צהמקמתא של ר' לוי הלוי (נספחים לז 64—65) צסס

עלי הלוי בן אלחסן שר' לוי עכנהו לזי זקנו הוא לזיו של ר' יפת הלוי וזכו של לזו עלי הקודם, והוא (עלי) אחד מן הקראים שהשיצו על הרס"ג כמו שנספר ר' סהל (נספחים לז 37) ומכנהו עלי בן חסן, וכנראה מן המקמתא הכ"ל חזר פירוש על התורה.

דוגענו לזמנס של הרס"ג והרסצ"י צרצע האחרון של המאה השזיעית וכוכל לככות אותו הדור דוד דיעה של הקראים כי רצים הס חכמיהס שחיו צימים האלן, והוא ג"כ דוד של הקראים ע"ל האמת שמלאו מקומס של העכניים אשר נתמעטו צזמנס, שצו נתפשטה תורת הקראית ע"י השתדלותס של חכמים רצים להרחיבה צוכוחיהס דרשותיהס ופתויהס, והוא הזמן שצפרנה צו המהלקת העלומה צין הרצנים והקראים צכתציהס, והרס"ג היה הראשון שהתקומס כגדס והשיצ צכתצ על עקן וצן סאקויה, כמו שהשיצ ג"כ על חוי הכלצי המין והאפיקורס, והיה מוכרח לזה צדאותה ההתאמות של מנבדי הקצלה להשכיח את עס ישראל שמה, אשר לתכלית זו לא חסו לא על ערחתס ולא על ממונס ללכת מעיד לעיד ולדרוש צרצים תורתס כנראה ציתר שאת מאגדת התוכחת של ר' סהל צ"מ (נספחים מלז 25 ולין), והיתה אש המחלוקת בוצרת וקנאתס לרתס גדולה כ"כ,

עד שהפדיון ז' הולדים שניהם על המדה להכחיש המולדות (1) (סס לך 13 וד' 51 הערה 2) ואנחנו מולאים את ד' סהל ה"ל מעמים על הרצנים אשמות שאפילו המקטריגים היועד גדולים וגדועים שעמדו גדם תהם ומשאר האומות לא זדו לצדא עלילות כאלו, כגון מה שהוא מרמז צאמרו: אתה חשבת צלנך כי אני צאתי למען בצוע בצוע כמו שיעשו אחרים שיטחנו פני עניים וכו' (סס לך 31) אשר צלי ספק צמלת אחרים הוא דומז על הרצנים, וכן אמרו: ואשר הוא ענד צענו ונעד כדסו גוזז הלנן וצוז נחק צמנו וכו' (סס לך 33) חושז אותם כאילו להנאת עלמס עשו מה שעשו, וכן כשתוצע את הרצנים שיצואו להקדאים לוכוח או להיפך שיצואו הקדאים אליהם, הוא מחליט שלתכלית זו התירו את הנד צשצת צכדי שלא יצואו הקדאים לצ"הכ שלהם להתוכח עמם (סס לך 37) כאילו לא ידע שכד חכמי המשנה עוד התירוהו, ומשנה מפורשת הוא: צמה מדליקין וכו', ועוד מה הכריח להקדאים לצוא אללס דיקא צשצת, ומה היו עושין הרצנים אילו היו צאים אליהם צימות החול? וכיולא צאשמות כאלה יעויין צתוכחתו זו, ואז"ל הרסצ"ו הוא מחדף ומצזה את הרס"ב צחרופים וגידופים שאינם נאותים אלל צפי הכסים יושצות הקדנות (סס לך 16), ומה שיש ללמוד מזה וצפרט מלשונו של ד' סהל: וגס לא היה מצוא אליו כ"א את אשר הוא חפץ וכו' (סס לך 37) הוא, שצימים האלו לא היתה עוד הפולה צעס צין צעלי הקצלה וצין הקדאים חזקה כ"כ כמו שהיא עתה, צהיותם עוד אז כפי הנדאה מתקצלים יחד לוכוח ולחקירה ודדיטה צענייני הדת, וזה המעשה הוא צלתי נמלא צאנשים שכד נתחלקו צדיעותיהם ללכת כ"א ודכו שצחד צו, ועוד נראה שהרס"ב לא רלה להכנים עלמו צוכוחים כאלה עמס פל"פ, דק הקדאים הם היו המתחילים שצקשו להתוכח תמיד, והרס"ג נטה מהם כנראה צכוונה, צכדי שלא ליתן להמון מקום לצדוד שהס צ' כמות שוות צחכמה ומניין מה שלא היה כן צאמת, ועי"ז היה מבדל את הקדאים צענייני העס והיה מרחיז את הקדע צתוכו עוד יותר, ולכן צחד צחכמתו להיות סוכל אותם כאילו הם צלתי נמלאים כלל ויצטלו צמיעוטס, והשתמר להשיצ עליהם צע"פ כ"א צכצת, וגס כתציו החציו ולא הדאס אלל למי שחצנו ראו לך, כמו שאומר ד' סהל: והספרים אשר כתב לל הוליאס צחייו מתחת ידו על צ"מ חן מאחד סנפל ציד צן משיח וכו' ומיד אחדי מותו נפלו ספריו ציד צ"ת וכו' (סס), ואיפטר שזוהי היתה ג"כ סצת אצידת ספריו, שהקדאים אצדוס וצעדרוס מן העולם, אחרי נפלס צידס.

ורגבה צתחלת התגלות הכת הוה לא שמו הרצנים עליה לצ, ולא חצנו אכטיה כדאים להתוכח עמס למיעוטס והיו מסתפקין להחדימס

(1) ור' לוי הלוי צס' המלות שלו מתרעס על הרס"ב צעניין זה צו"הל: וזה חינו תס מחופנים הרצה ה"ח מדצדיהס כי הם וצצרו טסה דצדים עשה חזקיהו על ג' הודו לו ועל ב' לא הודו לו וסס אוחס סעדיח הסיחומי מן כלל הו"י אשר יעצרו צבללס, והוא באשר יחמך לו ויוצז עליו צחלופס(כלומך כשתשיצין עליו מדצדיהס סמתגדוס לצצריור) יחמך בו חיון(זה) והמעסה על דצדי אחרים, ולא ידע אדם איור דרך ידרוך עמו כי הוא חיש רצתהסוכות לא ליינך על דך אחד פעס יסמין דצצרי אחרים וחס היה יחליף לרנים צצצור כי הוא יחצו הדרך שלו אשר יחזיק צס צומנו ופעם יפיל דבריו ויכויב אותו בהכרותיו כאשר כצ צעל סדר עולם צנסילת הססח צימי צד"ו וזולת זה. —

ולנדתם ולרדפם ע"י השלטון והסדרה (שם ל' 27 הערה 2), אך צימי
 הם"ג לאו שאין זה הדרך לנלחם ושאדרבה ע"י זאת המעטמה הוכרחו
 המעשים האלו להתקשר בקשר יותר חזק ולהתחזק לעמוד על דתם צנח
 הויכוחים שלהם צע"פ וצכתצ, ולכן חלבו גם הרצנים מן הרדיפות אז, כמו
 שיש לרקדק מדצרי ד' סהל צאמרו שדרך הויכוח יותר עוז מדרכם של
 הקדמונים שהיו כותנים עונש ממון על הקדאים והיו מנדוס ומקללים אותם
 (שם), אשר מזה משמע שצימיו חלבו לעשות כן, ולכן צחד הם"ג להשיצ
 להם גם הוא תשוצות כתוצות ככ"ל, והוא ז"ל צד הכי היו ומוכשר לכך
 יותר מכל הקודמים לו ע"י השתלמותו צחכמות ומדעים וצפרט צדיעת
 הלשון והדקדוק, אולם אחר פטירתו ז"ל, כשראו ד' יעקצ צן שמואל תלמידו
 וחכם אחד ששמו פלאי (שם ל' 25 צהערה) שהקדאים אינם מלממים
 מחלוקתם על ויכוחם צכתצ צלצד, אלא מתאמלים ג"כ לפתות את ההמון
 צפיהם וצדרשותיהם צקהל וצפומצי, אז החלו גם הם לעשות כמוהם להכותם
 צצט פיהם, והיו הולכים ורודטים להם שלא יעו אחזן לדצריהם, וצצת
 התקוממותם היתה ציאת ד' סהל מירושלים לצלל להוכיח את העם ולדרוש
 לעדת צני מקרא (אשר כפי הכראה מלאמרו: וחכמי קהלי וכו') (שם ל'
 28) כצד מלא שם עדה שהחזיקה צדת הקדאית) וגם לפתות מקלת הרצנים
 שהיו פוסחים על צ' הסעיפים ולא כתחקו עוד על שרשי הלמוד החדש,
 שיסוצו לתורת צ"מ, ככראה מדצריו שהיא מצס אליהם צז"ל: אהינו למה
 תשמעו את דצרי אדם אומרים שצני מקרא מצקטים לכס דעה חלילה (שם
 ל' 43), ומלא זמן מוכשר לזה אחר פטירתו של הם"ג ז"ל, וכיון שראה
 רי"צ"ס תלמידו כך, התקומם נגדו וכתצ ויכוח מניל שאלות על הקדאים
 צל"הק צצצור מלינו צנידוף דצרי התול ודצרים קשים, כמו שיש לשער מאתה
 מלות שצו, אשר ד' סהל מציאן צתשוצתו, שהיו משתמעין לתדי אפי, והוא
 מוכיח אותו ע"ז צאמרו: והוא יחלק לשני פנים וכו' (שם ל' 30), והן:
 שאתה צחדרה להזהיר ולהעידה מעקוס קידה ועצודה וכו' (שם ל' 27),
 כלומר מה זה חדרת את החדרה הזאת לצוא מירושלים לחון לארץ להזהיר
 ולהעיד צעם שיסוצו לקדאית, ויש לפרשם שאלה פשוטה על סצת צואו,
 ויש לפרשם ג"כ ע"ד התול, ודלונו לא תסתייע מילתא, וכן אמרו: ולולי
 כי דצריך כמתלהלה היורה זיקים (שם ל' 31) וכן: אוי ואצוי למדצד לא
 לכצור ד' כ"א למען חרפה וגדופה (שם ל' 33) וכיוצא בכל מורה היות
 מכתצו מלא דצרים קשים, וזהו המכתצ שצצד צצצול היודעים לש"הק, וצו
 ציקש מר' סהל שישיצוהו גם הוא צזה הלשון, אצל צצצול ההמון כתצ לו
 ג"כ עוד אגרת אחרת צלשון ישמעאל (שם ל' 25), אשר כפי הכראה עשה
 העתקות משניהם לפשטם צין ההמון, וגם שלס לו מדה כנגד מדה ולא
 כתעלל גם הוא ללכת להתערצ צין העם כמוהם להוכיחם צפיו לצלת
 העותם און לדרשותיו של ד' סהל, ככראה מדצריו: וגם דצרת צשוקים
 וכו' דצרים קשים (שם) וגם ד' יפת מוכיחו לאמר: ושמעתי צשווקים
 וצדחוצות עתד מלותיך וכו' (שם ל' 24), וע"ז מוכיח אותו שאינו נוהב
 מנהב דצו דס"ג שמנע להתווכח עמהם ורי"צ"ס נלחם עמם צפני ההמון
 (שם ל' 37), וזה המעשה הסיק תצערת הקנאה צלצו של ד' סהל עד
 שהשיצ לו, צעדות ד' אליהו ירושלמי (שם ל' 25) עשר תשוצות וצכללן
 גם אותו הפראגמינט שהעתיק וס' התצורה, צה ספק עליו כל צו, ו
 ואינו שיה לא לו ולא לד' יפת לתארהו צתאר אחר חון מן עני (ל' 23

ולד 42), וכל לשונו הוא כלשון ההכס המדצר עם מי שהוא תחתיו צעעלה, ומוכיחו שמלך קרוצ מששים שגבות צמכתצו, ושהיה ראוי לו ללמוד מקודם צטרם ערצ את לבו להלחם עם צ"מ, צכדי שלא יכלס, (סס לד 27), ומעיד לו שהוא עושה חפצו להשיצו ב"כ צל"הק נבד רלון ענמו, שהיה חפץ יותר לכתצו צלשון שיצונו העס, עד שהוא חוסצ להעתיק תשוצתו זאת ללשון ישמעאל צשציל זה (סס לד 25), ואס נלרף לזה מה שירענו מפתדונו של רי"ט המוצא מד' לוי צמקדתתו (סס לד 65) שהיה חכס ומפרט, נוכל לשער מתכונת לשונו של ר' סהל נבדו, שהיה הוא חכס מלויין צזמנו יתר מאלד ממנו.

ובאמת דצדי תוכחותיו יודדים חדרי לצ השומע ומסוגלים מאלד לעשות דושס צקדצו להטותו לרלונו של הדרשן, וכל האיכויות הנלדכות למוכיח נצון, כמלאות הן ציתד שאת צד' סהל, פעס מדצר קשות ומכה צשצט פיו, ופעס לשונו דכה מפתה ומדצרת על לב, והוא משתדל להמשיכו דצדי אהצה וחצה, פעס הוא מוסד דינו לשמים, ופעס מצקס רחמים על מנבדיו, פעס משתדל לנלח ופעס מרלה סצלכותו, צכל מקוס כפי מה שנלות לתכונת דוחו אז, ומסכים עם הפעליות מתנבדיו ושומעיו, ואינו מחדף ומנרף לצד כאויצ כדרך הדס"י, אלא מתהפך צתחצולותיו צכל פעס כפי מה ששאלו דוח הדבור להטיף מלתו אס לשצט אס לחסד, ואלעלל כמלאה לפנינו דובמא מתוכחה כזו לא היינו מלמינים שכצד צימים הקדמונים האלו היו אומנים גדולים צמלאכת הנלוח והדרוש ככל משפטיה וחקותיה, עד שרלויה היא תוכחת ר' סהל להיותה דובמא של מלינה טובה צטוצ טעס ודעת גס צזמנו זה, ונראה שנמשכה זאת המלאכה אללס זמן רצ, ופוגסים אנהנו אותה עוד צד' טוציא הצקי שהיה חו צחזי השני של המלה התשיעית לאלף ה' (כספחים לד 92 ואילך), אמנס אין לחסוצ שהיתה זאת ההשתדלות מהס צכתצ צלצד, כי הנה ר' סהל צעלמו מזכיר אלל ספרי התוכחות (שהיו שולחים מידושלים לכל הסציצות לפתות לרת הקדלית) ג"כ תוכחות פיהס צלמרו: אשד בתוכחותם הטובה ובספריהם אל אחיהס כקצנו וכו' (סס לד 30), וכן מי יתן לי כח שאוכל להכנס צכל קהל וקהל וכו' (לד 32), ונראה שמירושלים, שסס היה מרכז צצתס, יללה תורתס לכל הקלות, ולכן ללחו לפטטה צסציצותיה, יתר צעשאל המקומות הדחוקים ממנה, כמו שיש להצין מלמרו: ואס ילמד אדם כי הנה אחינו תלמידי הדצנים צהר הקדס וכו' דחוקים מן המעשים האלה וכו' חייצ אתה לדעת כי הס וכו' כמעשי צ"מ עשו ומחס למדו וכו', וכל זה להס וכו' מלמוד ידלוי ד' ותוכחתס ואזהרותיהס (לד 33), וקאמס היו פוסחים עוד על צ' הסעיפים, והוא אמרו (סס): והס עושים וכו' המועדים צ' ימים וכו' אשד עזה יש ללמוד ג"כ שעוד צזמנו של ר' סהל היו הדצנים שצצו לרתס מן ההמון עוד מחלה דצנים ומחלה קדלים (לעיל לד י"ח).

שבעה חכמי צ"מ השיצו על הרס"ג ז"ל, שלשה מהס עוד צחייו, ושנים אחר פעירתו, ושנים מהס צלתי ידועים אס עשו זאת צעורו צחיים או אחר עותו ז"ל, הסלוטה שהשיצו עליו צחייו הס מברולי חכמיהס, אשד האחד מהס הוא.

ר' חסון בן משיח הקרא שהציא את הרס"ג חדר צחד להתוכח עמו ומאן צזה והדחיקהו ממנו, ואחרי נפול אחד מספריו צידו

כתב תשובה עליו (שם ל' 37), וזכר ג"כ ששם בן משיח סתם אלל ר' סהל והרצ"ע בהקדמתו לפירושו על התורה: ענן וזנימין וצן משיח וישועה ע"ש, וצ"ל ד"מ ד' י"א ע"צ לרוך לתקן חסון צמקוס חסור צן משיח כמו שהוא ב"כ לנכון אלל ר' דמיאל הרופא (לטב"ל לשנת 1851 ל' 741) אשר צ"ל א"ל דף כ"א ע"צ צא צמקומו חסאן. אמנם אם הוא המחבר של ספר הדתות (נספחים ל' 106) וס' המלות (א"ל ד' כ"ר ע"ג) ל"ע עוד, כי כנראה שערו שניהם זאת מן המוצא צ"ל אשה"כ א"ל ר"כ שמואל שמואלים שם ס' הנעימות או זכרון הדתות ושער הלדק וכתאז אלתמיו וכתאז אלתורה וקופת הרובלים וס' המלות, וחשבו הם שהדברים שצ"ס על צן משיח הנזכר מקודם, ובעל ד"מ ד' י"ד חושבם מוסבים אל ר' יפת הלוי המוזכר שם לפני צן משיח (יעוין ג"כ הערות ל' 192), אמנם לי נראה שהדברים אלל הדם שם מצוללים הם ונפלו בהם טעותים ע"י המעתיקים ולצי אומר לי שחסד שם שמו של ר' יוסף הרואה אשר רוצה של הספרים האלו כמו כתאז אלתמיו וס' הנעימות, הכולל צאמת זכרון הדתות ו) הטויות, ששער הלדק הוא שער אחד ממנו הם לו, ולע"ע אין צידי עוד להכריע צזה. וחון מן ר' חסון זה השיבו על הרס"ג עוד צ' חכמים גדולים ונכבדים איש איש מהם כפי תכונתו ומצו, לפי שהתנבאו זה לזה צחקתם נבדו עמנו והפכי (הערות ל' 134), האחד מהם הוא:

ר' יוסף בן אברהם הבחן הרואה המכונה צערי אבו יעקוב אלבציר ואלל ר' ישועה צ"י ושאר קדמונים ג"כ צכיני חזקן סתם, שהיה מוסף על תורתו עוד פילוסוף מובהק לא קם כמותו צין הקדאים עוד והיה מכיר היטב שיעות כל החכמים הערביים ואוהב חכמה, ואמדתי שהשיב על הרס"ג צחיו כמו שהיא מזכיר צעמנו צספרו המאלר²) צעדותם של צעל מטה אלהים (ד"מ ד' י"א ע"צ) ושל אליהו (לטב"ל דעס אריענט ל' 1851 ל' 742), והוא אשר הבין ג"כ על שמואל (צן סאקויה, לעיל ל' מ"ב) כגד תפיסותיו של הרס"ג, ויעוין על אודותיו הערה יו"ד וי"ד ולעיל אלל אזו עליו (ל' קי"א) מצלי לכפול הדברים כאן, ורק זאת אוסיף פה שגם הי"ב שאלות שטאל אבו יעקוב לחכמי העולם, אשר חשצתים, (לטב"ל צמקוס הכ"ל) לאצו יעקוב אחד מפני סגנון לשונו צהם ע"ש, אכי חושצן כעת צהיפך זה טהן של ר' יוסף זה, וזה דוקא צחמת הסגנון הנזכר שלא הכרתיו אז עוד צמקוס אחד, ועכשיו כמעט צדור לי טאם הם לאצו יעקוב הוא הוא. והשני מהם הוא

ר' שלמה בן ירוח'ים המכונה סלמון בו רוח'ים, שהיה צהפך מן ר' יוסף הכהן צן דודו טונא החכמות והלשוניות וקודל תגד על המשתדלים צהם, וצאמת לא מנלתי צכל פירושויו על המקרא שהיו לכבד עיני מה שיעיד על צקילתו צדקדוק כמו טמלא זה צפירושים של ר' צינימן

¹ חיון לקחת מלה זו רלוני דת אלל הקדאים כסטרטס חלה עניינה אללם טעה משיעות הפילוסופיה אר דיעה מדיעות התורניים, כמו על דת הלוי על דת הנשיא (נספחים ל' 85) כלומר על דעתם וסיטתם, וכן ס' האמונות והדעות לרס"ג מבוה צ"ל אמונה רמה והרצ"ד ז"ל: האמונות והדעות. — ² יש להעיר, שהקצור טעשה ר' משה צן שלמה הלוי המכונה לכני מתוך ס' המחורות וקדחהו מכתאז הלחוצור הוא מתוך ס' סמחור זה טצעל ז"ס מוחסיהו צטעות להקרקסאני מפני טצולוי חשצ גס הוא צטעות כמו אחרים מן האחרונים חת הקרקסאני וסרוחה לאחד. —

וזיחוד לר' יפת לרוב, ומי שיוכל לכתוב, לא סדתי ולא אמתי (צתשוצותיו פרק ח', וכ"י רא"פ תקן המעתיק לכתוב צמקומו נטייתי נבד החרוז של זותי) מן דרכו שמדתי ולא אש צאיז ס"ב צודלתי לא מלא ידיו ורבליו מעולם צצית מדרש הדקדוק. (יעויין עליו לעיל לז כ"ו וצנכספחים לז 14 ואילך ולז 51 צהערה, ולז 61, וזיחוד צהערות הערה א') ועוד נדבר מענו להלן אלל ברדצ"א (לז קי"ח) אי"ה.

אמנם השנים שהשיגו על הרס"ב אחר פטירתו הם ר' יפת ור' סהל, והצ' שזמן תשוצתם מוספק אם צחייו או אחריהם הם עלי צן חסון אציו של ר' יפת (לעיל לז קי"א) ואצו אלטיז אלבצלי, וזהו ע"פי העדאת ר' סהל צתוכחתו (נכספחים לז 37) ונדבר עליהם להלן. והנה ראינו שכבר קדמו לרס"ב משוררים ומדקדקים ומנקדים ומסודרניים, אך עוד לא נראה לפנינו חכם מצעלי מקרא אוגר שרשי לט"הק ולשון ארמי הצאים צמקרא, ע"פי סדר א"צ, כמו שעשה מנחם צ"ס, וימחין לי הקורא מעט ולאייע לפניו גם מלאכה כזו מעשה ידי חכם קראי שחי צזמנו של הרס"ב עוד קודם מנחם, אשר עזה יש לשפוט שהפעליות שהסצו ידיעות אלו אלל הקראים על הרצניים לא קלות היו, ושצעל כרחם של הרצניים היו מוכרחים גם הם לתפוס צלימודים כאלה, כי הנה אחרי שצמשך צ' מאות שנה מעת התבלות הקראית צצו הידיעות האלו ציד צעליה לכלי קרצ נבד התורה שצע"פ וצהן הרסו אליה להפיל חומותיה ולצצרה כצצד ככל יוגדים כתות לא יחמל והכו אותה צצצט הדקדוק ושמוש הלשון כר' צנימין ור' דניאל ורסצ"י ור' יפת ודומיהם, (ור' סהל שצצד ספר צדקדוק כפי עדותו של הדסי צאט"הכ לז ע"ב ע"צ מתבדר צדיעה זו נבד ר' יעקב צ"ט, כאשר ראינו לעיל), א"כ איך לתמוה עעי"ז כתעודרו מקלת הרצניים כרס"ב ואחריו ר"ש צן חפני ורה"ג ורסצ"ב ור' שמואל הכניד ואחרים עוד להסצ עיניהם גם הם אל ידיעת הלשון ודקדוקה לצאר על ידן פשטי המקראות צאופן שלא יתנגדו עכ"פ אל התורה שצע"פ, ולהגילה עי"כ מפי אריות טורפים ומחרוצים ההורסים את צניינה עד היסוד צה, צאותו הקשת צעלמה אשר דרכו הקראים נבדה, להציא חרצותם צלצס וכלי נקסם אל חיקם ישוצו, ומן הזמן הזה ואילך רואים אנו קלת חכמי הרצניים הולכים זה הדרך צעקצות חכמי הקראים שקדעמו, כמו ר' מנחם צן סדוק שהלך אחר ר' יהודה צן קריש הקראי, ולפי זה נצין היעצ הרדיפות והצזיונות שסצלו מני אז ועד זמננו זה צעלי הדקדוק והלשון מאת אחיהם הרצניים כמו שנראה מר' מנחם צ"ס (עיין צית האולר להח' שד"ל, כ"י), וזה מפני שהיה אופן למוד זה נחשצ צעיני התלמודיים כלמוד מיוחד אל הקראים, המוכן ומזומן, לפי דעתם, להטות לז העם ע"י פשטי הכתוצים ממפרטי התורה ע"ד הקצלה אל דרך הצאור של הקראים.

והגבה אחרי ר"ס גאון ז"ל שהואיל לחצר קלת שרשי לט"הק צמקום אחר אל ספר צסדר א"צ צספרו פתרוני ר"ס (יעויין צית האולר לרשד"ל לז 47 י"ח ע"א והערות לז 175 צהערה) צלתי נודע ע"ע צעולם איש אחר זולת ר' מנחם צ"ס שהתחיל לחצר את כל השרשים צצמקרא כולן העצדיים והאדמיים ע"ס א"צ, והחכם הנ"ל החליט צמקום הנ"ל שד' מנחם היה הראשון שצצד ספר השרשים צדרך הנזכר, וצרוך הוא לר' יודי הח' רא"פ כ"י על החסד אשר עשה עם כל אהצי לשוננו צצציאו לי כתצ יד יסן נוסן צלוי ומקולקל ונשחת על נייד צתמונת רצע צוגין גדול (שמלא צבניזה צצית

הכנסת צירושלים צתחתיות ארץ צהיותו שס צגנת תק"ץ להסתחוות לר'
צהר הקדש) כולל כל שרשי לשה"ק ולטון ארס הנמלאים צתנ"ך, והוא מעשה
ידו של החכם הקדמי

ר' דוד בן אברהם המכונה אבו סלימאן דאוד בן אברהם אלפאסי
הצלתי ידוע עוד צעולם לא הוא ולא ספרו זה שהיה חי צזמנו של
רס"ג כאשר אני הולך לצאר מיד אחרי תארי את הכ"י עלמו, הכ"י הוא
כתוב צלטון ערבי והוא נחלק לצ' חלקים, החלק הא' כולל השדשים מן
אות א' עד כ' ולא עד צכלל, והחלק הצ' מן אות כ' עד ת', אורך הכ"י
שצעה לאלל אחי ועציו צ' לאלל הכל צקידו, הדפים הס ענייד של ז"ג
והס צלויס מדו צ יוסן, צראשו הוא חסד דף אחד או שניס כפי הנדאה
השייכים להקדמה וגס צסוף החלק הצ' חסד דף אחד שלפני האחרון שהיה
מכיל הערכים שצין סער חק שהוא סער י"ח וצין סער תת שהוא הסער
הכ"א, וחסרים א"כ צו צ' סערים, סך כל הדפים ס"ג, האותיות הס מדוצעות,
וצכל סורה עד חמשים אותיות, וצכל לר מכ"ו עד שלושים סורות על הדו,.
הדפים נסחתים וחסרים צרו צ החלק הא' צקדן שלמעלה הפונה חוזה,
צראש החלק הצ' מלאתי איזה שידים לר' ישראל הדיין והעתקתים צזהערות
לר' 174 ואילך. על הדף שצסוף החלק הא' נמלאים צכ"י של הסופר אלה
הדברים: במל אלנו בעון אלר' וקורת לה אלמנה דאימא ציל"או, זכה
צכ' קד' מר' ור' נתן כהן צמעלתו החשו צנדצתו הצקי צתורתו העמולפל
צמשנתו (נראה מזה שהיה תלמודי) צן כ' ק' הד צצרהס כהן היקר כין
פנחס ז"ל כין חשוצים ונדויס זקנים צקויס (sic) ימלאו דחמים צמנוחתס
ויזכה מר' ור' נתן המצין לחזות חמודיו צמעלתו צתורה וצמלות לקיים
עליו קרא שכתוב לא ימושו מפוך ומפי זדעך וגו' ועוד יקיים עליו קרא
דכתיב וראה צנים לצניך וכו' צנל"ך. ע"כ, עוד צכת צמנוה: נעתק למ'
אצרהס חמדת הקהל צר' נתן כ"ע צ"ר אצרהס כהן כ"ע. ונמלאים עוד
סס סערי מכירה אחרים צלטון ערבי אך מחוקי הכצוזה ואין תועלת
צהעתקתן. ועל הדף הפנוי שאחר הדשימות, האלו עוד צכ"י הסופר על
העמוד הראשון: אס שגיטי ועעיתי צמעשו, ירחמני ויחנני אלוה עושי .
ואח"כ שיר:

וּמְנַחֵה זֶה פְּתִיבְתִי בְיָדִי, וַיַּד תְּבַלְּהָ וּמְכַתְּבָהּ לְעֵלֹם
וְכָל-דֹּר אַחֲרַי יְבֹא וַיִּקְרָם, וַיִּזְכְּרֵי בֹו לְחַיִּים גַּם לְשָׁלוֹם

ואחר השידים של ר' ישראל על העמוד הא' שאחריו, נמלאה דשימה צערצית
ואחריה שיר ורסוס ליוסף בן סהל ז"ל וזהו:

כתבי זה צצר הוא לי	ומיד איש לאיש אחר
ומי יתן ואהיה לו	צכל דבע ועת סוחר
ואס היום צתוך ציתו	ליום מחד צצית אחר

על העמוד הראשון הפנוי שלאותו הדף שעל לרו הצ' מתחיל החלק הצ'
כתוב צכ"י של הסופר צעלמו כך: תאליף (עמדת) אבי סלימאן דאוד
בן אברהם אלפאסי רחמה אלה ע"כ, ואח"כ: קנין דוד צר יפת הסופר
ב"ע אלמערוף באבו עמר בן בויעלי אלאדגואני רצי אלה ענה, ואח"כ
צאותיות משונות: הוא מא אנתקל בחכם אלשרא אלצחיה עלי יד כלף
אלדלאל אלמע' בדקדאר אלי מלך אלעבד אלפקיר אלראני מן אלה

עפו רבה (אולי ל"ל דנבה) תהי אחריתו זג"ע משה הכהן בן יפת הכהן
 ס"ט בן משה הכהן כ"ע ותנלז"ה אמן ושלום, צסוף החלק ה' כ"ך : זכה
 הדד פאל יקר מד' וד' נתן הזקן צמעלתו המצין צדקדוקי סדרא (גם מכאן
 דלחיה שהיה רצני) בן מד' וד' אברהם הזקן כז"ע יין פינחס
 תנל"זה, ונסח ספר אגרון זה מיגיעו לכפשו האלהים יוסיף ידו עוד
 צתוסף (sic) צתורת ד' ויחיה שני חמודי ע' משה ומ' . . . עוצדיה ויהבו
 צחיו צזה וצכל המלות ויזכה חזות שמחתם וצנייהם . . . כדי שלא להפסיק
 תורה מזרעו לקיים עליו לא ימושו מפיד' וב' אמן .

זמנו של מחבר זה האגרון אמרנו למעלה שהוא אותו של הרס"ב ז"ל ולמען
 תתאמת לנו זאת ההכחה אין לנו אלא לדעת : א) שלא הי' יכול לחיות
 קודם לו מפני שהוא מציאו צאגרונו צ' פעמים צנינו הפיתומי צשער דש
 (יעוין נספח י"ג) . ב) שלא היה יכול לחיות ב"כ אחריו מפני שס' הנקוד של
 הרדצ"א כבר מוצא מן הרסצ"י צמקדמתו (נכספים ל' 62), והוא צעלמו
 מצורך ממנו צצרכת החיים, ש"ע שחי צדורו של הרסצ"י שהוא ב"כ דורו של
 הרס"ג, והכה מוכרח אני להעיר כאן שעס היות מקל"ת דצרי הדשימה
 שצדל"ש המקדמא (סס ל' 61) אמתיים צמה שמיחסת אותה אל הרסצ"י,
 ולשונו מעידה על זמנו, כגון מלות פאתחה וקאמצה ת' פתח וקמין
 וכדומה, וכן היותו צלתי מצויד צה שום חכם שחי אחד זמן זה לאות,
 ע"מ מקל"ת האחרת והיותו גדולה חשודה אללי מאד לצויתת ממאוחד
 שהוסף מדעתו ע"פי מה שזודע לו צאולי ע"פ השמועה שהרסצ"י חצדה
 צהיותו בן י"ב צכרי להגדיל עי"ז מעלת שכלו צעיני הקורא, לפי שכל לשונה
 של המקדמא היא של מלמד חכם צעל דעת ומחבר שכבר קרא הרצה ונסה
 את כחו צציאוד המקללות לא של עול ימים, ולשיהיה עוד מוסוף ע"ז זמן
 צד מלוא שלו צצנת תרכ"ח לאלף החמישי הוא דבר קשה מאד להשוז מפני
 צ' עעמים, האחד הנה מוצא צהמקדמא הרדצ"א צתואר הזקן, ואס נכוחנו
 אז עכ"פ בן חמשים שנה, צהכרח א"כ כתצ את אגרונו שזו מציא את הרס"ב
 צימי שיצה מופלגת מאד, שהרי אפילו אס נכוח (כבר דצרי הרצ"ד צצקלתו)
 שהרס"ב כתצ ספריו עוד צימי נעוריו צהיותו צפיתוס, כמו שיש ללמוד
 מדצרי דונש בן תמים צהקדמתו לפירושו על ס' ילירה (אללי כ"י) וכמו
 שמוכח ב"כ עטור אחד המוצא מהרצ"ע צס' יסוד נספד (ב"כ כ"י אללי)
 שהרס"ג חצד כתאצ אלרד עלי ענן עוד צהיותו בן כ"ג שנה, הנה צזמן
 שהרדצ"א השיב עליו (ועשה זה צתחלת ספרו צשער דש לא צסופו) היה
 כבר לכל הפחות לפי חשבון זה בן ע"ה שנה מה שאין להאמין שישיש מופלב
 כזה יתחיל לחצר מחצרת השדשים, והצ' הנה הרסצ"י מציא צמקדמתו הכ"ל
 גם את ד' ישועה אבן סעדאל צצרכת החיים וגם פידושו צצרח התורה
 שלו שמשמע מזה שצשעת חצור זאת המקדמא היה ד' ישועה כבר צא
 צימים מחבר פידוש ע"הת, ואיך א"כ יעתיק את פירושו של הרסצ"י על
 תלים (סס 47 63 צהערה) שהוצר צצנת ד"א תשט"ו ליורה (העדות ל'
 130) אס נכוח את הרס"צו בן י"ב שנה צצנת תרכ"ח ? כי אפילו אס היה
 ד' ישועה אז רק בן שלושים, היה כבר צצנת העתקתו את פירוש הרסצ"י
 לתהלים זקן מופלב קרוב מתשעים מה שקשה כ"כ לחשוז עד שהוא קרוב
 לכמעט, ולפיכך נראה צדוד שהדשימה הזאת אין לסמוך עליה צמה שמיחס
 לחשבון השנים כלל, והכחון שהרסצ"י חצדה צהיותו כבר לכל הפחות צימי
 העמידה לא קודם .

עוד מקום אחד אתי המורה על זמנו זה, והוא שזדים אגרונו של עלי צן סלימאן הוא מעיד שקלדו מתוך אגרון אחר מחוצד מן אצו סעיד הלוי צן אלחסן הצנדי, אשר גם הוא קלדו מתוך אגרונו של הרדצ"א זה שאנו דכין עליו (יעוויין להלן אלל עליו צ"ס) והנה עליו זה היה מן הקדמונים (שס ולעיל אלל אצו אלפרב אהרן לך ק"ט) דהיינו צזמנו של ר' יונה צקירוב, ואחרי שיש צין אגרונו וצין אגרון הרדצ"א עוד אגרונו של אצו סעיד נמלא שנופל זמנו של הרדצ"א צדורו של הרס"ג ז"ל, ולהלן נראה ג"כ שגם ר' יפת הלוי מציא כבר צפירושו את דעתו של הרדצ"א מצלי הזכיר שמו.

אמנם כאן הוא המקום לחקור על אבו סעיד זה מקלד האגרון ועל כל אבו סעיד בכלל, ואומר כל אצו סעיד המוזכר אלל חכמי הקדמים אינו אחר מן ר' לוי צנו של ר' יפת הלוי כמו שהוא אצו סעיד זה המוזכר צאגרונו של עלי צפירוש לצנו של אלחסן הצנדי שהוא ר' יפת, והוא ג"כ המוזכר אללס מן צעל המצחר ואילך צסס אצו האשס (נכספח' לך 87), ואס יקפץ ארס לשאר על סצת הכפלת שכי כינויס לחכס אחד צעינו, אשצ' לו שהכינוי אצו סעיד לצד הוא הנכון צאמת ע"ש צנו שהיה שזה כנראה לשס זקנו ר' יפת המכונה ג"כ ר' סעיד (הערות 162) וכן מכנהו גם ר' כלצ אפינדופולו מעתיק ס' המלות שלו צשירו צראש ספר זה צסס סוך בו סעיד צן יפת (קאט' ליידען להח' ש"ס כ"י לך 85), ומה שמכנהו סס מקודס סעיד צהשמטת אבו הוא ללחינת המשקל, והח' דעליטש כ"י צהאונומאסטיקון שצסוף ע"ח היטצ' להעיד שמלת בו היא ת' אבו, וכן דאינו לעיל (לך קיז) שקונה האגרון היה דוד צן יפת הנודע אצועמד צן בויעלי ת' אבו עלי, (אשר דרך אבצ נעיד שאין לורך לעשות מן לוי העצדי עלי צערצוי (Jost Gesch. d. J. II. S. 348) אלל אצו עלי הוא לרוב הכינוי של יפת כמו אצו זכריא ליהודה ואצו יעקוב ליוסף ואצו סלימאן לדוד) וכן מלאתי סס סמיכה למה שחצצתי כבר שאצו עלי יפת וצנו לוי הלוי הנודע סוך צן סעיד המוצא צאס"הכ ר' ז"ה ועוד צמקומות היא טעות וז"ל בו סעיד ת' אבו סעיד וכתחלף להמעתיק מלת בו צמלת בן והח' דעליטש כ"י מציא כך מתוך אש"הכ כ"י שסס צאמת בו סעיד, אע"פי ששתי הנוסחאות כאחת טעות, ור' לוי יוכל להתכנות אבו סעיד וגם בן סעיד ע"ש אצו כנ"ל, וקלת מהאחרונים השמישו גם מלת בו או בן לבגרי וכנהו צססס סעיד או סעדיה, והנה צנכספח יו"ד דאינו שצעל המצחר מכנהו אצו השס, ועתה דואיס אנו ג"כ שאותו ס' המלות צעלמו (כפי מה שנראה מהמוצא צו) המיוחס צהקאלטוב הנזכר לאצו סעיד מיוחס צכ"י של דא"פ כ"י לאצו השס (שס), הא כינר? אלל העניין הוא כך, הנה ר' יפת הלוי ידוע להקדמים צכנוי אצו עלי, והנה נמלא גם אלל הערצייס חכס אחד צסס אצו עלי שהיה לו צן חכס צכנוי אצו האשס (שס) והס המה שדיעותיהס מוצאות צס' הנעימות לר"י הדואה צשמס, וצ' האחרונים הדאשון והאחרון שלא ידעו מן הערצייס האלה כלום, ומקודס היחידי על דעות הפילוסופיס היה דק ספרי ר' יוסף זה כשמלאו צספר הכ"ל דעת אצו עלי סצרו צטעות שהיא דעת ר' יפת ומצאת הטעות נולדה עוד טעות אחרת, כי הקיסו שלפי כך ג"כ דעת צנו אצו האשס סס א"כ היא דעת ר' לוי צנו של ר' יפת, שהרי ר' אהרן האחרון צס' ע"ח צפרק ר' מענו מציא דעות ר' יפת וצנו ר' לוי הנמלאות צספרו של ר' יוסף הכ"ל צסס אצו עלי, הערצוי ואצו האשס צנו צז"סל: כי אצו עלי היה אומר כי ההיות הוא מן דצד זולת הרחישה

וההשכחה, והעוז הוא הדבר אשר אמר לנו הידוע לנו השם והוא כי היותו
 וכו' הרי שחשז את לנו עלי הערבי וזנו לנו האשם לר' יפת וזנו ר' לוי,
 והאחרונים שזאו אחריהם נמשכו אחריהם כעוד הכמשך אשר הפקה, אבל
 גם מאשריהם תעו והתעורו גם הם, כי הנה חוץ ממה שזלתי מוצא גם
 הנעימות שום חכם יהודי קדאי או רבני, וכל הזכרים שם אינם אלא
 חכמים ערביים (רק אצי בלז הזלתי ידוע עוד לזדו נראה שהוא קדאי,
 הערות לז 199) לא נמצא שום מקום צקפריהם של ר' יפת ור' לוי עניין
 שירמזו אפילו דרך רחוקה על היותם פילוסופים ולא היו שניהם אלא
 תורכיים ובעלי דקדוק ולא אלוהיים, ועוד ר' יפת ז"ל ור' שמואל המערבי
 שכתבו ספריהם בלשון ערבי ומציאים חכמי הקדאים שקדמום בזכויהם
 הערביים שניהם מכנים את ר' לוי זכנוי או סעיד ולא לנו השם שזום
 מקום, (הערות לז 144 ולז 190), וגם אלל הדסי זלתי מוזכר הכנוי
 לנו האשם כללי, ולפיכך הוא צדור שאנו השם קדאי לא היה ולא נכדא אע"פי
 שמן זעל המצחר ואיך כינוי זו קלה חכמי הקדאים את ר' לוי הלוי
 זטעות, וזלמת לא לנו האשם שמו אלא לנו סעיד שמו, הוא לנו סעיד
 שר' משה זשיני צק' העריות שלו מכנהו הנשוא זטעות כמו שמכנה ג"כ
 את אצי אצי אציו צקס סעדיה הנשיא, ואמרתי זטעות לפי שלל פגשתי
 צקום מקום אחד ממשפחת הזנרי נתואר נשיא כ"א נתואר מלמד, הוא
 לנו סעיד זעליו ועל ר' יוסף הרואה שהיו מן הראשונים סמך עלמו ר'
 ישראל המערבי ואחריו ר' יפת תלמידו ור' שמואל המערבי ואחריהם תושבי
 א"י ומכרים עד זמנו של ר' משה הכ"ל נכד סדרת ר' ישועה שהיה אחרון
 בזמן מהם (שם) אע"פי שהבין זערו וזעד ר"י הכ"ל נכד תפיקתו של לנו
 אלפאלל זמקלת (הערות לז 177), היואל שאנו סעיד ולנו האשם וסיך צן
 סעיד וגם (לפעמים) סעיד וסעדיה הכל אחד הוא והוא ר' לוי המלמד
 צן ר' יפת הלוי שזכר ס' המלות זשנת ד"א תשס"ז (נכספ' לז 90) אשר
 כפי דברי רא"פ כ"י (צלי ראיה) השלימהו ר' סעיד אחיו (הערה לז 182)
 והוא זעל האגרון הקלר הכ"ל והוא זעל המקדמא ככ"ל¹) והנה מי
 המקדמא שלו זעלמה יש סמך ודגלים לדבר שהוא זעל האגרון הקלר כי
 אמנם הפרש גדול יש צין מקדמא זו לאותה של הרסצ"י צצחינת מהותן,
 צזמן שאותה של הרסצ"י מפרשת העניינים והמלות זעלמן לא המלות
 ומעידה על מחזרה שהוא מפרש, הנה המקדמא של ר' לוי צהפך זה מצלרת
 רק המלות הקשות ע"פי פשוטן ואומרת לכל: מחזרי הוא אגור ועורך
 מלין, וכן מן פתרונו על מלת עשתרות שתמכהו ע"י פירושו של ר"י צן
 שאלו צאברונו הנמצא ג"כ צאברונו של עלי (נכספ' לז 67 הערה 3) שקלרו
 מתוך אברונו של לנו סעיד, ג"כ כדמות סעד זעל המקדמא הוא זעל
 האגרון, ונמצא עוד לנו סעיד אחר צן עזריקס ממשפחת אלהיתו (שם
 64), ויש להעיר שנמצא עוד לוי הלוי צן ר' יפת הלוי מאוחד שחי זשנת
 ד"א תת"יה לזדיאה וחתם עלמו לעד על ש"מ של התכ"ך. (הנכתב זשנת
 ד"א תש"ע (פרוספיקט של פונקטור לז 82) ואכי משער שלוי זה הוא

¹ צנכסחים לז 98 נמנה זטעות לנו סעיד צין האחרונים ולריך למחקו. —
² על הרף האחרון של זה הקרון נמצא שער מכירה בלשון ערבי מושחת הכתיבה לכן
 לא זעתיקהו רק אליבהו כחן כמו שזוח: למח כחן צתאריך יוס אלנמע מסת
 לחלול חסתרח אלנענד חלסק"ר חסחק חזן חלמו' חלמע' מרסי ש"ן חזן חלמד' חלמע'

צנו של ר' יפת הרופא זן סעיד (הערות לז 185) שהזמן מסכים לכך, וא"כ היה גם ר' יפת זה השני לוי, ואולי הוא מיוצאי חללי של ר' יפת הקדמון. וא"כ יש צ' ר' יפת הלוי, והדבר מכריח לעיון עוד על איזה ספריט המיוחסים לר' יפת הלוי כגון ענין תפלה (כספחים לז 88) אולי הם ליפת הלוי זה השני. ונשאר לי לפגוש עוד תפיסה אחת שיוכל המצדק לתפסני בה, והיא שר' דניאל הרופא (לעז"ל 1851 לז 742) מליב צפירוש את אצו סעיד אלל ר' לוי זן יפת כמלא שחשצס לז' חכמים שונים, התשובה כזר כתצתי שכל האחרונים מן הקדאים והוא צתונס לא ידעו צין ימינס לשמאלס כדזר זה, והקדומו ואחרו, ואחדודזו, ועשו צחכמיהס כרלונס, והנה ר"מ צשילו אלל ד"ע ד"א ע"צ מוכיר דק לוי זן יפת וכן צזכרונות צסדור הכדפס, ולעימתס צעל אל"ז מוכיר יפת הלוי וצנו סעיד הלוי לחוד וג' צניו (דכ"א ע"צ) תחת אשר צעמוד הקודס עושה את ר' לוי למקבל מר' יפת אציו, הרי שחצז לוי וסעיד לאחד, וכן צעל החלוק (כספ' 106) מוכה ר' יפת ודק צנו האחד ר' סעיד הלוי וג' צניו, אולם צזכרונות דליטא ודלונקא (סס) כזכרים לוי אצו השיס וסעדיה הלוי כא"ו צפ"ע, וצס"מ"ק לוי אצו השיס וסעיד הלוי וג' צניו, אשר מכל ההכחות האלו ילא צצדור : א) שהוא לוי הוא סעיד או סעדיה הוא אצו סעיד הוא אצו השיס המוזכרים אלל האחרונים, ואיפשר שלמחה אללס זאת המצוכה תפני שהחליפוהו כד' סעיד אחיו, שר' לוי צעלמו מכנהו עלי סעיד (סס 64) . צ) שזכרונות הקדאים התחילו צומן מאוחר, עכ"פ לא קודם ר' אהרן צעל המצחר שהוא צעל הסדור, לפי שזכר צהן ר' לוי צאצו השיס וקודם לר' אהרן לא נודע לשוס מחצד צכינוי זה .

נשוב אל הרדצ"א, דאינו לעיל שחי צזמנו של הרס"ג זמן מעט עוד קודם ר' מנחם צ"ס"י, אמנס מניין לנו שגם לפניו חיו כזר אוגרי שדסי לש"הק ? זאת מודיע לנו הוא צעלמו צהקדמתו, אלה דצדיו סס : . . . שראיתי

עצד הלגשחר נ"ע מן מחלה ננססה הזה הלארצעה ועשרים מן מחצ חצן ע' חלצחצט חלה . . . צצריק חלוצחלה ען חלטיק מרסי חצן חלמרח' עצד חלרחים חלמברצי צחלצגע (?) תמחאנייה חלף ומיר מע חמלת תחריכה תעדל קטע תק"ן . . . ע' חלטיף חצן מרסי חלמדכ' חענ' לחדק מחצ חלמדכ' חעלחה על חחה . . . חחה חלצניע ועדס חלחסתחחק, תס חן עצד חלכרים חצן חלמד' חלרחים חלמברצי לחדק עלי חחה חלצניע ועדס חלחסתחחק, ודלך לחזיר חלמע' מרסי חצן שלמה חלכוהו, והעדים הס : משה כהן ויוסף זן ינחק ס"ט (יעויון הע' ט'), ועל הדף שלפניו חחר חלות : קרצ יסועה ותמלך הבסן וכו' נחלחות חלה הי"ח תיצות סנלעטרתי צציקוסן זה כמה שנים, והן : עפלא ערפוט מב טמנל שוקח יבהשע לעפיג שהמן לאעלמפגש בבסשנד טבאע, עד חסר לח צניר נפל צרעיוני שחולי הן מלירסות צחחד מלרופי הא"צ ומחחתי צחמת סצורופי אלבם קרחתי : יואל (כנראה סקרחתי עפלח ת' עפלח) הסופר בן רבנא יצחק שמעיה אחוישן יעבנ (?) אלהארוני סמדינת רמלה. סעתקתי צ' הרסיומות כחן צכדי להסלום מה סהסמיט סינגער כמו סהסמיט גם רסיומות חחרות שלח ידע לקרותן שחן כחן המקוס להציוחן - צכ"י מן המחזנים להרצ"ע סהיה לפני כזר זה כעשרים שנה, ובס צעלם חחד כ"י שחח לפני כעת מקורצן חחד של ס' הנ"ל הנוני קורח כן : וחלה הס שמות זקני לש"הק הרצ ר' ססל הןקרה זן מלליה כ"ע ויפת הלוי כ"ע ור' צנימוון החונדי כ"ע ור' דניאל זן משה כ"ע וכן יפת הלוי כ"ע ור' דודי הסחח כ"ע וחחיהס סקרו וינוחו על משצותס הבחן כז סעדיה תפיתוס רחש המצדדים וכו' חולם מסדר זמנס המקולקל של חכמו הקראים צעלמס המוצחים נרחה צעילז סמוספוס הס ממתיק קרחי חחד.

בספרי הקדמונים סדר הישר צעיני וערך נכון שבהם היתה מערת המדעים
(המחצר) הוצאת כלל מלות העזריות בכל שער ושער, אמנם לשיהיה זה
ראיתי ללכת דרך מי שקדמני בזה ולהישיר אל תכלית מבמתם ציחוד צעיני
הסדר והערך, ואם הפתרון מחולף בקצת ממה שאמרו הם אין דע, כי לא
סרו החכמים היותם מתחלפים לפי שכר חלפה לנו לשוננו ואנחנו אין
אנו משתמשין במלותיה, ולכן נשתכחו ונתרחקו מוצניהם ונשתקעו ענייניהם
עכ"ל, . . . אני ראית פי כתב אללאויל כסר אסתחסנתה ודתויז

ירתלא אין זהא קלד אלמדם אחלאל גמלה לבה אלעזראני פי כל צאז וצאז
פלימכנה כדאך פראית אסיר סירה מן תקדמני פי דלך ואקלד (צכ"י וקאלד)
קלדהם ומאכדהם כאלה פי מעני אלפתויז ואלנסק ואן כאלפת אלעזארה
פי צען מא חכוה פלא לר אר לס תזאל אלעלמא מכתלפין מן חית קד
פאתחנא (פאתחנא ?) לבתנא ונחן ביר מסתעמלין אלפאלהא פאנדרסת
חיכיל וצעת אברללהא ואסתברקת מעניהא) וכן צעור לם אמר: וזה וכו'
מה ששמענוהו מן החכמים. מדבריו שומעים אנו צדוד שעוד לפניו (וא"כ
גם לפני הרמ"ב) היו כבר כותבי אנדונות ומסדריהם ע"פי א"צ יותר מאחד
אלא שהם צלתי ידועים לנו לאצדן חזריהם כמו שראינו ב"כ לעיל לז' ע'
ומ"צ שגם לכסי צן נח קדמו כבר פותרי המקרא שעליהם הוא נותן לפתרונו
היתרון, ואלמלא ללחנו להליל את אברונו של הרד"א מן השכחה היינו
מכחישים גם מליאות אברון צסדר א"צ קודם מנחם, וכבר שומעים אנו גם
את ר' יוסף הרואה (שגם הוא צן דורו של הרמ"ב) מדבר מתנאי הדקדקין
ואנשי הלשון וצעלי הקריאה וסופרים וצעלי מסורת (הערות לז' 199), וכן
ר' יפת הלוי צפירושו ליטע' כ"צ ה' מזכיר כבר המדקדקים שלפניו צתואר
אלדקדוקין כאשר נראה להלן, ואחריהם צעל אש"כ סימן ע"ג אומר
ודקדקתי וכו' אף צספדי הדקדוקין וספדי האברונות וכו' ושם ס' ע"ד
כאלה תמלאם צנקוד משכילינו יד"הא ודברתי מעט מהרצה וכו' מלמוד
משכילינו כ"ע ואצו יוסף הזקן (אולי הוא ר' יעקב אלשיך אלמופק, כספ'
לז' 63) למדנו בזה צספרו ותמלא צו כל משאלותיך וכו' תמלאם צאר
היטצ צס' דקדוק סהל צן מלליח, וצס' מאירת עינים ספר הדוני ושאר
ספדי משכילי (ר"ל ספדי הקראים) וכו' ואח"כ הוא מזכיר מדקדוקי הרצנים
היוג ור' יונה והראצ"ע ועסיים ושאר צעלי הלשון מדקדקי צכינו הנוכח
כדרכו כשמדבר לעומת הרצנים, וצזה די להכריח את המתעקשים להודות
שאגידת האברונות וחזור ספדי דקדוק ונקוד ומסורה ושקול השידים התחילו
כבר זמן רב קודם הרמ"ב ז"ל ואנ"ל קודם מנחם, וצלי ספק כמלאו מחזרים
כאלו אז גם אלל הרצנים אלא שנסתכחו לאצידת ספדיהם .

אמנם אם היה הרדב"א רבני או קראי ? הנה מלצד מה שמזכיר את
הרמ"ב צתואר אלפיומי ומלצד מה שמתאר את חכמי צ"מ צמלת
משכילים (צאצ שד) נראה עוד שצכל המקימות שפלה צהם מחלקת צין
הקראים והרצנים מדאים פירושו צאלצע על מחצדם שקראי היה ולא רצני,
ואקצן אותם כאן צנקוס אחד לא למען אמת דברי, כי לתכלית זאת די
צאחד, אלא לפי שגם צלא"ה אלעורך להליב לפני הקורא דובמאות מאברונו,
יצואו גם אלה להשלים הליוד ממנו, אלה דבריו:

בשער או וכמורו (כמו השצת והמילה שהזכיר לפני זה) **שאר המלות** כשאלנו משתמשים צידונו צעשייתם נהיה צהם לעם סגולה, וזהו אמרו וקשרתם לאות וכו' וענין זאת הקשירה הוא חיוב העשיה כדמות למלות מילה וכדויות לצעור חמץ ולעשיית הסוכה ומה שיחוייב מן העברה והעומאה, עד שכל מי שרואה אותנו כך יעיד לנו שאנחנו ישראלים (1), וכעין זה צשער קש: ומה (דלונו ולאחד של המוצנים של פעל קשר הוא) הקשירה כלל כמו קשרם על לצך והסקירה צחכמות קשרם על בגרותיך, וחיוצ עשייתן [של המלות] קשרם על אלצעותיך וכמו שיאמר וקשרתם לאות ע"י (2) וצשער טף: וכמלא טף שורש להולאת דברים מהספה ולחון כמו ועלימו תעף וכו' ומה כאמר והיו לטועפת שיהיו לדברים ללולים וצדורים צין עיניך (=), ועלי צ"ס הכולך צעקבותיו אומר צאנרונו: לטועפת למשא ומתן של דברים, וי"א לסצוים, וי"א תכשעין של דאש, מלשון חכמים, וי"א לדברים צדורים מענין והטף אל דרוס (4), וצעל המצחר אומר: וחכמינו ז"ל פירשוהו מן והטף א"ד לשון סצוב (ועיון צמפרט סס, וצמחצרת ענחם ערך טף וצס' צית האזר לרשד"ל).

בשער אל ויחכו צאלוש סס מקום ולא כמו שאמרו הדצנים שמדצד סין הוא אלוש וסס נחנו השצת והמן צלא סוס דאיה ע"ז, וצין מדצד סין ואלוש מסע לאמרו ויסעו אמדצד סין וגו' עכ"ל (=). והנה שהצצת נחן צאלוש הוא צס"ע סוף פ"ה, ואע"פי שלעיל מניה אמרו צצמדה נחן מתווך הבאון ר"א ז"ל צצאלוש נחן להס השצה, וצמדה נלויה מהסס, אמנס שהמן ניתן צאלוש הוא צצ"ר פ' וירא: הוא מדצד סין הוא מדצד אלוש מאיזה זכות זכו ישראל שניתן להם מן צמדצד צצכותו של אצדהס שאמר לושי ועשי עבות וכו'.

בשער במ אחרי אמרו שטעו אנשים צפידוש וצפגרי מלכיהם צצמותם (יחזקאל ע"ג ז') וחצצו שקמן הצית אינו כדון והניקוד הנכון הוא צצמותם צשוא הציו"ת (כנראה היא דעת היונתן) ואחרי בלותו דעתו שהמלה היא צצסרון ציו"ת, ע"ד ויקצרוהו ציתו (דס"צ ל"ג כ') והכוונה שלא יציאו פגרי המלכים צצ"המק כמו שהיו רגילין להכניס המתיס צצמות ולהתפלל עליהם ע"ד הנויס, הוא מוסף אלה הדצדים: ועד צמכנו

(1) ומתלה סחיר אלפרחין עוד מח נסבל חידונו צהה נמתח צהה רבו קו' וקשרתם לאות ע"י והדח אלעקד הו לזוס פעלהה כלהמצדדה חלי אלכניה וחלמצדדה נפסי אלנמיר ולעמל אלסוכה ומח ילזס מן אלמחר ואלטמא סכל מן רחיונה דלך סהד נחח חננח ישראלים. — (2) ומנה חעתקחד סי חלקנז מתל קשרם על לבך ולהג סי חלעלום קשרם על בגרותיך, ולזוס פעלהה קשרם על אצבעותיך ועלי מח יקול וקשרתם לאות וגו'. — (3) ונחח טף חס למחוליה חלכלח וחצחחחה מתל ועלימו תטף מלתי אל תטיפו יטיפון ולא תטיף וחטף אל מקדשים ומן דלך קיל ודרי לטוטפת נכון לחסתחזה צין עיניך. — (4) ולטטפת למחוליה וקיל לנתפתחחח (נכ"י חל חנתפתחחח) וקיל עלחיו מן כלחמהס וקיל לחחחחח מן מעני וחטף אלדרום. — (5) ויחכו באלוש חסס מכחן וליס כמח קחלו חלנצחין חן מדבר סין הו אלרש ומס עטיו חלסצת וחלמן צלח דליל וצין מדבר סין ואלרש מחלחס לקי' ויסעו ממדבר סין ויחכו בדפקה ויסעו מדפקה ויחכו באלרש.

זה מכניסין הרצנים את המתים בכל עיר צנתי הכנסיות שלהם ואומרים עליהם לרוב הדין ^(א).

בשער בע אחרי הביאו רובמאות להוראת הצערה והדלקה לשרש בער הוא אומר כך: וכמוהו לא תצערו אש (שמות ל"ה ג') לא תצערו לא תדליקו, ופסוק אחד כולל צ' ההוראות יחד והוא ויצער אש כלפידים (שופ' ע"ו ה') והדליק, ויצער מבדיש ועד קמה (שם) וצער, ומן זה הלשון (לרובו לפי שהוליאה התורה הדלקת האש כלשון הצערה הכוללת צ' ההוראות האלה) נאסר הכר צננת צין שתקדם הדלקתו קודם הצננת או צננת, וכבר יש מי שהחליט שהפעל בער איננו נופל על הכר, ואמנם נאמר צו ובהעלות אהרן, ובהעלותך את הכרות, ולא יתכן א"כ תבערו על הכר, אצל שכתו ונדרתיכם לצערם צעד (ד"צ י"ג י"א) לצערם (שם ד' כ') (ע"כ), ואח"כ הולך ומחלק צין הוראת שרש בער צקישורו עם צי"ת לקישורו עם מ"ס, ויעויין כספחים ל"ד 90 ואילך, ואם יגזור ד' צהיים יצואו כל דצדי הרס"ב ותצננת הר"ד יפת צעניין זה צליקוטי חלק צ' אי"ה ויעויין עוד להלן אלל עשה הכהני צהערה.

בשער דם ואמרו כי נפש הצער צדס הוא (ויק' י"ז י"א) ירלה שנפש הצער צדס היא קיומו צגשס, והפכו דמו צנפשו הוא (שם י"ז י"ג) והדס צנפס לרובו שקלתס צקלת תלוי קיומס צגוף זה צזה וכשיחסר האחד לא יתקיים האחד, וענין אמרו כי הדס הוא צנפס יכפר (שם י"ז י"א) אמד לפי שמציאות הדס וקיומו צנפס, לכן מכפר עליה לרובו לכן מכפר על הנפשות ויצוא תמורתן, ירלה צקצננות הכיפור, וכבר נתחלפו אנשים צפידוש דמיו צו דמיהס צס (ויקרא כ') . . . אמרו שמהו לומדים אנחנו מיתת חנק וזהו מי שימות ודמיו צו (ד"ל מי שנחנק נשאר הדס צקצרו, ואינו יודע אל מי כיון, כי דצותינו לומדים כל מקום שנאמר דמיו צו דמיהס צס מאוז וירעוני שהיא צסקילה ולא צחנק) ואמרו . . . ד' מיתות צ"ד סקילה שריפה הרב וחנק, הרב הוא ע"פי חלוקס [של הרצנים] מיתת סייף וחנה ע"פי הוראתס יולל מאמרו דמיהס צס, אצל אנו מולאים דמיהס צס צמיתת סייף, והוא אמרו והרבת את האשה ואת הצרמה מות יומתו דמיהס צס, ועוד איך יהיה דין הצרמה צחנק והס אמרו ומיתת חנק לעושה צדון, וכבר מלאנו דמיהס צס נאמר על סקילה והוא אמרו צאצן ירבמו אותס דמיהס צס (ויקרא כ' כ"ז), ואמר אחר דמיהס עליהס לרובו שצמותס יול דמס על גופס, ואמר אחר דמס צדאסס כלומר הס סצצו זה, והקרוצ שיהיה דמיהס צס דמיהס צדאסס דהיינו שהוא צלתי כדש מיד ההורב לא צידי שמיס ולא צידי אדס כאמרו דמו צדאשו ואנחנו כקיים ^(א), (יעויין צהדאצ"ע לויק' כ' ע' וצמצחר שס וצפ' משפטים).

^(א) ואלי ומנחה ה"ח חלוצחיון פי כל צלד ידחלכון חלמותה פי כנחיהסס ויקולונו עליהן צדוק הדין. — ^(ב) נשכת הערבי כאן צדסום ויצח צין התיקונים וההשמעות. — ^(ג) . . . וקו' כי נפש (צכ"י הנפש) חבשר בדם הוא יעני חן נפס חלבשר צחלדס היא קחימה פי חלגסס, ועכסה דמו בנפשו הוא וחלדס צחלגסס חי חן צעניה צצנן הי קחימה פי חלגסס סמח עדס מנחה לח יתנת חכר וחדה, ומעני קו' כי הדס חווא בנפש יכפר קחל לחן חלדס צחלגסס הי תצנתה סלדנך יכפר ענהה חי ללדנך יכפר ען חלגססס ויגוז ענהה חעני צקראצין חלחפתגפסחר וקד חכתלסו (חכתנף)

בשער חי' . . . וכבר שואלים בני אדם צאמרו וישבע צחי העולם (דכאל י"ג) אם נשבע צמס הצודא או נשבע צחי העולם ? וקלת אמרו נשבע צמי שלו חי נלח, שהוא הצודא יתעלה, וזה לא יעצר מצ' פנים, האחד שלא יאמר צודא שהוא חי צחיים, והצ' לא ישוץ אליו חי עולם, כי עולם זה הוא העולם (כלומר מלת עולם כאן איך ענינו כלל אלל העולם מעט), ולרוצ אומרים הרצנים צתשצחתם חי העולמים חי ולא חי ואמרו עולמים ולא עולם (כלומר לא ככתוב), וקלת אמרו שנשבע צחי העולם וקיומו, ולא יתכן זה לאמרו וידם ימינו ושמאלנו אל השמים והקדוץ אללי שנשבע צודא ית' שבו חי העולם וקיומו ולכן תתכן הסמיכות (דלונו שלמלת חי) לפי שהחיים והקיום שזים אל העולם א' (הראצ"ע צפסוק זה מפרש ב"כ כך) .

בשער לך ומלאנו ילדה לשון גדול כמו ותעשת צמי מיכל צת שאלו אשר ילדה לעדריאל (ש"צ כ"א ח') ועדריאל היה צעל מצד אלל לפי ששמרה ילדי אחותה וגדלה אותם מפני שלא היה לה ולד, וכמוהו מולדת אצין (ויק' י"ח י"א) ילדה בידול אצין, ועעה המתרגם צאמרו דילידה מן אצין לפי שהנולדים מן האצ כבר מוזכרים צערות אחותך צת אצין או צת אמך מולדת צית ואין להזכרם פה פנים, ועוד שאין המנהג לקדוץ צת האם צת אשת האצ, וכיון שזה שקד יתאמת פידוש חכמי הקראים צמולדת אצין שהוא לשון בידול לא לשון לידה וכמוהו ותבל יולדתך א' .

חננחם פי דמיו בו דמיהם במ מן לנך . . . קאלו חן מן הדח נתעלם מיתח חנק והו חלדי ימות ודמה פיה וקאלו . . . ארבע מיתות ב"ד סקילה שריפה הרג וחנק, הרג הו פי חקסחמהם קתל חלסיף וחנק צחלעמהם (ז"ל צחלעחמהם) הו מסתכך מן קו' דמיהם במ, ונחן נגד דמיהם במ ען קתל חלסיף והו קולה והרגת את חאשה וגו' דמיהם במ וחילת כוף יכון חמר חלצהימה בחנק והס קאלו ומיתת חנה לעושה בזדון וקד וידנח דמיהם במ מקול עזי סקילה והו קו' באבן י"א דמיהם במ, וקאל חכר דמיהם עליהם חי ענד קתלהם יסיל דמיהם עלי חנחמהם וקאל חכר דמיהם צרוסהם חי הס סצרו לנך וחלחקדז חן יכון דמיהם צס דמיהם צרוסהם ולא מטחלצה עלי קתלהם לח מן חלד' ולא מן חננחם נחו קו' דמו בראשו ז"ב. — א' . . . וקד יתסחיל חננחם פי קו' וישבע בחי העולם סל חלף צחמס חלצחרי או חלף צחיות (sic) חלעחלס סקוס קאלו חלף צחלדי לה חיותה חלדוחס והו חלצחרי תע' והדח לח יגרו מן ובהין חלוחחד חן לח יקאל פי חלצחרי חי צחיות וחלצ' לח ינצס חניה חי עולם לחן עולם היה הו חלעחלס, וחכתר מח קאלו חלצחרינון פי תסצוחס חי העולמים חי ולא חי וקאלו עולמים ולא עולם, וקוס קאלו חלף צחיות חלעחלס וצקהם ולא יגרו לקולה וידם ימינו וגו' וחלדי יקרו ענדי חנה חלף צחלצחרי תע' חלדי צה חיותה חלעחלס ותצחתה ודלנך (לח) יגרו חלחלסה חד חלחיותה וחלצקה מנסובה חלי חלעחלס. — א' ולנח ילדה תרציה מתל אשר ילדה [לעדריאל], ועדריאל כאן זוג מרב ולחנן למח חכנסת חולחד חכתהו ורצתהם מן חית, לס יכן (צכ"י יכון) להח ולד ומתלה מולדת אביך יכוד תרציה חניך וקד גלט אלמתרגם פי קו' דילדיה מן אבך ולחן חלתי (צכ"י חלדי) תתחלד

עכ"ל ויעויין הראש"ע פסוק זה, והרס"ז צדדנומו לתלים מתרגם ב"כ
 אני היום ילדתיך (שם ז') אנא אליום אנשיחך כלומר אני היום גדלתיך,
 והקאמום מציא שיש מוצן זה של גידול גם לפעל ולד צעדני צתמונה ה'צ'
 הדבושה, וז"ל צעדני שאני מעתיקו פה לעצדי: ההולדה ורלונו שדש ולד
 צתמונה ה'צ' הכ"ל) היא הבידול ומזה מאמר הש"ית ליסוע צ"מ אתה צני
 ואני ילדתיך, כלומר גדלתיך אזל הנוולדים אומרים וכו' ואני ילדתיך וכו'
 ואצן אללתיך מפרש זה ב"כ כך מן הפיעל הדבוש והקלוה הנוולדים
 (רלונו שעשו מפיעל הדבוש קל) וכו' ע"ש, ונ"ל שמזה צא שינוי הנקוד של
 ילדתיך ת' ילדתיך להורות על הפיעל כי החידק מרמו על העצד פיעל
 (ואם שצא צפעל זה תחת הע"הפ) להורות על מוצן הבידול נגד מוצנס
 של הנוולדים, וזהבדלמאטיק שלי אספתי דובמאות דעות משינוי הנקוד
 לרמו ידוע, והנה כמו שהוא חולק כאן על המתדבס כן הוא עושה זה צכמה
 מקומות, ד"מ צשער דף: צוי פארן וצין תפל טס מקוס ולא כדעת המתדבס
 שצפארן אתפלו (דדש לשון תפל) על אנא (דדש לשון לצן שהוא מן) ולפי
 שהוא דדש מעאן צתדבומו, ויעויין להלן מלת אמתה צשער זר ואלל עלי
 צ"ס אות ט'.

בשער נד וכבר טעו הדבנים טעות גדולה בזה, וזה שהם קורין מה
 שתכנים האשה מצית אציה כדוכיא וכן כותצין צתצותיהן דן
 כדוכיא דהנעלת, ותחלת טעותם היא שיכתצו כל מה שתכנים מצית אציה
 לצעל כדן ואינס מצחינים, והצ' שהם יעשו הנשים כותנות להאנשים כדן
 והיא ע"ל היותר מבונה שאיפשר י).

בשער עי וכבר חשצו אנשים שאמרו והיה אם מעיני העדה (צמד' ט"ו
 כ"א) ירלה ראשי העדה וצחורי הקהל כמו שתאמר צעדני
 עין אלמתאע (עין הסחורה כלומר מיעצ הסחורה) ואיכנו כך אלל הוא
 דצוד כולל כמו שאמר ועשו כל העדה וכעוהו ואם כל עדת ישראל יסנו
 ירלה כל העדה כולה (ז) עכ"ל, והנה צעלי זה הפירוש של עיני העדה
 שרלונו ראשי העדה הם דז"ל צספרא פרשה ד' פסקא א' ע"ש.
בשער צי לן פרח וכעוהו כל לין ומענין זה נקרא כל מראה לצוע
 ציצת כמו ועשו להם לילית, לפי שמראה שלה מעונה ממראה
 הצבד דהיינו מראה מעונה ממראה החוט של תכלת הנתון צתוך היליית
 כאמרו וכתבו ענ"ה פתיל תכלת צכדי שיהיה ככר החוט ממראה היליית
 והיליית ממראה הצבד ואז יהיה כדאה וככר לעין כאמרו וראיתם אותה

מן אלחז מדכורה סי ערות אחותך בת אביך יבו' וליס ללתדכיר הסנה ובה,
 וחילת לים מן חלרסוס חן יקחל סי צנת חלחז צנת מראה חלחז וחדח צעל דלך נח
 תפסיר עלמח חלקרחיון סי מולדת אביך חנה תרציה לח ולחד ומתלה ישמח אביך
 ואמך וחגל יולדתך. — א) וקד גלטו חלרצוויין בלט צכיר סי הדח ודלך חנהס יסמו
 מח תגיז חלחמרה' מן צית חניה' ברוביא וכדו יכתצו סי כתצהס דן ברוביא
 דהנעלת מחול גלטהס חן וכתצו כל מח תגיז מן צית חניה' ללרבל צנה ולס יסערון
 וחלחחני חן ינגלון חלנשה יעטו ללרבל חצח' גון צחקצח (צחק צה) מח יכון.
 א) וקד תוהס קוס חן קו' והיה אם מעיני העדה ועיני חלחז חלנעהס ועיון חלקחל
 כמח חקול עין אלמתאע וליס כדלך צל הו קול מעמוס כמח קחל ועשו כל

והכרתם, ועד"ז כינה את השער לילת ראשי (יחזקאל מ' ב') ידלה מחלפות
 השער והשחור כלכן הוא הליך, וכבר חשבו אנשים שילת ראשי הם למחלפות
 ולא שום ראיה, (כלומר לרעתו לילת ראשי כקדמו כן המחלפות ע"ל השאלה
 שציל שוכו הבוון שלהן. אבל לר"ק הוא שם למחלפות צענם וראשונה צלי
 ראיה) ולא די לזה אלא ששורה ג"כ ראיה על שיליות הכנה הוא מחלפות
 החושים וצארו על ליליות עם הליליות ולכן ישזרו שני חושים לצנים עם חוט
 אחד של תכלת צנת אחת, אולם לא אדע על איזה מן השלשה נופל שם
 לילת שיביה התכלת עמה, ואשר הוא הקדוץ מדעת החכמים הוא
 שהליליות היא זולת הפתיל והפתיל הוא זולת הליליות והליליות היא ליקיכתון
 על כפי הטליות, ופתיל תכלת הוא חוט נתון בתוך הליליות כאמרו ונתנו
 על ליליות ובו, והחוט שזור כמעשה החבל וכמו שקראן ג"כ גדילים,
 וארכן יתכן שיביה צמדת זרת יתר או פחות, וצאיזה מקום מן הצבד יושמו
 צלתי נזכר והראוי שיביה צאופן שלא יתקדע הצבד וסידלו החושים צפ"ע
 מן הצבד י). (יעוין הראש"ע והמצחד לצמד' ט"ו ל"ח).

בשער מל ומלק יחתך לוארו וזהו עיקר השחיטה שיחתך מלד הושט
 ממול העורף לא מעלה ולא מטה דרוני לא למעלה מן הטבעת
 ולא למטה מן הוואר כ"א מן הראש והוואר והוא מול העורף צאמלע,
 ואמרו ולא יצדיל שיצדיל הראש מן הוואר צבוף השחיטה וכל מה שיוצדל
 ויכרת העגס לא תתכן אכילתו, ויש מן החכמים שאמד צמלת ומלק שהוא
 פעל נופל צו אחד השחיטה (צעל המחצר לויקרא א' ט"ו מציא זאת הדיעה
 ואומר: וי"א מתחלה היה שוחט ואח"כ היה מולק, וזהו דעת רוב הקדאים
 ע"כ, והוא דעת ר' משה צן אדוניס יעוין העדות לז' 138 הערה 3),
 ומה שאני נוטה אליו הוא שהוא הוראת השחיטה צעוף להיותו דק הוואר
 וכשלמדנו דק צבד נצין ממילא צגס²) עכ"ל. והנה דעתו היא הדיעה

הערה ומתלה ואם כל עדת ישראל ישנו ובו' יעני כל חלבתמה"ה. — (1) צין זהו
 ומתלה כל ציין וכו' ומן סכל לך יסמה כל לון מלצוב זהרה מתל ועשו להם ציצת
 ולחן לונה צכלחף לון חלחוב חי לון כחן סוח לון חלכטי סמ:כוני חלמבעול סי
 וסט חלחורה בקר' ונתנו ובו' פתיל תכלת ליוון מצחין חלכטי מן לון חלחורה
 וחלחורה מן לון חלחוב סיכון טחורה מרהוה, וכקר' וראיתם אותו ובו' ומתלה
 הסמיה חלשער בציצית ראשי יעני דוחיב חלשער וחלסוחד סי חלחיחן ססו ציין
 וקד ועס קוס חן ציצית ראשי חסס לדוחיב צלה דליוז ומה כסח דלך חלה בעורה
 דליוז עלי חן ציצית הכנה דוחיב חלכיוט וססרו על ציצית הכנה מע חל ציצית
 סיטסרון כיוון צין וכיט סמנבון טסר וחחד סלה חדרי עלי חימה מן חלג' יקע
 חסס ציצית חתייוייר חלסמנכוני מעה וחלדי יקרב מן קול חלעלמח חן חלציצית ביר
 חלפתיל וחלפתיל ביר חלציצית וחלציצית זהרה מעמולה סי חלחחף חלנדח
 ופתיל תכלת הו כיוט מגעול [סי] וסט חלחורה בקר' ונתנו עצה פתיל תכלת,
 וחלכטי חלסור (חלסור) כעמל חלחקוד ועלי מה חסמחיה חל גדילים וטולה סיביו עלי
 חלחקודיר סבר זהוד וחחקן וסי חי מונע מחדר מן חלחוב לס ידבר סיביו כמקדחר מח
 לח יתנסר חלחוב ועלי חן חלסר חלכיוט מכלחה ען חלחוב. — (2) ומלק יחו' רקנתה

שמציא צעל המצח סס צתחלה: וי"א ומלק צמקוס ושחט ומטיב עליה
 ע"ס, וכד הזכיר ר' יפת הלוי צפירושו על החורה זאת הדיעה מצלי הזכרת
 סס אומרה ומטיב עליה צז"הל: נטיצ עתה על מי שחטש שהמליקה והשחיטה
 אין הפרש ציניהם צמעשה ושאתרו ממול ערפו ירלה צו נוכה העורף מן
 הגרון וזאת הדעת אינה אמת לפי שלא יתכן שישימט מלה ידועה ושחט
 ושתמש צמלה צלתי משמשת כלל ז) עכ"ל, ויעויין אש"כ סימן י"ד,
 ומנחם צ"ס מפרש כהרדצ"א ממש שמליקה היא שחיטה צעוף ויעויין צמחצרתו
 ערך זה וצנספחים ל"ד 58).

מבל הערכים האלו שהציאונו נראה צדוד שהרדצ"א קראי היה. והנה חוץ
 ממה שחזר האברון הזה היה ב"כ מדקדק ומפרש, מדקדק כמו
 סנדאה להלן מתוך אברונו צעלמו וכמו שיעיד עליו ס' הסקוד שחזר ומתכר
 מן הרסצ"י צמקדמתו (נכס' ל"ד 62), ומפרש כמו שיתצאר מפירושו
 צאברונו זה, וחזר ב"כ פירושים על חלקי תנ"ך אשר אותם שעל תהלים
 וס"ה הוא מצויר צעלמו, על תהלים צשער בן, אחרי הדחיצו סס הדצוד
 צפירוש על מות לצן (ת' ע' א') שהוא מוסב על בליית הפלשתי ושכל דצדי
 הקפיעול שצים עליו הוא מסיים: וכד ציארתי זה צפירושי להמזמור על
 אופן מצואר (קד אוצחת דלך פי שרחי ללמזמור תפנין ביין ואצח),
 ועל סה"ש כמו שאומר צסוף שער צע: כמו שצארתי זה צפסוק אני יטינה
 (ועלי מא שרחת דלך פי פצל אני יטנה), וכן צשער אל: וכד ציארתי
 קלת זה צס"הס אלל מלאוני השומרים וקד אוצחת בעץ דלך פי שיר
 השידים וכו'.

עתה אדבר על תכונת האברון עלמו, צדיש כל שער ושער הוא מסדר כל
 הפסוקים כוללי התצות שתצאנה מפורשות צזה השער צז"אז על
 הסדר, ואח"כ הוא מתחיל פירושם, כל שרשיו צנוים על יסוד צ' אותיות
 צלצד חוץ מן המדוצעים, עד שצאו אללו כל הבצרות צלולות וכלולות ציסוד
 אחד, כמו צד"ע שרשי נסח ושיח וישח יסוד כולם סח או שח צשין שמאלית,
 ואלל י"ד שרשים אינו מניח ליסוד אלל אות אחד צלצד, ואלה היסודיים
 נקראים אללו שרשיים, אלל האותיות הנוספים עליהן יהיו לשמוש כמו
 אותיות איתן דומיהן או אפילו להרצפת השורש הנקראים אלל רש"י ז"ל
 יסוד כופל למו הנו"ן צשדשי חפ"כ או ה"א צשדשי כל"ה הנחשצים אללנו
 מיתות ר' יהודה חיוב מניח השטה של ב' אותיות השורש ואילך לאותיות

והו אלל אלדציהם אן יחז מן גסה אלחלקוס צאזח חלקפת לח סוק ולח חספל חעני
 לח סוק אלעקדה (אלעקרה) ולח חספל אלענק צל מן אלגחם וחלענק והו סול
 העורף סוח וקו' ולא יבדיל אן יסלל אלגחם מן אלענק סי נסם אלדציהם וכל מח
 יוספל וייקטע אלענס לח יבת חכנה, וצען אלעמח קחל פי ומלך חנה פעל וחקע
 סיה צעד אלדציהם, וחלדו חמיל חניה חנה תעלים אלדציהם פי אלטחור לחנה דקיק
 אלענק וחדח תעלמח סי אלדקיק כננה צצרה פי אלכציר. — ז) נדד חלחן עליו מן זעס
 חן אל מליקה וחל שחיטה פעלה לח יכתף וחן קולה סמול ערפו וכיד צה חדח
 קפחה מן חלקה וחדח חלקול ביר צחיה לחנה לח יבת ויע חלנסט אלמסור צה
 ושחט ויחתי צלפט ביר מסתעמל סימח וכו'.

שרשיים. נקראים אלל צעל האגרון הזה מפלים להשדט (לואחק) עד שיאמר
 ד"מ על אות הב"ק, (שהוא אללו אחד מן הי"ד אותיות שהן צלצד יסוד
 צמלה שזכרנו לעיל) שידובר זו צלירוף האותיות העפלים (י"רלה צלירוף
 הנו"ן לפניו או ה"א אחריו או צטניהם) להוראת ההכאה (אלכ"ף ינטק
 זה צלואחקה ללצד), צרוז השרשים הוא מסתפק צתרגומם לערצי צלצד
 וצפסקוי קשי ההצנה מאריך צפירוטם, ונמלאות ג"כ מלות רצות, שנתצארו
 שלא צמקומן אלל אותה המלה הנמלאת עמה צפסוק אחד צדרך אבז, ויש
 ג"כ מלות הרצה החסרות צאגרונו, ואין לתמוה ע"ז כי אע"פי שגם הוא
 לא היה עוד מראשוני האוגדים כי צכד היו לפניו אגרוכות ממחדדים
 שקדמוהו ככ"ל, מ"ת הוא קדמון ציחס אל הצאים אחריו וצלי ספק שאותן
 האגרוכות שקדמו לו היו עוד יותר חסדים צדרך אל אגרונו, ויותר שצא
 אוגד אחד אוגד כן ישתלם אגרונו עד שאגרון צן גנאח ואחריו שרשי הד"ק
 והפדחון הם היותר שלמים מכל אותן שקדמום. צהקדמתו מונה ע"ס א"צ
 כל אותן הלירופים של צ' אותיות שיצאו צכ"הק מורכבים לשרט, ומונה
 ג"כ אותן ההרכצות והלירופים שאינן צאים מורכבים לשרט, כמו שעושה
 ד' מנחס.

מן המפרשים שקדמוהו איננו מזכיר אף אחד צצמו כ"א קורא אותם צצם
 אלמפסרין, ופעם אחת (דיש שער הן) מזכיר אלדקדוקין. אמר שם
 וז"ל: ופירש אחד המדקדקים כל זה המשקל (דהיינו משקל פעל שפירש
 אותו קודם לזה עבר מן הקל לפועלים עומדים כמו שהוא צצמת) שם אחד
 (ד"ל משקל אחר מן הצינוני) עד שהם לויעזים אשר שגא אשר הוא שונא,
 כאשר אָהַצ אציו כמו שהוא אורב, לא תקטר לא שב להיות חסר, (ועצר צען
 אלדקדוקין כל הדה אלחון אסם אכר פיקלון פי אשר שגא אלדי בו צאבן,
 כאשר אהצ אציו כמא בו מצו, לא חסר מא לאר נאקן), ומציא ג"כ צעלי
 הלסון (להלן שער לה) גם ר' יפת הלוי צפירושו ליטע' נ"צ ה' אומר דע
 שמלת מנאץ לה שתי דרכים להמדקקים (אעלם אן מנאץ פיה עדיקין
 ללדקדוקין) קלתם יראו שהמ"ם הוא הנכנס על המקור וקלתם יראו שהוא
 שם, ע"כ, אשר מזה נראה שצכד עוד לפניהם היו מדקדקים נושאים ונותנים
 על פירוש מלה שנקודה זרה, ואין כל חדש, את הדס"ג צן דורו הוא מזכיר
 דק צמקום אחד ככ"ל צכיננו אלפיומי צדרך הקדאים.

(¹) יפה מחד העיר החכם דש"ל כ"ו (צכ"הע תקס"ז ע' קס"ג וצ"החז' ע' ז"ח)
 שהצדלת הנחיס והחסרים למיניהם עם כל תועלתה הגדולה להכותבים צל"הק סצנה
 ג"כ הספד להחוקר צמוצווי השרשים צחדלו לצקט מוצן המלה ומקורה צמלה אחרת
 המסתווה אליה ציסוד עם היותה צלתי מסתוה צשרט, ע"ש צדכרו כי כניס הם, ולא זו
 צלצד אלל חסילנו לתלמידים לומדי הלסון הסדר הזה יותר מועיל ויפה, כי צחזון זה
 נקל עליהם מחד למצוא שרש כל מלה שסייכת להפעלים הצלתי שלמים, ואילו היה כזה
 עתה ככחי צימיו חרפי הייתי חסן לצכר מחצרת שרשים ע"ז הדרך צחזון סיכלול צ'
 הסיטות יחד, דלוי להנוח מקודם יסוד המלה צעל צ' אותיות ואח"כ לצרוט ממנו כל
 השרשים צעלי ג' ע"ו הוספת אותיות העפלים צאותיות קטנות להכיר צד"מ: יסוד
 קין יסוד ויהי לצרצעה כחשים יקין קצין קוין קציה, (א) יקין קל הורחאו כן,
 צהפעיל הורחאו כן וכו' (ב) קצין קל הורחאו כן וכו' ועל זה הסדר כל היסודיים
 למיניהם ומוצן מעצמו שרין זה האגרון להיות שלם כן צמספר היסודות והשרשים
 כן צמוצנס צדרך מה שנתבלה לאחרונים יותר מן הראשונים עד דוכרו זה, ומזה
 על אחד מצעלי מלאכה זו לעשות זאת.

כל חלקי הדקדוק היו ידועים וגלויים לפניו כדבר שכבר נתפשט למורו
 צנתי הספר, ולכן נמלאהו צדיק כל אות מאותיות השמוש מאריך מאד
 ציבור שימושי האות ההוא בכלל וצפרט כמעט בכל מה שנודע לנו מהם
 ע"ע, ולולי יראתי האדריכות הייתי מעתיק אחד מן האותיות השמושיות
 לדוגמא, ואעשה זאת צפעם אחרת איה, ותמורת זה אקצן כאן קלת
 מקומות עגוף האגרון המראים ידיעתו צמלאכה זו הן דקדוק המלות והן
 שמוש הלשון והן צטעמים והן צעסודה, ויש להעיר שמחצר זה הולך
 צשיטת צעלי טצריה ומקדו א"י ומערצאי וצן אשר צהיפך שטות מנקדי
 צכל ומדנחאי וצן נפתלי שעל חילופס דצנתי צספרי על הנקוד האשורי
 ואין כאן מקומו והשטה הזאת היותר רחבה וארוכה בצרה צכל אלות
 אפריקא הלפוכית ואיצרופא המערצית ולא נתנה את השטה הצצלית עצור
 בצצוליה, עד שנסתכחה מכל וכל, ולכן הוא מדצר לרצו מן הגעיה שאינה
 נוכחת צנקוד הצצלי חוץ מאיזה מקומות, ועוד פרטים אחרים שהם סימנים
 לנקוד א"י או העצדני כגון נקוד מלת יששכר (נכספ' נד 98) וקדיות לשון
 צדכה (יעוין צסמוך) ודומיהן, והכני לתת לפני הקודא הדוגמאות האלו
 צהעתיקה עצדית לצד צהשמטת העצדי צכדי להקל על הדפוס, רק צקנת
 מלות מסתפקות אוסיף בס את העצדי צין צ' חלאי לצכה.

בשער בר . . . ומנהג מלה זאת (רלונו של לשון צדכה) שתקרא צתנועת
 הדי"ט איך שתלטרף חוץ עג' לא תתכן תנועתה, והסבה צזה
 כל שתייה הנבינה צהכ"ף תתכן צו התנועה כמו צדכו ד' מלאכיו צדכי
 נפשי ואצרכה ואצרכה מצרכיך (ד"ל צפתח הדי"ט ואללנו צחטף פתח)
 והדומים צר מן חד יקרא צב . . . (כאן חסדה מלה או שתיים) ולעלאה
 צדכת, וכל שתקוב אחר הנבינה אל הצי"ת תפול התנועה ממנו (מן הדי"ט)
 כמו צדכו לא והתצדכו צו גויס ויתצדכו צו כל גויס עכ"ל. א"ש ורואה
 אני להעתיק כאן ממסורת צן אשר צסוף הכ"י תכ"ך משנת ד"א תש"ע
 את השייך לזה: סימן לשון צדכה אשר צמקרא ערוכה צמדפא וארוכה לעד
 סמוכה אם לשון צדכה עם צי"ת (צכ"י כ"ף) משוכה וצו הטעם תמוכה
 לעולם הוא כרוכה (כלומר אות הדי"ט צשוא וכרוך עם הצי"ת להצרה
 אחת) כמות והתצדכו צו גויס ויתצדכו צו וגו' צדכו לא ואם על כף
 טעמו יפתח צנאמו וצלשון ינעימו כמות ואצרכה מצרכיך צדכני בס אני
 צדכו ד' מלאכיו (כלומר יקבל הדי"ט פתח או ח"פ) חוץ מאחד על כף
 טעמו ולא יפתח צנאמו ולקלת יועיל אנה צצוכדלר ולעליא צדכת ע"כ,
 וצמסורת הפנים שס (לד, 344) מלאתי צו"הל: כל שטעמו צכ"ף מקף
 די"ט (נדאה שלונו הדי"ט צפתח) כגון וצדכו והתצדכה וכול' שטעמו
 צצי"ת לא מקף די"ט לא פתח כגון צדכו בא והתצדכו צו ויתצדכו צו ע"כ).

בשער גן . . . והבונצ לשעתו גונב והידוע צו גנב, (ואלסארק לוקתה)
 גונב ואלמשוהור בה גנצ) כמו קולע וקלע, סונל וסנל וכו'
 וההפרש צצין ויגנצ (מן הקל) וצין ויגנצ (מהפיעל) כמו [צין] גונצ ובנצ,
 ויגנצ לשעתו ויגנצ ע"ך ההתמדה עכ"ל. א"ש בס הח' ביזוניוס עושה
 חילוק זה צין משקל פועל ופעל צשמות ודמה) שהוא חדוש שחדשהו הוא,
 אך אין כל חדש.

בשער דו . . . וענין אמרו שנת שנתון (צכ"י שנת) היא (ויקרא י"ו
 ל"א) וצמקום הכ' שנת שנתון הוא (שס כ"ב ל"צ) זה לפי

שלו 'ז' שמות 'א' זכר וא' נקבה ויזכר פעם וינקז פעם, ואי שחמלה צלתי כוללת זה (כאן חסרות איזה מלות) יום השבת וכשישזו אל יום יולא צלשון זכר וכשישזו ('ח' כמו 'ז' מלות) יוליאה צלשון נקבה ולכן אמרו שבת שז' היא ישזו אל שבת ואמרו [שבת שז' הוא] ישזו אל יום, וכמוהו צלשון זכר שבת לא יהיה זו ולקדש את יום השבת לצלתי עשות זו, וכמוהו ושדה מברש עדיהם לא ימכר כי אחוזת עולם הוא שז' אל ושדה (צכ"י לשדי) לא אל אחוזה, וכמוהו אחזשה לי החמור וארכז עליה, מלת עליה שזה אל השם הנופל על החמור והיא בהמה, וכמוהו אמרו ציחזקאל פעם לארבעתם ופעם לארבעתן הזכר מהם שז' אל הכרוצים והנקבה אל שמותם חיות, וכמוהו צדית מלח עולם הוא, הזכר שז' אל מלח לאיל צדית, וכמוהו אמר הקהלת ידלה החכם, אמרה קהלת הכפש המשכלת וכו'.

בשער זר זרת ארכו ובו' מדת ארך שצין הגדול והזרת (שבר, Spanne) ודמיונו על דרך ההעברה (עלי אלמנאז) ושמים צזרת תכן הוא סס נופל על הפעולה לא על האזר ולא. יעצר שיאמר צעברי (לקח בזרתו ולא שלח בזרתו, ולא צלשון ערזי אכר בשברה, וכמוהו מלת אמה נופלת רק על השווי והערך (עלי אלקיחס) לצד ואינו עוצר שיאמר שלח אמתו ולא לקח באמתו אמנם צערזי יעצר שיאמר מר דראעה וכזר טעה אונקלם הגר המתרגם צאמרו ותשלח את אמתה ואושיעת ית אמתה ירלם הושיטה זדועה, הא' שהוא סס אמה כמו זרוע ולא יעצר זה כמו שצארכו, והב' שהוא פתד אמתה שהיא רפי כמו אמה ארכו שהוא צדגש ע"כ. (א"ש זהו מחלקת ר' יהודה ור' נחמיה צפ' קמא דסועה ויעוין שפת יתד להראצ"ע שדונש תופס את הדס"ג צזה והוא מיטצ לשאל אותו מדוע אליו דיצות קום ריז את ההדים וכו' כמו שעושה הדצ"א שחולק על אונקלס, ויעוין מזרחי ות"ש ות"ס, עכ"פ זאת נראה צצידור שצמי ר"י ור"כ לא היה עוד המקרא מנוקד כי אחד הנקוד אין מקום לפלוגתא).

בשער זך אחד הראיות ע"י דובמאות שהליווי מן זכר יכוקד העי"ן שלו צחולס חון כשהוא סמוך למלה זעירא הוא מוסיף: צד מן חד שהוא צפלוגתא צין החכמים שקלתם קודין זכר דחמיך ד' (ת' כ"ה) וקלת זכור עכ"ל. — א"ש יעוין מ"ש פסוק זה, הוא אומד של"ל זכור צחולס ושראה צדפוס ישן צוניליא קמץ והוא טעות לפי שהוא נגר המסורה ע"ש, אצל מדצרי הדצ"א נראה שאינו טעות ושהוא מחלקת יסנה, ויש מהקדמונים שלא חששו להמסורת ופידשו נגדה צמקומות, וכן הדצ"א אחרי צארו צשער אל ד' הודלות הראשונות שלו הוא הולך ומצאד ההודאה ה' שלו צז"הל, וה' שהוא נגזר מן אלה כמו אל נולדו, רק לאנשים האל ויהפך את העדים האל, וכמוהו הלאל יסכן בגר ובו' אמד הלאלה הדצרים ייחל האדם או היתכן שיצטח עליהם משכיל, וכזר נשתצט קלתם (וקד תחייר, והוא משתמש צפעל זה צתמונה ה' להודלת העעות ור"ל כאן, שקלת טעו) צפירושו ואמר שהוא סס לאל והולך לעשות כינוי הדצים צצמלת עלימו לשון דוממות וכשיאות כלפי השס ע"ד יש אלהים שופטים צצאדן, ואח"כ חזר מלת יסכן עם וכל דרכי הסכנת שהיא לשון ספירה ופידש אותה לשון לימוד ואמר הלאל ילמד נצר ויותד קשה מזה כי יסכן עלימו משכיל (כלומר שיהיה המשכיל מלמד את הקצ"ה כצוכולי ונראה שהוא פירושו של הדס"ג יעוין מדשנתא להח' גייגער כ"י לז י"ג) ואחר פתד

הלאל שהוא לשון שאלה, צורך החלטה, ויראה שראוי הוא לבצר שיחכה
 לאל ועליו ראוי שייחל כל משכיל, וזה ג"כ פירוש נשדד ומה שהכריחם
 לזה היא המסורה שהוא עונה האל ח' עלשון אלה וצ' אל זה לא נכנס
 במספרם, אבל זה העניין אינו ממה שימנע פירושו מלשון אלה, וכבר
 שמעתי שקלת המפרשים פירושו ולצקס מאל אכלס מאלה, ירלה מאלה
 החיות הנזכרות (לרונן צפסוק שלפניו: צו תדמש כל חיתו יעד, והכפיריס
 מצקסיס אכלס מהס כלומר צהס דהיינו שעוסיס אותס ירלה שלהס) והשצו
 שצעלי החייס הצלתי מדצדים לא יעצד שיצקשו אכלס מן השס, ולא שערו
 אמרו מי יכין לעורצ לירו כי ילדיו אל אל ישעו וכו' עכ"ל. (א"ש לריך
 אזי להעיד כאן שצכל המצ"מ של הח' גויבער כ"י צספרו המחוכם הנ"ל לך
 יו"ד עד י"צ על אודות הנקוד של מלות אל ואל אין עמש כלל כי אינן שוות
 צנקודתן צנקוד האשורי כי אל מנוקד גם שס צפתח מה שהוא חושצ סגול
 ואל מנוקד צחידק חטוף נחי, והיתה לפניו דוגמא צמלת אל כל ישראל
 צפסוקיס האחרונים ממלאכי (שס לך י"צ) שהוא שס קרי וכתצז וכיא נקודה
 צחידק חטוף נחי כנ"ל, וידע הקורא שהסגול שלנו יוכל להנקד בהשטה
 האשורית על ע' אופניס ע"פי תנאים שצארתיס צספרו על הנקוד הזה
 דהיינו אס צפתח גדול או חטוף נחי או חטוף דבושי וכן אס צחידק גדול
 או חטוף נחי או דבושי וכן אס צצירה גדול או חטוף נחי או דבושי אך סגול לא
 נמלא כלל צכל השיטה הנזכרת וצזה נופליס ג"כ רוצי הכלליס שהליע החכס
 הזה מתוך הפאקסימילע לחצקוק של פינכעד צסוף ספרו המפואר Urschrift
 לך 485 ואילך, ואין לתמוה ע"ז לפי שלא היה נכד עיני זה החכס מן הנקוד
 הנ"ל חוץ מן הפאקסימילע הנ"ל.

בשער חי ומלאנו חיל רכוש והון כמו עשה לי את החיל הזה, בצרו
 חיל, והסמוך ממנו חילך ואולדותיך, וכמוהו עליך יעזב חלכה.
 עליך יעזב רכושך, ירלה כשתצואהו לרה מן השמים אז יעזב לך הרכוש
 שצבר גזלהו (כלומר הרשע סופו שיחזור להקצ"ה הרכוש שגזל) וכמוהו
 עיניו לחלכה ילפנו עיניו לרכושך שאולרים צ"א, ירלה ההון שהצמנת
 צחסך לצדואיך הוא דולה להעדים עליהס. לקחתו (אלמאל אלדי קד תפללת
 צה עלי בלקך ירד יחתאל עליהס ליאכדה), וי"א צמלת לחלכה שהיא
 ישראל לפי שתיצתה צחלוף כל חילך [צצמקרא] משני פניס, הא' שהס
 חסרי יוד"ן, והצ' הוספת הה"א, אמנס חסרון היו"ד הוא מכהג המלות
 [שיצ צהן אות נוסף] לתפארת (אלפאט אלתפניס) [שיחסרו אות כשתחוקף]
 עליהן אות, צד"מ היו"ד והו"א, וזה כמו ויצאו חילס, והשני חלאמה
 (צכ"י שצוצס כך: ויצא חילס ואלאכר חרא. . . ש"צ י"ו וי"ז) לאחר שהוסף
 אל"ף תחסר היו"ד, וכמוהו לנה ואלפניס, מלא ה"א וחסר אל"ף, אמנס
 הוספת הה"א (צמלת חלכה) יש לה פניס דניס אזכר קלתס צחלק היו"ד. —
 א"ש וזה העדה נכונה מאד ודין זה נוהג צכלל ואפילו צפעליס עס
 הכנויס נוהג תדיר צד"מ ישמרו עס כנוי ני חו ודדומה יהיה ישמרה
 ישמריני צקצוץ, וחסרון הו"א לפי שניתוסף כ"כ צסוף וכן הכדעתקית'
 הכדעתניו ודניס כן.

בשער חך אחרי העתיקו וכחכי איט גדודים (הושע ו' ט') לערצו אמר
 וז"ל: מלת חבי היא מקור לרצוים ואילו היה צה"א היה

תרגומו כאנתשאר (כלומר לשון יחיד) ואחרי שהיה צו"ד יתורגם כאנתשאר (צ"ל דהיינו חכויים דזים) ואף שצני אדם אינם משתמשים צו (צדצו) צל"עו, מ"מ אינו תחייב אותנו (פלים ילזמנא, נראה שר"ל, שחסדון שמוש המקור צל"ד צערצו אין מכריח את העברי שהיה גם צו כך) וכמוהו צמשקל מתרפס ברצי כסף, המקור ממנו לזה צה"י [ולאחד] תאמר תרציין ולרזים תרציצאת ואף שהוא צלתי כמלא ע"פי הרוב, והעניין צאמרו וכחכי איש גדודים וכחכויים של גדודים על איש כלומר כמו שמחכים עליו פעם אחד פעם להרבו (frequentativum) ולכן זכורו צלשון דזים, חזר כהנים, כן יתצדו כהני הצעל להרב הנקיים כמו שאומר קודם לזה בלעד קרית פ"ע עקובה מדם עכ"ל. — א"ש עד"ז נצין המקורים של נל"ה סופס י"ז כמו גלות הגלות וכו' לפי שהמקור נוהב צעצרי ג"כ צלשון דזים, וע"כ נצין ג"כ עלת בבנותיך בצך (יהזקאל י"ו ל"ה) אמנם הח' גויניום סוד צמלת וכחכי הוא ע"ד הארמי וגם זה יתכן.

בשער חת . . . ומאמר איוב כי עתה הייתם לו תידלו חת, אמר אס הייתם מקודם דעים לאיוב, מ"מ אחרי דאותכם מה שצא עליו יראתם שמה ינטרך אליכם ויהיה עליכם למשא צדצד מה, ולכן אמר אחר זה הכי אמרתי הצו לי רבו, ורזים מתקשים צפתרון זה מצ' פנים, האחד צהייתם לו כי יש אנשים שיכתצורו צלף (א"ש צס"ש כתוצ לא וקרי לו ואללו כתוצ וקרי לו וכן הוא הנכון עיין מ"ש צמקום זה ומללתי ג"כ צאברונו צהסך שהוא צומר יותר צהכתיצ וזה לרוב כגון צשער רב אומר על מלת ורבו רצון (דניאל ו') וכבר יש חילוף צכתיצו צפנים יכתצ רבון וצחון רון קרי ואין לו כתוצ ויותר כגון מה שכתצ ורבו רצון עכ"ל, וכך היא האמת יעויין מ"ש סס) וזהו טעות איזה סופרים לפי שאיננו כך צכתיצ, (ובהצ') צתדלו חת למע שהיא צבעיה חשצורו עלשון יראה ואינו כך לפי [שזה הנגינה] (צכ"י חסדה פה מלה: לאן פי . . . וכו"ל להשלימה כך: לאן פיה אללחן ור"ל לפי צמלה הזאת צמלאת ג"כ הנגינה) והוא כמו לא תדלו עוד את העקום הזה, והבעיה צו היא רק חווק להנגינה צלצד כמו [יראת ד'] אלמדכם ינחני צמענלי לך שמרני אל וכמוהו הרבה, וצוללת זאת הנגינה קרנות לדיק שפעת במלים שבעת אלפי לאן וכו' (עיין להלן שער שם).

בשער יק . . . כל יקר קמץ והוא גם לכל דבר יקר ויקרל יקר והסמוך יקר רוח והנקצה יקרה, וכל יקר ויקר, ויקרים ויקרים פנת יקדת היו"ד צהס שורש, ותקום צהס הוא"ו מקום היו"ד כמו אוקיר איש מפז הוקר רבן, ואמר צנות מלכים צצקרותיך (sic) צנות המלכים צהוקירך (פי אעזאך) כלומר שהכל יכצדון וכבר נלצה בצירה לימינך צכתר ממולא ציאקות סרנדיצ (יאקות הוא מין אין טובה וסרנדיצ הוא האי Zeilon), צנות מלכים של המלכים כולם, נלצה שבל היא כנסת ישראל, ואמרו יקר מחמה מכצור סכלות מעט, אמר שהיקר מן החכמה דהיינו מן הכצור (צכ"י: אי מן אי וקאר, ול"ל: אי מן אלוקאר) סכלות מעט תורידו מעעלתו, ומלאנו דובנאותיו הרצה תלדכה אל תוספת להצנת עניין י) כמו ישאו צתפ) וכבוד ר"ל ישאו קול, יראני צסירוי, ר"ל

(י) עיין ספר הרקמה דיש שער כ"ה וחכלול ד"ק ד' ג"ז ונ"ח וס' הערוך להפריחן שער הקלר והסך ותמלא שכר קדמם צוה זה המחצו ז"ל. — (י) יעויין מה שכתצתי צקונטרס התיקונים להקונקורדאן ערך בתף.

קמה צודדי, ושרט לדיקים יתן, ר"ל שרש רבלי לדיקים, הלופים לשאול, אשר לשאול, ואכני יש צאש עם המלך, ר"ל ואני מלפני זה יש צאש, לדעת כל צלצו, אשר צלצו, ויסירה מלך מלדים צידושלים ממלך צידושלים, על אויזי סציותי אשר סציותי, אל הכינותי לו אשר הכינותי, לא עליך עתה היום ל"ק: צאתי היום, וישלח עזי אל ארון האלהים, ר"ל את ידו, כי איך יולא אם איך, היו צן שאול עם צן שאול, חצר כהנים כן חצר כ', כשזו הכל האיש ירלה אל האיש, והוא חבור חדשה חצר חדשה ואת הרעה אשר הדד אשר במל הדד, מושל צאדס להיות מושל, וכל אנשי המלחמה לילה ירלה צו צדחו לילה, אל חכך שופר כנשר ירלה צו הנה עם צא כנשר, כי צדד אשר ודו עליהם צו נעשו, אולי יעשה לנו לריך להוסיף תשועה, הנה חזק זאמין, הנה יום חזק, הצועחה צאולרותיה מייצא אלי לאמר מי יצא, חמוד לחם משא חמוד לחם, ותללח רוח אלהים אל שאול ולונו רוח דעה, כל הוציש על עם צהשענס על עם, או נשים שצט צני מואסת והיא מואסת כל ען, ארמי אד אצי עם ארמי היה אד אצי, על כפים כסה אור על הדע כפים, ואמר להרבך ואמר דעי להרבך, [ותחס עליך] ותחס עיני, ותכל דוד המלך ולונו נפש דוד, ולא עלרו ללכת תרשים עלרו כה, ידעו (sic) ושראל אויל הכצוא אמרם אויל הכצוא, אפרים מה לי עוד אמר [מה לי עוד], אני כצודש דענן י"א אשימך, מפני עמך אשר פדית ר"ל לברש מפני עמך, זה העם לא היה, לא היה שם, וכמדיו עליו ויגלו ר"ל אשר עליו, אכציד את עלכס אם היה אצי אומר אכציד את עלכס אזל אני אוסיף עליו וכו' (יעויין הערות בערה ד').

בשער יר ידאיה (צס"ט ידאיה וכן ז"ל גם כאן כמו שגראה מצדדיו) שס אדס והיו"ד הא' תקרא והצ' תסתד כמו ומחייאל וכמו ויישרס למטה מערכה וכמו השין צמלת יטשכד, (א"ש מזה כראה שקרא הרד"צ כמו צ"א, ויעויין מ"ש ות"ס לצד' ל' י"ח (וכספחים לך 99 ולך 102).

בשער לך . . . וכל הולך ומהלך ירלה צו לשון הליכה (סאלך מאיך) ומתהלך ירלה צו הולך וצא (מאר וגנאי) כמו אם יקום והתהלך צחוף, הנה יליאתו פ"א אל השוק אינה פוערת את המכה אלא לאחו וצואו לענייני לרכיו פעם אחר פעם, וכמוהו כל אלך ואתהלך, מהלך ומתהלך, מהלכת ומתהלכת לריכה להוספה צפעולה [חיזוק], וכעין זה הפירוש אללי צאמדו למה קדר אלך הראשון (ת' מ"צ יו"ד) ירלה צו הבלות הראשונה, והצ' למה קדר אתהלך (סס מ"ג צ')

בשער לם כל למה שצמקרא הדגוש טעמו צלמ"ד כמו למה ישנת למה לוי חיים למה פניך תסתיר, וכל למה צדפי טעמו צמי"ס כמו למה אשכל, למה שכתני, למה זנחתני חוץ מאחד צלמ"ד למה שמתני, וכמוהו כל למה (דלונו צסבול המי"ס) צלמ"ד, הנה למה תצני ולמה לא תאכלי ולמה ידע לצדך, ואיני יודע ההפדש צין למה ולמה, וכמוהו מה ומה (דלונו צין המנוקד צקמן להמנוקד צסבול), ומספר למה ולמה (דלונו הדפוס) צמקרא ב', למה שמתני למה שכתני (הליוו הב' חסד אללו ולריך להשלימו למה זנחתני, יעויין צסמוך), וכל מה שצא אחריו אה"ע הוארפי כמו למה ד' למה אלהים' למה אשכל, למה הדעות, למה עצזתני, צד מן ד' (sic) למה אירא, למה אככה, למה היה כאצי (א"ש והסימן הד' נעדר, אך צאמת הן ה' ולריך להוסיף למה הרבזתני למה היתו,

יעויין צסמוך), וההפרט צין הרפי והדגש הוא צפתרון, שהדגוש הוא
 שאלה על מה שהיה ויהיה, כמו למה לא הגדת לי למה לא הלכת, והרפי
 היא שאלת ההכנעה נקדחת אלל צעלי הלשון לשון רחמים, ולזה תמצא
 דוצס צצקסה להצודא יתעלה, למה ד', למה אלהים, למה הדעות, למה שמתני,
 ויחזק זה אמרו צפסוק אחד אומרה לאלל סלעי למה שכתני למה קודר
 אלך, וכמורו [למה זנחתני] למה קדר אתהלך, היה כאן אמרו למה
 שכתני למה זנחתני (צכ"י עזצתני) צקסת רחמים, והיה למה קדר תואר
 מה שהוא צו (דלונו הודעת מעמדו ומצוי, ודעתו על שינוי הנקוד של
 מלת למה צפסוק אחד צ' פעמים הראשונה דפויה והשניה דגושה) וזה
 הדוצ מה שידענו מן ההפרט צו ומה שכבר שמענוהו מן החכמים. (א"ש
 החלוק הזה שצין למה הדגוש וצין הרפי צפתרון הוא דבר חדש אללנו לא
 שמענוהו עד כה, וכפי מה שגדאה לי הוא איכנו כלל כולל, והאמת שחלוק
 זה תלוי דק מאיכות האות הראשונה של המלה התכופה לה מאחדים,
 דהיינו אלס האות הזה הוא אחד מאותיות הגרון אה"ע (לא א"ה לצד כמו
 שתיקן הח' פרענסדורף צדרכי הנקוד לד' עשה הנקוד לד' ה' ע"ס וכן
 המ"ש תיקן כן, אינו זוכר כעת המקום, כנראה מסימן למה עליתם המוצא
 שס ולמה עזצתני המוצא כאן אלל הדרצ"א) או אחד מאותיות השדרהה
 שי"ן סי"ן או זיי"ן אז מלת למה דפי ומלרע. חוץ מן ה"ה הסמוכים לאה"ע
 המצויין לעיל שהן דבושין ומלעיל והן עפ"י המסדה, וחוץ מן למה שמתני
 שאע"פי שהוא דפויה כדיון העעם לעיל, ואס האות הראשון מהמלה
 שאחריה הוא אחד משאר האותיות אז מלת למה דבושה ומלעיל, זהו
 תמצית הכלל הזה, ויעויין צמכלול להדר"ק צצמ"ס צמקומות האלה, ולחזק
 העניין אציא כאן מתוך הכ"י של ד"א תש"ע שהוא לצן אשר ומונח צאודיסא
 מה שכתוצ סס צסופו מתוך כללי צ"א וזהו: סימן למה ולמה דפי ודגש,
 כל קריה למה ולמה דסמין לעי"ן וה"י ואל"ף דפי, כמות למה אמת
 אחותי היא למה ד' תעמוד צרחוק, למה ד' תזנח נפשי, ולמה ד' מציא
 אחתנו, ולמה עליתם אלי, למה עליתם עלינו ולמה הצאתם את קהל ד'
 ולמה העליתנו ממזרים, חוץ מהעשה פסוקים כי הם סמוכים לעי"ן
 וה"י ואל"ף דגשה למה הרבזתני, למה אככה ארלה, למה היותו עזדין,
 למה היה כאצו, למה אירא צימי דע, וכל שאר קריה למה דגש, חוץ
 משלשה רפין למה שכתני, למה שמתני, (א"ש הסימן הב' חסד והוא
 למה זנחתני ככ"ל), עעס אחד כל למה ולמה דרפי טעמה על מ"ס,
 וכל למה דדגש טעמה על למ"ד חוץ מאחד צמקרא למה שמתני ע"כ,
 וצמסורת הפנים על למה שכתני מנאחי כך: צ' רפיין וסמנהון למה
 שכתני למה זנחתני וכו', דסמין לעאן (sic) ואל"ף וה"י ולאזכרה דכותה
 דפ' צמ"ה דבושין וסמנהון למה אככה למה הרבזתני למה היה כאצו למה
 אירא (וסימן למה היותו חסד) וחד למה שמתני ל' צטעם).

בשער גח: נחל נוצע וכמורו, נחלה מזרים וכמורו צתוספת ה"י לחזק
 ע"ד ההעזרה (בתפכים אלהי עלי סביל אלחמתיל) נחלה
 עזר על נפשו, ידלה צו האויצ ע"ד שזכרתי אלל חלוקי ההודות של מלת
 גדר, ואין כמו אלה השנים צהטעמת הנו"ן, וכל נחלה שצמקרא צהטעמת
 הלמ"ד, והס על שני פנים, האחד צתנועת החי"ת (דלונו צפתח ואללניו
 צח"פ) כמו ונחלה לו יהיה לו חצל נחלה, ועזה אלה הנחלות אשר נחל

עשה, אשר ינחלו לכם, אלה והדומים להם יחפץ (יקחצ'י) ירושת ירושה, והצ' זשיכון החי"ת (לדונו החי"ת צשוא נה) כמו נחלה עכתי, וכמוהו את הנחלות לא חזקתם, נחלו לא יועילו, ולא נחלו על צד יוסף, אלה ודומיהם ענינם לשון חולי כמו כל גבע וכל מחלה, ומזה אמרו למנלח על (sic) הנחילות להמנלח על התחלואים והכאצים (ללמסתחת עלי אלואוגאע ואלאמראין) ירלה עכות הגלות וכמו שציאד צסוף המזמור צאמרו כי לא אל חפץ רעע אלה לא יתיצו הוללים, איש דעים ומרעה, קצר פתוח בדונם והדומים להם, וכצר פירסוהו אנשים מלשון נחלה, וזאת הדעת חלושה היא, ואם צעל הפירוש הזה עציא ראה מן המסורה שזה כל לשון נחלה על צד מן ג' אל ואחד מהם אל הנחילות (צכ"י: צד מן אל ואד כל הנחילות, הוא ט"ס ותקנתיה ע"פי המסורה לתלים ה' ולפ' דאה, ול"ל צד מן ג' אל וואחד מנחם אל הנחילות) הנה ראייתו חלושה לפי שדרך המסורה לאסוף מלות שוות צהצרתן ולא צעניוקן, כמו שצורה ודעה צערו ד' עם ודעה לך זאת, וכן העירה והקילה עם ויצא העירה עכ"ל. (א"ש החלוק שצין לשון נחלה ולשון חולי התלוי צתנועת החי"ת או צשיכונו הוא חידוש וגם נכון, והנה הרד"ק צסודש חלה מערשיו אמר צהיפך שציוס נחלה צשוא ופתח תחת החי"ת כמו נחלה עכתך, וכנראה הדין עם הרד"צ"א.

בשער גל אחרי הציאו דעת מפדשים אחרים על מלת כנלותך לצבור
 אומר: ואיפשר שהוא מלה חסירה ולדיכה לתוספת אל"ף כמו גלאו תלאה, ירלה כאשר תלאה לצבור (כ"ל שדלה לעשות המלה מן המקור נפעל ע"מ כהגלות נגלות אף כאן כנלותך ת' כנלותך) וכמוהו צעברי הדצה מלות חסרות לדיכות להוספת אל"ף, כמו וירצ צנחל, ז"ל וירצ, וכמוהו ולא יהל עם עדצו ז"ל יאהל (הוא צהיפך קדיחת עלי צן סלומאן יעיוון העדות ד' 141), על יום טוצ צנו ז"ל צנור, מעשתו יבורו ז"ל מעשאתו, כלו צצית ירלה צו כלאו, ואיפשר שהוא מן הלוי קלה, וכמוהו לא יכלה עמך, ותצרכי חיל ז"ל ותאצרכי, שרית ישראל ירלה צו ש א ר י ת , וכמוהו שריתך לעוצ, יתן [את] שלתך ירלה צו שאלתך, שקד מציין ז"ל מציין, הן תוי מן תארה, ודצד חד ז"ל אחד, שה צריה ז"ל צדיאה, כמו איש צריא מאד, וצזולת אל"ף מלאנו חסדים הדצה, כמו שרשת צצלות ז"ל שרשרות, בא מאד ירלה באה, צצצת אש ז"ל צלהצת וי"א מן צצתך (עיון נספחים ד' 41 צהערה) הרה ללת ז"ל ללת, וצדס ענצום סותה ז"ל כסותה, לציא צית ד' ז"ל להציא, נתתי חטים עכות, אומדים שהוא עכולת, וכל לשון הליכה לבה צה"י חוץ מנ' לך נא אתי, לך ונקרצה, לך נתראה פנים, וכל השלטה ז"ל צהוספת ה"י ודומיהן הדצה עכ"ל.

בשער סר כל שר ושרים ושרות ושרותיהם כמעמעס וככתצ צשי"ן חוץ
 מד' צסמ"ך וסר אל מעמעעתך, שר על מעמעעתך (דיום עלי טאעעתך), והנה איש סר ויצא אלי, יסר צעשא כי מציין הוא, כולם סרי סודרים, ומי שאינו מציין אמתת עניינה של מסורה זו הוא מערש סרי סודרים, הסרים צסודרים, אצל אינו כך כמו שחשצ הזולת, לפי שכלמלאים צעצרי הדצה הנכתצים פעם צשי"ן ופעם צסמ"ך ופתרונם אחד, כמו כל סתום, סתם הדצדים, כי סתומים, סתמוס, ויסתמוס צסמ"ך, סתם תפלתו צשי"ן, וכל ספון וספונים וספן צסמ"ך, וספוניו ט"ח צשי"ן, וכל

סמך תסמך למסמרים צסמ"ך, וכמסמרות נטועות (sic) צשי"ך וכל סתרי
 וסתרי תסתיר ויסתד צסמך, וישתדו להם עחורים צשי"ך, ויסכרו ענינות
 תהום, כי יסכר צסמך כל עושי סכר צשי"ך, וכל סכל וסכלות ודעתם יסכל
 סכל נא צסמך, ודעת והוללות ושכלות צשי"ך, וכל כסות כסוי ומכסה
 ומכסהו צסמ"ך, עזית כסית צשי"ך, כל סער וסערה וכו' צסמ"ך, סער
 קעז צשי"ך וישתער צשי"ך, וכל סחף נסחף צסמ"ך, סחוף עץ צשי"ך =
 וכל ספק ויספק צסמ"ך, ישפק עלימו צשי"ך, והיפך זה אם ישפק עפר
 ישפיקו צמלאת שפקו צשי"ך פן יסיתך צסמ"ך (צמסורה שלנו עליו
 לית וכתיו צשי"ך ועיין ע"ש), וכל שדף וישדף וכו' צשי"ך, דורו ומסרפו
 צסמ"ך, וכל ודת אחתם צשיר, מלך ארום לשיר צשי"ך, ותסס צסד ישס
 צסד צסמ"ך, וכל שטה תשטה אל ישט שטן לשטנו צשי"ך, עשה סטיוס
 צסמך, וכל פטה יפטה פטתה וכו' צשי"ך יהי פסת צד צסמ"ך, הנה
 (sic) עוטה את כל מעניך וסס עשו והמה עשו, צעזות ממלרים צשי"ך
 ועסותם רשעים צסמ"ך, וכל סכר ושכיר משכרתך וכו' צשי"ך, וסוכרים
 עליהם יועלים צסמ"ך, וא"כ דמיונס בס כאן כל סד שדים שעניינס שדרות
 צשי"ך, חוץ מהד' שזכרנו צסמ"ך עכ"ל, (א"ש מסורה זו מתנגדת למסורה
 שלנו ולס"ס צמקלת אך איך כאן המקום לצרר הדבר, ויעויין צהרסאלה
 לדריצ"ק לז 99 ולז 107).

בשער עז . . . והספרש שצין עזי צאו (ר"ל צקצון) ועזי צקמץ, שעזי
 וזמרת היו"ד צו לתפארת (תפכיה) ועניינו העז והזמרה,
 ירלה הוא (הסס) סצז זאת הזמרה לפי שהוא לי לישועה, ועזי הוא הרומז
 (משאר, דלוננו עזי צקצון היו"ד צו כנוי) [כמו] ר' עזי ומגני והדומה לו,
 ועניין אמרו עיר עז לנו, את עיר היא עז לנו כלומר עיר עזנו והוא
 מן עז (דלוננו צחולס סס המופשט) ולא מן עז קמץ (דלוננו סס התואר)
 ואללנו התואר הוא צפתח ורק צהפסק צקמץ) כמו שחשבו קלת, ואילו היה
 מן עז היה אלל הזקף הבעיה כמנהב כל קמץ סמוך למלה זעירא, והיה
 ל"ל עיר עז לנו (דלוננו צבעיה אלל הקמץ וצלי מקף) ואילו רלה צו סס
 לעזו ובצור כמו שאמרו: עיר הבצור לנו, היה ל"ל עיר עז לנו (אולי
 ר"ל מלת עז צפשטא) וזה הוא מנהב הלטון ודקדוקה ע"פי יוסד הכתיבה,
 ולו דגמאות הרצה איך כאן המקום לאספס, ואמנס היות עז לנו קמץ
 הוא לעלה שזכרנו והיא כל מקום שכדחק הטעם ישו צו קמץ (יתחפך
 החולס לקמץ), כמו שזכר ושמעתי שפד-לך, זכר אל תשכח צכר-נא, יעבר
 עזךך יעצד-נא, מהלךך מהלךך. (sic) *

בשער עם . . . והספרש שצין עושה צצ' (דלוננו צלירה) לעושה צב'
 (צסבול) על שני פנים, האחד' כל מה שעשה הסס יתעלה הוא
 צצ' עושה ארץ צכחו ועושה לדק, וכל מה שהוא עושה תמיד (עלי אלדואם)
 הוא צב' כמו עושה משפט גר ועושה חסד לאלפים (כלומר מה שידוצד מהסס
 צ"ה שהוא עושה צזמן מן הזמני' הוא צלירה ומה שיוצן ממנו שדרכו

* צרצ הכ"י שהיו לפני לא מלאהי סימן לתנועה חטופה דלוננו תנועה מורכבת
 עם שוה עד שאין סס לא חטף סבול, ולא חטף סתח ולא חטף קמץ, כ"ח התנועה לצדה
 צלי חצור שוה, וצסער חב מלאהי סורה אחת שניתוסס מיד מאחזרת על הגליון
 קלת מלות צה מנוקדות צנקוד האסורי.

לעשות כן הוא צב', דבר חדש הוא ולריך לחפוש אם הכלל הזה עולה יפה
 (כל מקום), והפן הצ' שהסמוך צב' כמו עושה פלא עושה לדקה, והמוכרת
 צב' כמו ליום אשר אני עושה, ומה אני עושה מלאכה גדולה אני עושה,
 ואלמלא שנאתי את האריכות הייתי מנצח כל מה שיקשה ממנו על
 הדבר מצני אדם, והכפרש שצין מעשה ומעשה, שכל מעשה סמוך מעשה

חדש, ומעשה צב' מוכרת כמו כל כלי מעשה והס ח', ואשר מעטין צו:
 ותחת מעשה מקשה, נחשז סמיכות והוא נפרד, וההפרש שצין תעשה
 ותעשה הוא שאלת תעשה היא ע"ד ההכנעה והצקשה (ואלחצרע ואלטלבה)
 כמו אם תעשה עמנו דעה, ומה תעשה לשמן הגדול, אל תעשה את הנזלה
 הזאת, ותעשה היא ע"ד הכווי, לא תעשה לך פסל וזה אשר תעשה עכ"ל,
 ויעויין להלן צטער רא.

בשער פא . . . ומזה הימין (מלשון פאר והדור) נקראו המבצעות
 (אלקלאנם) פארים, הפארים והלעדות, פארך חזוש עליך,
 ונקראו ג"כ מבצעות, ונקראו ג"כ פארי המבצעות, והס שס אחד, ור"ל
 פארים ומבצעות, ויש צעזרי הדבר שיקרא דבר מה צני שמות והוא
 אחד, דצ"מ רקיע השמים הם אחד מן ויקרא אלהים לרקיע שמים,
 וכמוהו ארמת עפר, לחיה סלע, פסל הסמל, צאוד אשכס, צקיר החומה,
 עבלת שלישיה ע"כ.

בשער פד . . . ואמרו פדנה ארס ירלכ צו פדן ארס, והג' (דלונו
 והסגול) צו צמקוס פתה*) וכמוהו כל הר פתה, ואחר
 שהוסוף צו ה"א שצ צב': הדב נסו.

בשער פו תולע ופוח סס ארס ועעמו צו"ו וקריאתו דפה וצדאית הו"ו
 כדעת צני א"י (בראי אלשאמיין) כמו חוח דוב הדוב,
 וכבר עעו קלת החכמוס שקודאים אותו כמו ריח ניחוח, וזה כי כל וא"ו
 שטעמו צלות הקודס לו תהיה יליאתו צנחת צין השפתים, כמו ריח
 ניחוח יהושע לגוע שמוע ידוע גח מח, (א"ש כאן נדאח חסרון מלות,
 כי כך צכ"ו: נח מוח פכרוגה ככרוג כל וא"ו ולרוך לתשלים מלות דצ"ע:
 ואדא כאן אללחן פי וא"ו פכרוגה וכו' וכך תדגמתי) וכסיהיה הטעם
 צו"ו אז הצרתו כהצרת כל ו"ו הדפה והדגוש צין השינוס העליונות
 והספה התחתיה, דלונו צהדגוש כמו ילא קים צים, כאשר צוח, אשר יצוה,
 והדפה כמו הוב על הוב, הוב [להס] למלך, ורוח לשאול, לא יצוסי
 קווי, וכמוהס כאן תולע ופוח, וצד"ס נקרא תולע ופוחה (ד"א ז' א').
 וא"ש עיין ע"ש ות"ס לצד"מ ו"ג, אזל זאת הקריאה צטעות צמלת ופוח

(*) זהו כלל שמאחזיר מאושר צנקוד האטורי שכל חותן המלות ססרסן הדבר מורכבת
 והטעם לרע ותנועה האחרונה שבה סגול, הן מנוקדות צנקוד זה צפתח עד סגרה צעליז
 ססגול זה אלנו הוח ת' סתח. כגון דצקל כצקל צקל אמקל עקל גקל נקלה סקו סקנה כולן
 צפתח רחצ, ולפיכך זה סגול אלנו תמורת סתח הוח ולא ת' לרעה כמו סרוזה הרד"ק
 צמכלונו צמקל סעל ע"ס, ולכן כשיצווח עם הכנויס הם הולכיס ע"ד סת פת' כרמל כרמל,

וכן סגול צמלת לחס סעריס צח ת' סתח כדיון עבר קל עד סחין צה זרות אחרת
 חון מן החלוק, ועיין ת"ס לצד"ו י' על תלת בבבל, ומה שכתבתי צפורוסי על ספר
 יסוד מספר להראצ"ע.

שמציא זשס קלת החכמים הוּא דצר חידוש, וגם זה הוא חדוש שהצרתה
 צדאית הו"ו היא דק לדעת המערצים בני א"י שזכר, והוא משצח זשער
 ישף קריאת אנשי טנדריה, ואומר שם: הנותן אמרי שפר הם אמרים נאים
 ומיוחדים זהם אנשי טנדריה והוא לחות הלשון והדבור (אקאויל חסנה
 ובן גדלך אהל טנדריה וכו' חוסן אללבה ואלמענק), ומזה נראה ב"כ שקריאת
 ופוח כמו פוח זעעות שזכר, שייכת להמדנחאי, והוא נוטה תמיד להמדערצאי
 כמו שהראיתי לעיל, אבל צאמת נראה מדה"א ז' א' שקריאת המדנחאי
 יותד נכונה.

בשער צי שצלי הזיתים אשכלות הזיתים המדויקים (ענאקיד אלזיתון
 אלמעללה) המשוליים זשצלום. ולפי שאינם שוים מכל לך
 נשתנה בהצרתו, וזה כי מן שצלת ישוצ שצלים והסמוך שצלי וזה פתוח,
 (לזנו מלת שצלי הצי"ת זפתח ואללנו זח"פ וכן כחז הד"ק זשס ד' יונה
 ז"ל, אבל זכ"י המנוקד אשורי הצי"ת זח"ק מלאתי).

בשער קם . . . והלווי לנכנה קומי שאי זעהעמת הקו"ף, ליוס קומי
 לעד זעהעמת המ"ם: קימתי וקיאמי. ולזנו שהוא מקור
 וש"ד דהיינו הקימה שלי) והנה קמה כל המשפחה זעעם הקו"ף כזר קמה
 (קאמת) ועיניו קמה עמדה מראות, זת קמה צאמה קמה עכשיו והוא
 זשקל וצקד היא שזה (ראגעה), הנה שבה יזמתך כזר שזה (רגעת),
 באה עם הלשון זאה עכשיו (נאיה), ורחל באה כזר זאה (נאח).

בשער קץ . . ומללנו קץ ענין קלוף (נקץ) אשר הקלו, ואחרי הקלות,
 ויקלו מזעזעך, ורזים טעו ופתרוהו לשון יקילה לפי שהיא
 סמוך אל יקומו, ולא יעבור זה זלשון, לפי שייקץ וייקץ הו"ד זהם נראה
 אלל הכינוי (כלומר הו"ד נכתז אחר אי"תן) כמו אישן וישן וישן, כי לא
 ישנו, והגעים זו מקום הו"ד, וא"כ גם כאלן וליקן יקץ ויקץ (ל"ל; ויקץ
 וייקץ) והרזים יקלו זבעיף כמו ישנו ויגעו, וכאשר אמר: אחר דצדי לא
 ישנו ידוע היא שהוא מן משנה וסונה דצדי, ועד"ז עתה ויקלו מזעזעך
 מן הקלו הקלות עכ"ל. — (א"ש והרד"ק אומר שמלת ויקלו צו"ד אחת והיא
 מועמדת זבעיף שהוא מלשון יקילה, ולעומתו יעווין מה שכתז להצקוק ב',
 אבל זכ"י עם הנקוד האשורי מלאתי המלה צצ' יו"רין ועל הראשונה זחירק
 חטוף נחי וזה דלא כמאן, יעווין מה שכתצתי זעהקדתי לפירושו על יסוד
 מספר להראצ"ע).

בשער רא ראה אתה אומר (שמות ל"ב י"ג). זיהע, זייה זחון געוואהליך
 זאגט, זיהעדזו זונד יענעם (אנטר ותקול רי (sic) כרי וכדי)
 ויש דאָה מקור ראה דצדיך (ש"צ ט"ו ב') ראה אתה אומר (הוא צלי ספק
 עעות, שזכר פירשו לשון לווי) והוא זמשקל למען הים לה זרק (יחזקאל
 כ"א ט"ו) עשה חזק למלחמה (דס"צ כ"ה ח' *), ומקור אחר ראה

* החכם נייבער נ"י מציה (Zeitsch. V 414) מתוך הלקח טו"ל לר' טו"ב צן
 אלזעור מחזר: הקצז כלומר הקרצ יקריצו חיתם בני חסרון, ויש הקצז לשון למי
 אלזו (לווי) כמו הקרצ אלזן חת חסרון, ודומה לזה עשה הרפוק (יחזקאל ז'
 פ"ג) כלומר חמר הנצוה עשה יעשה מלך צלל הרחוק כדי לנסות חת בצורי ישראל וכו'
 כי לא מלחו לנציה עשהם רחוקות וכו', והח' הו"ל מעיר שם שצמלת הקרב הדין
 עמו שחובל להיות מניקדת צורה למקור ולזווי חזל לא זמלת עשה שחין נקוד זה

צסקל כלליתו כשא ציוס דלא, ואחר: ראות פני, ואחר: ראה רליתו
 ואחר רלית רצות והעצד ראה והפועל דואה והרציס דואי' וההפרס שצין
 דואה צב' לרואה (צכ"י לרואי) צצ' נקודות, שצצ' היא סמוך כמו כל
 דואה צס(זה הליון חסד צכ"י ורק ע"פי תרגומו (בל באטר פיהם)
 שעדתי שכוונתו לתלים ס"ד ט' וכן הוא צע"ש צלידה אלל צס"ס צסבול)
 דואה אנכי עומד לנפשו, והחלוק שצין תדאה ותדאה הוא כעין מה שזכרנו
 צתעשה ותעשה (לעיל צשער עם).

בשער רב . . . רבה לצאך שס כמו דצ, והס"י צו כמו הס"י צמלת לנס,
 ואקדאה לך, כן דעה, אמר לצציעלך הן לצאך אמנס דצ ולכן
 לא, צצ לו (אן גישך לעמרי כתיב פאלרג, אזררא בה) וכצד הרליתו
 סצת מי שטועה צו צשער דע (צכ"י דל) צמלת דעה חכמה, ועד"ז יטעו
 צהשמיעו אל צצל רבים, וחטצוהו מלסון דצה קשת, ולכן תרגמו הצעיקו
 אל צצל רובים, והוא מלסון רבים יותד ככוון עכ"ל, וצשער דע כתצ וז"ל:
 והליווי מצאת המלה דע, ולווי אחד דעה, כן דעה חכמה והוא שאלה אלל
 צעלי מלסון (והי מסלה ענד אהל אללגה), לפי שכל לווי הוא צצ' כמו
 דאה עשה פדה וישוה העצד צו דאה עשה, וזאת היא מוספת כמו שיאמר
 אדם דע, ועניינו ההתעוררות לחכמה צהיותה מועלת, ע"ד אמרו אלס
 חכמת חכמת לך וכו'.

בשער שב . . . והלווי לזולתך (דלווי הלווי משרש ישב מפעל הכצד
 הנוסף, והוא אינו יודע עוד לחלק צין הצניינים) הושצ,
 והעצד ויושב דמיונו ויושב סס רעציס צהעממת היו"ד, וכצד חצו קלת
 מלצת מלת שם קדם הטעס ציו"ד (כלומר לפי שהיא סמוכה למלה זעירא)
 ואינו כן, כי ויושצ אותס צחלה וצחצוד הטעס ציו"ד, וזה לפי שלו צ' לוויס
 (ודלך אן לה אמרין), א"ש לא כהירא לי עניין זה הטעס ומה הוא דולה
 צו), עוד סס: ולווי אחד צה"י: שובה יסדאל וכל שטעמו צשי"ן לווי כמו
 שום קום, ומה שהוא צצ"ת מקוד כמו שובה ד' (אלרבע יא רב!)
 וכמוהו שוצה ד' את שצותנו, וכצד זכרנו צקומה ושווצה מה סיספיק מקודס
 לזה עכ"ל, יעויין מה שכתצתי צתקוני הקונקודאלניא צהערה למלת
 ובאת).

בשער שם . . . ולווי אחד שמרה זאת (דה"א כ"ט) שמרה כפשי (ת'
 כ"ה ופ"ו), וכצד טעה מי שסס שמרה כפשי (ת' פ"ו) כמו
 שמרה כפשי עדותיך (סס קי"ט) ותדין צספרא כתצוהו על דעתס ולא על
 מה [שהוא], וצמסורה גדולה ופי אלמאסרה אלכבירה, מזה נראה שהיו
 כצד צימיו מוצדלות העס"ג והעס"ק) כתוצ שמרה זאת לעולם לית דכו'
 וכל תהלים דכותה צר מן חד שמרה כפשי, (א"ש לריך להוסיף כאן מלת

חלה ללווי ולא למקור, אמנס אנכי הרליתו צהברחמאטיק שלי שמואל משקל זה בס
 למקור וכוו שחומר הכצ"ח כחן כמו קנה חכמה מה טוב (משלי י"ו י"ו) כן הוא
 צמ"ס וצמדויקס, וצסקונקודאלניא קנה צחולס, וכן היה לה צרק, וסס חומר
 הכד"ק צסירוס שהוא מקור כמו הצט' ימין וראה (ת' קי"צ ס') שהוא צלי ספק ג"כ
 מקיר, ומאלא ג"כ דאה צלידה שחינו לדעתי לא לווי ולא מקיר חלה סס סמוך מהספר
 דאה צסקל קנה והוא שצע קלון וראה עניי (חיוצ יו"ד ט"ו) ויתורנס זאטט דער
 טואך' אונד לוטויענד היינעקן עלענדע.

עדותיך, וד"ל שהמסורה מקרה לתלים קי"ט ז' נרשין צספרא, דא חדא, וכו' לתלים פ"ה, דהיינו שהשי"ן צמאריך, ולדעתו היא טעות מאחר שהמאריך אינו סימן לטעם וענין המלה כמו שהולך ומצא, ועוד שהיא סותרת להמסורה על שמרה זאת לעולם לית דכו' וכו') והיתה סבת הטעות צזה לפי שזשי"ן מירכא, ודאוי שתדע שזאלה הב' ספרים (אמ"ת) המירכות לא יוסיפו דבר צהכוונה ואמנם הם חיווק [להכנינה] כמו צלל לי אקרא ד' ואין כמוהו צזאת הכנינה ולא יעצר שנכתב עליו לית דכותה כמו שנכתב על אס למד ילמדו את דרכי עמי ועל דצצות אלפי ישראל צצצצות כחלי שמן וכן הענין צשמעה תפלתה תהפוכות צלנו, צמכתא (א"ש איני יודע פירוש מלה זו וכנראה כינה כן את המירכא) קרצת אלהים, צצחי אלהים, ואלה וקדומים להם יש צזה לודך להכנינות ואינם משנים כלום את הכוונה, ואמנם הגעיות הן כמו שמדני אל, ינחני צמעבלי לך, קרנות לדיק, תדא חתת, וכבר קרה צדומה לזה לקלת המפרשים צתדא חתת ועשאורה מלשון ידאה, וצאמת הוא מטעה לפי שאלו היה מן ידאה היה נכתב ציר"ד (תידאו) ואלו היה מן הנכתבים חסד היה לדיק להיות כמסד עליו (לעולם עליה), צדרך הזה נפלה טעות צמלת שמרה, ומי שלא עמד על סבת הנקוד וחלוף הכנינה טעה עכ"ל, וא"ש לא כן דעת הרד"ק צשרשו וצמקומות מפידושו, ויעויין צמ"ש לתלים פ"ה, וזה הענין לדיק לעיון).

בהקדמת אות שי"ן: וכבר חשבו קלת המפרשים שהנקודה (ד"ל החיוק) תעמוד צמקום אלה הנזכרות (לדוגו נקוד שי"ן השמוש צסבול או צפתח או צשוא) ופירש עד כי יצוא שילה, אשר לו (הפותר הוא המתרגם והרס"ג, יעויין להלן אלל עז"ס) וזה מופרך מפניו כמו שאזכרהו צשער שי ע"כ, אמנם שם אינו מוזכר דבר תזה וצכל זה אעתיק דצדיו שם כי דאויס הם להבלות: שילה שם מקום יהיה צה"י או צאל"ף, והמתרגם אמר עד כי יצוא שילה עד דייתי משיחא, וכבר שמעתי שאנשים היו מצחצים צזאת המלה סך הארותיות לזמן צצביל שיוליאו עמנה הקץ, וקלת הוליאיו מספר שתחפץ וקלמס אשרי תמימי דרך, ויש שפתרו עד כי יצא שילה עד כי יצוא אשר השי לו ולא נמלא העלים צזה אלל הדלון לא יסוד שצט הליווי והאזהרה מייבדה ומחוקק מיולאי חלניו עד אשר יצוא אל שילו וכו' לפי שכתוב ויעש משכן שילה ואח"כ ויצחר את שצט יהודה.

בהקדמת אות ת: וצתוספת היו"ד צסוף המלה ישוצ (התי"ו) רומז על המדבר כמו אַמְרָתִי דצדתי, וכשיכנס עליו הו"ו יהיה לצ' פנים,

הא' אס יהיה הטעם צמקום שהיה זולת הו"ו אז הוא עבר כמו אַמְרָתִי דצדתי ואַמְרָתִי ודצדתי, חוץ מהפסק הדבור אס צאתנה או צסוף פסוק לפי שכך ענהבו לא לענין הפתרון כמו עלמרת הארו הדמה וכתתי, אס תלכי עמי והלכתי, (לדוגו צהפסק כשאר הטעם צעה"פ אף שהוא לעתיד) וכו' אס יהיה הטעם צסוף המלה אז הוא עתיד כמו ואַמְרָתִי לא אזכרנו, ודצדתי משפטי אותם ועצדתי צארץ ע', והוספתי ע"ו וכו'.

בשער תי . . . תוריא ואשרואל (sic, וצס"ש ואשראל) שם והוא זר צעצרי היות היו"ד צו חטוף (מכטוף, וד"ל נח נסתד) צזולת הגעיה, (א"ש צס"ש וכן צמ"ש צגעיה).

המחבר הזה עשה לרוב מלות ערציות צהצרתן ועניינן כמו שעושה ב"כ
ר' יהודה צן קריש צחלק ב' מן הרסאלה שלו, ורוב החסרות שם
ישנן פה ולהיפך הרבה השואות הנמלכות שם חסרות פה, וקלתן כמלכות
אלל שניהם: ולתועלת תחצרי אגרות ודושי לשונות מזרחיות חלקט
קלתן כאן והיו לאחדים צידם, ואציל לשונו כמו שהוא צלשון ערצו צשציל
היודעים שאינם לריכין להעתקה, והנני להעיד שזה המחדד כמו ב"כ
מחדדים אחדים כר' יפת ורסצ"י וזולתם כולם אינם מדויקים צכתיצתם
שתייה ע"פ דקדוק הלשון ויושר הכתיבה, והן משמיטין צד"מ האל"ף צסוף
העצד לכסרתים וכותצים קאלו ת' קאלוא, וכן צעתיד צד"מ יקולו ת'
יקולון, וכותצים מסלה ת' מסאלה לשון שאלה, והלווי רי ת' ריא, וכן
ההנא ת' האהנא וכדומה, וצהיפך לפעמים מוסיפים אות נח נסתד לסימן
התנועה. צד"מ צנניקים של קצלת הפעולה כותצים עולם ת' עלם, וכותצים
שאחי ת' שאח לצינוני מנ"לי וכדומה, וכן הם משתמשים צמלת לכבה
ת' לכן, וצכ"י זה חסרות הנקודות הדיאקריטיקיות המצחינות צן הגי"ס
והבין וכדומה, ואוסוף אותן צמקומות הנחולים, ואעתיק הכל אות צלות.
דק צמקום שהוא טעות דמוכח אעיר עליה, וזה החלי: בשער בח וגם
נפסם צחלה צי בכלת עלי מן אקלאב אלחי"ת באלכא (צכ"י באלבי.
הסוה דסאלה צן קריש לר פ"א ואילך) מתל אח אך, וקר' תשתה חמד
כמר, קין וחף כריף, חרצ חראב: לעמון צחצי פי כבאיי, ויתחצא
ואכתבא, מתלה צחלה בכלת, קאל ותקלר נפשי צהם קצרת ענאיתי
ומראדי פיהם אי מנעת פצלי ענהם, וגם נפשי צחלה צי בכלת ען
אלרצוע ען אלטאעתי עכ"ל" (א"ש זאת ההשוואה של בחל העצדי עם בכל
הערצו לשון כילות היא מנסמת עם לשון ותקלר נפשי הקודם וותד
ככונה היא מהשוואת הח' בעזעניוס ע"ה עלשון סודי ענין מילום).
בשער בר וצנניו צדומים מברומה יעני כואין אלאחמאל אלמחוזמה
(סחטלע פערפאקטער באזען) מן קרב לנה אלערבי. (א"ש גם ר' יוסף
קמחי מציא רחיה עלשון ערצו יעוין דד"ק ערך זה אלל צמוצן צגדים
נאים, אך המוצן של ר' דוד וותד מתישב אל הענין והוא רואה את המלה
כאילו היא פעול והוא"ו צמלאפוס). — בשער גב וצננינה תקפואיני כאלגבנה
תגמדני מן קרב לנה אלערבי. (א"ש וכן ריז"ק דסאלה לר 67).
בשער גה נרבע אלאן אלי תפסיר אללפטה. (שלמלת גה גצול יחזק' ס"ז
י"ג) פנקול אנהא לפטה מכתצרה מן גחה ותפסירה גחה אלתכם כמו
פלת הבצול ולאן פאה וגהס פי אלעבראני ואחד כמו גידים ועדקי,
עורי וגלדי ומא שאכל דלך (דלנוו שמלת גחה צעצרי יט לה הוראת מלת
גחה צערצית. ושמלכות לרוב צעצרי שני שמות על ענין אחד, אחד ערצו
ואחד ערצו כמו גיד ועורק עור וגלד) וכמא קאל ייעוצ פניס כרי ויעוצ
בהס. (א"ש ועפ"ז לרין לתקן צהרסאלה של ריז"ק לר 68 צאמרו ייעוצ בהס
יחסן אלגאה אלסחנה, ונ"ל אלגחה) וליס ללספארה הנא מ כאן (איני יודע

כוונתו צמלת ספארה כאן) וכמא אנרא פי הדה אלקצה (לנונו ציחזקאל
 טס) פי אכתר אלמואצע פלת יסו פלת לפון, פלת קדיסו ופי גירחה
 פלתי מואז כדי קאל ההנא נה בנול, וקד אכתצר פיה אד למ יקל
 (צכ"י יקול) גהאת כמא אכתצד פי אלתורה פי קו' פלת סדך וחי ד'
 גהאת, ופלת זקנס וחי גהתי' (א"ש כאן נעמקות ליזם מלות ונ"ל להסלימי
 כן. ויקאל הווא אלתכס וכו' ולנונו ולדעת קלת זה בנול וכו') תכס
 אלדי תגתחלו איא אלארץ והדה חדורה אלתי וצפתהא ליוסף קסמין,
 וקד קאל בעץ אלמפסרין פי יוסף חזלים יזיר אסחם' (א"ש נראה שקרא
 זה המפרט חזקס) יעני יזיר חד ישראל וסאשרה דלך פי גזו סמך בעון
 אלד' (א"ש לא קייס רצרו וצטער סףלא דזד מזה כלום). — בשער גי ומתלה
 (כמו ביד הנסה) וגיז דזול ערפך ערם חדיד, ויגזו אנה מן לגה אלערב
 אלדי יסמי אלערק גיד, קאל פי דלך קד סבק פי עלמי אן קאסי אנת
 וגיז חדיד קפאך וגיביך מתל אלנחאסי. (א"ש לא מלאתי צעדני מלן
 העדזים שיהיה למלת גיד מוצן עורק צעדני, וריצ"ק צרסאלה שלו לז 79
 אומר על ועדקי לא ישכנון, ערוקי ויקאל אעצאבי, וייגע אדערן, נאך
 חזדערן: וייגע כערעעו). — שם: כאצני גיד הוואלגיר באלערבי וקד יטמא
 שיד וסדת חותס צסיר, ובדלך באלערבי הו (צכ"י הם) שיד (א"ש כן
 משוה ג"כ ריז"ק צרסאלה לז 68 ולז 87). — בשער חד ועלי סדס ורק
 אלאם ובאלתכתיר הסדסיס וליס לה פי לגה אלערב תכתיר ומן דלך
 אסמית אסתר [הדסס בקולה והוא אומן] את הדססה, כמא יסמו באלערבי
 ריחאנה (א"ש ד"ל שצאופן זה כינו צעדני את אסתר צתואר הדסס ען
 הדסס כמו שמכנים צעדני האסה היפה ריחאנה דהיינו הנותנת ריח טוב.
 אעס עלי צ"ס אחד הביאו דצריו אלה צאנרונו מסייס: כמא יסמו
 באלערביה אאסה לנונו כמו שקורין גם צעדני דך חנה לאסה צתואר
 אאסה הנגזר מן אם שעניינו הדסס כן עושין צעדני מן הדסס תואר לכקצה
 יפה הדסס, והסואה נכונה היא צעמין). — בשער זה וזהעמו חיתו לחס
 תזהם נפסה אלמעאם וכל מא ישתהיה, יעני אן אלעליל יכרה אלכבו
 ויציר עגדה אגל אלאמעמה מכרוחה לא ישתהי יראהא וחי לפטה
 גריבה תשבה אלערבי (א"ש וכן משוה ריז"ק צהנ"ל לז 72), ולנא מתלה
 כתיר יפסר עלי מסמועה (כלומד כמשמעו*) דהיינו שיתורבס צעדני
 כמו סהוא צעדני) מתל ויפלל צהס פללות לכנות אפצל פיה פצול ביץ

* ים להעיר שלמלת כמשמעו צעננית חו עלי מסמועה צעננית שני
 מוצניס טוניס, האחד שלמלה העצנית הוואה סוה להורחת התלה הסיה צעמס גם
 צעדני, ד"מ כאן לשרס זהם צעדני עניין ריחוק ומיחוס עניון טורס זה נס צעדני,

(אלל ריז"ק חסרה השואה. זו אע"פי שפעל ופרסותיהן יפרק מתרגם יפרק יפצל, סס לז 80). ומתלה קר' חנכי אהטנה אנא אחושהא ואחפטהא, (א"ש מה יפה ונכונה זאת ההשואה לעניין הפסוק, כלומר עלי היה החוז לשמרה ומידי תצקטה, והפארלעליקמוס מחייב זה אע"פי שטרס האש צערדי מנחי העי"ן ואחטנה מנחי הלע"ד אין צנך כלום, כי יסוד המלה חש לזך וצו עיקר המוצן, והמפרטים זולתו נדחקו צפידוש המלה, ועיין להלן שער חט שמפרט גם צאופן אחר ג"כ ע"פי השואת הערצו) וכדלך חס יתגדל המשור אלמנשאר (חסרה צרסאלה) ערמות ערם (רסאלה לז 79), עלי גלדי גלדי (סס 68), ויהצו גשמכוך גסמהן (סס 85) על חומת חנך קודיר (א"ש נראה שחסרה מלה וצער אן הוא על נכון: חומת חנך אנך וקודיר, ויעוין רסאלה לז 63), עטישותיו עטאסה (סס 84), כחלת עיניך כחלתי (סס 75), וצגנוי צרועים מברומה (יעוין לעיל שער בר), צני הרמכים אלרמך (חסר צרסאלה), וניצו נצזה מא ינרב מנה (אינו יודע להלוס כוונת תרגומו), ויעזקו עזקה (רסאלה 78), וינא גם הנלצ אלנצאב (סס 77) תקשיח תקסו (וכן ריז"ק סס לז 85, אלל שנידך לתקון ול"ל כך: הקשיח תקשיח לצנו מנהן התקוששו וקישו אקתאסו וקוסו, דאש ראס, ושס המאמר מסודס ע"ס), חצלתך חבלת (סס 72) וצלא אהנן יבריהן. (סס 66), אישטלחו העיס [סלחאה] (סס 86) ורסן עפני שלחו בלה סלך (נראה שחסרים כאן עוד ליונים) ותרגוס והפשיע וישלח (סס). — בשער זל ולנא זל דל בתבריל אליון באלדאל מתלכל מכצדיה

הזלוס אדלוהא ומתלה ואס תוליס יקר מוולל ואן בנת תכרב עיזו מן דליל בקולי תכוך, יעני אדא אסתצלחת אלרשע ואכרבנתה אלי אלצדקות פתכוך כמא ועדתך ונתתיך לעס הזה לחומת נחושת, ומתלה כרס זלות ענד ארתפאע אלדלה אלדי (נ"ל אלתי) לצני אדס, יעני ארתפאע דל צני אדס ען ישראל, ומתלה כי הייתי זוללס יעני קד צרת דלילה חקידה, ויקאל אנה יעני בה אכל לחם אלבנין מן זולל וסוצה, ואלקול אלואל אקרב, ואיצא אן לפטח זולל אנמא וקעת עלי אלשרה מן טרוק אלדלה לאן מר שרה הו יהאן (יעוין להלן שער סס). ובתיר מא ילחקה אלאסתכפאף לעלה גופה פלדלך סמאה זולל לאן (נ"ל לאנה) דליל אלנפס כלהקיקה, ואלעאקל מן אלנאס פהו עיזו אלנפס לא ירצא באלדנא,

והסני שהמלה העצמית כצד יודעה הוא אלל ההמון ומרובת אלנו עד שאינם לרכיב לתרגום או לסירוס, והנה צמוצן הכחשון שהתמסו צו הרדצ"ח והחזיו עב"ם, וריז"ק צרסאלה סרו, ור' ושת, ורסצ"י, ורס"ג, וכל הכותנים ערצות, חצל מנחס צ"ס וכמהו כל הכותנים ערצות הס לקחו המלה גם צמוצן הצ', ולכן תלמידו מנחס צהליקוס חותו נבד תפיסת דוגם עליו על חמרו צמחצרתו שקמח הוא כחממו ואין חשמערתו צערצו כן, משיצוס לו שציוון רצס צמלת כחממו חל המוצן הצ' שזכרתו דהיינו צמוצן המלה צערצות יודע לכל אדס וחינס לרכיב לסירוס, חצל ריז"ק תלמיד דוגם מראה צמחצרתו שחממח מנחס לרצו צמלה וז גם צמוצן הצ', עב"ס רס"י ז"ל הנבכר אחר מנחס לרצו צהשתמסו צמלה זו רוצה צה שעינינה שפוש ויודע אלל העס בו לשרו ערצות. נעלמה ממנו חע"פי שיפרט לפעמים מלה מלשור זו.

כמה קאל אלחכים יקר רוח איז תזונה, ולנא זל אזאלה אלשי מן
 מוצעה מן קרב לנה אלערב והו קו' הזלום וזה מכיס אלמזילין אלדחב
 מן אלכים וינפקה פי מא לא ינפעה אללה בה. — בשער זף זפת עלי
 מסמועה זפת ועלי מא דברנא פי באב זה מן הדא אלנזו (וכן מנחס
 צמחצנתו). — בשער זר צעת יזרזו נלמפו פי ופת יזרבו אנקמעו יעני
 אלחלוג ענד מא תסכן אלשמם עליהא תנחל, וליס להא אשתקא (ג"ל
 אשתקאק) פי אלעבראני בל הו ערבי מחין. (א"ש תמח אני על התפרטים
 שלף העלו על דעתם זאת ההשואה הנכונה מאד ומסכמת להענין שהיא
 עלשון מזולה כמוצן זה השורש בס צעדני, ואפילו ריז"ק צהרסאלה שלו סוכל
 אותה (והדוש הוא שלות הזי"ן בכלל הוא דו וכחוש אללו הדעה יתד מן
 האותיות האחרים) ורק ד' צנימין מוספיה מעיד שלדעת דניס פי' יזרזו
 מים נגדים צמדוז אלף שהוא מפרשו משער החלוק זרב כמו רוב, יעווין
 ערך זרצוז, והנה הרצ"ל עסכ את הפעל יזרזו אל הסלגים, שצשעה
 שזרזמו יסופו ויתמו, ולדעתי יתד נכון היה להסכ אותו צמוצן זה אל
 נחלים שצפסוק הקודם למען יסכימו הנושא והנשוא גם צמספרו, ולתת גם
 לפעל יתעלם המוצן העדני צהתמונה הח' ג"כ מענין נזילה, ויאמר איז
 שהנחלים הקודרים (הנקפאים) מני קדח צשעה שהסלג שעליו ימס ויזל
 (יתעלם) הנה צעת יזלו (יזרזו) יתמו, ונחוס הסלג ידעכו ממקומם,
 ושעור המשל שהצת דינו איז אינה דלויה להסמך עליה, נדמה כדנד
 חזק כעין המים הקופאים עומדים ומתמידים כחמד מקשה, אלל למקרה
 החמיעות יזלו והיו כלל היו). — בשער חז (ולנא חזה יקתצי חד חזו
 ומכאן מתל צית אזנים יחזה מוצע אלחנאר יחזו ומתלה ועס שאול
 עסינו חוזה עמלנא חד, וחזותכס א"ש הדכם ושרשכם מע אלתי, ויסמון
 איצא מחזו, וינחס אל מחז חפנס, ובאלערבי מאחזו (חסר צעדני
 מלין העדניים) ומתל כל לחוזה לחזת ויאחזו וכו'. — בשער חצ אכני
 לחטנה חי לפטה גריבה פי אלעבראני מן לנה אלערבי פריסה מא
 נבת לך קט, ואן כנת . . . פאנהא הודא אחטהא מן חסאבי אלדי
 חצל לי מן ענדך, וליס אלטרם . . . מסרוקה אלליל או מסרוקה
 אלנהאר האת אחבי כל מא צאע לך על ידי אנא אחטא מן דחלי וכדה
 לך (אולי ג"ל: מן רחלי וכרתי לך, כלומד הייתי מנכה לך מהומי וככושי)
 ובתיר מתל דלך פי אלעבראניה לים לה אשתקאק מתל ויקדס וקדמתי
 ויפלל צהס פללות, ועלי מא דכרת דלך פי גזו זה, ולנא חט אס למא
 יחוש באלשי לבנה סריאני מן קולה ולשיח יחישו ואלשראפיות יחושו
 (ככ"י חוטו), וקד אתפקת אללנתין אעני אלסריאני ואלערבי כמה
 אתפק פי אלערבי ואלעבראני אחטנה, (א"ש לעיל (לד קמ"ד) הוא משוה
 אחטנה עם חאט העדני ענחי העי"ן לשון שמירה וסקודה על דבר מה,
 וכאן עם חט העדני מפעלי הכפל לשון נכיון). — בשער חם ולנא חמד
 כמר מן לנה אלערבי כדס חמד, תשתה חמד, ופי אלסריאני חמדל שתה

(וכן דרס"ט 89). — בשער חס וכלאף דלך קר' כשני חסיפי עזים תפסירה בתבדיל אלחא באלכא כשפי ענו, וכדי יסמו אלערב אלצגיר מן אלמעז ואלגואל ואלאיל כשף, ואלצגיר מן אלצאן באלעבראני כזסיס ובאלערבי כרוף ואלואחר מנה חסיף ואלכתרה חסיפייס, (א"ש השואה יפה ומתקבלת היא והסדה בהרסאלה, וע"ד שמחזרין גדי עזים כשרולין זו לעיד ודך כן מחזרין ג"כ חסיף עזים להודאה זו כמוצן מלה זו צערציוותד מסתדד עמוצן של הפדטה והדלה יעוויין געזעניוס מלה זו). — בשער לע מעס לוועז מן שעב (צכ"י שעם) לאגז (דרסאלה ד' 42 וד' 90) אללגז פי לנה אלערב טען ועיב ודם וליס לנא סואה (דלונו לא נמלא דמיונו צמקל) ולאכז לנא כתיר פי אלעבראני עין יכרג באלגין מתל צעיס רוחו בגים רוחה, דעמו פניס, דעס, צעצור דרעימה בלה רגם, לא עממוך מא גמוך, (השואות אלו הג' חסדות צהדסאלה לריצ"ק). — בשער מן ולא יעה לאדן מכלס ולא ימתד פי אלארין מנאלהם עלי מסמועה ואלמ"ם פיה מרכבה. (א"ש וכן מטוס ריז"ק צהדסאלה ד' 76, והא לך החדשות של הח' געזעניוס (ערך מנלה) צהיטן הזה, ואין כל חדש). — בשער נה נהס ככפיד וינהס עליו יגוז אנה מן אצל והמו גליו, ויגוז נהס אסם בראסה באלגון כמא יקאל ינהום (חסדה צהדסאלה). — בשער נך וכלאפה ויתנכד אליהם הי לנה ערביה תנכר אליהם ומתלה למה זה את עתנכדה והיא עתנכדה, והי מתנכרה (דרסאלה 78). — בשער גם לך אל נמלה עולל במלה, ואלכתרה הנמלים עם לא עז נמל עלי מסמועה (סס 77). — בשער גין ויצא גם הנלז דכלהם * אלנצאב כלף אלחאד אסם ערבי כמא דכרנא (סס), — עוד שם ואלה' (כעוצן סה' של נלח) נציחה מן קרב לנה אלסריאני מן אלערבי קר' מתנלח על סדכיא, כאן מתנצח עליהם, (חסד צהדסאלה), — בשער סב זולל וסוצא שרה מתדלל (יעוויין לעיל שער זל) ושריב מסתבי והי לפשה ערביה וכמא יקולון אלאעראב תעאל בנא (צכ"י בנא) בסתבי שראב ומתלה צסוצאי יין וכו' (חסד צהדסאלה). — בשער סג יסנד לו וכו' לא סגדין בלה סגיד (דרסאלה 78) וקד גמעת חדה אללסטה לנה אלעבראני ואלסריאני ואלערבי, — בשער עב ולנא עזע כבאט מן קרב לנה אלערבי, ולא יענטון אודחותס לא יכבטו

(*) הוה מתרגס מלת גם העצרי צמלת הם צערציו מה שלא מלאתי צערציו מליס הערציוס כי כן הומו צער גם: וכל גם פי אלקראן תפסירה איצא כדי וכדי ותקול הם כדי וכדי וכו'.

שרקם אי לא יודחמן כמא קאל ואיש את אחיו. לא ידחקון (א"ש)
 השואה חדשה היא, אבל אינה מתחודת, לפי שפעל כבש צעזי צקיסורו
 עם דרך הודלתו יניחם זליה לדרך מצלי מנהיג, ואיכנו לשון חזוט
 הנאה ודחק, ודיצ"ק צדסאלה שלו לך 88 משוה לנכון חבש העזרי
 עם כבש הערזי). — שם עזשו פדוות עבסת אלבנאל מכאן נרפחם
 אי מוצע יגדף להם פיה עלפהם וליס לה נטיר אלא מן קרב אלערבי
 (חסדה צדסאלה) ואמא פדוות הי אסם אלאנאת מן אלבנאל וכו'
 ומעני דלך יורי עדם אלחכוב מן אלקמה ואלשעיר לקר' נשמו חולדות
 (א"ש) מלת עבשו גס צן גכאח מפרט כך יעויין ביזיניוס שדס זה),
 בשער עג ענמה נפסי לאציון אנתמת עלי מסמועה עי"ן מסאם
 אלגין (א"ש) איני יודע איך הוא משוה פעל צעל ב' אותיות מן השלמים
 ענם עם פעל גם צעזי שהוא מן הכפוליס ושרשו גמם ולא עוד
 אלא שהוא מוסיף להעיר עליו, שהוא כמשמעו ואין משמעות העיר
 והדלגה אלא לשרש גמם ולא לענם, ומתלה באסקאט אלמ"ם כל
 סתום לא עממוד (א"ש) גס כאן לא חוכל להלוס כוונתו וחולי ט"ם
 ונ"ל: ומתלה באסקאט אלגים וזיאדה אלמ"ם) ואמתאלה משרוחה
 (צכ"י משדוח) פי באב עם מן הדא אלגזו וכו'. (א"ש) רואה אני
 להעתיק דצרוי שכתצ צשער עם מפני החדוש הנמלא שס שהוא מפרט
 הפעל נעתם הארץ מלשון יועס זהב משורש עם עניין כצוי וחשכה ועושה
 את התי"ו שצתוכו לתי"ו התפעל ע"ד הערזי צתמוכה התי"ת שצא צו
 התי"ו אחר פה"פ מה שאין כן מנהג לשה"ק אלא כשפה"פ אות ש"ס
 (כמו שבושה גס ד' יהודה צ"ק צמלת משתין צקיר צאמרו צדסאלה
 לך 58 ששרשו שין והתי"ו נכנס צתוכו ע"ד וישתחו ע"ס, אלא שצטרק
 שין עכ"פ פה"פ שלו שי"ן) ודיצ"ק צדסאלה שלו לך 70 מעיז להשוות
 ממנו עם עתם הערזי וכן הראצ"ע צאחד עכפריו הקטנים כמדומה,
 לי ציסוד מורא. והנה ז"ל. הדוצ"א צשער הכ"ל: ולנא עם אם ללגם
 מהל כל סחוס לא עממוד לה יגמך וכלאף דלך קו' ארזיס לא עממורו
 מא גמור אי מה גמור, ומן שכל לך למעני אלצדי קאל אינה יועס
 זהב כיה יכא יצא, ויקאל כיה יכמד לאן תדגוס כהה הנגע עמל
 עכתשא, ויגזו [אן מנה צעצרת] ל' לצאות נעתם הארץ ואס אללפמה
 עם ואלתי"ו זאיד, עכ"ל). — בשער פש ויפסחמי פסכני ותדגוס ויסספ
 ופסח. — בשער צף יסוז וילפר ירגע וינצרה והי לפסח ערביה
 ומתלה צאה הלפירה גא אלאנצראף אליך יא גאלם אלארץ. (א"ש)
 השואה קרובה היא לעפ"י שהיא ע"י לידוף אותיות ויהיה עניין
 ויצפר נדוף לעניין ישוב הקודם) וקום קאלו פו. ישז וילפר ירגע
 ויצבח לאן תדגוס צקד לפדא. — בשער קר. . . וכלאף דלך קרעו
 ולא דמו והו באלערביה קרעו באלכלאם, ובקו' צות יקרע אלסמע
 (א"ש) השואה קרובה היא, ודלנו הפעל קרע מורה צעזי צדאסית
 עניינו על ההכאה, וצדודלתו הצ' על הכאת הקול על חוץ השומע
 וא"כ עניין קרעו ולא דמו לדעתו שמתים צדצדיהם כלומר מחדשין
 אותו צלי הפסק, והמליטה הערזית הזו צות יקרע אלסמע אעפ"י
 שחסדה צעזי מלין הערזיים מלאתי הרס"ני משתמש צה צהקדלתו
 גתלים צזה"ל: ולא הכחיס (הפיתומי) ששחדש הצורא קול להשיב צו

שמע משה, ישמעוהו ג"כ המלאך (פמא אנכר אן יכון אדא אכתרע אלבארי צות ליסרע בה סמע משה ישמעה איצא אלמלאך) וגיזיניוס עסוה גס הוא לת השרש קרע צזה הפסוק עם קרע הערצי אך נתמונתו הסנית מענין חרוף וגדוף וגס זה נכון). — בשער רף מתדפקת על דודה מתרפקה מע וידיהא וחי ערביה וליס לדה נמיר פי אלעבראני, ומענייהא (נכ"י ומעניה) כמא יקול כי הולך לפניכס ד', (א"ש גס גיזיניוס עסוה מלה זו עם רפק צערצי אזל עם התמונה הח' ממנו ארתפק מלסון סמיכה, וד' דוד עם התמונה הח' מלסון חנה וידידות ושתי ההסולות נכונות). — בשער ר"ן לאי שי תרצדון יא גבאל שאמכה ותחוקעון גזול אלכבוד עליכם וליס יריד אלבארי אלא במן אסתאחה קדים והו כי צחד ד' צליון. — (א"ש כנר היה ד' דוד הוא המפרש של תלדון מן רצד הערצי כדנר פטוע מצלי להעיד עליה שהיא ערצי והכד"ק הביא זה הפירוט צטרטיו צסס צן גנלח ואחריו גיזיניוס). —

בשער רק ורקע צרגלך לפטה ערביה ארקע ברנלך ומתלה ורקען צרגל, אדקס ארקעס, כלה רקע ורוס. — בשער שע שעתנו

לפטה גריבה ותסמא באלערבי שאטנוו וחי נועין צוף וכתאן דון צירדהא (ל"ל גירמהא). — (א"ש חדוש הוא ומלה זו צלתי מנלאת צערצי מלין הערציים. — בשער ש"ש ושסתין הי ערביה אשושך, ויגו אן מן רלך אוסמית בנדאד שך אלמשושה כמא אוסמית צלל מן צלל ד', ואלכף פיה כתסמיהם מרוך צרוך, (א"ש גס זו ההסולות חדשה ומקוצלת יותר מן ההסולות האחרות צערך מליס של הח' גיזיניוס צערך זה, ויהיה פי' ושסתין לעשה אותך מצולצלת צלי סדרים, וכן דעתו צהכ"ף של שך שהיא נוסף כמו צשער מלות הכסדיות מרוך צרוך גס היא נכונה וראויה לסיס עליה לצ). —

הגדה לפני הקורא דוד ההסולות של שרטי לשה"ק עם שרטיס ערציים צאברון הזה אשר ממקלתן יתדלו קלת החדשות, שתנגלו צימינו ע"י דרטי לשונות קדס, ישנות וידועות כנר לפני ט' מאות שנה, ומקלתן צלתי ידועות עוד עד היום, וצקלתן כפגשו שני המחצרים דצ"ח ודיצ"ח צפירוטן והשווס שניהם עם הערצי.

אמנם לצחר היחס צומן הכמלא צין שני מלה מחצרי האברונות דכוני ד' דוד זה וד' יהודה צ"ק, ולצדר השאלה אם ידעו והכירו זא"ז ואת מחצרתם או איפשר לי לעשותו צאופן שיעלה על כל ספק, לפי שאחד מה שהראינו לעיל שכנר חיו עוד לפני שניהם פותדים ומחצרי אברונות ישאר תמיד מקוס לחוקר לומר שכל פירוט המוצא צמחצרתו של האחד צסתם צלשון י"א אף אם המלא ימלא צמחצרתו של האחר, לא כיון צו המציא חליו חלל לאחד מהקדמונים שקדם לשניהם, אך ככל זה ממה שמלאתי חוזה פעמים פירוטיס צמחצרתו של ד' דוד צסס הקדמונים ממנו יולאים מפי ד' יהודה צהדסאל"ה שלו כמעט צלשונו ממש, עם היות גס להיפך מוצא צהדסאלה פעם אחת פירוט מלה צסס י"א שהוא לד' דוד. נוכל לשער צהשערה קדונה מאל שהכירו זא"ז ומנוו זע"ז צמחצרתם צמקומות ההס וצפרט ד' דוד הכיר וידע הטיצ את הדסאלה או גס את האברון (יעוין לעיל לד' ק"ח צהערה) של דיוצ"ק.

ואלה השערים מאגרון דר"א שזהם מוצאים פירושי ריז"ק צמס י"א :
 א) צעמד זן אומד : ומלאנו זן יסוד לכלי כמו ויתד תל"ע אונך
 עם כליך, וכמוהו ויטכיכו צמסכז אשר מלא צממיס וזניס מדוקחיס
 ירלה הקצר שמלאהו צממיס וכליס מדוקחיס, זניס ת' כליס, וכמוהו
 וכל זני זמרא ת' בלי זמרא, ואמד אומד צקלתס והזונות רחצו הכליס.
 טטפו צדס ירלה החרצות והדמחיס וכו' (ולנא זן אם ללאלה מתל
 ויתד תלע"א מע אדאתך ומחלה ויטככו וכו' יעני אלקצר אלדי
 קד מלאה מן אלטיב ואלאלאת אלמעטרה, זניס מקאם כליס ומחלה
 כל זני זמרא מקאם כלי זמרא וקאל קאל פי בעצהם (נשחח המאמד
 ול"ל אס וקאל קאל וכו' או וקד קאל בעצהם) והזונות רחצו ואלאלאת
 אגתסלת באלרמא יעני אלסרג ואלסלאח) וכן מהצר ריז"ק צהרסאלה
 לז' ד' והזונות רחצו עם אונך מלסון כלי זיון ע"ס, והח' Ewald
 צספרו (Beiträge I. S. 119) טעה להעתיק מלת אזנך גם צמלת זינך
 deinen Schmuck אף מלת זינך סס היא מלסון המתרגם ולא עדני ע"ס.
 צ) צעמד אה אחד פדשו התאהדי הימינ מלסון אחד אומד : וי"א צהתאחדיס
 אחזי החרצ ולא תניחיהו עד סיפס לך מה שתחפני מתרגום יאחזמו רעד
 אחדינון רתיתא * (ויקאל פי התאחדי תצבטי באלסיף לא תפארקיה
 אלי אן יתם לך מא תרידי מן תרגום יאחזמו וכו') וזהו פירושו של ריז"ק
 צהרסאלה לז' ו, וכן צהיפך זה הוא (ריז"ק) חולק סס על הפירוש שהוא
 מלסון אחד והוא פירושו של דר"א כנ"ל. ג) צעמד בס אחרי פדשו עציז
 בשית מלסון וכוסה קלון עניין כסוי הלצ צחלצ, ע"ד כי כסה פניו צחלצו,
 הוא מציל דעת י"א שהוא מלסון משנה גסות הדוח צהמה גסה (עד שיהיו
 פעלי עציז כשית כרדפיס לעניין אחד) וגסות היא צחלוף הכ"ף צנימ"ל,
 (ויקאל אנה מן לנה אלמענה מתל גסות הדוח צהמה גסה פקיל סמנת
 וגלצת, גסות בתבדיל אלכ"ף באלגמ"ל) וזהו ממש לסונו של ריז"ק (סס
 לז' 42) ע"ס. ד) צעמד או אומד : וכצר טעה וקלתס (מן המפרסיס

*) גם הדר"א חשיב על פירושו של אנו יעקוב יוסף בן צבתוי צלי הזכיר שמו צמלת כחחד
 ממנו כמו שהסיב עליו ר' יפת צפירושו לססיק זה (יעויון Munk Not. sur Aboul-W.
 ד' 61 צהערה 1), וז"ל צעמד זה : וכצר חסז אחד המפרסיס שמלת כחחד ממנו היא
 מן התרגום יאחזמו רעד אחדינון רתיתא ולא יעצר זה צדקדוק העצמי, ואס אמר היה
 לחוחו (רצונו סיפסרו מלסון צינוני) זה חיונו נכון לפי שהסועל חוחד ע"ד חוחו חורב,
 ואס אמר היה כמו סכצר לקח (רצונו סיפסרו לסון עצר) גם זה חיונו לפי שכל מי סכצר
 עסס דצר, הוא צדקדוק אחד צקמן וסתח כמו חיל חוח והנה חוח ואס אמר שהיה ע"ד
 השס הנה לא יעצר לפי שהסמות לריכיס היות הנינוה צרחס המלה וצמרט צחס"חע
 כמו סחד סחת סחר מעל יער סער וכו', (וקד סן בעין אלמפס' אן כחחד ממנו
 מן תרכיס יאחזמו רעד אחדינון רתיתא ולא יגזו דלך פי נחו אלעבראני פאן קאל
 צאר לאכד (צ"ל : לאאכד) פלא יצח לאן אלפאעל חוחד מתל חוחו חורב
 ואן קאל צאר כמן קד אכד פלא יתם לאן מן קד פעל שי' הו פי אלנחו אחד
 צקמן וסתח מתל חיל חוח והנה חוח ואן קאל אנה מן סריק אלמסם פלא יגזו
 לאן אלמסמא תקתצי כון אללחן פי ראם אלכלמח כאצה פי אה"חע מתל

אלמפסריין שהזכיר מקודם) ב"כ צוללס אור צעדני ופירשו חשך מן אור
לארבעה עשר צלשון העשנה, ואין ההכרח מכרח לזה אלא הוא אור עמש
והוא ואומר אך חשך יסופני ואמרתי אולי החשך יכסני, אך הלילה הכה
הוא אור עלי ילנה שחשכת הלילה אור אלא השם ית' ויתעלה לא ימלט
עמנו זו אחד וכאמרו גם חשך לא יחשיך עמך, וכבר חשבו באמרו ויאר את
הלילה שהוא לשון חשך לפי שנסמך לויחי הענן והחשך ואינו כן, כי עניין
ויאר א"ה הוא האור שהיה על ישראל מן העמוד אש הנעתק מלפניהם אל
אחריהם והחשך היה על מזדים מן הענן שנעתק אל אחריהם ושכן ציניהם
וצין ישראל והציוא אותם צחשך אפילה וכו' (וקד גלש בעצהם איצא פי
ולילה א"ה ופסרה שלמה מן אור לי"ד פי לנה אלמטנה, ולם תרפע
אלצורה אלי דלך בל הו נור חקיקי והו ואמר אח"י פקלת לעל אלטלאם
יסחרני ואלליל פהו נור עלי יעני אן שלמה אלליל נור ענד אלד' תבא'
ותע' לא ינחב ענה פיה אחד ובקולה גם חשך וגו', וקד תוהם פי קו'
ויאר א"ה אנה טלאם במא אנצאף אלי ויחי הענן והחשך ולים הו כדלך
ולאן מענא ויאר א"ה הו אלנור אלדי כאן עלי ישראל מן אלעמוד אש
אלדי אנתקל מן בין ידיהם אלי וראהם ואלחשך כאן עלי אלמצריין מן
אלענן אלדי אנתקל וצאר כלפחם פאחאל בינהם ובין ישראל וחלצהם
פי שלמה מדהמא) ואתה תחזה צהרסאלה ל' 26 שהוא פירושו של רי"צ"ק
עמש יעוין סס, ואחריו פירושו כך גם ר"י צן גאלח ורש"י והפדחון ור'
תנחום ירושלמי ור' מרדכי כומטיו (יעוין הערות ה' Barges צסוף
הרסאלה ל' 117) ונדלה שכן פירש גם הרס"ג אלל Ewald (Beiträge I. S. 71)
מלשון חשך ואם אמרתי אולי החשך יאפילני גם אני והלילה יכסני (ואן
קלת לעל אלטלאם איצא יגלה דוני ואלליל יגשי עלי, מה שהחכם
הכ"ל לא העתיק כהובן ע"ט) ולא חלק ע"ז הפירוט אלא הרצ"ע צמלת
ויאר כל הלילה צפירושו לפסוק זה שהוא חשבהו לר' יונה אשר צאמת הוא
לרי"צ"ק שהיה יותר קדמון עמנו, אמנם עתה אנו רואים שגם צתפיסה זו
כבר קדם רצ"א על רי"צ"ק המפרש הראשון ולא המתיין עד שיפוסם הרצ"ע
צטעות על ר' יונה ככ"ל. ה) צשער ל' אחרי צארו מלת אל נדנה שהיא
כמו אל תערה וכן צבו נדנה צתוך הנרתוק שהוא הבורג הוא אומר: וכבר
טעה מי שפטר לא ידון רוחי לא יושם תוך נרתיקו (לא יגמד) וכבר
פירשתי עניינו צשער דל (ל' דן), והנה צשער דן הוא אומר ב"כ אחרי
פרשו לא ידון מלשון דן דינק וז"ל: וכבר טעה מי שפטריו מלשון שימה
אל תוך התער (מן אלאנמאד) ואין לנו מלה תפרש לשון זו אלא אל
נדנה וכו', והו פירושו של רי"צ"ק (סס ל' 44 שהוא מחצד סס אל נדנה
עם לא ידון רוחי ואומר שהוא תער החרצ ומלת לא ידון עניינה שהדוח
לא יכנס צהתעד שלו (ולא יגמד רוחי) שהוא הבורג, ושעלת נדביך אינה
מלשון זו אלא מלשון התלמוד צכתוצות מדוכיתא דהנעילת עלוהי והיא המענות
אשר ינתנו עם הנעדה מצות אציה לצית צעלה ע"ט, אשר כנראה על
זה המקום מרמז גם הרצ"א לעיל ל' קכ"ו ע"ט.

ובנגד זה גם ריז"ק מציג צהרסאלה (לד 41) צמלת יחבך (תהלים נ"ה)
 דעת י"א שפירושו יתן לך מן הבה לי צנים ומעיד ע"ז שהוא פי'
 נשפת לשיחות סדר בדבור (ויפסד דלך מן פסאד נסק אלבלאם. הנדיך
 לתקון ול"ל ויפסד דלך מן פסאד וכו') מפני שלא אמר שאל אלא השלך
 ע"ס. והוא פירושו של הדרצ"א צשער הב: השלך על ד' והצן אלקי עלי ד'
 מטלובך פחו יעטיך הואלך וכו' לנונו השלך על ד' מצוקסן ואז יתן לך
 הוא עשאלתך, וכן הדרס"ג מתרגם (והבך) ומפרש (עשאלך) נתן לך.
 ובעתה חקצן כאן המקומות שהם נוטים צהם צפירושיהם: א) הדרצ"א
 צשער לו אומר: ועניין אמרו העתידים עודד לויתן המוכנים
 התעוררות לויתן ירלה הורדים צאניות המוכנים לפגשו ויפל עליהם מפניו
 חדה גדולה ויקלל כל אחד יום הולדו צו ויום ירד צו הים (ומעני קו'
 העתידים ע"ל אלמסתעדין אתארה לויתן יעני אהל אלמראכב אלדי
 יסתערו תלקאה פיקע עליהם מנה אלפוע אלשדיר. וילען כל ואחד
 יום בולק פיה ויום רכב פיה אלבחר) וריז"ק צהרסאלה לד כ"ז ומ"ג
 מפרשו מלשון המשנה אין אשה מעוררת לויתה ע"ס, וכן ביקטילה המתרגם
 אותו צמלת אויב מן לויתן נחש צריח אחז דרך הדרצ"א האומר צשער הכ"ל:
 ומלאנו לויתן נמשלים צו המלכים על לויתן נחש צריח ולנא לויתן ימאהל
 בה אלמלך וכו'). ב) צשער אש מפרש הדרצ"א מרוח אשך מלשון כשך
 חמת המלך והאלף צו נוסף צשמות ועניינו רוח דע של הפה והאלף והאוזן
 ואזילו הודים והמקומות הנחשים הצלתי כבלים צנוף עד שיהיה גם צין
 אלצעות הרבלים, (מרוח אשך ארוח אלסכון יעני אבכר. אלפם ומא
 שאכלה מן אלאכף ואלאדן ואלאנט (ל"ל ואלאבט) ואלמוואצע אלסאכנה
 אלדי פי אלגנס ניר טאהרה חתי אנהא תכון בין אצאבע אלרגלין וכו'
 ופסרנא אשך מן אשתקאק כשך שכנה בלה סכון והדו ואלאלף פיה מן
 טריק אלסמא), אמנס ריז"ק לד כ"ח מפרשו מן לשון מי שנמרחו אשכיו
 צשער רפואות ע"ס. ג) צשער חף יפרש הדרצ"א על כל צבור חפה מלשון
 חופף עליו ודלונו שכל מקום יהיה. מכסה להם עכל לרה מחודצ וקוד
 יעני עלי כל מוצע יכון גלאלתהם וצלאלהם מן כל אפא מן חר וברד)
 וריז"ק (סס לד 31) מפרשו מלשון משנה ומתרגמו הודנ, ודק צסס י"א
 מציג רואק אלחנלה ע"ס. ד) צשער חם הדרצ"א מתרגם חמוץ צגדים
 לצוה הצגדים (מכצב אלתיאב) ועד"ז צלירוף האותיות תמחין דבלך,
 וריז"ק (סס לד 39) ארום הצגדים (אחמר אלתיאב). ה) צשער טף
 הדרצ"א מפרש עוללי טפוחים, טפחתי ורציתי מגזרת הנה טפחות, וימינו
 טפחה שהוא הנידול על הכפים (ומן שכל דלך קיל פי תרביה עלי אלאכף
 עוללי טפוחים וכו') וריז"ק (סס לד ע') מלשון תרגום וטפה ידא לשון
 הכאה ציר על התינוקת להסקיעט מן הצביה, ומעיד צפירוש שאינו שייך
 להכה טפחות ע"ס. ו) צשער טל מפרש הדרצ"א גרמיו כמטיל צדול מלשון
 נעל החול ומתרגם כמשא הצדול דהיינו ככדויתו (כחמל אלחדיד אי כתקלה)
 וריז"ק (סס לד מ"ג) חתיכת צדול (סזיכה חדיר, Barre). ז) צשער גף
 מפרש הדרצ"א להכפה גויס צנפת טול מלשון תנופה כלומר הכעתס
 והוליכתס מאלרס עד שיריק אותס ויקחצי תחריכהם ומגייהם מן בלאדהם
 מצי פארט) וריז"ק (סס לד מ"ד) מלשון משנה כפה ומשמרת ע"ס. ח)
 צשער נו הדרצ"א גולי יתשמון צואפי יצירון וכן עז"ס אחריו צואפי חבם

יצירון, אשר איני יודע להלוס כוונתו, וריז"ק מפרט מלשון המשנה כדי
 שלא יכנס הדגל כשהן מכוולין (סס לז 45). ט) זשער פד הרדז"א מחדד
 ופרט כדמך עם הפורטים על פי הנצל ומפרט שניהם מלשון פזוד והפרדה
 ופזה אמרם כלל ופרט (ופרט כדמך תפרט כדמך ומן שכל דלך קיל פי
 תקטיע אללחן הפרטים עפ"ה אלמקטעין אלאלחאן עלי אלאת אלמלאהי
 ומן דלך יקולון כלל ופרט, ואחריו ג"כ עז"ס: ותפרט כדמך אי אלדי
 יתפרט. מן אלחבוב ומן היא (זכ"י חדה) אלמעני הפורטים עפ"ה
 אלנאתרין יעני למקטעין אלאלחאן ואלתג נים עלי חסב אצואת אלמלאהי
 ומן דלך יקאל פרט וכלל ע"כ) אמנם ריז"ק (סס לז 48) אחרי פדטו ופרט
 כדמך ונה סכפדד ציחוד מן הכרס מלשון כלל ופרט הוא מעיר צפירות שאינו
 שייך אל הפורטים עפ"ה שהוא מלשון זמרה (ולא ינסב אלי הפורטים).
 י) זשער פק הרדז"א גוזר ופקעים מתחת מן פקועו' שדה (חנטל Coloquinten
 ומן שכל דלך קיל פי אלנגקוש ופקעים וכו'), וריז"ק (סס לז 49)
 מלשון עטוף ולפוף מאמרם לא ופקיענה צסודרין, ועז"ס מציא דעות
 שניהם צז"הל: פקועות שדה חנטל וקיל. פטר ומתלה מקלעת פקעים,
 ופקעים מתחת לספתו נקוש צור אלחנטל או אלפטר, וקיל אן פקעים
 תדוריר מן כלאם אלאואיל ע"כ. יא) זשער קף מפרט הרדז"א קפדה צא
 מלשון קפדתי כאורג לשון גלילה דהיינו שיתכוון האדם. ויקמע עלמו להחצא
 ויצקס השלוס (קפדתי כאורג חוי טוית כאלחאיק ומתלה קפדה צא אלטי
 קד נא אי קד, דנא אלרחיל (זכ"י אלרחיל) פיסלבו. אלנאם סלאמה
 ויקא אן מן דלך יסמא אלקנפד קסוד לתשניג כלקתה וכו', וריז"ק
 מתרגם קפדה אחרג מלשון קפדנות (סס לז 50), ועז"ס מציא שני
 הפירושים: קפדה צא אלאנדראג אלטי אי אלרחיל (זכ"י אלרחיל) קד
 דנא, וקיל אלצנר מן קולה ולא הקפדן מלמד וכו'). יב) זשער קש גוזר
 הרדז"א התקוטטו וקוטו מבזרת לקוטס קש עניין אסיפה (ועלי גמע אלנאם
 קיל התקוטטו וקטו), וכן אחריו עז"ס: ועלי סביל אלמנאז פי גמע
 אלנאם התקוטטו. אמנם ריז"ק (סס) מפרט מלשון הוקטו המועדות זה
 לזה. יג) זשער קל מפרט הרדז"א לקלס אנתן לבנאי מלשון לעג וקלס
 כלומר לא תנזוי עה שתקחי עד שתפני יותר, אלל צהיפך זה את
 תתני אנתן להם וקור' ולא היית כוונה לקלס אנתן למ תכוני כאלפאנרה
 לאזורה אלגעל אי למ תזודרי במא תאכדי ותטלבי כתיר בל תברטליהם
 וכו'), וריז"ק (סס) מפרט המלה צהיפך זה לשון שצח ומדחיו הדגוד להרלות
 שאין לזרפה עם לעג וקלס ע"ש וכן הפדחון שרש זה, ועז"ס מציא דעות
 שניהם, (לעג וקלס, יתקלסו צך, חדפה וקלס מן אלנגקיעה ואללהו ומנה לקלס
 אנתן לאסתחקאר (זכ"י לאסתקראד) אלגעל כרסם אלנאם יסתחקרון מא
 ירפע אליהם ויסלכון אלזיאדה, וקיל ללאשתהאר באכד אלגעל (כלומר
 לפרסם ולהתפאר) וקיל לעצים (נ"ל לתעטים) אלגעל בל אנתי למ
 תטלביה מן קולהם קלוס פלוני, יתקלס. יד) זשער שר מפרט הרדז"א
 משרת ענזים לשון הרקס עה שהורק מן הענזים וכן ואזיטג הסונמית
 משרת את המלך שערדיקה כלצ המלך ומחממתו, וי"א שהיא מן החסדים
 ת' משרתת. (ולנא שר יקצוי אנחלאל וכל משרת ענזים וחו מא ינאל מן
 אלענב ומתלה משרת את המלך תחלל אלם אלמלך ותדפיה ויפאל אנה
 מן אלנואקין משרתת) וכן עז"ס אחריו משרת ענזים תחלל אלענב אי

מא ינחל מנה בגיר עציר והו בוזן מקנת כספו, אולם ריז"ק מפרשו
מלשון המשנה אין שודין.

והייתי יכול להוסיף על אלה עוד איזה מקומות שהם נועים צפירוטס זה
מזה לולא יגדתי מפני הוללות הדפוס כי רצו, ותמורתם חזיא ב"כ
איזה שדשים טענתוים ומסכימים צפירוטס שניהם יחד. — צשער אג
מפרש ג"כ לאגודת כסף מלשון תרגום כמו ריז"ק (סס לך ג') אלא שהוא
מוסיף: ויקאל אנה דאנג פצה מן גרה ואלאלף פיה מן שרים אללאסם. —

צשער גף מפרש אגפיו כמו הריז"ק (סס) צו"הל: וכלאפה ולה גפין וגפין
די נטר ולכתרה אלעסאבר קאל וכל אגפיו אזרה יעני עסאכרה וכמא אן
אלטיר בגנאחיה בדלך אלמלוך בעסאכרהם. — צשער סק: אס אסק שמים
אן קלת אצער אלי אלסמא מתלא תם אנת וליס לה פי אלעבראני
גטיר ליכנה מן אלסריאני אמר להנסקה והסק דניאל די הסיקו בלה
אצעאד, ולנא סק מכתוב צשי"ן אס ללאחראק אף יסיק ואפה לחס
וצערו והסיקו ולמעני אלסכט קיל ואש נסקה ציעקצ עכ"ל, וכמורה ריז"ק
(סס לך 7). — צשער רש: ולנא רש אס ללאדק הו קר' צדשיון כורש וחדשת

שפתיו ואלאלף פיה ללחסמיה כמא קד קדמנא ומן דלך יסתעמלו
אלעבראניין רשות ורשותו עכ"ל, וכמורה ריז"ק (סס לך 9). — צשער בע
אס תציעון צעיו אס תצקשו צקשו וסונו להצורא וסונו לעצודתו וכמורה
כצעו מלפוכיו צוקשו אולדותיו כלומר חופשו לשלל, וכמורה מאמר איז
אך לא צעיו ישלח יד אצ"לט, אמר לא היתה שאלתי ען ד' שיטלח עליהם לרה
כלומר לא צקשתי תמנו שיעניסם ולא שיטלח צהם לרה, או צעשותו בלה
צהם צקשתי ישועה ידלה לא צקשתי שום עזר מן ד' שיפיל צהם כליה אלא
צכיתי ונלעעדתי לקשה יום וכו' והוא אמרו אס לא צכיתי וגו' והרצה זה
צלשון סודי לעניין [צקשה] כמו צעה צעותיה, ודניאל צעא, וכמורה כל
די יצעא צעו כל מי שיצקס צקשה, וצעו דניאל וצוקשו, יצעון יצקשו, די
צעניא תנך צקשו עמך, זה והדומים לו ידלה צלשון סודי צקשה ושאלה,
וכצד טעו אנשים צפתרון צעים רוחו וחצוהו מלשון זה ונעזרו צו מלשון
המתרגם צמימד כצויה ושאני עתיד לפרשו צחלק העי"ן, ולשון אחד אמרו
יציעו ויצדו עתק (צכ"י כז3) ילשינו וידצרו קשות וכמורה אציעה חידות
תצענה שפתי, וע"ד העצרה יציע אומר, ועד"ז מלאנו בע יסוד לכציעה
ועל מצועי מים, וענין אחד צצוי מות יצאיש יציע הצצויים המתים יצאישו
ידתיהו כלומר מצאישים את השמן העוז ומדתיחיס ומפיחיסנקדא אצעצועות,
וכמורה מה שנופל צהבופים מן הקדוחים המדתיחיס ומפיחיסנקדא אצעצועות,
ומדמיון זה כאמר לכן יהיה לכם העון הזה כפדן נופל כצעה צחומה נשגבה,
על כן יהיה לכם זה העון כרתוח נופל וכמקום נפוח ריק צחומה גבוהה
ידלה קיד טכנכסים צו המים עד שיתנפח שתצוא נפילתו פתאום, ומזה
כאמר כקדה אש המסיס מים תצעה אש, אמר כציעור האש והדלקתו צדצדים
המסיס דלוי השעורה וחולתו וכמו שמקדיח האש את המים כלומר מעלה
אותם צסלדס, כן עשה צאויצונו אלהים להודיע שמך לזריך, ואינו כמו

שחשבו קלת שזה הלסון נופל על ההצנעה וזה לפי שגמלו צנזוקין המצנעה
 וההצנע ורלו צלמס המצנעה כי תלל אש וההצנע וצנע צנעה אחר,
 ואס שזה היה עוצר צלמס אך איך זה מלסון עזרי ולא יעזר שיאמר האש
 הצעיר את המים, וכד אמרו ג"כ צפירוס נצעו מלפניו נפחו אולרותיו
 כמו נצעה צחועה נשגבה, ואינו אלא מענין צקסה וחיפוס, קדוצ מלסון
 איך נחפשו עשו עכ"ל, שתרגמתיו כולו להיותו מכיל פירוש איזה פסוקים
 קטי ההצנעה, (אס תצטיון צעיו אן תמלבוך פאמלבו ותובו אלי אלבארי
 וארגעו אלי טאעתה ומתלה נצעו מלפניו מלבת דכאירה אי פתשת
 לתנהב ומתלה קול איוצ אך לא צעי יואצ"לס קאל כאין מא כאן לי
 מלבה מן אלד' אן ימלק פיהם אפה. יעני מא מלבת מן אלד' קט אן
 יעאקבהם ולא ימלק פיהם אפה או בוכסה להם אסתגאתה יעני מא
 אסתגתת אלי אלד' יוקע פיהם וכס אלא בכית ואנתמת ללמסתצעב
 זמאנה אי ללמציין מנהם פי . . . ה. והו קר' אס לא צכיתי וגו' וכתיב
 דלך פי לגה אלסריאני למעני [אלמלבה] מתל וזמנין תלתא ציומס
 צעה צעותיה דניאל צעא מן מלכא ומתלה כל די יצעא צעו כל מן ימלב
 מלבה, וצעו דניאל וחזרוהו ומלבו, ודצדצני יצעון ימלבוך, די צעניס
 מינך מלכנא מנך, הדא ומא ישאכלה יקתצי פי לגה אלסריאני מלבה
 ומסלה, וקד גלט קום פי תפסיר צעיס דוחו וטנוה מן הדח אללגה
 ועולו פיה עלי קול אלמתרנם צמימד כצוהו, וסאוצח דלך פי גזו עין,
 וכלאף הדח אללגה קר' יציעו ידצרו כז (sic) יתפוחו יתכלמו באלכשוניה
 ומתלה אציעה חירות תצנעה שפתי. ועלי אלמנאז יציע אמר, ומן שכל
 דלך לנא צע אס ללנבע ועל מצועי עיס וכלאפה צצוי מות יצאיש יציע
 אלדבאב אלמית ינחן ינפך ינפט אי ינתן אלדהן אלרפיע וינפכה ויגליה,
 ומתלה מא יקע פי אלמגסאס מן אלקדוח אלדי הי מתנפטה מנפכה
 תסמא אצנצעת, ומן שכל דלך קיל לכן יהיס וגו' נצעה צחועה וגו'
 ולדלך יכון לכס הדא אלדנב כתגר ואקע וכמוצע מנתפך מנוף פי סור
 עצים (כן כותב צמקוס עטים) יעני האיט ידאכלה אלמא פינתפך פאן
 גפלה תכוך וקעתה, ומן דלך קיל כקדח אש המסים וגו' קאל כאנקדאח
 כאשתעאל אלנאר פי אלתמאסיאת אעני אלשמע וגירה, וכמא תנפך
 אלנאר אלמא אי תגליה כדלך אפעל פי אעדאינא יא רב להודיע שמך
 לנדיך, וליס כמא מן קום אן הדח אללגה תקע עלי אלחריק ודלך למא
 וגדו פי צוקיס המצנעה וההצנע פאראדו בקולחם המצנעה כי תלל אש
 וההצנע וצנע צנעה אחר ואן כאן דלך גאיז פי לנתחם פליס הו מן

אלעבראני ולן יגו יקאל אחרקת אלנאר אלמא וקד קיל איצא פי תפסיר נצעו מלפוניו תנפכת מבאזנה מתל נצעה נחומה וליס הו אללא מן מעני אלמלבה ואלתפתיש אקרב מן קו' איך נחפשו עשו. וכמוהו ממטבס הריז"ק צהדסאלה לז' ע"ט. — צשער ביך מפרש וצנעס צראש כולס מלשון תדגוס (יעויין הערות לז' 142) כמו ריז"ק (צהדסאלה לז' 10). — צשער בר: ומלאנו בר שדה מדנד יהלמו צניהס ירצו צנד אמד יגדלו אפרוהיס וירצו צשדה עד שלל ישוצו וכמוהו כל חיות צדל צשקודי (ולגא צד בר אלצחרא יהלמו צניהס ירצו צנד קאל יתרערען פראלכהם ויכברון פי אלבריה פלא ירגעון ומתלה כל חיות צדל אלרי פי אלסריאני) ומתפלל שהוא מפרש זה המאמר מן העופות כנראה מן העתקתו מלת צניהס צמלת פראכהם עם שהוא מוסב על יעלי סלע הנזכרים לפני זה. וצשער חל הוא אומ' זה צפיוש: ומלאנו חלם רולה צו סוד הסינה ירלה שינת ההיזה ותנומת המסכצ וכמוהו נאמד צקנת העופו' יהלמו צניהס יתעודרו. צניהס כלועד יגדלו וירצו צשדה וילאו ולא ישוצו למו (ולגא חלס יתקצי זואל אלבום יעני גום אלעלה ורקאד אלפראש ומתלה קיל פי בעץ אלטיר יהלמו צניהס ינתבהו בניחם אי יתרערעו ויכברו פי אלבד פיפרגן ומא ירגעו להם) ונראה שזכרנו הטעהו לחסוצ שצז על העופות הנזכרים אח"כ למטה צזה הענין, עכ"פ מלת צד מפרש כמו הריצוק (סס לז' 11) מלשון תדבוס וסודי. — צשער גם מפרש חופר גומן פחת מלשון תדגוס כמו הריז"ק (סס לז' י"ד) צז"הל: גומן זוביה ומן דלך באלסריאני פחד ופחת דכלה (ל"ל דחלל) וכמלה ואלכף תקום מקאם אלגמל וסאדכר מתל דלך פי מא יסתאנף. — צשער חם אומר ומלאנו חסד שנאה חסד הוא וכמוהו פן יחסדך שומע פן ישאלך, וי"ל חסד הוא חרפה פן יחסדך פן יצוך מן תדבוס חרפה חסדל, (ולגא חסד מקת חסד הוא ומתלה פן יחסדך כילא ימקתך ויקאל חסד הוא פצחה פן יחסדך כילא יפצחך מן ת' חרפה חסדל) וכן ריז"ק (סס לז' 20) אלל שהוא כולל צ' ההודלות יחד (פציחה ובקאתה ע"ט. — צשער בע: כסף לרוף צעליל לארץ כסף לרוף נקי מולק צארץ) (פצה מסבוכה כאלצה מצבוכה פי אלארין) וכמוהו צתוך הריפות צעלי צתוך הנכתש מולק (פי וסע אלהדים מלצוצ) וכנד עשתמסיס צו צעלי המסנה צראיית הירח החדש דאוהו צעליל דאוהו מולק (ראוהו מצוב, ל"ל מצוב) „ וכמוהו גם ריז"ק (סס לז' 28). — צשער גם. . . וענין אחר הגמילוני נל הצליעוני נל (אגרעיני אלאן) והרצה עשתמשין צעלי המסנה חלצ כדי במיעה כדי צליעה, גומע ופרלט יצלע וידוק והוא מחלוף האל"ף צעי"ן והוא מפרש הגמילוני, וי"ל שכמוהו צרצניס תמויגנה והוא נזכר צחלק מ"ס עכ"ל, וכמוהו גם ריז"ק (סס). — צשער זל מפרש יקד מזולל כמו הריז"ק לז' 30 לשון זול אלל שאינו משה אותו עם לשון משנה כמוהו כ"ל עם הערצי (יעויין לעול לז' קע"ד). — צשער חו משה הדדצ"ל כמו הריז"ק (סס לז' 31) מלת חוץ מעני עם לשון המשנה אלל שהדדצ"ל מיטיב מענו להשוות גם תדבוס חוץ צד צהודלה זו כאמדם צד מפלוני כמו שאומדים

ב"כ חוץ מפלוני. — צעער עם עשק כי התעסקו עמו, לשון עשק, התעסקו צו כלומד סצצו רע לו (סבב, תסבבו בה, אי סבבו אלשר עליה) והוא הרצה להקדמונים צעשק פלוני, וכן ריז"ק (סס לז 46). — צעער עת ועתה צעה לך הכינה צעה (אסתעדהא פי אלצחרא), אשד התעתדו לבליס, כמלך עתיד לכיודר ולהיות עתידים וחש עתידות למו כולו לשון הכנה (נכלה אסתעדלד) ומזה נקלאים החפלים הנאספים צאולד עתידות והוא אמרו ועתידותיהם שוסיתי ומזה אומרים על דבר שיהיה צומן מאוחד

עתיד עכ"ל וכמוהו ריז"ק (סס לז 46). — צעער עז וכלאף דלך ויעצנו ירושלים הו מן לבה אלמשנה תסקיף ודלך אנה יסמי אלססף מעצוזה, וכן ריז"ק (סס). — צעער פג. ולגא פג פג ופרי שלא צשל כל לרכו) התאנה חנטה פגיה אולדת פגהא, וכן ריז"ק (סס לז 48) אללא שהוא. משהו בס לשון המשנה. — צעער צר ככל לרכך כחשב האגתך וליים לה גשיר ולאבן יסתעמלון אלעבראניין לורך פלוני חאגה פלאן, וכן ריז"ק (לז 49) אללא שדריך סס לתיקון יערפדה אלענאם דון סאיר אלעלמא. ונ"ל אלעגאם ודלונו שמלה זו ידועה ללועזים ב"כ דהיינו שגורה צדצור צ"א ע"ס. — צעער קר וקרמתי עליכם עוד ויקדם עליהם יתכן שהם לשון עדצי וכמו שמכנים האזור הצא מעיר סצן מקרמה וילודף ממנו פעל לכסוי על דבר מה ולכן נאמר צמטנה קרום של מוח קרום של צילה יגוה ענהא ערביה וכמא יסמו אלסבניה מקרמה והי תתצרף אלי גטא אלשי פקאל (נ"ל פיקאל) פי אלמשנה ען ספאק אלדמאן קרום של מוח וספאק אלביצה קרום של צילה) וכמוהו ריז"ק (סס לז 50). — צעער רז מה יקחד לצך ומה ירזמון

עיניך איש יאכרך קלכך ואיש ירמקון עינאך וליים לה גשיר, וריז"ק מפרשו משער החלוק ת' ירמוון וסהוא כך גם צעדצי (לז 57). — צעער שא: ואלד' (המוצן הד' של שא) אלאתקאב (התצוננות וסהייה) והאיס משתאה מרתקב, וכמוהו ריז"ק (סס) שמשהו גם לשון המשנה היו שוהין. — צעער תז ואת הנטישות הסיד התז ואלתוארך אזאל ואזוא וליים לה גשיר פי אלמקרא (ויסעוונות הסיד הדחיק ואין לו דומה צמקלד) ולאבן פי אלמשנה התיוז את ראשו וכו', ודומה לו גם ריז"ק משהו לשון המשנה (לז 59) אללא שהוא מפרש לשון התזה ורדצ"א לשון הדחקה, וכן עשוין שניהם מלת תכריך מלשון תלמוד תכריכין אללא שריז"ק (סס) מפרשו עניין כריכה והרדצ"א צעער כד. מתרגס פשוט. גבל לצן ושאין לו דומה אללא צדצור צ"א וכריכין ותכשעין (תיאב אלביאיץ וליים לה גשיר וליכין יקאל תכריכין וכו').

הגה אספתי לפני הקורא אותן המקומות מן אברון הרדצ"א והדסאלה של צן קריש שנפלה ציניהם הפיחסות של שיווי או חלוק הציוד, או השגת אחד מהם על פירושו של מפרש אחד שקדם להם, אשד עכללן ילא להמצקל השערת הכרתם זא"ז, וציותה הכרתו של הרדצ"א את הריז"ק, אס לא צאופן נעלה מכל ספק כמו שזכרנו, אזל עכ"פ צלד מלדי האפשרית הקרובה עם שכפתה צזה שעד החקירה ויכולת ההשוואה עם מה שיתגלה עוד צאולי עמקוס אחד לחרון עליהם משפט לך, ולא חשתי להציא גם דברי ריז"ק פה צצביל לקמן המקום, צהיותי חושצ ספרו הב"ל מלוי צין דרשי הלשון, אמנס היחס הנמלא צין מחצרת מנחס וצין חצורי שני אללה האוגדים נוכיד אללו לקמן אי"ה.

על המעט כמלאים ב"כ צאגרון זה פירושי מלות ע"י השואה עם שאר
 לשונות זולת הערבי כמו שהוא ב"כ צהרסאלה של ריז"ק (יעויין
 צהרסאלה לר' 105) אך יותר ממנו ע"כ צאגרונו, כמו צמלת אברך
 אחרי הצאתו פירושים אחרים לוועד. ויעצד ב"כ שתהיה המלה מלשון מנדים
 דבר לא נדע עניינו וכמו שכבר נקרא ב"כ לפנת פענח ויגוזו אן תבון מן
 לנה אלקבט שי לא נקה עליה וכמא קד אסמי לפנת פענח) ועלי ז"ס
 צשער בר מן האגרון שלו מפרש דבריו צ"ה: וי"א שאצדך צלשון מלדים
 אדם גדול וקיל אן אצדך באלקבטיה גליל, ויעויין בעזעניוס ובס ויענעד
 ערך זה), וכן צסוף שער אד; יתעצד אדרזא (עז' ז' כ"ג) יעשה לחלוטין
 צלי שנוי (יעמל חתם) ועלי ז"ס מוסף; וי"א תמיד והוא מלשון פרס
 אדרו כלועד צבזרה מוחלטת ותמידית (וקיל עלי אלדואס והו מן לנה
 אלפרס אדרו אי מסתמר), וכן צשער גל; וי"א צבגומי תכלת סס לצבדים
 מלשון סודי גלימא כסות וצלשון פרס נקראת הכסות גלים (ויקאל אן
 צבלומי תכלת אסם ללאבטיה מן לנה אלסריאני גלימא כסא ובאלפרסי
 יקאל ללכסא גלים) וכן אחריו ע"כ ס אלס שאלנו: יקאל ללכסא
 אנלים.

ובמצאים ב"כ שדשים זדים שאין להם פירוש ועניין אלא ע"י השואה עם
 הערבי והרד"כ אינו מעיד עליה כלל אלא מעתיק המלה ע"י
 הצדנתה צלשון ערבי כדבר פשוט וידוע מעלמו, כמו צשער לה מעתיק צסתס
 ולהב הדנה אללהג בתיר כלועד חפץ ההשתדלות הדנה (*). אמנם ע"כ
 מעיד שמשמעות המלה כמשמעותה בערבי, וככל זה בודד אותה מלשון
 יהבו דיק והלמ"ד אלנו צלתי שדשית אלא נעפלת (להב עלי מסמועה מן
 יהבו דיק ואללאם גיר אצלוה), ועד"ז עושה גם צשדשים אחרים יאריך זכרם
 להציאם פה.

ורואה אני ככון להעיר מאחד שאספתי (הערות הערה ד') קלת שינויים
 צנקודות שהיו צנוסח התנ"ך שלפני הרד"כ, שמא יחסז אדם
 שעסק שינויים כאלה דצ ועורס היה צספרים שלפניו, אין הדבר כן, אדרזא

* ועד"ז למדתי רק מחוסן תרגומו למלת מדוע צלצד חת בונתה ועניוניה, כי כצד
 ידועה היה ע"י הרד"כ ז"ל הוראת מדוע שהוא כמו מה דוע כלומר מה דועה מה
 עניונו, והוא ע"פי פירושו של ר' יונה צס' הרקמה דר' ט' (ויעויין צהערה סס ומס
 שהעיר על ענין זה הח' רש"ל כ"י צמכתצו צשראס ספר זה) ור' יהודה צן צלעס מציה
 פירוש זה צסס חכס ירושלמי (לעול דר' ה') וכן הוא הנכון ודלא כביזיונות צערך מלסס
 שלו שהוא מורכב מן מה ויין ידוע ע"ש, והנכי נלעפרתי זה כמה ע"י ח"ך יכללו מלות
 מה דועה המוצן של מהעניינו כשאלה על הסס, אמנם אחרי אשר קחיתי צזה האגרון
 צשער מד העתקת הרד"כ. מדוע לא חלנתם וכל מדוע סי אלקראן תפסירה
 מא באל אלאמר כרי, כלומר כל מדוע צצנקודת עניינו מה דעת הדבר כן מיד
 נתגלתה לי כוננת המלה ע"י השיחאיה עם המליצה הערבית מא באל שהיה לה מכל
 לר' הן צבוראם הלאשונה והן צבוראם המושאלת, כי הנה מלת באל בערבי הורחבה
 דועה ולצ רוחו ותכונת, הנפס וכתתחוצר חליה מלת מא תורה המליצה על שאלת
 הסס, דר"מ מא באל אלנאם עניונו צעלס ורחשונה מה טיפן של צני אדמי מה
 דעתן של צ"ח, כלומר מדוע צני הדס, וח"כ ע"ס המליצה הערבית הוחת נצין ב"כ
 המליצה הערבית מדוע = מה דוע = מה דיעה ורלוניה מה טיפן ופחתו כמו מא
 באל הערבי הדומה לה מכל לר' כנ"ל, והיטצ פירסוה כן ר' יונה ור' יהודה צצ
 ואחריוס הרד"ק ורצניויהס מוצננס כעת ע"י מליזת מא באל הערבית שצחר צה
 הרד"כ צתרגומו, ויותר וכו' מעלי ב"ס שתרגס אותה למא דא צאגרונו צשער מד.

זככל מלאתי נוסח התנ"ך שהיה לפניו זנחית הנקודות מסכים כמעט
 מכל לז עם נוסח הספרים שלפניו היום, לרובמא זשער אי הוא אומר :
 ואין יש מה תחת ידך החירק עומד זמקום לידה אלבקטה תקום מקאם
 חנתין) וכן אחריו עז"ס (אלבקטה מקאם נקטחין) וכשז לזה העניין עוד
 אללו להלן אי"ה .

עוד זל אכחד פה תכונה אחת משותפת לכל מחזרי הקדאים הכותזים
 זלשון ערז כאשר מלאתיה אללו ואלל הרסז"י וד' יפת זולתס, והיא
 כשזדמן להס פסוק מן הפסוקים המרמזים לפי דעתס על מפלת מלכות
 הדומים או הישמעאלים (הערות לז 130) או המדלה על דוע מהותס
 הס מפרשים דזדיהס זאז היטז זלשון ערז כסיסוז הדזוד על הדומיים
 לפי שלז ישזו זאזרותס, ולהיפך כשמדזרים על המחזריים דזרים מקליפיים
 דולביס הס זאמלע המאמר מלשון ערז ללשון הקודש זפתע פתאום אע"פי
 שכתזו ספריהס זאזותיות עזרות להמלט עי"ז עתפיקס הישמעאלים, אשר
 כפי הנדלה מזה היו מחזרי הספרים כזד זימיהס ידאים להעלות על
 הכתז דזרים נגד האמונה המושלת ומפחדים מפני הדלטורין מעמס שהזינו
 לקדוש ערזית זכתיזה עזרות הנהוגה אז זיניהס אלל לא את לשון העזרית
 (יעוין גס דוקעס זייטטהיילונגען לז 45 הערה 2) הלא דדאהו אומר דיס
 שער תם על כהתס הפושעים זלשון ערזי כדזכו: ענד תמאס דולה
 אלמכאלפין יעיני מלך אלרום, ולעומת זה זשער בד אומר: מלך אתה
 זודלס מבתדעהם ומתלה ועזרתו ולא כן זדיו, . . . מא מתלהא
 מא אחד אבתדע מתל אבראעה ודי מדאהב ישמעאל ומשפטיהס אשר
 לא כמשפטי הגוים כהדמת קול חמש פעמים ולום חדש ימים וחגי זית
 תפלתס וכאלה דזות אשר כתוז עליו יולד עמל עלי חק וכתיז יום ההוא
 ידחק חק על כן כתוז זדיו ולא כן עשו כי המלכים אשר היו לפניו היו
 דודשים מלוכה והוא דדש נזואת שקל לשנות דתות וחקים ומועדים ויסזר
 להשניה זמנין ודת ופס עמלל דזדזן, ומתלה קול לופד לאיוז זדיך עתים
 יחדישו וכו', וכן דסז"י זד"מ לקהלת ט' ט' אומר: וכדאך אדא כאן חי
 ימכנה אן ינאר ללה וכדאך ינאר לקדאם אללה ומא פיה אלעללים
 ואלעמאים ואלפסילים וזנים ומלורעים ומנאפיים וזנות ומשכז זכור וזתי
 לואה ומתפללים זחלרותיו על התמים ומכרזים זו זכל יום ה' פעמים
 לזכרון גליל ונזיא שקד, וישלל וכהנים ולוים ומסודרים זכ"לז דחויס ממנו,
 ואחר כל אלה מבקשים לגרשנו מן ירושלים ולהכביד עול ברזל על
 צוארנו וכל זה מרז עוכינו וגדל חטאותינו וכזד פשעינו ועולס עזות
 פנינו וחזוק מלחנו וקסיות ערפנו ודע מחשזותינו ועדלת לזכנו אוי נא
 לנו כי חטאנו על זה היה דזה לזנו על הר ליון ששעס. שועלים ובו' שאבו
 לודדיך ובו' קול כתנו ובו' כי דאתה ובו' וכו' ופי הדא ואמתאלה יקרל
 כי קנאת זיתך חללתני פקו' אללאן גס אהזתס ובו' יעיני וכו', וזפידורשו של
 הרסז"י לתלים ע"ד מן פסוק ד' עד פסוק ס' חסד התדגוס וגס הפידוש
 לפי שמדזר סס מן הישמעאלים ומקן מלכותס כנדלה מדזרי ד' יפת לדניאל
 י"ז ולכן השמיעוס המעתיקים מידלחת מפני האנכים. *

(* וכן ר' יפת נוהב מנהב זה וזפידורשו ליטעי' ת"ז ט' אומר: או שהיה (מתל
 קת"מ) רומז אל חמרו זסוף הספוק זזז כספיק, ועיד (ואמא אן יכון אישאר אלי

ועתה נראה צעיני תועלת קלת ועכ"פ לא למותר לקצץ כאן צעזיל קודת
דקדוק הלשון את השמות המלכותיים שהשתמשו בהם הד"צ א'
ושאר מפרשי התנ"ך צעניני הדקדוק ומשפט הלשון ולתכלית זו הייתי יכול
לזמנאם רק על אלה שילאו לידון בדבר ההדס ולהשמיע אותן שכבר נודעים
בספרי הדקדוק להערביים, לולא נשתתפה לה עוד מכוון יותר כללי שהזכרתיו
בהקדמתי, והנני לסדר אותם ע"ס א"צ.

אסם גאמד סס צלתי נגזר. — אסם מתצרך סס נגזר מפעל. — אסמא
אלאפעאל שמות הפעולה או המקודים, וד' יפת (ישעי' ל"ה ז'
ול"ח ט') מכנה סס כזה אסם ערץ דונוו סס המקרה, וצעל המצחד:
סס החופס. — אסאמי אלאגסאם שמות ענמיים. — אסם פעל וחרף סס פעל
מלה, ולפעמים קורא הד"צ א' להמלות (פארטיקען) צסס (אלכואדאם)
עשרתים, וד' יפת (ישעי' ל"ח י"ט) אלאלפאט אלכדאם. — אסם אלגנס
סס המין, אסם אלפאעל צינוני פועל, ויקראסו ג"כ צפה פעל (אות
תו"ט), — אסם אלמפעול, צינוני פעול. — אסם עלי בניה אלתתניה סס על
צניין השנים, כלומ' דצוו זוגיי. — אלתקיל צניין הכד. — אלכפיף צניין הקל. —
אלמפקהא (sic) או מכרוג אלהא, מפיק ה"א. — אלואחד או אלמפרד
מספר יחיד. — אלכתרה או אלגמע מספר דציס. — אלתתניה דצוו זוגיי. —
אלמתכלם מדצד צעדו, ולדציס: אלמתכלמיין או ג"כ: גמלה מן אלקאילין. —
אלמכאטב נוכח, ולדציס אלמכאטבין, ולפעמים מכנה את הנוכח
אלאסתקבאל כשהוא אלל העתיד, אך את הכינוי לנוכח צשמות אלאשארה
אלי גירנא, אלה דצדיו צאות יו"ד: וההודאה הששית של היו"ד לווני לנקצה
כעו צואי קומי שצו וכו' והעתיד מענה לנוכח תקומי תשוני וכו' ולנסתד
תצוא תקוס וכו' צד מן חד חייך תשקועי והיא מלה קשה ואללי שהיא
יו"ד יתירה לתפארת, (ואלו' אמר ללתאנית מתל בואי וכו' ואלעתיד

קו' פי אבר אלססוק צד כספיק ידל עלי אן) סבל דצריהס וספר קיונס (אלקוראן)
סקר חין לו עיקר כי הכססים והחצורים הם ממעשה צנו חדס ולא מפי חלבים וכן היה
כי חיש הרוח (מחמד) וחצרוו חצרו דצרים מלוקטים מדצרו כל הומה ויכתצום צספר
קלונס ויחמרו כי בצרוחל דצס מפי חל חל חיש הרוח יכתד ד' כל ססתי וכו'. וממנו
לקח צעל העשר לזכריה ז' על מלת חמוליס ע"ס, ועוד סס פסוק יו"ד חיימר ססכרונה
צחקמתך ודעתך היו סצוצתך היו ססימיניס סקוצעיס על ישרל וזולתס צכדי לקחת
מחחס המס והחצרוניות (ואלגניץ פי דלך אלרסום אלתי נצכתהא פי אבר
גזיה מן ישרל ובירחם) כמו ססס מדציליס חותרו צצוס למעלה סספליס חצנט (נ"צ
סלצונו סמכריחיס חותס להצזיס צצוס על הצגזיס סלריך לחצנט להדקן) וצמיני צצעיס
וסלח נרצג על סופיסו והדומיס להס יכניער את ישרל: צהס ויצטחו על רעתס ויחמרו
לח יראה יח, ולזה יחמר עליהס (ולדלך קאל ענהא) חין רוחני וכו' חסר מזה נראה
צדלך חגס סהמנהג לצניין חת היהודיס צמלצוסיס ע"י מיני צצעיס להכרוח יסן נוסן
הוא, כמו האינקוויזיציון סככרוו לעול לז ע"ו צסס הימלדנו ע"ס, וכן עושה זה ר'
יפת צססוק ונקלה כצור מוחצ ציסעי' ע"ו ועוד צמקומות.

מנה באלאסתקבאל תְּקוּמִי וכו' ובאלוצף תְּצוּל וכו' מא כלא ואחד לִיד
 תִּשְׁקוּטִי וְהִי מִסְלָה וְעַנְדִּי אִנְהָא יו"ד זְאִידָה תִּפְכִּים), וְדִישׁ שַׁעַר יָד :
 וְאֵלֶּאשָׁאֲרָה לְלִכְתְּרָה יִדְנֹה, וְאֵלִיחִיד צֵלָא יו"ד יִדְנֹה דֵּמָה וכו' וְאֵלֶּאשָׁאֲרָה
 אֵלִי גִירְנָא הוּוּ בְּנִחוּ אַכְרָ, אֵלִיחִיד מְנָה יִדְכֵס וכו' וְאֵלֶּרְדִּים יִדְכֵס וכו',
 וְדִסְצִי לְאִיכָה ג' ו"ז מְכַנֵּה גּוֹף נֹכַח צְמֵלַת מוֹאנָהָ וז"ל: וְתִזְנַח מִשְׁלוֹם
 נִפְשִׁי וּמְנַעַת אִתָּה ד' מִן הַשְּׁלוֹם נִפְשִׁי יִדְנֵה אִתָּה זְנַחַת נִפְשִׁי מִן הַשְּׁלוֹם
 צִמָּה שְׁעִזְצִנִי וְהִבְצֵרַת אִתָּה הַלּוּיִצַּע עֲלֵי וכו' וְאֵלֶּרְדִּים ב"כ שְׁלֹוֹנוּ נַעֲזֹבָה
 נִפְשִׁי וְנִתְדַחֲקָה מִן הַשְּׁלוֹם כִּי וְתִזְנַח יִסְצוֹל שִׁיחִיה לְנוֹכַח וְיִסְצוֹל שִׁיחִיה שֶׁ
 אֵל הַנִּפְשִׁי וְכִלִּית יֵא ד' מִן אֶלְסִלְאָמָה נִפְשִׁי יַעֲנִי אֲנִי ד' תִּרְכַּת נִפְשִׁי
 מִן אֶלְסִלְאָמָה בְּמָא כְּדִלְתִּנִי וְתִפְרַת אֶלְעָדוּ בִי וכו' וְקָאֵלוּ אֵיִצָּא יַעֲנִי
 וְתִרְכַּת נִפְשִׁי וּבַעֲדַת מִן אֶלְסִלְאָמָה לֵאן וְתִזְנַח יַחְתַּמֵּל יִכּוֹן מוֹאנָהָ
 יַחְתַּמֵּל יִכּוֹן רֵאנַע אֵלִי אֶלְנִפִּס. — אֶלְגֵּאִיב אִו אֶלְכְּבֵר עֵנָה נִסְתֵּר, וְלִרְדִּים,
 אֶלְגֵּאִיבִין אִו אֶלְכְּבֵר עֵנָהם וּלְפַעֲמִים הוּוּ מְכַנֵּה הַנִּסְתֵּר צְמֵלַת אֶלְצָף
 (יַעֲוִיִן מֵלֵה שְׁלִפְז'). — אֶלְתִּרְאֻדָּף שְׁמוֹת נִדְרָפִים לַעֲנִין אֶחָד כְּמוֹ אֶדְמַת עֵפֶר
 פִּסְלֵה הַסַּעַל וְדוּבַמְתָּה צִשְׁעֵר בֵּד וְיַעֲוִיִן לְקַמֵּן מֵלַת אֶלְמִצְאָעָף. — אֶלְתִּרְאֻדָּף
 אֶלְחֻרְפִּין פִּי אֶלְתִּלְאֵת כִּפֵּל צ' אֶתִּיּוֹת הַשֵּׁשׁ צָן ג' אֶתִּיּוֹת כְּמוֹ יִדְקַק
 אֶדְמַס וְדוּבַמְתָּס. — אֶלְאִצְאָפָה יַחַס הַסְּמִיכּוֹת. — אֶלְמִצְאָף הַסְּמוּךְ, וְנִקְדָּח
 ג"כ אֶלְמִתְצֵל יַעֲוִיִן לְהֵלֵן מֵלֵה זו. — אֶלְאִשָׁאֲרָה הוֹדְעָה וְדַמְיוּהָ וְהוּוּ
 מְכַנֵּה כִּךְ אִתָּה ה' הַיְדוּעָה וּבִס כֵּל כִּינּוּי פּוֹעֵל אִו פּוֹעֵל אִו הַקִּיּוּן אִו מֵלוֹת
 הַיַּחַס, וְמוֹה אִשָׁאֲרָתִין צ' דַּמְיוּת כְּמוֹ וְתִדְאָהוּ אִתָּה הוֹלְדָה, אֵל הַיְמֵה, אֵל
 הַלְּפּוֹנֵה. — אֶלְגֵּמַע אֶלְמִקְטוּעַ סִימֵן הַרְדִּים שִׁתְּקֻלָּד דְּהִיּוּנוּ שִׁנְפֵּל מִן
 הַסּוּפִי. — יֵס אֶתִּיּוֹת הַע"ס וְנִסְתִּיּוֹד דִּק הַיּו"ד לְסִימֵן הַרְדּוּי כְּמוֹ עוֹשֵׂי וְשָׂרֵי
 חֲלוּצֵי וְדוּמִיכּוֹן. — אֶלְתִּשְׁדִּיד אִו אֶלְגֵּשׁ, דְּגֵשׁ חֲזַק. — אֶלְלַחֵן הַעֵס וְהַכְּבִינָה.
 — אֶלְלַחֵן אֶלְמִתְקֵדֵם טַעַם מֵלַעֵל. — אֶלְלַחֵן אֶלְמִתְאֶכֶר טַעַם מֵלַרַע.
 אֶלְסֵאכּוֹן אֶלְלִין הַסּוּכֵן הַנּוֹחַ לְנוֹנוּ אֶתִּי כֵּה נִסְתֵּר וְהִס אֶלְלוּ ג' אֶתִּיּוֹת אִוִי
 דְּהִיּוּנוּ אֶלְף לִינָא, וְא"ו לִינָא, יֵא לִינָא. — אֶלְמִתְצֵל הַסְּמוּךְ, לְנוֹנוּ מֵלֵה
 דְּצוּקָה לְמֵלֵה שִׁחְרִיזֵה צְחֻלּוֹף מֵלַת אֶלְמִנְקִטַע שְׁעִינִיזֵה אֶלְלוּ יַחַס הַנִּפְרֵד,
 וְאֶלְמִנְפִּצֵל שְׁהוּוּ הַמּוּכְרַת צִטַעַם מֵלְךְ, וְאֶלְלוּ ג' הַיַּחְסוּסִים נִקְדָּאִים אֶלְלוּ ב"כ
 אֶלְסֵמוּךְ וְאֶלְסוּלְךְ וְאֶלְמִוְכְרַת, וְאֶלְלוּ הוּלְךְ לְבַד מַה שְׁהוּוּ מִזִּין צְמֵלוֹת
 הַאֶלְלוּ ע"פִי דוּבַמְתָּוֹת שִׁיט צִפְרִסוּמֵן תּוֹעֵלָה לַרַעֲתִי; צִשְׁעֵר אֶת . . . וְכֵל
 אֶתָּה הוּוּ בְּאֶלְתִּדְכִּיר וְהוּוּ עֲלֵי ג' צְרוּב מִן אֶלְכְּהוּ אֶחְדָּהָא בְּתִלְחִין אֶלְתִּי"ו
 מִתֵּל אִתָּה עֵתָה צְרוּךְ ד' (* צְכוּרֵי אִתָּה, ד' אֶמֶר אֶלִּי צְנִי
 אִתָּה זְכַר לִי אִתָּה, וְהוּוּ אֶלְדִּי יִסְמִי הוּלְךְ אַעֲנִי מִנְקִטַע

(* ג"ל! לְהַשְׁמִים הַסְּסֵר כִּךְ: וְאֶלְתִּאֲנִי בְּתִלְחִין אֶלְאֶלְף וּבְאֶלְפָתָה מִתֵּל
 צְכוּרֵי אִתָּה .

מעני, ואלב' בתלחין אלאלף ובאלקמן והו אלמוכרת אלמחכם [מתל] וככרתה צדית אני ואתה, ויאמר לו ילחק לציו מי אתה, ואחריו עז"ס צשער זה: אִתָּה תדצר סמוך, ראוֹן צכורי אִתָּה הולך, נכרתה צדית אני וְאִתָּה עוכרת, וצשער נש קוראם הרדצ"ל צסס אלמצאף ואלהולך ואלמוכרת, אמר סס: צנשק ומגן ולנה הו אסם סלאח, ואלמצאף מנה בתנתין יצרה מנשק צדול ואלהולך מתלה גשק וצשמיס, ולנא הולך צגמ"ל (דלונו צג' כקודות) צגשק ומגן ולנה, ואלמוכרת קמן עלות הנשק (תעיה לוי שמכנהו עוכרת והוא איננו צאס"ף אללא צטפחא צס"ט וצלידה), וצשער קש קטן וגדול צניר וכביר ואלמצאף מנה קטן ואלהולך קטן וגדול ואלמוכרת וילד זקוקים קטן וכו'. נשמע מזה דצר חדש צצאס"ף לא יצוא אללא ע"מ פֶּעַל צקמן וכן הוא צאמת דוק ותשכח והו הספרש צצין קטן וקטן, וצשער שב, ואלאסם מנה סצני עלדים והו מצאף ואלהולך מתלה את הסצני ואת המלקוח, ואלמוכרת סצנית סצני וכו', וצאותו שער צעלמו הוא מוכיר חוץ מנ' שמות המוכדים עוד עלת אלקאים ודלונו העומד דהיינו הנפדר, ומעודבנות שמצוא נראה שאינו אחד עם המוכרת צעס וגם לא עם ההולך, וא"כ הוא מחלק ד' יחוסים הסמוך וההולך והעומד והמוכרת, וז"ל סס: ואלמצאף מן הדה אללגה (דלונו ממלת שבת) שצתון סצנת קדש. ואלהולך מתלה להכין סצנת סצנת, עולת סצנת, סצנת שצתון, ואלקאים סצנת לד', ומדי סצנת צצצתו וכו'. ואני איני יודע מה חלוק יש צין עולת סצנת שקראהו הולך והוא צפתח וצין ומדי סצנת צצצתו שקראהו עומד והוא צקמן ול"ע עור, ועוד יותר מזה לא אוכל להלום מה שכתב צשער מי ולכן צצוואהו פה ואעתיקוהו ג"כ ללשה"ק אולי ילתיח אחד לרדת אל סוף דעתו, אלה דצדיו: מי תהום רצה מים של תהום והוא סמוך כמו שמי השמים, ומים הוא עומד צפ"ע כמו שמים והוא על שני דרכים, מהס מה שירוצר צתוך המאמר ואחריו נשאר מן המאמר והוא פתח כמו מים מלוד הזול לנו והו שנקרא הולך, והצ' הוא הסמוך כמו מים דצים, מים קדים, ולפעמים יפול הסמוך וההולך צמקום את נה וישו צפתח, כמו יסס מדצר לאגם מים, ארץ לא שצעה מים, צאנו צאס וצמיס, והסליטי הוא המוכרת ואפילו אינו הוה צתוך המאמר אעפ"כ הוא קמן כמו ארץ נחלי מים (אותו שצדכדים ח' ז' ולא אותו של יו"ד ז' שסס הוא צס"פ) כי יצאו אפיקי מים, וכל אתנחתא וס"פ דכוותן קמן צר עהמזכרים לעול (אמיא אלגמור והו מצאף מתל שמי השמים ומים הו קאים בנפסה מתל שמים והו עלי טריקין מנה מא יקאל פי וסס אלכלאם ובעד (נ"ל ובעדה) יבקא מן אלכלאם והו פתח מתל מים מלוד וכו' והו אלדי יסמי הולך

ואלב' הו' אלמצאף מתל מים רזים מים קדים ודבמא יקע אלסמוך
 ואלהולך פי שתנחה ויציר פתח מתל יטס מדצר לאנס מים ארץ לא שזעה
 מים זאנו זאש זנמים ואלג' הו' אלמוכרת ולו כאן פי וטש אלכלאם פחו
 קמץ מתל ארץ נחלי מים כי יצשו אפיקי מים וכל שתנחה וסוף פסוק
 מתלהמא קמץ סוא מא דברנא), הכה הוא מחלק כאן צין העומד להסמוך
 וההולך, והסמוך אללו לפי הדוגמאות האלו שם דצר שלפני תואר שלו,
 וההולך אללו הוא שם שלפני שם אחד המוחזקים ע"י ואל' החזרה, ואל"כ
 משמע כאן שהעומד איננו דצר זולת הסמוך וההולך אללו הוא סוג כולל
 אותם, ומה שהוא אומר אל"כ מן המוכרת לדיך לעיון עורה, אמנם צאות
 נון סוף אומר: והכני מנה מדגוש ומנה רפי ואלפרק ביניהם אן הכני
 מנה סמוך, הכני צני ויאמר הכני מי אמה צני הולך, ואומר הכני מוכרת
 ע"כ, וכן צשער עי אומר: לעיט לפור טאיר והו' מצאף, ואלהולך מנה
 עיט פתח וירד העיט, ואלמוכרת עיט ע"כ, וצשער של ז"ל: כל שלחן
 מאידה ואלמצאף שלחן הפנים, ואלהולך מתלה לשלחן ושלחן וכו'. מכל
 מה שהצאתי נראה ששמות סמוך והולך ומוכרת אינם מתיחסים אל העצמים
 ע"פי הדוג, כ"כ משקיפים לקסוד המלות ופירודן צמוצן לדעתו של מחבר
 זה, ונראה ג"כ שהדין עמו צתקלת ולכן לדיך עוד לעיון, וכמפתח להבנת
 דבריו איננו מה שכתב בהקדמתו לאברונו אחרי שחושב והולך שם מה שלדיך
 הקורא לדעת מן הדקדוק לשמוט אברונו זה, זאו גם אלה צתוך הצאים:
 וסביל אלתחקיק מן אלאסתפהאם. . . . ואלמצאף מן אלמנפצל
 ומצאף עלי מצאף ומנפצל עלי מנפצל, ומא כאן פי אללחן מנפצל
 ופי אלמעני מתצל, ומא כאן פי אללחן מתצל ופי אלמעני מנפצל
 וכו'. הרי שהוא מדביל צין נפרד צעטס לכפרד צעניין, ומחוצר צעטס
 למחוצר צעניין, עיין מה שכתנתי צפירושי ליסוד מספר של הרצ"ע
 דקדוק מלת אחד, וביה לי להצוא כאן עוד דבריו צשער גי וצשער חם
 אלא שאני מתירא מפני הארוכות, וחושב שכבר די צמה שהצאתי. — אלמנקטע
 או אלהולך וכן אלמנפצל או אלמוכרת יעווין עליהם צמלה שלפ"ז —
 אלמצאעף הוא צנין פועל המרונע כמו יעופף (שער עא) ולפעמים
 יקראהו ג"כ אלתרדוף (שער שי) ומכנהו אלמצעעף דלונו הכפול ע"ס
 כפל או צנו. — אלאנף ואלמסתאנף העזר והעתיר. — אלבתאבה ואלקראה
 הכתיב וסקרי, וצשער הל היא קורא להכתובים שנתנ"ך אלבתאבתא והוא
 ט"ס וז"ל אלבתאבתא. — אנקטאע אללחן הפסק הטעם. — אנפעאל צנין
 כפעל, אלאנפעאל אלמתעדי הנפעל היוולא, ור"ל צהודלת יולאת הפעולה
 לשני. — אפתעאל צנין החסעל. — אחרף אלצפיר אותיות השדיקה (רסצ"י
 לתליס ע"ה ד' ויעיין רסאלה לך 98). — אחרף אלאצטבאך אותיות הנקוט
 והפניסה (collidirende Buchstaben) והס אותיות דמת כצאין צצנין
 התפעל אחר פ"ה שהוא אות השדיקה, וז"ל הרדנ"ל צשער זם: וויאדו
 אלדל פי הזמנתין אצטבאך מע אלזו ודלך אן אחרף אלאצטבאך ג' וחי

דט"ת, אמא אלדל פאצטכאכהא מע זיין מתל הזדמנתון מזדמנין ות' לידה לודין (sic, ואינו יודע מה ענין תרגום זה לכאן) וקד יקוי פי אלערבי, זרע מזדרע, זוג מזודג, ואמא אלטי"ת פאצטכאכהא מע אלנדי מתל לך כלעטק, ליר נאמן וולטירו [לידה] הלטידנו אותם, ופי אלערבי צאחב מצטחב, צבאג מצטבג, ואמא אלתינו פאצטכאכהא מע אלסמך מתל, סלולה מסתולל, סבל ויסתבל, סף הסתופף, שדיגיס יסתדגו, ואיצא מע אלסין סולל אסתוללו, שמד וישתמד, שכה וישתכחו, שעשויעו ושתעשע ועיניו השע הסתעשעו, ושוע אל הסד ואל תשתע ונשתעה, שמש וישתמש ומשחור הדה אלג' חרוף אלמדכורה אן תבון בעקב אחרף אלאצליה אבדא' מא כלא ואחד והסתועטה והו מסלה לאצהאב אללגה לאן דגעה אלתינו פיה אלי חכם סאיר אחרוף מתל הסזונן וכו' עכ"ל (יעויין רסאלה של ריב"ק לר 95 ואילך) וזשער עש הוא אומר שנמלת עשתרות לאנך זא התי"ו ג"כ ער"ז (ואלתי"ו פי עשתרות מן אלאצטכאך מתל אסתוללו אשתומם). — אסם בראסה סס צפ"ע. — אסם בראסה מנפצל סס מיוחד ציחס הספרד צד"מ כל גי' ינשאו, וכן אצל בראסה שרס צפ"ע, לגה בראסה מלה צפ"ע. — גמע אלתיכיר דנוי זכר, גמע אלתיאנית דנוי נקבה. — דואת אלמתלין צעלי צ' הדומות דהיינו גזרת הספוליס. — דואת אלאלף צעלי האל"ף נחיל"א. — דואת אלהא צעלי ה"י כל"ה. — דואת אלנון צעלי הנו"ן חפ"כ. — הא אלתיאנית ה"א הנקבה כמו ה"א צמלת שמלה וכדומה. — הא אלתיעריף ה"א הידיעה. — הא אלגרא ה"א הקדושה. — הא אלאסתפחהם ה"א השלמה. — ואו אלאנתקאל ו"ו הספוך. — ואו אלנאקל ו"ו הספוך. — אלוואו אלמנאקל מן אלמסתקבל ללמאצי ו"ו הספוך מעתיד לעזר. — ואו אלעטף ו"ו העטוף או החנור. — רצף לפעמים מכנה כך בוף נסתד (לעיל מלת אלמכאטב) ואלל עז"ס יש לו הודאת תואר (Epitheton) כמו למלת געת (יעויין להלן מלת אהשתדניס). — חרבה חנועה (vocal). והנה אלל הרדצ"א ועז"ס צלתי כמלאים שמות הסנועיות אלל לפתח וקמץ כלזד כמו שהוא ג"כ צמסודה, ונקרא הקמץ אללס קאמצה או קמצה או קמץ, והקמץ הגדול עם הגעיה קמץ כאמל וגעיה, והקמץ הסטוף קמץ מכטוף (שער דב), והפתח פאתחה או פתחה או ג"כ פתח אלל לשאר המלכים אין שמות, כ"א החידק יתואר צמלת (נקטה) נקודה אלל עז"ס, ואלל הרדצ"א ג"כ צסם אלכפין כמו אלל המדקדקים הערביים, ולרוב מליינו אי, וזריש אות למ"ד הוא משתמש צמלת כפיך להודאת השיכון והסנוח של אות נח או נסתד (בהודאה שיש לפעל זה צערצי כשהע"פ שלו מונע בצמח) אמר סס: ואמא פי ניר אלאסמא פהו צב' (ר"ל הלמ"ד צסבוט)

מתל לאסוד לאכול לאחו לאסוף מא כלא אַמַד לַאמַד בבפץ אלאַלף
אָלֵהִים לַאֲלֵהִים עכ"ל, והלירה מנונה צמס (תנתיף) שמים או (נקשתין) שתי
נקודות, והסגול ב' נקודות (תלתה נקט) ולפעמים גם סגול או ב' כמו
חַל צב' כלומר חַל צסגול, וההולם נקרא חללס (נקטה מן פוק) נקודה
מלמעלה או ב"כ אָ, והמלאפוס (נקטה פי גוף אלואו) נקודה צתוך הו"ו,
או (מצמומה בנקט פי וסט אלואו) מקוצץ צנקודה צתוך הו"ו, ולפעמים
ע"י אָ, ויש שיקרא ההעף פתח חרבה, לפי שאלת החטוף צחטף פתח
היה מונע צפתח, ולפעמים (חרבה בפתח) מונע צפתח, ולזה המונע
צקמץ חטוף נקרא (חרבה בקמץ) והמונע צסגול (חרבה כה' נקט) או
ב"כ (ה' נקט) גידול או ב"כ (שבא ותלת נקטה). — חרף אפעל לזנו
משקל אפעל המורה צערצעי על מדגת קומפעדאטיף. — חרוף אלאשארה
לזותיות הרעוזה והס לזותיות אי"תן צצראס העתיד ורומזים על הכושל. —

חרף אלמגדגם לזות מוזלע צשני ע"י ו"ח, — חרף מעתל לזות הרפיון או
הנוח. — חרף מרפי לזות דפה צלי דבט. — חרף מדגוש לזות הדגוש. — חרוף
אלאבדאל לזותיות התמורה כמו על גפי ת' על גזי ודס"צ' חזר עליהס
ספר מיוחד (הערות לז 133) ועצ"ס חזר פרק מיוחד צסוף סעד הל לזותיות
המומדים לחד צזולתו: באב פי דכר אמתלה אלאחרף אלתי אבדלת
בעצחא בבעיץ והם אל"ף ת' ה"א, צית ת' כ"ף, בימל ת' כ"ף, ללת ת'
די"ט, ה"א ת' אל"ף, ואל"ו ת' יו"ו, ציו"ן ת' דל"ת, חו"ת ת' ה"א, כ"ף ת'
מכ שקדס ות' חו"ת וקו"ף, לע"ד ת' די"ט, עו"ס ת' נו"ן, נו"ן ת' לע"ד,
סע"ך ת' ציו"ן ולד"י, עו"ן ת' אל"ף, פ"א ת' צו"ת, לד"י ת' עו"ת וסע"ך,
קו"ף ת' עו"ן, טו"ן ת' סע"ך ותו"ו, תו"ו ת' לד"י. — אלכתרה או אלגמע
עספר דזיס. — כאף אלזשביה או כאף אלזמתיל כ"ף הדמיון. — לגירה
לזולתו, פעל יולא, צהיפך מן פי נפסה צעלמו, פעל עומד. — לפטה גריבה
עלה זרה צד"מ עליו גלדי שהיא ען הערצו, ולפעמים קודל כך מלה צודדת
צתנ"ך. — סבניה לזות המשקל מן האמני"תיו לסימן ט"ד, ולפיכך מי"ם מבניה
עו"ס לסימן המשקל צחלוף מי"ם ראכבה של לזותיות צכל"ס. — משרוד כמו
מדגוש והוא לזות הדגוש צד"ח. — מאלם יסם פאעלה שלא נזכר סס פועלו
דחיינו הפיעל והפעל. — מצדר מקוד, ולפעמים מככו אסם אלפעל סס
הפעולה. — מאצי זמן עזר. — מסתקבל זמן עתיד, — אלססתקבל אלהאצר
עתיד לנוכח — מתעד פעל יולא, גיר מתעד צלתי יולא, מתעדי במי"ם
או צצית נקטר עס לזות היחס עו"ס או צו"ת — מעתל אלעין דפי העין
לזוכו נע"ו. — מונת מין נקצה, מרכר מין זכר. — געת תולד, ועצ"ס סעד נד:
צית הגדול שרף קיל צית ד' הגדול ואן הגדול געת ד' ע"כ, לזוכו צית הגדול
(ירמיו' כ"צ י"ג) לטון גדולה, לומדים שעניינו צית ד' הגדול ושמלת הגדול
היא תלד של ד'. — סכון סכון צד"מ נחלה בסכון אלחי"ת לזוכו צנוח החי"ת —

עלי טרוק אלזמתיל צדרך משל, (figürlich). — עלי טרוק אלמגזו צדרך
העזרה (metaphorisch). — עלי טרוק אלזחקיק ע"ד האמת, צעלס

וראשונה (im eigentlichen Sinne), — עלו טריק אלאצשלאח כן הוא אומר
 ז"מ על אביון שהוא ת' עני והוא תקון הלשון. — עלי טריק אלתרארף
 ע"ד ההכפלה ז"מ פיות ירקק. — עכס אלתרוף לרוף האותיות ז"מ
 הערל ת' הרעל. — עלאמה סימן לידועה כמו ה"א הידועה או כינוי הסס —
 עלמתין ז' ידועות כמו העושו יניס חרבו. — פצאחה זירור (Deutlichkeit)

כמו הנו"ן בפעל העתיד יאלכון הוא לזירור ולתפארת. — צמיר כינוי צמיר

אלמונת כינוי נקצה, צמיר אלמדכר כינוי זכר. צמיר אלמפעול כינוי
 הפעול. — קאים בנפסה ציחס הכפדה. — שבא אי שוא או"ג"כ שבהאן כתוב
 אללו השוא. — שבא מע אלמלך שוא עם מלך לרונו תנועה מורכבת. —
 תצדיף בנין (Form, Conjugation). — תפכים להזוק ותפארת — כמו הנו"ן
 צמלת יסוצנכו. — תסמיה אלשי באסם נתינתח קדישת דזר ע"ס סופו
 ותולדתו כמו סָצַע ת' תצואה, תסמיה אלשי בגזארה קדישת דזר צסס

הבעול שלו ז"מ עונש ת' עון. — תסמיה גזא אלשי באסמה קדישת גמולו
 של דזר צסמו, ז"מ עון ת' עונס. — תסמיה אלשי באסם אלתה קדישת
 דזר צסס הכלי שע"י נתחדש ז"מ פה אחד ת' קול אחד, וכן דבר שי
 בדבר מא פי טבעה קדישת סס דזר ע"ס איכות טבעו ז"מ מאורה

ת' עין.

ממה שהצאתי כאן רואים לנו שכבר היתה צימיו שעת הנקוד העזרני
 שלימה שכן הוא מזכיר את הסגול צפידוש, ותמונתו אללו שלס
 נקודות, אע"פ שמעתיק האגרון לא ידע מן הסגול ומקד בכל פעם ע"פי
 הנקוד האשורי ז"מ זריש שעד שין נקד מלת שזן לילה צפתח אף שהדז"א
 אומר סס צפידוש שהוא ג' נקודות, וכן ידע כזר מן הבעיאל ומדון של כסוב
 אחר (שעד חב) ומפלפל עליו סס, וכן המסורה היתה כזר שלימה צימיו
 והוא מסתייע ממנה לפעמים (שעד מג עי) וקודא אותה צסס מסורה
 גדולה (מאסרה כבירה). לפעמים דחוקים היא מסתייע ג"כ מן התרבוים
 אלל ע"פי הרוב הוא מתנגד לפידושם והעתקס (בר חד לד נא סף סר
 עך צין קין שב תף) ומזכיר בעליהם צסס, וונתן בס יהונתן זן עזאל
 וחד סר) ומונקלוס הגר (זא) ומסתייע ממנו צפידוש מלת משארותס ושאו,
 וכמו כל יתר מחזדי בני מקרא שצומנו כרס"י וד' יפת וד' סהל וד' מנחס
 גילני (יעויון עכתציו בהעדות הערה ד') כן גם הוא משתמר אלד מן
 ההגשמה, ואין הרס"ג צודד צזה העניין עד שנקראו דאשון, ז"מ צשער
 דם אומר: צדמות אלסיס צדמות מלת האלסיס (מן ענד אללה) וכמורה
 ותמונת ד' יציע השכל שגלבו הש"ית ויתע' והוא שכל הכבוד, וכן צשער
 מל מפרס כי מלא כבוד ד', שכבוד ד' מלא את הציה צאורו, ומוסף וי"א
 שנתמלא הכבוד מן הציה ירלה שהציה נכנס צתוך אור הכבוד עד שז
 האור ממולא מן הציה וכו' וכמורה ושוליו מלאים את ההיכל לרונו שוליו
 כסו את ההיכל וסצורהו עד שז הכבוד ממולא מן ההיכל שנכנס צתוכו
 וכו', וכן צשער פנ מתרגס ופגשסו ד' יעני אמר אללה ולרונו שצארו

הליווי מן הסס, וכן צשער רג מפרס ותחת דגליו מכאן אתארה אי אתאר
 אלכבוד, ולרונו מקום עקצותיו כלומר עקצות הכבוד, וכל זה להדקפת
 הנשמות וכאלה דבות.

ר' דוד משתמש ב"כ לפעמים צמלילות עצרות צסגנון הערזי שלו ד"צ
תמורת על אחת כמה וכמה הוא לועז כם אלי כם, כמו ד"צ

צסער או: פקר ונב על אצחאב אלדנוב אלכנל דאימא וינדבון עלי
נפוסהם ואן תרכוהא, פכיף אלמסתמסכין בהא כם אלי כם, ידלס וכצד
דלוי סתהים לעוצדי עצירה כלמת עולם ושיצנו על נפסס אפילו אחרי עזס
אופה, ומכ"ס האוחזין זה עאלו"כ, וכמלא ב"כ צאגדונו לפעמים דצד מתמיה
כגון מה שאומר צסער קר: ויתכן שמה (מלסון קרסה) צלו השמות של
קרס צן ילהר ויוחנן צן קרס וכמו שאנחנו דואים עד היום נקדלו האנשים

שהלכו עם יוחנן צן קרס צסס אלקרעיה) ויגוואן מן דלך תסמיה קרס
צן ילהר ויוחנן צן קרס, ועלי מא נשאחד אלי אליום יסמו אלקום

אלדי מצו מע יוחנן צן קרס אלקרעיה) הנה הוא דולה לגזוד סס הכת
אלקרעיה שהיתה עוד צימיו משדס קרס ושנקדלסת כך לפי שצעלוה סס
מיולאי חלליהס של אלו שהלכו עם יוחנן צן קרס, לחוק עשה לנו צפירושו
וה, אמנס הדסי צספרו אשה"כ סימן ל"ז היטצ לפרש סס כת זה ממנו
שהוא ע"ש כלי הקקיונים והדלועין שמשתמשים צהס צעלו זו הכת למען
ערהה ע"ש כי קרע צערזי כמו קרא צתלמוד ענינס דלעת/וכן דכרו לצלצל לסון
המשנה עם לסון המורגל אלל המחצדים או אלל התדגומים כמו צסער
קן הוא מפרש עלת קנלי למלין עניין הצלת מופת ודליה ואומר סכך

מוצנו צלסון המשנה (קנלי למלין חגב ללבלאם ואלחנג ואלגטר יסמונהא
פי אלמשנה קנלי) מה שהיא צלתי נמלאת צה אלל אלל המחצדים הקדמונים
שהרצו להשתמש צה כמו המתרגם של ס' יורה להדס"ג צאמרו אחרי הקנלים
האלה יס לי קנלים צפתרון ס' צדאשית וכו' (יעויין דוקעס בייחטר/חגב
לד 14) וצתשוצות ד' יפת לריצ"ס קנן העתק וכו' (כספחים לד 24) נסמכת
צקנלים (סס לד 20) ורסצ"י צמלחמתו: קנלין אס תחפש, ואשצד קנלס
ואכליועס, ואצדהס הספרדי (סדור הקדאים ח"צ לד קע"ו) ויחוד שמך
צקנלים הקימותי ורצים כן, וכן לסון לפידה אומר שהיא מן המשנה (הערות
לד 180 צסוף הסערה סס), וכן צסער גד אומר על העורכים לגד שולחן
שהוא מלסון המשנה גדא טבא ואינו אלל התרגום של צא נר, ועיין להלן
מלת חגב, וכן צהיפך אומר לרוצ על מלה שמשתמשין צה צ"א צמקום
שהיה לו לומר שהוא מלסון משנה (יעויין ד"ע לעיל מלות לרכך תכדוק)
ודומיהס הרצה, וגס צעל העשר אומר על מלת דוכיפת פעס שהוא מלסון
לדמי ופעס שהוא מלסון ישמעאל העמוק דוכיפתא (כספחים לד 84
צהערה). — מליצת מושך עלמנו ואהדים עמו הנהוגה אלל הרצנים תמורתה
אלל נחצרי הקדאים דצ"א דסצ"י וד' יפת מכהב עלמנו ומכהב אחרים,
וששתמשין צה אפילו צעת כחצס עצרות ורק צסער רם מללתי פ"א תמורתה

מלינה עצרית ילום אלאכר מתלה, וכן הוא מלינה נהוגה אללס לועד אכד
אלאקרב באלאקרב כלומר לקח הקרוצ צהקרוצ דהיינו שפותח צמה ססיס
מקודס, כמו אמרו וצניו ואשתו (שמות י"ח ה') אחרי סדרו מקודס אשת

משה ואח"כ ואת שני צנים (ויגוואן אן נקול איצא קול קרוב וחו אנה אכד
אלאקראב באלאקראב פחט עלי אלצנים ואבתרא בהם) עכ"ל ד' יפת
צפירושו על התורה וכן צפירושו ליטעיה מפרש תחת צסתכס משנה כך:

תחת משנה צשתים ותחת הכלמה שמספרים הגויים צחלקם של ישראל לכן יידשו ישראל משנה צארנות של האומות (וזהו מוסב על וכלמה ידונו חלקם הקדום לו ע"פ הכלל אבד אלאקרב באלאקרב) ושמת עולם תהיה לישראל חלק משנה הצושט שלהם הכתוב מקודם.

ובזה סיימנו דגורנו על אודות צעל האגרון הזה וכשוז להציא מתוכו גם שער שלם אלל ע"ס א"ה להלן צלירוף תדגומו וקלת מלות קשות צצתנ"ך יעווין סס, אמנס צטרס נגיע אליו נזכיר החכמים שחיו צין שניהם עכ"פ צראשי פרקים צכדי שלא להכפיל הדצדים צהיות שעל דוצס דצדנו צהנספחים וצהערות ויקה הקולא את הכהוץ לו משס. מן החכמים האלו קלתם חיו צדור הזה עמש דהיינו צרצע האחרון של המאה השציעית לאלף ה' וקלתם האריכו ימים עד שימי העמידה שלהם נופלים צחלי הראשון של המאה השמינית, והנני הולך לזכרם פה.

ר' ישועה הזקן אבן ר' סעדאל אבן דאוד אלהיתי חי צזמנו של הרסצ"י לפי דצדניו מתוך פירושו על התורה מוצאים צהמקדמא שלו והוא מצדכו צצרכת החיים (נכספחים ד' 62), אמנס הנה הציאנו (סס צהערה) ג"כ מאמד מצעתיק אחד של פידוש דסצ"י לתלים המודיע צסימן ק"ז סס שר' ישועה עשה העתקה מפירושו זה המחובר צצנת תשי"ט (הערות ד' 130) וזה מורה על היות הדעימה שעל גצי המקדמא (נכספ' ד' 661) שקרנית והרסצ"י חצרה צלי ספק צזמן מאוחר הרצה לר"א תדנ"ח צשכצד צא צימים וכמו שהעירונו ע"ז לעיל דר' קי"ח אשד ע"כ אין להחליט צמנו אלל צקירוז ודי לדעת שיהיה צן דודו של הרסצ"י והיותו זקן מכל שאר חכמי הקדאים צשס זה, כי צני דודו הליעדים חיו

ר' ישועה בן אברהם וחצירו

ר' ישועה בן אהרן הנודע אחרוני אשר שניהם אינם מוזכרים צשס מקום חוץ מצעל האשכול צסימן דנ"ח (ואחריו הדושמים האחרונים) המודיע עליהם צפידוש שהיו מתלמידי הרואה, והרואה חי צזמן הרסצ"י והדס"ג. (לעיל דר' קט"ו) וכצד העירונו (לעיל דר' קט"ו) שאין להחליף ד' ישועה האחרוני הזה עם ד' אהרן אנואלפרי, ושחכם קדאי צשס ישועה אהרן לא היה ולא צצרא ע"ס, ויש לדעת שנמצאים עוד צ' משודדים אלל הקדאים צשס ישועה וצמנס צלתיודע האחד ישועה צן יעקב פיטן צחוטייה (הערות ד' 139) והצ' ישועה צן דוד צצדור הקדאים (סס ד' 138) הערה 4. צאותו הפרק חי

אבו יעקב ר' יצחק בן גהלול והוא מיוזכר כצד ער' יעקב התאמני קודם ד"א תשי"ח (נכספחים ד' 86) ואחריו מצעל האשכול דר' ע"ט ול' ל' כמו שהוא צצ' כ"י וכן הוא הכתוב, כי צדפוס הוא צצ' עשיות: אבו יעקב בן יצחק בהלול, והוא חצד כנדאה ס' המלות, וכן ר' דוד בן מרואן הבבלי (אלעראקי) הנודע באלמקמץ (אשה"כ סוף סומן ל"ו ודיס סימן ז"ח) יעווין עליו צצספר הליכות קדם מלד 68 וליין ומה שכתב סס הרצ דר' ל"י. וצלט"ל לטנת 1847 נומל 41 ודצני סח' פירסט כ"י סס, והנה ד' דוד זה הרצנים מוזכרים אותו לעוז ולשצנה, וגם הקדאים צצפריהם וצצכוטיהם, ואנחנו חוינו דעתנו (נכספחים נכספח ד') שהיה מקודם על דת האסלאם ואח"כ נתגייר ונכנס לדת

היהודית והוא למד תורה מפי הרם"ג בהיותו אלול צפיתוס, וגם עם חכמי הקדאים נשא ונתן, והיה פילוסוף חוקר ודורש על עניינים אלוהיים ותורניים, וא"א להחליט עליו באופן נעלה מכל ספק לאזיה לך נטה אל לתורת הרבנית או הקראית, עם שהיותו לומד אלל הרם"ג כעין רבליס לדבר שקבל ממנו, וגם עמה שכתב למנחם הקראי ששחיתת הקדאים נכלה ע"פי מה ששמע מן הרם"ג נראה ב"כ שנתחדד להרצנים, והיה מכיר היטב כל הכתוב שכולדו מימות ענן צין הערביים והערביים כנראה מהמוצא מספרו באש"כ (סס) והיה ב"כ עשיר ונדיר ושוע וכסוף פנים ומהזיק צידי ת"ח העניינים, יעוויין כ"ז צנספח ד', והנה הקדאים מתארים אותו צתואר גר צדק ולדעתי הוא המכונה ב"כ עקלם הגר דלאש אברת אחת שגשלה לו מאת חכם קראי אחד שהיה מכירו מצבל ושמו

מנחם בן מיכאל בן יוסף הקראי על אודות הלכות שחיטה צדושים
צ"לירוף פירוש עליה, שהוא אחד לדעתי עם

מנחם גיצני הגולה ששלח לר' דוד הנזכר כמו כן צ' מכתבים מכלים תשובות על ספקותיו ועוויין צנספח הכ"ל אשר מן הנאמר שם נראה שהיה גם מנחם זה פילוסוף ומדקדק ומשורר כאחד, והוא מוצא ער' אהרן הראשון צס' המצחר ומד' אהרן האחרון צס' ע"ח פ' י"ב מהדורת החכם דעליטש נ"י, ותמורתו צמהדורת גוזלור' יוסף הרוחא אשר מדרך אומדנא יש לשער שנוסחת מהדורת דעליטש היא הנכונה בהיות שהרצנים המוצאים שם צלתי כמלאים צספריו של הרוחא שהם לפני עם שאיפשר שהיה להם מקום צספריו האחרים, ועוד שמסוף ס' המלות לר' אהרן המדצר תמלות לרקא נראה מסיום ספרו המשתווה מלה צמלה לסיים מכתבו של מנחם (קספ' לז 53) שהיו לפניו המכתבים האלה ושאל מתוכם לשון הסיום וז"ל: ודת האמת עומדת צלדקה שג' צלדקה תכוננו וישאל כנאלין צלדקה שג' ליון צמשפט תפרה ושציה צלדקה, וכאמ' והיה מעשה הצדקה שלום ובו' וכל הגורם לאחדים ליתן סכרו גדול משכר הנותן ועל כיוצא בהם נאמר ומלדקי הרצנים ובו' א). וצמניהם חי ב"כ

ר' מצליח הכהן אבן סהל יעוויין נספחים לז 87 בהערה. ואחריו צנו

ר' סהל בן מצליח הכהן אבן אלסרי מצעלי הרכוז (הערות לז

200) והוא מוצא צמקומות צס' אשה"כ ב"כ צתואר הכסן סתס, וכן פירושו על וערפתו מוצא להרצ"ע לשמות י"ג ו"ג צנרפס צסס ו"א ובהכ"י צסס אצוסדי, הוא היה חכם גדול מפרש המקרא, מדקדק עגום ודרשן ומוכיח כפלא וסצצ עדים לדורש צרצנים דת הקראית צכרי לפשטה

אמת סרוב לשון שניהם נמלא ב"כ צס' היר הלכות מתורת עניינים להרצ"ס וז"ל אך חיו מזה מקום לטוען לומר שאלוהו שניהם ממנו וצקש צזה סמיכה לחיבור זמנו של מנחם כי חנו חשיצ לו ששלשתם לקחוהו מן התלמוד צ"צ דף ח' וט' וצמקומות, ויש להסתכל על עולם ידיעת רז"ל צטרוב לשון המקרא והצגשס הנכון צמוצן מלה מה גם ערס הגלות חלוק הסעלוס לצגונים וצניינים למסחותם כיו כשרגה ר' חלעזר להמליח למלות הברמה לאחרים צעשיית הצדקה סמך מן המקרא מלאהו צנקל צספוק והיה מעשה הצדקה שלום והצון צמלת מעשה צינוני הסעיני ע"מ ככל אשר חנו מרצה חותך סהור צינוני, חלל המרצה הברול הזה סהור סס, כן חשצ ב"כ מעשה הצדקה לצינוני חלל מעשה חופס והור נכון מאד צדקדוק, ויסה פירש רס"י ז"ל (סס) טורח המעשים (לח המעשים) חת חציריהס מדלח כתיו והיתה הצדקה שלו ס.

צון ההמוי, יעויין אודותיו נספחים ל' 25 ואילך ומה שכתבנו לעיל ל' קי"ב. יתר ספריו שחזר הס: א) פירוש על התורה שקראו משנה תורה (א"ל ד' כ"ד ע"ג) ויעויין מונק (Not. sur Aboul. W. p. 6 Note 1) ב) פירוש על ישעיה כנראה מפירושו של צעל המצחד על ספר זה שמוכר פירושו צכל דף ודף, ג) ספר דינים יעויין הערות ל' 144, ד) ס' המליח (א"ל סס), ה) ס' לשון למודים יעויין הערות ל' 138 בהערה, והדסי צאס"כ ל' ס"ג ע"ג מציא ס' דקדוק סהל צן מליח אצולסרי ע"ס, וצעל א"ל מיחס לו שני צנים יחזקאל ודוד מה שצעל החלוק מיחסס לר' מליח (כספ' ל' ק"ו) והדברים משוצטים סס ע"ס, וצומנו חי

אבו אלטייב אלגבלי שהשיצ גם הוא על הרס"ג ומזכר מר' סהל צהתוכחת מגולה שלו (כספחים ל' 37) ולא נודע ממנו ממקום אחר כלום. וכן

ר' יפת בן עלי הרוי הכצרי המכונה אלמעלם אבו עלי חסן בן עלי אללוי אלבצרי, וזה המקדמא של כנור' לוי צסס סעיד יפת. הוא המלמד הגדול והמפדס המלווין שכל חכמי המקרא, הוא פדגס ופירט כל העשרים וארבעה ספרים צפירוש רחצ ומספיק מכל ל' אשר צהרצה מקומות ממנו מציא דגרוי של הרס"ג ודיעותיו וחולק עליהם צדברים ארוכים, והיה מדקדק כצד, ועס שלא היה שונא החכמות והלשונות כמו הרסצ"י מ"ע לא פגשתי צציאוריו מקוס שידאה על היותו עוסק צפילוסופיא, והארזיק ימים מאד (יעויין מה שכתבנו לעיל ל' קכ"א וצנספ' ל' 20 בהערה ול' 37, 65, 88 ובהערות הערה י"ג) והיה הוא ור' סהל צן דודו הכ"ל מן המשיצים שהשיצו על הרס"ג מיד אחר פטירתו ז"ל, והס הס ג"כ המזכרים מצעל האשכול צמקומות יחד דק צתואר הכהן והלוי צסתס, ושני צנים חכמים היו לו לר' יפת האחד והוא הצכור (המתואר מאחיו ר' לוי צהמקדמא שלו כספח ה' צתואר רבי אחי וראש) הוא

ר' סעיד חי סעדיה הלוי חי ג"כ עלי סעיד, והקדאים מיחסים לו ג' צנים ישעיה ועזריה וחנניה, והשני הוא אחיו הלעיד ממנו

ר' לוי הלוי המלמד המכונה אלמעלם אבו סעיד חי ג"כ אבו השאם חי שיק בן סעיד וגס סעיד וסעדיה וכל הכינויים האלה צטעות חוץ מן אבו סעיד שהוא הכינוי האמתי שלו (יעויין על שני האחים האלו מה שכתבנו לעיל ל' ק"ט ובהערות ל' 182, וצנספחים ל' 64 ול' 87 ואילך) הוא היה חכם תורני ולא פילוסוף ודגרוי צס' המלות שלו המחובר צצנת ד"א צסס: ז' ליזירה (סס ל' 90) מוצאים אלל הרצה מהחכמים המאוחדים לו. צדוד הזה דהיינו צרצע הראשון של המאה השמינית לאלף ה' חי ג"כ:

ר' יעקב התאמני בר משה ראש הישיבה הנפטר צצנת ד"א צשי"ח וחזר ס' הפתרון (כספחים ל' 86)

ור' יוסף בן יעקב אלקרקסאני שהיה מצעלי הרכוז (יעויין הערות ל' 200 וצעל האשכול צא"צ רכ"ח מיחסס לו ס' הילונים (יעויין לעיל ל' כ"ה), ואולי הקרקסאני המוצא צענין תפלה המיוחס לר' יפת (כספ'

לד 88) הוא ר' יעקב בן יוסף אזוי המוזכר גם הוא אלל הרושמים
האחרונים,

ר' דוד בן חסין צעל הסדור והוא מוזכר ג"כ צם' עניין תפלה הכ"ל
וצם' המלות לר' לוי צנו (יעויין נספחים לד 89 ולד 92).

במעט שעזרתי מן המלה השמינית לאלף בה' ושכחתי לרצד על מחזר
מחזרת שרטי לט"הק מלויין מאל שחי עוד צתחלת המלה ההיא, והוא.

ר' מנחם בן יעקב בן סרוק אשר ספרו הנזכר היה האחד והמיוחד
שהשתמשו בו דרשנינו מפרשי המקרא וצפרע הפרשנות רש"י ז"ל,

ואולי היתה התפשטות חזירו זה סבה הגורמת השכחת אברוניהם של הרס"ב
וצן קדיש ורדצ"א מן הקדמונים והדיוח אותם מתוך צתי הספר, ולפיכך זכה

מנחם להתחשב עד היום הזה להראשון שצערדני מערכת השרשים, והנה
על היחס שהיה צינו וצין דונס צחייבם וכן על השאלה לאיזה לד נטה אם

לתורת הרצנית או הקראית דצדנו צהערות הערה ח' מאל 157 ואילך
יעויין סס, ולא כשאר עלינו כאן אלל לצד הערך והיחס שצינו וצין האוגדים

שלפניו שהזכרנו דהיינו אם כצד נודעו לו חזוריהם והשתמש צהם צעת חצרו
מחזרתו או לא ידע מהם כלום ומלאכתו מלאכה צפ"ע היתה, אמנם מה

שנוגע לפתרוני דס"ב ורצ"ק הנה הוא מזכירם. אותם ואת ספרי פתרוניה',
צמקומות ומחזרתו צפידוש, כגון את הרס"ב ופתרוניו צערך חג אשר מן

המלות שמיא מספרו זה נראה שהיו מסודרות כצד צסדר ח"צ כמו שהעיר
החכם רש"ל כ"י צצית האולר לר' ד"ח ע"ט, ואנחנו שערנו ג"כ (הערות

לד 176) שגם תלמידו מנחם אלרו צמחזרת אחת ממה ששמעו או שאלו
מפתרוני דס"ב שהתחילה צמלות ואלה שמות לשה"ק אשר ע"כ נקרא ספר

ואלה שמות ומיוחס גם הוא לרס"ב, ואולי השערה דעושה היא ולעומת
שצאה כן תלך, וכן הוא מציא ג"כ מתוך ספר פתרוני ד' יהודה צ"ק מליס

שנוכל לשער היות בסזה הספר מחזרת מיוחדת צאסיפת שרטי לט"הק ע"ס
ח"צ ולעיל לר' ק"ח צהערה) כסדר הרסאל' שלו, כמו צשרס אבח שפרש כמוהו

אבחת חרצ לשון אימה אלצמתאן צעעמו ונימוקו שהוא כמו אבעת צחלוק
העי"ן צחית ע"ט, והרדצ"א צשער אב מפרש ג"כ כרצ"ק שהוא משער

החילוק, ועצ"ס צשער זה מציא דעתם צסם י"א ומוסיף גם דיעה אחרת
קדמונית שהיא מן גבעו מלפניו לשון התבלות החרצ ומעיר שלכל צ'
הדעות האל"ף והתי"ו צמלה זו אינם שרשיים, וכן תופס על רצ"ק צערך

איתן שלא הצין דצדי אונקלוס צתרגומו על ותשצ צחיתן קשתו, וכן צשרס
אלף על פתרו כצכס אלוף שהוא ת' ואלוף, והרדצ"א צשאר אל מציא

פידוש רצ"ק צסם י"א וחולק עליו, אלל שאינו מפרש אלוף כמו מנחם
לשון גדולים וראשים אך מלשון הרבל (ואנא כבורף אלוף קד אלף מוצעה

פאנפל מא או חתי קד ורד ללתקציב) ואני כצכס אלוף שהורגל צמקומו
ואינו מרביש צמעמדו עד שיוצל לעצו, וצשרס אשף מוזכר מנחם את

הרצ"ק וקדמוני עתיס שהורו להם הפותדים צפידוש וקיר ערה מגן שהוא
מלשון קיר החומה, וגם הרדצ"א צשער קי מפרש כמוהם ומפידו צפידוש

מן וארס מקיר שהוא סס מקום, ואולי כיון מנחם אליו, ואחר כל הכ"ל לא
כשאר עלינו ח"כ כ"א לחפש צמחזרתו אחד המקומות שמיא צהם מפירושי
החכמים שקדמוהו ולהשוותן עם אותם של הרדצ"א לראות אם מסכימים

הם או מתנגדים, והנה לפעמים מקבילים צאמת מה שמציא הוא צסס הפותדים עם פירושו של הרדצ"א כמו צסדס אבה אמד תאצתי לישיעתך פתרו הפותדים צו כמו תאופי מן תאורה וכו', וכן הרדצ"א צסעד תא תאצתי וכו' תאופי וכמוהו גרסה כפשי לתאורה (sic) מתאצ אנכי אמד הייתי מתאורה לבאון יעקב והוא העקדש צדך אמרו אוה למוצש צוועכשיו וארמנותיו שנאיתי וכו', וכן האותיות שאינן נקצלין ונאחדין למלה כמו גט נך וכו' שהוא מונה לך 10 צפיתחתו גם הרדצ"א כצד קדמו צוה והוא מונה אותן כולם צהקדמתו כמוהו, וכן צערך אבוי: פתרו אנשי פתרון חלפו עם אניות אצה צרחו הימים צדיחת אניות הכושאות תצוה וכו' והפותרים האלו הם הרדצ"א והדיצ"ק והרס"ג שלשתן כי הרדצ"א צסעד אב אומר וז"ל: לרשות צאני הנחל פירות הנחל וכמוהו חלפו עם אניות אצה, ומזה ת' פרי האדמה איצא לארעא וממנו נגזר אביב יולה פרי הארץ ולאמלא פדע אותה הכתוב צצכרון שעורה צאמרו כי השעורה אצוצ לא היה אחד שייחדהו צפדי מן הפירות ולא צשעורה זולת שאר התצוואות, והעד על רעוצתו אמרו חלפו ע"א אצה אמד: ימי עצרו והלכו מהר כמהירותן של ספינות [מכילות] פירות רעוצות שממהיין צהס צמשועים וחצלים צצביל שלא יופסדו וכו' (קאל אן איאמי סלפת

ודחבת סריע כסרעה ספן אלפואכה אלרשבה אלתי יסרע בהא באלמקאדיף ואלחבאל לאלא תהלך) וכמוהו (ממס צן קדיס צהדסאלה לך ג' ולך ס' ע"ט.

וכן הרס"ג (Ewald Beiträge S. 90) ומצת מע ספן פי אואניהא שהחס עוואלד תקן סס צטעות אואנהא ת' אואניהא ורלונו לדעתו שהלכו עם הספינות צזמנס, ואינו כן, אלא לריך לתקן אואביהא, ור"ל חלפו עם אניות מוליכות פירות רעוצים ככ"ל, וכן צערך אראל אומר מנחס שאנשי פתרון חלקו מלת אראלם לשנים אראח לם וכו', ושהיו מן המלים אשר יחלקו כמו תלה, צלימה, תלפיות וכו', והוא הרדצ"א צסעד תל: צנוי לתלפיות צנוי לתלות עליו הכלים החדים כמו החרצות והחלים והיא מורכבת מצ' מלות תל פיות כמו כחרצ פיות וזהו כמו הן אראלם, הנה אראה להם צצצוה איך ילעקו חוץ למקדש ולא יכנסו צו וכמוהו אי לך, וקי קלון, טצאל, עדנה, מצילו, בעציעו, אלקום, יכרסמנה. וכן צסדס אפע אומר מנחס שהפותרים יחלקו המלה לשנים כי אמרו אפע איננו מאפעה וכו' והמחלק הוא הרדצ"א צסעד אף צאמרו: וענין אחר (מן אפעה וסרף מעופף) ופעלכס מאפע יולה

מאפס וי"א פעלכס יותד רע מאדס האפעה (ובלאף דלך ופעלכס מאפע יעני מן לאשי ויקאל פעלכס אשר מן סם אלאפאע) הנה מציא הרדצ"א דעתו של מנחס צסס י"א כמו שמציא מנחס דעתו של הרדצ"א צסס הפותרים, וכן מה שמציא מנחס צערך גב צסס הפותרים שפירשו וסד אל עשמעתך מלשון שרדה כאילו נכתב צשי"ן זהו פירושו של הרדצ"א צסעד סד אע"פי שמה שמציא סס צשמס צמלת סד מד המות צלתי כמלא אלל הרדצ"א (יעויין לעיל לך קל"ו), וכן צסדס נבה מנחס אומר: ולאנשי פתרון פתרו ותלה ארץ מלרים יביעה ועיפה וכו' והפותר הוא הרדצ"א צסעד לה: ומלאנו לה שרדס לחולשות ועיפות כמו ותלה ארץ מ' הלטה ועיפסה מפני הרעצ והוא מן תרגום ואתה עוף ויגע משלהי ולהי ותרגום ותלה ואשתלהיית, (ולנא לה אוס

ללעיא ואלכלל מתל ותלה א"מ עיית ובלת מן הבל אלגוע וכו'), וכן צערך גר אומר: השני כזרע גד הוא פותרים צו אנשי פתרון כוסרת, וכן הרדצ"א

שער נד : ולגא גד בזבר והו כזרע גד וכו' ויעויין ערוך ערך זה, וכן צסוף ערך דן אומר ויש מהפותרים אשר אומרים (על צבו נדנה) נפעמה דוחי צתוך נדתי שמו הבוף נדנה לרוח ותערה נלפס, והוא פתרונו של הדרצ"א (יעויין לעיל לך ק"ג), וכן צערך דע : ואנשי פתרון אמרו ושמי ד' לא נודעתי להם לא בליתי להם וכו' וזהו פירושו של הדרצ"א צשער דע, וכן צערך זר : ואמרו אנשי פתרון לא זרו על מכתם אצקת תחצשת וכו' וחולק עליהם, וזהו לשון הדרצ"א : ויש זר שרש לפזור לא זרו ומזה נקרא תקום החלי הנלך למזורה מזור והוא אמרו וכו' ויהודה את מזורו וכמוהו ולא יבהה מכס מזור ישימו מזור, וצשטס כרש אומר ויש מהפותרים אשר מחצדים אל מלה זאת (כרשו) יכרסמנה, הפותר הוא הדרצ"א צשער בר : מלא כריסו צטנו וכמוהו יכרסמנה וגו' והיא מלה מורכבת משתי מלות, ימלא צטנה ממנה, (כלומר מלת יכרסמנה כאילו נכתב יכרס מנה דהיינו ימלא כרסו ממנה, וגם דרעי משתמש צמלת מנה, ת' ממנה יעויין לעיל לך מ"ט).

ובן כמלאים אללו עוד מקומות שמציא צהם צסתם פידוש צסס י"א והוא כמלא אלל הדרצ"א שאינו דולה להעתיק מפני האריכות, וצפרט מפני שאין צכח אלו הדובמאות להראות שאליו כיון מנחס צהם, לפי שכבר אמרנו לעיל שקדמו כבר פותרים דרים גם לריצ"ק ולהרם"ג ולהדרצ"א שלשתם וכל אחד מהם מציא גם הוא פירושים צסס י"א, עד שנוכל לומר שגם מנחס צהציולו דעות הפותרים שקדמוהו היתה כוונתו לאותן מהמפרשים שהיו מן היותר קדמונים שקדמו גם לאלה ג' האגורים שזכרנו, ולא זו בלבד אלא שמלאים צמהצרתו פירושים מוצאים צסס הפותרים אשר קלתם לא נתפרשו צאברון הדרצ"א כלל, וקלתם מציא גם הוא צאברונו וחולק עליהם כמו מנחס, עד שמלאים שניהם משתווים ומסכימים הדבה פעמים כן צמחלוקתם על אלו הפירושים כן צציוורם העלמי עם היותם לפעמים כמו כן נוטים זה מזה, אשר ע"כ אי איפשר לדעת צצידוד אם ידע מנחס מאברונו של ר' דוד או לא, ואני הולך לאסוף כאן ג"כ איזה דובמאות כאלו לפני הקורא, והשפוט שפוט, צערך אבח טוען מנחס על מחלופי האותיות כמו צמלת הוצרי שמים שפירושו מלשון וחוצר חצר ומפרטה הוא לשון עוהר ע"ש, ככל דצרוי ממש טוען גם הדרצ"א צשער חב נכדס ומפרט גם הוא לשון עהרה צז"הל : הוצרי שמים מעטהי השמים כלומר שמתצוננים צטוהר השמים, ודומהו הצרו החלים נקו החלים וכן הצרו נושאי כלי ד' המזרו מן העמא, לא לזרות ולא להצר לא לפזר ולא לצרור ושרטס בר וכבר ציאתי מוצנס צשער בר והצאתי קלתם כאן לפי שקלת הפותרים עושים ה"א צהוצרי שמים שרש ומפרטים אותו צחלוף ה"א צחיות עד שיהיה חוצרי שמים מן וחצר חצר, ולא יעצר זה כי חוצר חצרים ידלה מכסף ואין לכישוף זכר עם השמים ולפי שעניינו צאילטגנונית יותר ככון לאמרו החוים צכוכצים וגו' (הצרי שמים מצפיין אלסמא אי אלרי ירקבו אלסמא ונצירה הצרו החלים אנתקי אלסמאם וכדלך הצרו נכ"י אנמאזו ען אלטמא לא לזרות ולא להצר לא ללדרי ולא ללתצפיה ואוסהא צר פקד שדחת פטנהא פי באב צר ואחצרת אלבעין ההנא לאן בעין אלמפסריין יגעלו אלהי פי הוצרי ס' אצליה ויפסרוה בתבדיל אלהי צחית פ"כון חוצרי שמים מן וחצר חצר ולא יגו דלך לאן

חזר חזרים יקתצי רוקא וליס ללרקוה דכר מע אלסמא ולאן מעניה
 פי אלמנגמין אצח לקר החחיס וכו', וגם ד' יפת צפירושו ליטעיה אחרי
 פתרו הוצרי אלטגנונין (אלמנגמין) שדכס לזרוד הכוכזים ואומדים כוכז
 פלוני הוא יותד חזק ומליוח מכוכז פלוני וכו' מוסיף ב"ב: ודע שהוצרי
 שמים לא תמלא דובמתה ה"י שרשית ואין לנו צמקדא כמוה ועם שמלאנו
 הצרו החלים מ"מ אין הם"י שרשית (ואעלם אן הוצרי לם חגד מתלהא

הי גוהריה וליס לנא פי אלעקדא מתלהא ואן כאן לנא הצרו החלים
 פליס אלהא גוהריה. צעך אף תופס מנחס על הפותרים שפתרו אפאיהם
 מלסון אף ואינו אלא מלסון פיהה ע"ס, וכמורה גם הרד"א צשער פא:
 ומזה (מלסון פיהה) נאמר אמתי אפאיהם אמתי אזרה ארתם צפילות,
 וי"א אזרה ארתם צויות העולם וקאלו אויהם פי זואיא אלעאלם, הוא
 ע"ס וז"ל וקאלו אזויהם וכו') ואללי לא יעצור זה כי הצויות הן הפנות
 וצעצרי פנות, ופילות הן הרוחות וכו' וכמורה הדעה שלא ילא צעצרי
 אלא צתוספת כמו וסאקערס וגו' אפורס צרוח סערה וכמורה ויזנז צך,
 לצצתינו ודומיהם עכ"ל, והנה הפותר אפאיהם אפורס צויות העולם הוא
 ד' יפת הלוי צפירושו: כשארחיק צויות העולם אשמיר מצני אדם זכרס

(אדא אזויהם פי זואיא אלעאלם אעטל מן אלנאם דכרהם וכו') ומ"מ
 אין ללמוד מזה שאליו כיון הרד"א, כי כאשר זכרתי הביאו גם הדס"ב
 ודיצ"ק ומנחס (שמזכיר צפירוט פותרים קדמונים צשדס גנז) וגם ד' יפת
 צעלמו ורסצ"י פירושים צסם הפותרים שהיו לפניהם. וא"כ ישלומד שכולס
 דמזו אל הקדמונים, והרד"א צתוכס, אצל אל מי מהפותרים כיוונו אס
 לא למפרשי הכ"ד ספרים של צני מקדא כמו ד' צנימין וד' דליאל הקומסי
 וד' יוסף צי צכתי, כי הנה אלל הדצנים לא מלאנו צזמן קדום לרס"ב ז"ל
 פותרים שהתעסקו צפירוטי המקראות ציחוד. וצשער אף מפרש הרד"א
 כי אפילות הנה מלסון אפילה והשך כמו מנחס צשדס אפל ולא עדרו"ל הא
 באפלי, וכן צשער זה מתדגס ויתחפש צאפר התכנר צלעיק ועכסם (תנכר

באלמגפר עלי עיניה) וכמורה צן קריט צדסאלה לר ח', וכן מנחס צשדס
 אפר מיני מסוות וכסות וכו' וצלסון ערצו אלמגפר, כן לדיכה שתושלס
 מלה זו החסרה סס לפי שגס ת' הארמי מעפרא עד שנמלאו אפר צעצרי

ועפר צארמי ונפר צעצרי שוין כמו שהעיר דיצ"ק סס, ולא אלברקע באשר
 העיר המעיר צמחצרת. וצשדס גב אומר מנחס שאנטי הפתרון אמרו על
 גצי חדשו שהוא כמו על גוי והחליפו צי"ת צו"או, והרד"א צשער זה מחצרו
 עם לבזי חמד כמו מנחס אע"פי שהוא מתדגס אותו בו (ולנא גב טהר מתל

על גצי חדשו ומתלה לבזי חמד). וצשדס גב אומר מנחס לא תצטל גדי
 פתרונו לפי עניינו ברברי פירות ויתכן להיות מגזרת מגדים עכ"ל, אמנס
 הרד"א צשער זה מחצרו לא תצטל גדי עם גדי עזים ואומר צפירוט:
 וכזר עעה מי שפתר לא תצטל גדי מן מגדים כי מגד ומגדים ומגדנות
 צמי"ס השורש וזה אין לו מי"ס, ואופן אחר כי אין עדרך המלות שתצאכה
 צמלות הסוצלות ענין צלתי כנלה (תגי באלפאט תחתמל אלתאויל) ואולי
 היה כד לא היו המלות מוצכות ויותר תמיה עמי שפתר הבדתי היום מן

מבנים (צ"כ"י זעעות מלרים) ידלה הצלתי הפרי היום עכ"ל, וזשער בן פותר הדצ"א בנצתי יום מלשון בניצה כמו מנחס, ודלל כהפותרים הקדמונים (אללו זערך גנצ) ששמו המלה מלשון שמירה, וכן כיסם נגעל מפרש הדצ"א (זשער גע) כמנחס לשון גיעול, ודלל כלנשי פתרון המוצאים אללו שהפכו המלה והעמידום מגזרת עגול, וכן זערך גש מחזר מנחס וגוש עפר עם גש הללה כלומר עד גשפו עד עפר וחולק על הפותרים והמחזרים האומרים שגוש ועפר ואצק ענין אחד להם, והדצ"א זשער זה מפרש ג"כ כמוהו זשס י"א שהוא קרוצ לעפר ידלה התגוללו זעפר כמו שאומר והוא יושב צתוך האפר אזל מציא ג"כ פירוש אחד הקרוצ אללו שהוא ממין דמה ושהוא קרוצ

מלשון ערצי(וגוש עפר יקאל ודנו אלתראב יעני תמרנה פי אלתראב כמא קאל והוא יושב ז"ה ויקאל אנה מן גנם רמה קאל לבס בדני אלנגל ווכש

[אלתראב והו] אלדוד מן קרב לנה אלערב והו ענדי אקרב, וכן מה שמציא מנחס זערך דן זשס זעלי הפתרון שויהי העם גדון הום מגזרת נודד אינו דעת הדצ"א אלל הוא מפרש כמנחס מתווכחים איש את דעהו

(מתחאבם בעין לבעין והו קולחם המלך הילינו וכו'), וכן זערך הג מחזר מנחס תהותתו עם התיו לאכלה וממאן זחילופס של זעלי הפתרון את ה"י צחי"ת ושיהיה לשון מחתה, אך הדצ"א מפרש לא כדברי שניהם אלל מלשון הוות תחשז ומתדבס עד לנה תלשינו (ואלי כם תבהתו). וכן סס אמרו אנשי פתרון הציתן איך לו פתרון כי הוא סס מקוס הגיכה וכו' אזל הדצ"א זשער בן מפרשו נדדף לבינה ומעתיק גנת ציתן המלך (גנאן בסתאן אלמלך), וזערך זר: ויש מהפותרים אשר ידמו וישוו מים זדים לזרם מים, אזל הדצ"א משובהו סס עם ויזורר ומפרש ענין פישוט כמו וימודד (מיאה מבסוטה), זערך זה מפרש מנחס ארחי ורצעי זרית לשון הקפה וסנוצ מן זר זהו וחולק על פירוש אנשי הפתרון שהוא כמו מדרת מלשון זרת ארכו, וידענו שהפותר מלשון זרת הוא הרס"ג, יעיוון (Ewald Beiträge S. 71) ולא לזר שמנחס חולק עליו אלל גם הדצ"א והרס"ג י תופסים על פירוש זה, כי הדצ"א זשער זה מפרש זרית מן חנס מנודה הרשת לשון שטיחה ופישוט ואומר: וכמוהו ארחי ורצעי זרית ידלה זו ארחות קיי צזה העולם ונחמי

מהס טעחת, כלומר הס משועמים ופתוחים לפניך (יעני בה תצרפי פי הרא

אלעאלם וסבובי ען דלך בסטת אי הו מבסוט מגשור בין ידך), [וי"א זרית] מדרת זזרת כלומר אתה ידעת שגיולותי כמו ושמים זזרת תכן והוא טעות [גדולה] כי התי"ו זזרת שרשית וזזרית כינוי [לנוכח], ואמר אחד סנצת מענין זר זהו שהוא זיב (כדלה שד"ל זעל ז' אפות) והוא סס לא יזרף והקרוצ זו הוא השטיחה ע"כ, הדי שחולק על פירושי הרס"ג ומנחס

שניהם, והרס"ג י מתדבס: סביליות רבעי דרית וכל טרקי עלמת ומפרשו זפירושו: ד"ל אתה ידעת דרכי אף אס אלך זכל פינות העולם וכזר טעו קלת אנשים ופירוש זרית מדרת זזרת (ופסר זרית שברת) ולו היה הלוחי כמו שחשז (דלוננו לו היה השרט, כי הקדמונים לקחו השרט זבלווי) היה נלרך אל תי"ו אחר עד שהיה סזוריתת כי התי"ו זזרת שרשית (א"ש לא היה שז זריתת כ"א זריתת אלל כזר אמרנו שלא היה זעל דקדוק כלל) ואמר וכל דרכיולה כל לרבי ומאודי כי דרכי היא כמו לעזת דרבו, וכן זערך

מלך מפרט מנחם שהוא שחיטת העוף וכן הרדצ"א (לעיל לך קכ"ז), וכן מה שמציא צסס יש מהפותרים צעלת בה לחי שמושצי כפרים היה (ערך חי), אינו פירוט הרדצ"א כי הוא מפרט כמנחם (צסער חי), וכן צערך עבר: ויש מהפותרים אשר אומרים מלה זאת (טורו עזר) מלשון משנה, הנה גם הרדצ"א מציא צסס י"א שהוא מלשון משנה (והס הרס"ג צתשעים מלות וכן קרוי צרסאלה לך 45) אלל הוא מפרט כמנחם, (והסוה על איזה מן ערכים שזכרנו ספר שפת יתר להראצ"ע).

ובן מציא מנחם הרבה פעמים פירוטי הפותרים שלל מללטים צאגרון הרדצ"א כלל כמו צננו גם נעו, אחמתא, אשחוק העבל אשר כרתו (צערך בתר), רגל מועדת (נב), גל נעול (סס), וישד צמגורה (גר), נחוף (חץ), לטוטה (טש), פן תקדש (כל), ורזים עוד, ומכל הדצדים האלו יש ללמוד שלל לצד אלל מנחם והרדצ"א אלל גם אלל כל קדמוני האוגרים והפותרים כרס"ג והרסצ"י ור' יפת אין לשפוט כלל מן הפירוטים הנמלטים אללס צסס י"א סתס שהס ללחד מהנזכרים אעפ"י שמללטים מפרטים כן צספריהס שגשתיירו מן הכליון עד ימינו אלה, אלל כולס שאצו צלי ספק ממקורי אוגרים ופותרים שקדמו לכולס צחצוריהס שאלצדו ולא זכו להבלות עוד, ולנחנו דאינו שהפירוטים המוזכרים מר' יפת צפירוטו צסס י"א אינס לר' ישועה צן יהודה אעפ"י שהראצ"ע צפירוטו על התורה מציאס צפירוט צסס ישועה (יעויון הערות לך 171) ולא זו צלצד אלל אפילו מן המוצא אלל מחדר אחר צפירוט צסס מפרט אחר צטמו אין לשפוט תמיד שכיון אליו, צהיות שיוכל להיות שרמזו צו למחדר אחר המשתוה צטמו עם אותו המוצא נמנו, כגון המוזכר לפעמים אלל הראצ"ע צסס ד' יפת, (יעויון הערות לך 184), וא"כ ממיני דאיות כאלה אין למהד ולשפוט על קדמותו או איחורו של איזה חכס צזמן אס לא יעמדו עוד מיעינן מופטים אחרים יותר חזקים לתמכן.

בסוף המלה השמינית לאלף ה' הזאת אני מניב יד לאוגר אגרון של שרטי לסה"ק אחר הצלתי ידוע עוד צעולס ורצדיו הוצאו לעיל איזה פעמים צסס עז"ס אלל הרדצ"א צדרך אגצ, ועתה צוא יצוא צרנה כושל אלומותיו והולך צעקצותיו ודורך על צמותיו, הלל הוא

עלי בן סלימאן אשר אגד וקנץ גם הוא כל שרטי התנ"ך אל ספר אגרון צפ"ע וכתצ אותו צלסון ערצי, ולמלאכה זו סס לו את האגרון של ר' דוד הכ"ל ליסוד מוסד כאשר נזכיר להלן, הוא האגרון המוצא צהרטימה אלל הח' גייבער כ"י (Wiss. Zeitschr. III. 442 Nro. 1). הכ"י הכולל אברונו של עז"ס צלסון ערצית צלותיות אטורים תמונתו תמונת פאלגיא קטנה, עליו הס של כייר עז חזק והלק כעין קלף ומספרס תכ"ע דפים, צכל עמוד י"ט שורות, צכל סטה צערך ל"צ אותיות או ט' תיצוה, גדול כל אות כגרבוד קאפפעע גדול, אורך הכ"י סטה לאלל ורחצו ארצעה, ועציו שנים וחלן, התצוה צעלמה יפה אלל הסופר צער היה צצ הלשונות יחד ולפיכך הכ"י מחזיק שצושים ועטיות לרצו וכמעט אין שירה צלא טעות, עד שלרצו השגיאות צצ' הלשונות קשה לפעמים על הקורא המצין להנחין צאינו מלות אס הן ערציות או ערציות. צראס הספר כתוצ כך: עלך (ל"ל מלך ור"ל זכה הנצוה שצעצדים) אחקר אלעבאד ע"ע עורל אצן פירוט מה שהנחיל לעלמו מאצו הע' הל' דניאל ס"ט צ"כ

הח' השלם מ' ור' תשה כז"ע זכ"ר ישעיה כ"ע הנודעים צצית פירו
 תנצ"ז"ה השם יזכני להבות צו וכו' (יעוין הערות לך 168), מתחלה
 עלתה דרעתי ההשערה שאולי היא אחד עם עלי צן יהודה הנזיר שנתן
 סימן לר"ש הדגוש והדך לזני מעזיה היא עזריה המוצא צמכלול להרד"ק
 ד"ק לך ע"צ ע"ט (יעוין דוקעס בייטרעגע לך 133) אזל אחד שלא מלאתי
 זה הסימן צאברונו מוסיק על היות שמותם של אצות צ' עלי אלה משונים
 להאחד סלימאן ולהשני יהודה, דאיתי השערה זו חלושה ואין לה על מה
 שפסמוך, אזל זכ"י דעסק כמלאים צ' פיוטים אחד לסלימאן ואחד לעלי
 (נכפחים לך 123) ע"ט, ואולי הם לעלי לזה ולאציו.

והנה עלי אומר דריש הקדמתו לאברונו (עיין להלן) שעשאהו קוד
 מתוך אברון אחד שקיבל אותו קודם לו אזו סעיד הלוי (הוא ר'
 לוי הלוי יעוין לעיל לך קי"ט) מתוך אברונו של הרד"צ הכ"ל, ודרכו
 תמיד צאברונו זה להציא בכל מלה ומלה מתחלה פירושו של הרד"צ א'
 ודבריו תמש (כמו שמלאתיים ככל פעם צאברון ר' דוד) ואח"כ היא מוסיק
 עליו ב"כ מה ששמע מאחרים מצלי להזכיר את שמם כ"א צלטון ויש אומרים
 (ויקאל או וקיל) ודק צ' פעמים מציא את אזו סעיד בתואר המלמד
 (אלמעלס), ופעם אחת הוא מזכיר את אלשיך אלפאל אזו אלפרג הרוך
 (ריש אות וא"ה, ויעוין לעיל לך ק"ט) וגם איזו פעמים צהקדמתו הוא
 מזכיר את ר' יהודה חיוב צסס יחיי ופעם אחת צסס יחיי אצן דאוד,
 ופ"א צסס יחיי צן דוד, וכן מציא ב"כ פירושו של צן קריש מצלי להזכיר
 צסס י"א כנון צמלות פקעים, קפדה, לקלם (ויעוין לעיל לך קע"ט) ומדלל
 הזכיר שום מדקדק מאוחר לאלה שזכרתי צטמו החלעתי זמנו לעיל צסוף
 המאה השמינית לאלף ה' והוצרר אללי זה יותר מפאת הצאתו את ר'
 יהודה חיוב ודעתו צהנחת ב' אותיות לשרש כמו דצד חדש אללו וכמתנגדת
 לשעת ר' דוד שסס שרש כל מלה צ' אותיות ולפעמים גם אות אחד צלצד,
 אשר צשטה זו הלך גם הוא (עצ"ס) צאברונו זה, והוא כרוך אחריו כעבל
 אחרי אמו ואינו זו תמנו, דק צמה שמעמיע דצדי ר' דוד צכל מקום שמדחי
 הדגור צפירוש של פסוק מה, ולעומתו הוא מוסיק כמה שרשים ומלות
 החסדים צאברונו של הרד"צ א', עד שצצ אברונו של עצ"ס יותר מועיל
 למתחילים, צזמן שאותו של הרד"צ א' יותר דאוי להמורגלים צכה"ק הרולים
 לעמוד על צדור כוונת פסוק שלם ויחוסו אל מה שלפניו ושלאחריו, שהם
 משתמשים צאברונו שמוט פירוש המקראות לא שמוט פירוש המלות לצד.
 דוצא דרוצא הוא מציא אחד דעת הרד"צ א' דק דעות אחרים צמלת וי"א

או ואחר פירש (וגירה פה"ר) ודק לפרקים מועטים מכנים צתוך הדברים
 פרק מיוחד צמה שמתפלל צעלמו צענייבו הדקדוק, ודאש מאמר כזה הוא
 שם תמיד מלת פצל כלומר פרק, ולפעמים צמקום שהוא מזכיר את ר'
 דוד צסס צעל הספר (צאחב אלכתאב) ומציא איזו דברים כמו שמלאש
 צאברונו מלה צמלה, אז כשיחזר למה שהיה צו מתחיל צמלות קאל עלי
 בן סלימאן צכדי להצדילו מן הקודם.

מקום תחנותו של עצ"ס לא מלאתי שום דמו עליו אך להלן נראה שהיה
 דר צין הערצניים, וגם אם היה דצני או קדאי אין צידי להכריע
 לפי שצלתי נמלא צאברונו שום עניין שיודה צהחלט ונלי שום פסוק
 על היות זה הספק, עם שצ' האברונות של הרד"צ א' ושל אזו סעיד הקדאים

שהוא שואב מתוכו ומניחם ליסוד מחצרתו, וכן הצאתו את הרוח אצו אלפרג הקדמי, מרמזים על היותו קדמי גם הוא.

מה שיש להעיר על אברונו הוא:

(א) **שדוא** מכפיל עפ"י הרוז דזריו זשער אחד מה שכזר כתז זשער אחד אלל מלה הסמוכה זפסוק מן הפסוקים למלה שהיא זה עכשיו ולפעמים זאותו הסער זעלמו כגון אלל מלת משכים היו (שער שך).

(ב) **הוא** משתמש זציאוד המלות הרצה מאלד זסדרום האותיות (עכס אלחרוף) וגס זחלוף האותיות (תבדיל אלחרוף) יותד מן הדלוי, עד שתמלאהו (זשער מת) מפדיו על המדה ללמד זעלת וימתחם כאהל לשנת עומדת זמקום וינטעם זחלוף כל ב' אותיות השרט, ואשיא יחיעו זמקום יטיחו ומתרגס יטינו, והרצה כמוס.

(ג) **בפירושי** המקראות הנמלאים לפעמים זאברונו הוא מיהם לרוז כוונת הכתוז על גוב ומגוב (כמו שהוא גס דדכו של הרקז"י זפירושו) זד"מ זשער צח אל אף גר ודומיהס, וזכלל איכנו סס לז כלל למה שגובע לקורות הזמנים ומאסף הכל אל תוך אברונו זלי שוס זיקוד כלל, כמו זשער אם הוא מציא ע"פ נובי ממועד אספתי זסס י"א שהוא שז על הערלים הנאכחים על זית ד' שלקחו מידס הערזיים, והיא פירושו של זעל העשר ג"כ לזפניה ב' י"ח ע"ס.

(ד) **לפעמים** הוא פותד העלות דק מתוך העניין (מן אלמעני) או מתקומו (מן אלמוצע) ודלונו שאין לו דיע זמקדא, אך זזה איכנו מסובל כי גס פותרים אחרים עושים זה כמוהו, זד"ע ודזרזנוהי משתזשין אומדים שהוא מעולזלים מן הענין (קיל משישין מן אלמעני), ושלטנה עד סופא ומעשלתו לא עד סוף זחסרון מלת לא כי הענין לדיך לכך נוסלמאנה לא אלי נהאיה באכתצאר לא לאן אלמעני יקתצי דלך) וד"ל זעלת לא תתחזל דמקודס מושכת עלמה ואחרת עמה, וישנס מתניו חיוק מתניו ואין לו דומה (שד חקויה ולים להנשר).

(ה) **בפרש** לפעמים שמות ע"פ, למשל דזקה מן מדזק (רב) שאלו זן קיש מן שאלה (שא) דגס מלך (רב) נתן ומתניוהו (תן) ודומיהס.

(ו) **מכנה** תמיד מדע"ה זתואר השלוח (אלרסול) זומן שהרסז"י וד יפת והרדז"ל עכניס אותו הארון (אלסייד).

(ז) **שמות** הקדי והכתיוז לא היתה לפניו שלימה זתואר זה כמו שהיא עכשיו שהדי זשער אר אומר: נעע ארן י"א שהוא ת' ארז (קיל אנה מקאם ארז), ועפ"י המסורה שלנו היא כון זעידא ולא קדי וכתיוז, אמנס עפ"י המסורה זעל הקנזן האשורי משנת ד"א תדע"ו היא כתיוז זיי"ן וקדי נו"ן, וכן זשער בג זמלת לבב לגויס אחדי הציאו פירוש הרדז"ל המחלק זהדיא זין הקדי והכתיוז שע"פי הקדי לדיך לתרגס איתך לשלל וע"פי הכתיוז איתך למאכל, אומר עז"ס: וי"א שמשפטו לזו (וקיל אן אליגה לזו), וכן זשער רת זמלת ירחק אומר וי"א שמשפט ירחק ירחק

בחלוף התי"ו צחי"ת (וקיל אן אלונה פי יתק ירחק בתבדיל אלתא
בחה), וזולתם עוד.

ח) מסתייע לרוב צפידוש המלות מן המטנה והתלמוד ומכנה את צעליהם
זשס הקדמונים (אלקדמא) או הראשונים (אלאואיל),
ואת האומה בכלל זשס עם המיחידים (אהל אלתוחיד) יעוויין לעז"ל 1851
ד' 559.

ט) גם מן התרבוים מסתייע לרוב וקורא לשון תרגום לשון סודי כמו
הרד"א, וזשער אר מתרגם דבר נא אל ענדך ארמית בלגה
אלארמניה וחי אללגה אלסריאניה, וזשער חל: וסנה יתרגם אלסריאני
כרוב ליחות חלול לוחין לתגויפהן, ולפעמים מציא צתרגום כוסחא מוטעה
כגון זשער לב אומד על והענד אוחס זמלצן: וקאל אלמתרגם:
והמחזיר עליהן זשוקא, ואלל הרד"א ואכרות כמו אללנו, וזשער תק מציא
הרצה דוגמאות ממלות עצריות הצאות מלשון תרגום, ולעומתו ד' דוד
חולק הרצה פעמים על המתרגם ואומד עליו שטעה (וקד גלש אלמתרגם),
כמו זשער גו אומד: וכבר טעה המתרגם ועסכו (מלת מפני גוה) מן
הנה צדוהו כאשר הובה מן המסלה, והוא אמרו מן קדס ד' דיעדי מנכין
יקדכון, וכן זשער גר אומד: ואינו כמו שאמר צעל התרגום (על מלת
ויט שכמו לסבול) שיטשכר נעשה לראש והטה שכמס של אחרים לסבול עול
המס וכו', וכן זשאר דם אומד: וכבר טעה המתרגם צאמרו וזדמשק
ערש ועל דמשק רחילון, ירלה המחכים לעזרת דמשק וכו', וזשער הר
מעיר שהמתרגם כלל צתרגומו של עיר ההרס צ' ההוראות של הרס
ושל חרס ציחד ומתרגם קרתא צית שמשא דעתידא למחרז וכו' (ועוויין
עוד לעיל ד' קכ"ה) ולהיפך זשער גו משצח את היונתן ואומד: וכבר
נתחלפו צני אדם צפתרון אמרו גויס ואלהיו מהס מי שמחצרו עם מפני
עמך אשר פדית לך ואמר שגויס הס ישראל ואלהיו משה ואהרן, ותהס
מי שאמר ואלהיו זהו פסל מיכה, אמנס התרגום עוז העלות כמו
שהס עצרית, והמנעו מהעתיקס לא ימלט מאחד מצ' פנים אס שלא
ערצ את לצו לעשותו מידאת הטעות צהיות שאנשי דודו כבר תארוהו
צעל דת, או שלא דלה שיזיק פידושס להעס לפי שפחד הרצה מפני
המתחלוקת כמו שזכרו עליו ג"כ, ועניינו מצואר ד"ה שהס שצעה גויס
צאמרו לברש מפני עמך אשר פדית ממלדים גויס (וקד אכתלה אלגאס

פי קו' גויס ואלהיו פמנהם מן אצאפה אלי מפני עמך אפ"ל פקאל
אלגויס הס ישראל ואלהיו משה ואהרן ומנהם מן קאל ואלהיו זהו
פסלו של מיכה אמא אלמתרגום פתוקף ענה פקאלה עבראני פלא
יכלו תוקפה מן אחד האלין אמא לא יגמר עליה כוף מן אלגלש
פאן אהל זמאנה קד וצפורה באלדיאנה ואמא למ ישתהי יכסר (אולי
ל"ל יכסר) עלי אלקום תפסירהם לאן כתיר כאן יתוקא אלמחלוקת
וחכדי דברו ענה איצא ומענאה ואצה פי דצני הימים אנהם אלשצעה
גויס לקו' לברש מפני עמך וכו').

יוד) לא מלאתי צאברונו שיכניס מאמר שלס עצרי צתוך הערני כמו
שעוטיין רסצ"י ור' יפת ורד"א (יעוויין לעיל ד' קכ"ח) ורק צ'

פעמיס מלאתיו עושה זאת זשלוט תיצות לא יותר, פ"א זשער פש :
ולזא תנתן על התמיד זשעע וזמאעת אליגיש תסלם עלי אלדאים או
מע אלדאים ביד צאחב אלכלאף היל יעני אן גיש אצחאב פסול ומקום
עזודתם יסלם ביד אלקוטד עליהם וכו' וזשער שב מפרש אטר
זשזרתו אל"ה זשס י"א שזע על הסס זכוכל (וקיל אלרי אנכסרת
מן אנלכם הזונה עלי טריק אלמנאו אי זשזד עזו וקדשי) אטר
מן הרשטון יס לזשעוטה שהיה זכוון זשזתו זין הערזיים .

יא) מלות הזכות רק לפעמים ע"ד זר היא עכניסס זכות השמוס לא
זכות השורט, כמו מתלעות זכות מי"ס, זעליל לארץ זכות
זכי"ת וכמו שזעוטה גס ר' נתן זעל הערוך ז"ל.

יב) משתדל מאד זכל הזגרון להרזות כמו זדקדוק ומפלפל זו כמעט
זכל דף וזכל ערך, אעפ"י שחסד עוד לזור זכוון מן הזכיניסס
ומן ההזדל זזין קל להפעיל, ואל"ל מן הזשטיס החסדיס והזכניסס שהס
זלוליס וזלוליס כמו אלל כל קדמוני הפותדיס והזבורדיס ומזשתיכוה לזולהון
זחדל זחתל עד שהזל זותן של זז עושה מלזותיות שמושיס זשטיס,
זכוון זשער מא זמלזוהו זזולזל זין איר נאר מאר שהזשטי הוז זודה
מלזו, וזדיס שער של הוז גזוד יגל אזוה משרש שול, והזר"ן זשזמלות
יגתן, אנזביה הזרמיות הוז אללו לתפזרת (ללתפזיס) (זערך בר),
וזשער יר דקדוקו זכדיע זולל ירזוני שהוז גזוד הזינוני מן ירז
וחדר זשילו היה עזד היה ז"ל ירזוני ע"מ זמלזוני זזלי לזעת
שהזזד זזוה הזשס הוז ע"מ זעלל זזירה העז"ן זכוון מלת זמש
זגזרת משרש מוש (שער מש), ומלת זעזדס מן הזווי עזדה (שער
עב), זשזרת זת הזלך מן זשזרל קטרין זשזרת עזזיס (שער זר),
זשז"ן זמלז שקערורית היא לזמוס זמזרת אשר (שער קע וריס זות
זין), ועוד דקדוקיס כאלה זזיס זתו, רק זזת לזעת זזזנס זשוליס
אללו זמזקדוקיס שקדמוהו וזלכזן זין להזשזמו עליהן זכויות שהזבור זחוויז
להכניס זזגזרונו כל זזוה שזמע, זכוון היה אז זלתי זכוון.

יג) ובהז"פך זז מלאתיו לזוז מדקדק דקדוק זכוון וזודע זזריס זלל זכזבלו
אלל לזחזרוני המזקדוקיס, ומזיה זשטיס הזזנה עם זשטיס
ערזיים וזרמזיס זדוך זכוונה ומזוונת מזל, לזוגמל זשער רזש זמזרגס
זלזחר יד ומזלי להעיר כלזס מלות על ידי זשעיס ירזשני כי ירזש הזדך
זשזש ורזש הערזי שהיז עניין השזחה וזליוון כמו שזמזרגס גס הזרז"ל
וזח' גזוזזיוס ע"ה, אעפ"י שזיכוף זח"כ הוז מוסיף ג"כ לזסוף אל זגזרונו
לזעת מי שזלס לפתור ירזשני יזגכני מלזון אטר זכוון זרין ע"ד ז"ת ז"ש
כמו מלות זשק ולז קמי, וכן היזעז (זכות זי"ן) לזקדק על מלת כי יזוז
זשילה זזו"ל: וכזד חזזו זכניסס שהזין (לזונו זי"ן השמוס) יזוז גס
זחזרק ועשו עד כי יזוז זשילה זזוה, ושזו עניינו עניין אשר, לזונו עד
כי יזוז אטר לו המלכותי) כמו עד זוז אטר לו המזשעט, זזוה זלתי לודק

י' מי שפירש שילה שהוז ת' אטר לו הוז המזרגס זדלניה הוז מלכותו, וזחזרו
הרס"ג (יעוין דוקעס זזזטרעבע לז 82 זמזחר לזסוק זז) וזח' זענות זמזוז עז"ס
זחן הן להרז"ל זזני ססק זח"מי זלל מלזחיס זזגזרונו זמקוס זיעד להזינון (עיון
m 2

מפנים א) לפי שציון השי"ן והלמ"ד יו"ד ומשפט השי"ן שהיא צמקום אשר
 שתכנס על אות ראשון של המלה, וכבר מתנגד לזה הפן אמרו שצמפלינו
 זכר לנו, ואמרו שהימים הראשונים, שצמתי המלות אין ה"ו והה"א מן השורש,
 ב) היות סוף המלה ה"י והיה ל"ל וה"ו הכינוי, ג) שלא תצא השי"ן אלא
 כשאלהיה אות דבוט, אם לא שיהיה האות שאחריה אחד מאותיות אהח"ע
 ואם היא כמו שזכרו הם היה לריך לצוא של"ה, וכבר יש מי שאמר שפירוט
 המלה יולא ידכו (מלילה) ושהנפרד שיל צסקל שית שצא ממנו שיתו
 ושמידו, עיר אוסרי לבפן עיר, ע"ז הדרך שילה ויהיה הה"א צסוף
 ת' וה"ו ויהיה שילה מלשון טול תטולו לה עכ"ל, וצער שי אמר עד
 כי יצא שילה עד צוא חורצן שילה ואז תצו הממלכה והמטרה ורומז צזה
 למלך דוד כאמרו ויעט משכן שילה ואמר אח"ז ויצחד את שצט יהודה, וי"א
 עד כי יצא שילה רלונו מעת יצוא יולא ידכו דהיינו מלך המשיח ע"ה
 ויהיה שורש המלה שיל צסקל עיר עכ"ל, וכן צמלת צקממיה מהם מציא

דעות מי שקדמוהו ומפלפל עליהן צטוצ טעם וז"ל: צהשמה מהם אומרים
 כאשר תצו שצמה ודיק מהם, וי"א צכל ימי השמה כל ימי השמה, וכבר
 אמרו צמלת השמה שמשפטה השמה כמו שהמשפט צנוסוף הפנו הפנו צפתחה
 לטהיה צסקל הרצו עלי מהד כל ימי השמה והה"א לכודעה, והמשפט
 צמלת צהשמה מהם היותה שתי מלות בה שמה יולנה ותרץ את
 שצתותיה לפי שיהיה צה רלוני צהארץ שמה מפני התדוקנה מהם כאמרו
 והארץ תעזז מהם, וכבר אמרו צמלת השמה ע"ד הרצ הוחדה יולנה כל ימי
 הו"שמה צהם וכן אמרו צמלת צהשמה צימי השמה מהם יולנה צימים אשר
 הושמה הארץ מהם, ולפי זאת הדיעה תהיה מלת ימי מן ימי השמה סמוכה
 אל פעל כמו ציום קראתי יום לעקתי, ויהיה הצ"ת צמלת צהשמה ככנס
 על הפעל ועניינו שהוא ככנס על שם הנשמת, וצמלואו צימי השמה, וכבר
 אמרו שמשפט בהשמה בהשמה לפי ששמש ה"א אחד הו"לה תנועתו
 על הצית (כלומר צקממיה ת' צקממיה) ולכן צאה צהשמה ויהיה תרבויה

צעת ההשמה וילך צשער הנזכר הלך ללצות צטן ולנפיל עיקרם להלצות
 ולהנפיל, וכבר קשה זאת הדעת שילך צהשמה זה ההלך ועשות עיקרה
 צהשמה, לפי שזה הה"א אשר ישאר וישמע, כשכנס על מלה אשר הוא
 צה אות הענין ישאר לפי שאחריו אות שרשי כמו הלצות והנפיל שהם עיקרים
 לללצות ולנפיל, והה"א צמלת צהשמה צלתי שרשי ורחוק א"כ שיהיה עיקרה
 צהשמה. — וכן פירושו על מלת ואחר מות חלרון צכל צאפרתה (דה"א ב'
 כ"ד) שנחקו המתדבמים והמפרשים צציאורה השכיל הוא לפרשה צאופן
 כצו ומקוצל מאד, הלא תראה הפשיטא מתרבעת: מן צתד הלין מית חלרון
 צארעא דכלב צאפרת, ור' יוסף מתרגם: ומן צתד כרון מית חלרון צצות
 כלב צדיה צאפרת, אולם הוא מתרגם, ואחר מות חלרון נופלת ציאת כלב

לעיל לד קמ"ח) ומי שמתרן הטענה הראשונה הוא ענ"ס, ומי הפלח שם דונש חסם על
 הרס"ב צזה ורומר עליו טענה ב' טעיות, אשר מתוך חסונותיו של הרס"ב עליו
 צצפת יתר נראה שהן דומות ממש לחסונות החלר של הרס"ב, והראני הח' רח"ס נ"י
 צכ"י וסן נוסן שתי צפסוק זה שצא צו תחת מלת עד חתנה ולס"ז סורשו לא יסוד
 שצט ובו' עדי דהיינו לעולם, מפני כי יצא שילה ומשנח חני את המטעים הזה וכן
 ת"ה עד עלמא חע"סי שפוסח צתרגומו על צ' הסעיסוס, וכבר חסב החוקר לטוי, שצא
 היהצו חלנינו להעמדה, והנכון הוא צחתנח כמו צכ"י ה"ל. (וע' סד"ל וסרון ב' לד קמ"ח).

אפרתה (ובעד מות חלרון וקע מן כלז גוזה זאפרתה) כאלו כתוב בא כלב
אם שהיתה לפניו נוסחא כזאת או שהיא השערותו של כ"ך, והיא השערה
ככונה מאד, וחזן עמה שהשזעים תרגמו ב"כ כ"ך, וגם זשמות דבה פ'ע'
פירטוהו כן: וכי יש אדם מת זאדם אמר דיט לקוט מהו ולאחר מות וגו'
משמת חלרון זא כלז אל אפרת וכו', הנה מלת זבד מסייעת לו י, וגם
מלת זבד אמר כפי המוצא ממנו זשס י"א (זשער זבב) הוא מורכבת מן
זא זל (וקיל אן זבל מבניה מן כלמתין חמא זא זל מתל זא גד
אלתי כתב כלמה והי כלמתין) וכן מלת במה לפי דברי הרז"ע
זשפת יתר כ"י החסדים זשהנפסים: ולפי דעתי שמלת גד מנזרת גדוד
מפעלי הכפל ע"ע פת, וטעם (מלת זבד) שיש זה זנים דזים ופה האל"ף
חסד זמכתז כי סמכו העזרים על המזעא וכן על יום טוב זנו, גם
זבד גם זמה כאשר פירש יחזקאל הנביא ע"ה עכ"ל, ורלה לומד שפירש
זאמרו מה אתם הנזאים שמה ושלכן נקראת במה ת' בא מה, וכן
היטע לרקדק זמלת אסורי ידיה (קבלת ז' כ"ו) שמשפטו אסורי
זידיה דהיינו שרלון לזה הוא שיהיו זני אדם אסורים זידיה, שאילו היה
אסורים תואר למלת ידיה היה ז"ל אסורות ידיה כמו ידוך לך אסורות
(מרעד קלבהא כון אלנאם מרבוטין בידיה ואלונה זידיה ולו באן אסורים
ראגע אלי אלידין לקאל אסורות וכו') וכן פי' ב"כ הרד"ק זשדשיו וכן
זשער טע מזיל דעת מי שחושט שלזנין נפעל ב"כ הורדת פעל יולא מה
שלא ידעו המדקדקים זולתי הח' עוואלד כ"י זיעימו שלדעתו לזנין זה ב"כ
הורלות אחרות זולת הורדת קבלת הפעולה וכן הוא הנכון, אמר שס על
מלת ואסערס וי"א אסער אותם ואכלם ושהמלה מן הכפעל היולא לשני
זחזק (ואן רלך מן אלאנפעאל אלמתעי שאדא), וכן היטע להעיר זשער
ים שהטוועה המחזרת הפעל עם הכנויים הוא ללל העזר פתח כשהכינוי
הוא בוף דאשון ליחיד ואלל העתיד הוא לירה ושלכן מלת ויסרני מלכת
זאה שלא כמנהג לפי מה שהוא זיירה אומרים שהוא עתיד ולא עזר
(לאן מא יגי בנקטחין יקאל אנה מסתקבל לא מאצי יעויון מה שכתבנו
זקנטרום התקונים להקונקורדאן זשהרה על מלת השזעתנו), וכן הוא
חושט זשער עם שהר"ן יו"ד שזסוף מלת ואני עשיתיני אינן כינוי הפעול
ותתרבם אני עשיתי ומשלתי והני לפי שלא יוכלו לזוא זפעל אחר ז'
כינויי הבוף של הפועל והפעול כאחד כששניהם בוף אחד זעלמו (אד

ז) וממאמר לזה ע"ס זגד למדנו מחמרה שאמרה זחשרי שביהם זה אחר זה כאילו
זכוונה ללמדנו שזמו שהרשון תרון תלון זח' גד כן גם השני זח' חשרי וזחוי להקד
הזי"ת זקמן כמו זית זכלז, רא"ם . ויפה העיר .

(^ט) מלת לוי יחזרי ואני עשיתיני (יחזקאל כ"ט ב') היא זרה וזורת כ"כ עד שטעשה
לזנן נבך וללור מכסול לכל הפותרים והמדקקים שנתחזטו זפירושה מזלי מלוא חמתת
עניינה, ולדעתי היא אחת מדרכי הטעותים שנתהור ע"י מעתיקי הספרים שהיו רזס
ע"ה זזוערים ולא היה זידס לזסוט מן הענין על הכתיבה הכונה, והחליפו המי"ס
הסתומה זנו"ן וח"ו או זנו"ן ור"ד או להיסק הכו"ן וח"ו זמי"ס סתומה והוא דזר
קל מאד לטעות זר דהיינו זמקוס שגלחו את הקו הלז השמאלי של אות ם מרוחק
ממנו קלת השזרה בר, ולהיסק כשמלחו זכיניו בר ז' האותיות דזקים וקרובים
זה לזה זיותר השזוס ם סתומס, וזחנחו מולאים את הסופרים שהכיניו כזר זמקוס
אחד זטעות וזשנת שהכיור זמלת עד עברבו (יהושע ה' ח') והעירו עליו עברם
קרי, ואין עניון זה הקרי חלני דזר אחר זולת הערה על היות מי"ס הכינוי שהיה
כתוב זעלם ורזחונה נתחלף להמעתיקים שלפניהם זנו"ן וח"ו ע"ד שתחננו, ועד"ז

לא יני צמיר מפעול פי פעל ואקע מן פאעל אלמצמר פי אלפעל.
בל פי פעל ואקע מן גירה בה מתל רוח אל עשתני וגירה).

(ד) מזה שנוגע לנקוד התנ"ך שהיה לפני עז"ס והדרד"א שניהם הנה
נדלח שהיה נכון ומתוקן כזו כמו שהוא לפנינו עתה, כי הנה
צטער ים הוא מזכיר הדגושים שצמלות מקדש ד', מטהרו, וכן כסו פניו
צקמץ (כס), והזורה, ולקח צסגול (לן), מל'ושני למשופטי (לש), מהיות
מחויץ מדרוף מלאום צלא דגש אחר המים (דיש מם), אף כי מרעהו צסוא,

נחמד אהנו ב"כ צססוק כי תפארת עזמו אהה וצנלונך תרוס קרבנו (ת' ס"ט ו"ח)
נעשה מן המ"ס הסתומה נו"ן וח"ה, וצאמת ל"ל כמו שהיה כנר, קרבם, וצז על
העס יודעי תרועה וגי' צסמך יגילון וגו' כי תפארת עזמו אהה וצנלונך תרוס קרבם,
והעד על היות הנוסחא הקדמונה צמי"ס, הוא היונתן המתרגם הכינוי צאמת לנסתר
ע"ט, וכן מלינו צהוסך שהסכו המעתיקים אה הכינוי בו, ע"י צדוק צ' הצותיות
שמלחו לפניס, אלם סהתמה, וזה לרז, כגון ד' חננו לך קוינו היה זרועם לצקרים
אף ישועתנו צעת זרה (ישעי' ל"ב צ') מי לא יראה מיד שהיה מתחלה: היה זרוענו
לצקרים, ונשתת ע' המעתיקים, וכזר העיר ע"ז דונס צתפוצותיו על מנחס לז"ח
וסתר עד"ז ב"כ היונו מעולם לא משלת במ לא משלת בנו ע"ט, וכן אהה ד' תשמרם
תלנו מן הדור זו לעולם (ת' ו"צ ח'), היה למצד אהנה תשמרנו צננו יחיד לנסתר

כמו חצירו תצרבנו ושנים על כי נמר חסוד וגו' אשית ציסע יסיה לו וגו' דמקודס,
וצחו הסדויטיס והסחיתוהו, וכן כי רוח הוא צאנוס ונשתת שדי תבינם (חיוז ל"ב
ח) עו עזו הסוסרים לקרות המלה כך צמקוס תביננו, וכן יסוז ירחמנו יכזש
עונותינו ותשליך צמלולת יס כנחמאתם (מייכה ז' ו"ט) היה כתזו מקודס חטאתנו
כחצירו ערבתינו, וכן כתזו ב"כ צ' כ"י אלל קעניקוט ודי רוסיו וצדך זה ננין
ב"כ המשל הנכזד צמי החכס ע"ה: אלל דש הצזות לח טוז וחקר כבודם, כזוד
(משלי כ"ה כ"ז) הקשה להלמו, וצאמת ל"ל כבדנו (ומינו חקר עינו נבול ע"ד
וצחק תהוס ההלכת) ורלנו וצנול כזודנו כזוד, כלומר כמו שהדש הוא נחמד למחל
מחד והכל מתחיון לו, ואעס"כ אכילה נסה ממנו לח לצד שלח תצצז לו לחדס הנחה
שאחריה הוא רודף אלח אצדעה תגנס לו חלי וצער והוא הסיך ממש ממה שהוא
מצקש צאכילתו, כן הכזוד הוא ב"כ דצר שחומדיון חרות צנו חדס והכדיסה אחריו
תצצז דוקה הסך ממה שמיחלין אליו דהיינו צרו וקליון, ע"ד אמרס כל הרודף וכו'
אלח הנצול שנסיס לרדיסת הכזוד הוא הכזוד אהמחי שנוכל להסינו (עס שנוכל ב"כ
להסיב מוזן זה כסנוקד המלה כבדנו צחסרון יו"ה, אלח שאין זה מן המנהג וגר לא
יוכסר עס המוסט צס'מן (הצנים), ומעתה ננין גס דצרו וחזקחל ע"ה צמלינתו
שהוא עס צמי סרעה לחמד לו יחורו וחי עשיתי, ומתחלה נעור ב"כ על טעות אחרת
שעשו המנקיסי לנקד מלת יאורי צחיק שהוא כינוי יחיד ליחור אחד, וצאמת היו
לריכין לנקדו יאורי הכי"ס צסתה שהיא כינוי ליחוריס רציס כמו שהוכחו צאמת

לנקד מלת יאורי צססוק זה צעלמו המסוימת ציו"ד וח"ו, וכן ערד חמש פעמים יאורי
צססוק ד' ה' ויר"ד, ולח נמלח אף פעס אחת צנל הקאסוטעל יארד או יארך. וא"כ
הצד צדור שגס כחן הנקוד הנכון הוא לו יאורי והוא דומה אל השצעה נחליס של זה
הנילום המשפטיס אל היס התיכון, ואס תשחלני מה רלו על ככה צאמת לנקד
כך? אסינן עשו זה שציל יחר לי וחני עשיתי (ססוק ט' סס) שחצובה צדובמת,
אלל צאמת המלין חוסז אה הנילום פעס נהר. אחד כמו שהוא עד קהארה צאמת,
ופעס נחליס רציס כמו שהוא מוכה לטצעה יחוריס מן מקום זה והלחה עד היס
הבדול, ולסיך לומר חני שגס כחן היה צתחלה תואר הכתזו ל' יאורי ואני עשיתי
דק ע"י המעתיקים נשתש ע"מי הסצות הנזכרות אל לו יאורי וחני עשיתי כנ"ל.

וימלאום עפר זלל דגש זלמד (מל), ובהמרותם זדגש (מר) עיני תראינה
 זה, חכמות שרותיה תענינה זדגש הנון (דיש נו"ן), נצרה על זל זדגש
 הד"י (בין), בשני אלהים זפתח (נש), תסעו זלי דגש (גם) ונתקנהו
 זדגש (גם), וייסס זארוך, לא יוסך, ת' יוסס יוסך (סך), כל פעל ד' למענהו
 זדגש הע"ס (ען), כרתו ענה, ויקרא לה נצח זלי מפק (עץ), ותפולותיכם
 זחירק התי"ו, לנה ללנאכס (צא), וחתיתי לזיתי מלנה (צב), אס יקרך
 עון הקו"ף דבוטה וקר), וכן עשזרים יתחטאו זדגש (שז), ואין פה
 זחירק (אי).

אלה הם קלות דרכיו מה שדליתי מועיל להודיעם להקורא הרונה לזיור
 לו זיור ככון מן אברוכו של עז"ס ולמען יושלם לו זה הזיור כפי
 האופטר וההסכס לקורה, הכני מוסיף כאן להעתיק הקדמתו שזה מחל
 המחזר ראשון להעיר על ההפדש שזין שעת ר"י חייב זקדוק השדשים
 וזין מי שקדם לו כמו הדד"ל ואחרים שהכיתו דק ז' אותיות וגם אות
 אחד לפעמים לטרש, ואוסיף עליה עוד האות האלף מן השער הראשון
 שהוא תחלת האברון וגם הזיב למראה עיניו ערך אחד שלם כמו שהוא
 זשני האברונים להדד"ל ולעז"ס ההולך זעקזותיו להשוואה, ואח"כ גם
 הזיה שמות ע"פ וקלת שמות הנמחים וזעלי חיים הזאים זזהס, ללורך
 עורכי מערכות השדשים וחוקרי הלשון.

מקדמה אלאגרון

בשם ד' אל עולם מא אכתצרה עלי בן סלים אן מן אכצאר אל מעלם אבי
 סעיד אל לוי בן אלחסן אל בצרי לכתאב אלאגרון אצול אלא לפאט
 אלעבראניה לאביס לים אן דוד כן אברהם אלפאסיר צואן אללה ענה מן'
 אלכתאבו אלמדכור הי מעאני אורדהא מולפח ואתסע פיהא אד דלך ידכל
 פי תפסור אלמקרא ואכתצר איצא נצאיר כתירא פאקתצר מנהא עלי אלבעץ
 ואלד' ² עזמת אנא עלי אכתצארי ¹ מן מכתצאר אלמעלם רצו אללה ענה
 הו אן אחרף ⁴ בעץ אלנשאיר אלתי אורדהא, ואן אדכר פי בעץ אלנשאיר
 מא לם ⁵ דכרה רחמה אללה ממא פיה נכתה אנכה עליה, או לפשה תחתאב
 אלי ⁶ תכריג פי מא יתעלק באדקדוק פאבין מא ערפתה מן אלוכה אלמדכור
 פיהא, ואן אחרף ⁷ איצא ממא דכרה ממא תצמנתה מקדמה אלכתאב מא
 לא יכל חרפה ⁸ באלמעני אלמקצור ⁹ בתאליף אל כתאב.

¹ מלת מן חין לו שחר וכתב לי החכם הסרוסיסור Fleischer נ"י שזענתו מלה
 זו נשתתה ממלת מין שהיא הקלור ממלת מצנף והורחתה מחצר ספר ונחשלומו
 היה ז"ל קאל מצנף טעניונו חמר מחצר או מן מצנף מן מחצר, וע"ס השערו
 תרגמתי. - ² בכ"י: וחלני. - ³ חכתלורה. - ⁴ מלות א: אחרף חסרות
 וסוסיף חותן מסנרה החכם הנזכר. - ⁵ לא. - ⁶ תחת חגמלי. ⁷ חורדף. -
⁸ חרפה - ⁹ חמקצור.

אעלם אן תרתיב הדא^א אלכתאב מנסוק עלי חרף א ב מנצום עלי אם
 ימכן נשאמה מנהא אתנין ועשרין חרפא, כל קו אתנאן ועשרון
 באבא, אלא מא אעזותה אללנה מן אלאנזא מתל אחרף אלסאדס אעני
 אלויו אלדי לא ינבני עליה [אבואב]^ב תנבני עלי זירה, ודלך אנה לא
 ינד וא"ו אצלי פי אול אלכלמה אלא פי בעץ אלסמא נחי ווי העמודים,
 הבכור ושני, ושתי המלכה, ופסי, וניא, ויותא, וכדלך מא אעזותה אללנה
 מן אלאבואב פי אלאנזא, ותרתיב אגזא הדא אלכתאב ובנאוהא הו אן אלגזו
 אלאול פיהא כל לפטה אולהא אל"ף אצלי מנשום עלי א ב, ארף גים, אלף
 דאל, אלי תמאס אל"ף תא"ו, וכדלך אלגזו אלתאני פיה כל כלמה אולהא
 ב אצלי מנטוקה בא בב בנ אלי כת, והכדא נשאם סאיר אלאנזא מע נמלה^ג
 אבואבהא, ובתמאס הדה אלאנזא מע נמלה אבואבהא, עלי מא יתפק מן
 אלאחרף וינתשם תכמל אצול כל לפטה נטק בהא פי אלמקרא, ויערף^ד
 אלטאלב מוצע כל לפטה מנהא באחרף אלאול אלדי הו ראם אלכלמה
 ומבדאהא פי גוהא, פאן טלב לשון ברכה מתלא פיקצד אלי גזו ב פי באב.^ה
 בר ואן טלב לשון נכורה פיקצד אלי^ו גזו ג פי באב נב ועלי הדא^ו
 אלנשאם פי כל מאוילבה יקצהה פי אלגזו אלמרתב לה מן אלבאב אלמכתץ
 בה פאנה ינד מטלובה סרעה בקלה תעב.

ולמא כאן צאחב אלכתאב רחמה אללה ידהב אלי אנה קד תדור בעץ
 אלאלפאט עלי חרף ואחד אצלי וכאן תרתיב הדא אלכתאב אנמא
 ינתשם מא כאן^א מן אלאלפאט מן חרפין אצליין ומא זאד דכר ואלחרוף
 אלתי תדור בעץ אלאלפאט עלי חרף ואחד אצלו מנהא ודי ארבעה עשר
 חרפא, הי גדהו טכנס פצק רשת, פאלחרף אלאול ג ינטק בה בלואחקה
 למעני אלנם ואלחכרה מתל וינה בני איש, כי אם הונה, תוניון נפשי נוני
 ממועד, בתוליתיה נונות, ינון מננת לב, וענד יחי אבן דאוד רחמה אללה
 אן ינון בוזן חזון^ב ואן אליא פיה אצלי ואן אלאמר מן ינון ינה ונא עלי
 קיאם^ג הזה ציון, ואן אלרו פי כי אם הונה מנקלבה מן יא ינון, וכדלך
 אלחאל ענדה פינוני ממועד [אלנון]^ד ענדה ללאנפעאל ואלואו ברל אליא
 והו מוצע אול חרף אצלי פי אלכלמה ואלקמאל תאני לה וכדלך אלקול פי
 נונות פי כונהא מנפעלאת. עלי טריק נוני ממועד פאמא וינה בני איש פאן
 אלונה ענדה כונה ויינה ביודין ואן אלואחדה מנדמה פי אלאכרי, ודלף ענדה
 נטיר^ה מא יראה פי נוער בים ויבשהו ופי ויחל עור, פאמא מננת לב פאנה
 ענדה מן הדא^ו אלמעני מן אצל אכר והו מן דואת אלמהלין ואנה ענדה

(^א סדה. — (^ב חסרה מנת אבואב וחססתיה מסנדה. — (^ג מענמה. — (^ד וערף.
 (^ה פי נזו. — (^ו מנת אלי חסרה כ"י. — (^ז סדה. — (^ח מתכחן. — — (^ט חן ינון
 ונזון חזון. — (^י מן ינון ויני זנח עליו קיאם — (^{יא} מנת אלנון חסרה וחססתיה.
 (^{יב} נעחיר. — (^{יג} סדה. —

בוזן מחתת דלים, וקד קיל אן אלמים פי מננת לב אצליה ואן תפסיר אלכלמה
 כסר אלקלב מן אמננדך ישראל ואנה בוזן כלמת עולם, פאמא כי ד' הונה
 פאנה ימכן כונה מן מעני ¹ אלהסרה וימכן כונה מן אלתנחיה מן כאשר
 הונה מן המסלה, וימכן כון ואו כאשר הונה בדל מן יא וימכן אן תכוון אלהא
 אצליה ויכוון הונה אמא פעל לם יסם פאעלה וכאן אלונה פיה הונה מתל
 הורה נבר אלדי עלי אחד ² אלתפסירין מקאם הרה נבר ומענאה הבל ברבל
 או ולד רגל אי דכר ³ ואמא אן יכוון ממא יסמא פאעלה ויכוון פעלא מאציא
 מן אלתקיל אלדי אמרה הוני בוזן שוסי אלדי יני אמרא מן ועתידותיהם
 שוסייתי אלדי הו תקיל מן הוא ישסה אוצר וגו', ואלפעל אלכפוף מן
 הונה מן המסלה הנה כרוחו הקשה ומצדרה הנו סינים מכסף בוזן הרו עמל
 והוליד און.

ואלחרף אלתאני ד ינטק בה בלואחקה ⁴ למעני טרח אלשי ואלקיה
 מתל ידו אליה ונר' לידות את קרנות וידו אבן בי ועל ירושלים
 ידו גורל גמול ידו הדה, וענד יחיי בן דאוד אן ידו אליה בוזן בנו לכס ערים
 ואן לידות בוזן לענות נפש ואן אלונה פי וידו אבן בי וידו ביאיין ואנה
 כתבותהמא בוזן וימרו בי בית ישראל ואן אלונה פי וידו גורל אמא ידו ⁵
 ואמא ידו בנקטה תחת אליא ליכוון בוזן לי קור רשעים ואן גמול ידו הדה
 אצל אכר ⁶ אלהא מן אול חרופה אלאצליה ואנה בוזן המה מן המו מעי,
 קאל צאחב אלכתאב וינטק בה יעני אלדל ללשכר מתל אודה ד' בכל לבו,
 ידו לד' חסדו, הודו לד' וענד יחיי אן אלואו קבל אלדל מוצע אול הרף
 אצלי והו אליא ואן מן הודא ⁷ אלמעני על הורות עלי אלשכר. ומנה שתי
 תודות גדולות גמאעתין עמימתין שאכרתין, קאל צאחב אלכתאב וינטק בה
 ללאקראר מתל והתודו את עינותם (sic) אודה עלי פשעי ומודה ועוזב.
 וענד יחיי אן אלואו מנקלבה מן יא פי הדה ⁸ אלאלפאט ופי מא ינרי מנראה
 ואן אלואו פי והתודו ונר' כאלואו ⁹ פי ד' במראה אליו אתודע ופי ועם
 ישראל יתוכח, קאל צאחב אלכתאב וינטק כה למעני אלחרכה ואלאצטראב
 ואלתשריד ¹⁰ מתל נודד הוא ללחם וידיו נודדים נע ונד אפרים מתנודד
 ואנתחאב ונדב מתל נודו [לון] כל סביביו ומי ינוד לך וענד גירה אן אלנון
 אצליה פי הדה אלאלפאט.

ואלחרף אלתאלת אלאצליה ¹¹ ה ינטק בה למעני אלחדות ¹² ואלכוון מתל
 יהי אור ויהי אור הנה יד ד' הויה הוה על הוה הוא נביר, וענד
 גירה אן אליא אלתי בעד אלהא אצליה ואן אלואו פי הוה בדל מן אליא,
 קאל וינטק בה למעני אלאנתחאב מתל ונהה ¹³ נהי נהיה, וענד גירה אנה

¹ מענא. — ² חחר. — ³ רס"ב ז"ל סעתיק וחלליל חלדי קיל סיס קד ולד רגל
 וכן בקטילה חזל דרבא ועווין (Ewald Beiträge S. 79 ff.) וחלז סן ז' ססירוסיס
 סמרתו עליסן עז"ס. — ⁴ בחלוחקס — ⁵ וידו. — ⁶ חיכר. — ⁷ סיס, — ⁸ סדה,
⁹ כל וזה, — ¹⁰ וחלפסרד, — ¹¹ חלליה, — ¹² חלחרות, — ¹³ ונהה, —

בוזן ובכה בכי בכיה ואן קינים והנה והי אמא מכתצד נון ואלונה פיה ונהי
 ואמא אן יכון מן אצל נהייתי ונהליתי אלדי הו בוזן נלאתי נשוא, ואמא הה
 ליום פקיל אן אלונה אדה ליום.

וּלְחַרְף אַלְרַאבַע זַאִי יִנְטַק בְּהַ בְּלוֹאֲחַקְהָ (י) לְלַנְצָה מְתֵל וִיו מְדַמָּה עַל
 הַקִּיר וְאִשֶׁר יִזֶה מְדַמָּה אִשֶׁר יִזֶה עַלִּיהָ הִזֶה עַלִּיהֶם, וּמִזֶּה מִי הַנְּהַדָּה,
 וְעַנְדַּר יַחִי אָן אַלֹּנָה פִי וִיו מְדַמָּה וִינִזֶה בְּנוֹן עַלִּי קִיאָם וְיִשֵׁב מִמֶּנּוּ שְׂבִי וְאָן
 אַלְאֲצֵל וִינִזֶה וְיִשְׁבָּה וְאָן כְּדִלְךְ אַלֹּנָה פִי וְאִשֶׁר יִזֶה מְדַמָּה אִשֶׁר יִזֶה עַלִּיהָ
 וְאִשֶׁר יִנִּזֶה אִשֶׁר יִנִּזֶה וְאָן אַלְאֲסָם מִנָּה יִנִּי נִזֶּה וְקִד קִיל אָן אַלֹּנָה פִי וִיו
 מְדַמָּה וִינִזֶה וְאָן כְּדִלְךְ אַלֹּנָה פִי וְאִשֶׁר יִזֶה מְדַמָּה יִנִּזֶה וְאָן אַלְאֲסָם יִנִּי נִזֶּה
 בּוֹזֵן וְיִכִּבוּ נִזֶּה אַכְלוּ, פִּאֲמָא הִזֶּה עַלִּיהֶם פִּאֲן אַלֹּנָה עַנְדָּה הַנִּזֶּה וְכִדְלְךְ
 אַלֹּנָה פִי וּמִזֶּה מִי הַנְּהַדָּה בּוֹזֵן מְרַבָּה הוֹנִי. קִאֵל וְיִנְטַק בְּהַ לְלֵאחֲרָק וְאִלְאֲשַׁעֲאֵל
 מְתֵל מִזִּי רַעֲב לְמִזִּי לְאֲתוֹנָה וְאֲתוֹנָה אִיזֶה יִתִּירָה.

וּלְחַרְף אַלְכֵאֲמָם שִׁית יִנְטַק בְּהַ לְלֵמִילָאָן מְתֵל אִם תַּמָּה אִשֶׁרוֹי אֵל תַּמָּה
 יִמִּין וְשִׁמְאֵל וִיט אֵלִיו (ב) חֶסֶד, וְעַנְדַּר יַחִי אָן אַלֹּנָה פִי אִם תַּמָּה
 תַּנְטָה וּפִי אֵל תַּמָּה אֵל תַּנְטָה בּוֹזֵן אֵלִי יִשֵׁט אֵל דְּרִכִּיהָ וְאִלְאֲצֵל תַּנְטָה יִשְׁטָה
 וּפִי וִיט אֵלִיהָ וִינְטָה אֵלִיהָ (ג) וְאִלְאֲצֵל וִינְטָה וּפִי וִיטוּ אַחֲרֵי הַבְּצַע וִינְטוּ וּמִנָּה
 גֵּא (ד) נְטָה לְלוֹן נְטָה לְךְ עַל יִמִּינְךְ נְטָה רַנְלִי וְקִד גֵּא מִן הָדֵא אַלְאֲצֵל מֵא
 הו (ה) מְתַעֲדִי מְתֵל הַנְּנִי נִזֶּה אֵלִיהָ נְטָה לְבִי, וְעַנְדָּה אַלֹּנָה פִי לֵא תַמָּה
 לֵא תַנְטָה וּפִי וִיטוּ מִשְׁפָּט וִינְטוּ וּפִי הַמַּדְרִי הַנְּטָה וּפִי אֲסָם אֵלִדִּי הוּ מְטָה (ו)
 וְגַמְעָה מְטָם מִן הַמְטָם עַקְלָלוֹתָם מְנָטָה מְנָטָם בּוֹזֵן מְרַבָּה הוֹנִי מְרַבִּים
 הַעַם פִּאֲמָא וּמְטָם לְהַרֹּב (sic) פִּאֲנָה מִן אַצֵּל אֲכַר אֲלִמִּים פִּיה אַצֵּלִיהָ וּמִנָּה
 וְהַנְּבָעוֹת תַּמּוֹנָה (sic) פִּאֲמָא תַּנּוֹט אַרְץ פִּאֲנָה מִן אַצֵּל אֲכַר וְאָן כֵּאֵן פִּיה
 נון אַצֵּלִיהָ, קִאֵל צֵאחֵב אֲלִכְתָּאָב וִינְטַק בְּהַ לְלַמֵּד וּלְלַכְסֵם מְתֵל וְאִשֶׁר יִדִּי
 עַלִּיךְ וְלֵא יִטָּה לְאַרְץ מְנָלָם, וְעַנְדַּר יַחִי אָן אַלֹּנָה פִי וְאִשֶׁר וְאִשֶׁר וְאִלְאֲצֵל
 וְאִנְטָה וְלֵא יִנְטָה לְאַרְץ וְאִלְאֲמַרֵּם מִנָּה נְטָה יִדְךְ עַל הַיָּם וְאִסָּם אֲלִפֵּאֲעֵל נִזֶּה
 צַפּוֹן וְאֲלִמְפֵּעוֹל נְטָה עַל רֵאשִׁיהֶם וּמִנָּה כִי יִנְטוּ צִלְלִי עַרְב בּוֹזֵן עוֹד יִקְנוּ
 בְּתִים כְּנַחֲלִים נְטָה וְאִלֹּנָה נְטָה וְכַחְדָּף (ז) אֵלִיא נְנָטוּ (ח) בּוֹזֵן נִכְנוּ מִן וְנִכְנוּ
 בְּתוֹךְ עַמִּי.

וּלְחַרְף אֲלִסְאֲדָם כֵּאֵף יִנְטַק בְּהַ בְּלוֹאֲחַקְהָ (י) לְמַעֲנֵי אֲלִצְרֵב מְתֵל אַרְבַּעִים
 יִכְנוּ הַכְּמַכְת מְכַהוּ הַכְּהוּ, יִךְ וְיַחְבְּשֵׁנוּ וְלַמַּעֲנֵי אֲלִקְתֵּל מְתֵל וּמְכַה
 אֲדָם יוֹמֵת וְעַנְדַּר יַחִי [אָן נון], (י) פִי אַצֵּל הָדֵא אֲלִלְנָה וְאָן אֲלִתְשִׁדִּי עוֹיָן עֵנָה
 (י) וְאָן אַלֹּנָה פִי יִךְ יִכְךְ וְאִלְאֲצֵל יִנְכָה מְתֵל וּמְלַכִּים יִרְד וְאִלְאֲצֵל יִרְדָּה,
 וְיִסְתַּדֵּל עַלִּי מְרַבָּה בְּקוֹלָה וְהַפְּשֵׁתָה וְהַשְּׁעוֹרָה נִכְתָּה וְהַחֲטָה וְהַכְּסַמְת לֵא

(1) נְנוֹחֲחֵדָה. — (2) עֵלִינוּ — (3) וְחִלְתְּנִטָּה תַּסְטָה פִי וִיט חֲלִיָּה וְיִנְטָה חֲלִיָּה. —
 (4) נָה. — (5) מְחַסֵּה. — (6) מְטָס. — (7) וְכַחְדָּף. — (8) נְטוּו. — (9) נָל וְחַחְקָה. —
 (10) ז' מְנָת אָן נון חֲסִירוֹת כְּכִי וְסוֹסְפִיָּן. — (11) מְיִסָּה. —

נכו, וענדה נכו בוזן (י) ושפי עצמותיו לא ראו ומן ימיל אלי מדהב צאהב
אלכתאב יקול¹) אן אלונה פי נכתה הכתה ואן אלונה פי לא נכו לא הכו
מתל אל נולדו להרפא אלדי אלונה הולדו עלי קיאם וחמכו ככל²) יקפצון
ומן ירחב אלי קול יחיי יקוי קולה במא יגדה פי קצה אוריה מן קולה ושנתם
מאחריו ונכה ומת וענדה אנה בוזן ונקה האיש מעון ואן אלונה וננכה וננקה.
ואלחרף אלסאבע בוזן ינטק בה למעני אלמנע ואלנהי מתל ואם הניא אביה
ולמה תניאון שמן ראש אל יניא (sic) ראשי. וענד נירה אן הניא
בוזן הביא לנו איש עברי³) ואן תניאון בוזן תביאון ויניא (6) בוזן תביא כבש
בן שנתו, קאל וינטק בה למעני אלנבן מתל ואיש לא יונה אל תונו אאיא
וענד יחיי אן אלואו אלדי קבל אלנון מוצע אליא אלדי הו אול הרף אצלי
ואן אלנון תאניה ואן מנה חרב היונה הבוז לנאי יונים.

אלחרף אלתאמן סמך ינטק בה פי אסמא בעץ אלאשכאץ מתל שח תמים
תכוסו על השה או את שיו נדחים ואיש שיהו, וענד נירה אן
אליא פו שיו ופי שיהו בדל מן אלהא פי (6) שח.

ואלחרף אלט' פא יסמי בה אלפם מתל פי פערתי פה להם כי פיך ענה
בד ודבר פיו עם פיו פיהו פיהם ומתלה ללסיף לפי חרב ולה
שני פיות (6) ונירה יקול פי פה ופי פי מא יני מנה כקולה (6) פי שח
ומא יני מנה.

ואלחרף אלי צד ינטק בה ללמשאחנה (6) מתל אשר הצו על משה בהצותם
על ד', וענד יחיי אן אלונה אשר אשר הצו בהצותם ואן
מנה כי נצו (sic) תצא מצדר בוזן רצו (sic) ושוב ומנה כי (sic) ינצו אנשים
בוזן עוד יקנו בתים שני אנשים עברים נצים אלונה ננצים בוזן נדפים אתם
נבזים ושפלים, קאל וינטק בה לאניך אלנאר מתל והצתי אש ותצת בסבכי
היער עריך תצינה. וענד נירה אן אלונה פי והצתי והנצתתי פי ותצת ותנצת
מן נצתו באש אלדי אלונה ננצתו ומתלה נצתה אלונה ננצתה, פאמא עריך
תצינה פמן אצל אכר ואלונה תנצינה עלי קיאם תראינה, ואמא ונוצצים פאנה
מן אצל אכר קיל ומוהרון ופועלו לניצוץ קיל אנה אסם שראר (10) אלנאר,
קאל ויסמא בה אלוהר מתל הנצו הרמונים הנצנים נראו בארץ ויצץ ציץ, ציץ
המטה, וענד נירה אן הנצו בוזן הפרו בית ישראל ואן (11) הנצנים בוזן הככרים
אן כאן אסמא נמדא, ואן כאן מתצרפא פאן אלונה פיה הנצנים בוזן הנבאים
אלדי ארונה הנבאים. פאמא ויצץ ציץ ציץ המטה פאצל אכר אלצאדין
אצליין פיה.

ואלחרף אליא קוף ינטק בה ללקדף מתל ולא תקיא הארץ כאשר קאה
ותקיא הארץ שתו ושכרו וקוי אנור בן יקה וענד נירה אן ולא

¹) וענדה ונכו. — ²) וקיל. — ³) כסל. — ⁴) תנרי. — ⁵) ותניח. — ⁶) כי —
⁷) טיסיות. — ⁸) נקלס. — ⁹) נמסחחנה. — ¹⁰) טראך. — ¹¹) וז.

תקיא בוזן ולא תביא תועבה ואן אלאף לם אלפעל וכדלך אלקול פי (א) כאשר קאה ואנהא בוזן הנני אחריכם באה ופי ותקיא הארץ ואן וקיו בוזן וקנו ואן אלוא פיה עין אלפעל ואן יקה בוזן יפה ואן אליא פיהא פא אלפעל וקד קיל אן אלונה קיה מן אצל וקיו מתל שלמה ושמלה.

ואלחרף אליב ראש ינטק בה (ב) ללהדאיה וללארשאד מתל יורו משפטיך והוריתי אתכם הורני ד' וענד יחיי אן אלווא קבל אלאש בדל מן יוד הו אול חרף אצלי ואן אליא תאניה, קאל וינטק בה ללרשק וללרמי מתל ויורו המורים ולא יורה שם וענד יחייא אן אלווא קבל אלאש מוצע יוד הו אול חרף אצלי ומן הדה אללנה ויאמר אלישע ירה (ג) ומנה ירה בים ומנה ר"חל מן המורים.

ואלחרף אליב שיין ינטק בה ללדין (ואלנסוה) מתל כי תשה ברעך משאת מאומה לא נשיתי ולא נשו בי נושה בו ונשא בו אלה, וללנסיאן מתל נשיתי טובה לא תנשני כי השה אלוה חבמה צור ילרך תשי וללדרך וללנרור (ד) מתל אבן השא השאת ונשיתי אתכם נשו וללוחשה ואלכלוא (ה) מתל השאת והשבד ותהי להשאות ישי מות עלימו וענד גירה אן אלנון פי אכד הדה אלאלפאש אול חרף אצליה ואן אלונה פי תשי תנשי ואלאצל תנשה וקיל באלונה תשיה מתל תהי אלדי אלונה תהיה ואן אלונה פי ישי מות עלימו ינשי וקיל ינשה.

ואלחרף אליב ת' ינטק בה ללחד מתל תתאו לכם בוזן יורו דעת ואן והתוית תו (ו) בוזן והלוית נויס רביס פאמא והתאויתם פקיל אנהא מבניה מן אצל תתאו ומן אצל והתוית תו.

אלנוו אלאול מן אלכתאב והו נזו (ז) אלה.

אעלם אן עדד אלאחרף (ח) פי אלעבראני בעד אסקאש אלכמסה אחרף אלמתפקה פי אללפש אלמתלפה (ט) פי אלכט כ"ב חרפא. אלנצף מנהא והי אלתי רבאטהא עלי תלאוה גדו חטס עפץ קר ועלי ניר אלתלאוה מפסר זעק נד צח לא תונך פי לפטה מן אלאלפאש ניר אצליה דון אן יני שי מנהא זאיד או מבל מן חרף אכר, ואלנצף אלאכיר ורבאטה עלי תלאוה אבהו יכל מנשת ועלי ניר אלתלאוה ואביכן התל שם פאנה קד תונך פי אלאלפאש ניר אצליה, אלאלף מנהא מע אליוד ואלנון ואלתו (י) והי אלתי רבאטחא אינת תדכל עלי אלאמר פיציור בדכולהא עליה פעלא מסתקבלא כקולך (יא) שמור אשמר ישמר נשמר ולמא כאן מא לם יסם פאעלה לא יני מנה (יב) אמר דכלת חרוף אינ"ת עלי אלמאצי מנה פצאר בדכולהא

(א) כי. (ב) רחש וסתי סנטק. (ג) רכס. (ד) ונלוד. (ה) וחלנליה. (ו) וסתי סנפ. (ז) כי. (ח) חן חלעד חלח חלחרף. (ט) חלכתנסח. (י) וחלמי. (יא) כקולם. (יב) מנהח.

עליה פעלא מסתקבלא כקו' כי אשר לא ספך להם יספר לדי' לדור וכדלך
 יגי' (באקיהא, ואעלם אן אלאלף קד²) תכתצר בעבור נחנו פשענו אלוֹנה
 אנחנו מלו תוכך אלוֹנה מלאו ואת בניהם³) כלו בבית אלוֹנה כלאו, וקד
 תגי זאידה נחו דבר דבור על אפניו על פניו יעני קולא מקולא עלי גהתה
 ומד תגי נאיבה ען הא נחו אתחבר אנאלתי אשתוללו אלוֹנה התחבר הנאלתי
 השתוללו, יתר האמון קיל אן אלוֹנה ההמון⁴ מצאתי און לי אלוֹנה הון,
 וען עין נחו תנבא אליהם אלוֹנה עליהם, כי שקר אתה דובר אל ישמעאל⁵
 קיל אן אלוֹנה על ישמעאל, וען יוד נחו וכצבאים על ההרים אלוֹנה וכצביים
 או' אלוֹנאחד⁶ מנה צבי בון עדי יגי אלגמע צביים עדיים, בלואי סחבות
 אלוֹנה בלוי, וען הא נחו ותאריע ואחו אלמקול ענה פי אלנסכה אלאכרי
 ותחרע⁷ וען זאי נחו אשר בזאו נהרים ארצו אלוֹנה בזו לינרי מגרי אנשי
 הצבא בזו איש לו, וען הא נחו ויחלא אסא לאנה לים מן אצל לנה אלמרין
 ולו כאן כדלך לגא⁸ מקמוצא מתל יחטא יקרא, בעת במרום תמריא אלוֹנה
 תמרה כי נצא תצא אלוֹנה נצה בהא ומתלה רצוא ושוב אם יתוך חטאים
 אל תוכא אלוֹנה אל תובה בהא מתל לא תובה (sie) לו ולא תשמע איו.

העתקה

בשם ד' על עולם עם שהוליא עלי בן סלימאן מתוך קילורו של המלמד
 אבו סעיר הלוי בן אלחסן הבצרי⁹ שעשה לספר האנרון הכולל
 שרשי המלות העזריות לאבו סלימאן דוד בן אברהם מעדינת פאם
 ירלכו החל.

אמר מחזר הספר הנזכר¹⁰ אלה העניינים הודם מחזרו¹¹ והתדחז צהס
 לפי שזכו מה שמולך אל פחרון המקרא והוליא ג"כ דוגמאות הדבה
 ולמס איתם על איזה מהם, ומה שחשנתי לני בלקוטי מתוך קילורו של
 המלמד¹² ירלכו החל הוא שאשמיט קלת דוגמאות שהודה הוא ושאיכיד
 בקלתן מה שלא זכר הוא ירחמכו החל מה שיש לו מוצן דק ואעיר עליו,
 או מלה הכלדכת לציאור מה שפלוו צדקדוק הלסון ואודיע מה שידעתיו
 ען הפנים הנזכרים צה, ושאשמיט ג"כ ממה שזכרו ממה שכוללת הקדמת
 הספר אותן הדברים שהשמעטן לא תקלר צעניין המכוון בחזור הספר.

דע כי הכנת זה הספר נעשה עפ"י אותיות א ב ונסדר על מה שיתכן
 סידורו מהם על עשרים ושנים שעדים' חוץ מאותן החלקים החסרים

¹ וכדלך יך יגי. — ² אן אלחקה. — ³ נציאיהם. — ⁴ האמון. — ⁵ לישמעאל
 (הדלל וחד. — ⁶ ותחרע. — ⁷ לכה. — ⁸ הח' דוקעס ג"י מודיע (Beiträge
 S. 43 An. שמואל צרות עקד הספרים נקיים חברון מן חזו סעיד חללוי אלחסון
 חלננרי. וצלי ססק לוקחה הודעה זו ע"י אחד הצלתי מציון בלסון ערצ מתוך זה החברין
 צעעות כי חברין זה חיונו לחזו סעיד חלל גע"ם סקלרהו מתוך חברונו של חזו
 סעיד הנחזר, ועיד חזו סעוד זה חיונו אלחסון חלל צנו, ועוד שזה החברון חיונו סייך
 להצינחאטעהק של הקרחים חלל להחכס רח"ס ג"י. — ¹⁰ הוד עז"ס. — ¹¹ הוד
 אבו סעיד (יעיוון לעול לך ק"וט י" קס"ט). — ¹² אבו סעיד.

זלשוק כמו האות הששי דלוי הו"ו שלא יבנו מענו השערים הכזבים
 מזולתו מן האותיות, וזה שזלתי כמלא ו"ו שרשי זראש המלה ללא זלתי
 שמות כמו ווי העמודים (שמות ל"ד יו"ר) וְשָׁנִי (דס"או' י"ג) וְשָׁתִי (אס'
 א' ט') וְפָסִי (צמד' י"ג י"ד) וְנִיָּה (עז' יו"ד ל"ו) וְיִזְתָּא (אס' ט' ט')
 וכמו כן השערים החסרים זלשון מן החלקים¹). וסודר חלקיו של זה
 הספר וזכיינו הוא שהחלק הראשון זו כל מלה שראשיתה אל"ף שרשי יסודר
 על אב אב אב עד וכו' עד את, וכן החלק השני זו כל מלה שראשיתה ב'
 שרשי סידורו בא בב בנ עד בת ועד"ז סדר שאר החלקים עם כל
 שעריהם, וזכלות אלה החלקים עם סכום שעריהם, עלי מה שיסכימו עם
 האותיות ויסודרו יושלמו שרשי כל המלות הנזכרות צמקדא. ויכיר המצקס
 מקום כל מלה מהן בהחלק שלה צלות הראשון שהוא זראש המלה והתחלתה,
 עד שאס יצקס זד"מ לשון זכבה, וישיד אל חלק ז' שער בר וכשיצקס לשון
 בצורה וישיד אל חלק ב' שער נב, ועל הסדר הזה ככל מה שיצקס יכנס
 צחלק המוכן לו צשער המיוחד זו וזו ימלא מצוקסו צקלות העורח.

ולמדה שהיה צעל הספר²) ידחעוהו האל חושב שכזר סוצנים איזו מלות
 על אות שרשי אחד זלכד. והיתה הכנת זה הספר אמנם שיסודר זו
 אותן המלות שיש בהן שני אותיות שרשיים ויותר, זכר³) אלו האותיות
 שסוצנים איזו מלות על אות אחד שרשי זלכד והס ארבעה עשר אותיות והס:
 ברהו טבנם פצק רשת

האות הראשון ג' יורזר זו זלידוף האותיות העפלים לו⁴) ללשון יבון
 ולאחכה כמו וַיָּגָה (איכה ב' ל"ג) חוּבָה (שס ב' ל"ז) תוּזְיוֹן (איזו
 י"ט ז') נוּגְיָי (לפ' ב' י"ח) נוּגְזוּת (איכה א' ד') יָגוֹן, מְנַפֶּת לָב (שס ב' ס"ה)
 ואלל יחיי לזן דלוד יו"א⁵) יָגוֹן צשקל חוֹזֵן והיוד זו שרשי והלוי מן יָגוֹן

¹) בר"מ לירוי אענדך ודומיהן שחינס טורס זל"ה.ק. — ²) כל מקום שמינה את
 צעל הספר או מחבר הספר כוונתו אל הרד"ח החובר הראשון. — ³) בהקדמתו
 לספר האגרון שלו אשר מתוכה שאז עז"ס כל דבריו שהוא הולך לתת מה. — ⁴) אותן
 האותיות הנעשלים אל הטורס חס להשלמת הטורס הנקראים יסוד נוסל כגון נו"ן בגש,
 או ג"כ לסימוס כגון אותיות איתן. — ⁵) הוא ר' יהודה חיוב המכונה צערני אבו
 זכריא יחיי בן דויד שחזר ד' ספרים צקדוק ס' הנוח וס' הכפל וס' הנקוד וס'
 הרקמה (הראצ"ע צינס מתזנים) זלשון ערב, ומלחיס מנ' הס' הראשונים ז' העתקות
 החת לר' משה הכהן הספרדיאלל הח' רח"ס נ"י (וממנה העתקה אלזי) ואלל רעד"ל נ"ו
 רהצ' היו להראצ"ע ז"ל שהזיח לחור הח' דוקעס נ"י (Beiträge, Bändchen 3) וממנה
 שמוצא צקדמת עז"ס סה מתוך חלה הדברים נתצנר לי סצ' העתקות שתיהן חסרות,
 כגון שרשי יסך יצג יצע יצת יקץ ירה ירט ישמ יבה ישם נעדרים צתייהן,
 וגס חסרים צס כמה ססוקים המוצחים מזו ההקדמה (יעוויז להלן צהערה) ולסעמיס
 מווצא צס חסיסן מהמלא צהן (להלן צהערה) אך הסעתקה סנדסת ע"י הח'
 דוקעס ה"ל כסו סניה סגולות צין קן, וגס ערכים צינס הנמלחיס צהעתקה ר' משה
 הכהן חסרים צס לגמרי דהיינו צין ערך בכה לערך חנה חסרים ל"ח ערכים והס:
 בלה בנה בעה ברה גאה גלה גמה געה גרה דאה דוה דחה דכה דלה דמה
 הנה הרה הוה חיה חמה חרה זכה זנה זרה חבה חדה חוה חוה חיה חכה
 חלה, וצין ערך טעה לערך ינה חסר טרט, וחחר ערך עלה חסרים ענה עצה
 עקה ערה עשה, וחחר צבת חסר ערך צרה, וחחר צעה חסר ערך צפת, וצין

יגה א) והולך ע"ד הוזה (שעי' ל"ב כ') והוא"ו בהוזה ת' יוד יגון וכמו
 כן הוא"ו הראשון מן תגיון ומן תיבת אמו (מש' י' י"א) ומן הוזה (איכה
 א' ה'), וזה העניין אללו בניגי הכו"ף הוא סימן נפעל והוא"ו ת' יר"ד
 והוא מקום אות הראשון צמלה והגימ"ל שני לו, וכן הדבור בנוגות היותה
 מנפעלות ע"ד בניגי, אמנם ויגה תוארו אללו היותו ויגה צצ' יוד"ן והא'
 נכלע צחצירו. וזהו אללו דוגמת מה שדואה בויבששהו (כחוס א' ד') ובו"חל
 (צד' ח' י'), אמנם מגמת לב אללו מזה העניין משרש אחר והוא מצעל
 הדומים והוא אללו צסקל ממת (משלי י' ע"ו) וכדו יש מי שאמר שהמ"ס

ערך שורל נערך כולל נמלח : שש ששתי וכו' הנמלח גם במקומו צחות סי"ן,
 וצכ"י לנכון תמורתו : שוש ששתי בנשר ירשיו וצסוף מ' הספל חסר כל הסער
 של הפעלים המסוצכים טאטא כלכל וכו', וחקנן כלן השמות המלכותיים
 שהשמש צהס ר' משח הכהן צהעקתרו נוספית על אלו שקצנתי לעיל לז קנ"ט
 וחילך וצסערות לז 199 וחילך, וחלו הן : אחר סינבלחר - אורות אורזאכען,
 וכן תלמידי מנחם צתפוצותיהס על דונס - בניות דער בויא - נרע מן
 אויסלחמסען + - דבר אויסספרזאע וג"כ מדבר הלשון או דבור הלשון-
 קוזער ערהעלזען, בעלעעהרען, מליסען, פחס' נזהר - הסכיל ניכט וויססען הגות
 אויסספרזאע - הגה ב . . אויסספרעכען מיט איינען וויקאזן - התגלגל עם +
 מיט עטווחס פערבונדען זיין דער רעדע זיין - הדגש מיט דגש פערזעהען
 (זיינען בוכטאחבען) פחס' נדגש - השנים דחלנים - הנתק מ . . ל . . +
 איבערגעהען (זיינע האנדלונג פאן סוביעקט אויף דאו זוביעקט) - הצמד זיך
 בינדען (זיינע פארנן אויס דער אנדערן אויפן נאמען אויס דעקן ווערבוך) -
 העמדה דעהנונג (זיינעס וויקאזן) עבען זיך תמיכה, דאפאן העמיד דעהנען -
 הסמך או התחבר סטוטוס קונסטרוקטוס - הבלעה אסימילאטיאן וספעל הבליע -
 הגעה וחקאז'זחטיאן, אויסספרזאע, וספעל הניע אויסספרעכען, ימזה נע מיט
 זויט - ארת מונע זיין זויטענדער קאנזאנאנט. מונע אשר לפניה בחולם, זיין
 וז"ו דעססען פארהערזעהענדער קאנזאנאנט מיט חולם זויטעט - התעבר אל
 פעול איבערגעהען (זיינע האנדלונג) אויף זיין אביעקט - וא"ו הקהל, וז"ו הדגש
 ל"ד דאו וז"ו חן הקימו - זכר פארעראיננערונג - חשוב כו - דע כו - טפלל
 זינן סטוטוס קאננט. טטעהען - טפל אל אנהענגען (פאן סופ'יקסען) - כי
 אם - רק כזו (צטרט קרס) - למען כו, לסי (סס) - מדבר אויסדרוק - מחבר
 ווארטפאלגע - מקרא אויסספרזאע - מוצא רעזולוטא, אויסספרזאע -
 מדה לוטטאנד - שם מדה, סס תואר דומה לו צערי וצף או צפה פעל (עיון
 לעיל לז קנ"ט) - שמשע זיין - מבנה, ניין סארס - נפל מן אויספאלזען -
 נסרד - זר' אויסנאהע - נפעל עומד פארטייליגען פאסיפוס - נוספות פריע
 פורזאכטען איתן - נפל אל . . איבערגעהען אויף . . (פאן זיינער האנד'
 זונג) - נענע אויסספרזאע - עלולי העין - עלווי עי"ן או נחי עין, מן הערני
 מעתל אלעין - פליט אויסנאהע - פועל מתעבר ווערבוך טראנזיטיפוס -
 קבץ פורזאזיירען. ונקבץ על לסוונקס, פורזאזיירט זיך מיט ווייבליכער ענדונג -
 תנועה מדבקת בינדעוויקאזן, המתנת הסעל עם הכינוי סלו - תנועה נחשפת גע'
 סערפטער וויקאזן - תנועה תמוכה געדעהנטעך וויקאזן - עובר בלשון
 ספרזאכגעוואס לא יעבר בלשון ספרזאזייריג, (לא יגוז) - אין מדחא מן . .
 או אין הצלה מן . . לא ימלט מן (לא בר מן) - יעויין תסוצית דונס לז 55 -

זמנכת לז שרשית ושיעור המלה שזר לז (1) מן אַמְנַנְךָ (הוטע י"א ח')
 והוא זשקל פְּלֵמַת (יד' כ' י"א). אמנם כי ד' הוֹנָה יתכן היותו מענין אכמה
 ויתכן היותו מענין הסדה מן כלמד הוֹנָה (סס כ' י"ג) ויתכן היות ואלו
 כלמד הונה ת' יו"ד ויתכן היות הה"א שרשית, ויהיה הוֹנָה אם פעל שלל
 נזכר סס פועלו ויהיה תוארו הֶפֶח כמו הוֹרָה גזר (איוז ג' ז') שהיא על
 דעת אחד הפירושים ת' הָרָה ושיעורו, הורה איש או נולד איש ולונו זכר (=)
 או שיהיה נמה שנוכר סס פועלו. ויהיה פועל עזר מן הכזר שהליווי ממנו
 יהיה הוֹנִי זשקל שוֹפִי (=) (יד' כ' י"א) שזא לווי מן שוֹפִיתִי (יש' י' י"ג)
 שהוא הכזר מן יִשְׁפָּח (הוטע י"ג ט"ו) והפעל הקל מן הוֹנָה מן המסלה הֶפֶח
 (יש' כ"ז ח') והמקור ממנו הָנָו (משלי כ"ה ד') זשקל הָרָו (ישע' כ"ט ד').

והאות השני ד' הוצרים זו עם הנטפלים אליו לענין השלכת דבר מה כמו
 יָדָו אלוה (יח' כ' כ"ד) לְיָדָו (זכ' ז' ד') וְיָדָו (איכה ג' כ"ז) יָדָו
 בורל (עוזר א' י"א) הָרָה (ישע' י"א ח'). ואלל יחיי זן דוד יָדָו זפלס בָּנָו
 (זמד' ל"ז כ"ד) לְיָדָו זשקל לְעֻזָּת (זמד' ל' י"ד) ומשפט וְיָדָו וְיָדָו זז
 יוֹדִיָן ויהיה זתשלמוו זמשקל וְיָמָרָו (יחז' כ' י"ג), והמשפט בְּיָדָו בורל
 אם יָדָו או יָדָו (=) זחירק תחת הו"ד שיהיה זשקל לי קָוָו (ת' קי"ט ז"ה)

(1) כתרנמוו תזכורת לזא, וכן סי' רח"י ז"ל: שזר לז כמח דחת חמד חמנך
 ישראל וכו', וכן מניח הרחז"ע סס זסס י"א. 2— עיינ לעיל לד קס"ח הערהכ' וזרשתי
 ר"ק ערך הרָה, וזס' הנוח לר"י חויב יבש ינה יחל, ומה שמניח סס הח' דוקעס
 זסס הרחז"ע וזעל החזמר. (3) כך נקדתי המלה זחירק תחת הסמ"ך (אעס"י שהיה
 זס"ס זיורה) עס"י דעת מחזר הספר שהמלה היה לווי מנין הכזר ע"מ פְּנֵעַל כמו
 שוֹפֵט טַעֵן לְיָשָׁן, הור זכה"ק (וכעין זה היה דעת הח' מונק כ"י זמלות הרר
 רברו ועווין (Not. sur Aboul-Walid p. 191.) והור דקדוק חדס ווסה, לדעתו זכל
 הספוק סס הכתיב הור הניבון ולח הקרי וכל הסעלים סס זשסחי תעלווי תפושוי
 כולס זיו"ד זסוף, וכנגד זכל הנניח מדבר בלל נקנה יחידה וחומר זדרך התול: אמ
 זכל אשר תשמחי ותעלווי! סוסי ושללי חת נחלתי חזל סוסך יהיה מדבר ליה ועדזה
 והתולים כחלה זדרך לווי נמלחוס זכה"ק, כמו עניו פלסת התרועעי (ת' ס' ו')
 סרזו ליוו והקוסוס (סס מ"ח י"ג) ודומיהס, חמנס זעל הקרי לסי שהנין ממלת
 שוסי זינווי סיעל מן הקל זסמוכות הרזיס הוכרה לקרוח היודיו"ן זסוף הסעלים
 הזוכרים וחור"ן שתהיה משמעותן לטון רזיס, חך הכתיב יותר נכון, קויה חחת מן
 הסנות המוטעות אשר הנויעו חת הסיפרוס לטנות חת הכתיב. (4) פלא הור זעיני
 כי זרש ידָה כתז ר' יהודה זהוסך זזה, חלה זכרוו: ודע כי ידָו בורל חינוו מעיקר
 זה כי לח נחמר ידָו זחירק כמו גְּלָה חת ערותה עָבָו, חך הור מן ידָו כמו סָבָו
 מן סבב, רָבָו מן רבך עב"ל, והרחז"ע זסורוסו כתז: ידָו סועל עחוד ת' עזר והעד
 וְיָדָו חזן זי, גס נכון הור להויותו עזר רק יהיה מסעלי הכפל (זדפוס הסעל) ווסה

וְהָיָה שוֹרֵשׁ אַחֵר (ה"א) צו אֵיזוּ הַדְּאָשׁוֹן מֵהַאֲוִיּוֹת הַשְּׂדֵשִׁים שֶׁלָּהּ וְהִיא צִשְׁקֵל הֶמְקָה מִן הַמַּיּוּ מַעִי (י' ל"א כ'). — אָמַר זַעֲל הַסֶּפֶר וְיִדְוֹרֵז צו לְלוֹנִי זַל"ת לְהוֹדֵאָה כְּמוֹ אֲוִדָּה לְד' (ת' ט' ז') יוֹדֵי לְד' (סס ק"ז ח') הוֹדֵי לְד' (דס"א י"ו ל"ו), וְאֵלֶּל יַחֲיוּ הוֹא"ו הַקּוֹדֵם לְדַל"ת הוֹא זַמְקוֹס אֵוִית הַדְּאָשׁוֹן שֶׁל הַשְּׂדֵשׁ שֶׁהוּא הַיּוֹד, וְעַמְכִּין זֶה ג"כ עַל הַיּוֹדוֹת (כַּמַּע' י"ז ח') עַל הַתּוֹדָה, וְעַמְזָה שְׂתֵי תוֹדוֹת בְּדוּלוֹת (סס י"ז ל"א) שְׂתֵי מַקְלוֹת בְּדוּלוֹת מֵהַלְלוֹת. — אָמַר זַעֲל הַסֶּפֶר וְיִדְוֹרֵז צו עַל הַיּוֹדוּי, כְּמוֹ וְהַתּוֹדָה (וּיִק' כ"ו מ') אֲוִדָּה (ת' ל"ז ה') וּמִיָּדָה (מַשְׁלֵי כ"ח י"ג), וְאֵלֶּל יַחֲיוּ הוֹא"ו הוֹא ת' יוֹד זַלְלָהּ הַמְלּוֹת וְעַמְזָה שֶׁהוֹלֵךְ עַל דְּרִיכֵיהֶן וְהוֹא"ו בְּהַתּוֹדָה כוֹא"ו זַמְלַת אֲתֵיבָדַע (זַמְד' י"ז ו') וּבִיתְיָבָח (מִיכָה ו' ז'). — אָמַר מַחְזַר הַסֶּפֶר וְהוֹדֵרִים זֶה לְעַמְכִּין תְּנוּעָה וְנִדְיָהּ וּפְזוֹר כְּמוֹ בְּיָד הוֹא (חִיּוֹז ע"ו כ"ט) בְּיָדִים (הוֹשַׁע ט' י"ז) כַּע וְגַד (זַר' ד' י"ז) מְתַבְּרָר (י' ל"א י"ח), וְלַעֲמִין יִלְלָהּ וְהַסֶּפֶר, כְּמוֹ בְּיָד לֹו (סס מ"ח ט') יָבֹוד (סס ט"ו ה'), וְלַדְעַת אַחֲרִים הַיּוֹד שֶׁרֵשׁ זַלְלָהּ הַמְלּוֹת.

וְהָאֲוִיּוֹת הַב' הַשְּׂדֵשִׁים הַיּוֹדֵים צו לְעַמְכִּין הַתְּהוּוֹת וְהוּיִים כְּמוֹ יְהִי אֹד וְיְהִי אֹד (זַר' א') הַיּוֹדָה (שְׁמוֹת ט' ג') הַיּוֹדָה עַל הַיּוֹדָה (יִחְזַק' ז' כ"ה) הוֹא (זַר' א' כ"ז כ"ט), וְצַפ"ש הַיּוֹדָה וְלַדְעַת אַחֲרִים הַיּוֹד שֶׁאֲחַד הַיּוֹד שְׂרִישִׁית

מֵאֲחַד לַיּוֹדוֹת שְׂחוֹרָה עַל עַלְמוֹי הַיּוֹד עַכ"ל, וְהִנֵּה וְיָדוּ חֲזַן צו זַלְלָהּ מוֹצֵחַ צַם הַנוֹחַ לֹו זַרְשׁ יִדָּה וְלֹו זַרְשִׁי אֲבָדִי יִבֵּשׁ יִכָּל, רַק זֹאת נִחָא מִתּוֹךְ חֲלוֹ הַשְּׂדֵשִׁים סַס שְׂלַדְעַת ר"י אֵוִית הוֹא הַחֲסֵר וְלֹו הַסַּס וְכֵן דַּעַת ר' יִחְזַק צַן שֶׁחֹל זַמְלָהּ זוּ וְזַמְלַת יָצַב (עֵינִין 79. p. sur Aboul—W.) וְהַרְחַצ"ע חוֹלֵק עֵלוֹ. וְיַעֲוִיין מִיִּרְשִׁי לְיִסוֹר מַסְסֵר הַעֵרָה ח' — י) אַעֲפ"י שְׂכַתֵּז זַרְשׁ יִדָּה : וְיִתְכֵן לְהַיּוֹת בְּמוֹל יָדוּ הַדָּם מַעֲמִין זֶה וְכַס זֹאת הַיּוֹד שׁוֹמֵה הַמְקוֹם הַיּוֹד, מ"מ נִחָא שֶׁהוּא רַק חִיפְסֵר חֲלֵלֵךְ שֶׁהוּא מַצּוֹחַן לְפָנָיו זֶה זַרְשׁ הַדָּה ג"כ זַפְנֵי עֲלָמוֹ, הַחֲסֵר זַמְסוֹדֵרֵת דוֹקַעֵם (י"ו—2) בְּלִתִּי מוֹצֵחַ זֹאת הַמְלָה צַם הַנוֹחַ, וְנִחָא שֶׁהִס דְּרִיבֵי עַצְמָם וְזֶה הַקְּדוּמָה הַעֲרִיזִית לַעֲוִי צַם מֵאֲחַת מְנוֹקֶדֶת כַּךְ כְּמוֹ שְׂנַקְדָתִים כֹּאן דְּהַיּוֹנוּ קְבוּצָן וְחוֹלֵס וְזוֹא"ו זַלְלָהּ דְּבוֹשָׁה, אֵלֶּל זַנּוּסִחֲלוֹת יִדוּן הַיּוֹדוֹת הַיּוֹד קְבוּצָן וְהַיּוֹד זַבְגֵּשׁ וְזַסוֹא, וְהִיא מְלָה

זֶה מֵאֵד זַמְסַקְלָהּ עַד שְׂהַרְד"ק י"ל דַּחַק עֲלָמוֹ זַרְשׁ יִדָּה לְתַת טַעַם לְהַדְבֵּשׁ שֶׁל הַיּוֹד חֵץ טַעְמוֹ תַּסְל, וְלַדְעַתוֹ תוֹלְדוֹת נִקְדָתָהּ שֶׁל הַמְלָה כַךְ הִיא: כְּתִיב וְקִי הִיּו זַמְלָהּ זֹאת, הַכְּתִיב הַיּוֹדוֹת זַי"ד וְעַל סוֹי הַיּוֹת לְרִיבֵס הַיּוֹד לְהַנְקֵד זַחִירֵק וְהַיּוֹד לְהַיּוֹת נַח נַעֲלָם, אֵלֶּל הַקְּרִי הַיּוֹדוֹת (חֹו ג"כ הַיּוֹדוֹת כְּמוֹ שֶׁהוּא זַכ"י זֶה כִּי ז' חוֹפְנֵי נִקְוֹד חֲלוֹ

אֲחַד הַס וְזַמְלָתִים כַךְ גַּם בַּיּוֹ אַחֲרִים) דְּהַיּוֹנוּ זוֹא"ו וְזַמְלָתוֹס, וְהִנֵּה הַנִּקְדָתִים זַכֵּל מְקוֹס שֶׁהוּא רֹאִים לְרַמֵּז עַל יוֹד שְׂרִיבָה לְהַקְרָח וְהַיּוֹ נִהְיֹו לְפִים נִקְדָתֵי זַתּוֹךְ הַיּוֹד (כְּמוֹ חֲלָל הַכְּתוּבִין הִיא וְקְרִינֵי חוֹא) דְּהַיּוֹנוּ מֵאֲחַסִּים לְסִימָן הַתְּנוּעָה כְּבוֹדֵע, וְעַד"ו שְׁמוֹ גַם כֹּאן נִקְדָתֵי זַתּוֹךְ יוֹד הַיּוֹדוֹת לְרַמֵּז שְׂרִיבָה הַמְלָה לְהַקְרָח הַיּוֹדוֹת זוֹא"ו, וְהַיּוֹת קְרִיחַת הַמְלָה זַמְלָתִים מוֹרְגֵלֵת זַחֵי הַסֶּפֶר, וְכַשְׂחֹו חֲכ"כ מִנִּקְדָתִים אַחֲרִים וְזַמְלָהּ הַמְלָה כַךְ הַיּוֹדוֹת חֲסֵנוּ הַנִּקְדָתֵי שַׁי"ד לְדַגֵּשׁ וְהוֹסִיפוּ לְסִימָן הַקְּרִיחָה עוֹד הַקְּבוּץ שֶׁתַּחַת הַיּוֹד עַפ"י הַיּוֹד קְרִיחָתוֹ וְהַזַּחִּים אַחֲרֵיהֶם, זַהִיּוֹסֵס וְזַסוֹזִים הַיּוֹד לְאֵוִית מוֹעַזְעוֹר דְּבוֹשָׁה שֶׁזוּ וְלֹו לוֹח"ו נַח כַּתֵּר, הוֹסִיפוּ חֲכ"כ גַּם זֹאת הַשּׁוֹחַ מַחְתִּימוֹ, וְזֶה זַרְוֹ.

יהו"א ביהוה ת' יוד, — אמר וידוער זו לענין יללה כמו וַנְּקָה נְהִי נְהִיָּה
(מיכה ז' ד'), ואלל זולתו הוא צפלים וַבְּקָה בְּבִי בְּקָה, אַמְנַס וְהִי (יחזקאל
ז' י') אַס שַׁנְּפֵלֶה הַנוֹן והמשפט זו וַנְּקָה או שיהיה מַשְׁדֵּשׁ נְהִיָּתִי (דניאל
א' כ"ז) שֶׁהוּא צַשְׁקֵל גְּלִילִיתִי (ישעי' א' י"ד), אֹלֶם הָאָה לְיוֹם (יחזק' ז' ז' כ')
אומדים שמשפטו אָהָה .

והאות ה' ז' הוצרים זו צלירות הנוטפלים אליו ללשון הזאה כמו וְז' (מ"ז
ט' ל"ט) יָהָה (ויק' ו' כ') הָהָה (צמד' ח' ז') וּמְנָה (סס י"ט כ"א),
ואלל יחיי המשפט בְּנִי וְנִי צְנוֹן ע"ר וַיִּשְׁבֶּה (סס כ"א א') והעיקר וַיִּנְבְּהָ
וַיִּשְׁבְּהָ, וכן המשפט בְּנִיָּה, והסס מַמְנוּ יהיה נְנִיָּה, וכבר יש מי שֶׁאֵמַר
שמשפט וַיִּנְבְּהָ וכן המשפט בְּנִיָּה וַיִּנְבְּהָ ויהיה הסס מַמְנוּ גְּנִיָּה צַפִּלִּים וניצו
בְּנִיָּה אֲכַלּוּ (מלאכי א' ז'), אַמְנַס הָהָה מַשְׁפֵּטוֹ אֲלֵלוֹ הַגְּנִיָּה, וכן המשפט
צַמֵּלֵת וּמְנָה צַשְׁקֵל מְרַבָּה (משלי כ"ח ח'). אמר והוצרים זו לשדיפה והסקה
כמו מְנִי (ד' ז') לְז' (ד' כ"ד) לְמְנִי (ד' כ' ב' י"ט) אַיִיָּה (סס ב' כ"ז) .

והאות ה' ט' יודוער זו לנטיה כמו תַּטָּה (איוב ל"א ז') אֵל תַּטָּה (משלי
ד' כ"ז) וַיִּשָּׂא אֵלָיו (צדא' ל"ט כ"א) ולדעת יחיי המשפט בתַּטָּה
תַּנְּטָה וצאל תַּטָּה (משלי ד' כ"ז) תַּנְּטָה צַשְׁקֵל יִשְׁטָה (סס ז' כ"ה) ועיקרם
תַּנְּטָה יִשְׁטָה, וצמלת וַיִּטָּה (צדא' ל"ח י"ו) וַיִּנְטָה והעיקר וַיִּנְטָה, וצמלת וַיִּטָּה
(ס"א ח' ב') וַיִּנְטָה ומה צא נְטָה (ירמ' י"ד ח') נְטָה (ס"ז ז' כ"א) נְטָה
(ת' ע"ג ב'), וכבר צא מזה הסדש מה שהוּא יוֹלָא לְשִׁי כִּמוֹ הַנְּטָה
(ישעי' ס"ו י"ז) נְטָה לְזִי (ת' קי"ט קי"ז), ואללו מַשְׁפֵּט לֵאל תַּטָּה (שמות
כ"ב ו') תַּנְּטָה, ומלת וַיִּטָּה (ס"א ח' י"ג) וַיִּנְטָה, ומלת תַּטָּה ד' הַנְּטָה,
והסס שהוּא מַטָּה והדצים מַטָּה (מן והמעוים עקלקלותם) מַנְּטָה מַנְּטָה
צַשְׁקֵל מְרַבָּה (משלי כ"ח ח') מְרַבָּה (שמות ל"ו ה'). אַמְנַס וּמַטָּה (מש'
כ"ד י"א) מַשְׁדֵּשׁ אַחַר הַמַּטָּה צו שַׁדֵּשׁ, וּמַמְנוּ תַּמְּשִׁיבָה (ישעי' כ"ד י'),
אַמְנַס תַּנְּטָה (ת' ל"ט א') הַיֵּא ב"כ מַשְׁדֵּשׁ אַחַר וְהַנוֹן צו שַׁדֵּשׁ, אַמְרַם מַחְזַר
הַסַּפֵּד וְהַצְּדִים צו ללשון מַתִּיחָה וּשְׁעִיחָה כִּמוֹ נְאֻם (ירמ' ע"ו י') וְלֵא יִטָּה
(איוב ע"ו כ"ט), ואלל יחיי המשפט בְּנִיָּה וַיִּנְטָה והעיקר וַיִּנְטָה וְלֵא יִנְטָה,
והלזווי מַמְנוּ נְטָה (שמות י"ד כ"ו) וְסַס הַפּוֹעֵל נְטָה לְפִיָּן (איוב כ"ו ז')
והפעול נְטָה (יחזקאל א' כ"ז) וּמַמְנוּ כִּי יִנְטָה (יר' ו' ד') צַשְׁקֵל יִקְנוּ (סס

קצה

ל"ז ט"ו) נָפְטוּ (צמד' כ"ד ו') המשפט נגפיה וצחסרון היו"ד נגפיה צסקל גבנה
מן וכזנו צתוך עמי (ירמי' י"ז י"ו).

והאות ה' ב הוצרים צו צלירוף האותיות העפלים לו לעניין הכאה כמו יִפְנוּ
(דזר' כ"ה ב') הַפְּסֵפֶת מִפְּהוּ הִפְהוּ (ישעי' כ"ז ז') יִפְּ (הושע ו' א')
ולענין הדיבה כמו וַמָּפָה אדם יומת (ויקרא כ"ד כ"א), ולדעת יחיי נו"ן
צדש זאת המלה והד"ח לתשלומה, ומשפט יִפְּ יִנְףּ והעיקר יִנְפָה ע"ד יִנְדָּ
(ישעי' מ"א צ') והעיקר יִנְדָּה, ויורה על דעתו אמרו נִפְתָה (שמות ט'
ל"א) גָּפוּ (שם ט' ל"ז) ואללו נָפִי צפלים וְשָׁפוּ עלמותיו לֹא רָאוּ (איוב
ל"ב כ"א) ו, ומי שנוטה לדעת מחזר הספר יאמר שמשפט נִפְתָה הִפְתָה
ומשפט לֹא נָפִי לֹא הָפִי כמו חל נוֹלְדוּ (דה"א כ' ז') שמשפטו הוֹלְדוּ
ע"ד וְהָקְבוּ (איוב כ"ד כ"ד), ומי שהוא נוטה לדעת יחיי יחזק דעתו צמה
שמלא צספור אוריה מאמרו וְנָבְהָ ומת (ש"צ י"א ט"ו) ואללו הוא צסקל
וְנָקָה (צמד' ה' ל"א), והמשפט וְנָבְהָ וְנָנְקָה.

והאות ה' ג הוצרים צו למניעה ואזהרה כמו ולא הִנֵּיא (צמד' ל' ו')
תְּנִיאון (שם ל"ז ז') אל יִנֵּיא (ת' קמ"א ה', וצס"ש יג') ולדעת
אחרים הִנֵּיא צסקל הִנֵּיא (צדא' ל"ט מ"ד) תְּנִיאון צסקל תְּנִיאון, וְנִנְיָה
צסקל תְּנִיא (ויק' י"ז ו'). — אמר והוצרים צו ללשון אונאה כמו לֹא יִנְנָה
(ישעי' י"ח ז') אל תזנו (ויק' כ"ה י"ד), ולדעת יחיי הוא"ו הקודם לנו"ן
הוא ת' יו"ד שהוא אות הדאטון של השדשהנו"ן שני לו, ושמהו חד צד ה'יננה
(ירמי' ע"ו י"ו) הצו לבאי יננים (ת' קכ"ב ד').

והאות ה' ס הוצרים צו לשם דבר מה כמו שָׁה תמים נשמות י"ז
ה' הָשָה (שם י"ז ד') שָׁיו (דזרי' כ"ז א') שָׁיהוּ (ש"א י"ד ל"ד).
ולדעת אחרים היו"ד צמלת שיו שיהו תמורת ה"א שו.

והאות ה' פ יכונה צו הפה כמו פי פערתי (ת' קי"ט קל"א) פָּה להם
(שם קט"ו ה') פִּיהָ (ש"צ א' י"ו) ודבר פִּיו עם פִּיו (ירמי' ל"ז ד')
פִּיהוּ פִּיבָם, וע"ל השאלה לחד צ לָפִי חד צ (צדא' ל"ד כ"ו) ולה שני פִּיות
(שופעי' ב' ט"ז) ויש מי שאמר צמלת פָּה פי וצמה שזא ממנה כאמרו צמלת
שָׁה וצמה שזא ממנה.

(1) כן יוסרה ר"י חיוב צדש נכה מלת נָפִי עם מלות שָׁפוּ וְרָאוּ. — (2) א
מלתו הצו לבאי ויוני צס' הנוח צדש ינה. — (3) נקרא השו"ן הסמחלי סמ"ך וכן
לְהִסְדֵּךְ הסמ"ך סו"ן גם חלל צעלי המסורה וכן קוראס ר"י צן גנאח ועיון לעיל לז קל"ו.

והאות הו"ד צ' הוודים זו לענין איזה ומשטמה כמו אשר הצי (צמד)
 כ"ו ט' בְּהִצְזוֹתָם (סס), ולדעת יחיי משפטס הַצּוֹ בְּהִנְצִיָּתָם
 וממנו: כי נָצוּ תִצָּא (ירמי' מ"ח ט', ונס"ס נצא) מקוד צסקל רָצוּ (יחזקאל
 א' י"ד, ונס"ס הָצוּא) (ירמי' ל"ז ט"ו), נְצִיָּים (שמות ז' י"ג) משפטו נְנָצִים צסקל נְרָפִים (סס
 ה' י"ז) נְבָיִים (מלכי ז' ט'). — אמר והוודים זו להצדעת אש כמו וְהִצְתִּי
 אש (ירמי' י"ז כ"ז) וְהִצַּת (ישעי' ט' ט') תְּצִינָה (ירמי' ד' ז'), ולדעת
 אחרים המשפט בְּהִצְתִּי וְהִנְצִיָּתִי, בְּהִצַּת וְהִנְצִיָּת מן נְצָתוּ בלש (כחמי'
 א' ב') שמשפטו נְנָצָתוּ וכמוהו נְצָתָה (ירמי' ט' י"א) משפטו נְנָצָתָה, אעכס
 תְּצִינָה שרש אחר והמשפט תְּנָצִינָה ע"ד תְּרָאִינָה (מ"ז כ"ז כ'), אעכס
 ונִצְצִים (יחזק' א' ז') הוא משרש אחר, אמרו שטיעורו ומבחיקים, ופועלו
 לְנִיצוּץ אומדים שהוא סס לרשף אש, — אמר ותכונה זו פריחת הפרח כמו
 הַנְּצוּ (סס"ס ז' י"א) הַנְּצָנִים (סס ז' י"ז) וְנִצְצֵן צִיץ (צמד' י"ג כ"ג) צִיץ
 (יחזק' ז' י'), ואלל אחרים הַנְּצוּ צסקל הַפְּרוּ (ירמי' י"א י') ומלת הַנְּצָנִים
 צסקל רַבְּבָרִים כשהוא סס צלתי נבזר (פריחאטיפונ). ואס הוא נבזר מפעל
 (דעריפחטונ) יהיה משפטו הַנְּנָצָנִים צסקל הַנְּבָאִים (יחזק' י"ג ז') שמשפטו
 הַנְּנָבָאִים, אעכס וְנִצְצֵן צִיץ, צִיץ משרש אחר זו שני הלוין שרשיים.

והאות הו"א ק הוודים זו לרקוקה, כמו ולא תִקִּיא וגו' כאשר קָאָה
 (ויקר' כ"ח י"ח) וְתִקִּיא (סס י"ח כ"ה) וְקִי (ירמי' כ"ה כ"ז)
 צוּקָה (משלי ל' א') ולדעת זולתו תִקִּיא צסקל תִקִּיא (דק ז' כ"ו) והאל"ף
 לה"פ, וכזאת דעתס ג"כ בקָאָה שהוא צסקל בָאָה (ס"א כ"ה י"ט) ובתִקִּיא
 הארץ, ושמלת וְקִי צמסקל וְקִי והו"ד זו עה"פ, ושמלת יָקָה צסקל יָקָה
 והו"ד זו פה"פ וכזר היה עי שאמר שמשפטו קָה"פ (משרש וְקִי צדך
 שלמה ושעלה).

והאות הו"ב ר הוודים זו להדרכה והישרה כמו ירר משפטין (דבר
 ל"ג י') וְהוֹרִיתִי (ס"א י"ז כ"ג) הוֹרִינִי ד' (כ"ז י"א) ואלל
 יחיי הוא"ר הקודם לר"ש ת' הו"ד הוא האות הא' של השרש והר"ש שני לו.

1. להלן מניח ז' המלים רָצָא וְצָא צה"ל"ף וחומר צפירוס שהוא ת' ה"ח. —
 (זוהי דעת חו"ל בתחומה וקה שהקויה וכו' עיין רס"י צמסלי וזוהי ב"כ דעתו של
 כ"י צן קריש (Duckes Beiträge S. 118) וכן הרד"ש צעור קח חומר: ומן דמיון
 זה (מלשון כאשר קאה) נקרה שלמה יקה לפי שחמתו טמונה זו (לחן עלמה
 מועא פיה) וכן חגור וכו' ושרש המלה קו"ף.

אמר והוצרים זו לזויה והשלכה, בַּיָּזְרוּ הַמִּזְרִים (ט"ז י"א כ"ד) ולא יִזְרָה (ישעי' ל"ז ל"ב), ואלל יחיי הוא"ו הקודם לרי"ט ת' ביי"ד הוא אות הראשון מן השם, ומה הלשון יָרָה (מ"ז י"ב ט') ומזה יָרָה צים (שמות ט"ו ז') ומזה ויחל מן המורים (דכ"א י' ג').

והאות הי"ג ש הוצרים זו לחוז והלואה, כמו תִּשָּׂה צדעך מִשָּׂאת (ד' כ"ד י') בְּשִׁיתִי ולא בָּשׂו (ירמי' ט' י') בַּשָּׂה זו (דנר' כ"ד י"ח) וְנָשָׂה י) זו אלה (מ"א ח' ל"א), ולסכמה כמו בְּשִׁיתִי טובה (איכה ג' י"ג) לֹא תִבְשִׁנִי (ישעי' מ"ד כ"א) הַשָּׂה (איז ל"ט י"ג) תִּשִּׂי (דנרים ל"ז י"ח) ולעזיזה ולהעמאה כמו הַשָּׂה הַשָּׂאת (ירמי' ד' י') וְנָשִׂיתִי חֲכַס בָּשׂו (ירמי' כ"ג ל"ט), ולסממה וצקיקה כמו הַשָּׂאת והסנר. (איכה ג' מ"ז) לְהַשָּׂאת (ישעי' ל"ז כ"ר) יִשִּׂי מוֹת (ת' כ"ה ס"ר) ואלל זולתו הנו"ן צדמיון אלה המלות הוא אות ראשון שרטי ושמספט תִּשִּׂי תִּבְשִׂי והעיקר תִּבְשִׂה, וי"א שמספטו תִּשְׂפִּיחַ (כמו תִּקְחִי שמשטרו תִּקְחִי, ושמספט יִשִּׂי אות יִבְשִׂי, וי"ח יִבְשִׂה.

והאות הי"ד ת הוצרים זו להבזלה כמו תִּתְאֵר לֹכֵס (צמד' ל' ח') צסקל יִזְרֶה (משלי ט"ו ז'), ומלת וְדַתְוִיתָ תִּי (יחזק' ט' ד') צסקל וְהַלְוִיתָ (דנר' כ"ח י"ז) אֲמַנְסִי וְהַתְאֵיְתָם (צמד' ל"ד ר') אֲמַרו שְׂנִינֵנו מוֹדֵכֵנו מַשֵּׁס תִּתְאֵר ומשס וְהַתְוִיתָ תִּי.

ו) ונשה צסין ימנות רה"י לה"ס, וכן מציחו ר' יחיוג צסרש נשה צסין וכן נ"כ הרד"ק ז"ל חלל שהוא חומר סכתובה צחל"ק צמקום ה"ח, חמנס צנוסחחות ניפס צסין סתחלות וצחל"ק זה צדחזי לריך תקון. —) ובס"ש בשא צחל"ק וכן מציחו הרד"ק צחל"ק. —) בן הוא צסרד נשה צס' הנוח, אך ישי מות לא מלחתיסס. —) ברקרוק מלות חלו ילכו המדקקים כל ח"ח דרך עלמו והלז הטהר שנהס סכולס מניחיס ב' שרסיס לשרדים ליסוד: תאה תרה אורה הנרדסיס לענין אחד, והס מוברחיס לזה מלד מליחותס כן צכ"ק ומצלי לעמוד על צוריון של השרסיס החלה, אך לדעתי כולם שורס אחד הס, כי הנה יש פעלים וסמות מבורת נל"ה סמתדהה צהס וח"ר חס צמקיס עה"ס חו חללו וחסריו, וסגולה זו מיוחדת לרוד צחותן השרסיס טעיוניהס אות ברונית ועל המעט צולתן, צד"מ מן שחה השתחורתי יסתחורס ורקלז ישתח"ת' ישתח"ו כדיו השמות הסבוליוס צד"מ מי שחה ת' שחה, אחה ת' אחה, תחה ת' תחה, בחה ת' בחה, והנקבה בְּאֵרָה מן בְּאֵרָה ת' בְּאֵרָה, וכן מן טחה עזר סיעל טְחָה ת' טְחָה צינוני מְטַחָה ת' מְטַחָה, ועד", נ"כ תאה עזר סיעל תִּתְאֵה עתיד יִתְאֵה חלל צהפעיל צ' עס וח"ו, עזר הַתְאֵרָה ת' הַתְאֵרָה, ולס"ז לזיכה מלת והתאור'תם לנס להנקד צחמת וְהַתְאֵרִיתָם צחטף סתח חלל"ק והוח"ר דסה לסי שהיח מצנין הפעיל ת' וְהַתְאֵרִיתָם, חלל המנקדיט לסי שחחו צתחלת המלה הצרת הַתְּ טעו לחסוד שהוא הַתְּפַעַל (מה סלה יכול להיות כן כי מוצנו פעל וולח) ולכן נקדו החלף צסתח והכניסר

החלק הראשון מן הספר והוא חלק א'

ד'ע שמספר האותיות צעצרי, אחרי הפלת החמשה אותיות המסכימים
 הצהרה ומטונים זכתיזה (ל'ונו מנצ"פך) עשרים ושנים אותיות, החלי
 מהם והם אותם שהרכבתם ע"ס קריאתן גדו חמש עפ"ן הר ועל זולת
 הסדר טפסר זעק גר צח לא תמלא זמלה מן המלות זלתי שרטי חוץ כשיזוא
 אחד מהם נוסף או תמורת אות אחר, והחלי האחד שטרופס על סדר
 האותיות אבהו יכל מנשת ועל זולת הסדר ואביכן התל שם 1) כזר נמלא
 זמלות זלתי שרש, מהם האל"ף והיו"ד והנו"ן והתי"ו שהרכבתם אינת
 יכנסו על הווי וישוץ זהכנסו עליו פועל עתיד, כאמרוך שְׁמַר אַשְׁמור
 ישמור תשמור נשמור, ולמה שהיה פעל שלא נזכר שם פועלו לא יזוא ממנו
 לוי נכנס אות אינת על העצד ממנו ושז זהכנסו עליו פועל עתיד, כאמרו
 כי אשר לא סַפַר להם (ישעי' כ"ז ט"ו) יִסְפַר לה' (ת' כ"ז ל"א) ועל דרך
 זה השאר. ודע שהאל"ף כזר יפול, כמו נחנו פשענו (איכה ב' ע"ה)
 העשפט אַנְחָנָה, מְלֵא (יחז' כ"ח י"ו) תשפטו מְלֵא, פְּלֵא צנית מטסו מְלֵא
 וכזר זא נוסף כמו דזר דבור על אַפְּגִי (משלי כ"ה י"א) על פניו 2) ל'ונו

ד"ח צוח"ו, חזל צחמת התי"ו הוא שרש והה"ח לסימן ההפעיל והשורש הוא תאה
 לא תרה או ארה, אך מלת ה'תרה' הינה חלה ת' ה'תארה = ה'תארה וכן ה'תחית' תו
 ת' ה'תחית' = ה'תחית' מן ההפעיל צנסולת האל"ף ע"ד ה'תרה' ת' ה'תחית', גרה
 ת' ה'תרה', וכן ויתרו קמזות התי"ו מורה על נסילת האל"ף ומטסו ה'תארה ע"ד
 וישתחף שחילולי שרשו תאה חלה תרה היה לריך להנקד ויתרו צפתח ע"ד ה'תרה'
 ועד"ז נמלא משרש זה ל'ונו תאה שם נקבה ה'תארה, עד ה'תארה' בנעות עולם, ומה
 לרעתי ב"כ לתארה יצקס נסרד מן תאה ולא תן ארה ורחוי שיתורגס כאך חויסלייכוכג
 טטרעבט דער זאנדערלינג, וזין להאריך. — 1) על י"א אותיות המטויות רבו
 הסימנים שנתנו להם המדקדקים וכל א"ח שם שמו צקרו והינחם הכד"ק צמלולו
 ד"ק ד' מ"כ ע"ס חזל זה הסימן ואביכן התל שם לא נודע עוד, חמוס על אותיות
 השרש הי"א לא נודעו לי יותר מה' סימנים והם לר' מנחם זן סרוק חט ספר גזע
 צדק, לר"ס זן גזירול קט צח גזע ספרד, לזעל זה הספר הנמשך אחר הכד"צ
 טפסר זעק גר צח, להרצ"ע גט חסד קצר זעף, להכד"ק רבוקטשף עין חסד
 (ועיוון הערות לז 160). — 2) וכן סירס ר"י זן גנחה ורחיוו הפרחון וסרד"ק ז"ל,
 ונחה טלקחו צסירוש מלה זו, ל'ונו חֲסִינִי, הדמיון מן הערצוי כמו טבגורים צעצרי
 מפעל וְגַה השמות גְּהָה ווְגָה להורחת לז וגם להורחת פנים ורוסן, כן משרש פנה צעצרי
 מלות פְּגִים ורוסן לז' הורחות האלו, וחזל הרלצ"ב ז"ל תמלא לרוב: הפן האחד חסן
 הצ' היחיד מן פנים ת' החוסן האחד וכו' ולכן הוא חומר כחן שמלת חסניו מטסו
 פניו דסוינו לז ורוסן (ועיוון לעיל צהערצוי), והנה ר' שמואל חזן תצון לא תרגס וסה
 לסון הכז המורה ז"ל צהקדמתו הערצית: וחמר בו משל תפרות זכז וכו' הוא הכזר
 הדזור על אפניו, והיה לו לתרגס הדזר הדזור, על שני אופניו לפי שכן היה
 כוונת הכז, וכן כתב ב"ב צעצרי: הר אלבלאם אלדי קיל עלי גרהו, והחכס מונק
 ג"ו היטז לתרגס כן צספרו הכנד דלאלה אלחאירין ע"ס, חזל לא ינח עוד ירו
 חוצת הציחור זזה, ועוד נשאר לפרט זה התרגום של חסניו שהוא שני חופנים, כי
 שמואל ויכל לשחול מניין לר להכמז"ס ז"ל שמשמעות המלה כף, וחעסה זחת חוי לכזר

דז דזר על לרו ולופנו, וזא ת'ה"א כמו אַתְּחַבֵּר (ד'ה"ז כ' ל"ה) אַנְאָלְתִּי
 (ישעי' ס"ג ב') אַשְׁתּוֹלֵלָה (ת' ע"ו י') משפטס התחזר הבאלתי הסתוללו
 יתו הָאֲמֹן (ידמי' כ"ז ט"ו) אומדים שמפטו ההמון, מלאתי אֲיִן לי (הושע
 י"ז ח') משפטו הֲוִן, ותמורת עי"ן כמו תנזא אַלְיָהֶם (ידמי' כ"ה ל') משפטו
 עליהם, אֶל ישמעאל (ידמי' מ' י"ו) אומדים משפטו על ישמעאל, ותמורת
 יו"ד כמו וְכַצְבָּאִים (ד'ה"א י"ז ח') המשפט וכצביים, כי האחד ממנו צָבִי
 צסקל עדי והדזוי מהס צְבִיִּים עֲדִיִּים, בְּלֹאֵי הסחזות (ידמ' ל"ח י"ג) המשפט
 בְּלֹאֵי, ותמורת ח'ית כמו וְהָאֲרַע (ד'ה"א ח' ל"ד) הנקרא צמקוס אהר
 וְהָאֲרַע (סס ט' מ"א), ותמורת זי"ן כמו בָּזֵא (ישעי' י"ח ז') משפטו בָּזֵא
 להיותו ע"ד זוזו אִישׁ לוֹ (צמד' ל"א כ"ז), ותמורת ה"א כמו וַיּוֹחֵלֵא אֵל סֵא
 (ד'ה"ז ט"ז י"ז) לפי שאיננו משרט לטון מחלה, ואילו היה כך היה צא קמוץ,
 ע"ד יחטא יקרא, כעת צמרוס תִּמְרִיא (איזו ל"ט) משפטו תִּמְרָה, כי נָצֵא
 חֲצֵא (ידמי' מ"ח ט') משפטו נָצֵא צה"א וכמוהו רָצֵא ושז (יחזק' א' י"ד)
 אל תוֹבֵא (משלי א' י') משפטו אל תוֹבֵא צה"א כמו לא תוֹבֵא לוֹ (דזר'
 י"ג ט', ונס"ט תאזה) .

ערך פת מתוך אגרונו של הרד"בא

פת לחס כסרה כבו ומתלה פתות איתת פתים כסרהא כסר וצפתותי
 לחס, פתצנו, ומן שבלה קיל למעני אלכסר פתיתני ד' כסרתני יא
 רב קדאמהם, ולנא פת אם ללטרף י) ואלכדאע וכי יפתה אִישׁ, תי יפתה
 את אחאז, ויפת צסתר לזי, ולפתה שפתיו לא תתערז וללטיף י) אלכדאע
 לא תכתלט, ואלאסם מפתה, ומן ד'לד קיל ויפתוהו צפיהס תמלקוה ומן
 שבלה קיל לכן הכה אנכי מפתיה מתמלקוהא ואלטרף בהא עלי ידי מרשדיהא
 הכז ז"ל ותסתומס על דקות ידיעתו דקדוק הלשון, ידוע סקוד הסמות הסגוליס
 צהתחזנז עם הכינויס הקליס משונה מנקודס צחזורס עם הכינוייס הכזדיס חלה
 הולכיס ע"ד הספרד וחלה ע"ד הנסמן כמו מן מְלָךְ סְפָר קָטָה מְלָכִים מְלָכִיו, סְפָרִים
 סְפָרִיו, קְטָסִים קְטָסִיו, חזל כחו מְלָכִי סְפָרִי קְטָסִי גס עֲלֵבִיכֶם סְפָרִיכֶם קְטָסִיכֶם, וכן
 שחר הכינוייס, חמס אותן הסמות שחזרו שלהס זובי, צהס שיה ספרד להנסמן
 וח"כ גס צהתחזר הכזוי זובי עם הכנוייס הקליס ילכו ע"ד הסמיכות כמו מן רָבֵל
 יהיה הכזוי בְּגָלִים חֲזָנִים לא רְבָלִים חֲזָנִים ולכן גס בְּרָבִיו חֲזָנִיו ולא רְבָלִיו חֲזָנִיו כמו
 קְלָבִיו קְטָסִיו, ומה נוכל לספט צהיסך ד"מ ממלת חֲסָנִיו שהוה מהנספר חֲסָנִים ולא
 חֲסָנִים, כאלו דנה המנקד לפרט כוונת הססוק על סי סירושו של הכמז"ס ז"ל שהוה
 דזר דזר על שני חסניו לפי שהוה זובי, וסירושו של הכז ז"ל דזר ולולו. — א) ז"ל
 לאללטרף. — י) ז"ל ולאללטרף .

והולכתים המדצדה הו כרונהא מן אלגלות אלי אלבריה ודנרתי על לנס
 אטהאר אלאיאת כמה ועד לא ירעצו ולא ינמאו ולא יכס שרצ וטמט,
 ולנא פת אם ללגפלה מתל פתיות וכל ידעה מה, ופתאוס פהו גפלה
 בנתה ואלגנאהל אסמה פתי יאמין לכל דצר ואסם אכר ופתה תעית קנאה
 ואלתאנית כיונה פותה וקולה וד' פתהן יערה גפלתהן יכשף אי ישחר
 גפלתהן ען אלואנבאת ונהלהן ולנא פת אם ללוסע יפת אלהיס ליפת
 איתוסע בלאדה וכמא נרו מן סעה בלד אלכור ויטכן צאהלי סס הו אלכצוד
 אלדי פי וסט יסדאל ומן דלך קולה כי ערוך עאפתמול תפתה אלואסעה
 ובאלערבי אלהאוייה פתיה אמון סית וסעה ואנה תדגוס דחז, אסר אין
 נעסה פתגס קאל אלדי לים מפעול סבב אלפעל אלרוא סריעא יעני
 ממא לא ינפד אמר אלרדי ולא יכמש בה סריעא פי עאגלה על כן מלא
 לז צני האדם [צנס] לעסות דע עלי דלך גסר [קלב] י) צני אדם מנהם
 לפעל אלרוא אי ממא יקתרו י) בהם ויסתמלו מנהם ינסרו איצא הם
 פתגס הו תדגוס דצר. פתח סהל מועד פתח הכית יקתצי פתח אלכאב והו
 צנ' פתח דצרוך יאיד בתנתין אפתתאה כטבך יניר יא מפהם אלנאפלין
 אי לא יול אלמר יסלך פי שלמה מהמא לא יערף שי מן פראיין אלד'
 פאדא דכל פיהא אצוא וכקו' כי נר מלוח ותורה אוד ואלאמר י) מנה
 פתח החנוך ואלעבד כי לא פתה, קצר פתוח מפתוח ויקחו את המפתח
 מפתאה, ולנא פתח חל אלרבאט ויפתח כבוליס אל יתהלל חוגר כעפתח
 פתח חרצות דעע כיותדי פתח, הכפתחי, ולנא פתח נקש ויפתח על הלחות
 פתחי חותם פתוחים יחד, ולנא פתח חד אלסוף חרצ פתחו דטעים חרוה
 ואת חרץ נמדוד צפתחיה בהדאדאתהא י), וקו' וסמס פתיחות והם האדאת
 קאטעאת, כפתוליס אלהיס כפתלתי אנפתאל, כפתל ועקט מנפתל וצעב,
 וענת כפתלס אלמנפתלין, עקט ופתלתל צעב ומנפתל, פתיל תכלת כיט
 סמננתן, וקנן פתילס קין כיוט, למיד פתיל אלה מפתוחה לים עליהא
 תוב מזייג אי חכוך מחכמת פתבסט עלי אלאלה אלכבירה ויחכם אטראפח
 מן כל גאנכ ינטיהא פיסלם חיניד מן אלטמא, כמו פתן ודאט פתניס
 תעאבין ואפאע, ועלי אלתמתיל קיל על טחל ופתן פדרוך, צפתע
 פתאס פנאה גפלה, ואס צפתע, פתע יסצר המא י) בדלך, כאטר פתר
 לנו כמה פתר לנא, ואין פותר וליס מפסר ואלמצדר לפתר אותו ואלאסם

(1) מלת קלב חסירה צנ"ו. - (2) צנ"ו יקתרו. - (3) ואלאסם. - (4) צנ"ו
 בהדאדאתהא. - (5) הם,

פתרון הלל לאלהים פתדונים תפאסיר, ומן דלך קאלו אכתר אלעלמא
 בחבדיל אלטיין צאלתיו מתל פטר דזר, ואת פתשגן כתצ הדת פתשגן הכתצ
 יקחציי סגל ומנשור.

העתקה

פת לחס (זרל' י"ח ה") חתיכת לחס וכמוהו פחות אותה פתימ (ויקדל
 'ז' ו') שזר אותה לחתיכות, וכמוהו ובפתימתי לחס (יחז' י"ג י"ט)
 פתפגז (דני' י"א כ"ו), וכעין זה נאמר מענין שזירה פתימתי ד' (ירמ' כ'
 'ז) שזרתי ד' לפניהם, ומלאנו פת שורש לפתוי ודמיה וכי יפתה איש (שמות
 כ"ג י"ג) מי יפתה (מ"א כ"ז כ') נפתה (איזו ל"א כ"ז) ולפתה שפתיו לא
 תתערצ (משלי כ' י"ז) לחונק המרמה לא תתערצ, והסס מפתה, ומזה נאמר
 נפתהו (ת' ע"ח ל"ו) חנפוהו, ומענין זה חכמי מפתיה (הושע ז' י"ו)
 חכי מרלה לה חנה ולעשה עמה חסד ע"י מנהגיה, והולכתיה המדבר
 זהו למה מן הבלות אל המדבר, ודברתי על לזה זהו גלו האותות כמו
 שיעד לא ידענו וגו', ויש פת שורש לסכלות כמו פתייות (משלי ט' י"ז) אך
 מלת פתאם הוא דבר הצל צהערד ידיעה, והסכל שמו פתי (סס י"ד ע"ו),
 וסס אחר ופתיחה (איזו ה' ז') והנקזה פתיחה (הושע ז' י"א) ואמרו וד' פתיחן
 יערה (ישעי' ג' י"ז), יגלה פתיותן כלומר יגלה העדר ידיעתן צמלות וסכלותן,
 ומלאנו פת שורש להרצה יפת אלהים ליפת (זרל' ע"ז כ"ז) כלומר
 תתרחצה ארלותיו וכמו שנראה מרוחז ארץ איזרופא ז', וישגן צאהלי סס
 זהו הכבוד שנתן ישראל, ומזה אמרו כי ערוך מאתמול תפתה (ישעי' ל'
 כ"ג) הרחצה א' (דלונו גיהנס) וזערצי אלה אויה, פתייה אמין שית (דניא
 ג' א') רחצו, לפי שהוא תרגום של רוחב — חסד אין נעשה פתגס (קהלת ח'
 י"א) אמר לפי שלא נעשה בזרת הפעולה הרעה תהרה, דלונו ממה שלא
 נבמד דינו של הרע ואין ממהרין להשמירו צעולם הזה על כן מלא לז צני
 האדם לעשות רע כלומר לכן יעז לז צני אדם למעשה הרע, דהיינו מתוך
 שמשתרשים צהם ומתמלאים מהם ויזרו גס הס א', פתגם הוא תרגום של

א' כן כוונתו צני ספק צמלת חלכור ויעריון להגן מלת חשכני דר ר"ח . —
 ב' נראה מתרגומו שקרא חסמה צקמן. — ג' וכמוהו מתרגם גס הרסנ"י: לפי שלא
 נעשה דין לחי שעושה פעולת הרע מהרה לכן מעיז לז צני אדם נהס לפעולות הרע,
 תרגמתי מלא מעיז כמו חסד מלאו לזו לעשות כן ותרגמתי פתגם דבר מלשון תכנס,
 וכמוהו פתגם המלך (אלרי' מא פעל סבב למן יפעל פעל אלבלייה סריעא
 עלי דלך נסר קלב בני אדם לאפעאל אלבלא, פסרת סתגס סבב מן לנה
 אלתרגום וכו'),

דבר. — פתח אהל מועד (שמות ל"ח ל') פתח הצית (ויקרא י"ד ל"ח) ירלם
 פתח השער והוא צנבול, פתח דצריך יאיר (ת' קי"ט ק"ל) צטתי נקודות
 פתיחת דצריך תאיר אתה המצין את הפתיים ולונו לא יחדל ההולך ללכת
 צחשך כל עוד לא ידע מאומה ממלוות ד' וכאשר יכנס צהן מאירות לו וכאשר
 כי נד מלוא ותורה אור, והלווי עמנו פתח החלון (מ"צ י"ב י"ז), והעזר
 כי לא פתח (מ"צ ט"ו ט"ז), קצר פתוח נפתח, המפתח (שופ' ג' כ"ה) כלי
 שפותחין צו (Schlüssel), ומלאנו פתח התרת המוסדות ויפתח (צדא'
 כ"ד ל"ג) במקפתח (מ"א כ' י"א) פתח (ישעי' כ"ח ו') פתח (איוב ל' י"א)
 התפתח (ישעי' כ"ג צ'), ויש פתח ענין חריתה ויפתח על הלוחות (מ"א
 ז' ל"ו) פתחי חותם (שמות כ"ו י"א) פתחיה (ת' ע"ד ו'), ומלאנו פתח
 חודר החרצו, חרצ פתחו (ת' ל"ז י"ד) חדרו אותה, בפתחיה (מכיל' ה' ה')
 נחרצותיה ואמרו והמה פתיחות (ת' כ"ה כ"ג) והם חודרות כודרות.—
 נפתחילי אלהים (צדא' ל' ח') התפכות, נפתח ועקש (משלי ח' ח') מתהפך
 ומתעקש, ועלת נפתחילם (איוב ה' י"ג) המתהפכים צתחצולותם, עקש
 ופתחיל (דצד' ל"ג ה') מתעקש ומתהפך, פתחיל תכלת (שמות כ"ח ל"ז)
 חוט שעינו כעין השמים (himmelblau), וקנץ פתחילם (שם ל"ב ג') חתך
 חוטין, למיד פתחיל (צמד' י"ט ט"ו) כלי פתוח שאין עליו צנר מלמיד כלומר
 מדצק עד שיסתח על הכלי הבדול וילמד שפתיו מכל עזר ויכסם, ואז ישתמד
 ען הטומאה.— כמו פתח (ת' כ"ח ה') וראש פתחנים (דצד' ל"ג ל"ג) נחש
 ואפעה, וע"ד משל אמר על שחל ופתח תדרך (ת' ל"א י"ט).— בפתח פתחם
 (צמד' ו' ט') מקרה פתאומי, ואם בפתח (שם ל"ה ל"ד) פתח ישצר (משלי
 ו' ט"ו) כמוהו.— כאשר פתח לנו (צדא' ע"א י"ג), ואין פתח (שם ע"א ח')
 ואין מפרט, והמקור לפתח (שם ע"א ט"ו) והסם פתרון, פתחנים (שם ע'
 ח') פירושים, ובלשון זו השתמשו רוב החכמים צחלו"ף השי"ן צתי"ו י' כמו
 פשר דצד (קהלת ח' א').— פתחן (אם' ד' ח' ו' י"ד) עניינו כתצ פקודה
 ומכתב גלוי [מלת המלך] (Ferman).

ערך פת מתוך אנרונו של עלי בן סלימאן.

פת לחם וצפתותי לחם כסרה כבו וכסר ומתלה פתות אותה פתים
 חכסירהא כסר ומן דלך פתינני ד' ואפת כטרנני יא רב בין ידיהם

1) לונו שהקדמונים השתמשו במלת סתרון ת' מלת ססר וסירוס, דרוס תפס על
 הנחון צום ואמר שלא נמלא צמקרה רק צמוצן סתרון החלומות (ועיון שפת יתר
 להצד"ע) ולא כן דעת הרד"ק.

פאנכסרת וקיל כדעתני אי לשפת בי בועדך, אזי ד' פתיתי אנא אללה
 בדעת ולאטפת הדא אלכזוז כמה אפעל מע אלנבי אלמחק כקו'
 פתיתי ד' ולפס, וקיל אנא אללה אכון קד כסרת הדא אלנבי ואהלכתה
 מן פתות אותה פתים, וכי יפתה איז ויפת צסתר מן אלכדעה, ולפתה
 ספתיו לא תתערז ולכאדע אלנאם בכלאם שפתיה לא תכתלמ, ומנה
 וספתות (sic) צספתיך קיל אן אלונה והסתית (sic) וקיל אן אלונה
 וספיתות בוזן הסנות, וסנה אנכי מפתים כאדעהא יחיד מתל חלוסיס
 חדוים כלפטה לפט אלגמע ומענאה אלתפריד, ולו כאן אללפט יחיד
 לבא מפתה ולא מפתים, ופתה תמית כיונה פתה מן אלגפלה, ומנה
 פתיות וצל ידעה מה דאת אלגפלה. ואסם אכר (1) ללגפלה והו פתאס
 וליס אלמם אצליה וקד יגי אסם אלגאהל פתי כקו' פתי יאמין לכל דבר,
 ואלגמע פתים תאסזו פתי, ופתי אסם פעל והו אלמשהור מן הדא
 אלוזן מתל צני סזי מכרת ואלסמוך צני סזי ומתלה יגי פתי, יפת חלוסיס
 ליפת יוסע אללה ליפת בלאדה ויסכן וקארה פי מצארב סס יעני צתוך
 צני יסדאל, ואלונה פי יפת יפתה (sic) והו מתל ומלכיס ירד אלדי אלונה
 ירדה, וקיל אן מן דלך כי עורך עאתעול תפתה אלואסעה ובאלערבי יקאל
 אלהאוייה, ופי חלסרוסני פתים אמין סית ערצה סעתה ומתלה אמין סתין,
 וספתות לללתות קיל צבאת וקיל סכארג. (2) אציאר אלאבואב מן קולחם
 וספתה סתחת סניד, וד' פתסן יערה קיל גפלתחן יכשף אי יסחר גפלתחן
 מן אלאונבאת ונהלהן, וקיל אן אלונה פתחן ואן אלהא מקאם חא ואן
 אלקצד בה אלי אלערוה, וקיל פרג (3) שעורהן יכשף מן מעני פתים אמין
 סת ואצל פתסן פותה בוזן נוצה (4) רוחז חורך וכאן אלונה פתסן נטיר
 כחחן כן רחזן, וכדלך יגי גנכן ללמונתאת כמה גא ללמדכרין גכסס,
 מפתצנ בעלך פתצנו נוטל פתצנס טעאם, חטר חין כעסה פתנס תדנוס
 דבר פתנס יעני לאגל אן לים מפעול סבב אהל אלרדא סריעא יעני לאגל
 אלאמהאל גסר קלב צני חדס עלי אלתמאדי עליפעל אלקביח, לא חשחין
 חכחאל על דנל פתנס עלי הדא אלכלאם, על (5) פתח חבל מועד פתח
 סזית קצר פתוח מפתוח פתח דצדיך אפתתאה כטבך, ויסמי אלמפתאח
 [מפתח] בקולה מפתח צית דוד ויקח את הספתח, ויפתח כגמליס כי (6)
 יתרי פתח הספתחי מוסרי לוארך מן אלחל, ויפתח על הלוחות מפתחות
 פתוחי חותם הכני מפתח פתוחה מן אלנקש, חרצ פתחו דשעים חרצ חרצ

(1) צ"ו אמר. — הורחת סכרנה קערה חו מנחת והמחזר מסתתס צה לענין
 נקזות סתחת הטר. — (3) חלסרק. — (4) גוסס. — (5) עליו. — (6) סי.

פתוחה והמה פתיחות מן מעני 1) אלהדודיה, ומנה ואת ארץ כמדד
 צפתחיה בחדודיאתהא, ונירה 2) פסר הדד מן אלסל ואלתגרוד 3) מתל
 כל כלי פתוח אלדי יריד כלי מגרד מכשוף ופסר והמה פתיחות היאמאת
 מן בלאם אלאואיל, נפתולי אלהים נפתלתי אנפתאלאת מן ענד אלה
 אנפתלה, ומנה נפתל ועקש מנפתל, וענת נפתלים אלמנפתלין, דוד
 עקש ופתלתל ומנפתל, ומנה תתפל ואלונה תתפתל, פתיל תכלת כיט,
 וקיל 4) אן כיט חוט וקד לא יכון מפתול ואן פתיל כיט מפתול, ומנה
 וקלץ פתילים, ומנה אשר אין למיד פתיל עליואלדי לים עליה גלאף מכיט,
 בכיט וישתק למיד מן מלמדת על מתניו, כמו פתן חדש על הוד פתן דאט
 פתניס תעאבין, פתע ישזר צפתע פתאס בנתה פגאה, כאשר פתד ואין
 פותר מן אלתפסיר, פתטנן הכתז ואת פתטנן כתז הדת סגלאת וקיל
 בסך.

העתקה 5)

פת לחס וצפתותי לחס חתיכת לחס וחתיכות, וכמוהו פתות אוחה פתים
 שַׁבֵּר 6) אותה לחתיכות, ומזה פתיתני ד' ואפת טזרתני אתה ד' לפניהם
 ונשזדתי, וי"א השא השאתני כלומד היטצת עמי זהצטחתך, אני ד' פְּתִיתִי
 (יחזק' י"ד י"ז) אני ד' השאתי את הכזיא הווא והראיתי חסד לו כמו שאני
 עושה עם הכזיא האנתי, כאמדו פתיתני ד' ואפת, וי"א אני ד' דללתי את
 הכזיא הווא והשמדתי מן פתות אותה פתים. וכי יפתה איש ויפת צסתד
 מלשון פתוי, ולפותה שפתיו לא תתערב, ולמפתה המחליק אנשים דזר
 שפתיו לא תתערב ומזה וְהַפְתִּיתָ צַפְתִּיךָ (משלי כ"ד כ"ח) אומדים שמטפטו
 וְהַפְתִּיתָ 7), וי"א שמטפטו וְהַפְתִּיתָ צַפְלָס וְהַבְּרִיתָ, ומזה אני מפתיה
 מפתה אותה יחיד, כמו אלהים אדוניה, כמלה שהוא לשון רצים ועניויה יחיד
 ואילו היתה לשון יחיד היתה צאה מַפְתִּיךָ ולא מַפְתִּיךָ. ופותה תמית, כיונה
 פותה, לשון סכלות, ומזה פתיות וכל ידעה מה, אשת סכלות, וסס אחד
 לסכלות והוא פחאם ואין המי"ס שודש, וכזר נמלא סס הכסיל פְּתִי כאמדו
 פתי יאמין לכל דבר, והרצים פְּתִיִּים תאהבו פתי (משלי א' כ"ג), ומלת פְּתִי
 סס הפעולה 8) וזהו היותד ידוע מזה המשקל כמו בְּבִי שְׂבִי מוכרת, והסמוך

1) מן מ. - 2) וניר. - 3) ואלתגרוד. - 4) קיל. - 5) השמטתו מראה מקומות של
 הספוקים שנחו כזר חלל כדז"ח והוספתי אותם רק על הזיונים שנתוספו כחן. -
 6) הוא מתרגם אותה מקור כמו שהיא צעזרו והדג"ח תרגם אותה לרזי. - 7) זכ"ס 3'
 פעמים והפתות עיון צעזרו ותקתים. - 8) לזנו תאהבו סמי הוא סס הפעולה כמו
 זכי שכי, אך הנה מלאנו מלת זכי פעם אחת שאינו סס הפעולה חלח סס לזוכה והוא
 זככי. ועלה זכי (ירמ' ת"ח ה') בלימד ועלה הזוכה. -

בְּכִי שָׁבִי וְעִזֹּ הַדָּרָךְ פָּתִי. יַפֵּת אֱלֹהִים לִיפֹתָ, יִדְחִיצוּ אֱלֹהִים לִיפֹת אֲרָצוֹתָיו
 וַיִּשְׁכּוּן כְּצוּרוֹ צְאֵהֲלִי סָס יִדְלָה צַתוֹךְ צְנִי יִשְׂרָאֵל, וּמִשְׁפֵּט יִפְתָּהּ יִפְתָּהּ (sic) וְהוּא
 כְּמוֹ וּמַלְכִים יִרְדֵּךְ שִׁמְשֵׁטוֹ יִרְהֶה, וַי"א שְׂמֵהּ כִּי עֲרוֹךְ מֵאֲתָמוּל תִּפְתָּהּ, הַרְחֵבָה
 (גִּיהֶכֶס) וְצִלְשׁוֹן עֲרֻצִי נִקְרָאת אֱלֹהֵי אֹוִיָּהּ, וְצִלְשׁוֹן סוּרִי פִתְּיָה אֲמִין שֵׁת דְּחֻצוֹ
 שִׁטְחוֹ וְכַמּוֹרוֹ [פִּתְיָה] אֲמִין שִׁתִּין (עִזֹּ ו' ג'), וְרַפְּוֹתוֹת לְדִלְתוֹת (מ"א ז' כ')

וַי"א צְרִיחִים (Klinke) וַי"א הַנְּקֻצוֹת שֶׁל לִירֵי הַשְּׁעָרִים מִן אֲמָרִם וְהַפִּיתָה
 שִׁתְּחַת הַלִּיר (כִּלִּים וַי"א ו' צ), וְד' פִּתְּחֵן יַעֲרֶה וַי"א יִבְלֶה פִּתְיוֹתָן כְּלוֹמֵד יִבְלֶה
 סְכֻלִיתָן צְמֻלוֹת וּפִתְיוֹתָן וַי"א שִׁמְשֵׁטוֹ פִּתְחוֹ וְשֵׁה"י צְמֻקוֹס חִי"ת וְשֵׁהֲרֻלָּן צוֹ
 מִקּוֹס הַתּוֹרֵךְ, וַי"א דוּחַז הַשְּׁעָר שֶׁלֶּהֵן יִבְלֶה מַעֲבִין פִּתְיָה אֲמִין שִׁת, וְעִיקֵד
 פְּתִיחָן פְּתָה שְׁקֵל גְּבַה רַחֵב אֲרָךְ וְהִיָּה מִשְׁפֵּטוֹ פְּתָהן ע"ד כֶּאֱרָךְ כֵּן דְּחָצֵן וְכֵן
 גְּצֵהן לְנִקְצוֹת כְּמוֹ שֶׁצֵּה לִזְכָּרִים גְּצֵהם. — מִפְּתֻצָה הַמֶּלֶךְ (דְּנִי א' ה') פִּתְצִבוֹ
 נוֹשָׂא י (פִּתְצֵבִים סָס א' ט') מֵאֲכָל. — אֲשֶׁר אִין נַעֲשֶׂה פִּתְצֵבִים, ת' דְּצֵר פִּתְצֵבִים,
 יִדְלָה לְפִי שֶׁלֵּא נַעֲשֶׂה מִשְׁפֵּט הַרְשָׁעִים מֵהֵרָה כְּלוֹמֵד צְשָׁצִיל הַאֲדָרְכָת אֲפִיס עֲרֻצוֹ
 צְנִי אֲדָם אֵת לִבֵּם לְהַתְמִיד צַעֲשִׁית הַרְעִי, לֵא חֲשַׁחִין אֲנַחְנָה עַל דְּנֵא פִּתְצֵבִים (דְּנִי
 ג' ט') עַל זֶה הַדְּצֵר. — עַל פִּתְהָ אֵהֵל מוֹעֵד, פִּתְחָ הַצִּיָּת, קִצֵּר פִּתּוֹחַ גְּדָס
 נִפְתָּה, פִּתְחָ דְּצִדִּיק פִּתְיַחַת דְּצִדִּיק, וְנִקְרָא הַכֹּלִי מִפּוֹתְחִין צוֹ [אֵת הַמַּנְעוּבֹל]
 מִפְּתָח, כִּאֲמָרוֹ מִפְּתָח צִיָּת לִוֵּר וַיִּקַּח אֵת הַמִּפְתָּח. וַיִּפְתַּח הַבְּמִלִּים כִּי יִתְדִי
 פִּתְחָ, הַתְּפִתְחִי מוֹסְדִי לִוֵּאֲרֵךְ מִלְּשׁוֹן הַתְּרָה, וַיִּפְתַּח עַל הַלּוֹחוֹת מִפּוֹתְחוֹת
 פִּתּוּחֵי חוֹתֵם הַנְּכִי מִפְּתָח פִּתּוּחָה (יִחְזֹק' כ"א ל"ג) וְהַמָּה פִּתְיַחִת מַעֲבִין הַדּוֹד,
 וּמִזֵּה וְאֵת אֲרֵךְ נִמְדוֹד צְפִתְחִים צְחֻצְוִתִּיהָ, וּוּלְתוֹ (פִּירוּשׁ זֵאת הַמֶּלֶךְ לְשׁוֹן
 שְׁלִיפֹת חֲרָצַ כְּמוֹ וְכֹל כְּלֵי פִּתּוֹחַ שְׂרוּטָה הַקִּרְת הַכְּסוּי וְהַגְּלוּי, וּפִירֵשׁ וְהַמָּה
 פִּתְיַחִת חֲרָמוֹת וְקִלְלוֹת מִלְּשׁוֹן הַקְּדוּמוֹי *). נִפְתּוּלֵי אֱלֹהִים נִפְתּוּלֵי הַתְּפִתְחֵי
 מֵאֵת אֱלֹהִים נִתְּפִתְכִי, וּמִזֵּה נִפְתַּל וְעַקֵּשׁ מִתְּהַפֵּךְ, וְעֵלְתָּ נִפְתּוּלִים מִתְּהַפְּכִים,
 דוֹד עַקֵּשׁ וּפִתְתַּל וּמִתְּהַפֵּךְ צְחֻצְוִלוֹתָיו, וּמִזֵּה תִּתְפַּל (סָס כ"ג כ"ו) תִּתְהַפֵּךְ
 וּמִשְׁפֵּטֵי תִּתְפַּתַּל. פִּתּוּל תְּכַלַּת חוֹט, וַי"א שְׁמֵלַת חוֹט הוּא חוֹט שְׁאִינוֹ שׁוֹר
 וּפִלַּת פִּתּוּל הוּא חוֹט שׁוֹר, וּמִזֵּה וְקִנֵּץ פִּתּוּלִים, וּמִזֵּה אֲשֶׁר אִין לְמִיד פִּתּוּל
 עֲלוּי, אֲשֶׁר אִין עֲלוּי כְּסוּי מְדוּצָק צְחוֹט, וְכִגְזַר צְמִיד מִן מִלְּמַדַּת עַל עֲתִינוּ
 (סָס כ' ח'). — כְּמוֹ פִּתְחָ חֲרָט, עַל חוֹר פִּתְחָ (יִשְׁעֵי' וַי"א ח') דֹּאֵשׁ פִּתְחִים
 נַחֲשִׁים. — פִּתְעֵי יִשְׁצֵר, צְפִתְעֵי פִּתְאֹס, מִקְרָה פִּתְאֹמִי צְהַעֲלֵם יִדְעֶה. — כִּאֲשֶׁר
 פִּתְרָה, וְאִין פּוֹתֵל לְשׁוֹן פִּירוּשׁ. — פִּתְשָׁנָן הַכְּתָב, אֵת פִּתְשָׁנָן כְּתָב הַדָּת, כְּתָב
 פְּקוּדָה י, וַי"א נוֹסַח וְהַעֲתַק .

אֲחֵרֵי צוּאֵי הַלוֹס הַנְּכִי לְקִיִּים הַצְּנִחִתִּי לְעִיל לְהַעֲתִיק מִתּוֹךְ ב' הַאֲגֻרוֹת
 צְקִילוֹר אֵת תְּרַגּוּמָם וּפִירוּשָׁם עַל אִיזֵה מִלוֹת צוֹדוֹת אוֹ הַצֹּחוֹת דֶּק
 לְפַעֲמִים צְכָה"ק הֵן שֶׁל מְדִינוֹת וְעָרִים וְנִהְדִּים וְהָרִים אוֹ שְׁמוֹת הַלְּמַחִים
 וְקִלְתֵּי הַדּוּמָמִים וְצַעֲלֵי חִיִּים לְטוֹצַת דּוּרְשֵׁי הַלְּשׁוֹן, וְאֲשֶׁר פִּי שְׁצֻרָם לֵא נִשְׁמַע
 מֵהֶם חֲדָשׁוֹת הַכֶּה עַב"פ כְּרֵאִים הֵם לְהַחְוֹדַע וְלְהַגְּלוֹת צְשָׁצִיל אִיזֵה גְּבָרִים
 טוֹצִים הַמַּמְלָאִים צְהֵם וְצְשָׁצִיל קוֹרוֹת פִּירוּשֵׁי הַמִּקְרָא, וְזֶה הַחֲלוּ :

(*) צִס"ס נוֹשָׂא אֵת. — (*) מִפְּרָשׁ אַחַר זוֹלַת הַדְּצֵר א. — (*) עִיּוֹן רִש"י צִיּוּמוֹ (ת'
 כ"ה כ"ה). — (*) וְלִס"ז הַחִיּוּנֵי מִלוֹת כְּתָב הַדָּת פִּירוּשׁ עֲבָרֵי מִלַּת הַתְּשָׁבֵן (Appositon)
 ע"ד הַסִּיל סוּר הוּא הַגְּדוּל צְחֻסְרוֹן מִלַּת הוּא הַמְּחֻצָּת .

אַהֲלִים כַּהֲלִים נֹטַע ד' (צמד' כ"ז ו') מור וְהַלֹּת (ת" מ"ה ט') י"א
 צנאדל (Sandalum הוא עץ מריח מֵאֲרָץ הַדָּוָן) וי"א שהוא ענבר
 (Ambra) ע"ס, וְחֲסָצַן לְדַרְי חֲפֵץ דַּרְי הַרְדֵּצ"א עַל מִלֵּה זוּ וּלְכֵן אֲעִתִּיקֶס
 כֹּאן וְז"ל: וְעִין אַחַד (מִן שְׁשֵׁ אַהֲלִים (sic) צִקְמָן כַּהֲלִים נֹטַע ד'

כמו הענבר וכעוהו ער וְהַלֹּת וְאֲמַרְו נֹטַע ד' לִפִּי שֶׁהֵם לְמַחִס לֹא יִצוּא
 אֲלֵיהֶם כ"א חִיה אַחַת שֶׁל הַיּוֹם הַיְדוּעָה צִבְיֹלְתָהּ אֲוֹתָהּ, וְכִצֵּר יִתְכַן שִׁיהִיו
 אֵלֶּה הַעֲוִים צִאִים קִטּוּעִים שֶׁא"א לַעֲצוֹר אֲלֵיהֶם אִו צִקְדָקַע הַיּוֹם כְּמוֹ עַץ
 הַפְּנִינִים הַאֲדוּמִים, וְכִלְלָל לֹא שְׁמַעְנוּ שְׂרָאָה אֲוֹתָם שׁוֹם נִצְרָא וּלְכֵן אֲמַר נֹטַע
 ד' אֲבָל רֵאִינוּ אֵת הַחַיָּה וְכִשְׁהוּ מַעֲרַת לֹאֲכָלוּ הוּא עוֹמֵד בְּחִזֵּה אֵלֶּה וּפּוֹנֵעַ
 אֵת בְּרוֹכָה וּמַעֲמִיתָהּ, וְכִלְלָ עַת וְעַת הַיּוֹם שְׁלַחֹף הַעַמְרָצ (אֲפִרְיָקָא) מִקִּיאָה
 וְיוֹלָא מְגוּפָה הַעֲנַבְרָה, וְהַבְּרוּעַ הוּא אֲוֹתוֹ שְׁמִקִּיאָה הַחִיָּה צַעֲדָה צִחִים, וְהִיפָה
 מַעֲנוּ הוּא אֲשֶׁר יִלְקַח מְגוּפָה צַעֲרָם שִׁטּוֹצַ לִזְצֵל, וְהַיּוֹתֵד יִפֵּה הוּא עַם שְׁלַקַּח
 עַן הַגְּרוֹן צִוֹרֵת עַן וּכְלָאָף דְּלָךְ אֲהֲלִים בְּאַלְקַמָּן כַּהֲלִים נֹטַע ד' וְהוּ
 כְּאַלְעֲנַבֵּר וּמַתְלָה מֵד וְהַלֹּת, וְקִילָה נֹטַע ד' לֹאֲנַהָא שְׁנָר לִים יִנְאֲלַחָא
 סוּא דֹאֲבָה אֲלִבְחַר מַעֲרוּפָה בְּאַכְלָהָא, וְקֵד יְגוֹז תְּכוּן הָדָה אֲלִשְׁנָר פִּי
 גְזָאִיר מִנְקַטְעָה לֹא יִסְתַּטְאֵע אֲלִגְוָא אֲלִיחָא, אִו פִּי קַעֲר (צכ"י קַעֲד)
 אֲלִבְחַר מַתְלָ שְׁנָר אֲלִמְרָגָן (צכ"י אֲלִמְרָגָן), וְבֹאֲלִגְמֵלָה מֵא סְמַעֲנָא
 אִן מְכֹלוֹק שֶׁאֲהַרְחָא וְלִדְלָךְ קֹאֵל נֹטַע ד' וְלִכְנָנָא שֶׁאֲהַרְנָא אֲלִרָאֲבָה וְאִן
 הִי אֲפִרְטָת פִּי אֲכֹלָה וְקַפּ פִּי צִרְהָא (צכ"י צִרְהָא) וְחִלְקָהָא וְקַתְלָהָא
 וְפִי כֹל קִלִּיל יִלְקִיחָא אֲלִבְחַר סֹאחֵל אֲלִמְגָרֵב וְיִכְרַג מִן גּוֹפְהָא אֲלִעֲנַבֵּר
 וְאֲדוּנָה הוּ (צכ"י הִי) אֲלִדִּי תִּטְרַחָה וְהִי בְּאַלְחִיאָה, וְאַגְלָ מִנָּה אֲלִדִּי יוֹכֵד
 מִן גּוֹפְהָא קִבֵּל יִצִּיר זֵבֵל. וְאַגְלָ מִנָּה אֲלִדִּי יוֹכֵד מִן אֲלַחֲלֵק בְּצוּרָה אֲלִכְשֵׁב)
 דוּמָה קֹת לְדַעַת הַאֲחַרְוִים צִהַמְלָת הַאֲמַצְרָא (Strumpf Arzneimittellehre S. 1020 An-
 וְזִזָה נִנִּין מֵה שְׁכַחַצ הַרְאֵצ"ע צִשְׁפַּת יִתֵּד: וּמַפְרָטִים דְּרִים
 פִּירְשׁוּ אֲהֲלִים עוֹצֵר (כֵּן הוּא ב"כ צכ"י שִׁת"י) וְהוּא מַתּוֹלְדוֹת דְּבִי הַיּוֹם ע"כ,
 וְלִרְיָן לְתַקַּן מֵלֵת עוֹבֵר וְלִסִּים תְּחַתִּיה עֲנַבְרָה, וְהַמְנַאֲרָ שֶׁם עֲנַר עַל עוֹבֵר וְלֹא
 הַעִיד צו כְּלוֹם, וְהַנֵּה רוֹאִים אִנוּ שֶׁהַרְדֵּצ"א צַעֲמָו הַרְבִּים צְקוּשִׁי הַמְלִיָּה שֶׁל
 נֹטַע ד' דַּרְדַּר הַצָּא מִן דְּבִי הַיּוֹם, ע"כ רָאָה לְסַפֵּד כֹּל הַעֲנִין עַל אִיזוּ דֶּרֶךְ הוּא
 כְּמֵלָא אֲלִלְנוּ וּמַטְרִיחַ עֲלָמָו לִישַׁן מֵלֵת נֹטַע ד' צִמָּה שֶׁלָּא יִצוּא אֲדָם אֲלִיו צִשְׁעַת
 גְּדוּלוֹ, וּמִיוֹשַׁצ צִוָּה הַשְּׁבַת הַרְאֵצ"ע צִפִּירוּשׁוֹ לְתֵלִים מ"ה צִאֲמָרוּ שֶׁס: וְהַאֲוֹמְרִים
 כִּי אֲהֲלוֹת הוּא הַנְּמַלָּא עַם דְּבִי הַיּוֹם אִיכְנוּ נִכּוֹן כִּי כְּתוֹצ כַּהֲלִים נֹטַע ד', וְכֵן
 נְמִי מַמָּה שְׁכַחַצ הַרְדֵּצ"א צִפִּירוּשׁ שְׁמֵלֵת אֲהֲלִים הוּא צִקְמָן מְמִילָא סְרָה
 תְּמִיחָתוֹ שֶׁל רוּ"ה ז"ל עַל הַרְאֵצ"ע שְׁמַצִּיא הַמְּפַרֵּשׁ לְשַׁפַּת יִתֵּד שֶׁס צִהַרְעָה, וְגַם
 כִּי אִיפְשֵׁר שֶׁלְּפָנֵי הַדָּם ג' הֵיטָה הַבִּידָסָא אֲהֲלִים צִקְמָן כְּמוֹ שֶׁהִיטָה לְפָנֵי הַרְדֵּצ"א,
 וְאִין לִרְיָן א"כ לְמַה שְׁסוֹצֵר הַמְנַאֲרָ צִהַתְנַלְלוֹתוֹ שֶׁל הַרְאֵצ"ע ע"ס.

אֲוֹפֵז וְזֵהָ מְאֹפֵז (יִרְמ' ו' ט') שֶׁס מְדוּנָה הַנְּקֹרָאֵת אֲלִצִּין (china), דַּרְדֵּצ"א
 וְעַנְסִים מוֹסִיף ו"א זֵהָ עֵהוֹד (אֲבָרִין) וְהַת"ס נוֹסֵף וְהַמְּשַׁפֵּע אֲוִסוֹ

כעו זכתם אופו (דני' י' ה') שהוא מתורגם זהב אדוני (בתבר אבריו), וכן מתרגם ג"כ מלת פז.

אופיר מזהב אופיר (דה"א כ"ט ד') שניהם מעתיקים אותו צמלת הרגביב והוא האזי Zeilon.

ארזות ללקט ארות (מ"ד' ל"ט) ו"א שהוא אלכמא (Erdschwämme) ולכן נדמו לו כפקועות (אלחנשל, יעויין נספחים ל' 112) וצ"ל מהס,

וי"א שהוא מין ידקות סדה (בהול אלבריה) וכמוהו טל ארות אומדים שהוא בקול אלכבצר (grüne Hülsenfrucht).

אזוב צעתר (Thimian) דד"א, וכן עז"ס זעתר ואזוב.

אחלמה מין אגן טובה אומדים שהוא אלגוע (Onyx) עז"ס.

אחמתא והסתכח צלחתתא (עזרא ו' ז') ו"א צלרמון, וי"א צצית עקד הספרים (אלקמטרה) וי"א צלמתחת (אלמזור) מענין וחמת מים, עז"ס.

אחשדרפנים שרי הלנא (בטארקה) וי"א שומרי הסף (הקאב) וי"א שרי המדינה (עמאל) עז"ס.

אחשתרנים הם העיידים (אלאמהאר) צלשון העס, (ולונו צלשון פרס טן הוא אומר צשער רך: רוכזי הדכש הם העיידים הקלים ונקדאים אחשתרנים צלשון פרס) דד"א, ועז"ס מוסף: וי"א שומדיהסוקים

(אלפחולא, ונ"ל אלפחולה) וי"א סוס מהיר (פלא, ונ"ל אלפלת) כלומר סוס אמון (dressirt), ויתכן שיהיה תואר ללנים ויתורגם ללברדין (נ"ל אלברדין Courier) לוונו העסודרית צצזי דואר של המדינות להוליך הספרים.

אלגביש אצני אלגביש (יחזק' י"ג ו"א) אצני צדר וי"א חגארה אלגבאש (?)

עז"ס, וצשער גב אומר וי"א אצני אלגביש והס האצנים הקטנים

שהס אחורי האגן (והי חנארה צנאר תבון ורא אלחנר) ואינו יודע להלוס כונתו, (יעויין להלן ערך חנמל).

אלסר מלך אלסר (צדא' י"ד א') מלך תסתר, דד"א, וכן מכנה אותה דמנ"ן צפידושו לצמד' כ"ד כ"צ, אך אלל עז"ס דסתר י) וצפי

הסמון (ע"פי אבו אלפרא) ששתר, והפטיטה מתרגמת דלסר, ותדגוס הירושלמי ליטע' ל"ז ו"ז חלשר והיא עיר צפון אהואז מן כוזסתאן, וע"פי ו"א אלל אבו אלפרא און צכל הארץ עיר יוחד קדמוני' ממנה, והיו קדאים דרים צה (יעויין לעיל ל' מ"ה).

1) החכם Chwolson כ"י העיר על גליון ספרי כשהיה לפניו כ"י חלה הדברים: (genannt) שסתר (auch) ססתר, eine sehr bedeutende Stadt in Schusistan an dem gleichnamigen Flusse. ססתר wird wohl einfach ein Schreibfehler sein. Eine Stadt Namens דסתרא gab es in der Nähe von אדואז in Schusistan. Die Erklärung von אלסר durch ססתר hat Manches für sich, und lässt sich mit einer merkwürdigen Nachricht in der אלפלאחה אלכבטיה gut kombinieren.

אַלְגָּמִים עץ סאסס וי"א אבנוס וכמוהו אלמגים דרך שלמה ושעלה, עז"ס
(יעווין ערך מלון של פרייטאג עדכיס אלן).

אַמָּנָה ופרפר (מ"ז ה' י"ז) ברדא ותורא י) שני נהדים דמטק, עז"ס.

אַמּוֹן אמון מנא (ידימי' מ"ו כ"ה) על אמון שהוא מלך אלכסנדריה ולו שס
אחד כהן און, אמון הוא שס המלך וגא שס סכנדריה, התיעזי מנא
אמון (נחוס ג' ג') מן אסכנדריה שמלך עליה אמון עז"ס.

אַנְקָה שס אחד הסרלים המעמאים קודאין אותו אלורל, (חיינע חרט
חיידעכטע) עז"ס.

אַסְנֶפֶר דבא (עזר' י' י"ד) שס ארס והוא סכחדיז מלך אשור עז"ס, (וכן
דט"ז ז"ל, אזל מעדרש יונה משמע שאסנפר הוא כינוי למלכי אשור
ככלל כמו פרעה למלכי מצרים),

אַצְעָדָה ולמיד (צמד' ל"א כ') דמלג וסואר (מיני חלי הידיס, Bracelet)
ואומדים שמוה וכלעדות (יטעי' ג' כ') ואלדמאלג (ושידי ידיא) עז"ס.

אַקָן ואקו וריסון ותאז חמד (דזר' י"ד ה') וועל וארוה (sic) וכרכון ווראפח
(סטיינבאך, בערגליגע, נאזהערן אונד גירחפֿעע), יעווין Fridrich
zur Bibel S. 11 — ולהלן מלת תאו.

אַרְגָּמָן אסמנבון וארגואן (בלייך חונד פורפוררֿחטה) עז"ס.

אַרְרַט הדי אררט (דבא' ח' ד') גבאל אלקרדא (הרי חרזעניען),
דז"א ועז"ס.

אַרְבָּב חזל ארנז (דזר' ג' ד') חזל אלטראכנה (Trachonitis) דז"א,
ועז"ס מוסיק; וי"א שס שמות ז' בני ארס ע"כ, וזהו מוסז על
לת הארנז ואת האדיה (מ"ז ט"ו כ"ה) צלי ספק.

אַשְׁכְּנַז אשכנז ריפת (דבא' י' ג') שס איש ומענו משפחות הכוזרייס
הנקראיס אלאפראנג (Europäer) דז"א, ועז"ס מתרגס כך מלת
מני זשער מן: מני ואשכנז (ידימי' כ"א כ"ה) שס עס אומדים שס הכוזרייס
ואסם קביל קיל אנה אלכור) ומזה מני שמחוך (ת' מ"ה ט') עס שסמו
מני ע"כ, נראה מזה שס מצינים שמות אשכנז צענדי וכזר צענדי שסם
האיזרופייס הנקראיס מלנשי המזרח אפראנג (Franken).

בְּדִיל ועופרת (שמות כ"ז י"ז) קודיר ורצאין (לין חונד בלייח) דז"א
ועז"ס.

בְּדִלָּה שס הצדלח ולין שהסם (דבא' ז' י"ז) תם אללולו וחגר אלבלור
(דיח פערלעזע חונד דער סטיין פערילאָוס) עז"ס.

בְּהַט וטס (אס' א' ו') עלי רצוף בלאט ורכאם (עסטריך חונד זחרחֿער).

בְּיָבֶסֶת י"א שהוא שס אסכנדריה וי"א שס מקום זולתו עז"ס.

בָּשָׂן אלבתניה (Batania) עז"ס.

בְּתִי הכפס (יטע' ג' כ') בדנה דז"א, כ"ל שהוא משתמש צתמוכת בדנה
ת' אבראן לרצוי מן בדין שהולאתו חבורה תקוסטת צזהז וכסף שחונרות

ו) חייני יודע לחיזם נסד כיון צמלת תורא וחילוי הוא אלפינה (יעווין רֿחֿזניג
זילנער כ"ח ח"ג ז' 247). או פינה דז"א (סדה ה' י').

אותה הנשים צארן הקדס, ועצ"ם מוסיף וי"א מעשה לורף צלורת שדים המוטס על החזה (וקיל ציאגה בצורה אלנהוד תגעל עלי צדר).

בְּבַעֲזֵן מקוס הנקרא אלגיב (מוצע יקאל לה אלגיב) רדצ"א.

גְּד כודע גד (צמד' ו"א ו') כמו זרע הכסצודתא (מתל חב אלכזברה) רדצ"א ועצ"ם.

גְּזָל ותוד ובזול (צדא' ט"ו ט') שפנין ופרך חמאם (טורטעל: חוד יונגע טויבע) רדצ"א.

גְּזִים מלך גויס (צדא' י"ד א') אומדים שהוא מלך גרואן י) רדצ"א.

גזם הילק החסיל והגזם מין מנייני הארצה אומדים צחסול שהוא אללחאם וצגזס שהוא אלקצאם עצ"ם.

גָּפָר אלסאנ. (פלחטניע) רדצ"א.

דְּבִשָּׁת ו"א כר או שק הבמל שמימין אחורי האוכף על הבמל לטעון עליו משלות וי"א בצנון הבמל וכמוהו ופגע דצצט בצנון ההר לרזני דאש ההר ויקאל חקובה (sic) אלגמאל אלת' עליהא תחמל אלאחמאל ויקאל סנאם ומתלה ופגע דצצט סנאם אלגבל אעני ראם אלגבל) רדצ"א.

דְּבָגִים פילים ואלאפילה, (sic) רדצ"א. ועצ"ם: קרות סן והצניס (יחז' כ"ז ט"ו) ו"א תוכיים וסן הפיל וי"א פיל ונקרא ב"כ שנהציס (קיל טראוים ואניאב עאג וקיל אפילה ותסמא שנהציס איצא).

דְּרִיף ארץ כרציצים המלהיצים ומיפס אף הארץ ואין לו דמיון יגוד מענו (מתל אלרשאש אלדי יזכרף אלארץ וליס לה אשתקאק).

חגב ואת החגב (ויק' כ"ז) מין ארצה הנקרא אלגנדב והרציס חגזיס, ואמרו ויסתצל החגב (קהלפ ו"צ) ירלה יתרחק מאדנו ויסצל כמו שמתרחק הארצה, כלומר הליכתו צזיקוטיו דומה להליכת הארצה וי"א שהוא מאותיות החילוף כמו ותעבצכה עליהם (יחזק' כ"ג) עגזה (סס) ועניינו הסתלקות התורה, וי"א שהוא סס לאחורי האדם והס מסתלקין וסולקין כסיפול צשדס צשעת הכליה וכמו שמכנה אותם המשנה עגזות רדצ"א.

חֲדָרָךְ (זכר' ט' א') אומדים שיש צדמשק צית תפלה הנקרא מסגד אלבצרא גדול מאד, וע"ס נקראת הארץ, רדצ"א. מפרשו מענין חדר וצית תפלה שעל שמו נקרא כל גביל דמשק כן, וצומנכו לא נמלא סס מסגד צשס זה (יעוין מעשאלקאם קולטור טטאטיסטיק צהלייטטרייט דער דע"ג כרך ח' ורזענטיילער ציצל. בעאגד. כ"א ח"צ ל' 251).

חֲנָמָל (תלויס ע"ח) סס הצדד וכמו שנקראים אצני אלבניס לגבלס, וב"כ דשפיס לפי שנוצלת מהס האש ע"ד אמרו צתוך אצני אש החסלכת רדצ"א, ועצ"ם צחמל צקרח וי"א צקור וי"א צצדד (באלסקוט צכ"י באלסקוע) וקיל באלגליד וקיל באלברד).

חֲלָמוֹת צדיד חלמות (איוז ו' ו') mucilago althaeae (פי לעאב אלכטמיה) רדצ"א, ועצ"ם מוסיף וי"א צדיד השינה הזז מפי היטן.

הקלמיש הוא אצן קסה הנקרא אלחלמבום .

הגם (ירמי' ל' ד') י"א שהוא שם אחר לתחפנחס, וי"א תנים (Fanis) 773"א, וכן ענ"ס אלא שהוא מצארת תחפנחס שהוא אלפרמא (Farama Pelusium).

הרמזם אוחו עינים (משעוד), חדעומי מלדים (שעאודה) הדד"א, וכן ענ"ס משעודין ופלאספה, והדס"ב מתרגס כך מלת אובות, ויעוין Zeitsch. d. D. M. G. XIII. 707, ור' יפת צפירושו למלת ותפעס רוחו חוטס החדעס למעלה ממעלת החכס שאינו יודע אלא פתרון ההלומות לצד, אלה דעיו: פאלחדעס הו אלפילסוף ושבקתה פוק שבקה אלחכס ואלי הו יבצר תפסיר אלמנאמאת פקטוקיל אן אלחדעומיס הם אלצחרה (כן כותב הוא ת' אלסחרה) ואלמשעדין ואלחכמיס הם אלפלאספה מפסרי אלמנאמאת אלי לא יקולו בזרנגה וכחיל (?) ולם יכברו לא האולי ולא האולי.

בומז י"א (Armband) וי"א צתי יזיס על הידיס והס של זה (יקאל דודינק י) ויקאל קפאזאת תכון עלי אלידין והי דהב) 773"א. בום ככוס חרזות (ת' ק"צ ז') Eule, עוף קטן וכזה מתלונן חרזות (הו אלבורם שיר חקיר (צכ"י חריר) יאוי אלכראבאת) 773"א, וכן ענ"ס.

ביון ללמיכס (עמוס ה' כ"ו) כיון פסילכס והוא שם ענ"ו וי"א כיואן והוא שם Saturn אלל הערזיס והיו עוסיס לודתו ועזדוהו וקיל כיואן והו אסס זחל ענד אלערב פכאנו יצורו צורתה ועבדוה) ענ"ס.

בימה אלתריא (Plejaden) 773"א וענ"ס.

בגרת יס כנדת בחר אלצנברה 773"א, וענ"ס: שם מקוס וי"א יס לנצרה, בקיל שם כוכב נודע צסס שהיל (Canopus) 773"א, וענ"ס מוסיף: וי"א שהוא שם לכמה כוכזיס (לעדה כואב) כאלמדו וכסיליהס, וי"א וכסילס (וסהילהם, ד"ל שמפרטיס וכסיליהס לשון יחיד) וי"א שהוא מתאד כוכזיס ידועיס וחס הכוכזיס המקוצניס יחד (Gestirn) כאלמדו או מושכות כסיל תפתח.

מפע חנית מסע (איוצ ע"א י"ח) ומזה (מן ויסיעו אצניס שפירש מקודס) חנית ומסע (sic) כלי שבודתין צו אומדיס שהוא שברוין (צכ"י מברוין) Streitaxt, ענ"ס.

מנענעיים (ס"צ ו' ה') וי"א שמלת וצמנענעיס כנזרת מזה (מסדש נעם שפירשו לשון חעניג) וחס החליליס (אלנאיאת) ענ"ס.

מריא ומדיאיס שוד בצד (Büffel) (נאמום יבואמיס) ענ"ס, יעוין דוקעס (Beiträge S. 1-7) הוא מעיד שם שמלה זו צלתי כמלאת צלעקסקיון של פרייטאג והוא כמלאת צו ה"א: ד' 284.

נעצוין י"א אלזערור (Mispelbaum) וי"א אלענצל (wilde Zwiebel) ענ"ס.

נערן (דס"א ז' ב"ח) שם מקוס, פלך הנודע צסס נעראן ענ"ס.

(1) בכ"י: דודינק והוקן עפ"י תקונו של הח' Rödiger, הוא אומר שהוא תמורת דכתיב צלעק פקס, יעוין (Zeitsch. der D. M. G. XIII. 70).

נְפִתוּחַ (יחושע ע"ו ט') שם מקום הנקרא לפתא, עז"ס. הוא כפר סמוך לירושלים עוד היום.

מִצְרָה ומלחת נחשת (ט"א י"ו ר') כלי מכלי הקדש קודין אותו ראנין (מין פתומקאות) הנעשים מעץ קל ועליהם עוד ארום מלמעלה ולמעטה מתופר, מסדקין אותן על הסוקים וחוסים מפני האזניים והחזנים והיו לגלית הפלסטי מן נחשת (הי אלה מן אלאת אחרוב. יקאל להא ראנין תעמל מן עוד כפיף ועליהא גלד אדים מן פוק ואספל מבייט תשד עלי אלסאקינ תצון מן אלחנאר ואלסחאם ובאן לגלית הפלסטי מן נחאם) דדז"א.

מִצְלוֹת הסוס (זכרו' י"ד כ') י"א אלעזללות ארוות הסוס, וי"א שני בני הסוס וחס' ז' עודקים צטקויו ששם צלויין (קיל אצטבלאת מדאיר אלכיל וקיל צלוי אלפרם והמא ערקין פי פכדיה (צכ"י פכריה) אסמאהמא צלויין) עז"ס.

גִּין (ויק' י"א ט"ו) שם עוף אומרים שהוא אלבאז (Falke) עז"ס.

גִּזְרָה אס אצרה חסידה ונלה (איוז ל"ט י"ג) האם מירך נוזות החסידה וזפק שלה (או אנת תריש ריש אלחסידה ואלחוצלה אלתי להא) דדז"א, ועז"ס מפרש חסידה ונוצה' צ' שמות לעופות ונולה עוף ידוע באלנצין (?) יעוויין להלן מלת רבנים.

גִּרְדָּה רום וגילופר, עז"ס. שמות של זמחים יעוויין עליה פרייטאגס לעקטיקון, והדדז"א אומר דק: י"א שהוא רום.

גִּשְׁפָּה הר נשפה (ישעי' י"ג צ') הר בצוה (נבל משרף) דדז"א, ועז"ס מוסיף, וי"א שהוא הר נשוא (נשוי ?) שם מקום (וקיל אן הר נשפה גבל נשוא אסם מוצע).

גִּתָּר (משלי כ"ה כ') נטרון (Nitrum) דדז"א ועז"ס.

סוּם כסום ענור (ישעי' ל"ח י"ד) שם עוף אומרים שהוא הסוכומתא (Schwalbe) ודובמתו ותור וסיס (ירמי' ח' ז') וסוס וסיס אחד, ולו שם אחד והוא שממית. עז"ס.

סָלָה מלת סלה ע"פי הדוד לעתיד דלוי דד המתמיד לעולם כמו הסודרים אל ירימו למו סלה, אלהי יעקב סלה, וכד יפול ג"כ על הענר וקד יקע עלי אצף, ט"ס ול"ל אנף) כמו וקדש מהר פאין סלה ותאמר מקדם (ותקול אצפא ט"ס ול"ל אנפא וד"ל ותתרגם מלת סלח צמלת קדם) דדז"א ואחריו עז"ס.

סַמְרָר (שה"ש צ' ט"ו וי"ז) סמנדר והוא שם לאשכולות עננים היונאים דאשונה מן הנפנים (סמנדר והו אסם אלענאקיד פי אבתדי כרוגהא מן אלכרם) עז"ס.

סַפְרָר (עוזד' כ') שם מדונה אומרים שהיא אלאנדלם (Spanien) עז"ס.

סַפִּיר (איכה ד' ב') שם לחכשיע יקר אומרים שהוא המרגלני (אלמהא) עז"ס.

סַרְפָּד י"א קוז וי"א סעתר (Majoran) עז"ס.

שָׁרָד (ישע' מ"ד י"ג) כלי שמשתמשין בו הכנרים לו שן חדה מליידין בו הנבזלים על העץ ונקרא רקאן (הוא מין למח Henne שזועין בו אדום) דר"כ.

עֹנָב מן כלי הסיר אומרים שהוא הסוף (אלונג, זכ"י אלונג) ע"ס.

עָגוּר (י"א עוף הנקרא בלארג (Storch, זכ"י בלארג וזאגרון הדר"כ א' בלירג) ונקרא אבו חדיג (זכ"י חדוג) והוא אדון הסוקיים ואדון החדטום וכשהוא מלפף (אדא יצוצו, אולי ל"ל יצות) יהפך ראשו אחורנית על גבו ע"ס, ודר"כ א' מוסיף, ולו זמן ידוע יצוא בו כמו שאמר שמרו עת זואכה.

עֵיט עוף אומרים שהוא אלגארה (Raubvogel, Falke) ע"ס, וזשער רש הוא מתרגם כך ובני רשף (איזו ה' ו').

עֵיש (איזו ל"א ל"ג) בנאת נעש (Die drei Schwanzsterne des grossen) ונקרא ג"כ עש כאמרו עושה עש כסיל ע"ס.

עֵבְבוּש אסם אלענכבות (Spinne) וי"א שכמוהו ע"ד הפוך האותיות חמת עכשוב (ת' ק"ט ד') וי"א רתילא (זכ"י רתולא) לאן להא סס (Eine Art Feldspinne, deren Stachel schmerzlich ist) ע"ס.

עֵלְמוֹת על עלמות שיר (ת' מ"ו) הס כלי שיר, דר"כ א' וע"ס, והרס"י צפירושו לתלים ט' אומר על עלמות לזן: אמרו קלת שפירוש עלמות ידנה כלי שיר כאמרו עלמות שיר וכו' וענין מלת לזן שם המשורר בן והוא אחד מראשי המשוררים כאמרו ועמהם וכו' זכריהו בן ובו' והקדוץ אללי שפירוש עלמות ידנה כסוי החטאים כאמרו עלומינו למאור פניך כמו עלאו עלומיו ואמרו לבן ידנה לזבן כלומר נקנו והלבינו מן החטאים כאמרו תכנסני ומשגל אלנין ואמר אם יהיו חטאיכם וכו' ויתכן ג"כ עלמות ידנה ימי נעורים (איאם אלהדאחה ואלצבא) נגוד מן עלם ועלמה כלומר מה שזא ציני הנעורים מן החטאים לזן אותם וסלה ולא יזכרו כאמרו חטאות נעורי וכו' ותהיה גזרת עלמות מן הוא יכהגבו עלמות, וזה הפירוש אללי יותר טוב מכל פירוש והוא קרוז ולא אזכור כל דעות האנשים צוה הענין לפי שאין צהם תועלת, עכ"ל.

עֵרְעָרְפֶלֶת הערעד (ת' ק"צ י"ח) הרועד ומטולטל צבלות וי"א שהוא שם עוף שקורין אללל כמו והיה כערעד ותהיינה כערועד ע"ס, והוא לקוח מלשון הדר"כ א' וז"ל: ומענין זה ערעד תערעד (ידע' כ"א כ"ח) דעוד תרעד וכמוהו פנה אל תפלת הערעד פנה אל תפלה הרועד ומטולטל צבלות ע"ד אמרו נודי ספרתה וי"א שהוא עוף קודין אוחו אללולו כמו והיה כערעד צערצה וכן מפרשים כערועד צמדד (ומן שכל דלך ערעד תערעד תזלול תזלול ומתלה פנה אל תפלת הערעד אתנה אלי צלאח אלטזלול אלמניעג פי אלגלות נחו מא יקול נדי ספרת ויקאל אתה שר יקאל לה אללולו מתל והיה הערעד צערצה ומתלה קיל פי ותהיינה כערועד) ורס"י צפירושו לתלים ק"צ י"ח מתרגם פנה אל תפלת הערעד אתנה אלי צלאח אליל (sic) ואומר שם צפירושו: ויאמרו (דלכוו העמים שיראו צננין ליון ומוסג על פסו ט' והקודם) נכון הוא שהמקום שהיה מדד יצנה וכו' ובאותה היתה מצוה ומאוסה כמו ערעד, והוא עוף דוזה לאלבוק הנקרא אלל הסודיים באעוץ (והו שיר מתל אלבק אלמסמא ענד אלשאמיץ

באעוין) כאמדו והיה כערעד צעדנה, תעלה ותגבל וכו', וצפידוש המלות של ת כ"ד צלשון ערזי שדצד ממנו להלן על פסוק והיה כערעד כד: מתל אללל מן תפלת הכערעד יקאל אנה נזור (צכ"י נזיר) חמיר יצות כתיראי ומזה כדאה שמתל אללל אלל עז"ס או אללונו אלל הדדצ"א או אליל של דסצ"י (שלא מלאתי צעדני מלון הערזיים) הס מין שדן עוף קטן (Mücke) הנקדל ג"כ בק אלל הערזיים הצלליים, ובעוין אלל הדדים צסורי וגס נאמוס אלל הדדים צמלריים (יעוין פרייטאג).

ערמון אומדים שהוא אלדל (Platane) עז"ס.

פוך אצני פוך (דה"א כ"ט ז') יאקות כחלי דדצ"א ועז"ס.

פילגש סריה (Kebseweib) וכל אשה שתלקח צנתינת מעות או צלקיחט ערבון לשימוש שס שנים תהיה צת חודין או מן העצדים תקדל פילגש וכו', דדצ"א.

פישון הוא סס אלגיל הסוצצ צלדן כוס (אלדאיר בארץ אלסודאן) דדצ"א ועז"ס.

פיתום סס מקוס אומדים שהוא אלפיום, דדצ"א ועז"ס.

פסנתרין סצכא פסנתרין אלגאי יאלסרנאי י וקיל צנוג ומעופה עז"ס צשער סב, וכן צשער פס הוא מתרגס: [קיתרוס] סצכא פסנתרין, אלדבארב (Trommel) ואלצנוג (Castagnette) ואלמעופה Pauke.

פר והצוי פרים רת ורתות כרס ג', וכן מתרגמים הסצ"י וד' יפת ועז"ס.

פקעות סדה (מ"י ד') יעוין לעיל אלל הדדצ"א ודיצ"ק לד קצ"צ.

פרת ולטמנהו צפרת (ידמ' י"ג ה') הוא מקוס צפלך יודגליס הנקדל פארה ונקדל ג"כ פרתה (חי ציעה פי עמל בית אלמקדם יקאל

להא פארה ותסמא פרתה איצא) עז"ס, והדדצ"א שמענו סלצ עז"ס אומד שהוא מעין הנקדל פארה (חי עין יקאל להא פארה).

פרתמים סדי אלף (אלבטארהה) דדצ"א ועז"ס.

צחר ולמד לחר (יחז' כ"ז י"ח) י"א לחר סס מקוס צפלך דמשק, אחרונת לחודות (סופטי' ה' י') אומרים מלרן לחר, עז"ס.

צים וליס מיד כתיס (צמדצ' כ"ד) מלפני צליס (יחיק' ל') כלהא שלגדיאט ודראמין (רדאמין ?) דדצ"א, וכן עז"ס ולי אדיר (יסעי' ל"ג) שלגדי

כביר, הוא מין מעיני האכיות Scialando צלשון איטלקי וכן מתרגס צעל העסד וליס מיד כתיס כלכדויס (נכספחים לד 85) ויעוין (Zeitschrift d. D. M. Gesellsch. XIII. 707)

צלצל יירגס הלללל (דדצ' כ"ח ע"ה) יקרצה אלחלון וקיל אלפראש וקיל אלדוד (דיח סכעקע ויירד חיהו וועגפרעססען, חנדערע: דער

שעטערלינג. חנדערע: דער וואורע עז"ס, וכן מתרגס מלת שבלול אלחלון.

צען מלדים (צמד' י"ג כ"צ) פאסטאט מצד. דדצ"א ועז"ס, יעוין הערות לד 178 צהערה.

(*) דח' Chawolson נ"י מעור שחלה כלי סיר מוחרס ג"כ צעודת הנצטית והס ממקור נבטי וחין מקורן צערני.

צָרְפָּת (עוֹב' כ') צרפנדה (Sarepta) רדצ"א ועז"ס.

קָאָת קאת וקפוד (ישעי' ל"ד י"א) קאת מדצר (ת' ק"צ ז') סס עוף הנקרא אל קרקו, רדצ"א ועז"ס.

קָדָה (שמות לו כ"ד) קרפה (Zimmt) וי"א קסט (Gostus) עז"ס.

קָנְמוֹן י"א קרנפל (Cariophilum) וי"א ענבר (Ambra) עיון לעיל לד ר"ו.

קְפוֹד וכזר אמרו שמוז (מלסון קפדתי) נקרא אלקנפד (Igel) קפוד כאמרו קאת וקפוד (ישעי' ל"ד) ללמנומו ולפלולו ולהיותו מקמט ענמו, וי"א סקפוד סס עוף תמורת קפוז, עז"ס (יעויון נעיל לד קכ"ג).

קָצָה (ישעי' כ"ח) זרע זללים (קזח ושוניז) עז"ס.

קָצִיעוֹת כל זבדויתך (ת' מ"ה ט') הזבדים שלך מנעימים ע"י ציזאס ואמצרא, וי"א לצועים, אמנס נעל כתדבוס כזר תדנס קדה

קליעותא והיא מלה מושאלת מלסון זסס וריח טוז (באלמסך ואלענבר

מטיבה כל תיאבך וקיל מצבגה י) ואלמתרגס קאל פי קדה קליעותא

והי לפטה מסתעארה מן לגה אלטיב) רדצ"א, ועז"ס מוסיף זסס י"א צמלת

קליעות נגדרות מכל זבדיך (מלסון יקליע) ילדה שמרוז המוד נגדד מן

הזבדים ויפול (וקיל פי קליעות מנגרדאת מן כל תיאבך יעני אן מן כתררה

אלמסך ינגרד מן עלי אלתיאב ויסקט).

קוֹרָא דבר (ירמי' י"ז י"א) סס עוף והוא אלחנל (Rebhuhn) עז"ס.

רְאֵם גס רים אלכרבדן (Rhinoceros) רדצ"א ועז"ס.

רִיפּוֹת צתוך הדיפות (משלי כ"ז) אומדים כתוסין דהיינו חוטין כתוסין

(קיל הריסה יעני קמח אלהריסה).

רַגְנִים כנף דנכיס נעלסה (איוב ל"ט י"ג) כנף הטווס כשהוא עלו וכולתו

יפה, וכזר נחסד המפיק מן ה"א של אברה והיה משפטו אַבְרָהָה

(דלונו שהאזר והכולה של הדנכיס היא חסידה כלומר יפה) וכזר אמרו

שמלת אזרה היא סס למין תמיני העופות ושמשפט אס אזרה על אזרה ותהיה

פה (מלת אס) צמוזן עס דלונו עם אזרה עז"ס, יעויון לעיל מלת נוצה.

שָׁגִיר (ת' ז' א') לימוד של ההסתוקקות אל הדת (תעלים אלרינבה פי

אלדין) ויתכן שכמוהו וכל טובה זו (משלי כ') וכל המתאוה לו,

וי"א שגיון עניין עלנות (שגו) וכן אמרו צמלת על שגיונות, וי"א

שהכל מעניין שביאה (אלסחו) עז"ס, ויעויון הערות לד 180 זכעדה.

ורסצ"י צפירושו מתרגס תאוה לדוד אשר שר וכו' (להג לדאוד אלדי

אנשא (?) אנשד דוש (אולי ז"ל בוש) אלבניאמיני) וצפירושו מציא פירוט

י"א שהוא לשון עטבה ודלונו שדוד התחדט על כרתו כנף מעיל שאלו (וקיל

(*) בכ"י חזל הדצ"א מצמנה וחזל עז"ס שהעתיק מהוך חגורו מצהנה.

שגיון גלט יעני אן דוד גדם ענד מא קטע טרף מעיל שאלו בקר' ויך לז דוד).
שָׁדָה ושרות (קבלת ז' ח') אומדים מרחללות ואין לו דומה י) וי"א צסדה
 ושרות נערות ופילגשים (יקאל חמאמאת ולים לה נטיר וקיל פי
 שרה ושדות גואר וסרארי) דז"א, ולשון עז"ס: מרחן ומרחללות וי"א נערות
 יפות ששדיהן נכונות וי"א שפחה ושפחות כי השדים לנשים נקדלות שדות
 (חמאם וחמאמאת וקיל נאהד ונואהד, וקיל וציפה ווצאיף (נכ"י וציפא
 ווצאיף) לאן אלתדאיא ללנסא תסמא נהו) צלי ספק ע"ס ול"ל אולי: לאן
 אלתדאיא ללנסא תסמא קזת נהוד וכן תדגמתי .

שָׁחַל טס משמות האריה קודין אותו אלהובר דז"א ועז"ס.

שָׁחַלַת (שמות ל') אומדים שהוא הלפורין (אלאטפאר) כדעת המתרגם
 נטופל וטופל קודין אותו סליכה (Cassia) דז"א, ועז"ס מוסיף:
 וי"א מיעה סאילה (Flüssiger Storax)

שָׁחַץ הוא אחד משמותיו של האריה, והאריה לו ששה שמות והם אריה
 וכפיד ושחל ושחץ וליט ולציל והנקצה לְבָיָא, וצערזי אסד וסבע
 וצרנאם והזכר ולית ולבו, ולנקצה לבוה דז"א .

שָׁטוּיִם עליו שטים (שמות כ"ה) כשב אלסנט (Akacienholz) עז"ס.

שָׁמִיר חגר אלמאם (Diamant) דז"א ועז"ס.

שְׂמִינִית על השמינית (ת' ו' א') על ח' קוים (עלי אלח' אותאר) דז"א,
 ועז"ס מוסיף וי"א על מלכות שמינית, ולשון הרסנ"י צפירושו:
 אמרו קלת ידלח על השמינית כלי שיר והוא עץ (עוד) צסמונה קוים כאמרו
 צכנורות על השמינית ללח והוא עתיד שיתוסף צו שני קוים (ותרין) וישצ
 להיות צעטרה כאמרו עליו עשור וכו' .

שְׂעָטָנָו מלה זרה ונקרא צערזי שאטנוו והס צ' מיכיס למד ופשתים לא
 זולת ולפטה גריבה ותסמא באלערבי שאטנוו והי גועין צוף

וכתאן דון גירחמא , נכ"י גירחא) דז"א, וכעין זה גם עז"ס: שעטנו
 צ' מיכיס והס למד והדומה לו מן השער ושער צע"ס, והפשתים והדומה לו
 מן הלמד גפן והקנזום (גועין והי אלציף ומא גאנסה מן אלשער ואלובר
 ואלבתאו ומא גאנסה מן אלקטן ואלקנב) ומכאן דליה שעז"ס קדוי היה.

שָׁפָן (ויקרא י"א ח') אלוצר (Kaninchen) דז"א.

שָׁקְמִים כשב אלגמיו (Sykomoren) עז"ס.

שָׁרוֹת (ישע' ב' י"ט) למידים (אלאסורא ואסם ?) ות' ושני למידים ותרון
 שרין עז"ס .

שָׁשֶׁר (ירמ' כ"ז י"ד) זנבפר (Zinnober) וי"א זנבאר (Rubigo) עז"ס .

(י' אולי יש לו דומה צלסון המסנה השודס והתיצח שנים (מקורות ר' ה').

תאז ותאז וזמר (37' י"ד ג') **תיתל** (Antilope) וזראפה (Giraffe) וכמוהו
 כתאז מכמד (ישע' כ"א כ') עז"ס, עיין לעיל מלת אקו.
תדדד צרוש תדדד ותאסור (ישע' מ"א י"ט) שרביץ (Ceder) ואבהל
 (Wachholderstrauch) וראג (Platane) וי"א שמשאר (?) עז"ס.

תחש עור תחש (צמד' ד' ו') גלד דארש והרצוי תחשים והוא עור עזים
 הכעצד (והי גלד מאעז מדבונה) עז"ס.

תנשמת ולת התנשמת (ויק' י"א י"ח) שס עוף חומדים שהוא אלומואט
 ושלוה כיון צשמונה שדלים והחמט והתנשמת (שס י"א ל') ואםם
 טאיר קיל אנה אליומט (sic) ואן אליה ישיר פי שמונה שדלים והחמט
 והתנשמת) עז"ס, א"ש איני מצין מה הוא חומר: אמת שמת אלומואט
 צערזי עניינו טוואובע וגם פלעדערהווי, אזל מה ענין עוף אלל שדן?

המאה התשיעית לאלף החמישי גם היא לא ילדה ריקס מחכמים גדולים
 וגם דורה לא אלמן מן מפדשי העקדא ומדקדקים ומחזרי ספרי
 מלות וחכמי תושיה. צלותו הדור לא נשאד להענכיים אלל זכר צכתזי הקדאים
 לצד שצלו וישזו תחתם עד היום הזה. צרצע הראשון של המאה ההיא חי
 חכם גדול

ר' ישראל הדיין בן דניאל האסכנדרי אשר הוא כנראה ג"כ המוכנה
 הקוממי ויוכל להיות שנאותים לו צ' אלו התואדים יחד כי איפשר
 שנתק ממלדים שהים מקום שנתו צראסונה (כנראה מהסיר שחזר על
 שמואל אשר העמידוהו קהל גען, (הערות ז' 175) לצלל, ולפיכך, הוא
 מתיחס לשני המקומות האלו, ואיפשר שהוא מיונאי חלניו של ר' דניאל הקוממי
 אשר ע"כ מתואר הקוממי ע"ש תולדתו, והאסכנדרי ע"ש מקומו, וחזר ספר
 המלות שאיפשר שהוא ס' מלות ר' צרה המיוחס לו והיה משורר נכבד מאד
 (יעויין עליו לעיל ז' מ"ה וז' קי"א, וכנספחים ז' 94 צהערה וצהערות
 ז' 174) והוא תוצא מר' יפת צן לעיר צס' המנותלשו צס' ר' ישראל צר'
 דניאל צכזי להצדילו מצדו ר' ישראל הדיין המערזי שמכנהו מורי ורבי
 (הערות ז' 176 ול' 190). צלותו הפרק צקרוז חי ג"כ

ר' יעקב בן ראובן הידוע צעל ס' העשר כולל פירושים על כל חלקי
 התנ"ך קלחם נדפסו צגזולו (איצפאטוריא) וקלתם עודם צכ"י מונחים
 צצתי עקד הספרים אשר צליידען ופארזי. ואלל הח' רא"ף כ"י (יעויין קאט'
 לייידען של הח' ר"מ ש"ס ז' 24, 184, 293), פירושויו מלוקטים הם מתוך
 פירושי חכמי הקדאים שקדמוהו, אשר צפירושו על התורה מצביר לפעמים
 שמש ועל הכ"ך נזכרים דצריהם צלשון רבר אחר, או וי"א, ואין זר אללו
 כלל להעתיק דצריהם צסתם עד שיתלחו כאלו הם לו, צד"מ דצרוי על
 הרס"ג שטעה צפתרון מלת צלצת אש (כנספחים ז' 83) הם דצרי ר' יפת
 הלוי (שס ז' 71 צהערה) ואלמלא שהעתקתי שס דצרוי ר' יפת כמו שהם
 צערזי היס הקודא צפירושו של צעל העשר מיוחסים לריצ"ר, ויעויין מה
 שכתצבו צדיס נספח ח' על אודות צמנו צעניין זה, ומיוחס אליו ג"כ מצעל
 א"ז 77 כ"ה ע"א ס' העשר צציאור סבולות האצנים הטוות וכו' (יעויין מה

(¹) ויונתן מתרגם צמלת סצנינא מלת תאסור וכן צמס' ר"ה ד' כ"ג ע"א מתרגמים
 תדדד ותאסור טאנא ישרצנינא, וטאנא הוא אלסאג הערזי.

שכתב צוה החכם ר"מ ש"ט צקט' ליידען לך 106), וזמנו התעוררה מחדש דוח הקריאה (פרופובאנדא) אלל צ"מ, ונס צעל העשר מעיד צפירושו ליואל ב' ה' על הקריאה צמה טעפדש כל אשר יקרא צסס ד' שהוא המבריון) וקורא לאנשים צדצד ד' וכו' ע"ס, וההשתלבות הזאת נפתחה ציתר שאת עיד אחריו צתלמודי

ר' ישועה בן יהודה המכונה אבו אלפרג פורקאן אבן אסר שחי צאמלע המאה הריא הכין, והיה חכם גדול ונכבד צין זעלי המקרא ולפיכך הוא מכונה אללס המלמד הגדול כמו ד' יפת הלוי וצנו ד' לוי ז"ל, ומימות ד' יוסף הרואה ועד אליו לא עמד חכם כמוהו ששמהו לדוגמא לו צכל ענייניו, כן צציעול דעת המרכזים כן צפילוסופיא, הוא שקד על ספריו והעתיקם והלך צעקצותיו וחצר ספרים כמוהו צפילוסופיא וחדש דעת ד"י צערויות וחזק אותה, עם שהוסיף צה דרך ההנצרה, עד שאין לתמוה על האחרונים שמכנים אותו תלמידו של הרואה, אע"פי שיש ציניהם יותר מק"ן שנים, והוא מזכירו צספריו צסתם צתואר הזקן משכיל הבלות (צס' הישר) או ציכינו אבו יעקב (צפירושו ע"הת) מצלי לכנותו מלמרו, וכצד הרצונו לצדד עליו ועל ספריו צמקומות (יעויון לעיל לך ק"ט וק"י, ונספחים נספח רא"ו וזיי"ן, וצהערות הערה יו"ד) ומיוחס לו ב"כ מאמר תצוצת העיקר (יעויון דוקעס מיט' לך 29, וקאט' ליידען של הח' ש"ט לך 287) ואין לורך לשנות הדצדים כאן, ומיוחסים לו פירושים על כל התנ"ך, ואל זה החכם כיון הדאצ"ד ז"ל צספר קצלתו צאמרו: וכאשר נמלא צהם אחד שחצר ספר חרף ובמף והעיד דצרים כלפי מעלה כאשר עשה זקן אשמה אצו אלפראג שפתלת ספרו פי אול טלאם וכו', אשר צלי ספק אלה הב' מלות הן העתקתו מן צראשית טרלה לצמד סמיכות המלה צחסרון מלת חשד ותרגם צראשית החשך כלומר צראשית של התהו וצהו צרא אלהים וכו', ואמרת שכוון אליו כי מן הקדמונים עמנו ל" ידע כלום כמו שהעירונו לעיל לך כ"ו ע"ס, ורק אותו ואת תלמידו אצן תראס שהיו קרוצ לזמנו הכיר לצדם, והנה צנספחים לך 78 חוינו דעתנו ב"כ שחכם קראי צסס ר' ישועה בן עלי לא היה ולא גברא, עם כי הוא מוצד מן הרושמים האחרונים, יעויון עליו סס, ולא נשאר לנו פה אלל להראות סצת עעות זו ולופן תולדתה אלל מעתיקי הספרים, אשר עי"כ יתצארו ב"כ טצושים אחרים מזה המון שכלו ציחס איזה ספרים אל הקדמונים השייכים צאמת לאחרונים מהם, ולאמר, כל חכמי צ"ע היותר קדמונים והם אשר חיו עד זמניהם של הדסצ"ו ור' יפת ור' סהל וחציריהם ועד צכלל היו מסובלים צפירושי המקרא שחצרו ובס צמחלוקתם נבד הרצנים צמקנת, לנוני שכל אחד מהם הלך דרך מיוחד לו והעיר תה שהעיר מדעתיה דנפשיה, ומלצו הוליא עליון וחדש סצרות לא שמע אותן מוצלתו, ולא שגס הם אינם נמנעין מהציא דעת מי שקדעום מן חכמיהם כיאות, מ"ע הם נושאים וכותנים עליה ומקדצין או מרחקין אותה ע"פי שקול דעת שכלס, אך כמעט תמיד הם מוסיפים ב"כ דעת עלמס על הדעות המוצאות, אמנם מומן הזה צקרוצ ואילך צלתי נודע לי צין חכמיהם מפרס מסובל צצאורו פשעי המקראות עד ד' אהרן הראשון ז"ל

(1) צמלת מבריון או מזהיר או קורא רונים הקראים דרסן המשדל צהתפטרות דת הקבאית ועי"ז וצנו הרצה מאחרים אללס כמו ורקקורא צדעתו אלל צעל האשכול (לעיל לך ט"ז) וכן אשר סתר דצרי אלהים חיוס והאיך ורהוקיר (נספחים לך 58 צהערה) ותחר מבריונים לענין זה נמלא אלל צעל האשכול ב"כ, חוינו זוכר כעת המקום.

שהוא האחד והמיוחד המצויין צוה העניין, אשר צמד לו את הראשון ז"ל
 לדוגמא דצד זה ב"כ כמו צכל ענייניו, והוא שוקל הכל צמאזני שכלו החד
 והורם וזונה ומתווק צין הדיעות ומחדש פירושי עלמו לדוד, אבל שאר חכמיהם
 עד אליו לא תמלאם מפלפלים אלא צענייני המלות, זה צונה וזה סותר, זה
 מתיר וזה אוסר וכל אחד מפנה דרך לעלמו להחמיד או להקל צמורה מן המלות
 ע"פי שקול דעתו והתווק צין הדיעות שמלאן אלל הקודמים לו, והיא תהלתם
 (לעיל ד' כ'), אלל צפירוש המקרא דהיינו צצאוד המלות והעניין לפי הפשט
 לא לענין דין וכן צענותם נגד הוצנים כולם כאחד אינם אלא מעתיקי
 הדברים שמלאום צספרי החכמים שחיו לפניהם (כספחים ד' 38 צהערה)
 ועל פי הרוצ עושים זה מלה צמלה כמו שהם צספרויהם, ולפעמים מקלדים
 ב"כ דצריהם הארוכים לקמץ המקום מפני הלערכותם לאסיפת דעות כל
 החכמים או עכ"פ רוצם מאותם הידועים להם, ולפי שד' יפת הלוי ז"ל היה
 המפרש היותר מצויין צין הקדמונים וחדר פירושים על כל חלקי המקרא
 (הערות ד' 184) צהרצת הדבור וצדיעת דקדוק הלשון היעזר וצשכל הישר,
 א"כ אין חידוש שכל מלמד חכם צצא אחריו והורגך לפירוש קלר צשציל תלמידיו,
 ששם לו את פירושו וליסוד מוסד, עד שצין כל שאר
 הפירושים שצצא גם מחכמים אחרים קינר צפרט וצראש אותן של ר' יפת ז"ל,
 ולפעמים צצא זה האחרון הנמלא צפירושו של ר' יפת דק צשם י"א, כגון מה
 שפרש המפרש צמלת וימש חשך (כספחים ד' 72) הצורה אותו עם הנמלא
 (צהערות ד' 185) וזה המפרש המלעטוהו שם שהוא ד' ישועה צ"י וכן הוא
 האמת, ומלמד מאוחר לפי שמלא זה הפירוש והדומים לו צפירושו של ר' יפת
 הערצי צהעצרה צעלמא מצלי שים לצ שהוא מדחיק אותו שם, סצד שזה
 הפירוש הערצי הוא דק העתקה מפירוש ר' יפת הערצי ויחסו לו כמו שמוחס
 צאמת הכ"י המוכח צליידען (קאט' ש"ס נומר 3) לר' יפת הלוי והוא אינו
 אלא אותו הפירוש צעלמו אלל דא"פ שהציאונו לקוטים מתוכו צנספח ציי"ן
 ויחסוהו לר' ישועה צ"י, ועד"ז צא שהאחרונים כשמלאו צפירוש הערצי של
 איזה קדמון צלתי ידוע איזה ציאודים השוים צכל או צמקלת לפירושו של
 ר' יפת צלשון ערצי סצד שהוא דק העתקה מן הערצי ויחס אותו לר' יפת,
 צד"ע צפירוש על התורה צלש"הק שאנו דנין עליו צנספח ציי"ן לאיזה ר' ישועה
 הוא שייך, הכה הוא נקל מאד שצמלא עקסימפלאר ממנו אלל מלמד אחד
 שהיה רשום עליו שהוא שייך להמלמד הגדול ר' ישועה ז"ל, כמו שהוא צאמת,
 ואלל מלמד אחד ב"כ עקסימפלאר מפירוש זה צעלמו אך מצלי נקוצ שם מחצרו
 עליו לפי שצאולי היה חסד צראשו ואחר שמלא צתוכו פירושו של ר' יפת
 המוצאים צו רוצא דרוצא צלי הזכרת שמו, ליון על ההעתקה שעשה לו ממנו
 שהוא להמלמד הגדול צן עלי, (אשר מלמד מאוחר סיכהו צהעתקתו וכתב
 תמורתו לר' יפת הלוי כמו שהוא צקאט' לייידען נומר 3 הכ"ל ושחשצתיו בס
 אזי כך ע"פי הודעת הח' גייבעד כ"י קודם השיגי הקאטיילוב של הח' ד"מ ש"ס
 כ"י (כספחי' ד' 72 צהערה) ואחר זמן מה כסקרה מקרה שני העיקסימפלאריס
 האלו ליפול ציד מעתיק מאוחר להם עמד ושפתם צהעתקתו ועשה משניהם
 המלמד הגדול ר' ישועה צן עלי כמו שנדסם על הפירוש לם' צראשית הנאצד
 אלל דא"ף כ"י (כספחים ד' 71) אלל צאמת הפירוש האלו צליידען ואלל הח'
 דא"ף אינם אלא לר' ישועה צ"י כמו שהראינו ור' ישועה צן עלי לא היה
 מעולם ככ"ל, והתהוות טעותים כאלו נראה עוד איה"ה אלל ספרים אחרים

המיוחדים לר' יפת שאינם צלחת אלא קלורים ממלמדים מאוחרים אחרים, והנה משווי המאמר ע"ד הד' מלכות המוצא מהח' ש"ס נקאטלוג הכ"ל לר' עם המוצא מאתנו כנספחים לר' 75 נראה שז' הפירושים האלו הם אחד זעינו, והח' מונק כ"י היטז להחליט (Com. de R. Tan, p. 104) מתוך ההשאלות שהסוה פתרונו זה הפירוש עם פתרוני ר' יפת צפירושו הערזי שאינו לו כ"ל למפרט מאוחר שלקט מתוכו ומשאר פירושים מה שלקט וחדרם לפירוש צפ"ע, אשר לדעתנו הוא ד' ישועה צ"י ככ"ל, אמנם אין ספק שנפלו צמאער זה טעותים צ"ה העיקריותפלארים יחד, כי צכ"י לידען מסך מלכות הפרסיים כ"ה שנים הוא הנכון ולא ק"פ כצכ"י דא"ק כ"י, ומסך מלכות היונים חסר צכ"י לידען לבמדי וצכ"י דא"ק צטעות קמ"ה, אך ממסך מלכות ארום (דהיינו מהורזן צ"ט) עד זמנו של המחזר אין ספק שהנכון כמו שהוא צכ"י דא"ק אל"ק וכ' שנים המטכים בקרוז עם מלכות הישמעאלים תפ"צ שנים כמו שהוא על הבליזן סס (כנספחים לר' 75 הערה 2), מה שצכ"י לידען חלף למלכות ארום וט"פ לקרן זעירא מכחישים צ' התאריכים זא"ז לבמדי, אשר צוה די לקצוע על ידם זמנו של ר' ישועה צ"י צעל הפירוש צטנת תת"ן לאלף הסמיטי י).

ר' טוביא בן משה המכונה העובד או המעתיק או המשביל או הבקי (י) שהיה חי צקונסטאנטינופול וחדר ספר המלות ע"פ סדרם של פסוקים ידועים צתורה הנקרא ס' יהי מאורות ע"ס תחלתו שהיא על פסוק יהי מאורות, וספר זאת התורה פירוש על התורה, ועסה הוספות לס' מחכימת פתי של ר' יוסף הרואה כמו ששערתי צהערות לר' 198 ועכשיו אחר השיגי את הקאטלוג לידען להח' ר"ע ש"ס כ"י כתצדד לי שכן היא ע"י הרשימה שצסוף הכ"י סס לר' 197 המגדת צפירוש שהוספות הן להמלמד הבדול ר' טוויא, והעתיק ב"כ ספרי ר' ישועה צ"י מלמדו, אשר עי"כ נתהוה העעות שיחסו לו האחרונים ג"כ ספר אולר נחמד שלא היה אלא מעתיקו לצד והלך אליו לירושלים ושאל צמנו שאלות שהשיצ לו עליהן צספרו אולר נחמד הכ"ל (יעיון כנספח י"א, וסס לר' 89 צהערה, והערות לר' 172 ולר' 174 ולר' 198), ותלמידו השני הוא

(1) בסדר הקרחים (ח"צ לר' רכ"ד) נמלח פירוש ע"ס ח"צ תחלתו חס אמרי אטירה ונרסם עליו שהוא להרצ כהר"ר ישועה, ומשער ח"י שהוא לר' ישועה צ"י מן העניין שזו שהוא שזח להקצ"ה ע"י ההצננות צפלאי היזורים והוא נאות לסילוסוף כמסו. אמנם צ' הפורטים (ח"ד לר' קי"ט) שר"ת צתיהם יהושע נראה שאינם חלח לסייען אחר שסמו יהושע ולא ישועה, ונמלח עוד מסורר צמדור הכ"ל (ח"ח לר' טע"י) שס ישועה בן דוד תחלת הסיר יבאו בבית קדשי והצית של העין חסר (הערות לר' 138).

(2) הח' רח"ק כ"י כתצ צאחד מתכתצו וז"ל : ומכתצו של הר' דוד ירושלמי הנשיח צן כב"ק צעו הנשיח ככתצ להר"ר טוויאה צבקי צר' משה החצל נ"ע נראה שצטנת תתקנ"ח לשטיות כצר היתה מחלקת ציסרלל צאךן ססרד צענין מחרת הסצת וכו' וזה טעות דמוכה כי ר' דוד צן צעו הנשיח כצר מוצח מר' יוסף הרזיה (לענין לר' קי"ח) ועוד ח"ך יהיה צטנת תתקנ"ח לשטרות שהוא ד"ח ור' מחות לזיירה מחלקת ציסרלל אורות מחרת הסצת הלח חזו לח היתה עוד כת הקרחים צעולס. ואפילו חס נאחר סהתחרין הוא צצסרון החלף ורזונו ח"ך ותתקנ"ח לשטרות שהיא ח"ח ור' מחות לזיירה אשר חזו צצמנת יוכל להיות שחי דוד צן צעו נשיח אחר שהיה בס הוא מצית הנשיחים (הערות לר' 167) הנה גם זמבו חיינו מטכים עם זמנו של ר' טוויא צן משה זה, ולפיון מקום זה מהכתצ מוטעה לבמדי וגס חיונו לנגד עיני לעיון צו.

ר' יעקב בן שמעון מעתיק ספר הישר של דצו ושאל גם הוא ממנו
 שאלות שהשיב לו ר' ישועה עליהן (יעוין עליו בהערות ל' 172).

ותלמידו השלישי הוא

אבן אלתראם מקסמיליא שהיה דצני והלך לר' ישועה לירושלים ולמד
 ממנו ונעשה קדאי והעתיק ספריו והכניסם לקסמיליא ודרש שם
 דצנים וקרא לת הקדאית והטעה הרבה מן הדצנים והשיבם לתורת צני
 מקרא הכל צעדות הראצ"ד ז"ל (צקלתו. 1) וצמניהם של שלשת תלמידיו ר'
 ישועה אלה, או קרוצ לזמנם (ואולי היה גם הוא מתלמידיו ר' ישועה שמזכירו
 בצרכת המתים) חי

ר' משה הכהני צעל המאמר המפורז, המפורק לס' הישר של ר' ישועה
 צ"י הנמלא תחת ידו של הח' רא"ף כ"י (יעוין כספה וא"ר), והנה
 כתבתי שם (ל' 66) בהערה שכן הדצנים המוצאים זו צמם המלמד ב"ע
 (שהח' רא"ף כ"י ראה לקרותו בן עלי צכדי להוליא מזה מליאות חכם צמם
 ישועה צ"ע) איך ללמוד כלום, וכבר בליתי דעתי שם ולעיל אלל ר' ישועה
 צ"י שחכם צמם ישועה צן עלי לא היה צעולם, ושערתו בהערה הנ"ל שגלת
 צ"ע היא ע"ם פשוטה ושנ"ל ב"ע והוא צרכת המתים לצד, וכן הוא צלי
 ספק, אך מה שערתתי שם שכיון צו אל ר' לוי הלוי, אני חוזר צי כעת
 מוצאת בהשערה, כי כפי מה שראיתי מתוך השואה של מאמר זה המוצא אלל
 הכהני צמם המלמד עם מה שהעתיק הח' רא"ף כ"י מתוך הפירוט על
 שמות ויקרא שיחסתיו לר' ישועה, ששניהם שוים ודומים עכל ל' (מולדת
 איך פתרונו כמולדת איך והיא אשה אשר לקח איך ותהי לו צת מליאש אחד
 והיא אסורה כאסור צת איך, וצעלי במרא כתצו וכו') איך ספק שכיון צו
 אל המלמד ר' ישועה כנ"ל אשר אליו הוא רומז ג"כ להלן באמרו ממאמר
 המלמד ב"ע ואשה אל אחותה לא תקח וכו' דע שאלה שתי אחיות הן אחיות
 צדין וכו', וממה שמכנהו המלמד סתם צלי הזכיר גם שמו כמו שהוא עושה
 אלל אחרים כראה שהיה תלמדו ממנו, ועוד ראיה שלא כיון צו לר' לוי כי
 הנה הוא ממאן צפידוט דודתך היא שהיא כמו כדודתך, מה שמשה הכהני
 מחזיק צו ואומר (כמו גם דצו) על אמך, דודתך, מולדת אביך, שפתרונו
 כאמך, כדודתך, כמולדת. וגם אלל הכהני הזה אנו מוצאים סימנים
 מורים על השתדלות הקדיאה וגם הוא גלה ממקום למקום כנראה לתכלית זו
 וחיותם עלמו איש הגולה (נכספ' ל' 67) וגם הוא מוכיח את הדצנים : ועתה
 צני ישראל שימו לצרכם צחת משה ע"ה את התורה ע"י הכהנים איך לא הזכיר
 הקצ"ה ספר משנה תורה שהוא תורה שצ"פ כמו שאתם אומרים הל"מ וכו'
 ועלכתי אמר וכו' וכושאים פנים צתורה. והנשיאה הנזכרה פה מוצקה איננה
 כמו פני כהנים לא נשאו כ"א זאת הנשיאה היא נתיבת מצדות וחלוק פנים
 צתורה כבין שאמרו צני במרא לא תצערו אש הוא מן וצערת הרע כלומר לא

(1) דבר חדש שמעונו הראצ"ד ז"ל שאחר מותו של צן תראם היה גם אשתו חוחת
 מעשו צעלה צידם. ומלמדת תורת הקדאית, עם שהיו הנכבדים אחר דת זו סומכין עליה
 צקלתה ושוחטין זה חזן זה לדעת מנהגה צכדי לעשות עמים, והיו קורין אותה
 אלמעלסה כלומר המלמדת (יעוין צקלתו). אשר מזה נראה לי שבס לתואר
 המלמד הנהוג רק אלל הקדאים לחוד, הוכחת מורה דרך לא לרדקי אלל לנדונים
 כמו למת מצריז מזהיר וקורא (לעיל ל' רי"ז צהע') עד שכל ממלא מקום שלוקורא כזה
 ואשילו חס הוא אשם יהיה מתואר במלמד. עם שמעלתו ברע כפי הנראה ממעלת
 קורא (הקדאי)

תשמידו אם ולא תרחיקו האש מצתיכם וכו' ולא הבינו כי בכל מקום אשר יזכיר הכתוב אש אחר זיעור הוא נודע ובלוי כי עניינו הדליקה ושדיפה כמו ויצער אש צלפידים וכו' (יעויין נספחים לד' 90) 1.

והגה מולאים לנו צמח המאה היא השתללות הקריאה עודנה צתוקפה ועוד יותר חזקה מאשר היתה צומנס של הרס"ג והרס"ג, והתמידה המחלקת גם אחרים צין הרצנים והקראים כן צספרים שכתבום ערצית כצלותם שכתבום ערצית, ורצינו לעיל (לד' רי"ז) שבעל העשר מפרש כל אשר יקרא צסס ד' על המכרז והקודא, ור' ישועה צ"י צודאי פדופאגאנדיקטיה" (כנראה מנן תראם שהציוו תחת כנפי דת הקראית וצן תראם צעלמו היה מן הקודאים והדרשנים צקסטייליאה צהעדאת צעל הקצלה, ותלמידיו הנשאלים של ר' ישועה ד' עוציא העוצר ור' משה הכהני כצד רצינו שגם הם השתדלו צעסקזה (לעיל לד' ט"ז ונספחים לד' 92) ועפ"ז נצין כ"כ מליאותן של אחיה מאמרים נכד הקראים צספר לקח טוצ לר' טוציה (Zunz G. Vort. S. 294) לפי שהיה צן דוד זה, והצורך לעמוד צפרן נכד השתללותם זו, וכן נצין התקוממות הדא"צ ז"ל צפידשו נבדס, מה שהוא צכלל דצד זר אלל הרצנים, שהם מפרשים המקראות ומסדרים המלוות ע"פי דרכם ולא עלתה על דעת אחד מהם לתמנן צדאיות נכד הקראים והם סוכלים אותם לבמדוי כאילו לא היו צעולם וכולם כאחד מוצמו של הרס"ג ועד היום הזה נוהבים זה המנהג, וכן נצין דק ער"ז (כשנקה כל המחלוקת שנמלא צספדיהם של הקראים כענין ועסק מחויצ אללם צצחינת השירות שלהם שהם עושין צזה להתפשטות הקראית) את המדאה הזד הנבלה לפנינו צחיצוריהם שכל מצמד ספר אללם, יהיה ספר מלוות או פידוש המקראות, הוא משתדל צכל מלוה ומלוה וצכל ענין שמולא מוכשר לפלפול, לחלוק על דעית הרצנים ולהוכיח כצדיהם ולהראות יושד דעתם נבדס, מה שלא תמלא אלל הרצנים אלל צדרך זרות ולפעמם דחוקים, וזה לפי שלא היתה זאת המחלוקת אלל הקראים לעודית

1) והבני להעתיקם מה מתוך אברונו של הרצ"ה דצרוו צזה, המסך מן הענין שהציוותו לעיל לד' קכ"ד צסער בע ועלו הן: ומלאנו בער לשון השמדה וצצרת הדע מקרצן וצצורה רעה מישראל והחלוק שצין בער מה שהוא לשון הדלקה וצין בער מה שהוא לשון השמדה הוא שכל זיעור לשון הדלקה והצורה צה חצרוו צ"ה כמו ותצער צס כי צצרה צס ויצער ציעקצ ותצער אש צצרתם ותצער צצרו ויהיה לא תצערו אש צכ' מוצצותיכם, ומה שיסיה להשמדה יצור חצרוו מ"ם כמו וצצרה רדע מקרצן וצצרת דס מוצרחל וצצורה רעה מישראל ולא כמו שחשו אחד הצוערים ואלא עלי פא תרדם בעין אללאנביא) שלא תיערו אש לא תשמידו האש מצתיכם וזה נסחת מן הלשון ומן הענין, חמוס מן הלשון כמו שזכרנו שכל זיעור לשון השמדה מ"ם והיה צריקציחמר לא תצערו אש מכל מוצצותיכם, ומן העין כי הנה חיו תציעה צחמר לא תשמידו האש צצצת והפסקו שקריתו תצדיר על כל מלחמה, וכשקנע שיסיה זה לא נשחר אלל דיעה מנלחת של הקראים (פלא יבק ביר מבאידה אלקראי, חווי צ"ל מבאידה). והנה משה הכהני חמוי כחן צפידוש שהפסיסו של לא תצצרת אש לא תשמידו כמו וצצרת רבע הם צעלו הבמדח חווי חווי יריע חנה מלחי צזה היציה. 2) זמן דצ תמהי על הרצ"ע ז"ל אחר שהוא מציה צפידשו מוסף ע קראים אחרים ציחוד ית פירושו ר' יסת לרוב מדוע ח"כ לא חשצ וסקר תו צדק הסני אשר צחרם הצדוקין ייתר מן ענן וצנימין וצן תסית וישועה לא זולתם וחסינו את סס ר' יסת חווי נושא על ספתיו סס, חולס צזכרנו שאלה הירצעצ נתבלו צצמנים שונים לראזי כחות הקר"ים שחדשו מעשה הקריאה והתפשטות דתם כאשר העירונו אלל כל חו"ה מהם מצניס חנו היטצ שחין מקום צהקדמתו של הרצ"ע אלל לחלו ולא לזולתם חע"י שמוחו גם דעתם צספרו.

גרי דא אלל לתכלית הנזכרת, והיתה הקריאה חוצ מוטל על קדמוני הקדאים
 צמה שהם קדאים להתווכח ולהוכיח צמישור יושד דתם כן צע"פ כן צכתציהם
 צכדי להזק מזל אחד את לצן של אותן מהרצנים שכזר נספחו אליהם ולפתות
 מזל אחד רצנים חדשים להתחזר אליהם, ועוד צזמנו של ד' לוי הלוי מזינו
 האצות רצנים וצניהם נתפתו לתורת הקדאית (או שהיה היורש קדאי והעוריש
 רצן וכו', נספ' לך 92) ורק אלל הקדאים האחרונים שצ זה העניין, אחד
 שנשתכח תכליתו, למנכב פשוט לחלוק על הרצנים צספדיהם ע"י מה שהודרים
 ושונים כל אחד מהם דצרי הקדמונים פעם אחד פעם מצלי להעיר על דצד
 חדש כאשר כצד העידונו לעיל.

ברוך המקום שהגיענו להמאה האחרונה שהיא העשירות לאלף החמישי
 אשר מיד צתחלפה (צדורו של הראצ"ע ז"ל) מתילצ לכגד עינינו חכם
 אחד צס

ר' יפת בן סעיד שחזר מאמר העתקה התורה צצנת ד"אתת"קה לילורה,
 יעייין מה שצצדנו עליו (צהערות לך 185 ואילך) ושם אמדנו שאיפשר
 סלפעמים כיון הראצ"ע לר' יפת זה ולא לר' יפת הקדמון י, ושערנו ב"כ
 שהוא המחזר של הפירוש על שמות ויקרא העצרי הנמלל ת"י ה"ה ד"א"ף כ"י
 שרצים חצצוהו העתקה מפירוש הערצי של ד' יפת הראשון כמו שרצום עליו
 ג"כ לר' יפת הלוי הנכזר אצו עלי הצלרי, וכאן אני מוסיף סצנת טעות רשימה
 זו, כי הנס ראינו לעיל (לך ק"כ וקכ"א) קלות האיפשרות היות גם ד' יפת
 זה השני לוי, אם נכיח לוי צן יפת הלוי השני שחי צזמנו לצבו, ושאיפשר ג"כ
 שהוא מיוצאי חליו של ד' יפת הקדמון ע"ש, אשר ע"כ נאות גם לו כינוי
 הצלרי, וא"כ אחר שנמלאו צ' ד' יפת הלוי אין לתעוה אם מעתיק אחד
 צחצצו הפירוש הנכזר העתקה מפירוש הערצי להראשון (וזה מפני מלאו צו
 איזה פירושים השווים צצניהם) הוסיף מלות הנכר אצבו עלי מדעתיה
 דנפשיה, כדרך שראינו ג"כ לעיל אלל ד' יאעוה צ"י (לך ד"ח) ע"ש, וצצאלמת
 אינו אלל פירוש צפ"ע לר' יפת הצ', ושם צהערות הכ"ל ספרנו ג"כ שהח'

(ז) העד ע"י כי הנה צהערות (לך 184) הראינו שהמוצא מהראצ"ע צסס יפת על מלות
 ותהי הכנס, וימש חשך, לא לצד שאינם מסכימים עם מה שצח צפירוש סערצי לר' יפת
 הראשון אלל ססותרים אותו ג"כ, ולעומת זה מה שצח צפירוש העצרי זה המיוחס
 לר' יפת מסכים עם המוצא מהראצ"ע צצמו. ולסיבך אעתיק כאן ה"ה מקומות
 המסכימים מתוך השולחות רא"ס כ"י: שצורת ד' כ' הראב"ע: ויפת אמר שהוא
 סס המין כמו ויהי לי סור וחמור. ובפירוש העברי לר' יפת: לא הוה חמור
 אחד כ"א סס המין, כי מנכב הכתיב ודנר כן, — שם ח' מ"ז הראב"ע: ותהי הכנס
 יוסמ אמר כי המ"ס סימן המלרים כי אחת כן מן בנים כמו פת מן פתים.
 ובפירוש העברי: לשון יחיד ורצים יהיה בן בנים כמו קנים תעסה את התצה
 ויהיה כנה (ל"ל כנס) כמו עתה (ל"ל עתס) עתים, אשר (ל"ל אסס) אסיהם, — שם
 ט' מ"ז. הראב"ע: ויפת אמר צצצור זאת המכה שהיא מכת צד, ובפירוש
 העברי: ואמר צצצור זאת העמתדין והיא זאת המכה מכה הסציעות כי היא
 גדולה מכל המכות שהצוה עליהם, שם י' ח' הראב"ע: אמר יפת כי ימים רצים
 צין מכת הצדד וצין מכת הצרצה צצצור שאמר הוומח לכס מן הסדה. ובפירוש העברי
 ואכל את כל עץ הוומח לכס מן הסדה ואכל את פרי העץ משולמח אחר הצדד וכו'
 ועבר זמן ארוך צין הצדד וצין הצרצה, שם י' ב"א הראב"ע: אמר יפת וימש כמו
 יתום (ל"ל ימוס) והטעם כי ימוס חשך שהיה להם ידוע ויצח אחר עץ ממנה.
 פירוש העברי: ד"א יצח זה החשך אחר וימור חשך הלילה ואחר וימש חשך צאר
 כי זה החשך לא יועיל לו אור נרות ואצוקות וכו'.

ד"א"ף נ"י הוליא השואת מתוך פירושם של הראשונים על התורה
 וספר האדרת עם הכמלא צפירוש העצרי שתחת ידו הנ"ל ומלא ל"ב מקומות
 צמצח וצאדרת כולם מסכימים עם מה שצא צפירוש זה, אך מה שצא אלל
 הראשונים צ"ע צ"ס ר' יפת אינו מסכים עם דצדיו צפירוש הנ"ל אלל זה מקומות,
 וי"צ מהם קנתם צלתי כמלאים זו וקנתם מתחלפים ב"כ, ואני אין לפני כעת
 פירושי ר' יפת הראשון לעיין על אלה המקומות הי"צ ולכן דאיתי טוב אשר
 יפה לרשמן פה ולהכות לימים הצאים אי"ה אולי ד' אותי להשוותן צעלמי או
 שילום לעיין עליהם הח' מונק נ"י צפירוש העצרי לר' יפת הראשון המונק
 צפאדיו, ואם המלא ימלאו צאמת סם אז נוכל להחליט צצידור שהפירוש העצרי
 הכזכר אינו העתקה עמנו אלל פירוש עצרי צפ"ע לר' יפת השני שליקט מה
 שליקט זו מתוך פירוש ר' יפת הא' כמו גם מתוך פירושים אחרים מצלי
 להזכיר שמוצם כמנהג המאחרים שהעדותי עליו לעיל אלל ר' ישועה צ"י,
 הי"צ מקומות הנ"ל להראשונים הם, שמות ב' ג', וד' ד', ושם ו' ו' וה' ה'
 וז' כ"ב, ושם כ"ט, וח' כ"ג, וי"צ ב', ושם יו"ד, ושם ט"ו, ושם כ"ט וי"ג

3. — צאותו הזמן ממש חן ההכס הגדול המפורסם

ר' יהודה בן אליהו הדסי האבל שחצר ספרו הנודע והמליון אשכל
 הכפר או ספר הפלם (כפי מה שמוציא צסוף סימן ל"ד וסוף סימן
 קכ"ז) צשנת ד"א תת"ק להיורה, הספר הזה הכולל כמעט כל דצדי הקדמונים
 מן הקדאים כצד כדפס בגזלו (איצפאטוריא) צשנת תקנ"ו לפ"ק, וכשמו
 זו איזה סימנים, דהיינו צסוף האות הלמ"ד מן הא"צ הנ"ח המסיים צמלות
 וכן עושים עד היום הזה [וזמנך] כספח לו; לואת יחרד כל לב איש וכו'
 (אשר צכ"י תמורתם: כן כואת יחרד וכו') השיך לתשר"ק סימן קו"ף,
 ומה שציניהם מן אות הכ"ף של סימן ל"ח עד סוף התשר"ק וכל הא"צ
 הל"ט ותחלת תשר"ק קו"ף עד אות הכ"ף חסדים צנדפס, וכן נשמע זו מן
 האות הזי"ן של סימן שי"א וכל הסימן שי"צ, וגם אות התי"ו שהוא תחלת
 התשר"ק מסימן שי"ב כשתנה צדפוס (יעויין לעיל לד' כ'), ולפי שכמלא זה
 הספר אלל רוצ החכמים לא ארחיב הצנור עליו, כי מקום חצורי זה דק
 למה שהוא צלתי ידוע עוד, ויעויין מי שידלה על אודותיו צספר הנכצד
 של החכס יאטע נ"י (Gesch. des Judenthums II. S. 352—354). ספר
 אש"כ חוצר צדומת ספר ציתן המשכילים לר' נסי זן נח (כספח א') אשר
 אין ספק שהיה לפניו אע"פי שאינו מזכירו, ומעידים על זה: א) כמו
 שנסי הוסיף על סם ספרו הנ"ל עוד כינויו ס' הפלם (לעיל לד' ל"ז ומ')
 בן הוסיף הדסי ב"כ זה הכינוי ס' הפלם על סם הספר אש"כ ב) כמו
 שנסי יסד כל המלות על עשרת הדצדים, והיה הראשון צזה העניין (כספ'
 לד' א') כן עשה גם הדסי את יו"ד הדצדים יסוד מוסד לכל המלות אשר
 הכניסן צזה וכללן צחוקס. ב) כמו שנסי מקדים לפרש שמונה דצדים שראוי
 לכל תחצד להקדימן והם דשמו של הספר ושמו וכינויו ומשרתו ותועלתו
 וגזלו וכשרונו ומנתו (לעיל לד' ל"ט ואילך) כן עושה גם הדסי ממש צמליותיו
 (אש"כ סימן כ"ד). והרצה מן הלשונות והעניינים לקוחים עמנו, אשר
 לר פה המקום לצדדס, וכללל כצד רוצ מה שכתצ דק מתוך ספרי קדמוני
 הקדאים, עם שהוסיף צמחוקתו נבד הדצנים ב"כ דאיות וסעדים משקול
 דעת עלמו. וגם התלמוד ושאר חצורי הדצנים לא היו נכדוים לו, צתכונה
 שאצ מעשה צראשית דר' ישמעאל וצדייתא דר' שמואל ומספרו של ר'

שצתי דוכולו הדופא (הח' דא"ף כ"י כתב שצקצרות קלעא (עצור היהודים)
 צקרים נמלאת עצרת ר' שבת' דניאלו עשנת תשכ"ח לאלף החמישי, שהוא
 זמנו עמס), צדיעת הקורות השתמש צספר יוספין צן ברדין, קורות כפות
 היהודים צתחלת החגלות דת הקראית למד מספרו של ר' דוד המקמץ,
 ספורים של הצל מאלדד הדני ויעקב ברבדין (המזכירים את הקורא צהזיות
 של פליניוס הלעיר צתולדות הענע שלו), צדקוק ציחוד מתוך ספרי הדקוק
 של הקראים, עם שהוא מזכיר ג"כ מדקקים מן הרצנים ר' יהודה חיוב ור'
 יונה צן באנח (דף ע' ע"ב) אשר צלל ס"ב ע"ב נזכר אחר שני אלה גם
 הדאצ"ע צצרכת המתים עם שהוא צלי ספק מוסף ממאוחר מאחד שצעת
 כתבו ספרו היה הראצ"ג עוד צחיים, צמחלוקתו נכד הרצנים וצפרט נכד
 הדס"ב ז"ל ררך דרך הרסצ"ו ור' יפת ור' סהל וצן משיח וזולתם שכל צדריהם
 נמלאים אללו, (יעויין לדוגמא עניין מחרת השצת דר' פנחס צן יאיר (כספ'
 לד 17) ועניין העצור דר' ינחק נפחא (הערה ואל"ה) אשר עליו מעיר
 (אש"כ לד פ' ע"א) שר' חייא עוד לו וכו' ואי איפשר לנו לדעת אנה מלא זה
 ואל איזה ר' חייא כיון), והנה הוא מזכיר צא"צ קס"ג שחצד ספר תרין צתדין
 צז"הל: ויש מלין שויין צהצרתן ושנויים צציאורס תדין צתדין זובין נלמדים
 דצו מארצה כאשר חקרתי וחקתי ס' תדין צתדין הוספות על שמונים זובות
 של צן אשר דו"ת המדקק צמסורות מכתצך עכ"ל, וכן הוא שונה זה צא"צ
 קע"ב לד ע' ע"ט, אשר מעדותו שומעים אנו שצן אשר חצד דק שמונים
 זובין מזה המין, אמנם צהא"צ מן צ' צ' ותרויהן צתדי לישימי (מערכת דיש
 אוח אל"ף) נמלאים ל"ה זובין צמספרו אשר מזה נראה שגם אחר צ"א ניתוספו
 צהמסורה עוד סמנים ממוקרניים מאוחרים ושגם צעל האשכול היה כאחד
 מהם להוסיף על אלה הזובין עוד איזה זובין (מעמליחו רבו מארבה איין
 דאיה שהוספות האלו דצות הן, כי הוא מליה נהוגה אללו כמעט צכל דף
 צדרך גוזמא גם על כל עניין מעט המספר), אמנם עם שהוא חדוש אללי
 הוא עם שמלתי צין המסורות של צן אשר צעלמו צסוף התנ"ך של ד"א
 תש"ע המוכח צאודיסא (פיננער פדאספיקט לד 81) מנווין כ"ה זובין מזה
 המין אשר צעל המסורה מעיד עליהם שלא נזכרו צזום מקום מן המסורה,
 וצאמת ליתרון להבי כ"ה זובין צתדי לישימי דקחשי צהא"צ הנזכר צמערכת
 ג"כ, ולפיכך אעתיקס כאן: אלו תיבות במקרא מן שמים בשני לשונות
 מה שלא נזכר ולא נאמר במסרות גדולות ולא במסרות קטנות ולא
 בדברי ספרים: ולבן, ולצן שנים, ולצן אדם לוקתך. — ותכן, ותכן לצנים,
 וחנדיהם עיטס ועין דמון ותכן. — וחריקותי ואתכם אזרה צנוים והדיקותי,
 ארצות השמים והדיקותי. — והפלה, צין מקנה ישראל, ד' את מכתך. —
 וחסרת, על אזנך, לנעט תשכצ. — לרגלי, ויצרך ד' אותך לרגליו נד לרגלי
 דצך. — לעין, ויוד הנוצל מקדם לעין, והנשיא אשר צתוכס. — ישה,
 וזה דצד השמטה, ודע כי ישה. — מרים, וינאלו מדתה, ומן דצותא די
 יהצ לה וגו'. — החגב, את אלה מהס תאלכו, גם מגנה יידא. — קח,
 ויאמר הכהן חדצ גלית הפלשתי, קח על מים רבים. — חלקו, ויותרו
 צצני ישראל, חלקו מחמאוח פיו. — אן, ויאמר דוד שאלו, עד אן תמלל
 אלה. — דימלאים וכל הנצרות אשר חפרו, ויקס דוד וילך. — נקראתי,
 המגיד לו נקרא נקר', ואני לא נקראתי (א"ש צמסורה הגליונות של כ"י
 זה צמקום הליונים מלתי נקדתיי הראשון ציו"ד וראסתר צאל"ף). —

למשנה ואתה תמנך על ישראל, ויוסף ד' את כל אשר לאונו. — קראת, הלוא מעתה קראת לי, על קדחת אתכם (sic), ואיני יודע לאיזה פסוק כיון, כי וקדחת אתכם דדבר' ל"א כ"ט הוא צו"ו ודידמיה קדחי). — רוחה, תשעים וששה דוחה, וכשא המון דוחה. — נשיתי, או לי אמי, נשיתי טובה. — וחנתי, את אשר אחן, וחנתי לבני צעני. — משאת, וישא משאות מאת פניו, כניחך חזו לך. — לבנת, כמעשה לבנת, ואלמנך ועמעד ומשאל ופגע. — חתה, וצני עתניאל, תדלו חתה. — הקרות, ויצאו אל יעקב אזיהם, ויחף את הצית. — יערף, יערף כמער, הוא יערף מנצחותם. — אלה הם הכ"ה ליונים המנוים בסוף הכ"י של ז"א, אשר ציניהם ב"כ קנת שע"פ כמו תבן ולבנת משא"כ צין הל"ח שצמערבת. וזהו מה שיורה שאותו הכ"י כבר צאו בו ג"כ הוספות ממוסדכיים מאוחרים לז"א ואולי הן מאותן שהוסיף הדסי צס' תרין בתרין המדבר צעניין השייך להמקורה, אבל ספר מיוחד בדקדוק לא הזכיר צסום מקום שחבר חוץ מן הכללים הצאים אללו צאש"כ צסימני קס"ב עד קע"ד.

בעל חלוק הקראים והרבנים (כספחים לך 99 ואילך) כבר העליתי (לעיל לך י"ט) שהיה חי צמאה העשירית היא, ושהחותם צדאש הקדמת המאמר ובסופה אליהו צן אזרהם צן יהודה תשני לא היה אלא המעתיק של ס' זה, וזה א) מפני שאינו מזכיר צרשימתו (כספ' לך 106) אף אחד מן החכמים שחיו מתחלת האלף הששי ואילך, והאחרון צומן אללו הוא ד' יפת צן המשכיל שהוא צלי ספק צן סעיד (לעיל לך דכ"צ) צן דורו של ד' יהודה הדסי. ב) מפני שמעיד על דת תפליסיים ודת משוי שהיו צעולם עוד צמנו. ג) מפני שהוא הראשון והמיוחד המציא ספור הדס"ב ע"ד ענק, ונדאה שגם כל טענותיו צדבר חידוש דת הקדלית והתאמנו להדלות עיקרה עוד צימי קדם צהירושלמיין והשמותין והלדוקים והציתוסין וכן כל שאר הדברים והויכוחים הצאים צמאמר זה כולם משקיפים וקולעים רק נבד הדס"ב וטענותיו לפי שלא קודע לע"ע עוד זולתו מי טען נבד הקדאים טענות כאלה. והנה מן הד' כתות הנזכרות שהוא מזכיר מליחות צימי צית שני (כספ' לך 101) הלדוקים והציתוסים ידועים, השמותין כבר אמרנו שכיון צהם אל צית שצאי והנגדרים אחריו (לעיל לך ו') אמנם הירושלמיין אין ספק שכיון צהם אל חכמי א"י צנבוד אל חכמי הצצליין, כי לדעתו גם הם היו מן הנוטים מן הקצלה אשר הכתה שדש דק צצצל לפי דעתו, ודבריו (סס לך 102) הם פירוש על דבריו אלו (סס לך 101) כי סס הוא שונה אותן ציתד ציאור והוא אמרו: ויכשר לומר כי צדאותם החלוק סכפל צין צית שצאי וצית הלל (דומא אל השמותין) וצין ירושלמיין וצצליין (דומא אל הירושלמיין) וצין לדוקים וציתוסים (כאן חסרים צלי ספק מלות ובין הפירושים ובר') אשר עי"ז דונה להוכיח שגם כבר צימי צית שני לא היתה הקצלה מוסכמת אללו כל כמות ישראל עד שיהיו הכל מודין צה צלי מתלקת, וזהו אמרו וראשונים אנחנו מהם וממנו היו גרמזין כלומר כבר נמלא שדש כת הקדאים נרמו צאלו הד' כתות שזכר, וד' המלות קושיותיהן מן דברינו גרמזין הן לדעתי מוספות מן המעתיק אליה צ"א או ממאחר כעין פירוש על וממנו היו גרמזין וד"ל הקושיות שהיו מקשין אלו על אלו (כלומר המחלוקת צצניהם) מרמזין על אמתת דת הקדאים ושדשם צקדמוניות ישראל (וקושיהמלינה של גרמזין אין חידוש אללו מצדדי הקדאים, ואולי הוא נשחת ממלת מרמזין).

והנה דאיתי כי מנאליס קלת שינויים מעטים צין הרשימה אללי (כספ' לז 106) וצין אותה שצקאטילוב ליידען (לז 387) ואין הפנאי שלי מרשה להשוותן, ומצן ממילא שמה שהחשיתי על קלת החכמים המוזכרים צזו הרשימה אע"פ ששייכים להצמן הקדמון שדצדנו עליו נוהס ידידיה ויכין הנטיאסי, ועזרא ולדוק ומשולם המטכילים ואלישע המלמד, ושמידיה וקהת ומשולם צן משה העוזדים ומיכאל העני וישר צן חסד ושילה צן לדוד וחנניה סלוי ולדקה צן חלצון וחיים צן סהל) הוא לפי שלא היתה כוונת חצורי זה אלא הודעת הצלתי ידוע עוד ממה שידעתיו, אצל אותן החכמים המכוסים עוד צאופל וענן אין לך צהס להבדיל על ידיהם כמות החצור צלי תועלת אטו כי רוכלל לחסיצ וליוזל? ולא אעיר יותר אלא שמהם שכל הרשימות סוין צזה שמשימין אצו נסי ועוזדיה הצולדי (שהוא עוצד אלהים ושניהם העתקות מן עבד אאלה הערצי, לעיל לז כ"ה) סעד לצדדינו (לעיל לך י"ג ו"ד וכ"ג) ע"ס, וזה שנית כי בועז שהי"ד י) (או שהי"ד אצל טישענדורף) המוצא צקאטילוב הכ"ל (סס) איננו חכס קדאי כמו שנלמא (מן מספר שני לאצו נסי ושלישי לעוזדיה) שחצו כך צעל הספר, אלא הוא בועז שנמקרא בואל דות המואציה, והנוסח הנכון הוא: ובעז שהעיד בנו כמו שהוא צנכספחים לז 106 ע"ס.

בעל פירוש מלות המטרא צלטון ערצי ע"פ סדר הכתוצים (תרגמה אלאפאט באלערבי) והוא המחצר אשר תרגום המלות שלו על צביאיים וכתוצים מוזכר (כספחים לז 192) צהרשימה הא' נומר י"צ וצהרשימה הצ' נומר ח' ע"ס, אך מתוך שני דפיס המכילים פירושי המלות על התורה לסדרי נו ושמיני השייכים להח' דא"ק כ"י, וכן מתוך צ' דפיס אחרים שהלתי אני ע"י פירוד הניירות מכריכה ישנה אשר הדף הא' מהס מכל פירוש מלות שירות היס והצ' מלות השייכות לסדר צהעלותך נצצדרי לי שהיה כמלא זה הפירוש על התנ"ך כולו. אמנם עוד היום כמלא כך שלס מפירוש זה על צביאיים דאשונים ואחרונים ת"י דא"ק כ"י ארכו צכמו ד' לאלל, דחצו צ' לאלל וחלוי ועציו לאלל אחד ורצע וצו קמ"ה דפיס של כויד חוק ועצומזהי"ד כמו קלף, צכל דף ערך י"ד סודות מכ' עד למ"ד אותיות כי לא כל הסודות סוות, רוצן ארוכות ומניעות עד הבליין מצ' ערציוהן, ומעוטן קלרות המתחילות צכדי ד' אותיות מן השטה ולפניס וכן גומדות אח השטה עד"ז, וזה כשמאריך צעל הספר צפירוש מלה מן המלות יותר ממכהבו צא זה הפירוש צטטות קלרות, מחצר זה הספר צלתי נו"ע, אך זמנו הוא כפי השערתי

(1) אין להסר לעשות ממלה ערצית משושת מלה ערצית כמו כאן ממלת שהי"ד (הנשחת מן שהעיר) סחיד, וכמו ממלת חצן צחכאל הנשחת מן חצן צכחאל (כספחים לז 190 צהערה) וכמו שהעיר כ"ב הח' מונין כ"י צפסרו הנכבד (Not. sur Aboul-W. p. 159.) על מלת סואלי סמלא צדאס ההקדמה של כתאב אללמע לז"י צן נגחא, שהיה צלתי מועתקה מן המעתיק ללסה"ק, ודמה הוא שהיה מלה ערצית והעתיקה צטעות ע"י מלת תפלתו (ma prière.) וצחמת חוניה חלל ר"ת של ססוק לתלים קי"ט קי"ד: סתרי ומגני אתה לדברך יחלתי, וחצו מלחתי עוד צדאס כ"י אחרים ג כ מלות קבילי, תבורי, אשר הרצוניה היה ר"ת של קדמתי בכשף ואישועה לדברך יחלתי (סס קי"ט קמ"ז) והצ' ר"ת של תחי נפשי ותהללך ומשמש"ך יעורנו (סס קי"ט קע"ה) וכן להיפן מויכר ר' מ"צ ענסי צאוצר חכמה לז 97 לתקן צפסר טעיקרוס מלת לחנים צמלות לחצים או ג"כ צחבים ע"ס, אך הלחן זה הדחק צטטל קול הטחנה, והלחנים מעלים לחנה; כי מוצן לחבים ג נגינות, והיא מלה ערצית כידוע.

צמחה העשירית לאלף החמישי, וזה אני שופט משעת הדקדוק שלו
 שהולך עוד בעקבות המדקדקים הישנים צעלי השנים צפעלים והשמות
 הנבזרים מן החסרים והנחים, ומתוך מהות הפירוש צעלמו שאסף זו
 מאבדנות של מחזרים עתיקים, ועל פי הרוצ מן האבדון של עז"ס אע"פי שאינו
 מזכירו צמחו, וזהו ג"כ מה שמעה אותי לחשבה מן הקדאים (מוסיף על
 מה שמעתיק הספר וכל הקונים שלו היו קדאים כאשר נראה צסמוך) עם
 שלפעמים נועה מהם והולך דרך עלמו או דרך מחצר קדמון זולתם
 וכנראה היה פירושו של ד' תנחום הידושלמי כגד עניו וז"כ חי צסוף
 המאה הסיף, צעלי המשנה מזכיר צתואר הראשונים (אלאואיל) או
 הקדמונים (אלקדמא), וכשמפרש מלה מלשון המשנה אומד צפתס: מלשונם
 (מן בלאמהם או מן קולחם) כמו שסותמין גם הרדנ"א ועז"ס דצדיהס
 ז"כ כך. — נראה הכ"י נמלאת אלה הרשימות: אני ה' ה' יאשיהו משה י'
 נשיא ילו' צן הח' הס' אמיהו ישועה צן כנ"ק ה' ה' ה' ח' יבין מ"כ רי"ת
 וכו', ונדף ה' ה': מלך אלע' אלפ' אלי אללה תע' אלרא' עפ' וגפ' עבד
 אלגפאר א' אלמר' הרון נ"ע א' ע' עולו (נ"ל אלולי, יעויין צסמוך)
 נ"ע ודלך מן אלשיך אלשמס שמואל אלכאון, עניינו סקנה זה הספר
 עבד אלגפאר צן הרון צן עבד אלולי מן הזקן שמואל הגזר, ואח"כ נרשס

סנפטר ד' שמואל זה (תם תופי אלמר' שמואל אלמדבור) וצסוף הכ"י
 צאותיות עבדיים ועבדיים: קרא פי האדה (sic) אלכתאב אלפקיר וכו'
 אצדהס לוו ירו' תושצ ירו' תוצ"א צלא"א משה הלוי ירו' ס"ט נתתיו
 צמתנה לזה' כמהר' אצדהס ירו' (הוא דא"ף) שנת תק"ף, ועל הדף שאחריו
 צאותיות עבדיים: אלי מלך אלעבד אלפקיר אלוליד עבד אללשיף אלנהודי
 (אלנהונדי?) אלת . . . — ואח"ז. מלך אלשיך אלשמס עבד אלחק
 בן אלשיך אלחקקה עבד אללה אלמערוף באבן באון ושלום, ואח"כ:
 וכתצ לעלמו העבד הל' הדל שמואל הכהן צן ערי דד הודס (דצ יהודה?)
 הכהן צן ערינו ורצינו עונדיה הכהן אלמערוף באלכאון ושלום, (יעויין
 הערות לד' 169), אח"ז צאותיות משונים: אנתקל בחכם אלביע אלצחיה
 אלי מלך עבד אלגפאר א' אלמר' באדם (צלי ספק נשחת ונ"ל הרון
 כלעיל) נ"ע בן עבד אלולי במב' ל"ג פצה אנצאף מב'. צסוף הפירוש
 כך: כמלו אלפאט אלנביאים (תמו מלות הכניאים) צעזרת המכסה שמים
 צעצים ושוכל באים.

ועתה אני כאלן לדובמא לפני הקורא הסימן הא' מן ישעיהו ואח"כ אוסיף
 עליו עוד חזיה מלות לקועות מן יהושע ושופטים עם תדבומן העבדי
 והעתקתו.

ישעיה א' פסוק ג' אצום מעלף (קריפפע) מן אצוסיס (מ"א ה' ג')
 (יעויין ד' תנחום ירושלמי למלכים ח' ה' ג' מהדורת האחר-
 בריקקער).

— פסוק ד' נזורו חגברו (י"ח ענטפערנטען זיך) מן אשר
 נזורו (יחזק' י"ד ה'). — אחר ורא (דיקווערטס) מן והיו לאחר (יר'
 בריקקער).

(*) זה יאשיהו משה קנה נ"כ פירוש ר' יפת על פרשת תצוה וזקנו חליהו יבין הוא
 כגדו של הנשיא יאשיהו משה הזקן, והיה חליהו יבין חי צעבר ה"ח ב' מארת ליצירה
 והיו לו ח"כ שני צנים, אחד פריהו חזקן צשלשלת הנשיאים (חלל דד מרדכי ד' ה' ע"ב)
 והשני אמליו ישועה זה חזי יאשיהו משה ח"ל.

ז' כ"ד). — פסוק ה' פכו תצרבו (זיהר ווערדעט געטלאגען ווערדען)
 מן הכה תכה (דזר' י"ב ט"ז). — דו סקים (קרחיק) מן ולזי דוי (איכה
 א' כ"ג). — פסוק וא"ר מתוס צחיה ויקאל עזו צחיה (געוונדעט, נאך
 אנדערן געוונדעט גליד) מן אין מתוס (ת' ל"ח ד'). — פלע שגה, חזורה
 גראחה (וואונדע) מן פלע תחת פלע חזורה תחת חזורה (שמות כ"א כ"ה). —
 זרו דרו מן ולזרס צמזרס יעני מא דר אלדרור עלי אלפלע וגירחא, ויקאל
 מא עצרת מן ויזר לת הכזס יעני מא עצרת חדה אלגראחאת ליכרב
 מנחא אלקיה ותעאלג ותסד ותצמד כקולח ולא חזשו מן לא חזסה וגו'
 (בעסטרייעט, נאך ירמ' ט"ו ז', דאז זייט, עס זייט חוץ דיא וואונדע
 ח' ד' ג' קין פולפער געסטרייעט, נאך אנדערן: ייא יזד ניכט חויסגעדריקט
 נאך טוס' ו' ל"ח, ד"א דיגע וואונדען יזד ניכט פֿאָן חייטער חויסגעדריקט,
 ניכט עלטליך בעהאנדעלט, נאך געהעוואט חונד פֿערבונדען, וויח עס חוץ
 הייסט: חונד ייא יזד ניכט פֿערבונדען, נאך יסז' ל' כ'). — לככה רטבת
 מן סרכס נך ואלכ"ף אלתאני פיה תראדפא (ערווייכט, נאך דזר' כ"ח
 כ"ה דאז לווייטע כ"ף זייט פֿערדחפפֿעלונג דעט ערסטען). — פסוק ח'
 כמלונס בערזאלה ורו אלעריש אלמעלק אלדי יבאת פיה אלנאטור
 פסמי מלונס למביתח פיה ורו מתל והתנודדה כמלונס (וויח זיינע
 היסטע, ד"א זיינע האנגעמאטטע וואָרין דער גארטענוועפֿטער חיבערכאכטעט,
 וועסוועגען זיינע זאָלע חוץ מלונס הייסט, עבען זף יעשו' כ"ד ד'. —
 צמקסה פי מקתאה מן כתמר מקסה (חוץ דען קירביספֿעלדע, נאך ירמ'
 וי"ד ה'). — נלורס מחאצרה מן והנשאל והנלור ויקאל נאוסח מן ונלוריס
 ולכו יעני מן כתרח אלקתלי פיה שבת אלנאוס (בעלזאנערטע, נאך יסז'
 ו' י"ג, אנדערע: זיין זארג ד"א דער מענגע דער ערסלאגענען וועגען
 זיהעט ייא זיינער טאָדענהאָלע עהליך, נאך יעש' ס"ה ד'). — פסוק
 י"ג דמוס דוס מן וירעסו וגו' (טרעטען, נאך ג"ז ז' כ'). — פסוק י"ד
 לטרח לתקל (צכ"י לקתל) מן טרחס ועשאכס (לור זאסטו נאך דז' א' י"ג). —
 כללזתי עגות מתל וגללזתי כלכל (חויך בין טוואך, נאך ירמ' כ' ט'). —
 פסוק ט"ז הסזו תדכו מן זכיתי לזי (רייניגעט חויך, נאך משלי כ' ט'). —
 פסוק י"ז אשרו חמון תכשו אלי אלטאלם מן תטה אשרי ומן מעול וחמוץ
 (זיהר טרייטעט הין לונ רוכלזיין, נאך חויז ל"א ז' חונד ת' ע"א ד'). —
 פסוק י"ח וכוכה ונתעאתב מן ועס ישרלל יתוכס (זאסטעט חווי היט
 זיינאנדער רעכטען, נאך מוכה ו' ז'). — כשניס כאלקראמו מן תולעת
 שני (וויח קארזענין, נאך שמות כ"ח ו'), — פסוק כ"ב לסיגיס לזיוף מתל
 סיגיס כסף היו (לז פֿאָלסטען זינלען, נאך יסז' כ"ג א'). — סנאך מזגך
 מן זולל וסנא (דיין טראַק, נאך דזר' כ"א כ'). — מכול מקטוע מן

כלאמהם (אבגעטיטטען, ד"א געטווענט, נאך דעם ראבייטען). — פסוק
 כ"ג שלעוויס מכאפאת מן והסופט צטלוס (בעלזאנונגען), נאך מיכה ז'
 ב'). — פסוק כ"ד אזיר גליל מתל אזיר הרועים (דער העכטיגע, נאך
 ט"א כ"א ח'). — אנהם אתשפא מתל והכחמתי (איך ווילן איינען חונטוטה
 קיהלען, נאך יחזק' ה' י"ג). — פסוק כ"ה צנור כסבך אלתרובאם (מן
 אלמעני לאן אלתרובאם יעמק לה פי אלארץ מתל אלנב (וויא דאז טועלען
 אין דער טועלנגרובע, דא וואו דיא טועלנגרובע עבען זאן אין דיא ערדע פֿער-
 טיעפֿט וויא איינע וואססערגרובע). — דזיליך כצשירך (2) מן את הצדיל
 (דיין לין). — פסוק כ"ט עאלויס מן אלאלא גל"ל אלאללה) יעני
 אלמעבודאת מתל אינזי מואז וקיל אלאלאשגאר לאגל אלדי פיה מתל
 אינזי (פֿאָן דען גרָחֶסען, ד"א דען אונגעבעטעטען גאָטלען, נאך שמות ט"ו ט"א
 אנדערע; ביינע, יא ווערדען זאן איהרער גרָחֶסע וועגען גענאנט וויא דאז
 ראבייטע אינזי), — ותחפרו ותכירו מן יצטו ויחפרו (איהר ווערדעט
 אייך געטייטט זעהען, נאך ת' מ' ט"ו). — פסוק ל' כאלה בבטמה מתל
 סונך האלה (וויא איינע עערעבינטהע, נאך ט"ז ח' ט'). — עלה ורקחא
 מן עלה נדף (איהר בואטט, נאך ויק' כ"ו ל"ו). — פסוק ל"א החסון
 אלסוי מן וחסון הוא (דער וואָבטיגע, נאך עמוס ז' ט'). — לנעדת למשאקה
 מתל פתיל הנעדת (לו ווערף, נאך שופטי' י"ו ט'). — לנינוץ ללשראד
 מן מעני ונולליס (לונ פֿונקען, נאך יחזק' א' ז'). —

יהושע ב' י"ח תקות מסלאך מן הענין ננראה שמונן מלת מסלאך אלזו
 כעונן סלך פֿאָדען). — ה' י"א «עצור צתוך (מן דאכל) מן
 צאלס מעצור. — ז' ח' היובלים הענלחיס (אלמגלבוין) מן צקון היובל. —
 שם י"ט תודה טבח (שבר) מן אס על תודי. — ט' ב' פה אחד קול
 אחד והוא ע"ד כינוי דבר צסס הכלי שלו נקול ואחד והו מן באב תסמית
 אלשי באסם אלתה) יעוין לעיל לז קס"ה. — י"א ח' משרפות מים
 מרחלות (חמאמאת) מן הענין. — י"ב ג' אשדות וואססערפֿעלע
 (צבאת). — י"ג ג' השיחור הילוד (אלגיל) מן שיחור מזריס. — שם
 ל' חות כפרים (רסאתיק) מן וילכד את חותיהס. — ט"ו ג' לקדש ברנע
 (קדם אלדקים) יעוין התרגומים וס' תנזאת הארץ. — שם ז' למעלה
 אדומים נצעת אדומים (עקבה אלחמרא) מן הענין. — שם שם עין
 רוגל (ביר איוב) עיון ס' תנזאת הארץ טס נקדל ביר יואב. — שם ט'
 מי נפתוח (לפתא) וכן עב"ס, עיון לעיל לז רי"א — שם י' בית שמש
 (עמואס). — שם י"א עקרון (עקרי). — שם י"ח ותצנח קפלה (ותבת)

ז) אין ספק אלזי שצמלת רובאם (הצלתו נחלחת צערכי מלין הערבוים נלונר כאן
 טועלנגרובע כמה שתרבותהי, ויהא מן טס רבס סעניינו צתמונה הסעיעית העמיק
 צטנו סחנן, ויעוין לז קנ"ס והח"ו צמלת זו אינזי אלז סיומן התנועה (למה) צערני.
 א) מלה זו נסחתה מן קצדירך ת' קצדירך או קודירך (יעוין לעיל לז קמ"ד).

והנו"ן מקום למ"ד מן ללח רכב, והרדז"ל צטער צן מתרגם נפלה (אנכבת) וכן ותלנה צארן ואין לו דומה, ועצ"ס מוסיף: וי"א קפלה מעל החמוד (ותבת מן עלי אלחמאר) ת' ותללה מן ללח רכב ע"ד לשכה ונסכה (יעוין ר' תנחום ירושלמי לשופטים י"ד ו' מהדורת האזרחריקער). — שם מ"ז אשדוד (אסדוד). — עזה (גזה). — י"ג ג' גזר (גזר). — י"ז י"א בית שאון (sic) (באניאם). — שם ט"ו א"ן ל' (צאק) מן ויאלו. — שם י"ח ובראחו תנקה ותפנה אותו (תנקיה) מן צרו לכס. — כ"ב ח' בנכסים מיט פרוֹדוקטען באתאת). — כ"ד י"ב הצרעה מהומה של צורת (אלעאהח) כמו ואת הלרעה. — שם קשיטה כנס (נעגה מן איט קשיטה אחת). —

שופטים א' ו' בהונות דוייען (אבהאמאת) מן צסן ידו. — ב' ג' לצדים ללדדים ללונו לרמחיס (לגנב יעני לאסנה) מענין וללנינים. — שם י"ג ולעשתרות (וללטוארית?) ללונו לעצודה זרה שהיא צורת גוי, (יעוין כספחיס ל' 64). — ג' ג' סרני לטסיס (רוסא) מן וצעני הסרניס (וכן עצ"ס) ויתכן היות השורש צו שרייהנו"ן נוספת לתפלת (תפכימא) ויתכן היות הרי"ט צו ת' גית"ל ויועתק שרים (אמרא) מן ויצא סגניס. — שם ט"ו אמר יד ימינו השולט צטמאלו ומעט השמוש ציד ימינו (אעסר קליל ואלאסתעמאל ליד ימינה). — שם ט"ז נמד מדת אורך סצין הבדל והאלצע (פתר) מן וגמדיס צמבלותיך. — שם כ"ב הפרשדונה הדעי (אלרות) מן וקרצו ופרטו. — שם כ"ג המסדרונה (אלצפה מן אלקרינה) (א"ש איני יודע איך לקרות אס צלא נקודה על הלדי ויהיה מוצן המלה מלסון סדר כמשמעו מצלי לדעת מה הנלה צסדר זה או צנקודה ויהיה מוצנו הסמון כלומר טיאל אל העס שהיו מחכיס ליויאתו, ועצ"ס מתרגם ג"כ כך אלי אלצפה, ומוסיף וי"א אל השצטיס (אלי אלסבאט). — שם ל"א במלמד צכלי שמכישין צו (במסאם) מענין מלמד, וכן עצ"ס: במסאם מן מעני מלמד. — ד' ו' ומשכת ותמשך ירלה תמשך אכסיס (יעני חגר אלרגאל). — שם י"ח בסמוכה (sic) צמכסה מן הענין וטמו אלקטיפה צציל העטוף צו (באלמלחפה מן אלמוצע ואסמאה אלקטיפה למעני אלאנדראג פיהא) וכן עצ"ס: באלמלחפה וקיל באלכסא באלקטיפה וחו מן עכס והמסכה לרה. — שם כ"א המקבת כלי צדל לכתיסה (אלמרובה) ועצ"ס אחדי צלרו זאת המלה מן והמקבות (בחהער) מציא צסס וי"א אלמרובה אמנס ד' תנחום ירושלמי מתרגם נס ומקבות (מ"א ו' ז') מראזב. — שם צדקתו אין זיינע טאָפּע (פי צדבה) מן כפלח הדמון רקתך. — ד' ו' צחורות גרויח (שהב) ויתכן זולת זה (ללונו לצע אחר) וי"א ממקום שטמו חדר ולסון עצ"ס: ולמד חדר נאך צייניגען געלבע וואָלע וועלבע ריין אויט, אנדערע: ווייסע וואָלע, אנדערע: חדר זייח דער נאזיע ציינער געגענר אויג בעלירקע פֿאָן דאזאסקוס (יקאל צוף צחרא וחו יכון נטיף, וקיל צוף אביץ וקיל אן צחר אסם ציעה פי עמל דמשק. — שם שם מדין סס מקום כאמרך מדין וסצכה (?). ולסון עצ"ס צטער דן: יוסזי על מדין גלאם פי מואצע אלחכם יעני אלקצאה וקיל אצחאב אלמצאלח וקיל סכאן אלבריה לאן מדין וסצכה (?). ציעתין פי אלמדברי ללונו היוצטיס צמקומות המספט והס השופטים וי"א העכהיגיס צסדר טונ,

וי"א שוכני המדנדד לפי שמדיון וסנכה הם ז' מקומות צמדנדד. — שם ל' רחם
 רחמתיים שפחה, שתי שפחות (וציפה וציפתאן) מן הענין, וכן אלל דנדד"א
 ועצ"ס צסס י"א. — ר' ב' המנדרות (ואלמלאחט) ענין השתכלות (כדאה
 גדלונו מגדלים שמסתכלין צהס השומרים) מן ונהדו אליו, וכן פידסו דנדד"א
 ועצ"ס צסס י"א. — ז' ט"ו מספר החלום גדלונו מה שידוענו השלום מנפון
 חיל מדיון ושסופו להנים אותו, (יעני מא ינבי ענה אלמנאם מן כסר עסכר
 מדיון וסירקצה). — שם שם ואת שברו ידלה מה שפטר חזירו של החולם
 צאמדו אין זאת ובו' ויחזק זה המוצן אמרו ואשצור עליו חקי (איוב ל"ח י')
 שדולה צו מה שאומד צזולת זה המקום על הים צדדך העצרה וכאלו דולה צזה
 לפדש עליו אמרו אשר שמתי בצול לים חק עולם (יעני מה פסרה רפיק נאמר
 אלמנאם בקולה אין זאת וכו' ויובד הדא אלמעני קולה ואשצור ע"ח אלדי
 יעני בה קולה מן בעד ללבחר עלי טריק אלתגוו פכאנה בדלך פי חכם
 מה יפסר עליה קולה אשר שמתי וכו'), וזה לשון הדנדד"א: והד' (והמוצן
 הד' של שבר) לשון פתרון ואת שברו ואת פתרונו, וכמוהו ואשצור עליו חקי
 פירשתי לו חקי כלומד ציאתי לו הצול ואמדתי לו לא תוסיף (ואלד' עבארה
 ואת שצרו ועבארתה ומתלה ואשצור ע"ח פסרת עליה שרתי אי שרחת לה
 אלאחד וקלת לה לא תזיד), ועצ"ס מוסיף: וזולתו פידש לשון שצידה כלומד
 מה שסודיע החלום מניפון חיל מדיון, ועד"ז שנדתי על הים חקי גדלונו עסה
 החול בצול לו לא ועצדנכו, וכן מנחס צ"ס מפרש שברו לשון פתרון אך מן
 העניין, וצעל פידוש זה כולל צפירושו צ' הפירושים של דנדד"א ועצ"ס כאחד.
 — ח' ב' מבציר וויכעזע (קטאף) מן וצניד יטיב, והיה משפטו צדגש ונפל
 עמנו הדגש ע"ד ולחוס מלאוס. — שם ז' הברקנים אומדים שהוא קיסס
 של קנים (בראיה אלקצב) והיא צ' מלות מן הצרו החלים ומן ושטה קנים,
 ויתכן שהוא מין מן הקוליס. — שם י"ג מלמעלה החרם אומדים צשעת
 ציאת השמש כמו ועד מעלא שמשא ומן האומד לחדס. — שם כ"ו השחרונים
 תכשטיין צדמות לצנה חדשה (אלאהלה) מן השצניסים והשחרונים, וכן דנדד"א
 ועצ"ס. — שם כ"ה נום הרהגעהענגע (שנף). — שם כ"ו והנטיפות
 (ואלנאנאת ?) + — שם שם והענקות החזוקעטטען (ואלקלאיד). —
 י' ח' וירעצו וינעתו (וארהבו) מן תדען אויב. — שם ט"ז ותקצר נפשו
 בעמל ישראל קצר גדלונו צנינוח אויזיהם עליהם (קצר מראדה פי תמכין
 אעדאיהם מנחם). — י"א ל"ה הכרע הכרעתני כפוף כפפתיני מן ויכדע
 על צדכוו גדלונו עשיתיני ע"י גדלונו לקיים כדרי צך כחשון צנים הכפוף צמדירות
 ועצון על פירודך, וי"א צהקדים אות על אות עכור עכדתיני כאמדו ואת
 היית צעוכדי ידלה אלכלס צין צני אדם לפי שע"י קיוס כדרי צך אין דרך לי
 להטיחך לאיש צכדי שתסופעי צצנים ואשמח צהס ואצנה ממך עד שאשאר
 ערירי ונכלס (אנחא אנתיתני מן ויכדע ע"צ יעני געלתיני במא ארידה מן
 תחבית נדרי פיך כאלמנקטע אלטהר אלגאתי נמא ואספא עלי פראקך
 ויקאל בתקדים חרף עלי חרף אפצאחא אפצחתיני בקולה ואת היית צעוכדי
 יעני אפתצח בין אלנאם בחית אן מע תחבית מנדורי פיך לא סביל לי
 אלי זינתך פתרוקין אולאדא ואסר בהם ואתכתר מנך פאבקא וחידא

מפתצחא). — שם מ' לתנות לזקרו, וי"א לספר מן לתנות מדדז ידלה
 סהן מספרות ומודיעות לה מן החדושים שנתחדשו בזאת הסנה כגון ומי
 שמתה מן הנסים זשעת לידה ומי שנסאלת מהן שכולה מצניה ומי שנספער
 צעלה ומי שנתגרסה מצעלה אשד מכלל כל אלה הסיפורים תקבל תנחומין
 על מה שהיתה מוסרת נפשה צעזילו, ותיקל עליה הסבלנות על מה שהיא צו
 (ללזיזארה מן אלמעני וקיל ללחכאיה מן לתנות מדדז יעני יחכוך להא
 ויחדתונהא מא חדת פיתלך אלסנה מן אלאמור אלמסתטרפה מן מות
 מן מאת מן אלנסואן ענד אלולאד ומן תבל מן תבלת מנהן אולאדהא,
 ומן פקר מן פקרת מנהן זוגהא ומן טלאק מן טלקהא זוגהא, אלדי ענד
 מנמוע דלך תסלא עמא כאנת חתוק אליה נפסהא, ויסהל עליהא
 אלאסתמראר עלי מא הי בסבילה). — י"ד ט' וירדהו וסודידהו (ואחדרה)
 מן ויורד על הכדונים. — ט"ו ט"ז חמור חמורתים לצור שני לצודים
 (צבאר צבאראן) מן חמרים חמרים, וי"א חמור טל צ' לתנות לזוכו סינק
 מצ' לתנות מן הידוע (ויקאל חמאר חמארתיך יעני רציעה (אולי ל"ל
 ראצעה) חמארתיך מן אלמשחור. — י"ו י"ג מחלפות פועשטען (צפאר)
 מענין חליפות. — שם י"ד המסכת פתרהחיג (אלסתר) מן ויגל את
 נסך. — י"ח ז' מכלים בעזיידיער (מכבל) מן הלל תכלס, וי"א חסר
 (מעזו) מן ולא הכלמנוס כי אין ענין לכלמה כאן (אד לא מעני ללכבל
 ההנא. — שם שם יורש עצר יורש מקומו כלומר מנין עליו או אינו כותן
 זולתו ליכנס צו כי הוא (מלת עזר) צמקוס תעלדני (שופט' י"ג ט"ו), וי"א
 ע"פי הפירוש הצ' של מכלים ואין חסר מן העוז תאומה ולא נעדר ולא
 מונע מענין והורש לא הודישו ווארת מוצעה יעני חבם עליה או מנע
 גירה מן אלחצול בה בחית הר מהאם תעלדני ויקאל עלי אלתפסיר אלתאני
 פי מכלים ולים עאיז מן אלכיר שי ולא מנקטע מנהא ולא ממתנע מן
 מעני וחוריש וגו') יעוין פי' ר' תנחום ירושלמי על פסוק זה מהדורת האחר-
 בריקקער. — י"ט ב"ב ונדענו כדי טנדע אותו ידלו צו ליחוד מן עאלמד
 אנשי סדום ונדעה אותם (חתי נערפה יענון לגאמעה מן קול אהל סדום
 ונדעה וכו'). —

במשוש עושי תלכה צמים דנים צהתקדנס אל מחוז חפסם, אחרי אדכו
 להם ימי דחפס צין השמים והמים, כן שס אנכי צהביעי אל האלף
 הסשי אשד בצול שמתיו להחלק הא' נוספדי זה, והיה לי לעמוד אלל בצולו
 מצלי לעצרו, אלף לפי שהציאני הצורך צמקומות לדנד על איזה צעלו זה
 האלף אנוסף ידי צעזיל הסדר הנכון לרמוז עליהם כאן צקלור, והראשון
 המתילצ לכנד עינינו הוא

ר' שלמה הנשיא המכונה **אלריים אבואלפאצל** ולפעמים ג"כ
 צתואר אלסייד (כספ' נד 144) ויעוין עוד לעיל לך קי"ד וצבערות
 לך 190, ומוצא ג"כ מן המאחדים לו הכותצים ענדית צתאר הנשיא קתס,

ובהכנתו ערצית צתואר אלריים סתם, שחי צחלו הראשון למאה הא' של האלף ההוא (הערות ל' 178) ושם שערנו ב"כ שנכתב היחס (נספ' ל' 58) נשמעו אציו ערציה וחקנו צועז (ת' שלמה הנדפס סס צטעות), ועם שזה היחס מסכים ב"כ עם היחס שנאגרתו אלל הח' ד"מ ט"ג נקאט' ליידיען ל' (335) מ"מ אין זה עיזו אותי מהסערתי ז', לפי שאם נכתיב לצעל כתב היחס את ד' שלמה הב' צן דוד אי אפשר שיהיה אציו של

פאצל בעל הסדור (סס ול' 144), ואנחנו איננו מולאים עוד חכמים אלל הקדאים צכיני פאצל או אבו אלפאצל זולתם, וחון מזה הסדור חזר עוד ספר אחד צלתי ידוע עכיונו (הערות ל' 192 בהערה נומד י"ג), והנה היה כזו לפניו ד' דוד צן חסין מסדר סדור (לעיל ל' ק"ע) ופאלל זה שחי צחלי הב' למאה הא' הוא השני צמלאכה זו, ועמו צומן אחד חי עוד מחזר סדור שליטי) שצטתמטיין צו הקדאים עד היום והוא החכם הגדול והמפרט המליוין

ר' אהרן הרופא בן יוסף צעל המצחד נ"ע שסס לו את הדאצ"ע ז"ל לדוגמא צפירושו הכפלא הכ"ל על התורה (וכזו חוזרו כמה פירושים על פירושו זה, כמו מן ד' אצרהס אחד, המוזכר בהללכ של ד' משה מלורודי ששלחה לר' יוסף הטרוקי, ומן ד' אליהו דצנו צסס פאה, ומן צעל דד מדכי (ד"מ ל' י"ד ע"ג) ומן הרצ יס"ד כ"ע צסס טירת כסף הנדפס) וחזר ב"כ פירושים על כציאים ראשוניים וישעי' ותהלים ואיוצ, וחזר ספר קטן צדקדוק צסס כליל יופי וכדפס סכת השמ"א צקוסטאכניכא ע"י ינחק צן יהודה צן אליכו צן אצרהס צעל ספר יסוד מקרא, צלירוף קלת הוספות צסוף מן המוליא לאור, וחזר ב"כ הרצה פיוטיים צסדור הכ"ל והפיוט אלולה עמק וס קדוש על הקדמת סנת עשה עליו פירוש ד' עשה מלורודו צד' יהודה מרולי ואין המקום כאן לדבר על ד' אהרן זה וצפרט אחד שהוא וספריו ידועים, אלל זאת אעיד שעס היות שלפי העדלת הכותצים האחרוטים מן הקדאים היה חי צקוסטאכניכא, מ"מ ע"פ העדלת עלמו צפירושו לסמות י"צ צ' היה עכ"פ מקודם לזה חי צקדים צאמרו סס: זה לו י"ד סנים קודם זה הפירוש סנת ל"ט צפרט והיה לרצנים מולך תשרי ואנחנו דאינו היסן קרוב צזדיחת השמש והראינו אותו להרבנים הנמצאים שם באותו מקום הנקרא סולכאט עב"ל, וסולכאט הוא צחלי האי קדים הכ"ל (יעוויין לעיל ל' י"ז בהערה). — וצימיו חי עוד חכם גדול צמלרים והוא

ר' ישראל הדיין בן שמואל המערבי (יעוויין עליו בהערות ל' 148, ול' 176) שסמן עלמו צעדיות על ר"י הדואה ואצו סעיד כגד דעת ד' ישועה צ"ו צמקלת, ואחריו גס תלמידו ההכם

ר' יפת הרופא בן דוד בן שמואל בן צגיר (צעיר) המכונה צערבי אלחכים אלצאפי (יעוויין עליו בהערות ל' 188) שחי סציו סוף מאה הראשונה לאלף זה, והיה א"כ צן דודו יתד קדמון מעט של החכם הגדול

¹ הסדור הזה אינו מחזק אלל הפלות וסירוטים לימות החול, ולכל סצחות הסנה ומרעדים כלזו, אלל צ' הסדורים לר' דוד צ"ח ולסאלל היו מכילים מוסוף ע"ז ב"כ מו"מ על דברים תורניים סונים ונוסחי סטרות כתוצות וביטיין וכדומה (נספ' ל' 89 והערות ל' 177) וכעין סדורו של סאלל הוא ב"כ החזינח (הערה ב') צמקלת.

ר' אהרן בן אליהו גיקומידיאו הנולד צמלרים והיה חי בקוסטאנטינא
 בתחלת המאה ה' לאלף השטי, הוא חזר ב' ספרים נצחיים ידועים,
 שהם ס' כתר תורה (פירוט על התורה) זו בלה דעת עלמו צעירות, וכן ערך
 (ס' המלות) זו סדר אסודי העריות עפ"י דעת ר' שלמה הנשיא ור' ישועה צ"י
 (יעוויין קאטע. של הח' ר"מ ע"ש ל"ג) ועץ חיים (צפילוסופיא) שזזה האחרון
 שם לו את הרמז"ס ז"ל לדובנא, ושאל כל ידיעותיו מדיעות חכמי הערביים
 צפרט וציחוד מספריו של ר"י הרוואה ואחריו מספריו ר' ישועה צ"י ור' טושיא,
 והוא מתואר בתואר האחרון ככדי להצילו מר' אהרן צן יוסף הכ"ל המכונה
 הראשון, על אודותיו יעוויין מה שכתב הח' דעליטש נ"י צמיהודא שלו לס'
 עץ חיים הכ"ל (לויפליג 1841) והאחרון מן האלף הזה שגא זכרנו
 מספריו הוא החכם

ר' שמואל הרופא בן משה המערבי שחזר ספר המלות שלו בלשון
 עדני צנת ה"א קל"ד, יעוויין על אודותיו ואודות ספריו בהערות
 הערה ה' ולעיל לר' מ"ט. —

הס' סודר החלק הא' מספריו לקוטי קדמוניות כהלכתו, כאשר זכיתי לסדר
 אותו כן לזכה לסדר גם שאר החלקים צרובמתן, צעודת האל הבומד
 צעדי וישועתו, צורך עדי עד שם תהלתו.

ת.ם.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is too light to transcribe accurately.]

נספחים

אמר שמהה מקרוב בשוני ידידי החכם רא"פ נ' שהצליח למצוא פירוש עשרת הדברים לר' נמי בן נח בשלמות, כ"י מחזיק כ"ה דפים נייד בתמונת רביע בוגין בכתב ישן והי' מטובו להעתיקו ולשלחו לי לשום עיני עליו ואמרתי לספחהו ו הנספחים מתחלתו עד אותו מקום שהעתקתי בפנים המתחיל וראיתי המשכילים וכו' מפני שראיתי תועלת בזה לקורות הליטערא"שור. והנה להעיר און הקורא על קצת עניינים בקוצר מלין, מה שנוגע ללשונו ומליצתו הדידאק"טית מצאנוהו עוד עומד על מצב מחברי המדרשים של אותו הזמן ולשונו הוא כעין לשון התד"א וכדומה, והוא משתדל להרחיק ההגשמה מהבורא והתוארים הנאמרים ממנו כמו ר' דוד אלמקטן הבבלי כמ"ש שלא יחארו המתארים ויגבילוהו המדברים וכו' ומתאמץ להכניס כל המצות תוך עשרת הדברים וקידם בזה את הרס"ב ז"ל באזהרות שלו (עי' קבוץ מ"ב דף 86 ונחל קדומים להח' דוקעס דף 48. וסובר ג"כ שהחטא בא מזהומת הנחש ומשקרה, ומשתמש לרוב בהביאו רא"י לדבר מה בתמונה ההניונית ואומר כל א' ב' ולא כל ב' א' בד"מ כל חכם מליץ ולא כל מליץ חכם, כל רוצח ונואף ונוגב חומד ואין כל חומד רוצח ונואף ונוגב, ומזכיר בעלי המקרא בננוד אל בעלי המשנה, א"ב כבר היתה כת הקראים כת מיוחדת בימיו זולת הענגיים (עיין בפנים אצל ענן) והוא הוא אשר התחיל לכתוב בלש"הק אחר ענן שהיה עוד כותב בלשון ארמית תלמודית ולכן לשונו לשון מדרשי וכשמתחיל לנסות עצמו בדברי מליצה מתנהג עוד בכבודות בכבוד לשון ולא זו בלבד אלא שהוא מתפאר בהתחדשות זאת ואומר: ובארתי בשפה ברורה בלשון צחות בדברי העבריים ולא בלשון אשורים וארמיים שהוא לשון חרפה וכו'. ומימיו ואילך התחילו לכתוב עברית ורק במקום שרצו לפשט דעתם בין ההמון כתבו ערבית, כמו ר' בנימין הנאוואנדי שכתב ס' משאת בנימין בלשון עברי ופירושו על קהלת בלשון ערבי שהוא כולו מוסר לההמון וכאשר תראה מתוכחת מנלה של ר' סהל ומהשנות של ר' יפת. והנה אע"פי שהיה מזרו עוד ללמוד התלמוד וההלכות והאגדות כמו שמחייב בין הי"ב מדות שמנה שצריך אליהם כל פותר ספרים גם זה שיהיה כפי בתלמוד וההלכות וילמוד תוספת (התוספתא) והגדות וכו', וכן עוד להלן כתב ולהבין במשנה ובתלמוד והלכות ובתוספתות קטנות וכו' בכל זה ראינוהו כמו כן כבר משתדל להמשיך אנשים לדת הקראית ולעזוב מנהגי אבותיהם אפילו אם הם ישרים בעיני הבן באמרו: כי כל העושה אחת מן המצות ויותר מדעת נפשו או ממה ששערום אבותיו

ושמו בידו ואומר כך ישר וכך הטוב כמו שאוהב וחופץ ובתורה כתוב הפך דבריו (כיון בו אל בעלי הקבלה) חייב, כי חוב לזנוה ולנטוש מה שעשו אבותיו ולעזוב מה שמו בידו ומה שאוהב וחפץ ואפילו אם ישר בעיניו ולעשות מה שכתוב בתורה שנאמר לא תעשון ככל אשר אבותינו עושים וכו' ואומר האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו וכו' וכל בר דעת יכיר בדברים כאלה שהם דברים של הדרשן המשתדל לפשט את שיטתו (פרופאנאנדיסם) בין האנשים וביותר בין צעירים לימים להדיחם ממנהגי אבותיהם שהורגלו עליהם מנעוריהם, וזאת ההשתדלות נפגוש עוד בזמנים המאוחרים וביחוד בזמנו של הרם"ג ז"ל אצל ר' סהל ור' יפת ור' סב"י ואחרים:

פירוש עשרת הדברים של הרב הגדול המשכיל הקראי רבנו נסי ב"ר נח נב"ת.

פתח המחבר ואמר

בשמך חנון ומסייס חנור, מי כהחכם מי יודע פסר דצר וגו' סכל מי שידע לפסס זלדק עשרת הדברים זידוע סהוה חכס ודחי צפתרון הספרים כמסע הדריק ודומיו סזחר ופתר דצר דצור על חסניו וצוריו סנחמר: צעצר הירדן צלדן מואזס הוהיל מסע צחר חת התורה הזחת, חמר ומי יודע פסר דצר ולח חמר פסר דצרוס, וכסר לומר כך סחס יודע חסס לפתור דצר חחד יקרח חכס? חלח ללמדך סכל מי שידע לצחר ולפתור חפילו דצר חחד מעסרת הדברים ודחי הוה חכס חייצ להקרחות, וצמח דצרוס חמוריס צמי שידע לפסס מענה החזות והתורה ולח כמלדן הסמות והדצרה ססמלדן [חין] רחוי להקרחות חכס, סכל חכס מלין, ולח כל מלין חכס. חמר חכמת חדס תחיר סניו ובר', סהחכמה תחיר עיני צעלוה ומחייס צעולס הזו וצעולס הזח, סנחמר ודחו צני יסרחל חת סני מטה כי קרן עור סני מטה, וחמר והמסכילוס יזחירו כזהר הרקיע, וחמר כי צלל החכמה צלל הכסף ובר', וחמר מי חכס ויזן חלה ובר' סכל סומר דרכו עליון הוה חכס ונוכל ומכסול רעעיס סנחמר סומר מורה לח ידע דצר רע, וחמר מי חכס ויסמר חלה ויתצוננו חסדי ה', סכל מי סהוה חכס מתצונן חסדי ה' חל סדי ונסלחותיו ומורה לו על גמוליו וטובותיו סנחמר חסדי ה' כי לח תמנו כי לח כלו רחמיו, וכמו סנחמר חסדי ה' חזכיר תהלות ה' ובר':

אלה פתרונות עשרת הדברות

אמר נסי כסיהס מדצר חלחוס חייס עם הדריקיס חחאסיניס הים מדצר צסגרה וססקט צנחת ומרבוע, חלל כסדצר עשרת הדברות חל סדי עם מטה ע"ה ויסרחל על הר סניו דצר עתהס צרעס צחומה וצרעדה וצבעישה צקילות וצקיקס צספרות וצלמידוס צעמוד חס וענניס, סנחמר וכל העס רוחיס חת סקולות ובר' וחמר חת הדברים חלה דצר ה' חל כל קלכסס ובר' צעצור סתהיס חומת חל סדי וסחור על יסרחל חלה לנטות ולסור מדרכי חל סנחמר ויחמר מטה חל סעס חל תירחו כי לצעצור נסות חתכס צח חלהיס ובר', משל למה הדצר דומה למלך סהוה מדצר ומסיח עם צני ציתו ועצדיו וחגטי ממ'כתו ויודיו, כסיצחו חליו יצחו צלח חרנות וצלח מניס וצלח ססק וצלח לניס ורמחיס וולתס, וכסידצר חליהס דצרו הס רכיס ונעימיוס סהס לפניו כחרסיס וכחלמיוס, חלל חס יצחו חלחכיס מן מלכי תכסיסיס ולוריס מן כוס ומלכי חייס לסחרל לסלסס חמלך והצגירה ועמחס מנחה חמרה ותשורה, חייצ להכחות להס גדולה וצצורה צסחד וחומה צירחה וצרעדה וצבעדה ולהריק חניכיו כדוריו וסלסיו וסני

רכזו ומכשיו וניתן לכל א' וז' מהם חלו' ולגור וחיותו להכרות להם חיותו ובדולתו של א' יהיו מורדים למלך ועל ממלכתו, לפיכך דבר חל עליון עס ישראל צקולות וכלסידים וצטופרות, אמר דבר ה' ובו' מתוך האש, ולמה מתוך האש ולא מתוך דברים אחרים נצדו ונלטו עשרת הדברים? מפני שנמשלו צהב וצכספ הכרף והמוקק צאס שנאמר חמרות ה' חמרות עהרות כספ לרף ובו', ובתוצ ויש מצד מלך ומטהר כספ וצאס את בני לוי וזקק אותם כזהב כספ, שהתורה שומרה ועושים עתידה ללרף ולצחון אותם כזהב וכספ שנאמר והצאתי את השלישית צאס ולרפתים כלרף את הכספ ובצחון את הזהב, ועוד נקראו הדתות אש ונמשלו דברי חל שדי לחס שנאמר מימינו אש דת למו, ולאמר הלך כה דברי כלס נאס ה' ובו', ועוד עשרת הדברים נאמרו צלשון יחיד ולא צלשון דנים, חכמי ה' חלתיך, לח יהיה לך, וכן הנשאים. ולא אמר חכמי ה' חלתיכם, לח יהיה לכם, שיהיו הכל שרים עשירים וחציונים גדולים וקטינים, ויחשבו כל אחד צלצו שעמי נדבר הדבר ולי נאמר, ויהיו כלם פה אחד, צחקות וצמלות של חל המיוחד :

יעוד עשרת הדברות, חמש הראשונות יש בהן לחל שדי שני שמות יהיה חלתיך צכל ח' וח' מפני שהקדמוניות נאמר צעבור חלסים חיים לכצדו ולהתקדש לו וליתור ולעצדו, ומשלם עקב שוממם ושכרם, ומאצד עוצמם ומכניעו וסוצרו, חל חמש הדברות האחרונות חין צהן עס חל עליון כל עקר מפני שנאמרו צעבור זדונות וחטאות ועונות כל צטר, לפיכך לח נכתב צהן עס צעברות דר :

יעוד עשרת הדברות ששמעו צמינו מפי הכצורה חייבים צהן צעשייה וצחמונה צכל העולם וצכל דירה צכל רבעים וצכל עתות וצכל זמנים וצכל שעות וצכל מקומות וצכל מושבות וצכל מדינות וצכל חרצות דנים ויחידים גדולים וקטינים עשירים ועניים דלים וחציונים מעצדים וצני חורים מתושבים וברים מאזרחים וחדירים, צחקן ישראל וצחוצה לחרן, ויתצד ויתקיש חל עליון, שאין דבריו לח עקר ולא שניון, שדבר והסיח עשרת הדברות, ולא אמרם לח צחיק ולא צברון, ולא צפה ולא צלשון, לח צאצר ולא צהרבהס, חל לחי כה הכדד חליו שנאמר ודצרתו על הכניחים וחכמי חזון הדציטי, שלח יתחרו המתחרים, ולא יתוררו ויבצילוהו המדברים, יתרומם שמו ויתעלה זכרו לדורי דורים :

יעוד כי עשרת הדברות, הן שרס ומעיין לכל התורות, וצהן תלויות כל המלות, צמה צמני חדס חייבים לעשות, ומה שאינם חייבים לעשות, צין שנעשים לחל צין שעשים צציות חל לחל, כסס של דברים שמתחייבים ונעשים צעולם הצשתנות עקרים מן הצרחה והיליה הנצרות מששת ימי צרחסית מצרצע טעשים ומן חליותו וחלותיות שין אשס והחוייר והמים והרץ ונמדים, כל [ל' וכל חו וכסס שכל] התורות נלטו מעשרת הדברים, וצסס חלסים עקר וקצ תורת חלסים חיים, כך עשרת הדברים צלשסה דברים וצתמורס תלוים, החמ"ת והטו"צ והחוי"ס, יהסק"ר והכ"ע והמור"ת, להודיען שכל החמונה ומעשה הלקה תלוים צהחמת וצהטרו והחיים, ועקר ושרס [של הטוב] כולל החמת שנאמר וז' חלסים חמת, כי לקח טור נתיי לכס, וכל חון ועתל תלוים צסקר וצכר וצמות, ועיקר מעקשים השקר שמתנו צזה רעה על העולם מפני הנחש שיאמר ויאמר הנחש חל חלסים לח חמת, חל לח חמת, ולא רע מן הסקר :

יעוד עשרת הדברים חין צמה טור מן הדבר הראשון חכמי' חלתיך, ולא רע מן הסבור החחרון לח תחמוד צית רען, עשחס חלמי המערכה, צלחסס וצטופס כחומה וכמטוכה, וחס לח תלח לח תחף לח תבנוצ קסים מהחמוד, חמי חומר לך לח כן הור סהור שרסס וחס ענפיו צקוים לעמוד, שצעבור החמוד הרב החלצ לצרות, וזו היא מלות לח תלח, וצעבור סחמוד והתחזה הרב חצשלוס לחמון, צעבור מלות לח תחף, שכל דורח ונחף ובונו חומד, וחון כל חומד רוח ונחף ובונו, שיש צברים אחרים שחומדים אותם בני חדס, שצעבור החמוד הרב יהוסע לעכן שנאמר וחלחה צלל חדרת שנער חמת טובה ובו' וחחמדס וחקחס ובו', שכל העוצר על חלה סתי הדברות כחלו עוצר על סמנה דצרות האחרות, וכל העוצר על הסתים וצמנה, נטס ועוצ תורת חל חמונה, כסתרוני למטה צלבור וצחלוק צלחב וכשרון צאשור וצקדוקן מן הסורה והחון, ודבר הכצורה והתקושט למלות מעקר הצריחה והצחת המלות צעשרת הדברים, חמת 1) צמיונה סצורים וצברורים, לחל חלוקי כל דבר ודבר חסתרס וחשע; לחלמי [ל' צלחסי] כל צטר מסליח לעשות חמן צעור חל :

(1) ד"ל ממורה אחת צעשרת הדברים הוצדרו ונפתרו הדבס מלות.

עשרת הדברים הם יתחלקו על שני חלקים. **א'** חוצה להאמין ולעשות בכל זמני וזמן
 מקום, וזה יתחלק על שלשה חלקים, **הא'** חנכי ה' **אלהיך**, ו**הב'** זכור את
 יום השבת. ו**הג'** כגד את חייך ואת אמן. **הב'** מהם חוצה שלא להאמין ושלא
 לעשות [ל"ג לעשות] בכל זמן ובכל מקום וזה יתחלק על שבעה חלקים. **הא'** מהם לא
 יהיה לך, **הב'** לא תשא את שם ה', **הג'** לא תרנח, **והד'** לא תנאף, ו**הה'** לא תבנוז,
 ו**וה'** לא תענה צרעך, ו**זה'** לא תחמוד 1 :

ועוד עשרת הדברים יתחלקו על שני חלקים, פירוט, הראשון מהם הוא הבדל ידיעה
 ולהכירה שנאמר חנכי ה' **אלהיך**, ו**הב'** מלות חקוקה ליעת ולמעשה. והוא יתחלק
 על שני חלקים, ראשונה היא מלות עשה והיא על שני חלקים. **הא'** מהם זכור את יום השבת,
 ו**הב'** כגד את חייך, והשנית מהם מלות לא תעשה, ובס היא מתחלקת על שבעה חלקים.
הא' לא יהיה לך, **הב'** לא תשא את שם ה', **הג'** לא תרנח, **הד'** לא תנאף, **הה'** לא
 תבנוז, **הו'** לא תענה, ו**זה'** לא תחמוד. ועוד הפורות צדורים ועשיות מתחלקים
 על שני חלקים, **הא'** מהם מלות שאנחנו חייבים צו נפש ולא לעשות אותן צורך
 וצורה, והוא כמו יתעלה שמו אשר הוא אחד, והפורות על פשעים עונות וחטאים
 וזולתם, ו**הב'** מהם מלות שאנחנו חייבים להאמין בהן בכל נפשותינו ובכל מאדנו,
 ולעשותן בנוסנו ובכחנו, והוא מתחלקת על שני חלקים, **הא'** צורך כלו כרחיית הבורך מכל
 שומאה והדומה, ו**הב'** צאחד או צניים מן האצרים כרחיית ידים ורגלים לתפלה 12
 ומילת הערלה וזולתם :

ועוד המלות יתחלקו על שני חלקים, **א'** מהם מלות עשה, והיא מתחלקת על 3'
 חלקים, **א'** מהם חייבים לעשותה בכל הארצות בכל זמן ובכל שעה גדולים וקטנים.
 והיא מתחלקת על שני חלקים, **א'** מהם חנכי ה', ו**זכור**, ו**כגד**, והשני מהם ארצות
 רעים ומילה וזולת וכדומה. ו**הב'** מלות שאנחנו חייבים לעשותן בזמן הזה ולא בזמן
 אחר, צאדן הזאת ולא צאחר הארצות, כמו הקדושות ועולות וזבחות פסחים והזבחות.
 ו**הג'** מהם מלות לא תעשה, והיא מתחלקת על שני חלקים. **א'** מהן חייבים שלא לעשות
 בכל הארצות בכל רגע ובכל שעה גדולים וקטנים, והיא מתחלקת על 3' חלקים, **א'**
 מהן לא יהיה לך, לא תשא, לא תרנח, לא תנאף לא תבנוז, לא תענה לא תחמוד,
 והחלק השני לא תקום ולא תטור לא תעשוק ולא תגזול וזולתם. ו**הב'** מהם מלות
 שאנחנו חייבים שלא לעשותם היום ומחרים למחר, צאדס הזה ולא צאדס אחר, כמו
 ואל חסה צדקת שמתה וכו' צאדס הזה, שאם טהרה מותרת לבלות זמן אחד, וכאחר
 ואל חסת עמיתך לא תחן שכנתך, ואם את אישה מותרת להנשא :

הדבור הראשון אנכי ה' אלהיך

כל האמת והשלום והיושר והכשרון והצדק והאמונה והחיים והטיב והחסד והרחמים
 ידעת אל המיוחד שהוא אחד ואין שני לו ואינו נמדד ואין לו ערך ולא דמות
 ותמונה ותצנית ולא חצר ולא עוזר, והוא אל המושיע ומוסתתר ולו הנסתרות ולו
 הנבלות, לשמוע לנצחיו ולהתפלל לסניו ולחלות פניו ולעצדו זיכאה ושמחה ולביל
 צדעה כל שיהא ולאסבה אותו בכל לצ ובכל נפש וכל מאד ולדקא צו וללכת אחריו,
 ולעצד ולירוח ומשכנו ומקדשו ושמירת מועדו ושנתו ולקדשו וקדושות ועולות
 ושלמים ונדרים ונדבות וזבחי פסחים וחטאות ואשמות ופרומות ומועשרות ורחשיות
 וצבוכים ופדיון צבוכות ויראה כל זכור ושימת מלך, והאצת רעים ושנאת אויבי ה'
 והוכחת מוכחים והתוודות על עונם וזכור ואל תשכה וכל דוויאס תלויים צדור
 הראשון חנכי ה' **אלהיך** :

1) ר"ל ב' מלות עשה וז' מלות לא תעשה.

2) צהיקס מן הכהנים כב' ורחלו אהרן וצניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם
 צבואס אל אהל מועד ידחלו מים וכו' ומחיוז רחילת ידים ורגלים הקיסו
 לרחילת הנקצים ע"ד כל שכן להטהר מהטוהף, וכמו שראוי לאדם לצדוק
 נקציו קודם התפלה, כן חיוצ לרחון נקציו צמים מן השתן כמו שנוהגים
 הקראים עד היום, וגם זה לא לצד קודם התפלה אלא בכל זמן לאתם
 לנקצים. **א"פ**

הדבור השני לא יהיה לך אלהים אחרים

אלה הדברים וחלום כל עול ורע ושקר וכזב ומרמה ומות ורע ותועה ותועבה וע"ז והעצרת צו וצת צחש וקוסמים ומעוננים ומכשפים ויחששים וחוזרי חזק ושחלני חרז וידעוני ודורשי חל המתים ושדים ושעירים וחרטומים וחשפים וחפור ותרפים וחלילי' וססילים ומלצה ומסכה ובלולים ועלזים וכוונים ומסלל' וחמנים וצעל ועשתרות וצמות ואסרות ותמורות כל סמליות ומרות ותזניות. כל חלה התועבות תלויות בדבור השני. ולא חלה צלזל חלח כלל התועבות והטמאות כטמאת זבים וצופת נדת ויולדות ונבערעטת וממאת מת ושמה שרלים וכל הנצלות וצעל קרי וכל הטמאות ודומיהם כלם תלוים בדבור השני צחמור לא יהיה לך, לא תעסה לך ססל וגר':

הדבור השלישי לא תשא את שם ה' אלהיך

כל שצעות שוח ואסר ונזרה וחלול הסם והתורה ושצעות שקר וכזב ומרמה ושוח וחסם צעמיה וכל דופי ודוף ונבלה ושמהל וחרוף ויורד ונשבע ולאסור חסר על נספו שלח יחל דצרו ויורד נדר שלח יאחר לשלמו, ויורד ולא משלם, ומולח ספתים לשמור ולעשות, ונשבע בצטוי ספתים ויעלם ממנו הצטוי, וכל הדומיה לחלה כלם תלוים בדבור השלישי לא תשא:

הדבור הרביעי זכור את יום השבת לקדשו

כל זכירת ושמירת ועשיית השבתות והחדשים והמועדים וחופש העצדים והשמטת צעלי משח כל ידות ושמטות ויוצלות ובחלת שדות וצתים ורחשית צכורים ומעשרות חלות ופי שנים וקדוש צכורות וסדיון הצן ומתנות כהנים ותנופות ותכונות ומנחות ומנחות ומילת ערלת לצצות וצשנים וסן תכרות צרית ליושג הארץ וכסף כפורים ומלות ליאת ועטענו ובלחיים ושחיטת שורים וכשפים ועזים וססיכת דם צמה וחיה ועופות יחסיפת דגים וציאים ושרן מעוסף שלח לאכול מהם וכל הדומים להם כלם תלוים בדבור הרביעי זכור את יום השבת:

הדבור החמישי כבד את אביך ואת אמך

כל כבוד חצות וחמהות על צנים ויקרת זקנים וסופטים ודיינים ושלח לקבל חלחיים וחז וחם ומלך ונשיח שלח לחצר, וכי יקרח קן לפור ומפני סיבה תקום וסדר ירושות וסדר נחלות וכל הדומים תלוים כלם בדבור כבד את אביך:

הדבור השישי לא תרצח

כל רליחה שצחה על ידי חדם צמוזד וצטובג צתון ומרמה צחצחה וצערמה צצור וצמלול צהלסין וצהרכיל צחרצ וצסמים צמחכל ומעעמים וצין צצנה צית צלח מעקה ושלחת יד צמצוטת חכסיום ונובג חסה הרה וילחו ילדיה וסור נכה ומרעד ונועד ונודע וסדר נזיקון ומכה עין וסן ויד ויבל וכויה וסלע וחצורה וסותח צור ולא יכסנו והולך רכיל ולוקח כסד לנסט רוח ומכה חיס ומת ומקלל ומכה חציר וחמו ומכה צכלי ען חו צחצן יד חו צחברוף וכי יהיה צחיש חטח מטסט מות רהימת וצן סורר ומורה וסדר חצנות וצנים חחס לה' חלהיכס לח תתבודדו ומלות ממזר וימוני ומוחצו ולא תסנויר עמד ומקלל חלהיו ונוקב סס ה' וכי תקצו חל עיר להחם וכל הדומים להם כלם תלוים צמלות לח תרלח:

הדבור השביעי לא תנאף

כל נאוף ונזות שנוחסים רוזנים צני חדם חס צחונם חס צרלון חס צפתוי חס צדון חס צלצרות וחס צעלנות חס צצתלות חס צחלמניות צחסלות, והנערות הנמלחות צלח צתולים, ולוקח חסה וסנחה, ומולוח סס דע וסוכב עם נערה מארסה וסוכב עם חסה צעולת צעל ומסתה נערה צתולה וסוכב עם זכר, וחנוסה, וכל החוזר ולוקח חסתו אחרי סנטמחת לחצר, וסוכב עם ספתה חרוסה וסחושק ציסת תוחר מן השני, וסרסת סוטים וסצחת חתון זונה וקדש וקדשה, ולא יצח סלוע דכח ולא יהיה כלי צצר על חסה וסדר עריות וסדר יצוס וחלילה וכל הדומיה להם תלוים בדבור לא תנאף:

הדבור השמיני לא תגנוב

כל נגבה סכונדים צני חדם צעולס ודצרי חל עולס [ע"ס מנגני דצרי חיס חת וגר' (ירמי')]

כ"ג ל')]] זלזל וזיד זמזיד וצטובג צצית וצטדה צחשך וצחור ציות וצלילה צסתר וצנגלוי כמלות
 אס צמחתרת ומלח הבגז ורונג חיש ומכרו וכי ומלח חיש ברנז נסס מחחיר וכי ובכרז
 חיש סור או סה ועצחו או מכרו, וכי יתן לרעהו כסף לשמור ומכחש סקרון צתשומת
 יד בצבל או בעשק, לח תעשוק סכר עני וחציוו, ולח תוגו חיש את עמיתו, לח תעשוק
 את רעך ולח תגזול לח תעשו עול צמסטר, צמדה צמשקל וצמסורה, אצן וחצן גדולה
 וקטנה חופה וחופה, מחזני לך חופת לך רהין לך, וחלה המספטים וסתרון תחד
 הסופטים וחס כסף תלה את עמי ונשך ופרצית ומרציה, ולח תשוב בצול רעך, וכי
 תלח אש ומלחה קוליס ונחכל בגיס או קמה וכל הדומיס להס כלס תלויס דצדור לח
 תגורז :

הדבור התשיעי לא תענה ברעך עד שקר

בל עדות שיעידו ויענו בני אדם צשקר וצכזכז צשוף וצחנס אס למספט מות או לעש
 הון וחס לנזול ילחצד ממון ועד חמס, כל מכה נסס לפי עדיס ומטה מספט
 ומכיר פניס ולוקח שוחד ויסור צית דין צלרצעים ומלדיק רשע ומרסיע לדיק וצציה
 שקר וכל הדומיס לחלה תלויס דצדור לח תענה :

הדבור העשירי לא תחמוד בית רעך

בל חמוד שחומדים בני אדם צתלות נסיס וחמוד צתיס ועצדיס וססחופת וסוריס
 וחמוריס וסדות וכרמיס ופגיעת סוד חוויס ורלויות סרויהס וחמוריהס נופליס
 צדך וכל הדומיס להס תלויס דצדור לח תחמוד :

בראשית דצורינו וסתרון מחמירנו וניז צטויינו וחרשת ספתינו לחחנו חייצוס להודיע
 לרעים ולטונוס בריס וחורחיס עצדיס ופרסדיס, בצורות סוכן סחקיס,

הנקרה וסומע ממעמקיס, מצטח כל קלוי ארץ ויס רחוקיס, חלה הרוחות, ויוצר
 נשמות, החונה וסדר צמתי השמים, ור' חלה הלצחות גדול העלה ורצ העלילה הוא
 שנחמר גדול העלה ורצ העלילה אשר עוינך סקופות ובר', וחנינו נמדד וסרו אחד
 סכתוב שמע ישראל ה' חלהנו ה' אחד, וסרו יסרו ואין לו שני שנחמר רחו עתה כי חני
 חני סרו ואין חלהיס עמדי ובר', ואין צלתו ואין צלעדו וזולתו שנחמר חני ה' ואין עוד
 מצלעדו ובר' ואין עוד חלה מצדדו שנחמר אתה הרחית לדעת כי ה' סרו החלהיס חין
 עוד מצדדו, וחמר למען דעת כל עמי סהרן כי ה' סרו החלהיס חין עוד, וסרו רחסן
 טרס כל הדורות וחסרון לחמר סיכלו הצריות שנחמר חני רחסן וחני חסרון ובר',
 וחמר כל תכלית שנחמר לפני לח נוצר חל וחמרי לח יהיה, וחמר מי סקדימני וחלס,
 ואין עכרכו ואין דומה לו שנחמר חל מי תדמיון חל ובר', כי מי צשק יערך לה'
 ובר', וסרו מלח עליוניס ומרומיס וסם מלחו ממנו סתחתוניס והדומיס, שנחמר חל
 וספיר חיש צנסמסרס וחני לח חלחני נחס ה' הלח את השמים ואת סהרן חני מלח
 נחס ה'. ונחמר מלח כל סהרן רצודו, ונחמר כי סרו לקפות סהרן וציע ובר', וסרו חל
 חנה ומלך עולס שנחמר ור' חלהיס חמת סרו מלך עולס, וחמר סור תמיס סעלו ובר',
 ואין כל עין יוכלה לרחותו שנחמר כי לח ירחני סהרס וחי, וחס יקסה עליון מה סכתוב
 ויכחו את חלהיס ישראל ובר', וחמר רחיתי את ה' נצז על סמצח וחצדיו, חל תתמה
 וחל העלה על לץ ודעתך, סרחייס אשר כן חכמה וסכרה סרו, שנחמר וירח יעקב כי
 יס סר צמריס, ויכסר לומר כך סרחה סר סמשצריס צמריס וסרו צהרן כנען? ללמדך
 יס רחויס וסרו חכמה וידיעה, וחמר וירח ישראל את צני יוסף, יכסר לומר כך סרו
 רחס את צני יוסף, וסרו חכרו נחמר ועיני ישראל כצדו מזוקן לח יוכל לרחות? סרו
 למדת סרחייס כוחת סכרת לצ סרו שנחמר ולצי רחס סרדה חכמה ודעת, וסכי כצ
 סציה מעיד וסרתו על סציוס וחני חזון סרציו ובר' מלמד ססרו ית' מרחה
 לכל נציה וצציה דמיון אשר יוכל לרחותו, ואין כל צריה יוכלה להכיר דמותו שנחמר
 ועמוד ולח חכיר מרחהו תמונה לנגד עיני, וספילו סמלחכיס וסנצוסיס חניס יודעים
 מקומו שנחמר, ויחמר לח ועמדת צהר לפני ה' וסנה ה' עוצב רוח גדולה וחוק מסרק
 הריס ומסצר סלעים לפני ה' לח צרוח ה', וחמר סרוח רעש לח צרעס ה', וחמר סרעש
 חס לח צחש ה' וחמר סחס קול דממה דקה, וחמר צרוך כצוד ה' מתקומו, ומקומו חמר
 ולח צמקומו, להודיעך כי ספילו סמלחכיס חניס יודעים חיה מקומו, וסכל דצדור סדי
 נצרו שנחמר דצד ה' שמיס נעשו ובר', וסרו ית' לופס ומציע מסרף סעולס ועד סוסו

שנחמד בכל מקום עיני ה' לופות רעים וטובים, והשמים ושמי השמים וכל זכאם והארץ
 וכל אשר זה הוא עשאו שנחמד אתה הוא ה' לנדך, אתה עשית את השמים ובר', והשמים
 והארץ והימים וכל רומשיהם מהללים לו שנחמד יהללוהו שמים וארץ ימים וכל רומשם,
 והשמים ושמי השמים והארץ וכל שיש זה לו הם, שנחמד הן לה' אלהיך השמים ושמי
 השמים הארץ וכל אשר זה, והשמים כסאו והארץ הדום רגליו שנחמד כה חמד ה'
 השמים כסאי והארץ הדום רגלי, וידו יסדה ארץ וימינו טפחה שמים שנחמד אף ידי
 יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ובר', וחמד לפניו הארץ יסדה ובר', וחל שדי ית"ש יסד
 ארץ זכמתה שנחמד ה' זכמתה יסד ארץ ובר' זדעתו שחקים נקעו, והוא תמית ומחיה
 מוריד שחול ועל מוחן ורופא שנחמד רחו עפה כי אני אני הוא רחין אלהים עמדי אני
 חמית ואלהים ובר', והוא חוקר כליות וצוחן לנצות שנחמד אני ה' חוקר לך צוחן כליות
 ולתה לזים כדרכיו וכפיו מעלליו, וחמד זחנת לזי סקדת לילה, והוא מגלה עמוקות
 ויודע נסתרות שנחמד הוא בלח עמוקות ומסתרת ובר' וחמד מגלה עמוקות מני
 חושך ובר', וחמד הנסתרות לה' אלהינו, והוא מחיר ומינן תעולמות שנחמד מצכי
 נהרות חשך ותעולמה וילוח חור, וחל שדי ית"ש יודע כל סגלול טרם יהיה זמעים
 ומקדשו והוא חמד הכמים שנחמד זעמס אלנך צטן ידעתך זעמס תלח מרחס
 הקדשתיך, והוא חי וקיס ועולם ועולמי עולמים שנחמד כי חשח חל שמים ידי
 וחמרתו חי חכיו ועולם, וחמד וחמה הוא ושנותיך לח יתמו, כי אני ה' לח שניות
 וחמס זני יעקב לח כלתים, וחמד זעמס הכים יולדו ותחולל ארץ ותצל ובר', והוא עשני
 ולו הנחנו וכי הנחנו עמו ולחן מרעיתו שנחמד דעו כי ה' הוא אלהים הוא עשני ולו
 הנחנו עמו ולחן מרעיתו, וחמד והנחנו עמך ולחן מרעיתך, וחמד כל הנקרא שמי
 ולכבודי זרחתו יזרתו אף עשיתו, לח כחלה חלק יעקב כי יולד הכל הוא וישרחל שצט
 נחלתו ה' לזרות שמו, וחל שדי יתעלה זכרו זרח כל הכזיחה ששפת ימי זרחשית שנחמד
 כי שפת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ ובר', וחין כל דבר מתחדש לזד מן
 הכזרות והפעולות שנחמד תה שיהי הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שנעשה וחין כל
 הדס וחת השמש, שכן מלאנו כי זרח יתצרך זכרו ציוס הכרשון שצעה דברים והס
 שמי"ס וחס"ך וחס"ך ומי"ס ותה"ס ורו"ח, הארץ, נפתלה זרחה תהו וזהו
 והסך מתכונתו ועשאו ארץ שנחמד זרחשית זרח אלהים את השמים ואת הארץ, וזרח
 חשך שנחמד יולד חור וזרח חשך, וזרח רוח שנחמד וזרח רוח, וחמד לך עהור זרח
 לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבו, וזרח מים שנחמד חכני עשיתי ארץ, וכשנעשית הארץ
 וזרחת המים נזרח עמה, שהארץ מקומו של מים והמים חינו יוכל להיות מקום הארץ
 לסיבך המים נזרחו עמה, וזרח תהום שתייה עימך מלולה של מים הוא שנחמד צחין
 תהומות חוללתי ובר', וכשנזרח העמוק העמוק נזרח, וזרח חור שנחמד ויחמד אלהים
 יהי חור, וחמד יולד חור וזרח חשך, והחור קרחו יום והחשך קרחו לילה שנחמד
 ויקרח אלהים לחור יום ולחשך קרח לילה, ומלאנו זכריתו של עולם חרצה דברים,
 לרו"י מלאכ"ה מטעו"ר, וחס"ר, ויחמד אלהים יהי חור, הארץ לרו, וחמד חמד ריהי
 חור הוא מלאכה, וחמד חמד ויזבל אלהים זין החור וזין החשך הכי טבע, וחמד חמד
 ויח אלהים את החור כי טוב הכי זה ספור, וציוס השני זרח הרקיע לזרו והצדיל זין
 המים התחתונים למים העליונים שנחמד ויחמד אלהים יהי רקיע, ויעש אלהים את
 הרקיע, ויקרח אלהים לרקיע שמים, וציוס השלישו הקוה המים למקוה אחד והראה
 הצעה וקראה ארץ, וקרח למקוה המים ימים, והולוח מן הארץ עשזים ועלום,
 שנחמד ויחמד אלהים יקרו המים, וחמד ויחמד אלהים תדשא הארץ, דשא, סוב כולל,
 עשז ועץ סוב סגל, וציוס הכזיעי זרח שלשה דברים, שמי"ס ויר"ח וכוכבי"ס, שנחמד
 ויחמד אלהים יהי מחרורות, ויעש אלהים את שני המחרות, וציוס החמישי זרח
 שלשה דברים, השרג"ס והתניני"ס והעשו"ת, שנחמד ויחמד אלהים ישרלו המים
 סך נפש חיה, ויצרח אלהים את התנינים הגדולים ובר', וציוס הששי זרח חרצה דברים,
 החי"ה והצמח"ה והרתי"ס והדח"ס שנחמד ויחמד אלהים תולא הארץ נפש חיה למינה,
 ויצרח אלהים את האדם ללמו, וחמד חכני עשיתי ארץ וחמד ובר', וישס שס את האדם אשר
 ילד, ויולד ה' אלהים את האדם, שבויות של חדס נזרח"ת מן הארץ ממקום עז טמח וכנד,
 ונששו נזרחת ממקום עליון וטהור, וחמד וישרב העסר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל
 האלהים ובר' טיילית האד' כפוצ זה שני יודין וילירת חיות וערופת נפתנה ציו"ד אחד,
 שיו"ד מנין ז' עשרה זמספר מלח שהאדם יותר על הזממה והערף צעטה דברים, חמשה
 זבוסו וחמשה זמספר, זבוסו רחיים לעינים, שמיעה לחזונים, וזוח לחמים, ולעש חכילה לטיו

ונלגשונו, ומשום ידיו ורגליו ולשאר כל גופו, ולנפשו חכמה השכל וצינה ומחשבה ועולה, רחם
 תאמר שגם הצהמה יש לה ה' הרבשות כמו צניו חכם רחיה ושמיעה וריחה ולעט
 ומשום, חני חומר נך, הצהמה יש לה חלו ה' הרבשות צטבע ומערכה זאת צינה ועולה,
 ואין חלו מציאות ללצ צחירה חיוו היא טרז וחיוו היא הרע, חלל צני
 חכם מצינים וצוחרים טרז מי הרע, וחם מצקטים וחופלים, רחמים ושומעים ולרעטים,
 וחם לחו עולמים עיניהם וחופמים חניניהם וסותמים סיהם צחירה צמחשבה וצנינה,
 ולא עוד חלל שנספות החיות והצהמות והרמשים וזולתם נכרחו מן הארץ שנאמר ויאמר
 חללים תולא הארץ נפש חיה, וחמר מי יודע רוח צני האדם העולה היא למעלה,
 ורוח הצהמה סיורת היא למטה הארץ. וציוס השציעו כלל חל שדו מעשי ששת ימי
 צרחסית והצצית צו כל מלאכה וצרכו וקדשו וקדשו שנאמר ויצרך חללים חתי יום השציעו ויקדש
 חותרו. ומכל הצריות צחר חל שדו צחכם וצניו שנאמר ה' מה חכם ותדעוהו צן חניט
 ותחשבהו, ונתן להם דעה והשכל שנאמר המלמד חכם דעה, כי ה' יתן חכמה תפירו דעה
 ותצונה, וחמר חני ה' חלחיק מלמדך להועיל, וחמר גם צלח דעה נפש לח טרז, וחמר
 להם: הירח ממני הוא החכם, וכל הסר מעד הוא הנון, שנאמר ויאמר לחכם הן
 ירחת ה' הוא חכמה וסור מעד צינה. ונתן להם כבוד והדר שנאמר ותחסרהו מעט
 מחללים וכבוד והדר תעטרהו, וחמר כי כליל הוא צהדרי אשר שמתו עליך. והמשולם
 על הצריות שנאמר תמטילהו צמעשי ידך ובר' וחמר ורדו צדבת הים ובר'. ומכל צני
 החכם צחר חל שדו צחרכם חנינו כי מלח חת לצצו לחמן לצניו שנאמר חתה הוא ה'
 החללים אשר צחרת צחרכם ובר' ומלחת חת לצצו נחמן לצניו ובר'. והקיס חת צריתו
 עם יחק שנאמר וחת צריתי חקיס חת יחק ובר'. והסכין צנינו על יעקב שנאמר
 ורחה ה' נצץ עליו ויאמר חני ה' חלחי חרכם חצין ובר', וישר חל מלחך ויוכל ובר',
 וצצור חכמת חל עליון לחנותינו שירחו מלסניו צחר צזרעם חחריהם זרע וישראל מכל
 העמים שנאמר רק בצחובך חק ה' לחכמה חותם ויחחר צזרעם חחריהם, וחמר כי
 מחכמת ה' חתכם ומשמרו חת השזעה ובר', והצדילים מן העמים והציוס חליו שנאמר
 וחצדיל חתכם מן העמים להיות לי, ועשחם סבלתו שנאמר והייתם לי סבלה מכל
 העמים כי לי כל הארץ, וחמר כי יעקב צחר לו יה ובר', ודבר עמיהם משמים שנאמר
 ועל הר סיני ירדת ודבר חללים משמים ובר', והשמיעם צדריו שנאמר מן השמים
 השמיען חת קולו ובר', וחמר השמע עם קול חללים ובר', ונתן להם משפטים וישרים
 ותורות חמת חקיס ומלות טרזים, וזורס לשמור חותם ולעשותם שהתורה היא חכמה
 לחכמים וצינה לצוניים שנאמר ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם וצינתכם לעיני העמים
 ובר', וחמר חכם לצ יקח מלות, וחמר שומר מלות לח ידע דבר רע ועת ומשפט ידע
 לצ חכם, שהחכמה חייבים לידע ולעשות מחכמת התורה אשר נתן ה' ית"ש וגם חוננו
 חייבים, ללמוד ולהצין חותה, ולא מצינתנו שנאמר צחה צה' צכל לצך וחל צינתך חל
 תשען, וחמר חון חכמה ואין תצונה ואין עלה לנגד ה', ולא ללמוד מחכמת שקר
 סופרים שנאמר חיינה תאמר חכמים חנחנו וחורת ה' חננו חכן לשקר עשה עט
 שקר סופרים. ולא להתחכם חכמה רעה' שנאמר חכמים חנה להרע ולהטיב לח
 ידעו, ולא לירוח מאל עליון צפה וצספטים ולהרחיק ממנו לצ וכליות, שנאמר ויאמר ה'
 יען כי נגש העם הזה צפיו וצספתיו כצדוני ולצו רחוק ממני ובר', וחמר צור תעודה
 חתום תורה צלמודי. שענינת חל ומלותיו ועשויות מלות חניסים מלומד הלח תועיל מחומה,
 וחל עליון מכלה ומחצד עושיה עם חכמתם שנאמר ותהי ירחתם חותי מלות חניסים
 מלומדה, וכתבו לכן חניו ויוסף להסליח חת העם הזה הפלה ופלה וחצדה חכמת חכמיו
 ובר', חכן ירחת חל שדו היא ראשית החכמה שנאמר ראשית חכמה ירחת ה' ובר', ולמה
 שכל טרז לכל עושיהם וחל חמר לכל עושיה, ללמדך שכל טרז לכל הירח מאל שדו
 צחמה, וחמר ירחת ה' ראשית דעה ובר', שירחת ה' טהירה וקיימת לעולם שנאמר
 ירחת ה' טהירה עומדת לעד, וחמר ירחת ה' שחאת רע נחה ובחון ובר' ופי חספכות
 שנאחי, שהחכמה עול לצעליה שנאמר החכמה תעו לחכם ובר' וחמר חשתי חכם עול לו צך,
 והיא כחל לחכסם ועניקם לחחרם שנאמר כי לרית חן הם לחחך ובר', ושמחה ללצותם

1) נראה שכוונתו על החכמה החילונית אשר קדחה הנחכם צסם זרה ככ' כי
 נפת תעפנה שפתי זרה ובר' וחחירתה מרה ובר' ואין כוונתו על חכמות
 הלמודיות ח"ו כי חם צחכמה שחחר העצב. א"ס.

ומחור לעיניהם שנאמר שקדוה' יסרים משמחו לז' מלות ה' צרה מחירת עינים, ומתוקה לחכיהם שנאמר מה נמללו לחי ומרתך ובו', ואמר הנחמדים מזהב ויפס דז ומתוקים מדבש וינסת לויס, רפאות וסקוי לעמותם שנאמר רפאות תהא לשרך וסקוי לעמותון, ואמר כי חיים הם למולאיהם ובו', וחיים לנספותם שנאמר ויהיו חיים לנספך, וזינה לזנותם שנאמר כי תצח חכמה לזנך ובו', וכבוד לחכמתם שנאמר כבוד חכמים ינחלו : **שהחכמה** נודעת משני כנים, הא' חכמה ותוסיה נודעת מן הצדוהא והילורה שהיא עולה במחשבה בהתקטטם החכמים צשלם כמו ידיעת היולר מן היורה שהתורה והנצוהא עדים עליה ומחמינים זה, והשני חכמה וזינה שהיא התורה והחותת שניהם צנצוהא שהתורה והחכמה מלדיקים אותה ומחמינים זה, וכל חכמה שלח תהיה מן חלו שני השמות הצדוהא שחמרנו חכמה דעה ותועבה היא שנאמר חכמים המה לנרע ולהיטיב לח' ידעו, וכל מי שיעשה דבר מן משנתה חכמתו שלח המכל המתקוטטים ולח' מתורת חלשים יזרש ויהת וילכד צערו שנאמר הוציאו חכמים חתו וילכדו הנה צדד' ה' מחסו וחכמה מה להם, וכל העושה אחת מן המלות ויותר מדעת נפשו חו ממה שעשו חזוהיו ושמ' צידו ואומר כך ישר וכן הטוב כמו שחורב וחוסן צתורה כתוב ספק צדויו, חייז, כי חייז לזנוח ולנטושה שיעשו חזוהיו ולעזוב מה שמ' צידו ומה שחורב וחוסן ואסילו חס' ישר צעינו ולעשות מה שכתוב צתורה שנאמר לח' תעשון ככל אשר אנחנו עושים מה היום חיס כל הישר צעינו, ואמר, החומר לחצו ולחמו לח' רחיתיו ובו', לפיכך ירחת ה' הוא תחלת חכמה ותהלתה :

והחכמה הזאת היא מתחלקת כמו שחזאר למטה. הא' הדעת והיא מתחלקת על שני חלקים. ה' מהס דעת העליונה צשל כל כמו שיראה צדעת לח' עליון ומלחכים ונספות ורוחות, והשני דעת המוסר, והוא נחלק על חרעה חלקים, הא' דעת הטסחות והמדה. והצ' דעת המספר והמיון. הב' דעת הצדור והמזלות והד' דעת העצבים והקילות. והשלישי מהס הסכל ההתרון, כדעת חרע מטצועת, והוא 'על ב' חלקים, הא' נהילת העדה כנהילת המלך למדינות ולחלרות. והצ' נהילת צני הצית כנהילת המלך צני ציתו וקרצויו. והב' נהילת החיס לנספו ציתת כנהילת החיס לנספו ובופו. לפיכך כשודענו שירחת חל שדי [ית'] שמו היא ראשית החכמה, וירחת שמירת מלותיו הוא העקר שנאמר סוף דבר הכל נשמע את חלהים ירח ובו' ולכן חייבים לחננו צירחה וצשמחה, שנאמר עצדו את ה' צשמחה ואמר עצדו את ה' צירחה ובו', ועוד חייבים לחננו ללכת לחריו ולחלצה אותו ולדצקה צו שנאמר חחרי ה' חלהיכם ולבו וחתו תיחלו ואת מלותיו תשמערו וקבלו תשמעו וחתו תעצדו וצו הדצקון, ועם טלחננו חייבים לירחה מחל שדי ולחלצה אותו, חייבים לידע שהוא דורש לזנות ויודע יזר מחשבות שנאמר וחתה שלמה צני דע את חלחי חציו ועצדה צלל טלס ונספס חסלה כי כל לזנות דורש ה' וכל יזר מחשבות מציון ובו', ואס תאמר שחיו חויל, רחיו יודע ללמוד ולהצויל, חיו חומר לך חל שדי תוספך ויודע תוכן לזנך שנאמר כי תאמר הן לח' ידענו זה, הלח תוכן לזנות הוא יציון ונולר נספך הוא ידע והסיו צלחם כסעלו. ואמר למען תפוט את צית ישראל צללס, הילכך חייז חסס ללמוד תורה וחזון וללמד את צנו שנאמר ולמדתם אותם את צניכם לצד צס, ואמר הקהל את העס החגסים והנסיס והטקס ובו', ואמר הוי כל לחל לבו למיס ובו', שהתורה מחיות הבוקר נספס כלחס ומיס שנאמר כי לח על הלחם לצדו וחיה האדם ובו', ואמר למח תסקלו כספך צלל לחס ויניעכס צלל לשצעה ובו', ואמר הטו חזנכס ולכו חלי שמעו ותחי נספסס וחכרתה לכס צדית עולס חסדי דוד הנחמנים, ואמר לכו לחמו צלחמי וסתו ציון מסכתו, וחייז חלז לליות את צניו לסני מותו לשמור משמרת חל שדי ותורתו שנאמר ויקרצו וימי דוד למות וילו את שלמה צנו לחמר חיו הולך צדך כל החרן ושמרת את משמרת ה' חלהיך ללכת צדרכיו לשמור מלותיו ומסטייו ועדותיו ככתוב צתורת משה למען אשר תשכיל את כל אשר תעשה ואת כל אשר תסנה סס. והכרת חל עליון ותורתו ושמירת חקיו ומלותיו נמלחים הציון סכל וצמחשבה צחסוס התורה והתצוון צמקרח כחסוס על הכספך צבצבי הכרים וכהוסיע מיטונו מספרים, שנאמר את תצקטנה ככספך וכמטימוניס תחפסנה, חז הציון ירחת ה' ודעת חלהים תמלח וחכמת חל שדי ותוסיתו חיון כתונית חלח צלל חכמי לז' וצנוניס שנאמר וצלל כל חכס נתתי חכמה, ואמר יחצ חממתח לחכמיון ומנדעה לירדעי צינה, ואמר לך חלה חצתתי מהודח ומצנה חנה דו חממתח וצנרתח יחצתי לי, ואמר כי ה' יתן חכמה מסיו דעת ותצונה, חלל קרוחת התורה צלל הציון צמפרונה קוריון אותה כן כסיליס וחוליס, ואסילו בוים בפורים ויהיו הס לנספס מקללים ומחררים, שנאמר חרור

ועשה התורה כמעשהים וחולץ וחוצר ונוול ונושע. והב' בן בליעל, איש שלח נתן לו
האלהים לח דעה ולא צינה לח שכל ולא תצונה ולא קרחתו נפשו להשלים ולדבק בחגשי
הלך ולהחמין בחגשי האמת והשכל והעמק בדרישה וחקירה, ועצר בגול התושיה
והתורה ובסתה חותו צוטה ועצרה וקלרה צו דעתו ומחשבתו והתחמץ שכלו והיזיד
וחדל לעשות הלך ותעה והתעה וחטא והחטיא. והד' רשע, איש אשר נתן לו חל שדי
לדעת ולהצין ולא צדק האמין לתורה ותעה ולא הלך אחרי הדעה והרשעו ועשה רשע
ודעה והלך אחרי הפועים והמתעים והחמין להם ולמד המורה מהם וצח חידו ונלכד
בפירו. ולאחר שחלקנו על כמה פנים יהיו עושי המורה, לריך חני להרוע כל אחד
ואחד מהם מן התורה והחזון והחכמה. ח' שנתן לו חל שדי חכמה ותצונה כמו צלחל
ושלמה, שנאמר וחמלח חותו רוח אלהים בחכמה וצהצונה וצדעת ולחשצו מחשבות
וצהרשת אצן למלח, וחמר ויתן אלהים חכמה לשלמה, ודעה צהורה כעורה שנאמר
היא עורח עלה מצלל והוא סוסר מהיר צהורת ה', וחמר כי עזרה הבין לצצו לדושת חת
תורת ה' ולעשות ובו'. צ' הישר, שלח נתן לו חל עליון לח שכל ולא תושיה צהורה ודבק
צעושי ההורה ועשה כמוהם ונוול ונושע כיהרו וחירס, שנאמר ויחמר יתרו צרוך ה'
ובו' עתה ידעתי כי גדול ה', וחמר ויהי כשמוע חירס חת דצרי שלמה ושמח מאד
ויחמר צרוך ה' היום אשר נתן לדוד זן חכם על העם הכז הזה. ג' צן צליעל, שלח נתן
לו חל עליון דעה וצינה ולא קרחתו נפשו להשלים ולדבק בצעלי האמונה, כמו יושבי
עיר הנדחת וכנצל, שנאמר ויחאו אנשים צני צליעל מקרצך וידיחו חת יושבי עירס, וחמר
והוא צן צליעל מדבר חליו, וחמר ויהי כעשרת ימים ויבוק ה' חת נצל וימות. ד'
הרשע, כרעה וכהמן, שנאמר ויחמר ויחמר פרעה מי ה' אשר אדעה צקולה, וחמר ויער
סרעה וחילו ציס סוף, וחמר ויתלר חת המן על העץ. ועוד דעה ההורה ועשיית
מלוחים מתחלקת על צ' חלקים. ח' מהם מורה שורה חל שדי צהורה לעשותה ולשמרה,
והיא צרור ה' ובגלויה, כשומר חת יוס הסצת לקדשו, וכצד חת חניך ודומיהן. ושנית
מלוח אשר ליה חל עליון לעשות דבר אחד צבליו וזכרם צעצור שריונו ולמדנו דהתם
וידענו שחנחנו חייבים לשמרה כמו שחמר צליפת גדולים תעשה לך, תה שחמר על חרצ
כנסות כסותך ודענו שחייבים לחננו להיות לכסות צו חרצע כנפים כמו שחמר צשחון
לעשות צו חרצע טצעות על חרצע רבליו, והשניה מורה לפונה וסהורה והיא מתחלקת על
צ' פנים. ח' מהם מלוח שזכר וחמר מעט מהרצה לחייצנו להקיס כמותה, כמו שורה חל
שדי וחמר לח חחרום צבור וצחמור יחדו להקיס ולחייב המדיח והסדר, וכמו שחמר ונסל
שמה סור חו חמור להציח הכצט והסוס, שסור וכל מיני צהמה טהורה, וחמור וכל מיני
צהמה טמאה צהקס. והשניה מלוח דצרים שחינס צרורים ובלוים ולא מסורסים ומצורדים
צתורה וחין כמוהם להקיס עליהם ולהסצורה, וחין לחננו וידעים חותם ולא צהגדת חצ
לצן ורשחון לחחרון שחייבים לחננו צהם ללכת אחרי המבדיום ששני המרצוים צהם מחמינים
ולחם מדיוקים 10) שנאמר חס לח תדעי לך היסה צנשים לחי לך צקצוי לחחן ובו'. ולאחר
שהודענו וחלקנו דעת המלות ועשיית ההורו' ואשרנו על כל דבר ודבר, חייבים לחננו לחיבר
ולחלק למזכירי על ההורות ומלמדי המלות על כמה פנים יהיו. ולהשר ולהביה על כל אחד
מהם. ונאמר, דע כי המזכירי והמלמדים הם יתחלקך על שני חלקים, חת מהם מזכיר
ומלמד שהוא לרסה ונציח וליור של חל שדי ושלוחו שעליו להביח ולצח כל נעלם, וללמד
ולצתור לכל צחי העולם קרוצ ורחוק, עולל ויונק, בו וישרחל, מחריט וסוחל, הנציח
חשר חתו חלוס, וחמר צן חרס לרסה ותתיך לציח וישרחל, שעליו לסוצצ ולהזכיר כל
סוצצ. והשני מלמד שהוא חכם צודה מלצו כל נעלם וחיונו לח ליסה ולא ציח ולא דעה
ולח מציח שעליו לחשר מן הבוים כל תועים וכל מתעים שנאמר הבידו צעמים עליונותי,
חלל ישרחל שומרי המלות שהם חלום וחרידים לעשרה, חייב ללמד חותם ולהירות, וכל מי
שהוא מיישרחל וחיונו מחמין צהורת חל חס ישחל ללמוד וללמוד הבי זה מוטצ וחם לחו
חין עליו דצרי. והשני מלמד דע"י, ובס הוא מתחלק על צ' חלקים, ח' מהם מזכיר
ומלמד ודבר שקר על הונן עלילתו ומחלף התעות ורדעות וחמר שחני ציח רהור וציח
שקר ודחי, ועליו ככתוב חומר חן הנציח אשר יזיד לדבר דבר צמני ובו' וחמר כי שקר
דצרת צס ה', וחומר השנה חתה תת כי סרה דצרת על ה', וחמר והנציח חו חונס
החלוס ההור וימת. והשני מלמד שילמדם ספסי התועים והמתעים ונמשך והלך אחרי
צני צליעל המדוחים, וחל שדי מוחם שחם מחין החיוס, ועליהם ככתוב חומר וחור

(1) ד"ל שכל ישרחל רצנים וקרחים פה אחד מודוס צלי חלוק. א"פ

הנשים בני זביעל מקרנך וידיחו את יושבי עירם. ואומר הכה תכה את יושבי העיר
היא, ואת כל שללה הקצון אל חור רחיצה ושכפת בזה את העיר. ועוד לריך הנביא
להיות עמו ב' דברים. הא' שיהיה מצוי ישראל ומקרב אחיהם שנאמר נביא מקרנך
מתחיק כמוני. והב' שיהיה עמו את חו מופת שנאמר וזה האות והמופת אשר דבר
אלוהיך. וזה שחומר בתורה שנאמר נביא חקים לכם מקרב אחיכם כמותי ונתתי דברי
צפוי ודבר עליהם את כל אשר אליו, ואם מאלה השלמה סימנים יחסר סימן אחד הוא
נביא שקר ודאי בחמת. וכן הרועים מהחלקים על שמה חלקים, ה' מהם רועה שהוא
חי וקיים אל שדי שרועה לאנו במשפט שנאמר אני ארעה אליו, את האודות חקש וכו'
ארעה במשפט. והשני רועה של מדיח לאנו ולא מסין עדרו ורועה אותם צדעה והשכל
שנאמר ונתתי לכם רועים כלצו ורעו אתכם דעה והשכל, ואמר והקימותי עליהם רועה
אחר רועה אתהם את עזרי דוד וכו'. והב' רועה שהוא מדיח לאנו ומסין עדרו בצערות
וארלות וכסלות שנאמר אתם הסיבות את לחאי ותדיחוסי, ואמר לאן חוזרות היו עמי
רועים התעור, ועוד המלמד [חייז] כשישאלו אותם ללמד למי שהוא כשר ורוץ
ללמוד וחדד לשער שנאמר ויסורו כל ערי יהודה וילמדו צעם, ואמר ועמיהם ספר
תורה ה', ומשם [וכשם שהיזמים] המתלמדים ללמד כך חייזים המתלמידים ללמוד שנאמר
ולמדתם חרות ושמרתם לעשותם, ואומר והקבל את העם האנשים והנשים והטף וכו',
וחייז הלומד ללמוד מכל אדם דל ועשיר צחור וזקן שנאמר מכל מלמדי השכלתי, וחייז
התלמיד שלם לדבר לפניו וכו' ולהאמין לו ולא להשיבו שנאמר החרט וחאלפך חכמה,
וחייז הלומד לקרחת לרצו לפניו ולפני כל יודעיו ולרפי ומיודעי שנאמר ואתה אנוס
כערכי חלופי ומיודעי, וחייז הלומד להיות לפני המלמד כעבד שנאמר ועבד חיויל לחכם
לך, וכל תלמיד שאינו שכל רוח ומתבזה על רבו ואינו מצין לתלמודו חסור לרחם עליו
שנאמר כי לא עם זינות הוא ע"כ לא ירחמנו עושהו, אבל כשיהיה ענו ושפל רוח ונצון
חייז לשמוע שאלתו ולסורו לו כדבריו ולהודיעו כפי כחו ולהשיבו ככתבו למט, שהשאל
חייז לידע על אי זה שאלת ישאלהו מן חלו ה' דברים, שאלת מלמד היא כשאלת המלמד
לתלמידו ללמוד ולא לשלם כשאלת אל שדי לחזו שנאמר שאל לך אות מעם ה', או שאלת
התלמיד ללמוד ממנו כשאלת דוד ע"ה לחל עליון שנאמר צדק את ה' למדני חקיק, או
שאלת תריזה מנקה הדרך עד סופו וערוז ללכת אחרי המדבר חליו בלא לריך לא יקשה
עליו כשידבר או ידברו חליו שיהיה נח, כשאלת משה לחהין מה עשה לך העם הזה
וכו' או שאלת מנקה לנחם בהתחונן לא יקשה עליו אם ידבר צדק או בחון או בחמת או
צקק כשאלת שרעה למה הדיק, מי ה' אשר אשמע צקוק, או שאלת בחון וחוקר,
או שאלת אל עליון לחם בהשחן שנאמר ויקרא ה' אליהם אל האדם ויחמר לו איכה, אם
ישאל השאל כשאלת מלמד לתלמיד חייז המלמד לשמוע ממנו ולדבר צדור ולהוסיף על
דבריו במקום שריך להוסיף ולברוע ממנו כל עודף טרם לאמר חליו עזה הדבר כמו
שדברת, ולהצין שאלתו ולהדיק, ואם ישאל שאלת תלמיד ללמוד חייז לענותו ולסורו לו
צחידתו ולצבר חליו עד שיצין, ולדבר לו דברים רבים ונעימים ממקום שיצין ולהביד לו
שצין במשעה ובשכל ולא להגל ממנו כהגל מן הנשים והמרוצים, אבל לנור דבריו
כנור הננים הכשרים והתלמידים הנרועים, ואם ישאל שאלת מנקה הדרך עד
קצהו וערוז ללכת אחרי הדור ולומר לו דבר כמו שאמרת בלא חסור חייז העונה להשיבו
תשובת איש מצין ששקטה מתלונות ויהיה משיבו כפי חידתו ולעזבו ולענותו יותר ממי
שישאל ולהשיבו לפי כחו ולא להוסיף לו צנינה, אבל אם יוצר וישם מקום לתלמיד על
כחו חייז שיצין לו ולהשכילו ולהודיעו, ואם ישאל שאלת מנקה לנור בהשחון, לא יקשה
עליו אם ידבר בחון או בחמת או צקק או צדק חייז שלא להשיבו תשובת איש פליל
אבל לענותו תשובת מתבצר עליו בהפוע החכם שהדבר כמו שאמר עם הלועז צחיתו
ומנוסתו ושצורתו ולחייזו דבריו וחידתו שהיה כסיל שונה בחולתו. ואם ישאל שאלת
בחון וחוקר חייז שכל חצרו וצינתו, חייז החכם לידע את נפשו ואת חכמתו ולהוסיף לו
כל צינתו ושכלו להסיק לו חסרו ויעשהו במקום כמו ויהיה מציע החכמה ולא מבזה
למי שיכשר לה ולא נותרה למי שלם רחוי לה, ולכן חייז המשיב לידע חלה הדברים טרם
להשיבו. ועוד לריך צפתרון ספרים שיהו צו י"צ דברים האלה, הא' שיהיה חכם ונצון,
ולא יהיה מתבבל ומתחונן, והב' שלם יהיה עלל בתלמידתו, ולא כסיל שונה בחולתו.
הגב' שיהיה מליץ ודברן ובלשון, ולא יגוס ולא יישן, והד' שיקרא התורה, ולא יעזוב
למידת המקרה. והה' שיהיה מליץ בכל לשונות, וישן ינקה וילמד הפטרונות. והו'
שיהיה לשונו כחרז חדה, וידבר דבריו במספר וצמדה. והז' שיהיה מצין בכל מחלוקות.

ויצין ציין המדצרות למתחלמות ורח' שיהיה מקיש בהגלות, מה שאחריהן מן הנסתרות, והס' שחל כענין ומשיב כהלכה, וידבר לכל חסם בלשון רכה. והי' שידבר דבר דבור על חסניו, וחל יקשה את לכו וחל יעז את פניו. והי"א שיתצונן צמלות וצמטטטים וחקיס, ויהיה חן לעשות ולהקיס. והי"ג שיהיה קיי צמטנה צתלמוד ובהלכות וילמוד תוספת [תוספתות] והגדות :

ב

א"ש דואה חני ע"א מוכרח צתחלה להודיע מודעה רצה ולגלותה צפומצי למען התכלל עלמי נגד כל צעל דת חמת החדך לדבר ד' ולכבוד דבותינו צעלי התלמוד ז"ל (לא נגד החנפים הרגוים להראות עלמם חסידים ע"י התכדודתם צקלוונם של זולתם), שלא ככנסתי לגלות חלה החצודים העתיקים עמחצדים צעלי מקרא צדעום חלא מפאת שגדלה לי בהתגלותם תועלת להצנת קודות עמנו צכלל. חצל לא מפני שגדלים לי דצדיהם של חלו הקשים כגידון נגד גדולי חכמינו הקדמונים וחאתן שחיו צזמנס כדצדים של טעם חלילה, וכדאיים הם הפיות המדצדים עתק צגארה וצות נגד קדושי עליון מצלי מתג ורסן להיותם כאלמים ככתוצ תאלמנה ש"ס וגו', וכל העונות שטענו על דצדי דבותינו ז"ל ממה שאמרו צאגדה אשר מחילוניות שלהם נראה ענין זד ומתמיה וצצחמת יש להם תוך ושכל טוצ כצד השיצו עליהן חכמי הרצנים לא אחד ולא שנים והראו חולשותן עד שאין מהלורך יכאן להגן מחדש עליהם צהכפלת דצדים (יעיוון לרובמא צם' חמונת חכמים מ"צ):

ואחרי המודעה הכללית הזאת אומר שהרס"ג ז"ל הוא היה הראשון אשר הסב המדירות הזאת בלצ הקדמים נגד הרצנים ע"י תצודותיו עליהם, ואע"פי שמלינו גם קודם זמנו את חכמי הקדמים משתדלים לפתות את ההמון לנטות אחריהם מפיהם ומפי כתצם כמו שהראינו צפנים הספר וסצלו עורח הדך ותלאות דצות לסוצצ מדינות ולדרוש דצדים דיעותיהם צענייני הדתי צכל זאת לא הגיעה השתדלותם זאת, המונחת צטצע כל צעלי כת חדשה לקנא לשיטתה ולחזקה, לתכלית מדרגת השגחה והמשטמה, צכל ההתאמנות שהתאמנו ג"כ צלו ספק גדולי הרצנים שחיו לפני הרס"ג ז"ל מלדס למחות צידם לעשות פרלה צישראל לחלק העם לצ' מחלקות. ואם נחפשה מעתה לדעת העלה שצצצורה הדשו הקדמים לעלמם להתקומם צצזיונות וגידופים כעזי מלח נגד הרס"ג ציתר שאת ועזו מאשר עשו חצותיהם נגד חכמי הרצנים הקודמים לו, נמלא שהוא ז"ל צעלמו צקנחתו אשר קנא לתורה שצע"פ (והיה מוכרח לזה ע"י הפראפאגאנדא שעשו הקדמים נגדה) הפריו מעע על המדה להלחם צעדה למוול המהרסים חליה לפעמים צכלי ציון הצלתי דאויים לחכם גדול כמוהו. וזאת היא אשר הדריצה צנפסס של מנגדיו עזו להעז פניהם לשום חצות צפיהם ולהכותו צצצט צזיון וקלף מכת צלתי סרה. לפי שמלאו מקום להראות צקלת טענותם לא לצד שהדין עמם חלא שדעת רס"ג היא ג"כ סותרת דעת דז"ל צעלמם עד שקראוהו "צוצה צד צור ד צותיו" וכדומה כאשר נראה להלן. ומאחר שהותרה הרצועה צא עי"כ הדבר שלא שמו מתג ורסן לפיהם לדבר תועה ולבדף צנאלות וקללות עליו ועל הקצלה צכלל. לרובמא צצציל שרלה הרס"ג להליל החשצון צקידוש החודש שהיה נוהג כצד צזמנו משיני המערעדים עליו, הכחיש הידוע והחליט שכצד צימי חכמי המטנה היו מקדשין ג"כ רק ע"פי החשצון והקציעות, העיני האנשים חלה ינקר? וצזה נתן מקום

לטעון עליו לפי שכל מסכת ראש השנה ועוד מקומות בתלמוד מכחישין אותו, כמו שטענו עליו צזה ג"כ ד"ס מגדולי הדברים כד' חסאן הדיין וד' ילחך צד צדוך וד' אצרהם צד חייא וצעל יסוד עולם וזולתם, (ועיין מ"ש הרב הגדול שי"ר צליקוטיו מפירושי ר"ח על התורה בפסוק החדש הזה לכם). אך להקראים נתן צזה פתחון פה לפנח פה צלח, וכיון שניתן עלה וסצה למעדעד לעדעד ולהדלות טעות מנגדו צחידופים צמה שהדין עמו שז צאינו מצחין צין הכוז והלודק לפי שעיקר כוונתו לקנטר, וצאמת לריך שתהיה מנחמת המתוכח להזהר מאד צדצדיו שלא להבטל אפי' צפסיעה אחת ולמעוד מיעוד כל שהוא נגד הכוכח עמו, ולפי שאותה הוא מצקש שיהיה לו תפיסה צדד מה, והדס"ג ז"ל צהיות כוונתו לש"ס חסז לכנון לעשות יותר מאשר היה לו לעשות ונכשל, ואחר שנכשל נפלו עליו כמחז"ל נפל תורא חדד לסבינא: עוד יותר מזה הנה מלאנוהו מכחיש מליאות מאמד הנכחצ צפירוש צירושלמי דשצת פ"א, כמו שמוספר הר"ד סלמון צ"י צפירושו הערבי על תלים סימן ק"מ פסוק ו' אחרי שפירש שמה כל החזיון של זכריה הנציא ע"ה צסימן ה' צככר עופרת וגו' על התורה שצב"פ והישיבות שצצצלו ושגצדה המחלוקת צין הישיבות עד הכאה (עם יגזור ד' צחיים אעתיק אי"ה כל פירושו על פסוק זה כי ארוך הוא ויש צו תועלת לקורות התלמוד) הנה הוא אומר שם צז"הל: ״וככד הכחיש הפיתומי שלא היה צין צית שמי וצין צית הלל מלחמה או שהדגו קלחם לקלח, והצאחי תלמוד סדר מועד אשר לחשז אי"י ופתחתי ההלכות שזה [המעשה] נזכר צהן, ופירוש יעקב בן אפרים צזה [אנז אורחא מלאנו התלמוד ירושלמי ככד מפורש צימיו של הדס"ג ע"י איש צלתי נודע עוד יעקב צ"ח אשר נכון מעתה לחפש אחריו צצתי עקד אולי ימלאו ממנו או מפירושו איזה עקצות] והלכתי עמו לצבל לצדד איך סלף הפתומי [את הדברים] ליפותן" (וכו') וצאמת נמלא שם המאמר ההוא: תנא יהושע ארננא תלמידי צ"ש עמוד להם מלמטה והיו הורגין בתלמידי צ"ה וכו', והדס"ג מפני שלא היו צידו להבין על המאמר הזה מלא נכון להכחיש מליאותו ונלכד, ואלו הייתי אני שם הייתי משיצ לו לדס"י כהלכה, אמת מעשה שהיה כך היה אלא שמה תוכלו אתם הקראים לראות מה צין תלמידי שמאי הקפדן שאתם משלטים סבל הידושה שלכם עד אליו (אע"פ שצאמת לא כן הוא) וצין תלמידי הלל הענו שכל ישראל צעלי הקצלה נסמכין עליהם והולכים אחריהם ככל מקום שהם חולקין על צית שמאי צהלכה חוץ מג' מקומות²). והנה גם מסיפור זה דואין לנו שלא היו הקראים שצורתו הזמן מתעללים כלל לנסוע מרחק דצ מירושלים (ששם היה מושבו של דס"י) לצבל, כמו שנסע גם למרים כאשר נראה להלן, אפי' צצבל דצד קל התועלת כזה שאינו אלא קנטור דצדים צעלמא, ויש אחי עוד

1) ולקר אנכר אלפיומי אן לם יבן בין בית שמי ובית הלל (sic) הרב או קתלו בעצמה בעין פאחצרת תלמוד סדר זמורע אלרי לאהל אלשאם חתי שרחת אלהלכות אלמזכור הוא פיהא ותפסיר יעקב בן אפרים פי דלך ווקחת בה אלי אלעראק ליקף עלי תמויד אלפיומי.

2) זהו תשובה לקראים והאמת שאין ליקח מאמר זה החומר עפ"י פסוק וחלח הוא מענין הברנחא דצצניהם ז"ל והכחיש סברי צמקום אחר חמרו צהיסק זה הע"ס שחלו חוסרין וכו' לא נמנעו וכו' (ינמות י"ד); וחון לזה צעל זה המאמר צעלמו ארבורא מנד היותו צלתי מפורסם אינו צד סמכה כלל ולקמן אראה שסם רס"י צעלמו נלכד צהכחשת המליאות (עי' נספח ד' הערה ד').

דוגמאות אחרות הרומות לאלו שהולאתי מפרוסס הערצייס של צעלי מקרא
אשר צדעתי להוליא לאור צפ"ע אי"ה :

והנה הראשונים שהשיצו על הרס"ג צענותיהם היו ד' יוסף הרואה ורס"צ'
שחיו בזמן אחד עמו, אך זה האחרון הוא לצדו החל לפעור פיו לצלי
חק להשתמש בצדי ציון וקלף כאשר עשה צמאמר חצרו נגד הרס"ג וצעלי
הקצלה שקראו מלחמות ד' אשר ממנו הוצאו ההקדמה וצ' פרקים הראשונים
צלט"צ של האדיענט לשנת 1846 ד' 211. 163. 23. ע"ש, וממנו ראו הצאים
אחריו ד' יפת ור' סהל ואחרים ועשו גם הם כמוהו צחירופס וגדופותם,
וממה שמוצא שם נראה שזה הספר כלו היה מכיל ט"ו פרקים שהם צסדר
א"צ או תשר"ק לסידוגין צראשי צתיהם, ורק אחד מהם מתחילים בַּתִּיּוֹ
צאקרוסעיון סלמון צן ירוחיים (צפנים הראינו שהוא חותם עלמו
לפעמים ג"כ ירוחיים צלח" יו"ר צראש המלה אזל לא ירוחיים כעתיד מצנין
פועל הדגש). וחוק אלה הצ' פ' נמלאים תחת ידי עורי"א פ' צהעתקה מתוך
הכ"י ששלח לי צטוצו ידידי הח' רא"פ ני' וכנראה מסופו של הפרק האחרון
שאמר: "את מי חרפת צמליך וכו' הרף מעט וחרפותיך אשימם עליך" שיש לו
עוד מלין לצד ושלפ"ז זה הפרק איננו האחרון ושהצ' הפרקים החסרים עוד
אלו הם האחרונים, וא"כ הי"א פרקים הנ"ל הם מן פרק ג' עד י"ג בכלל,
והתחלתיהם הם: פרק ג' אס כנשר פיתומי סעדיה תשכנה, א"צ. — פ"ד :
תותח אורה להכפילה, תשר"ק — פ"ה : אני אשיצך מליס, א"צ — פ"ו : תאצה
לשוצ אל האמת אחי, תשר"ק — פ"ז : אתחיל לשאל כל מתי רצצה הרצנים,
א"צ — פ"ח : תוקף מגדלך הפותי (כן מנכהו כמה פעמים דרך גרות ת'
הפיתומי) אני אתון ואשנה, תשר"ק — פ"ט : סוף דבר איכה תאמר, סלמון
צן ירוחיים — פ"י : אדרת סעדיה רצתי (כן מנכהו איזה פעמים ת' רצני)
סדורה, א"צ — פ"יא : תועה מדרך משכילים, תשר"ק — פ"יג : אחי את ד'
אלהיכם יראו, א"צ — פ"יד : תועצות רצותיך אגלה אותם. תשר"ק :

המאמר הזה כתצו רסצ"י עצרית וערצית, עצרית צשציל המצניס וערצית
צשציל ההמון כמו שעשה ג"כ ר' סהל צ"מ כן לתכלית זאת, והוא
נראה מלאמדו צפ"א (לט"צ שס 163) ואשיצ עליו תשובה מתואמה צלשון
עצר גם צני דומה וצפרק ג' אומר : גם צלשון ישמעאל אכתנה צלשון ערצית
צדעת וצחכמה אערכנה וכו' וזהו צכדי לפרסם ויכוחס צין ההמון הצלתי מצניס
עצרית צהיות שזאת היתה עיקר מגמתם לעשות רושם צלצ ההמון שהיה עוד
(כפי מה שנראה מהתשובות שלהם שאינם שוכחים לפנות עלמם צכל פעם
תוך כדי ציצור אל העם צצדי מוסר וצצה) צימיס האלו פוסח על צ' הסעיפוס
מצלי דעת אל מני לפנות ולתכלית זאת נסעו חכמי הקראיס ממקומם למדינות
אחרות לדרוש צצנים להסצ לצ העם אחרות מן הקצלה, כמו שנראה מצית
צ' וג' של הפרק הראשון (שס 163) שהלך סלמון למלדים מירושלים, אשר
שס צמלדים היה משכנו צנעוריו שחצר שס צן י"ג שנה המקדמא שלו על פ'
יתרו, כמו שהלך ג"כ ר' סהל לצלצ צשציל התפשטות דתם, וע"כ מסצ סלמון
צתחלת פרק י"ג את דבריו אל העם : "אחי את ד' אלהיכם יראו, אחי !
נידו לכם ניר ומלותיו חקרו, אחי ! רוח אפיכם לשחת אל תמסרו,
אור הזרוע וטוצ הלפון אל תמכרו. באור ד' לנו ונלכה, ונחקור קנויה
מקדס מעולם נסוכה, צלצ שלם וצנפש שפוכה, אולי תעלה לנו ארוכה.
גורו לכם מיום נקמה, מיום צוער צאף וצחימה, ויס מלהט צדים וצעלי אשמה

וכל עושי דשעה ומתעה פיתומא" (כינוי לרס"ג ז"ל) וכו'. ועיין לקמן תוכחת סהלי מזה נראה שלא היתה מחלוקתם עיוניו ת' לזל אלא עוד ציטר שאת מעשית להטות ההמוץ לרס"ג ככ"ל:

והנה השלשה המאמרים אשר אחד מהם ערוך מרס"ג נגד הרס"ג ושנים מהם שייכים לר' יפתצן עליוולר' סהל צן מלליח הערוכים נגד תלמידיו של הרס"ג ר' יעקב צן שמואל שהקדמים מכנים אותו לבגאזי צתואר העקש (עי' נספח ה') שאני נותן פה לפני הקורא הנעים, מה שהיה לי להעיד על מחצתם ועל זמנם ועל מלכ המחלוקת צימים האלו כזר העירותי צפנים הספר וצ' הערותי, ומה שהיה נחוץ להעיד על קלת מלות אעשה במקומם, ופה לא נשאר לי כ"א להודיע מעט מתוכן של הי"א פרקים לרס"ג הי"א אשר לא רליתי להדפיסם לחסרון תועלתם ולבודל' כאצ' לז' ואוזן לשמוע קללות מקנא דרגו וקלף ואין נחת, עד שצפרק הח' הוא משום מלחו כנחושה לאמד על הרס"ג ז"ל: "קלות ראשו מני יזכור, צעת התפלה שותה שכור, דיקים ופוחזים שכור ישכור, עדתו עכור יעכור", וכאלה דבות, ומי יוכל לשמוע דברי ציון של שקדים גלויים כאלה ולא יהפך לזו צקצו אשר על כן גמרתו שלא לפדסמם וארצד מהם פה רק דראשי פרקים:

בארבעה פרקים מן ג' עד ו' בכלל טוען על דעתו שחשצון העצור והדחיות נהגו עוד צימי חכמי המשנה ועל פיהן קדשו החדש והוא מראה לו ממקומות צתלמוד שקרות זאת הדיעה, וזזה צלמת הדין עם הרס"ג כאשר העירותי לעיל. עד שמתוך זה היה יכול לומר על הרס"ג שהוא ממצל דברי שושנים (כינוי אללו למשכילי הקדמים) עם תלמוד ותורת כהנים וסדר עולם וכו', ועוד: אס דברי דבותיך כצזים צעיניך וכו' נמלאת לא על התורה ולא על סבל הירושה ככל ענייניך, ועוד: צחד לך אחד משני פנים וכו' ללכת צדרך השושנים הנאמנים, או צדרך דבותיך על קצלת הראשונים וכו', כלומר דעתך אינה מסכמת לא עם דעת הקדמים ולא עם דעת הדצנים, וצפרק ו' אומר בעלה נפשו דברי דבותיך נוטש משנה ותלמוד חזיתך וכו':

בפרק הז' הוא טוען על צ' ימים ד"ח שצח"ל ושואל: מניין תמלאו לכם שקנים ימים (צכ"ו ימים) מנומנים למקלת ראשי חדשי השנים וכו' ומוכיח את הדצנים: כלם ידקדקו לולב ותפילין לשלז ולא יפחדו לאכל החלב, יקדצו אל שאר צפרם ומצקשים שכר כיהושע וכלצ וכו' וזה האחרון (דומז לרס"ג) הכצוד כמו דחיית הירח ואסודי הערוות שהתיר אחרי הראשונים וכו' ואלו (ד"ל את הקדמים) צעד שני ימים טוצים לשמדם כדונו לפתותם יואל ככל האדנות צחלוף ארץ ישראל וכו':

בפרקי ח' וט' טוען עליו על קצבו עלרת צימי צד"ו, ואומר: עלרת ומנחה חדשה צצ"דו נקצעות וצדצרי דצותיו צב"הז נודעות וכו' כלומר שהם אמדו לא ג"הז עלרת (וצדשות לשצת הגדול של פסח צמחזור דומא דפוס צולוכיח ע"פי קמחא דאציטונא מייחס הפייטן הקציעות לר' אליעזר הגדול צאומרו: כך גזרו דצותינו סנהדרין גאוני עולם צצית מקדש שני כצצה ונשלים וכו' ומנו ותקנו תקנת עולם ונתן ציד ד' אליעזר גדול שצכולם והתקין לא צ"ד פור ולא צ"דו פסח ולא ג"הז עלרת ולא א"דו ד"ה ולא א"גו יו"כ לעולם וכו'). וממה שראוי לשום לז עליו הוא שרס"ג כמו אחריו צזמן ר"י הדסי שניהם מציחים ספר או צרייתא דר' פנחס צן יאיר לראיי' על שמתרת השצת הוא שצת צראשית שהראשון מעיד שהר"סג דאה זה הספר והאחרון מעיד

שאנשי קירואן וחכמיה נחקרו הדברים האלו מתוך הצדייקתא, והנה לגזור אומר על שניהן שצדו דצד זה מלכס שלא היה ולא נצדא כלל, אין הדעת סובלת ויש צלי ספק דצדים גבו, וכמו שראינו ג"כ בהערות סוף הערה וא"ו ומאמר אחד של דצינו האי צענין קידוש החודש המוצא מהרצה צעלי מקדא ואלל הצדנים מן דכר שמיא, וא"ל א"ל ב שיהיה צדוי מכל וכל אשר על כן אעתיק דצדי שניהם כאן. הרס צי צפרק ח' אחריו הראותו שיש חלוק צמוצן צין שצו עיס צהוספת מלת ימים המורה על זמן צלתי מתחיל מקוים כמו מצנת צראשית עד אותה הזמן צעלמו, כ"ל על זמן תהיינה תחלתו וסופו ציוס מן הימים כפי ההזדמן, אבל כשתהיה הכוונה שצועים שלמים מצנת לצנת הכצוצ מוסיף מלת תמימות כמו שצע שצנות תמימות, הוא מוסיף צז"הל: "ודצי פינחס צן יאיר כן יחיה (שהוא מחדת שנת צראשית) וסעדיה דא ה ולא קי צבל זד יהיד ולא ינוה, וכן אמר (דלונור' פנחס צ") צספרו צמליה כי חג השצועות מעולם לא נפרטה מיום מחדת צראשית החרוה, וממנו סופרים חמשים יוס ומציאים העומר ממחדת השנת השציעית צחג הקליד צגילה ועללה" וכו'. וצעל האשכול דף פ"ו ע"א מציא יותר ממנו צז"הל: ועוד ספר פנחס צן יאיר גמלא והוא מאנשי הצדייקתא הקדומה אללס מחולה מקסדת דרש גם הוא צפידוש ומליה נצדת כל המקרא כפידושך, על ספרו כתוב: "כי חג השצועות מעולם לא נפרטה, מיום מחדת השנת החרוה צרה כחמה יפה כתרה, ומחמשים יוס ועד חמשים יוס צגילה ועללה, מציאים צבורי ארץ ממחדת שנת שציעית להתאמלה, כמסדת תורת ד' צצית מקדשך וכו' ובראות אנשי ותל מידי קירואן כי כך ילא מפי חכס גדול צקצבה מחקרו דצדיו מתוך ספרו הס הס מפרשיך רועיך, לרחו (כן הוא צכ"ו וצדפוס דקו) עליהם צעלי המקרא משכילי ג"ע צבח מאומלה צאמרט להם: הלא כל ספר חכס וחכס כלא היה ונמלא" וכו' (כלומר אם כך אתם עושין יהיה כל ספר של כל חכס כאילו לא היה ולא גמלא מעולם).

והנה מלך אחד ליחס מואמר כזה לר' פנחס צ"י הוא חלום ודבר צעל, כי איך צל הצד שלא נוצר צתלמוד מהקדמונים אשר לא חשו לצעל דיעה המתנגדת לדעתם להציה צהיות שהיה צידס לפלפל נגדו ולדחות סצרתו כמנהגס, וחון לזה נראה שהמאמר הנ"ל צכד היה מתוקן צמליה וחרוזים מאת מחצרו כמו שהוא מוצא לפנינו אלל הרסצ"ו והדסי, שהרי הראשון אומר צפידוש: וכן אמר צספרו צעלי ליה, וכן האחרון: דרש גם הוא צפידוש ומליה נצדת, ואיך יהיה המחצר החרוז חרוזים עוד ד' פנחס צ"י צומן שלא נהג עוד החרוז, וצהשקפה ראשונה הייתי סבור, שהיה צאמת ד' פנחס אחר קדו צלומנס של עקן ור' אחא שהיו עוד כותצים כפי הנחוץ להם אם צמליה תלמודית או צמליה חרוזית כמו שראינו לעיל צנספח א' והאחרונים החליפו אותו צד' פנחס צן יאיר לתת תוקף לדצדיו, אבל מיד חזרתי ומצדא זו שהרי מלך אחר העדאת הדסי תתן קולה צפידוש שמחקו תלמידי קירואן את המאמר הזה מתוך הספר, ואילו היה ידוע להם שמחצרו קדמי מה להם ולקראו למחוק דצדיו ולמה לא הביחו לו לצד מה שלצו חפץ הלא הצדנים לא יטו חוץ לדצדיו, ואיני יודע כעת מה לחשוב דצד ועכ"פ מלאתי נכון להעיד עליו לע"ע:

בפרק יו"ד טוען על היתר הכנה מע"ס לשנת ומפרט לא תצערו אם קאיב"כ על היסק ע"ס שיצער מעלמו צצנת ומחוקו מן ויצער דשמחן טצז

אליו אע"ג שהוא היה דק גורם הדליקה, תחלת פרק זה הוא: אדרת סעדיה
 דצתי שדודה וחכמתו נדודה ומליה ועלה ותצונה וחכמה אצרה מן האומר
 אשא משלי ואחריה וכו' והאומר אשא משלי ואחריה הוא הרס"ג אשר
 צמלות אלו התחיל פיוט אחד שחזרו עלי ספק צמנין המלות בעין האזהרות
 הכהגות לפייטנים, ותלמידי מנחם שהשגתם על דוגם מציאים התחלתו צעדך
 חרוץ והייתי דן בתחלה שאולי לזה השיך כיון הראצ"ע צאמרו צפוק לא
 תצערו אש שרם"ג חזר ס' נכדז על החולקים עלינו נזר של שנת לפי שרסצ"י
 בהשיגו עלינו נזר של שנת מציא זה השיך כנ"ל, אך מפירושו של ר' יפת הלוי
 על התורה דאיתי שהמאמר הזה לרס"ג נמלא בכתאז אלתמיזו שלו בלשון ערזי
 אשר מתוכו מנתיק ר' יפת כמעט כל המאמר ומשיב עליו (אפרסמיהו אי"ה
 צין הליקוטים ממאמרי הרס"ג מתוך הפירושים הערזיים של הר"ד יפת ורסצ"י
 ודומיהם). והנה גם צפרק הזה הוא מתרעם על הרס"ג על התאמנו להשיב
 דגלי המון מדרך צעלי מקרא ואומר: שועת צת עמי צכח קולה: לא די לה
 עוד כוצד עולה עד צאת גם עתה לכסך צתוך קהלה ולפתותה (לשון נופל
 על לשון של פיתומי) צחקקי און להמעיד (צכ"י להמעיד) דגלה וכו':

בפרק י"א טוען צענייני טומאה וטהרה וצן פקועה שהותר צשחיתת אמו
 ועל השיעור צששים וצכעדה וצכשעורה וכדומה:

בפרק י"ב ג"כ על זה הענין צעלמו וגם על אמרם כל מה שאשה עושה
 לצעלה נד' עוש' לצעל' ומי שילדו תקפו יתעטף שחודי' וכו' ועל התיך
 צשצת לשאל כרייץ וכו' ואם אינו מאמינו מניח עלינו וכו' ועל היתר הלל
 שלש סעודות, ושעזרל התקין לאכול טומים וכו' ומסיים צז"ה: רוצ מומו
 וטנוף גלמו צצעלי מקרא ירשימו, וירא כי לא יכול למו, על ספר החכם המאור
 תפארת סגלת ר' ענן הנשיא הדיק חרמו, שניו יחרוק על ר' ענן י"ש כי חליו
 צדצותיו טנן וכו' כוונתו על כתאז אלרד עלי ענן שחזר הרס"ג ז"ל, וגם
 מכאן משמע שהקראים לחוד ותורת ענן לחוד וכן מפרק ו' אמר צו: צעלי
 מקרא הקראים צראיית הירח ישמורו ותלמידו הזה המתועבו והמחויצים צסקילה
 מד' ענן צזה יתפארו, גם תלמידו ר' צנימין ז"ל צן הרצ משה כן ידצרו וכו',
 ועיין צפנים:

בפרק י"א הוא לועג על איזה אגדות שלא העניק להצין פליאות סודם ועוז
 טעמם וחשצ או דלה לחסוצ שהם דצדים כמשמעם, על המאמר שלש
 משמורות הוי הלילה וכו' עניין שהקצ"ה מתפלל וכו' דאיתי את אכתריאל
 וכו' ואמר צרכני נא צני ישמעאל, ושהקצ"ה קושר תפלין ושיצוא הקצ"ה לשמוח
 עם הלדיקים צג"ע וחותם המאמר צאלה הטורים:

כל תועבות צותיק שבספר רזים ונספר שם בן נח (ו) נרמזים מתי היו
 חלה יודעים אותם ולעזים, עד אשר התקנתם מהם ספרים ומאמרים ונצוים:

(1) העתקתי כאן אלה החרוזים מפני שרואה אני בהם דצדים הראויים להודיע
 ומכאן נראה ג"כ שהקבלה המעשית היא קדמונית, והרצה יותר עוד מן
 הקבלה העיונית (עי' מה שכתב החכם יעללינעק בהמצוא שלו לצ"ה מד
 חלק צ' דל XXX וחלק ג' דל XXX על אודות ס' שס צן נח). ס' הדיום קטן
 מאד כמו דף אחד מבייל דק שנות המלאכים המושלים בכל חדש מן חדש
 ניסן עד אדר וצסופו הוא אומר "ואלה הם המלאכים וכו' לכל המטטר

זכרו זהם דברים קשים. להחיות את ישראל ולהחיות, כי זהה השמות המפורשים
מכניסים (כ"י מכניסי) זהב חגשים כל נשים [כלומר יפעלו ע"י השמות
שהחבנה אותם הנשים]:

מספרות מלות מחלה השמות יאמרו כי ייסרו ויחכימו בני חכם ומנדעה יכשירו,
ומימי ימים לבזרים יבזורו, וקצון השדים רחוקה מאד יקלרו:

חסרו לכתוב קמיעים מעשי אמורי להצלה, ילו להציה תרבגול לצן להקטור צלחה
וכן דס תור ומוח שה וסור שחור (כ"י ומוח שחור) זהם לכתבה ורחש כל
שחור להתעיצה:

זרם מי מעין ויין יסן, להנסיכה נסך ולהתעשן, ונמר לצן להשליך בתוך הכבשן, למען
יאמרו דבריהם ופירוטן:

ועוד אמרו: בלחשו ירפאו חולים, ומכות אנושות נחגש צמלים, ונחשים וחריות
ודונים וסועלים, נניס בלחשנו מכל בזלים:

השמש נשימהו חסובה, וירח עומד ולא יסובה, ונשתיק בלים עד לח יזובה, ונהלך על
האש ונשרנו לח יכחיזה:

דבר אחד (כ"י אחר) יאמרו שנים, קטון וברול הם הארוגים [כ"י ארוך חספין ועיר
חספין] צמחים שניהם שוכנים, ולזה נמסכת בלחשית רצח פתרונים וצרותיות דר'
עקינח משלנים:

ברול חלה התועצות אשר ספרנו, ועוד למחות ולחלפוס לפינו, חס ישמעו בני ככר הלח
יסקלוגו, וישחקו עלינו ויזנונו, וחיה פה פוך אשר חרפתנו:

באמרן זעלי ומקרא חדשים ורצותי הים כניס הס קדוסיס
[מכאן רחיה שהקרחים חדשים מקרוב צחו שהרי רס"ג שהיה קרוב להתחלתם

אומר כן] חס צעלי התועצות האלה וכחלה מקודשים, סיסרל והמן וזולתם צגן עדן
נפוסים:

את מי חרפת צמליך וחת מי בדפת ברוס קולך, נחמסו עקצין ונבלו סולין, הרק מעט
וחרסותיך חשימס עליך:

ת.ם.

זחו שיעור מה שראיתי נחון להעיר בכאן על תודק הי"א פדקים של המלחמות
הצלתי נדפסים אמנם על התשוצות של ר' יפת ור' סהל ככר דברתי צפנים
וצההערות ע"ש:

ג

ואלה התשובות שהשיב החכם השלם הרב רבנו יפת הלוי
המלמד הגדול בן רב עלי הלוי נ"ע ליעקב בן שמואל העקש:

וזה תחלת מאמרו

שלום רב כחול ימים, לנח דורות עולמים, מסי החל סוכן מרומים, לחוהזי תורה
תמימה:

אשיצ תשוצות קנזרות, צעזת סוכן ערצות, למקנח סותי לנצרות, תועיס מדנך הסכל
וחכמה:

עלמו ושאל זהם וכו' להודיע מה יהיה וכו' לפרש העתידות וכו' כל
אשר תחפון צנקיון וצטברה" וכו'. ראיתי העתק ממנו אלל ידידי הח'
יעללונעק ני' מתוך כ"י יסן צצית עקד הס' צהאמזורג. (Cod. hebr. 186 f. 16)

לדור ושמיעו ויעתיקו, יהי מענק, עצדים היינו לפריעה במל דימה .
 עוד זאת על כל היתירה ישאלו, ותשובה על הכל יענו וימללו, מספר תורה יצינו וישכילו,
 משמע תורה צפה חיון שומה מחומה .
 פנה והסכל בשירת האזינו, אשר לדור עקש חמר דבנו, שאל חזין ויגדך וזקיך הסוצלים
 ממנו, למען ירווך בהנחל מן השירה הנחומה .
 צדקה שלמים חורך ואשכילך, שלא תתע דבדני רבו קהלך, ויהיה שדי צעורך וכסלך,
 שור נח ועיניך אל תעלימה .
 קל וחמר תצין אשירת האזינו העבודה, אשר ליה שומה צפיהם לעדה, גם היא כתובה
 בספר התעודה, מלמד שלא תהיה מלה ממנה סתומה ⁽¹⁾ .
 רחיה רצויות חותה חזר, ולצעלו מקרא יור' הוא תפאר, וכל תואנה למתחוננים
 לח תפאר, ראשה מחוקה חוקה כצור החומה ⁽²⁾ .
 שריו צער לפולו שערי הארץ ⁽³⁾, לשור צחמים כעת בלה וחורן, ולבדור פרויהם צעלות
 הסרוך, חרונו וכלה לרימו צחף וצחמה :
 תלוים חלה כעזם מלות הנשים מלומדה, הסדני משנה ותלמוד והגדה, שכל אחד מהם
 עוזר לעודדה, וחיוס נשמעים מפי נותן נשמה .
 תמיד הובים זה צחק וצחצה, תפשו תורת ה' הכתובה, תמורתה וחלופה ישימו
 לתועבה, מלים לא יועילו ולא יולו כי תהו הנה .

וגם זה הפיוט ממנו לאיש עקש, אשר תואנה בקש, וחכמה
 לא יבקש :

אמר פורטום מחוצרים, בלא דעת וחשזון נדצרים, מה עזרת לשור חמרים ⁽⁴⁾ ולמה
 התברית צרעה .
 בינותי צפיוטיך רחיות מדברי נביאים, אשר הזהיר הענתותי ⁽⁵⁾ לדור
 סתלתול קרואים, השמרו צנפסותיכם ואל תשאו ציוס שנת משחים ⁽⁶⁾, הן
 זאת חקוקה בלי דעה .
 גלה עיניך החטומים, ורחיה צמח הקהתים התמימים, הלא נקרא מלחמה כשאר
 המלחכות הנחומים, מהר להשתעשע בתורה ואל תתחסק שעה .
 דבר ולא תויתו משח ⁽⁷⁾, ולא פירס חיוס מותר לעמסה, היס ציה רחיה לפססה
 זאת מן התורה היא ידועה .
 התורה חמרה שבו חוש תחתיו נרפים, והס ילחו צמחחותיהם עופים, לכן הזהירם
 דבר אשר צו מחליטים, ואם צינה זאת שמעה .
 ולו היו עושים מעשים אחרים, היה מזהירם על פי הדברים, המשכילים יצינו כי הם
 ישרים, והספי לח יחמין, צחח נתעה .
 זה מנהג המקרא בלו, מזהיר ⁽⁸⁾ לכל חוש כפי פעלו, לנוס כל אחד רע
 מעללי, חסס וחקור צעירים וחרצעה .

פ' סוצלים: יודשים ונחלים ומקצלים, וכן להלן אשר סבלו הסוצלים
 ממנו, כולם לשון קבלה הם, ועל כן נקראת קבלתם אללם סבל הירושה.
 (1) עך שתהיה לריכה לפירוש תשצב"פ.
 (2) מליזה קשה היא להלמה ולפי הענין ד"ל: ראשה של התואנה מחוקה ע"י
 צור החומה של תשצב"ת ונ"ל חולי: ראשה מחוקה צצור החומה.
 (3) לישדאל הנפולים צעערי הארץ (ירמי' ט"ו ז' וזכרי' ג' י').
 (4) להקל החומרות.
 (5) צכ"י: ענותו, וכיון אל ידמיהו הנביא.
 (6) ירמי' י"ז כ"א.
 (7) שס י"ז, כ"ג.
 (8) צכ"י: מהיר.

לזה צן חמוץ על צני הבולה, העושים חפזיהם צצת לחללה, ונוגשים פסיקות ועושים את הקבלה, ואשר לה יתן נפשו קצועה :

לעושים חריטים על זרעותם ויוצאים צוקים, שחים צסחורה וכל מיני עסקים, מצקרים החולים ואת נשים מצקקים, והם מצקקים תועה :

יען זאת הוכיחם צתלמודו, אם תשיצ תצצת רבנך לכצדו, הוא הכתוב אל יאל חיש ממקומו כיום נודו, האזויה זאת אשר צדך צרותיו טעה :

כי גם צצרו משה רוע"ה מפרשים, יותר מדצני ישעיה הקדושים. ואין לרובים לחמר צפה חנו יורשים, מה יעלה ללא חכמה משעפה :

לכצד יום קדש מעשות צו חפזיו, הם מלאכתיו ומעשיו צצצתו וצרונו, ואין תוספת על תורת צוחריו ורצונו, את מי הבדתי מלון להציעה :

למע ואשר מצצך לצד, ולא הפריש צין צד לצד להצד ^א, לצצתי הוסיף על צצתורה מצצך, כי אין מורה ממנו נכרעה :

ברע כי הדצור מעשה ומצצית אסורו ^ב, רחויתי וישצצתו מענות את חיוצ על צצרו, אל תשאף הלילה מפתה את צצרו, את עלתו לרעהו לצלעה :

סתומי עין הולכים וצוכים, על משענת קנה רלון סומכים, ולא ידעו כי צצצכה הולכים, וצצלעי שמחו ונאסרו לקרעה .

ערב יערבו מצני ספרון, מיד מגששים צאפלה צעורון ^ג המציאים רחיה צחסרון דעת צלי כשרון, להתעוה ולהשכות נחה לולעה :

פצרת צראותיו כי משמרת כהונה, אשר עשרים וארצעה הוכנה, וצסוף מלכות צית דוד מתקניה, על יד אהרן ליה עליו צצרועה :

צצמת למלמד סעדיה הנופי, אשר צצרו מלאים דופי, והם חושצים שהם כליל יופי, הוא נשען על הפסוק הזה וחליו טעה :

קרא ציד אהרן אצויהם כחצר ליהו ^ד, ועל משמרות עשרים וארצעה סתרהו, ולא הצון כי על משמרת עצודתם אמרהו, צפרק תשמרו את כהנתם ^ה צלי לפרעה :

רבך סעדיה בא מיפיפה ^ו, אל ארץ דשא ^ז אכוריה, להטעות שונים

¹ לא הפריש חוזה צצרים מותרים לצד (כמו צצרו שידוכין לפי צצרו צעלי הקבלה) ואזיה אסורים.

² והעצצית לצד כלומר החדל לצד כלל, אשדיו.

³ צכ" כערון, ואולי צ"ל ערוק יערקו, ור"ל שהמצוכים פירוט הכתוב צורחים מצעלי הק' המגששים צאפילה.

⁴ פסוק הוא צצה"א כ"ד, י"ח.

⁵ צצצד י"ח, ז'. מתוך הצצרים נראה שצצ"ש חצר מלאמר נגד הקראים צלה"ק צדך פיוט והתול (מוסף על האגרת צכת צלשון ערצו צצציל ההמון) צו הראה להם שנמלאים דינים שלא היונו יודעים אותם מפשטי צצרו התורה לולי הקבלה, ושגם צצרו הנציאים היו כספר החתום זולתה כגון מה שהוכיח ירמיה את ישראל על הוציאם משא ציום השצת שמן התורה לא היונו יודעים מה הוא הנקרא משא והיונו סוצרים צצ"מ שמחט שאינונו משא מותר להוציא לולי ציאור רצ"ל, וכן איזו מלאכות אסורות ואיזו מותרות, וכן צאו צצצלה צצרים שלא נתפרשו צצורה, כמו מה שאמר צצה"א כ"ד אלה פקודתם לעצודתם לצוא לצית ד' כמשפט ציד אהרן אצויהם כאשר לוהו ד' וגו', והיכן נתפרש צצורה הלוי לאהרן הכהן שצניו יתחלקו צעצודתם לכ"ד מחלקות, ומניין היו יודעין דיני הקצנות והגסכים וניסוך המים והשיר שהיו הלויים שדים צצ"מ המקובדומה, והד"ר יפת משיצ שמלות באשר צוהו צצתי שצות על המחלקות כ"א על העצודה המפורשת צצורה ככתוב תשמרו את כהונתכם, שמחלקות הכהנים

ולחצול סמדרים פוריה⁸ , כזאת עשה בן צדעה⁹ :
 וישמו ישרים על זאת, כי שועלים קטנים חצלו כרמי להצות, חלצו חובלים וזמר לזשים
 צעות, והכלבים עזו נפש לא ידעו שעה :
 רמיתו דרך מתחננים בל עיני, כי שקר ערבותי רצוני, מה להצתי תורתך ה', היא
 שחן לבי וזה השתעשעה :

אש"ל ח"ג צ"ת ונחזי חורך, וחסינך על שחר דצריך מלאחי, חכמה בחזני חצריך,
 בעזרת חזיר צמעלה :

ברכה כהנים כתובה צתורה, והתורה על הפסטים בכלל חמירה, ופלאו חקים
 ומשפטים ששלש עשרה מדות לחקרה, למה חמרת בחיזה מקום נמלא :
 נמול על ענדך. יעקב העיני, סורה שזה פה פלוני אלמוני, וחלפך עקר כל אחד שטרה
 עיני, צתורה בדר פלטה :

די עולות ומוספים הנקדצים, ומנחתם ונסכים צפירוש הם נכתבים, ונסך המים
 לא לזה יושב הכרזים, לא צפנים ולא צחורה :

החומרים צמורת נסוך המים הוסיפו על מחמרו, הוא הדבר אשר ה' לא דצרו. כי
 ממעשה דוד הע"ה הוא ולא על קרצן שצדו עקרו, והס לא הבינו מליצה :

ולא היה דיו לשחלו. אשר חמיו הוסיפו על מורת האל, כי חס יקש גם רחיותו
 מתורת האל, והוא מדכיהם להם לשמיה :

זמרה וסירה צמקדת לזים, צעת שהקצנות נקדצים ועשויים, הם מכלל עבודת הלוים,
 גם הקרצן עמהם נלטה :

חזה צמורת צכורים להציה, אשר לזה משה הבינה, לפרד וענית חרמי חרצד חזי, קל
 וחמר על הקצנות עם החלוצה וסה כתרצה :

לרם צנות שלמה חת צית ה', חוק דוד מחלקות לזוי וכהני, כי המורה הזאת מנחיתו
 לא מסיני, הכל צכתז על ידי דוד לחמיה :

ידיך רסות וצרכיך כוסלות, כותב חלו השחלות, ומלוח מתניך ימלאו חלחלות, כי לא
 צתת חותן צתצונה ועלה :

ברתו צרות להויה כל נשים¹⁰, וכתורה עשו כמלות אלהים קדושים, והפתחום
 צפתרנו כעורים מנשטים, על בן עשו נחלה :

לא ירחו מדבר על ה' שקרים, ועל כהניו ורחשינו כזו מדצרים, כי הויהו ילדיהם
 לעצוד אלהים אחרים, חזוי עליהם כי סיהם שקר פלה :

משה חמר לא תסביר עצד חל חזוניו, אשר יגלל חליך לעשות תורת רצוניו, ואיך יורה
 לדחות מצייניו עושי רצוניו, הלא זאת זמה שקויה :

נדרו עמי מצלי דעת חותו, כי מזה הפסוק התירו לאח חחותו, הפכו תורתו והחליפו
 מלותו, גם זאת עלה עקולה :

סמרו שערות צשרי, צרחותי חמיו עדרי, התירו זמה להכעיס, יולרי והיא ציניהם
 צתתה ופלה :

ענה חסנך¹¹ רודף קדים, הנשען על דצרי משנה ותלמודים, שמיוס הדיו חיוס סודים,
 הלא צומה בלה ונחלטה .

פתרו על הוולד מהם¹² על הילדים, לא כפתרון היחיים והחדדים, ולא חמר כי

הם צאמת דצד שנתחדש ח"כ צסוף מלכות צית דוד וחינוכו עסיניו ודיניו
 קדצנו מפורשי צתור, וכסוך המי' דצו לה' חמני המשנה וכו' וזה המללכות
 המותדות או האסורות צצת מחולקים צהם חמני הרצנים צעלמם וכו' .

6) ממלדים עשה"כ עבלה יפיפיה מלרים (ירמי' מ"ד) .
 7) לצבל, עשה"כ כי תפוש עבלה דשא (שם כ' י"א) האמורה על צבל .

8) ישראל הנמשלים לבסן פוריה .
 9) ט"ס ונ"ל בן צרועה והוא ורבעס בן כצט (מ"א י"א כ"ו) .

10) עיין להלן הערה¹² .

11) כאן ט"ס ואינו יודע לתקן, חלוי ל"ל ענה אש"ל וכו' .
 12) פסוק הוא צעזא י' ג'. ועתה נכרת צרות לאלהינו להויה

הוא על חמות הילדים, על כן לא השכילו וכל מרעיתם נפואה:
 צפה לקרוא מה סוף הענינים, כתוב ויש מהם נשים וישומו צנים, לדעת כי הנוול מהם
 הם חמות הנערים החמונים, לכן אל תפטר את פיה אל תפטר ואל תחלצה:
 קליניך וחמיתך נתנו שעורים, ויחפאו מלגס דברים שקרים, לא מפי חלבים ולא מדברי
 נבואים חמונים, כי אם שדחום מלגס ולגס המתן העליזה:
 רצותיך הוסיפו דברי הנבואים, לא מפייהם נשמעים ולא דבריהם נמלאים, ולמה נקשתי
 עליהם לחיות מן הקראים, אשר נפטם נמקרח תתענג ותרוה:
 שאלת על מלכות השבת המכרזדה, אי זו חסורה וחי זו מותרת לעבודה, שאל תחלה
 מהחומרים כי העתיקו צפה העודה, שהם נפלגים ברוז דבריהם וסרקי סלוח
 ומלג:
 תוהמה אתה מנקה, ודרך מיסור תעקש, והם יהיו לך למוקש, כי קשתך חסר וחניתך
 חקלצה:

חתימה ז"ת

מקצת החרדים חזק

מספרי חמיתך אשר חתמו יזערו כי מורה למורה אשר הקיסו דמו, ואחר כן הלכות
 בדבריהם תקנו וקיימו, ומעשיהם ממנו לא נעלמו:
 קצ"ו) העתק מפי נבואים חזק שם ובכל קהלה מקהלה לא נרשם. ואין יהיה כן והם
 צמדתם, זה יחסור זה יתיר צמירוסם:
 צדק הוא כי על דברים התחברו, ובדרך אחר דברו וחקרו, וכמדת דעתם כתבו וחקרו
 וספרו, ויש מהם שמדבריהם חזרו:
 תורה ומצוות וחקים, ומינו דינים וכל הנזקים, ומשפטים מדגש מתוקים, חלפו ונהגו
 דבריהם להקים:
 הכלם וניז שפתך ברום, ואל תפתח פיה לעולם, ואם תצק חכמה קרב היום, ודבר
 ברחיה וצק שלום:
 חזה כי מלחכה נצתה על שלשה דרכים, מלחכת שמים ומלחכת לרכים ומלחכה מח ית
 מהלכים, לכל עשיר ורש ואיש תכנים:
 ראה כי מלחכת שמים ומלחכת לרכים השבת דוחים, וכלי שרותם נוטלים ומניחים,
 ומלחכת מחיה חסורה מנחורים נכוחים, וכליהם לא נשואים ולא מניחים:
 דע כי כל חמה מהם נתיז חוקה, זו מנו נחלפה ורחוקה, אם תחפזן להתנוגן התפלגם
 ונשקה, שלח תהיה נפשו מכל טוב רקה:
 יקוד אם חוללת, ונפש אדם שם תחת המפלת, אם תהיה לנו יכלה, נוליאם אם נדע כי
 נפטם נללת:
 מאמתי חקרו זיכרה נכונה, אשר בחרתי לך צדעת ונתנונה, ואל תרעה רוח וצק
 חמונה, למען תולל מיום הדין ומחר שנונה:
 חזיה באת בחרדה^ה) צמוק שאלותיך, ושמעתי צמוקים ונחוצות עמר מלותיך,
 ורחותיך תצק גדולה לעמך בתוך קבלותיך, על כן במלתיך בזהבירי עלילותיך:
 זכור התרבוך ושחנך בדברך, בחמך, בלשון הקדש יהי בסדורי סדרך^ה), הנה
 חשפתי מלחם חמים ומתם חורך, ואם תרסיף להתברות מהכום הזה חשקך ואשכך:

כל נשים והנוול מהם צעלת אדני וגו', וז"ל ד' יעקב בן דאובן צם' העשר.
 "והנוול מהם ולהנול כל נשים שנוול מהם, ישבו אשר אמרו והנוול מהם
 חפץ צו הצמים שנוולו מנשים עב"ז צבתי ישראל, כי הַמְצוּרָה ית"ש לא
 התייר לנו שנוליא המאמינים אל הכפרנות" וכו' וצוה יובן מהו הגרסה
 לר' יפת פה, אע"פי שלא אוכל לשער מה היתה שאלת ריב"ש צוה.

(1) פי' רחיה וחיות.
 (2) כדלה לי ש"ל חיותי שאתה בחרדה כמו שהוא אלל ד' סהל(עיין לקמך דף 27)
 (3) גם ד' סהל מציא זה המאמר ומטיב עליו, (עיין צמך דף 25).

קבלה יעקב ירחם נוצר אמונים, ויררכם דרכי מנרתיו הנחמנים, וחל תורת משה
עצרו ישיצם להבות זה צננונים, צלחו רכב ישראל משיצ לצ צרות על צנים,
ככתוב הנה חנני שולח לכם את חליה הכניח וגו' והשיצ לצ צרות על צנים וגו', וכתוב
חליו סי קרתי וגו' וכתוב נכון כסחך מלח וגו' צרוך ה' לעולם חמן וחמן :

תמו ונסלמו תשובות רצנו יפת הליו כ"ע שהשיצ לר' יעקב צן סמואל תלמידו של
הרמב"ג כ"ע :

ספר תוכחת מגלה לר' סהל הכהן נ"ע.

ואלה דברי המעתיק

אגרת אחת מתוכחת הרב האלהי החכם השלם והקדוש רבנו סהל
הוא כהן לאל עליון בן כבוד גדולת קדושת כה"ר מצליח
כהן יעמ"ש.

אמר חליהו ירוסלמי המעתיק ועוד מזולת זאת האגרת יש לו עשר תשובות
נכוחות יסרות וצרות דברי סי חכם חן שהשיצ לחיט זד עיטה רשעה וסמו יעקב
בן שמואל כי כסמו כי הנו כי כל אח עקוב יעקוב וחין צסיר נכוחה ושצע תועבות צלצו
חכם צעיוניו מתפסר ומתפטר ורוח ריק מכל חכמה, ומלחתי חותם צתוככי ירוסלם
תוצ"צ והעתקתיה וספתי כעל כל הון כמולח טלל רצ צמלחי חותם וחמרתה חן עשרתי
מלחתי הון לי ורודיתי לחל כעל כל טוצ חסר במלני ה' והרצה חת טוצו עמי וסמרכי
צרוך עד חסר צחתי למחזו חפלי צלרו לעיר טלם. וְשָׁלַם לִי טוֹבָה אַחַר טוֹבָה וְחַנּוּהָ
לידי ספר התוכחת הזה חסר כלו מחמדים והעתקתיהו צחשק רצ וצמודה גדולה
צרחתי והצנתי נועם דצרו וחחות מחמרו כל הסובים חותם יחמרו ויחמרו הלח יס
צצנו מקרח חכם מחוכם יודע פטר דצר כי כל דצרו לזקו יחדו דצר דצור על חרפני
החכמה והתפוסיה כל רוחיהם וכירו וידעו כי החמת חתם ויודעו ויזקשו ויחמרו חיה
ספרי הקרחים והתענג בהם. צרוך נותן חכמה לחכמים יהצ חכמתה לחכימין ומנדע
ליודעי צינה, ומעתה תחלת דצרו ורחשית מחמרו, ומפני שיז לו ז"ל תשובות כתובות
לפני זחה האגרת כחצ הנה ציה הלסון :

ועוד כתבת לאחר חלה, אחרי זאת שיהיו תשובותיך בלשון הקדש, וכן חמרת,
צתשובות דברי בלשון הקדש יהי כסדרי. ובכח באדרי, י"שר לך מסלה, דע
כי כתבת יחי ציר"ד ורח כן הוח כי צחל"q יכתב, וחם תחמיר יק' כתצתי, לח כן הוח כי תחת
הה"ח שמת צ' נקודת, וכתבת כסירי ציר"ד, וכתבת מסילה ציר"ד, וחין צתתיהן
יו"ד. וחסר חמרת בלשון הקדש, חשיצן הנה כסדרך מרחש ועד סוף. עשיתי כחשנך,
והכל לח היה חפלי ורח כסר צעיוני לכתוב כסדרך חלה קצתהו סירון הקורח צו, וחילי
אכתוב שתסגן הכתב הזה צלסון ישמעאל למען סיקרח צו מי שלח ידע לסון יהודית, כי
לח חמין שתחמיר דצרים לח ידעו חותם כל החגשים, לכן חני חסן לכתבו צלסון חמרת
למען חסר וכליתוך כל הסוענים צעת חסר חוליה מסיק דצרים לח כמנשב תלמודי חכמים,
כי כתבת חלי חגרת צלסון ישמעאל ורחיתי זה דצרים קשים חונים דצרי ורחי ה' ורח
דצרי חרדיו, ובס דצרת צוקים וצרחצרות דצרים קשים ונשאת חרסם ונדפת צקול רס
ושמת צפי הכסילים דצרים לחרף, ורח קרחת הססוק שמעי חלי וידעי לזק עם תורת
צלצס וגו' כי צבד וחכלס עש וגו', וכליו וידוע כי לח כתצתי חלה הדצרים כי חם
חמרי סצרו חגשים נחמנים חכס וממנו ⁽¹⁾ והעירו על דצריך סוקים ודצריך חולחלים
מסיך ובס על דצרי חחוי"צ המיגוי"ז לנפשו חסר החלשים ינקום נקמתו ויודעו ויזקס
מיד מעיקו צני מקרח ינ', וצרוהם והחוסנים והיועלים עליהם דעה ישיצ במולס צרחס

(1) מכאן משמע שהיה סהל מתנגד אחר חון ריז"ט נגד ר' סהל שקראו כאלן
החויצ המרגיז לנפשו וכו'.

לקיים דברו וישז עליהם את חונם וכ' כי הוא חלשינו ואנחנו עם מרעיתו כי לקולנו
 (1) אנחנו חרדים, ואשר יחשב האמת והשלום לכל זרע יעקב וידאג עליהם על עזם
 את תורת ה' ויצבה ויחמר לפני מים תרד עיני רבו, וישאל מאלהי השמרות שיחיר
 עיניו בתורתו, אלהי ישראל ימלא משאלות לבו ויכסיל לבו דברו טובה לכל עם ה'
 ויזכרהו בציון עמו חמן :

פיוט בר"ת סהל בן מצליח הכהן הקרא.

סרעפי יעונוי לסתר נחומיך, הן רוח תזנית חל הענני להכלימך, לצלתי התהלך צין
 חנשי מקומך, חני השייך מליון ואת רעין :

הוי סתרי דכריהם ולא ידעו צושת, החומרים יש תורה צפה עם חמשת, והלח כתוצ
 בתורת כהנים שלהם מפורשת, משלש עשרה מדות התורה נדרשת (2) :

למס תרצו כלכס חליונו, וחכמי ריבכס חומרים כמלולינו, (3) מן דרישה וחקירה נבזיר
 מלות חל מחוללנו, ולא נשען על המופתים הנרטים מדבריו להצדיקנו :

בין תצין צשה סדריס, ובס נגיטה צשאר כל הספרים, הלח תלמוד לומר המה
 חומרים, (4) הכזה ודברו המעתיקים מפי נביאים ומורים :

נביח ורואה מקדס נפתס, וספר כל חזיה מלפנים נחתס, וכל העולם חשך ונעתס,
 ואחרי כמה שנים כתצו משנתס (5) :

לוי הם החכמים הנזכרים צמורתס, שסעתיקו מפי נביח להורותס, יתנו עדיהם ויזדקו
 ויגידו צאמנותס, וינך כלנו דכריהם וצנתיצותס :

צצחות קהלותי נפלו צמרחקים, ועמהם ספרי נביאים וזידס עד היום נעתקים, וחכמי
 המשנה מעטים היו צאחך אחת נצקיס, על כן דכריהם צטלים הולכים
 ונמחקיס (6) :

לו אמרו חכמי המשנה צכללס, מחצותינו סכלנו חקי המלות כלס, מהס לצדס לח היינו
 מקצלים ורואים צמלולס, חף כי חין כזאת צלי נשמע קולס (7) :

ידעו ישראל ויהודה הצדורים, לוי חכמי המשנה המזיזים, נחלפו ונסלבו צהרצה
 דכריס, ולא כן הסומעים מפי נביאים ומורים :

הד מטמח וחד מטער מפריסים, זה סוטר וזה מחייב עניס, חלילה שיעתיקו כזאת
 מפי קדוסיס, כי חס זה הדך דרך חוקרים ודורשים :

הלוחות חצנתס למשפס וחמנה, שזיה סדי תורה צפה לנשנה, צלי לכתבה צספר עדות
 נאמנה, ואחך כתצרה ריבכס ויקרואה משנה :

כך חמר ר' סלוני החכס, וכך תקן ר' סלוני והזיז להדריכס, הכזאת צקף לורס ומלכס,
 חר משת עצדו סס צסיהס לחכנס :

הצוננו כמה חלוק צין צית שמחי וצין צית הלל. אשר זה לזה יכריע ויחולל, וסצ אחד

(1) צכ"י: צקולו.

(2) כלומר איך תהיה התורה שצ"פ מסיני כמו התוש"כ והלא אחס צעלמכס
 הודיתס שמה שצא צקבלה יולא ע"י היקשים נכח הי"ג מדות דר' ישמעאל
 ח"כ אחס צעלמכס חומרים כמונו כמו שהולך ואומר: וחכמי ריבכס
 חומרים כמלולינו.

(3) צכ"י: צמלולינו.

(4) ח"כ הוא ע"ד היקש ולא הל"מ.

(5) חס נפסקו המקצלים לפני כתיבת המשנה ח"כ ממי קבלו צעלוה.
 (6) אחר שנפלו ישראל צמרחקים אשר לא ידעו מהנעשה ע"י צעלי הקבלה
 שהיו רק צא"י צלי ספק שנהגו רק ע"פי תוש"כ, ח"כ חכמי המשנה שהיו
 רק צא"י צטלים הם צמיעועס (וכן הוא חומר להלן צעלי התלמוד אנשים
 מעטים צמספר) לגבי ההמון הרצ שצארות אחרות.

(7) חפילו חילו היו חומרים שכל המלות כולן מקובלים צלי שום מחלוקת לח
 היינו נסמכים עליהם ע"אכ"ו כשהם מתחלפים צקבלתס וחוקרים ודורשים
 צדרך שקיל ועריח.

לחד צני פלל לפלל, בהשענס צנת קול לח מפי מחולל ^א :
 כסלה ציניהס פלגה חרוכה, רהתחצרו שיכתצו פלוני חומר ככה ופלוני ככה, ועס כן
 זה נסרחה חמתס ונהפסה, צחמס חין מוריס מן המסנה הלכה :
 הלכות פסוקות ותורת כהנים חצרתה, ומסנה ותלמוד והנה מעורתה, הוכן והניחה
 סס על מכונתה, כל העוצר על דברי חכמים חייב מיתה :
 קצנו הסזורים ^ב צגלוי חס חוסרים וחס מתירין, מסחד נצרה חד נלותס נאחרין
 כי מימי עזרה תלכין גזרין, הן למות הן לשדושי הן לענוש נכסין ולאסורין :
 רודפי לזקה נסתר ומקלות, כפי חיש לח נשא דחשו ממקלות, שומרים צסתר מלות
 ומקדישים ליושג תהלות, וחיש חרצו על ירכו מסחד צלילות :
 אס תוכל השיצני על מלוני, ערכה לפני התיצנה למולי, ואל תשב בחדר עם נערי
 ועולי, להסתלל נגד סתיי קהלי :

אמר אליהו ירושלמי עוד זאת אגרת מוכחת בדברים רבים מקריב
 את האדם אל האמת כי האמת אמת ואם יכחישוה כי היא אהובה
 לכל אהוב את נפשו.
 וזה לשון הרב נ"ע.

עוד כצנת חלי צחגנת סלך ואמרת שאתה בחרדה, להזהיר ולהעידה
 ממקום קידה ועבודה, ובית תפלה, כצנת קידה ציו"ד ולא כן הו"ח כי
 הו"ח מלשון ויקד חלסה, ולווי ממנו בהפעיל הקד ^א על משקל הסב ולא נשמע צו
 יו"ד כמו שכתבת חתה, וחס תחמר בו קידה כצנת וחסלי מקום הקטרת דע כי
 חין לדיק לומר ציו"ד. וגס כי חין הקדה מן הקטרת כי הקטרת נעק ושחלת וחלצנה
 סמים ולצונה זכה, וחין צה קדה, והקדה הו"ח צשמן מסחת קדש, ועד הנה קרוב
 לששים שגנות מצאתי באגרותיך, יט צחותיות ויט צדכרים, ואשר יבקש
 להלחם עם בני מקרא יצ"ו לא יהיה כמוך כי ראוי לו ללמוד במרם ישאל
 למען שלח יכלס שנחמר לצ לדיק יהנה לענות ופי רשעים יציע דעות, סתדונו חמר החכס
 סלך לדיק צכל עת ועת יהנה צתסוצת הסחלות לענות לצעניהס דצרים נכוחיס והו"ח
 המענה חסר וענה ציוספי מחמרו וציוסר חמתו כי הו"ח צצקתו וחמונתו יסו"צ לצעל
 ריצו שנחמר לצ לדיק יהנה לענות, חצל הסרע צנת שיסחלו"ו וחין עמו דצר להשיצ
 צחמת יציע דעות ויחמר קללות גדופיס לחסר יוכוחו"ו על התסוצות הקלות שנחמר
 ופי רשעים יציע דעות, וחע"ס מי סידצר כמוך חסר חמרתו סח"ה חדרה וזה לח סח"ה
 ולא תסוצה, וחין צצצר הזה כי חס מלה ומריצה והלח כתוצ חל תריצ חס חס חס
 וגר', וחס היית חכס, החכס צרוצ צינתו יודה לצור חייתו, ולחסר חין דעה צו ילמד
 טוצ ענתו, ולדיק לח יתגח"ה על זולתו, ויכלכל תוכחתו צנתה ענותו :
אני סבית המקדש באתי להזהיר את בני עמי, ומי ימסר יחסי לדצר זה
 חון מצני מקדש יו"ו הסוביס צתורת ה', וחח"ה למה חרה לך צצוחי ללמוד וללמד

- 1) ירושלמי פ"ק לצרכות מ"ו.
- 2) מחוצר לשלמעלה, מפני שאמרו כל העוצר וכו' לכן הוכרחו לקבל את
 ההלכות ות"כ ומסנה ותלמוד הנזכרים צפרהסיח לפחדס מפני הנדוי
 והגזרות והעונשין, ורק צסתר נהגו ע"פי ה"וש"צכ, וכן הו"ח קומד לקמן :
 ומנדים ומקללים צסנחה וצח"ציס וכו'. ומתגצרים עליהס צגדוי וצבהרמות
 והנה צסדור דר' עמרס נמלח שהיו קדמונים חוסרין צחדס ונדוי להתפלל
 ציחד עם הקדאים (לונך, דו"ח ריעוס ל"ד 97) וצמלות נלותס נאחרין ד"ל
 סנתאחרו להתחצר עם הקדאים מירח"ה הנדוי.
 3) חפץ לתפוש את ריב"ש ונתפס צעלמו כי הלווי מן ויקד' שהו"ח מהקל
 חינכו ויקד' שהו"ח מההפעיל.

ולשנת עם אדוריו ויקוייו וחכמי קהלי ולהשיב פתויו עם ה' מן המחלכות אשר התירו להם הראשונים כמחלכות הגוים ורקלו זעזועים טמאה וטהרה ושכינת יולדת, ואחזרו שמונת לקחת את השמן מכלי הגוים הנעשים מעורות הבמליס, וכן משקים וממתקים הנעשים זיד הרקחים הנכדים, ולקחת ^א הקמח אשר יטחנו הגוים אחרו צלי לזרז הדבן מן הסקלים ולעיסו הפכזרים, לכן צאתי לשם ה' להזהירם לחיות זקק אשר תלח מלחם שכנת זרע, כי הם התירו צמי שתלח ממנו שכנת זרע לרחון צקק ולגורע צכתיו הקדש, ואחזרו כי מה שאמר וטמא עד הערב הוא למען המקדש, ואם כדצריהם כי הרחיבה למען המקדש הוא צטמאת ערב כאמרם שהיא למען המקדש, והלא הכתוב לח אמר והיה לפנות ערב ירחן צמים מפני המקדש כי אם מפני שכנת זרע אשר תלח, ולהודיעם כי הלחם אשר הוא צמחנה חיוז הוא צכלל אשר תלח ממנו שכנת זרע, ולצחר כי צאמור הכתוב ואיש נכנס תחתיו, כל איש על כל ד' ופניו אם צצית אם צדה אם ציס אם ציצסה אם צמזינה ואם צמחנה ואשר ילח צשם המזנה צמרות לפנות ערב כי לח ללמד על עמרו ילח כי אם ללמד על הכלל כלו ילח וזה חוסן משלש עשרה מדות, והרוחן צצקק עקב לילה לח כחות ששה ולא צדרך ישראל הלך. והמתעם ב' אשר פתר ויהיה לפנות ערב שיהיה צק, חיוז הוא לפתור וישז הים לפנות צק לחיתו כי צערו שז הים על מקומו, ודצרו שקר וחזון לצם ידצרו לח מפי ה'. ובס צאתי למנוע אותם מהצחיס אשר אתם מתיירס שחיתת צהמה הרה ומלחכול אותה וחת צנה והוא הנקרא צכלה, ולהפחירם מאשר אחזרו הראשונים צפתרון מעלת גרה צצהמה, אחזרו צקצ צהמה, שאם ימלח במל צקצק השור ואם ימלח שור צקצ במלח מותר ^א, וכן אחזרו צפירוש חך את זה לח תחלו, יש נך ממעלי הגרה וממפריסו הפרסה שחתה חוכל ^א, ואי זה שיהור שגולד מהטמא או יכול טמא שגולד מן הטהור, ת"ל במל הוא טמא שהור זה טמא זה חיונה טמא, ר' שמעון אומר מה תלמוד לומר במל במל צ' פעמים, אחד במל היולדת מן הבמלה ואחד במל היולד מן הפרה, ואם ילח זה לא יהיה חלח קשור תחצולה התהיר שהילל אשר ילח מצטן צהמה והורח לח מעלה גרה ולא טרסע והאחכל אותו עוצר על כמה מלות כמו שחמרתיו. ובס צאתי להם שלח יכשר לחיש לשכז עם חשה יולדת לח צתוך הארצעים לזכר ולא צתוך שמונים לנקזה אשר זולתנו מתיירס וחומרים חסילו שוסכת דס כנהר מותרת לצעלה, והתורה אומרת וצמלחת ימי טהרה לצן או צנת תצוה בצס וכו' וסקריצו לפני ה' וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה, להודיע כי צטרס מלחת ימי מקור דמיה מקורה טמא, והשוכז עם חשה ומקורה טמא חייז כרת שנאמר ואיש אשר ישכז את חשה דרה וכו', ונדע כי היולדת צכלל גדה היא ככתוב וטמאה שצעת ימים כימי נדת דותה הטמא, וכתבו וטמאה שצועים כנדתה, ולא נרה עליה צרחיית מים לח לחחר ה' לזכר ולא לחחר ה"ד לנקזה, להודיע כי היולדת זכר תצוה צמסר ל"ב, והיולדת נקזה תצוה צמסר ס"ו, על כן היה משפט צתוך ס"ו וצ"ד וצ"ב וצ"א כחחד, והיא כמשפט הנדה ככתוב תחלת המספר וטמאה שצעת [ימים] כימי נדת דותה הטמא, וכתוב וטמאה שצועים כנדתה, כי לח נרה עליהן צתוך חלה הימים לרחון צמים. ונדע של מי טיס עליו טמאה אם יוס או ז' ימים ולא רוחן צמנו מפני מקרה שיגיבהו מקרה עוד טמאתו צו כמו שהיתה תחלה צלי חסרון דצר, ככתוב ולא יחכל מן הקדשים כי אם רחן צצרו צמים, פתרונו חע"ס טעצר הזמן ולא רחן, לח יוכל לחכול מן הקדשים עד שירחן צצרו צמים צמן הרחיבה והוא לפנות ערב אם היתה טמאתו קלה, התצונן הטיצ אם היה מקרה לילה אשר יקרה לחדם ממקרי העולם

א) צכ"ו: ומלקחת.

ב) חולי כיון צו אל ריז"ש כי לח נודע לי זולתו מי שפירס כך.

ג) חייז יודע מהו אומר שהרי צהיפך שוכין דצותינו צצבורות פ"ח מ"צ שהיולא מן הטמא טמא והיולא מן הטהור טהור ואולי ט"ס הוא. וצ"ל שאם ימלח במל צקצק השור מותר ואם ימלח שור צקצק במלח חסור.

ד) גם זה צהיפך מן הנמלה חללנו צת"כ פ' שמיני פ"ג ה"ב סך שוכין שס: יש נך צממעלי הגרה שאין אתה אחכל ואיזהו זה טהור שגולד מן הטמא יכול חף טמא שכולד מן הטהור ת"ל במל טמא הוא, זה טמא ואין זה טמא, ר"ש אומר מה ת"ל במל במל וכו'.

וידיחו זמן הרחיבה מזמנה עמלתו קיימת ¹) כצרחונה בני חסרון דבר, על אחת
 כמה וכמה האדם אשר התורה תדיח רחילתו ולא תזכור לו רחילה, שלא תחסר עמלתו
 ולא יחסר דבר, וזאת תדע כי יולדת זכר ז' ויולדת נקבה ז"ד הן נדות, ואחרי שלא
 ידע עליהן הרחיבה בתום ה' ²) ה"ד הן ז"ב וצטר' ³) כמו נדות כי לא יסרי
 עמלתן כי אם הימים בזמן אשר לרה, ואחרי שלא עליהן נרחיבת מים הן נדות בני חסרון
 דבר ויחסר זה מצדד ומזון לכל מצין, ומה שתזרו אחס על היולדת לרחון בתום ה'
 וצטרם ה"ד לא למרות ה' היא, כי אם מלרות חנשים מלומדה היא, וצטר כי אין צטררה
 ולא בכל ספרי הנביאים מורה על היולדת לרחון לאחר ה' ולא לאחר ה"ד, ואין יסר
 שירה עליה לרחון והדם עדין לא נסק ממנה לא לאחר ה' ולא לאחר ה"ד, ונדוע כי
 רחילת מים צטר על מען הוליה הטמא מעמלתו, ואם הטהרה לא תהיה חלץ נרחילת מים
 ולמה הרחיבה לה אחר שלא תלץ לטהרה, ועוד אמר תשז על דמי טהרה שדמיה טהורים
 כי לא אמר הכתוב תשז דמיהם טהורים, ואם כצריהם יהיה וצמלחת ימי טהרה וצמלחת
 הימים הטהורים, וזה צטר שם יהיו ימיהם טהורים תלץ מהם אל ימיהם עמלתי זה
 דבר מושחת ומקור, להודיע כי פירוש דמי טהרה ימיהם טהרה אחד ה"ד ⁴) והוא
 אשר תלץ מאלה הימים אל ימי טהרה, ולמה אמרת כזאת שאין על היולדת ז' נקיים כמו
 שיש על הזבה אשר לא תלץ ימיה זרה אל ימי טהרה כי אם תלץ ימיה זרה אל ימי
 ספירתה ויהי ז' נקיים ככתוב ואם טהרה מזוהה וספרה לה שצעת ימיה, והיולדת יסר
 לה שתרחה דם צירם המ' או צירם הס' ותרחן צערז אחרי אשר יסק הדם ממנה צטרס
 צור השמש, וכן פירוש דמי טהרה הוא אשר תלץ מן הדמיה אשר היתה רוחה בכלל הימים
 אל הטהרה בלץ ספירה כאשר תספור זרה, ועוד צמלתי בכל קדש לא תגע ואל התקדש
 לא תזרח, וידוע כי היא טמאה, ולא רחינו חיש טהור או אשה טהרה שנמנעו מכל
 קדש ומן המקדש, וזה דבר קשה לפני האלהים כי הכתוב אומר עד מלחת ימי טהרה, ואם
 כצרי הרחשונים שחמדו שהם שתרחה היולדת הוא טהור אלץ הוא כמו טהור ובעול,
 למה לא תסיר אותה כמו שסיר האדם ימיהו רכליו ולוחו ותצור אל המקדש כמו שיצור
 האדם אשר יסיר טהורו ונחלו נמים ויצור אל קדש ומקדש, וזה דבר קשה לפני האלהים
 כי אומר עד מלחת ימי טהרה להודיע כי צטרס מלחת ימיה היו ימיה ימי טמאה. ואח"כ
 סרתה מן הדך הכשלתם רצום צטררה, וכס כצרו לדס שתרחה האשה צירם ח' לנדתה
 עמלת ויט וחומרי' יוט כנגד יוט. וכן אמרו כצריהם כי חיה לריכה ספירה עד שתרחה דם
 ח' וע' וי', והקלו המלות הקדושות ושמו טהורים לכל עין טמאה והתירו המקלח,

1) כ"י: קודמת.

2) כ"י: כתוב ה"ז כתוב.

3) כ"י: כל"ג וכס"ו.

4) כוונתו בכל זה שנאמר בנקבה תשז על דמי טהרה צמלתי לטם המופשט
 ולא תשז על דמיהם טהורים צטרס עם התואר שלו אל"כ ר"ל שתמתין עד
 שיהיו דמיהם טהורים ומה משמע שקודם לכן דמיהם טמאים, ואם כצעלי
 הקצלה שענין תשז דמי טהרה הוא שתשז לצעלה דמיהם טהורים אל"כ
 צהכרה יהיה פירוש הכתוב אל"כ וצמלחת ימי טהרה וצמלחת הימים
 הטהורים ויהיה משמע שא"כ ונתחילים הימים העמאים וזהו נגד הדעת
 לפי סדרתו, אמנם דקדוק זה הוא צלתי נכון כי צמלחת צלשוננו אין חלוק
 צין סמיכות השם להמופשט וצין השם והתואר שלו כמו אנשי חבמה ואנשים
 חכמים מוצנס אחד וכדומה, וכן דמי טהרה ודמיהם טהורים, וההיקש שלו
 מדמי טהרה לימי טהרה הוא ג"כ צלתי נכון כי צמלחת ה"א צמלחת
 דמי טהרה שלה כלומר ציחס אליה שמונתת לצעלה ולא שהימים טהורים
 צהחלט שהדי לציות מקדש וקדשו היא עמאה, וא"כ דמי טהרה וימי
 טהרה אינם אחד, ופירושו שתלץ מאלה הימים אל ימי טהרה הוא דחוק
 כ"ס עד שאינו לריך לתשובה, כי אין כן שימוש מלת ובמלאת בכל מקום
 הנופל רק על הימים שעצרו.

והתירו הנר שצפת וסודו חסור מן לח תעשה כל מלחמה, ומן לח תצטרו חש כמו שצארנו
 (א) והקלו שחיבת מים שצפת, וגם מלות רצות הפרו זה וסדיו מועדי ה' ממועדס,
 וסירורחקותיהם צעלפת ועשו שצפה צסיון יום הזכורים לח מפי ה', והתירו צת חשת
 אז למרות חת פי ה', וכן חשת חח ליצט להכעים חת ה', וחסרו צשול עוף צחלצ להוסוף
 על דצר ה', והתירו שחיטת צהמה הרה להמר חת תורת ה', וחלכו חת צנה הצלה
 וחמרו שחיטת חמו מטהרתו הוח הדצר חשר לח דצרו ה', ועמחו צהמה כשרה צחמרט
 זו טרפה לח ממלות ה', למען צצוע צצע ולא ירחו צכל חלה חת ה', והתירו חת החלצ
 הנקרה כליות וחת היותרת. והחליה, והכתבו חומר כל חלצ שור וכסו ועו לח תחכלו,
 והחלצ מכסו יסול עלו' חלקום, ועל העו ועל השור על ה' חלקום, והנה לצכס חלים
 ככתבו חלצו חללים תמויה, צ' וחת החלצ המכסה חת הקרצ, ב' וחת כל החלצ חשר על
 הקרצ, ד' וחת שתי הכליות, ה' וחת החלצ חשר עליוסן, ו' וחת היותרת על הכצר, כלס
 נקרחים צס חלצ ככתבו וישימו החלצים על החזות, וחלה סס החלצים הנזכרים לעיל והס
 שחמר וחת החלצים מן השור ומן החול, ועוד חמר צפרשת עוים והקטירס הכסן המוצחה
 לחס חשה לריו נוחת כל חלצ לה'. ולא יכשר שיחמר חדס כי ססוק שחמר כל חלצ שור
 וכסו ועו לח תחכלו סס חלצו קדשים ולא חלצו חוליו, כי חלצו קדשים כלס לה' וחיו צרוך
 לומר צהס לח תחכלו, כי סס ציד הכהנים המקטירים החלצים וזורקים חת הדמים שנחמר
 והקטיר הכסן חת החלצ המוצחה, וכתבו זרק הכסן חת הדס על מוצח ה', וחמר כל חלצ
 לה', וחשר הוח צנה לח יחמר צעורו לח תחכלו, להודיע כי החלצ משור וכסו ועו יסול
 על חלצו חוליו צלצד וכן צחמרו חקת עולם לדרותיכס כל מוסדותיכס כל חלצ וכל דס לח
 תחכלו, וידיע כי ססוק חזה יסול על חלצו חוליו כי צמוטצות ישראל חין קדשים כי
 הקדשים מוסבלים צמקום המוצחר וסס מוצחים שנחמר רק קדשן חשר יהיו לך ונדריך ובו'
 ודע כי החלצ חשר צצחי חוליו הוח החלצ חשר לום להוליו מוצחי קדשים, וכן הצצר
 הנקרה צחולין הוח הצצר חשר התיר צשלמים, ולא התיר צשלמים כי חס הצצר ככתבו
 ודס צצחין יססן על מוצח ה' חלחיק. והצצר תחכלו, וסס הצצר נחמר על הגוף חחר שיח
 ממנו החלצ והדס, וכן צצחי חוליו וחמרת חוכלה צצר, וחלים וכליות ויותרת הכצר לח
 כקרחו צסס צצר לח צקדשים ולא צחולים לכן צחמרו צקדשים והצצר תחכלו, וצחולין וחמרת
 חוכלה צצר ולא חלים וכליות ויותרת שמו של צצר, והחוכל דצר מהס לח חכל צצר כי
 חס חלצו, והחוכל חלצ עוצר על מלות כל חלצ וכל דס לח תחכלו :

ועתה אחי יעקב בן שמואל דע כי אני באתי מבית המקדש להזהיר
 כמו אלה הדברים אשר עשו הראשונים והם מעט מהרבה וגם
 להשיב לב יראי ה' אל תורתו, ומי יתן שיהיה לי יכולת ללכת בכל עיר
 ועיר להזהיר ולהעיר את עם ה', והלא כתוב, עזרו עזרו צעעים סנו דרך העס
 ובו' וכתבו חזקו ידיס רפות ובו', וכתבו סלו סלו המסלה סנו דרך ה', והלא תדע כי
 חין מכסול כמכסול הנכסל צדרך לח טובה, ואם כן הוא למה אמרת שאתה
 בחרדה, והוא יחלק לשני פנים, וחולס כשהולחת מסך מליו ומלנן מחשבה לח
 טובה וחסרת וכדסה, ידעתי כי על דרך לח טובה דצרת, ומי שסס צלצו סחד ה' ישמר
 חת נספר ולא יצוח ציוי חוצה, והלא קרחתי שמועו דצר ה' חרדיוס חל דצרו ובו'. וכתבו
 וחל זה חצוי חל עני ונכה רוח וחרד על דצרי, וכתבו וחלני יחספו כל חרד דצצר ה'
 חלחיו, ולא די לנכס סלח תוכיחו וגס לח תסוצו ולא תסיועו עד סיקסה צעיוכס דצר
 מוכיח, וכתבו מוכיח חדס חחרי חן ימלח ממחליק לסון, והחלחיס למען סמו הבדול
 והניחה יסמוך ביד בני מקרא יצו' אשר בתוכחותם הטובה ובספריהם אל
 אחיהם נקבצו אל ירושלם תוב"ב צדיקים וחסידים והעמידו משמרות להסלל
 ולהתחן לפני חולס הכולל ולנקס מחלחיהס סיוסיע חת לחן חודרות לססיוס חל עריהס,
 לקיים דצרו שחמר סוני צתולת ישראל סוני חל ערוך חלה :

ועתה הנה לא יספה צנסיס צוכה ומרננת על חטאת נעוריה חוסקת לצעלה ויכספת
 לדודה ולועקת וחומרת צעד צניה הנספויס צחצצע כנסות הארץ ומתחנתת
 וחומרת :

(1) וכוף לח ציחל כחן, מזה משמע ש"ל שציחרו צתסוצות הקודמות כמחומר
 חליהו ירושלמי שיש לר' סהל עשר תסוצות מוולת זאת האגרת :

מלכי וחלסי, עד מתי חולת חכמה חני, עד מתי לח תרחמני, עד מתי תשכחני. עד מתי תנחמני, עד מתי קנאת ציתך חבלתני, עד מתי חני כעוטי, וצנני חס שלהבת יח, עד מתי עיני נברה, כרחותי קצורה, כשערי הצורה, עד מתי חני נועקת צמרה, כרחותי כל עמחה צעורה, תחת כהן מקטיר קטורה, עד מתי חויזים קמים עלי, כסוגחים היו חלי, החריזו ציתי פעמים, ושפרו ציתי שמים, והברו את בני חריה הצנני, ומדו פרס עוילי. . ומוקדון סלילי, וישמעאל. . חוילי, חלסי חוס נח, חוס נח, רחס נח, חמול נח, על עדתך העניה, השקדת על שערך, הדוקת דלתך, אשר כלתה נפסה לתשועתך, וכלו עיניה לחמדתך, ושמע ורעה וחמול על לחן מרעיתך :

זה מנהג ישראל אשר נתצו, ומתאוות העולם נזורו, ומחכינת צמר ומשפות יין נוחרו, וצתורת ה' דקוק, ועל דלתות ביתו שקדו ושמרו, ומרוצו יבונס ובודל לחנתם, עזרו לכל כוסל כחס, ולמד עורס על עלמס, ועס כל זה סניס לח עזרו, ומתקוטס לח נזורו, קורחיס וסרתים מלמדים ותלמידים, ורניס מעון משיזיס, היו כל למח לכו למיס חומיס, עזרו מסחרתס, וסבחו מסספתס, ומחיס חרץ מולדתס, נטשו חרמוניס, וסכנו קניס, ילחו מן העריס, אל רחסי הסריס, ונשחו כלמת מרוויס, סטטו צבדיס נחיס, ולצשו סקיס, נחנחיס ונחנקיס, ועל סצר ליון לוועקיס, וצחפר מתפלסיס ונחצקיס, חלל יקייס עליהס דצרו חסר דצר, לטוס לחצני ליון לתת להס סחר תחת חסר ובו :

אתה חשבת בלבך כי אני באתי למען בצוע בצוע כמו שיעשו אחרים, שיטחני סני ענייס וסחרס מעל עמיותס יחלכו ועורס מעליהס יפטיטו ככתבו חוכלי עניי חכלו לחס ה' לח קרחיו, והלח חזקיהו סלח אל כל ישראל ויהודה וחגרות כתב על חפריס ומנסה ובו' וילכו סרליס צחברות מיד המלך ובו' וחמרו להס בני ישראל סצרו חל ה' חלחי חצרהס יחוק ויסחל ובו', ועתה חל תקשו ערסכס ובו' כי סצובכס על ה' ובו' ויהיו סרליס עוצריס מעיר לעיר ובו', וזה דרך סלדוקיס סמקסיס טובה ליסחל, ועל זולתס כתב, חך חיס חל ירצ וחל יוכח חיס ובו' וכתבו ולח בנו על עונך להסיצ סצוהך. ולולי כי דבררך כמתלהלה היורה זקיס, לא הייתי כותב אלה הדברים, ומה יס לי עוד לדקס, ומי חני ומה חיי, וצרוך חליהס חסר צנחמיו עזרני וצחסדיו זכני ללכת צדך טוניס וצדרכי חנותי סכהניס ולסמור חרות לדוקיס, וכן כתבו צעורה, כי עזרה סנין לצנו לדרוס את תורת ה' ולעסות וללמד ציסחל חק ומסטר, וצחלחי סחחוקתי ועליו נסמכתי וצו נסחתי ונעזרתי ובשמו הנדול באתי לעורר את לבב עמו ישראל ולהשיבם אל תורת ה' ולהעיר יצרם ומחשבותיהם אל יראת אלהיהם ולהפחידם מיום הדין הבא בועם ועברה ומיום נקמת ה' על עוזבי תורתו ולהזהירם לבל השען על מצות אנשים מלומדה ודתי שתי נשים 1) אשר מיום הדין אינם פודים שנאמר נקם אקח ולא אפגע אדם, ואיך לא אעשה כן וחמו מעי בקרכי וכלו כליותי בחיקי על אחי ובני עמי אשר רבים מהם רחקו מעל ה' וחלכו בדרך לא טוב בהקל מנחניהם עליהם בלא חמלה, ואצים לאכול חלבם וללבוש צמרם וליוכח בריאיהם ולאכול בשרם ולגזול עורם מעליהם והנהלאה מהם לא יחזקו והחולה לא ירפאו והנשברת לא יחבשו והנדחת לא ישיבו והאובדת לא יבקשו ובחזקה ובפרך רודים עליהם ואשר לא יתן על פיהם יקדשו עליו מלחמה ומתגדלים 2) ומתנאים ומתנברים עליהם כנדוי ובחרם ובשליטי הנברים ועונשים ענייהם ומצריכים אותם לקחת ברבית

1) דומו לצ' הישיבות שסודרו ופומצדיתא כמו שהוא חומר להלן וכמו שמרדכי דסצ"י הדבור צוה צפירושו הערבי לתלים ק"ע ע"פ הספק עליו רשע.

2) צכ"ו: ומתגברים.

ולתת להם ולוקחים מהם ונותנים לשליטים אשר יחזקו את ידיהם עליהם
 מתקדשים ומטהרים ומבקשים מהם להביא להם כל מעדנים ויין ענושים
 לאכול ולשתות ורועים נפשותם והצאן לא ירעו ולא ילמדום מצוה
 להועיל, ואם יפתח אחד מהם את פיו בשאלה ויאמר מאין דברת כן וכך
 ישנאו אותו וילחמו עמו. וחלילה חלילה לי אם אחריש ואשקוט, ויודע
 אני ושומע כי יש מן הרועים ומנחיגי עם ה' אשר נתנו נפשותם לרעותם
 ואומרים כי הם סנהדרין באים אל בתי ישראל ביום השבת לאכול ולשתות
 ועמהם מן הגוים אנשים אוכלים ושותים בבית המשתה והם מתערבים
 עמהם כבני אהרן הכהן בלי פחד ובלי יראה ולא חרדה, ואיך אחריש
 ודרכי עובדי עבודה זרה בין מקצת ישראל יושבים בקברים ולנים
 בנצורים ודורשים אל המתים ואומרים יא (1) ר' יוסי הגלילי רפאני.
 הבטינני (2) (מענהו תן לי הריון), ומדליקים הנרות על קברי הצדיקים
 ומקטירים לפניהם על הלבנים וקושרים עקדים על התמר של הצדיק לכל
 מיני חלאים וחוגנים על קברי הצדיקים המתים ונודדים להם נדרים וקוראים
 אליהם ומבקשים מהם לתת להם חפצם. ואיך תתפסק ורצים מישראל ויולדים
 מצתייהם חל כנסיותיהם שצנת צמחיות וטוענים חריותם וקרועי צנדים על זרועותם
 וחלואים על נשיהם, ונס כלבתם (3) מצית חל צית ציוס החול כן הם עושים שצנת, וחזק
 לח אדחג ומקלת וספטי ישראל ורצים מקהלם סולחים וקונים משוק הנוים תלחמם
 וסלקויהם ומלחיהם אשר הם מתערצים ומבוהלים מצתייהם וחובלים בלי יראה לפני
 ישראל צמקוס המשפט וצתייהם, ואיך תשקוט ומקלת זרע הקדש אשר הצדיקם ה' מכל
 דתייהם שונות תכל עם נתערצו צמיו החרץ וכמו זר נחטרו ויולחום אחרי קרוח המבלה
 אל סוק הנוים וקונים מהם כל מויו מתתקיס הנעשים צמחמם וצממתקס צמיותיהם
 וצכליהם אשר הכל מבוהל ככל טנוף, ואיך אחריס ורצים מהם חובלים מצתייהם צמטייהם
 הנוים הנכריים אשר ימלחו את סיהם מים ויפיחו צצטר הצהמה הנפסעת וינח רוק הנוי
 צין העור לצטר, והצהמה תלויה על שפתיהם (4) אשר תתלה הצהמה השחווטה ציד בוי,
 והצטר השחוט ציד ישראל מנתח צמחלת אשר יתח זה שחויטה הנוי, ועל העץ
 אשר יכתרו וינתחו עליו צטר הצהמה השחווטה ציד בוי וזה מתערצ עם זה, והם חובלים,
 ועקרו טל דצר צטר צקר ולחן חסור צבלות, וקסה מזה סיוסיצו סומר צור חמור לשמור
 ולגנור צתייהם מוצחי בוים והטעה הנוי יעסה חפלו ויגנור וימיר צטר צצטר דהסומר
 הסור לח ידע וישראל קוניס וחובלים, ואיך לח חמה ויודע אני כי יש שיטלחו צצטר
 נדי חל הצולה הנוי לללות ויתערצ אשר לצן ישראל צצל בוי ויקח צן וישראל צצמה הנוי
 השחווטה ציד בוי ויחבל, על זאת חספדה וחילולה, ואיך לח יקסה עלי חכילת מקלת
 ישראל את הקצוט הוא הצבלה וחמו היא הנובעת צו ונטווחה, ומצוטל צחליה האסורה
 אשר מצות צטלו צתור צצנת, דגס חובלים צטול נתון מערצ צנת על מוקדת האס וסוח
 מתצטל צצנת, ובס מהס גדות ונורפת לחס צתור וחסה חחרת כרוחלת צלח עת דסוח
 טסורה צעויהס תולוח הלחס מהתנור והטעורום חובלים חופה, ואיך לח יחרר לצו
 ויתר ממקומו טלח שמעתי ולח יחיתי מהס חיס שיחמר אני צו חל תבעו צי, וצמה
 חנחס וחני רוחה חופה נוסחיס מטרת מתייהם כמעטה הנוים צלי לצנת ז' ימיס ולחרון
 והס מתפללים ועולים לקרוח צצטר התורה, ואיך מוכיח וחומר על ח' מכל חלה סהוח
 חסור, ומן המעשים כחלה ונדווחה תתנח עד חיון מססר. ומי יתן לי כח שאוכל
 לחבנם בכל קהל וקהל אף לצעוק במרה ולהזכיר ולהחזיר בשם ה'

(1) מלה ערבית היא צכאן קרויה לצקסה, צלסון עברי בי!
 (2) גם זאת המלה פעל ערבי וסודי היא והוא משתמש בצמת מונת הפעיל
 צעברי, ומלות: מענהו תן לי הרעיון, מוספות מענתוק אחד לפסע
 מלה זו, והסגרתים צין צ' חלאי לצנה.
 (3) צכ"ו: צלבתם.
 (4) כז"ל כלומר על היתדות מדר"ל עיול סופתא צקופינא דמרא (צנת דק"צ).

חלני ישמעו ויסוצו חיש מדרכו הרעה, כי לא נראה היטועה נדקת הלדוקים היחידים הנספרים עד סוצ מרבית ישראל מכל תועזותיהם ובלוליהם וסקוליהם לעשות לזון חלטיהם, ואלו היו עושי אלה נפרדים ונסתרים בעשותם כאשר יסתרו עושי התועבות מישראל במעשיהם היינו אומרים כי זה אסור בעיני המנהיגים, ואחרי שהם מתערבים עמהם רוצים ואין מוכיח ואין מזהיר ידענו כי הוא קל בעיניהם וכשר לפניהם, וקשה מזה חרון אפם וקצפם על אשר ימנע את נפשו מהם ומקצת מאשר זכרנו, וזה החיקו זה ישאל מעל ה' וסדילו זיניהם לזון חלטיהם והוסיפו חרון חסר עליהם, ודי לנו עדותם על נספותם, ודברי מקלתם על מקלותם, ואם כן חיק נשען על דרכיהם ונאמינם זלי דריסה וחקירה והלא חיוצ עלינו להצין צמעיהם ולחקור את דרכיהם ואשר הוא מהם ירח חלטיהם וחומל על הלחץ וחסך צרפתם ודבריו נאמינם צרחה וחזות ועדות, נקבל ממנו ונזהר בדבריו אשר הם נכונים וישרים, ואשר הוא עבד בטנו ובער בדרו ברוז הצאץ וברוז נרחק ממנו, ואזי וחצוי למדבר לא נכזרה ה' כי אם למען חרפה ונדופה. וחמת הדבר כי לא כתפתי כל חלה כי אם נחמלה על אחי וחסדיו ולמען אשר ירחם הרחם ויקרח הקורח ויסח מאלהיו ומיוס שלף קוף ויסור מדרך הרע ויחחק מן הפקן אשר הוא בחלוק הפורה, כי ימי המלךך צרו ועת ומסעט לעשות לה' הגיעו ואשרי המתעורר והמקיץ משנתו, ואזי וחצוי לכל מעלים עין כי הוא יסחית נסשו ואל תפסה הוא יסור :

ואם יאמר אדם כי הנה אחינו תלמידי הרבנים בהר הקדש ובכרמלה רחוקים מן המעשים האלה, חייב אתה לדעת באמת כי הם כדרכי תלמידי התורה ובמעשי בני מקרא עשו ומהם למדו, ויש מהם רבים שלא יחללו צטר לחץ וצקר זינוסלס וטסרו את פיהם מכל תחלל חסור, וגם מהם אשר לא יחללו מיד טבחייהם ולא יקחו שמן משמנס כי אם מזית הצרור מן התולעים, ולא יחללו ממתקס ומכל מחלפותיהם, ולא יגעו חל המתים, ולא ישמחו בכל הטמאות. וכל זה להם בחסדי האל מלמוד יראי ה' ותוכחותם ואזהרותיהם, ולא זה צללד כי אם לא יקחו צת חל ולא צת חרות ולא צת חסת החץ וינזרו מכל העריות האסורות אשר אסרום חכמי צני מקרא יל"ומטי ה' על ידי משה עזרו, והם עושים בעזרת ישי את המועדים שני ימים יום אחד בראיית הירח ויום אחד כאשר היו עושים לפנים ועם כל זה הם חוקרים ודורשים, ויש מהם שהחיר הסס עיניהם והניחו חסנו העצור חתנון¹ למען חצור וסצו חל דרך חלמת צמלות ה' ציד נצחור, כי חסצו דרכיהם והסצו רבליהם חל תורתו ית' ככתוצ חסצתי דכני ובו', ואשרי מי שיחוס על עלמו ויחצר הטובה לנפשו ויחפס וידרוס ויחקור, כי כל העושה כן לא ינזר ולא יכלס ולא יחסר, ומי שלא יסוס על לצו דעת ותצונה ויעלים עיניו ינחס צלחרייתו ולא ינחס. הוי אשר לא ירלה לקחת כסף מיד רעו כי אם דרכיהם וחקירה עד שלא יהיה צו סוג, חיק ירלה נספו לערוס את עיניו דתרו וללכת צלחץ חסך וללמות צלי חור ולא יסקח את עיניו וישאל וישמע ויסקול דברי המתחלפים והנחלקים, ואשר יעמוד צעינו צלמת וצרחיה נכונה ושמור ויעשה :

דעו אחינו בני ישראל כי כל אחד ממנו תלוי לנפשו², ולא ישמע אלהינו את דברי המצטרק ואומר כך נהגנוי רבותי, כאשר לא שמע את דברי התנצלות אדם הראשון באמרוי האשה אשר נתתה עמדי וכו', ולא יקבל מהאומר כי חכמי השיאוני כאשר לא קבל מן חרה באמרה, הנחש השיאוני ואוכל, וכמו שנתן לכל אחד חקו ועשה לכל אחד משפטו כן יעשה ה' עם האומר כך, ככתוב על הרועים חרה

1) צ"ב הסתון, ור"ל החסרון נעשה מתחלתו צכדי לקצץ עי"ז כל ישראל על יום אחד (עיין בהערות הערה ו').
 2) חלזט פעדלחטווארטליך פיר זיך.
 Anhang.
 3

אפי ועל העתודים אפקוד וגו', והרועים הם המנהיגים, והעתודים הם המונהגים, ודעו כי המצטדק ואומר, בדרך אבותי הלכתי, לא יועיל לו מאומה, והלא אלהינו ית' אומר, אל תהיו כאבותיכם וגו'. ועוד אמר ולא יהיו כאבותם דור סורר ומורה וגו', להודיע כי אין חיוב עלינו ללכת אחרי האבות על כל פנים כי אם חוב עלינו להתבונן בדרכיהם ולערוך מעשיהם ומשפטיהם נגד דברי התורה, אם נראה כי הם כהם בלא חלוף נקבל ונשמע, ולא נמיר את דבריהם ונלך אחריהם, ואם יהיו דבריהם בחלוף התורה נשליך אותם ונדרוש ונחקור ונדמה במצות התורה, כי אשר כתוב בתורת משה ע"ה מן המצות וזולתם אינו צריך לאות ולעד להודיע אם אמת הוא אם לא, ואשר אמרו האבות צריך לאות ולעד נאמן עד שתדע אם אמת הוא או לא, ואשר יאמן בעינינו נעשה כי כן כתוב זרעו לכם לצדקה וגו' :

ואתם בית ישראל חמלו על נפשותיכם וחוסו על בניכם כי הנה האור מאיר והשמש זורחת, בחרו לכם הדרך הטובה אשר בה המים החיים ולכו בה, ואל תלכו בארץ ציה ועיף בלי מים, ואל תאמרו איך נעשה והלא גם בני מקרא מתחלפים ¹, אחרי מי מהם נלך, כי לא יאמרו בני מקרא כי הם מנהיגים ולא עשו תקון להוליך את העם כחפצם, אבל הם הוקרים ודורשים בתורת משה ע"ה וגם בספרי הנביאים ע"ה וגם רואים בדברי הראשונים, על כן הם אומרים לאחיהם בני יעקב למדו ודרשו וחפשו וחקרו ועשו מה שיקום לכם בראיה קיימת ויעמוד בדעתכם, ואל תחמרו ח"ך יתכן לנו הדבר הזה, כי כן נלה וחסן לזכרו ממנו, ועל ינו לעשות המורה אשר הקוס נתזנתנו נצחיה ועדות ולא על דרך חסן, ואם נחלוק לשם שדי, צדקה מורה הצדק ישוה חלה לחלה, ואם יאמר חס ח"ך יהיו המצות תלוים צדעת חכמת הלז, נאמר לו ויח"ך לא יהיה כן והלא חכמת הלז וצדק ידענו כי העולם צדק ואחד צדק וח"ך לו שני ולא יומה לו טרם דבר והוא אחד על כל חודות ופנים, וגם צדק ידענו כי צדי חס לרובים לנצח, ולא חמיינו צדצנינו כי חס צדק וצדק, וגם ידענו צו כי משפט השכל נדק למשפט המשמע כי צו יודע משפט העונש צמסר צמדה צסקל כי לה ילא זה ולא יקום מן השכל ולא יקום המשמע צנסטר כי זה לר"ך לזה זה לר"ך לזה. והחכמים צשמעם המורה ידעו דרכה חס היא עומדת צנספה חו היא תלויה צדצרים אחרים, והמורה ית' שם דרך להשורת ולדמות, וצכאשונה צזמן הנצחיים צכהו חמנו ושרחל רבילים ומחוכמים רולים צספת הקדש יודעים כל לר"ס לח היתה המורה צסתרת מעניניהם, אצל צזמן הגלות מרוצ העונות והיגונות אצדה החכמה וצסתתרה הציונה וצכחו ישראל צנלס היא התורה והניחו עקצי הלאן הם תלמודי משה רע"ה צחי החרץ צכחמר ויסע כלחן עמד ויצוהם אל צצול קדשו, ועקצי הלאן הם דרכי צניהם ומעשיהם ומנהגיהם צכללס חסר לח ויחלקו צדרך היותה וצמעשה היותה, כי לח וכשר שיקצו צכללס על סקר, וצפסוק הזה צ' אחרונה, ח"ך לחי לך צעקצי הלאן והיות כחשר פכשנו, והצ' ורעי חת גדויתך על משכנות הרועים, והרועים הם רועי הצדק חסר רעוס צחמת וצחמלה עליהם, והם הנצחיים המצדדים מפי ה' והכהנים והשופטים העושים צתורה, ומשכנות הרועים הם ספריהם ונצוחותיהם הנעתיקות עם התורה ציד ישראל והוא העתקה חסר סכל מרועים צה, והם יאמר חסר כי עקצי לחן הם דרכי הרעים. ומשכנות הרועים הם דברי חכמים על כל חודות ועל כל פנים, לח וכשר מפני שאנחנו יודעים כי

1) נמלא ת' עליה אחד נושן שסלח לי רח"פ כי' עליו. נמלא הנאמר הזה עוד ויח"ך לא יהיה כן והלא צחכמת הלז וצסכל ידענו כי העולם צדוק. ושם: וצחכמת הלז הוא היה משה ז"ל וכו' ונסיב לרצדים אחרים ח"כ העלה הזה מנחצר מאוחר שהשתמש צתשובה זו לר' סהל. כי גם לרצדים אחרים נמלאו שם מתוך התשובה הזו.

עשרת השנתיים היו רצים משצט יהודה וצנימן ועצרו תורות וחלשו חק והספרו צדית
 עולם, צלעדי מעט מהם ירחו את ה' ועשו מלכותו צפת, ומלכיהם וסופטיהם
 וחכמיהם החליפו העזרה וזמני המועדים וצית התפלה ורצו המלות, הע"ס שהם רצים,
 וגם יהודה וצנימן סרו צחצחית מן הדרך והחליפו המלות צלתי חגשי מספר נספרו
 מעיני הקהל צירחא שמים לעשות מלות ה', וכן כתבו שוטטו צחצחית ירושלם וכו',
 וכתבו והתווית פו על מלחות החגשים הנחנחים והנחנקים, להודיע כי חגשי חמת וירחי
 חלשים היו מעטים מן הקהל, וחך יכשר ללכת צדך הרצים על כל חדות, והתורה
 חומרת לח תסיה אחרי רצים לרעות, וגם אחרי חמימת החזון ונציה קשתה יד המנהיגים
 וגברה המחלוקת צין צית שמיחי וצין צית הלל והרגו חלו לחלו עד חשר נהגו את העם
 כחפסם כאשר היה עוצ צעיניהם, ותלמידי התורה והעושים כדצרי הנציחים לח יכלו
 לעמוד לפנים והיו עושים המלות צפת והש"ית עזרם והסתירם כאשר הסתיר את
 ירמיהו הנציה ע"ה ואת צרוך צן נריה ע"ה, וצכן סתם ה' צעיני המנהיגים החלה מעין
 הסתמה ונסך עליהם רוח תרדמה ככתבו כי נסך עליהם ה' רוח תרדמה ויעלם את עיניהם
 וכו', וכתבו נגשה כעורים קור, וגבלה לנו ונחמן צעיניו צקראנו צספרי חכמי צית
 שני וצצעינו צפתרונותיהם וכל חיש ידע חמונת הדצר חס צחמת ירחה צלח משוח פנים,
 גם צהשתכלנו רחיותיהם ודענו צחמת כי קלרי יד היר צחכמה וצעמוקות התורה, וההוגה
 צספריהם יעמוד על זה אחרי ההקפה צפתרונותיהם. ובחסדי אלהינו ית' שמו
 האיר בעת את עיני האחרונים וגלה את עיניהם להביט נפלאות מתורתו
 והם ששים ושמחים בגבלות להם מורה אחת כמוחחי שלל רצ וצכל יוס ויוס תוספי דעתם
 להשיג למען הקים את דצרי יטוטטו רצים ותרצה סדעת. ואם יחמר אתם הדור חשר לח
 ידע, מה יעשה? נאמר לו חייז לדעת וללמוד ולשמור ולעשות כי כן כתבו ולמדת חתם
 ושמרתם לעשותם, ומה ידעו כי העושה צלח דעת חין הצלה צינו ציון החמור הנושא
 משח, והסותר מעיני התורה צלי ללמוד כצר הרבו החלשים והסם יצקס מיודי וחס הורח
 הקל על נפשו ולא למד, ה' ודרכו מעמו וחס יחמר חמת דצרה, חצל הביעה עת המורה
 וצח יוס המועד והחכמים מתחלסים, והורח צורי, מה יעשה? נציו ונחמר, עליו לשמוע
 דצרי החוקרים והדורשים צמורה, ואשר יקצב חליו ויקום צדעתו כי הורח חמת ונכוך,
 יעשה, והסם ירלה ממנו כי זה טוב יתר מעשותו צלח דעת, ולכתו אחרי רצים חיוני טוב.
 גם לח יכשר לו להשען על אחד מהם צלצד, כי עליו חרצ ללמוד למען דעת החמת, וגם
 המתבטיר מחלומות העולם חשר הניח מנהב חצותיו, לח יכשר לו שיהיה נהוב ככה כי חס
 על דרישה וחקירה, כי חס יהים כן יחמר לו חתם הנחת חצותיו ומנהב ספיה צורך
 וצחת על מנהב ודת חרתו, על כן חמרו כי חרצ עליו לשמוע דצרי המשכילים והחכמים
 ויעשה כאשר יחמן צעיניו ויעשה הקרוב חליו מדצריהם ויחמר כן ילמוד, ודעו כי השאלה
 הזאת עליכם צתחלה למען כי כל חכמיכם וחצריכם מתחלסים היו כמו סדע חתם המעין
 דצריהם, וכאשר נחלח צדצריהם כי זה יחמרו צחלרף זה, צית הלל חומר כן, וצית
 שמיחי חומר כן, והחכמים חומרים לח זה ולח זה, ואשר יחמרו כי הם לח נחלסרו ולא
 נחלקו, הלח [הורח] כאשר מי שיהמר לח היו ולא נצרחו, וחתם וכמוך וברול ממך לח תדעו
 חלום כי לח תקראו צספריהם, וחמרו צעורת שדי ובעים צתורה וצמקרה וצספרי
 הדחשונים ולא דיונו סוקרחם עד שנהבם ^(א) צהם לפני רצים מהחגשים הידועים
 צהתחמם צהם, וכאשר תלמוד חותם מהם, נשאל מה שוקשה ממנו צהם, וקרח
 לפנים שחנו רוצים צו ^(ב), עד שיחמן צעיניו למען נעמוד על מחמסם ולדעת חי זה
 הדרך הטוב וחי זה דרך הרע ונכתבו זה וזה. וחלו קחת בספר עיון אל גוראי אל
 בכלי ^(א), כצר ודעת כי החלשים בלה חרסת מי שיחפון לבלות חרפתו על ידו והולוח

(א) צב"י שנהבם.

(ב) המוצן חיוני צדור לי מהו הנרעה לו צזה. ואולי ל"ל: וכאשר נלמד.
 (ג) ספר חדש מנחצר חדש הוא חללי שלח דרשיתו מוצח חלל נחצרים אחרים
 מן הקדמים, וקרוצ חללי שהוא ספר המאור לר' יוסף הדורח המכונה
 חצן יעקוב חלצליד (ועיין צהערות הערה י"ד) והיה הספר הזה מכיל
 ציקורים על דצרי דו"ל.

מדצריהם דברים וקיס וגזיזי שלח חזרום לח נצחיים ולא כהניס, והדבר הזה יוסף
 זכחתי החל וצדדונו להסיד ושחל חניו, והייב אתה לדעת כי הראשונים לא
 רצו להעלים ולהסתיר חלופם מעיני ישראל כי כתבו דברי זה ודברי זה למען
 שיבאו האחרונים ויעשו כל אחד מהם מה שיקרב אליו, ואולם כאשר
 כתבו חלופם ובארו בכל סכלם ראו מקצתם אחרי כן לתקן דברים
 ולהנהיג בהם את הרבים, ואע"פ שיש ביניהם חלופים הרבה במשפטים
 כי יש שישפטו במקום משפט ¹ מה שלא ישפטו במקום אחר.

ולפני מזה בימי הפיתומי אשר פתה אנשים ונחלקו במועדים ויעשו
 אנשי ארץ ישראל יום, והבבליים וההולכים אחריהם עשאוהו
 יום אחר ², ואמרו כי אנשי ארץ ישראל חטאו, ואנשי ארץ ישראל אמרו
 כי הם חטאו, וקללו אלו לאלו, ונדו אלו לאלו ברוב עונות, ויעשו
 אנשי ארץ ישראל המועד ביום הזה ואנשי בבל עשאוהו ביום מחר, והיו
 מכזבים אלה לאלה, ויש אנשים משובני ארץ ישראל שהלכו אחרי
 הבבליים, וגם השוכנים בארץ שנער הלכו אחרי אנשי ארץ ישראל.
 וצמיס החלה שמענו כי שניס מחצריכס נחלקו במספט חלוא, אחד מהס חומר נעד
 חסס ססיה לריכה חלוא, והאחר חומר חוניה לריכה. וקספס צניחס סמחלוקתי ועמד
 כל אחד מ"ס על דברו עד עתה, עתה אחינו הלא טוב ללכת אחרי החרדים ועמד
 חסר ודברו צירחה וחס וחס לחל אחד יקיס עדות לדברו כלל מאדו עד יצוא ויוחס לדק
 וסעורו זה חו ללכת בדרכ החומרים כי כן קצננו מחכמינו דבר חסר לח דברו ה'.
 והם אנשים מעטים במספר וחכמהם נגרעה ודנתס דעה כי חל ה' זר, והרסיעו
 לעשות כלל דבר וענין לעשותו כספס והחטח עבר עליהס. ואע"פ ססס דורסיס וחוקריס
 וכל אחד מקיס חות לדברו יס מהס וחוקיס מן חמת :

בני ישראל שובו אל ה' אלהי אברהם יצחק וישראל וחספו צתורה הסוסס
 ככתב חמת והנללו מדינו סל גיהנס ומיוס דין ה' הגדול והנורח, ודעו כי עלינו חוס
 להסיר לחחינו בני ישראל ולהוכיחם כי לח נחחס מלכות צית דוד ע"ה כי חס צסוננו
 ורססיענו חת ישראל חל ה' חלסיחם כי לח תסיה לנו תקוה וחל נחחס יסעיה כי חס צססרה
 סלמה, וחל תסיה לנו ססרה כי חס על ידי בצורי סתורה והמקרה ככתוב צענין חספיון
 עסס לו סמך סלמה ובו' וכתוב סיה מטתו סלסלמה ססיס בצוריס ובו', ספדונו סס
 ססיס חכמיס מחכמי ישראל יעמדו ויחיר חת עס ה' חחד חחרי כן, ועליהס כחוצ כלס
 חחוי חרצ, ספדונו כלח חכמיס מסכיליס וידעי דעת מצניו מדע צניס ומסיוס צססרה
 חורתס צירס ודנריהס צסיס מסחר הגנניס חסר יכנצו חת לצ בני ישראל צספוייהס
 צספת חלקות צמן סגלות. וכמו זה חמר זכריה ע"ה וחומר חליהס חס עוצ צעיוניכס
 הצו סכרי וחס לח חדלו ויסקלו חת סכרי סלסיס כספי. וגס צמסקל ססיס בצוריס,
 לדיקיס ומסכיליסי, וחולס סס חמר ססיס וספ חמר סלסיס להודיע כי צקע סלגללת לקח
 ורסח כסר וסס, ללמדך כי כמו מחיית סקל כסר לכל נפס ונפס סנחמר ונתנו חיס כסר
 נפסו לה', כן סלסיס כספי ססיס צקע, וספדונו ססיס מסכיליסי מוכיחיס ומלמדיס לישראל
 עמחה וסיהרה וסס מכפריס עונות ישראל וצסס תנוח הגולה לישראל, וצסמלחס ותכסר
 עון סעדי וצחחרית סגלות יקצננו חלסיחם מכל מדינה ומדינה וסס עוזריס למתתו
 סל סלמה ע"ה רסח צן דוד חסר יסימו חותו לרחס ככתוב וסמו עליהס רחס חחד ועלך
 מן חחך, עד ספדע כי חלסיס יול חת נפסות מסכילי ישראל מיד לריח ומיד מצקסו
 נפסס, ועלינו לרבר והשומע ישמע והחדל יחדל, ואשרי לשומע וכחוצ
 חסרי חסס שומע לי ובו' ולמוכיחיס ינעס ובו' :

ואתה עתה אם למען בקש חכמה ובינה שאלת השאלות ממני טוב
 עשית והאלהים ידריךך בדרך האמת ויפתח לך שערי בינה, ואם

1) ר"ל שיטפטו במקום אחד צחלוק מ"ה שיטפטו במקום אחד.
 2) עיין בהערות הערה ו'.

למען תואנה שאלת לא טוב עשית כי התגרית ברעה והיה ראוי לך שתתכבד ותשב במקומך ותשים ירך על פיך .

ואתה עתה הטוב טוב אתה מן סעדיה הפיתמי ראש הישיבה הרוב רב עם בני מקרא יצ"ו אם נלחום נלחם עמהם והלא חכמיהם ותלמידיהם היו טובעים ממנו לצאת אליהם ולשבת עמם במלחמת ה' ולערוך עמם משפטיהם לדעת אי זה דרך הטוב מדרכיהם ואומרים משפט נבחרה לנו נדעה בינינו מה טוב בדבריהם, ולא רצה ומנע נפשו לצאת אליהם ובא חדר בחדר להחבא, וגם לא היה מביא אליו כי אם את אשר הוא הפיץ, ולא יכלו בני מקרא להקבץ עמו בשבת מפני הנר, ובן משיח הקציר נפשו מביניהם והביא אותו חדר בחדר עד שצעק ואמר מה לי ולך לך מעלי, והספרים אשר כתב לא הוציאם בחייו מתחת ידו על בני מקרא ואחד מהם נפל ביד בן משיח והשיב עליו בחייו, וכן שלמון בן ירוחם ע"ה השיב עליו בלשון הקדש על אשר כתב עליו נשא משלו ואמר, ואחרי מותו כמות נבל נפלו ספריו ביד בני מקרא בכל מקום ומקום וישיבו עליו תשובות בדברים נכוחים כמסמרות נטועים בספרים הרבה, כמו שעשה אבולטיב הנודע אל גבלי, ⁽¹⁾ וכן עלי בן הסוין וכן בן משיח (סס ע"ס שלו חסון) ובן ירוחם הנודע בן רוחים, ואבו עלי חסן אלבצרי וזולתם, וגם אני כתבתי תשובה לדבריו באחד מהם, והם תנקט להפזון היטב בספריהם עד אשר תמלא חמינת הדבר ותדע כי האמת אתם .

ואם היות צעניך יותר מן רצך סעדיה הפיתומי ונוססה חכמתך מן חכמתו וחסלה אתה וחסר כמות כניולך והסיוחך לך להספט עם בני מקרא יצ"ו רצה לזרף ולחם, וצוח אל קהלותיהם צהצזה וצחצח ויראה ושלל ודרגו. כי הדרך הזאת טובה מחסר היו עוסקים הרשונים מלפנים עמנו, צדוהם אל השליטים לרגל לחייהם ולהענישם כסף וזהב, ומנדום ומקללים צנחיה וצחצח שנחמד דברו שואם צצנוני וכו' תחת חסתי וסענוני וכו' וישמרו עלי דעה תחת טובה וכו', וכתבו מלאונו הסומרים הסוצים צעיר הכווי סענוני וכו', והם תחפון מהם לצוח חליך ולרעוך להוכח מנע חלול הסצה צהעלית הנר צצית הכנסת והחפותיים חסר יהיו צחצצותיכם לחלל את הסצנת וסוח וסו יצחו וידרשו עמכם צתורה (כלומר לניו סחלת מחללים את הסצה צהעלות הנר צצית הכנסת, היונו צחוס חליכם ומחפסים צתורה גם לחננו גם חתם) ⁽²⁾, ואני יודע כי לא עשיתם זה אלא נתתם הנר עליכם בשבת כדמות מבצר וחומה למען לא יבאו בני מקרא יצ"ו ויגלו לעיני הכל מה שהוא נסתר מעיניכם וצעות ה' הוא צבלה מעט מעט ע"ד חמתי ימים ודצרו, והכניי מחזר לך רחיה חתה וממנה הקוס לכל רחיות של רצך סעדיה הפיתומי, וסוח מה מדצר רצך סעדיה המפתה צפתיותו חסר הצוח קניו לחוק חסון העצור וקיס לדצרו עירם מה שלח ידצרו צהס הנעדים הספיים, וסוח שחמר יס ניו רחיה על חסצנון חסר היה ציד העדה סחיה מן הסצנון וסוח מה שחמר צדצדי היתום: ומצנוי יססכר יודעי צינה לעתים לדעת מה יעשה יסחל, וחמר כי העתים החלו סס המועדים ככתצ צענון ססח, ועשית ססח, וכן צצנוצרות ועשית חב צנוצרות יכן צסכית. חב הסכות העסה לך, ולמען סרחה צססוק ומצנוי יססכר ה"ל לטון עשויה, חמר כי העתים החלה סס עפות המועדים, והעשויה הזאת הוא שחמר: ועשית ססח, ועשית חב צנוצרות. חב הסכות העסה לך, ודע כי לו התצנון היטב היה יודע כי הדצר

⁽¹⁾ חוליו הוא מנהוגד לפי שצבל חסה"כ (ד"ס ס' ש"ח) מנכה הקרואים הסוכנים צדנור ונהוגד יושבי הדרה ע"ס, ומשוו צלצקו לקח דת התד החלצים מאנשי הדרים (סס סימן ל"ח, ועו' כ"ח כ"ה דף 210) ור"כ אלגבלי, לזונו החררי, ואלנהואנדי אחד הס.
⁽²⁾ הסגדתי פידוש זה צין צ' חלחי לצנה מפני שח"ה מוסף ממאוחר לדעתי.

שאמר ועשית פסח לא יסול על חב המצות עלמו כי חס על קרנן הפסח כלבד הוא, ככ' וזנחת פסח ואם כדבריו לא תהיה עשייה כי חס זשני מועדים והס חב שזעורת וחב הסכות, ויאל מדבריו הרקיס והפחוזים חב המצות כי לא נאמר זו ועשית חב המצות, ובדבר הזה לא היו זני יששכר מודיעים לישראל כי חס' המועדים כלבד על זניונו ההרוס, ופתרונו הרק מפני הכתוב ועשית, וחב המצות שלה כתוב זו ועשית לא היו מודיעים אותו לישראל מפני שלא חזר זו ועשית כמו שאמר בקרנן פסח, ועשית פסח, ^(א) גם חייז זה הוד הקשע האיש הרע היה שיאמר מדבריו כי זני יששכר וודיעו לישראל סדר דבר הקרצנות והמנחות והנקיים הקצועות שיעשו זמועדים כי לטון עשייה נזכר בהם ככתוב חלה תעשו לה' זמועדיכם, וישאחר זכרון תרועה ויום כפורים ושמיני עלרת שלה נזכר בהם זכר עשייה ציד זולת זני יששכר כי הס לא היו מודיעים אותם לישראל מפני כי לא נאמר חסילו זאחד מהם ועשית לא זחב המצות ולא ציום תרועה ולא ציום שמיני עלרת, לכן נראה מדבריו חס נלך אחריו לא היו זני יששכר מודיעים זחשצון העצור מועדים כי חס חב השצועות וחב הסכות וגם הקרצנות כמו שאמרנו מפני האמור ועשית, חלה תעשו לה' זמועדיכם כמו שאמר לדעת מה יעשה ישראל, וידוע כי חזן למדר הקרצנות זחשצון העצור מענה דבר. וכן מתחייז מדבריו שהיו זני יששכר מודיעים לישראל זחשצון השצת כי גם זה כתוב זכר עשייה שנאמר לעשות חת יום השצת, וגם זה נודע כי חזן לשצת זחשצון העצור מענה, וכן כתוב זמלחכת המשכן זכר עשייה שנאמר ועשו לי מקדש, ונודע כי חזן למקדש זחשצון העצור דבר, ואם יחמר חדם מחזן נדע שלא יסול לטון חב כי חס על שלטה מועדים לבד, נאמר לו כי כן כתוב והשצתי כל משוטה חבה חייטה ושצתה וכל מועדה, ואמר הכתוב חבה והס שלם רבליס, ואמר חדשה, והס חדשי השנה, ואמר ושצתה והייה שצת זרשחית הנודעת מזכריות העולם והלחה, ואמר וכל מועדה, הס יום תרועה וכפור ושמיני עלרת. והס נקראו מועדים ולא חביס, להודיען כי החביס יקראו מועדים, והמועדים לא יקראו חביס, ולו היה זאמרו חגלה מזכריוס זו יום תרועה וכפור ושמיני עלרת לא היה לריך לומר וכל מועדה, ואם יחמר חדם מקלת המועדים היו זני יששכר מודיעים ועושים זחשצון העצור ומקלתם יודיעו האחרים בהם. נאמר לו מדבריו אשר חתר כי חשצון העצור היה למנהדרין יהיה סותר לבד הזה, והלא חתם חומרים כי חשצון העצור היה למנהדרין וגם הוא נסתר מעיני העדה והיה נבלה סודו לשצעים זקנים וחזן ח"כ וכלו זני יששכר להודיע דבר אשר למנהדרין, והלא זה הדבר צטל ומוסתה. ואם זני יששכר היו מודיעים עתי המועדים, כן חכמי החשורוש היו מודיעים עתי השצות שנאמר ויחמר המלך לחביס יודעי העתים. והוא לא ידע כי זאמרו הדבר היה השחית מחמרו אשר חמר כי חשצון היה ציד שצעים זקנים והוא נעקק מן הנציאים. ועתה הוא חומר כי הוא ציד זני יששכר ומתן ^(ב) מן הסכל שאמר

(א) גם ר' יפת ציצאודו העדני על התורה טוען על הרם"ג צעענות קדוצות לחלו של ר' סהל. וכלל חני חומר שכל הקדאים האחרונים עד זמננו זה חונס חלא שונים דצדיהם של רסצ"י וד' יפת וד' סהל זמחלקותם על הרצנים ומנהגם כמנהג מעלי גרה צבהמה שחזורים ושונים צלי הפסק אותן הדצדים ממש שהסיוגו בהם חלה הקדמונים. וע"כ מלחתי מועיל להעתיק פה מה שכתב ר' יפת צפסוק יששכר חומר גרם צענין זה להראות שסגנון טענתם כמעט אחד הוא. וז"ל שס שאני מנעתיקו לעצדי צעניצת העדני מפני האדריכות:

ואני דואה לפדס זה הפסוק (ומצני יששכר וגו') ואצאר עניינו ואצינה מוצניו להעציר דעת מישחשז שצני יששכר היו יודעים סוד העצור ושהיה ענין המועדים מוסז חליהם שיחשצו החשצון ויודיעוהו לישראל. ודאיתי להזכיר דאשונה מה שזכרו צעל המחלקות (הרס"ג ז"ל) והציא דאיות שהעצור היה נוהג צישראל צימי קדם. אמר זה המתעה חת עלמנו זרשחונה צספר המכונה ספר המצחן (כתאב אלתמיז): "חאמנס דאיתי הכתוב רומז צזה להמשכילים שע"י יודעו הסיונים (ד"ל סיומי הקציעות) ולמלחכתם

צרחון וצא תחת חקירה ודרישה והציוא דצרים לא יזכיר אותם חנם כי הם מי שיכחיש

אנשים מיוחדים מהאומה צאמדו וצני ישכר וגו' לדעת מה יעשה ישראל.
 ואח"כ: והעתים שישראל חייבים צעשייתם הן שלש הראשונה חג המולד,
 צאמדו ועשית פסח לד' אלהיך, אח"כ חג השבועות, אמר זו ועשית חג
 שבועות וגו', אח"כ חג הסוכות תעשה לך. והנה אמרו יודעי צינה לעתים
 מלמדנו שאלה העתים **יעשו** צחצון ולזה הפדיש להם חכמים ומשילים"
 ותחלת מה שיש עליו צזו **הדיעה**, **יאמר** לו: אתה האיש נשען צראיותך
 על הקצלה וספדך מלאים מזה, צס אתה אומר שהצחצון היה צהאומה
 שקצלה אותו קצלה מן הנציאים, ואני רואה אותך כאן מסתייע מן הבתוצ
 ומתחזק צראיותיו וכצד אתה נותן מקום לצעלי מחלוקתך להתנגד לך צזאת
 הראיה שנשתמשת צה. אח"כ נאמר לו הלא אתה צעלמך הדחקת מה צצעלי
 דיצך מציאים ראיה מנאמר הבתוצעשה ידח למועדים, ואמרת מניין להם
 לבזור אומר שמועדים הם החגים הלא מלת מועדים תתחלק לחלקים, מהם
 זמן, ומהם מקום הועד, ומהם חג, וא"כ אחרי שאין ראוי אללך לתרגם
 למועדים לחגים מפני שנאלנו מועד זולתי חג, מהיכן אתה פותר צינה
 לעתים זמני החגים, והלא זאת המלה דלוני **עא**, **עחים**, אינה משמשת
 לשון חגים, ישמרכו האל ממני שהעמידה על דעתו הציאתהו לסקר עד
 שצייש את עלמו דצרים שהליעכו' ואמנם מי שאמר שצאמדו יודעי צינה
 לעתים הודיענו שאלה העתים נעשים ע"פי הצחצון, הנה זה אין עליו
 מופת, יעיד על מה שאמר, הלא תראה שלפי דעתו אמרו יודעי צינה מורה
 על היותו צחצון, א"כ יהיה מאמר הבתוצ צשלמה יודע שכל וצינה, ידלה
 צו עשיית הצחצון, וכמוהו מאמר דניאל ומנדעה ליודעי צינה, והבתוצ מלא
 מזה, ויותד נפלא מזה הוא שזה האיש אומר צספרו שענייני הצחצון
 והמועדים מתיחסים להצצעים זקנים וכאן הוא אומר שהם מסודים לצני
 ישכר והם היו מאלתים כמ"ש צזה הפסוק ראשיהם מאלתים, והציא עד
 על אמרו לדעת מה יעשה וכו' הוא עשיית המועדים שהם העתים צאמדו
 ועשית פסח ועשית חג שבועות, חג הסוכות תעשה לך, ונאמר לו כצד זכרת
 אלה הב' המועדים עם לשון עשייה, ולא זכרת יום תרועה ויום כפורים
 ויום שמיני עלדתו, והנה על דעתך זאת יחויב שאלה הב' חגים ילטרכו צהם
 לצני ישכר, ואולי הב' האחרים ילטרכו צזה להצצעים זקנים, אך זאת
 הדיעה מזה האיש הוא דעת מתעקש, ואם היתה מגמתו צזכרו לשון עשייה
 צאלה הב' חגים להעיד שלשון עשייה נופלת על השתנות החגים (ד"ל
 לעשותם ציום שידלו לא ע"פ הראיה) הראית צעולם פעולה נפעלת מן
 המחויב או מן העוצד או מן הנמנע או ממה שיעשה אותה האל לא תאמר
 צה לשון עשייה? אח"כ נאמר לו הנה אמר צזה הפסוק וכל אחיהם
 על פיהם, ולא נמלט שיהיה רואה צו כל הצצעים ישוצו אל דצדם צזה או
 ידלה צו שאר צצט ישכר, אמנם אם ישוצ אל האומה צכללה, א"כ צכד נעשו
 הנציאים עם הב' זקנים שצים לדצד צני ישכר וזהו היותד דחוק מן
 האמתי ואם הוא שצ אל הצצט לצד, א"כ צכד יחויב שיהיה לו פירוש אחד
 על שודש אחד כפי מה שהודיתי וכו'.

(*) כל שהיא ע"ס ו"ל וסר מן הסבל וד"ל שעי"ז שמוחם עתה הצחצון
 לצני ישכר הוא סר מן הקצלה שאמר מקודם שהוא מסוד לסנהדרין וצא
 לידו שקול הדעת להוכיח צראיה מן הבתוצ דד"ה.

נפשו והשיג דבריו בני מקרא ירו' ודבריו הרבנים ⁽¹⁾ שאמרו עשה ירח למועדים וכו'.
 והוא למה אמר כי חין על רחיות הידח אוח (כלומר חין רחיות הידח אוח לראשי
 חדשים) ⁽²⁾ . והנח הוא לנסשו קנן ורחיה ומכני ישכר יודעי צינה לעתים וכו' ואמר
 כי קוף אוח לחשצון העצור. ודע כי חין צענין בני ישכר דבר אחר חזוק לדבריו מאשר
 דבר והוא צרוז אולתו יטבה בכל דבר. הענין יודיע כי היו הסצטים צחיס אל דוד הע"ה
 חצרונה להמליכו ומן בני ישכר צאו חלה לראשיהם מחתים וכל אחיהם על פיהם, הם
 כל ישראל. מדבריו יהיו גם שבעים הזקנים שהם הפנהדרין וגם הנציחים והכהנים ערשים
 עם כל בני ישראל על פי בני ישכר ויוטול ויושחה דברו הרשון. וגם דברי האומר עמו
 באמרו ⁽³⁾ כי הפנהדרין היו נוהבים את ישראל צמועדים וצמלות. ואם יאמר כי
 אחיהם הם בני ישכר לא יכשר שיהיו המחיתים נוהבים, כי אם בני ישכר בלבד. ומן
 הדבר הזה יושחה ויוטול דברו אשר דבר רחיק אפשר כי בני ישכר נוהבים את ישראל מן
 ועד צור שבע שים צניהם נעים ומירוח ישראל הוקם על משה ה' וישר הנציחים
 והכהנים, לא יסול בשכל ⁽⁴⁾ , ומודיעים לישראל חשצון העצור ככתוב לדעת מה ישעה
 ישראל. צורו וראו חמם הזו ⁽⁵⁾ הרשע החיש הרע הפועה והמתעיה המסית והמדיח
 את עם מדך הטוב ואת הישר עקש ולא קבל רחיה על רחיות הידח מאשר אמר והיו
 לחותות ולמועדים והנחיש התורה והכתובים וכן מה שאמר עשה ירח למועדים. וכן
 כירח יכון עולם ועד צשחק נחמן סלה. אשר כל אחד מהם יעיד ויביר צחמת כי הוא אוח
 לרחיות הידח כי דוד הע"ה פתר כי הידח צרוז למועדים. ואיתן אחריו ז"ל בודיע חין
 יהיה וצחר צחמרו צהגלותו אחרי הפתרו יעיד. כי לא יעיד והוא נסתר. צעצור כי
 הנסתר לריך לעד שיעוד עליו. ויחמיעד ⁽⁶⁾ חינונו עד. והנציח אמר ועד צשחק נחמן
 סלה. והמכחיש לא יציש על כל חלה. וכן סעדים הפיתומי העקש לא הציש על
 כל חלה כי טח מראות עיניו מהשכיל לנתו ולא שעה אל דבריו אצותיו והחליף התשמע
 ודבריו הראשונים וצח להקים רחיה חשצון העצור מן בני ישכר. ולא הציש דבריו
 אצותיו הכתובים צסדר מועדים אשר היו משיחין משיחות על רחיות הידח וחוקרים את
 העדים ומתירום להם לחלל את השצת מפני עדות החדש. ופטר הפותי צחלוק כאשר עשה
 צעלות. ואל יפלו צעיונים פתרותיו כי התלמיד ילך צדך צרוז ומעשה אצות ישור
 צנים. וכן אמרו צפתרון זכור את יום השצת לקדשו, חנו רצנן זכור את יום השצת
 לקדשו. זכרהו על היין צבניסתו על היין. מכאן פתחו חכמים על קדוש היום מן התורה,
 ואין לי חלה שצת. וחס המלות מנין. הלמוד לומר למען תזכור את יום לחתך מה"מ חב
 השצרות מנין ת"ל זכרת כי עזד היית צמלרים. חב הסכות מנין. וזכרת כי עזד היית
 צמלרים (צ"ט ט"ו ט"ו) ומלך דצחב הסכות קחי דכתוב מעיל חלה ⁽⁷⁾ הענק תעניק
 לו וכו'. וסמיק ליה חב הסכות תעשה לך שצעת ימים. ואף על כן דמדבר צקדושה לריך
 לחדכורי צללותא וצצרת המזון מחי טעמא זכור וזכרת צו צ פעמים פסוקים כתובים
 וחתו מועדות וילכו משצת לשצת צתפלה ועל הכוס ⁽⁸⁾ חף על פי יום טוב צתפלה ועל
 הכוס, הלך תרחו מה טובו של הפתרון הזה אשר פתרו לנו והודיעונו כי חלהינו לנו
 לזכור את יום השצת על היין מן הפסוק הזה ואמרו כי צעצור לשון זכירה האמורה
 צצת וצנשטה. חבים הקסנו ודמינו ולמדנו זה מזה, ויש להם פתרות רצות כחלה
 רחוקות מן החמת חיו נח לנו כי חחחי, ועוד אמרו צהלכות ראש השנה צסימן תש"ת
 חר"ת צלמוד תקיעה וכל זה למה, כדי לערצז את השטן, וגם פתרו כי חווצ היה מירוסלם

- (1) חלה צ' מלות וצדברי הרבנים מוודים הם ואינו יודע לכוונם פה.
- (2) גם זה העאמר הסגדתי לפי שהוא למפרש מלאחר שטעה צפידושו,
 ודעת ר' סהל פשוטה שאין על דחיות הידח רחיה מן הכתוב לפי
 צדרי רס"ג.
- (3) צכ"י: באמרו.
- (4) ל"ל צשכל והוא כעין מאמר מוסגד ורלונו לא יצבלהו השכל.
- (5) כיון צו אל ריו"ט.
- (6) הדבר אשר עליו הועד איננו העד.
- (7) ר"ל לעיל מניה.
- (8) צמאמר זה נפלו חיהו טעותים שאינו יודע לתקנם.

לכתוב איש היה בארץ עון וכתבו הם זה עון אש חזון, ועין ועץ שניהם כאחד, וכן
 ספרו וחמרו והעברתם את נחלתו לכתו, כי מי שתולד לו זה הוא צקף ועצרה שנאמר
 ויהעצר ה' זי למענכם וכהנה וכהנה רבות עד חזון מספר מרבים הגל אשר נכנס ונכלם
 מהם, ואם היו הראשונים סותרים כמו חלה הספרונים, גם תלמידיהם יספרו כמוהם
 כמו ששעה סעדים הסופי צפירושו הנמחר צפסיק ומצני ושכר וודעי זונה לעתים (1),
 ולא ידע כי חזון הדל צון אמרו כי צני ישכר היו מודיעים חשצון העצור וצון מי שיאמר
 כי צני ישכר היו מודיעים צראיית הירח וצשמירת האצו, ולא זה נכון ולא זה (כלומר
 לו היו מודיעים צני ישכר סוד העצור כמו שאמר צלל שום רחיה, יבשר לזולתו שיאמר
 צצני ישכר היו מודיעים רחייית הירח ושמירת האצו צלל רחיה) (2), ולו היה החיש
 הזם מצקס דרך הלך כצו היה יודע שלא יבשר שילווהו ה' ית' לקחת את המועד מתוך
 הדבר שלא לך להיות, רק הדבר אשר הציח צצצו צני ישכר לא שום ספר חלה זה דרך
 חמת כי חמתם וציותם היתה צצצו המחלקות והמלחמות ועת זאת המלכים ותקון
 המלכות כי היו עושים במשנים צכל דצו הממלכה כמו צחשורו חממים יודעי העתים,
 ולו היה מצקס חמונה (3) היה יודע כי לא יבשר שילווה שדי לעשות את המועדים צצו
 אשר מנע מהם עשייתו והוא אשר אמר לא ימלא צן מעצור צנו וצתו צחש קוסם קסמים
 מעוקן ומנחש ומכסף, וצלל ספק שהחליטים יחזיר את עיני עמו ישראל וישיצם אל דרך
 הצויתיהם הראשונים אשר היו על פי רחייית הירח עושים את המועדים וצשמירת האצו
 ארץ ישראל, וכן כתבו צצצויהם צמסנה צפרק מועד כמו שצחרתי מעט ממנו, וגם כתבו
 צתלמוד (4) מעשה שצרו שנים וחמרו רחיוניהו צמנו וצליל עצורו לא נחא, חמר ר'
 יהושע עדי שקר הס, וכשצחו ליצנה קצלן דצו במליחל, שח לו רצו במליחל לר' יהושע
 בורז חני עליך שתקח מקלך ומעופתיך צידך ותצוה אלני ציום שחל להיות יום הכפורים
 צחשצוקן, וכן נטל מקלו ומעופתיו צידו והלך ליצרה אלל דצו במליחל ציום הכפורים, כיוון
 שרחה אותו רצו במליחל עמד מכסאו ומנשקו ומחצקו, חמר לו שגום עליך רצו ותלמידו,
 רצו שלמדתני תורה, ותלמידו שחני בורז ורתם מקיימה, תנו רצנן כיוון שחזר ר'
 יהושע מיצנה הלך לו עד מאד ישצ וככה, צח לו אלל ר' דוסח חמר לו, רחיה מה שחירע
 לו שחללתי יום הכפורים כשר והלכתי אחר טעופו של דצו במליחל, צחותה שעה נקצו
 כל חמתי וסחל ר' דוסח ור' יהושע ור' יוחנן צן נורי ור' חלעזר צן ערך וחולנסיית
 (וחולנסיית) התורבמן ור' ישצו הסופר ושחר כל חמתי וסחל וצחו אלל רצו במליחל וישצו
 לפטרו והתחילו מסצנן אותו צהלכות עד שהביעו צי חדש הזה לכס ובו, חמר לו החדש
 הזה מה דרשת צו, חמר להם מלמד שרחה הקצ"ה למשה ע"ה את הבלגה וחמר לו כזה
 דחה וקדש, חמרו לו, צראייה כשרה חו צראייה פסולה, חמר להם צראייה כשרה,
 חמר לו חס כן חיק קצלת מחותו עדים ועדותם צעלה, חמר להם לוח קצלתי עדותן חלה
 עשיתי ממנו מה שקצלתי מציית חצי חצה, חמרו לו וכי נתחדשה תורה אחרת לישראל, חמר
 להם ולא כך חתם סוניה חלה מועדי ה' מקראו קדש אשר תקראו אותם צמועדס, חתם
 חפילו שובגים, חפילו מוידים חתם, חפילו רועי צקר חתם, צמי הכתוב (5) מדבר
 צנטיח חו צצית דיון? חמרו לו צנטיח, חמר להם חס כן למת חתם צודקין אחרי, חני מה
 שרחיית עשיתי, חמרו לו הלך כך חמרו חממים מנין לתלמיד שסרה רוחה חת רצו עושה

- (1) חזון ליקח מבאן רחיה שחצו רס"ג פי' על דהוי' לפי שאיפשר כוונתו על פירוש רס"ג על התורה שצו פירש צאחד המקומות פסוק זה דד"הי .
- (2) הסגדתי זה הנאמר לפי שהוא למאחר לדעתי .
- (3) ר"ל חמת .
- (4) הנאמרים המוצאים כאן ממקומות צתלמוד הס, משונים מנאשר הס לפיניגו צש"ס (ועיוון צתום' דיו"ט פ"צ, וצצרות פ"צ, וצצלי סס ד' כ"ז וצבורות ד' י"ז ול"ח גצ"ג ד' כ"ט וצד"ה ד' כ"ה וזולתם) ומסופדים צאופן אחר ומצכלל את צעלי המאמרים, וקלת ספוריו צדוי מכל וכל, ולכן חזון להחדיך .
- (5) צכ"י: כמו שכתוב .

שלה ישתוק, ת"ל מדבר שקר תרחק, אמר להם חזי לח טעייתו חזל חזי מקובל מצית חזי חזק סוד העצור, וכתוב צו חס צחו העדים אן המנחה ולמעלה נראה חותו היום קדש ומחר קדש, אמרו לו כי תורה זו לא נתחדשה צימי הציחוס וכל שכן צימיק, ואף חזו לא קבלו עלינו דבר זה, צחותה שעה נפלה ציניהם מחלוקת ונחלקו ישראל לשתיה כתות והיו כותפים חלו לחלו כתפים ובס היו מחרימים חלו לחלו ט"ו שנה צמחלות ומנו נסיו חזר תחת רצן במליחל עד שנשמע דבר זה למכות ועס כל זה לח היו יכולין עם רצן במליחל, כיון שראו חכמי צבל כך נמנו והוסיפו לעלמס רחש ישינה ורחש גלות ונחרצ העולם, כיון שראה ר' דוסא צן הרבניום שהעולם יחרצ שלה וקצן חת כל חכמי ישראל וזמר להם עד מתי נהיה צמחלות זו, אמרו לרמה נעשה וחלל ונצוה חת המועדים צחו חלל רצן במליחל ופיוסוהו ולא נתפיים, כיון שראו כך נמנו ובמרו כדי שיכתצו דברי הללו ודברי הללו לדורות, והדורות האחרונים יעשו מה שיראו לעלמן, כשמת ר' דוסא ור' יוחנן צן נורו וחותרו הדור עמד רצן במליחל ור' עקיבא ור' טרסון ור' ישמעאל ושאר חותרו הדור ושאר חותרם החכמים שחלקו על רצן במליחל, אמר להם רצן במליחל חתם ידעתם כי זה מחלוקת צינינו, צחו עכשו ונתקן העולם כדי שלא יטעו ולא יהיו צינינו מחלוקות פעם אחרת ולא נטריח חת עלמנו צרחיית הלצנה, אמר לו ר' ישמעאל עד מתי לא תעצור על מדותיך ותעשה תורת ישראל כשתי תורת, אמר לו רצן במליחל, יח ר' ישמעאל חתי, הלנח תחלל חרצ? כיון שראה ר' ישמעאל כך עמד וצח, וישצו הס וחצרו חצרון לצנה ועשו מחזור ג' ב"ט ב"ג (1) כדי שיעשו ז' עצורין צי"ט שנים וצטלו חת הרחייה וכתצו לכל גליות ישראל, וכתצו לצני צבל, שלחו חליהם צני צבל למה חתם רואים חת העולם לחרצ, לא די לכם המחלוקת שצינוכם חלח אף תטילו צינינו מחלוקת, שלחו להם עזרה עלה מצבל ותורה עמו, שלחו להם, וכי עזרה תורה אחרת כתצ? מה עשו צני חצן ישראל הציוח חגרת גדולה ומלחו חותרה וכתצ, כי מליון חלח תורה ודבר ה' מירושלם, ומה עשו צני צבל כתצו חגרת חחת גדולה ומלחו האגרת כלה היו ליון המלטי וישצת צת צבל, ושלחו להם ולא קבלו מהם חכמי חצן ישראל, והיו צני צבל עם צני חצן ישראל צמחלות עשר שנים, כיון שראו צני צבל שהמחלוקת הולך וחזק מאד הלכו אחרי דצריהם. **בזאת** תדע חתה העני ופקח עיניך והתצונן היטב וחל תלך אחרי התבו חצר לח יועילו ולא יוליגו כי תבו המה, ודע והצן כי חצרון העצור לח היה נתקן מן הנציחיים ולא צסבל היורשים, וחס תנקס לירוח מחת ה' לצחות סקח נח חת עיניך וראה כאשר כתצו צמשנה ונתלמוד אשר חתם חושצים חותרו כמו עמוד ונתורת משה רצנו ע"ה חס החלטים אשר היה חוצר החכמה, כי דצריהם כלס כחחד על רחיית הירה ושמירת האציו ולא זה יצבר דצרי זה וחיון כתצו חחד מכס צה וימיר צחלרף החחר כי חס כלס ידצרו כחחד מפני שהח חמת קויים, ודע כי הדצר החדש יצטל וישצרו כלס חל התורה ככתצו חחר ישצרו צני ישראל ורבי, חת שצח גדול לישראל סבלח ציוח לך וצלח כהן חורה צבל ומי הגלות, ישצו חל ה' וחל תורתו דצרי המשכילים והמלמדים אשר קמו צחרות הגולה וילמדו ציסרלח חק ומשפט ועל ידיהם תפקיים נצוחת זכריה הע"ה על מה שחמר וסר ה' חת צריתו אשר כרת עם העמים להמליך על ישראל ד' מלבויות, וכן כתצו צנצוחתו ע"ה וחקה (2) חת מקלי השני חת החוצלים להסר החורה צין יהודה וצין ישראל, כי צ' מקלות היו על ישראל, חחד קרח שמו נעס והוח מלכות הבויס ונקרחה שמו נעס מפני שלח השחיתו הבויס חת דת ודיון שהיה ציד וישראל, וצחריות צעת הקן יבדענו ה' ככתצו וחקה חת מקלי חת נעס וחגדע חותרו ורבי, וחחרו שיבדע חותרו יצטל צריתו חת העמים אשר לרה להמליך עלינו ככתצו וחגדע חותרו להסר חת צריתו אשר כרתו חת כל העמים, וחחריו יבדע חת מקלי השני והוח עול שתי נשים (זכריה ה' ח') אשר מלכו על ישראל בסורא ואנבאר (3) ויוחיו חת ישראל מדרך התורה אשר הלכו צה הכהנים והנציחיים וחצותינו הרשונים וילמדוס מלות חגשים מלמדמה, ונקרחה שמו החוצלים מפני שהיו חלו שתי הנשים מחצלות כרס ה' לצחות והשחיתו הדת והדיון שהיה ציד עם ה' לצחות וילמדוס תלמוד וחבדות, והודיע כי חחר שיבדעו יצטלו וימחו כל הכתבים ואחבדות ככתצו וחחריו להסר חת החורה צין יהודה וצין ישראל, דומה החורה כמו חחר שמע לי.

(1) ט"ס צלי ספק ונ"ל חס בו"ח אדר"ט, או בה"ז גר"ח.
 (2) צס"ט וחגדע (זכריה י"א וי"ד) וכן צס"ט: את החורה.
 (3) צעציו חנצור חיל סומצדיתא (עיין Fürst, Kult. u. Bibl. Gesch.)

והנה קצרו ימי סקודה על האומות וקצו זמן היסועה על ישראל והאלהים יקצו הזמן עלינו ויסדנו מיד השמים נסים ומוֹלֵךְ עלינו משיח צן דוד הע"ה ככתוב הנה מלך יצא לך, ועתה ¹ אחינו חל תקשו לזכר עמנו והטו חזונוס חלנו וצואו לחפש דרכינו ולחקור נתיבותנו חלנו יתן ה' רפואה למכתנו ויחמול על שאריתנו ויסמוך צידנו ונהיה מן המללימים ולא מן הנכשלים חמן.

אחינו החיצים התאוצים העימים החזיקים הנכזדים חלנו מפטרה ומגדולה ישמרו לורם חל עולם, וישמעם לורם ובוחלם, ישלח משמים בוחל להשיעים ולהילם, מקטנס ועד גדולם חמן.

אחינו למה תשמעו את דברי אדם אומרים שבני מקרא מבקשים לכם רעה חלילה לנו מעשות זאת השמה, ואם זה הדבר חמת חן יחמול וירחם החל על פלטתנו וחן יזכור לנו צרית חסדת צרותינו, וכי אנחנו לא נשים תפלתנו לחל מושיענו כי אם צלעקה ותחנה וחומים חוסה ה' על עמך ועל שארית ישראל ומצקסים ממנו רחמים שיחון ויחוס ויחמול וירחם על פלטתנו ויזכור לנו חסדת צבותינו וישמרנו צימי נפוחת הכור להילנו.

אחינו אנשי באלתנו חל יקשה צעיונס דצנרו, כי מרוב חסדה כתצנו כל זה, הסירו את ערלת לזכרם כי חסד ידעתם שאם ערלת פנימה לא נמול, ערלת חויה לא תבמול,

והלך כתוב ומלתם את ערלת לזכרם ובר', ולא תהיה תקרה כי אם צהכנע לזכרם הערל סנחמר חו זה יכנע לזכרם הערל רח' וכלו את עונם, וכתוב וינעו עמי אשר נקרח שמי עליהם ויתפללו חלי ויצקשו פני וישצו מדרכיהם הרעים וחלי חשמע מן השמים וחסלח לעונם ורחפח את חרלם, והחלום למען שמו הבדול והנורח יער את לז בני ישראל עמו ויתן להם לז חדש ורוב חדשים ויקיים עלינו ועליכם ועל כל עמו צית ישראל דכריו הטוצים ונחמותיו היסרות והנעימות. אחינו צה העת להתעורר מתנומות בלותנו ככתוב משה דומה חלי קרח משעור ובר' וכתוב חמר סומר חתח זקר ובר'. והחלום ינחם ליון צימיו. וצימיוס, כתוב כי נחם ה' ליון נחם כל חרצותים ובר' וכתוב כי חלום ישיע ליון ובר', וכתוב זרע עזדיו ינחלה ובר', וינחם חללי ליון צחיונו ככתוב לזכרם לחצני ליון ובר', ועוד וינה מקדשו והיכלו ויעמידנו בחירות קדשו וקיים עלינו ועליכם ועל כל מעתיק הספר הזה ועל כלל עמו צית ישראל מקרח סכתוב עוד יחמרו את הדבר הזה צאון יהודה וצערו צצוני את שנותם, יצרכך ה' ניה לך הר הקדש, ונחה יחד לחות צנעם ה' ולצקד צהיכלו להתקיים עלינו הנחמה הנה מה טוב ומה נעים שצת חמים גם וחד חמן צילח"ו ח.

ופה נשלם ה' תוכחת ותשובת הח' המפואר רבנו סהל בן מצליח הכהן וכו' אני אליהו ירושלמי יהיה ד' עמו אנ"ס.

ד

ב' מכתבים ממנחם ניצני הנולה לר' דוד הכבלי ומכתב אחד ממנחם הקראי לעקלם הגר.

א"ש להצנת המכתבים החלה לר' מנחם גינני הגולה אשר לא שמענו ממנו צלתי היום ושכפי הנדחה מתוכן חלה המכתבים היה מצעלי

S. 6, Anm. 4. וזהו אחד מן הג' מקומות הנקדחים צטס זה חלל הכותב הערצי אבו אלפרא", והוא עיר מפלך בגדאד על יד נהר פרס וזה היה מושב המכונה אלספאח ראשון להבלפים העצאסיוס עד מותו. (אלאנבאר מן נואחי בנדאד עלי שאשי אלפראח וכאן בחא מקאם אלספאח אול כלסא" בני אלעבאם חתי מאת).
(¹ צכ"י : ועת.

העיון צאלהיות אשר לצני מקרא שהלך צעקצות הפילוסוף הגדול ר' יוסף הדואה ז"ל מוכרח אני להעיר כאן על מקלת דצדים המתיחסים לזה הענין.

מדברי ר' מנחם צטני המכתזים האלו ימלא הקורא הנזון שזה הגולה צא מאיזה מקום (כפי השערתי מצבל כאשר נראה להלן) למנדים .

צתחלה צאלכסנדריאה אשר משם שלח המכתז הצ' (כמו שנדעס דראשו)

אל עדת צני מקרא צצמדנית אלקהרא, ועס היותו מתפלסף צתוכו דצדדים עיוניים, מ"מ לא ימלא המצקר תכלית אחר צמכתז זה כ"א לשאל מהס

עזר וסעד ותמיכה צמתת כספס דדרך לךקה וג"ח צכדי להקל מעט ממנו את נעל החסרון והעניות והדוחק שצבל העני הנכצד הזה וצהיותו נע

וגד צדרך עילטולו כנראה מסוף צדריו שס, ואינו ידוע צצדור אס מלאו הקדאים צצקהרא מצוקשו זה, אך צהשערה קרובה יס לחשוב שעשו זאת

לצצצו לו עי"ז האפשרות לצוא אליהס מאלכסנדריא אשר אולי ג"כ קראו לו לנסוע לשס, אך שיהיה עכ"פ מלאוהו כצד כותצ המכתז הא' צקהרא

לר' דוד הצצלי צאותו העיר צעלמה שהיה ר"ד זה מתגורר שס אשר כפי הנראה מן התואר "אדוני החכס המופלא" שצו הוא מתארהו, היה ר' דוד

זה איס נכצד ועשיר, מוכתר צתורה חכמה וגדולה כאחד (וכמו שהוא אומר והוד יקר הנחילו וכו' ועליון על הכל שמו וכו' והוא למלך על כל ישראל

וכו' ותצ חכמתו וכו') עד שעל השאלות ששאל ממנו ר' דוד צכתז לא עלד העני החכס הזה כח לצוא אליו להשיצ לו עליהן פא"פ כ"א שלח אליו

תשובתו צכתז שכתז צעיר קהרא מקום משכן ר' דוד, כאמרו: "יומפני שלח היתה לי יכלת לשאת עינים אל איס עהר לצ וגקי כפיס אמרתי תמור

עלמי וגופי יהיו מלאמדו פי" כלומר תמורת עלמי יהיה מכתצי .

והנה ראש המכתז הא' מגיד לנו שזה המכתז הוא הוספה על מכתז אחר ששלח לר' דוד מקודס ויס לשער מתוך הענין שהמכתז הראשון הנאצד

היה מדצד צעניונים אלוהיים אשר עליו השיצ ר' דוד והלע לפניו שאלות צכתז כולל כל מה שנסתפק צהצנת דצדי מנחס צמכתזו הא' ומאשים אותו

למאמין צקדמות העולם אשר על זה השיצ לו מנחס צזה המכתז מתקבל לפניו שהוא מאמין צחדוש העולם, ואעפ"כ תוכל זאת האמונה להסכים

עס מה שהניח מן המלאכים והגרמייס השמימיס שהס פועלים צלתי מתפעלים (וצאת היתה דעת כת מן הכתות צימיס ההס וצפרט דעת ר'

צנימין הנוואכדי שנצדד עליו צמקום אחר) צצחינה מה כאשר ימלא הקורא צמכתז א' .

אמנם לדעת מי הוא המשיצ ר' מנחס ומי הוא השואל ר' דוד הצצלי ומתי חיו, אין לנו אלא לדלות. שזה ר' מנחס צאגרתו לקהלת צני מקרא

צצקהרא אינו זוכר שס פילוסוף זולת ר' יוסף הדואה שהיה צאמת צזמנו חכס אלוהיי היותד נכצד ומפורסס כמו שהראינו מספריו צהערות העדה י"ד

אשר מזה נוכל לשער צהשערה קרובה מאד ששניהס ר' מנחס ור' דוד חיו צדורו של ר' יוסף צסוף וימי שזה הזמן הוא צעלמו זמנו של הדס"ג ז"ל. והנה

צאותו הפרק חיו שלשה אנשים נכצדים ששנס מנחס, האחד הוא ר' מנחס צן סרוק הידוע צספדד, הצ' הוא מנחס הקראי ששלח אגרת לעקלס הגד

אלל ר' סעדיה הרצן על אודות הלכות שחיטה שעליו שאל החכס עריבאלאנד את ר' מרדכי צן ניסן צע"הנח של ס' ד"מ והוא משיצ לו (פרק י') שאינו

יודע ממנו יותר דק שכפי הנראה לו הוא אותו מנחס שזכר צעל המצחר צפידורו לפדשת תולדות, והח' גייבער (Zeitschrift, Band 5, Seite 268.)

מעיד שהשערת צעל ד"ג חמת מפני שמה שמציא צעל המצדד מדצדיו
 באמת נמלאו באותה האגרת של מנחם (עיין להלן נספח זה מכתב ג)
 והג' הוא מנחם גיוני הגולה צעל ז' המכתבים האלה, והנה יודי
 החכם דא"פ צלחו לי העתקה מן המכתבים האלו דלה לכלול כל השלטה
 מנחם האלה ולעשותם איש אחד והאריך צדאיותיו מאד, מה שאין המקום
 מדטה להעתיקן. אולם ד' מנחם זן סרוק א"א שהיה אחד עם מנחם
 הכותב לעקילס "מפני שהראשון הוא מנחם זן יעקב זן סרוק והצ' הוא
 מנחם זן מיכאל, זן יוסף, (ובספר הנ"ל להצ' גייגער נדפס צטעות צהיפך
 זן יוסף זן מיכאל). והנה ממה שזו די לצעל הנחה זו מצלי שיהיה נחון
 לבקש עוד ציטולים אחרים. אמנם השערתו שד' מנחם צעל האגרת לעקילס
 הוא ד' מנחם צעל המכתבים האלו, מסכמת עם השערתו ששערתו גם
 אני והיא אלפי כ"ב קדוזה אל האמת עד שלא נשאר צלצי כמעט שום
 מקפוק כלל, אך לא מטעמו כ"א ע"פי מה שאומד והוא.

מקודם יפילו לנו ז' המכתבים האלה אור על האיש עקילס הגר אלל דס"ג
 לדעת מי הוא, ואני אומר שאיננו אחד כ"א ד' דוד הצצלי הזה
 צעלמו ששלח אליו מנחם את מכתבו והוא דאוד זן מרוחן אלמקמן הידוע והנה
 זה ד' דוד, אשר כפי עדות ד' יהודה זן צרזלי צרללוגי צפי' ס' ילדה שלו
 ע"פי השמועה הרס"ג דאבו, היה צימיו של הרס"ג ולמד ממנו (כלומר
 מן הרס"ג לא שהרס"ג למד מר' דוד, עיין הליכות קדם דף 72 ומה שכתב
 הח' פירסט צליע' דעם אד' לשנת 1847) ולפי שזללנו ד' דוד הצצלי
 עתה צקדרא הסמוכה לפיתוס מקומו של הרס"ג קודם הסמכו לבחון
 א"ב המקום מסכים שיהיה ד' דוד זה צעלמו ד' דוד אלמקמן הנ"ל,
 ובשמאלנו. נוסף על זה שניהם עוסקים צפילוסופיא וכמעט על ענין אחד
 מליאות ה' יחודו וקדמותו וכו' הרי הסכמה ז', וכשנצד צסוף היות ד'
 דוד אלמקמן לומד מר' סעדיה. עם היות עקילס הַגֵּר (לא הַגֵּר כמו שחשב
 החכם גייגער שס' כי לשון גור אינה נקשרת עם מלת **אצל** כ"א
 צלשון אשכנזי וצ"הק הוא נקשר עם מלת **את** וכי יגוד אתך גר, ועוד מה
 יהיה ענין הגירות הזאת האם נאמר שגר צציתו (?) אלל ד' סעדיה וצמקומו,
 ונוסף עוד על זה שלשניהם דלוגי לעקילס ולר' דוד השיצ איש אחד שמו
 מנחם על שאלותיהם תלל לנו בהשערה הקדוזה מאד שהוא ד' דוד אלמקמן
 הוא עקילס הגר, צהיות זמן שני השואלים ומקומם שוים, וצ' השואלים
 חכמים חוקרים ושניהם אלל הרס"ג ושניהם אדוניים ועשירים כאשר שמענו
 לעיל את מנחם מדומם את דוד הצצלי צכנווי כצוד מאד. וכן ג"כ שד' מנחם
 לכבוד עקילס הגר: **גדולתך האליצתני ששול משקל בשרים (צכ"י**
בעשרים) ודלוגו הדדתך הכדויתני להציא דצדי צמשקל הטיד לכצודך כדרך
 המצודרים, שנראה מזה שהיה גם עקילס הגר כצד עד שערך ז' המצבים
 אל ז' השואלים כערך החכמים העניים אל האדוניים התומכים צידם
 ומנחם זה כמו זה שניהם קדאים ושניהם מדאים ידיעתם צחכמה וצדקדוק
 וכל עניניהם מסכומים צכלל מכל לך עד שכל מצקד מדריש צריח הציקוד
 שלו שמנחם שהשיצ לר' דוד הצצלי שהיה אלל הרס"ג הוא מנחם שהשיצ
 לעקילס הגר שהיה אלל הרס"ג ושני השואלים ד' דוד ועקילס אחד הם.
 אמנם לאיש אשר צכל זה ימאן לקבל זאת ההשערה צשאלו מפני מה
 יהיה נקרא איש אחד צעינו פעם דוד ופעם עקילס אשר באמת שאלה

מיוסדת היא, לאיש כזה אלחש באזני שצאמת נקרא ר' דוד אלמקמן אלל
 צעל דד מרדכי ואחרים צסס גר לךק, ואלל דניאל צן משה (עי' ליט' דעס
 אר' לשנת 1851 לז 740, מקום דוד גר צדק צין הקדמונים ע"ש) המסכימים
 עמו צזמן. וא"א לחשוז שצדו עליו זה מלצס כי מה להס מצדיאה כוז אך
 צודלי כנוהו כן להיותס מולאים אותו מכונה כך צספרים שקדמוהו
 ואינו רחוק א"כ אללי כלל שר' דוד זה המקמן היה מתחלה על תורת
 האסלאם ונתיבדי, ורגלים לרצר שניינו אלל ר' דוד זה מה שלא מלאנו אלל
 שום מחדד עברי אחר לא צזמנו ולא אחריו שידצר על כמות מכתות שונות
 שנתחדשו צהמאה שלפניו צין הערציים והערציים צרוחצ הדצוד וצדיעה
 פרטית מה שאינו נמלא דק אלל כותצים ערציים כשרסתאני ומקריצי
 ורומיהס, כמו שמוצא ממנו צס' אש"הכ דף מ"א ע"ג, וזה מפני היותו
 מקודס צאמת גם הוא על דת מחדד ככל אחיו הערציים שהיו עוסקים
 צזמן הזה צפילוסופיא וצקורות העתים, אשר צשניהס הוא מראה עולם
 ידיעתו, על צודיין, אך לאחר שנתבייד היה נקרא צשמו העלמי שהיה לו
 מקודס דלוד צן מרואן אלמקמן אלערדאקי (ויפה תקן החכס פירסט שס
 מלת אלדקי צסס' אש"הכ ש"ל אלערדאקי) אך עס שמו העלמי הזה היו
 קודין אותו עוד עקילס הגר זה מפני היותו צאמת גר לךק נתנו לו (ואולי
 גם לכל גרי הלךק צצמיים ההס) השס הכצוד הזה להיות עקילס הגר ג"כ
 גר לךק כידוע מנמאמס.

ע"פי הדצרים האלו יוצן עכשיו היטצ מה הנרלה לו אלל רס"ג (וגס מליולת
 אצל ר' סעדיה הרצן) וזה מפני שהים ר' דוד זה פילוסופו מוצהק
 וחוקר אחר שרטי הדתות השונות ע"פי עיון מחקרי, הביאחברו חקירותו זאת
 צסוף להתחדד ליהודים ולדתס והיה חוקר ודורס והסתדל לעמוד על עיקר
 הדצרים אשר לתכלית זאת כששמע את שמע הרס"ג לתורה ולחכמה צא לו
 מצלל (וסס התאר שלו גילוי מעיד עליו שמקומו צצלל שסס צמחוז
 Kabulistan מנלאת העיר Ghazna או Ghazni או ג"כ Ghizni Rit.) Erdk. VIII 141
 למצרים ללמוד תורה ממנו ולשמוע מה צפיו גם הוא על
 ענייני הדת צכלל ועל הדת העצדית ומלות התורה צפרט, ולזה מציינים
 אנהנו מהו הנרלה לו ג"כ אלל הקראים לישא וליתן עמס ולשאל מהס שאלות
 על ענייני השחיטה שנלא חילופים קלת צה צין הרצנים וצנייהס, לא לקנטר
 אלא לחקות על שרטי מנצ האמת, כי צכתצו למנחס שחיטת הקראים
 נצלה היתה זאת עפ"י מה שמע מהרס"ג והוא צהכירו אותו עוד מצלל
 לקראי חכס דלה לשמוע מה צפיו גם הוא ומה ישיצ על טענותיו וצאמת
 אי אפשר לנו לרעת ידיעה צדורה לאיזה לז נעה יותר צכח מחקרו,
 ואין לודך א"כ אל החקירה אס רצני היה או קראי כי צאמת כנראה רצני
 היה לפי שנגאורו אלל הרס"ג מוסתמא קיבל ממנו תורת הרצנית אך
 צכל זה לא סר מהציוא גם דצרי חכמי הקראים צכוד צחינתו, אחר שצא
 לדת היהודית צדך חקירה ודרישה ועיון פילוסופי, ולזה נמלאהו מוצא
 מגדולי הרצנים כמו מצעל חוצות הלצצות וזולתס כאשר הוא מוצא ג"כ
 מגדולי חכמי הקראים כר' יהדס הדסי וזולתו.

מעתה אחרי שזכינו לדין שהוא עקילס הגר הוא ר' דוד הצצלי אלמקמן לא
 נשאר א"כ שום ספק כלל שר' מנחס המשיצ לעקילס הוא המשיצ לר'
 דוד שפני הנרלה הליע לפני מנחס שאלותיו צהלכות שחיטה (ואולי גם
 צהלכות אחרות) ודצרים' עיוניים צכדי לעמוד עי"ז על העיקר ולשקול

דברי הרם"ג עם דברי מנחם צמאזני שכלך לדעת איזה מהם יכשרו, וזה
 יצוא הכל על נכון, ואחר שהוא כן נוכל ג"כ לשער שר' מנחם זה צן מיכאל
 גם הוא צצלי הוא אשר שם עשו הכירות זה עם זה, ור' דוד אחרי צואר
 למלדים שאל מענו שאלות צמכתצו הראשון ששלה אליו לצבל ומסס השיצ
 לו תשובה הראשונה שאליה הוא מרמז דראש המכתצו, ואיפשר שעי"ז הוסב
 הדבר שצא גם מנחם הדל למלדים להאזין התומך צעלי חכמה לצעדו גם
 הוא, ודי צזה.

ב' מכתבים לר' מנחם גיצני הגולה

א

תשובה לר' דוד הבבלי

זה הכתב ששלחתי לר' דוד הבבלי אשר נתפסק בדברים אל הכתב
 אשר שלחתי אליו מקודם במדינת אל קאהרה.

לאדם מערכי לב ומה' מענה לשון ישתבה ויתעלה.

דובא חלי דעותיך וחכמותיך, ורעיוני לומר שכלך וחצור נועם טפתיך וייעצו צמאד
 צעיני דצריך וישח חן וחסד לפני צדחותי טעמי חצורייך ונועם מלינת
 ומתיקות לשונך וחסנתי ומכתצין יוסי ליורך ועומק עיוןך וגודל חכמתך צלמוד תורתך
 ועל כן טמח לצי ויבל צדודי, חע"ס שמקורות הזמן למתשחית נהסך עני הדוי.
עוד צדחותי שחיש חכס כמוך הצצית חספתך והטבתך על צדך מלחתי מנוחה, וסרה
 ממני החנחה, צהיות דצריך עני על דל החצצה והטמחה, ורלחתי וידעתי כי
 דעתך מעורצת עם הצרויות, ומדותיך מדות עליות, ומדות תחתיות, ולח יערסם צניס
 ורלחמה, ועל כן חסצוך עלמות, וכל נכצדי חסוצי ישראל, צחיותי החל, חכמים וכצוניס
 ושריס, לצצחך חומרים, מודיס ומספריס, כי הוא חיס חלחוס, וצחבתתו וצתצונתו ויושר
 טעליו כלס צו כמהיס, ועל כן השס מכל חויצויו הלינרו והבדילרו, והוד יקר הנחילרו, צתוך
 עמו וחילרו, ועליון על הכל טמו והריותו, ויהי דורך בבלי דרכו מטכיל ור' עמו, והוד
 למך על כל ישראל ויהודה וחפריס, ותרצ חכמתו ומחכמת כל צני קדס ומחכמת כל
 צני מלריס, ועל כן צחתי בס חני עוד עתה לקרחתך צמקחוי השלוס והצרכה, ותהיה
 גם כן מצורך מהחל המרומס על כל תהלה וצרכה, ח"נ"ס, יחד עם כל השלוס חליך,
 ועס כל הצחיס לחסות תחת לך קורתך, ומחל עילוס, ירצה עליך ועליוס השלוס,
 דכתצו שלוס רצ לחוסי תורתך ור"מ.

אמנם חדות הצצריס העירותני שגרחיס לסי דעתך שסס נועיס מדך הישריס, חרוע
 לצצורך עדות הנחמנה צחמת, ועל ידי משה רצינו ע"ה כתוצה ונחטמת,
 ומחצרהס חצינו ע"ה ידועה ונרשמת, ולכל חכמי ישראל הסולכיס חרתי נתיצחס היא
 מוסכמת, וערס זה יש לי שחתנלל מעט התנללות לפני חדוני החכס המוסלח, אשר צכל
 חכמה מתולח ומעולה, ידוע חלל חיש חכס כמוך, אשר שכן חלחוס צלנך, שהסרצכה
 הצרכת צסכל, אשר הוא נולד מכח הטמחה וחיון צו נכל, הוא ע"פלה חלל הנכצו וחלל
 הצרכת והנרצכה, וזה תלוי על סי לומר המחשצת שהוא הסך כל נכצו ורוכצו, כסו
 שהוא נודע מהשס עזיס רכצו, ומסוד מלחכי טציו, חמנס צעצור שהסרצכה מוצרה

מארכצה שהם נלמדים משנים, והם סלם מצד ארצה ורשאו מביע השמים, וכל אחד עומד כבוד חצרו, לנצטרו מלררתו ומנעצו להמירו, על כן לא יוכל השכל למרוח ולחצור, מצד קלקול אשר סביביו, כי אין מעמד לתנועות, טויות הן או רעות, ועל כן נעתם דרך המיסור מן המצינוס, ויסתד ארצה האמת מן המעיינוס, ולא יוכל להביע למרוח מנוחה ומנובע, רק צנער צהמלט צמלער, צהחליט החזק, וצהחזיק החלש לצרסו למרחס הצוק, אז יסוד השכל לחיתנו, ויעמוד על כנו, וירפס מתמורותיו, ומחליי הספורותיו, וידע צריו הסודות, ויצין צעיניו התעודות, צהתבצר הכנסת החכמה, היורדת מן השמימה, צנפסות אשר תחתיה, וכהמלך עליהן להיות כן שמשות חליה, כי נורס ממקוס קודש צלי הכבצה, וסס חס תנכה היא טצה, צרוצ צהצה וצצה, וצצורה נתעלה מין החנוטי מסחר צני תמותה, וצצטלוס פרו תצוחתה, וקיוס החריפה, לעולמי עי עומדת השחרות, וחולס אין המניעה מהסיב חל האמת, ויהסחר צלתי נשלמת, כי חס מצד החמר אשר הוא מלח סמר, והנה זאת העלה. היא סצצ גדולה, וממנה זאת המכשלה, על כן אני חומר שחי חפסד לכל חדס, אשר הוא צצר ודס סלח תקרה לו הטעות והסגיחה, מצד הדצרים אשר צו צקטעה וסנחה, והנה העקר וסרס הודיעו צציריהס, וצתוכן חכמת דצריהס, כנזכר סביחות מו יצין מנסתרות נקני, חמרתו חכמתו והיא רחוקה ממני, כל סכן לחגסוס מקולני הלסון וצצהצה, ומעוטי השכל והצעה הכונה, לכל שכך לאיש כמוני, אשר חומן הכשילני, ומדעתי הטרודני, ועתי המציקה, וימני הקושי סבבוני והקיפוני, ומביתי עונותי ברשוני, והגלוני, חיק חוכל להנלל סלח חחטח צהביון לטוני, וצחצור ליור רעיוני, וחני חומר סמל מצות לצני וממעט הצנהו ולמודי, לח היה לי לסלוח ידי. לצתוצ מחמרוס, ולסדר דצריס. לפני חנוס חכמים וצנונים סרוס וחדיריס, שחס חס השביות נפלה צכל חרו חדיר, מה יעשו חווצי קיר, אכן אדוני החכם בר' דוד הכריחוני שני ענינים, והם עדים נאמנים, האחד גודל מעלת חכמתך ובינתך, והדרת זיו וזהר פני כבודך, והשני גודל הצער ורב החסרון אשר קרה לעבדך, כי תחת שהייתי למעלה, ירדתי אל השפלה, ומפני שלא היתה לי יכלת לשאת עינים, אל איש טחר לב ונקי כפס, אמרתי תמור עצמי ונופי, יהיו מאמרי פי, ועל כן כתצתי מה סכתצתי, וסדרתי מה ססדרתי, לכן אני חונו צרוח סלח תקרה לי ססכחה והסעלמה, צעיניו חכמה, וחסילו דצריס סטוטיס מן עומק העיון וקלוס, כל סכן צעינוס רמוס ומעלוס. חמנס צחלה הענינוס סרוחך עוררתני, וצחס סלזרתני והעירותני, כרחה לי סלח' סכתתי, וחת חומה הרמה והסנכנה לח סתרתני. כי צצר ידעת סעל ידי חמוגת הצרוס, מתפספת הספחה עס היחוד והקדוס, ועל ידי התפספות הספחה הצצרת הצרוחה. מתחייצת הצרוחה, ומתחייצות הצנוחה המוסירה, נחתיצה התורה, אשר היא ענינוס מחורה, על כן כל מי סהרס מזרעו סל חצרהס חצונו. וקצל תורה מהר סינו על ידי משה רבינו, מתחייצ סיהיה לומד תורה לקיוס צמוסת חלה העמודיס סבדוליס, סלח וקלקונו מחמוגתנו החגסוס הסתלתוליס, המכחיסוס חת חלה, וכיוולח צחלה, וחומרוס סלח יעסה הצורח ית' סלח, כי כל הסתללות התורה על זה הדצר, ועל זה יצדע החלס חס עקס הוא חס נצר, כי זולת זה אין יסוד וחין צינו, ולית דין ולית דיון, וחולס כצרידעת מה סנתצחר צחכמת הדצר, צעצור חופני הסתירה סיקרו לכל מחצר, וסס טצע סצות, וכלל ספרי המחצרים סס סוצצות, וחיונס סתירה, כחשר חציר חנוס התוסיה צניצ ססה צרורה. והסצה הרחסונה אשר היא לרחס סנה, סלח יהיה הסס סתותך חל סני דצריס, חלוקי העלס לירדעו צינה ומחקריס, כי חל לח תהיה הסתירה סתירה, וזה ומלח סצורה, והמשל עוד צזה, צחמרכו כזה, סעלס יסחמו, סטלה לח יסחט¹, וירדקו סניהס, כי הפרס גדול ציניהס, וחס היה מחמרו ומחשנת דעתי וסצרו, צחמרי סועלוס, צלתי נפעלוס, סצ חל סעלס הרחשו, סעלס מכל חישוק, הדעת צו סלח יקצלו ממנו סעלה, אשר כצר הרפזנו סידו סכל ספחה וחוללה. יהיה הסתירה סתירה, וזעס¹ ועצרה, חמנס דעתי ססלמת חלקי סמליוחה, אשר נצרחו ממנו ית' צחכמה וסליחות, וצלתו לחוה, וס צחס, סבדוליס וסנויס וממנו ית' סכל צרוחיס ועסוויס, סקלת מוצרחיו צח לחרה קיומת, ומכל חמר נקיוה ומורמת, ונעלמות תכלות החכמה נשלמת, וצלתי נביעה ותנועה מעסיה סועלת, צלתי היות צעלמה נפעלת ומתפעלת,

¹ (ד"ל מפני שתוכל להיות כוונת המדבר על שני תלמים שונים.

וקלתו לורה עם התמר תחזקת, ולעולמי עד שם היא מתפסרת ונשחרת ונלתי יעדתה, וחת לרון הסם עושה ומתקנת, ומעלמה חינה מתחלפת ולא משתנת, כי חס צמקרה יסיב לה הסנוי צעזר סחיה סוצנה, וחת מלניה שונתה, כי כל התנועות הן על ב' כאשר נתבאר בחקירה ודרישה, והן מן האמלע, והל האמלע, וסניז האמלע, כי התנועה הכללית, הסוציות והעבריות. מה שאליו יתנועע, ממנו יתנועע, ולא כן בתנועות הישנות, אשר מהם היות הישירות, וזה דבר ידוע, לכל איש חכם כמון וכלנו דוח חלשים נטוע, ואמנם החלק הסליטי צדחו חומר ולורה. שנוי ותמורה, ויסיבגן הסנוי צדצעה מאמרות, הנודעות לחכמי הדורות, והם צמאמר העלם וצמאמר הכמה וצמאמר החיבור, וצמאמר האנה וכלם הם על פי לרון חלשה, וחמת שאלה הסנויים לא יאותו אללן השכלים הנדללים, ולא יעזרו אלל בופי הכללים, אמנם העולם השפל, אשר הוא מוקף חשך עין וערפל, ומיוסד ד' טבעים, עבולים ומרובעים, נבדוים ומהוסכלים, משווי דרכים. יקרנו הסנוי והתמורה, על פי עיון וחקירה, והע"פ שחינו ממחינו ¹ הקדמות, אשר חין דצדיהם יוסר ותחימות, לא נמלח להחיון שהיסודות והמקורים, לריכוס כלורתם עזר צעל שכל להרכיב ² הנורה צמרים, חדרצח חני חומר שהצורח ית' אשר מבערתו ימסו הרים, כדי לשקר דעת המשקרים, אשר מלכס הכוז צודים. המילח על החמר הזה ההורה והנספס דברים צלתי הורים ונספדים, חלה הם צמליחותם מתמידים, להודיע שהכל על פי כונת מכון וררון בונה. וחת נפס עזדיו משחול ומות הוא פולה, כ"ש החמר שחין צו נבדיות. חין לא יהיה צו נלחיות ותמידיות צלתי התפעלויות, קל וחמר, על השכלים שהם נקים מכל חמר, מה הפעלויות יש להם צעלמס, צדדסם לקיים לרון מחדסם ומקיימם, כי צממת הכל מכחו ית' הם מחודשים, וחת לרון ממילחם לעשות ממחרים וחסיס, ובס תורתנו, מחזקת ידי חמותנו, שהתנועה ונרשא התנועה והנמשך אחרי התנועה, וכל הנמלח בתוך נרשא התנועה, והמתהור מן התנועה, ומן נרשא התנועה ומן הנמשך אחרי התנועה, ובס המתהור עוד מזולתי התנועה, ומזולתי נרשא התנועה. ומזולתי הנמשך אחרי התנועה, ואס נרשאו תחת התנועה, עוד הוא חון מן התנועה, ובס אשר הוא סנת התנועה, ומליחות הנמשך אחרי התנועה, והוא קודם כל תנועה, וכל הנמלח מן התנועה, שכלם ממנו צרחים ונמלחים, ועל פי כחו ית' הנה תלוחים, וחולס חס תרליה חדווי שתילוני מן המצובה, להשאיר לעומך ולעזרך צרכה, תעיון דצדי דוד הע"ה שתאר חת שני החלקים, אשר זה עם זה דצקים, ואשר למחד זה מזה דחוקים. שתארכ שסם עושים, והחלק הסליטי שסם מעשים ² שתמיד זה החלק נפעל ומתפעל, צלתי היותו סועל, צבזרת רצ פעלים, והטנים סועלים, צלתי נפעלים ומתפעלים, כררון אשר חין כמותו צללים, לא שהכונה שלח קצלו פעלה מהאל ית' והס קדמונים, כקדימת האל ית' כדעת המינים המחוינים, שהוא ית' עלה והס עלולים, ולא תמלח הענה צלתי המעוללים, חלח יחד, ומליחותם לח אחד על כל דה הפעל והתכלית. כי חס על לך המניע והמתנועע צלתי סנה סועלת, עד שצמחשתה הזרה, ועלתה הנצברה, חיונו מליחות העולם כחיון החוס מן החש. והס חיונה כחיון הכל מן הכותל, וכחיון המוסכל מן השכל, האל ירחיקנו מדעותיהם, וסלו ממועותיהם, וידוחם צרצו פשעיהם כי לחנו צמארנו שהוא ית' עלה, הכונה שהוא ית' המליחם מחסיס צמורה וחת הכל ידו פעלה, אמנם אחרי שצרחם ית' והמליחם צלי סנות קדמות, נתן חל שני החלקים העליונים כח להפעל על ידיהם הנסוות הנורות והנסמות, וחין להחריך, יותר להעריך, אמנם צממת לולי שחני צרוז ונחם, חיותי מודיע לחדווי היקר והנחמד מזה צוסי ומס, דברים וענינים. אשר הסמימו בס כן קלת מן הקדמונים, שכר ידעת שדעות החכמים הן חלוקות, קלמס צמפסד צקוות וחקוקות, וקלתם הן הלצ נחוקות, והצאים חחריהם, והולכים צעקצותיהם, לא ועלם מן הדעת חיו זה יכסר הזה חו זה, מחזה חל מחזה, כי ידוע חלל כל צעל חכמה, ההולך אחרי עיון הנשמה הרמה, ואחרי דעת התורה התמימה,

¹ צב"י : שחין ממחינו. — * צב"י : להרכוס.

² ר"ל דהע"ה צממדו צרכו חת ד' כל מלחכו, צרכו חת ד' כל לצאו צח"ל כל מעשיו. צאח הצ' הראשונים שהם המלחכים והגלגלים שסם עושים, והב' שהוא העולם השפל שסם מעשים (יעוין עין ויס. להד"ר חהרן צן חליבו ז"ל סוף פסק י"ד).

שחין הנסיון מפי המבדי, רק מפני הדבר המובד, לפעמים יוטה האדם המשכיל צפידוס
 חכם אחד וישמרו, וצפוך לצו יכתצנו, ומאמר אותו החכם עלמו צענין אחד לא
 יקצננו, וחליו לא יציאנו, וזה דבר פשוט בין חכמי המשנה, ובין חכמי
 המקרא בכל עיני התורה הנאמנה, איך הם חולקים, ושדברי זה מדברי
 זה הם רחוקים, אמנם מפני שחין לי העת נותנת, מנעתו שהצדדים לריבוי ענינים
 כחצים, ועדות צדדים ונאמנות, ואתה דע לך, וה' יהיה עמך, צהצרתו יסך לך, לשמרך
 מכל רע ולהילך, דכתיב: כי מלאכיו יורה לך וגו', ויתקיים עליך מק"ט כי צ' חשק
 וחס' ט'הו וגו', ואתה שלום:

ב

מכתב אל קהלת אלקהרא

זה הכתב שגרתו מאלקשנדריאה אל קהלת אלקהרא אני מנחם
 הכולה.

ידוע לכל חכם מנין וחוקר, אשר האמת מחפש ומצק, שלא ירדע הדבר האמתי
 צמלאותו, כי אם מארבעה צחינות אחרי ליוור השכל וחקיורתו, כפי שצארו חכמי
 התוסיה, על פי החכמה הנתונה מפי רב עליזה, וחלו הם: המורבשות, והמושכלות
 והמפורסמות, והמקוצרות. והע"ס שהמורבשים והמושכלים, מוסבלים ומורבצים
 ומיוחדים ושונים צענין אחד צלתי היוחס נפרטים ונצדלים, עוד הם חלוקים, וצלתי
 דצקים, כי השכל, אשר צו מכל הצקת רובל, וחין צו נכל, יצדל מן המורבש, ועמו לא
 יקרב ולא יבט, צשני דברים מנזחרים, וצדברי החכמים נזכרים, ומעט חזכיר, שיהא
 נקל לנצון להכיר, האחד שהשכל יוטר צמה טיש צשכל מצפנים, וההרבש יצטי צמה טיש
 צחינוים, והשני שהשכל יצוט צענינים עלמיים, וכלליים צלתי חלקיים, וההרבש צדברים
 חמריים, פרטיים ומקריים, ומן השכל חינטיים, וצלתי עלמיים, וזה ציניחס הפרט
 גדול, כצין היס רצין מבודל, ועוד שהמושבים משניהם, וממעשיהם ומתולדותיהם, ר"צ
 צין הדבר העלמי, שהוא צלתי חמרי, וצין הדבר המקרי, הנשוח צנופניו, עוד יש
 הפרטים שלשה, על פי החקירה והדרישה, האחד שנושא הדבר העלמי, לא ירדע צל
 השכל העיוני, כי אם צקדימת ידיעתו, אשר צעצרו נצדל מזולתו, והמקרה לא¹ כן,
 וזה הדרך חין לו תוכן, והשני שהעלמי מן הנשוח צו יש לו קדימה טבעית, על פי החקירה
 המדעית, והמקרה מואחר, ועל פי חכמת הטבע ותאחרי, ועדות לדבר, אשר חלל השכל
 הוא צבר, המספר לארבעה, ולא כן לחוק על פי החקירה והידיעה², וחף על פי
 שמההסך צשויון, חין צמערכה צו לו דמיון, כי הקודם ממנו לא תהסך ולא יסתנה,
 ולא יאל מן תנאו אשר עליו הוא מותנה, והפרט השלישי, אשר הוא שכל צלתי
 הרבטי, לא תצקס לו עלה וסצה, ולא תפול צו מחשבה, אמנם המקרה צזה נרדף, וכל
 עלה וסצה ממנו לא תהדף, ועוד יש הצדל אחר זולתו חלו הב' דרכים, אשר המה
 ערוטי, ועוד צו צחתורת האורה, יסתנה הנשוח מטבע הליצה, חכן צחלול המקרה,
 עוד הנושא מטבעו לא ולא וממנו לא יסערה, זאת היא דרך סדרם והפסדטי, וסירודס
 וצחורס וצכורס וסירוסס. אמנם צהיות המורבש והמושכל מתפסדים, מתוחדים
 ומתצצרים, או לא זה מזה יסרדי, כיכל ח' תשניהם חל האמת רדף ויורד ועל כן הם נמנים
 מעלה ראשונה, כי שניהם צעלי חמונה שלמה ויכונה, הע"ס שכל אחד עיד עומד
 צרחשו³ ולעלמו, ומצונה צנועמו ושעמו, וכן אמר החכם המופלא הרב

¹ לא אוכל להלוס כוונתו.

² ר"ל צפני עלמו והיא מליצה ערצית בראסה.

הגדול רבינו יוסף המאור ¹), אשר בחכמתו מאיר כאור: כי צהיות
ההרבה, רדפת מתחושה, חע"ס שהודיעה תלה צנעדר וצמלא, וההרבה צמלא
לצד צהיותו צלי סמלה.

ואולם המפורסמות, עני דמות, הם מעלה שניה צנחניה, גרועה מן הראשונה,
ועודפת מן השלישית כי מעט השניו אשר נמלאו זה, כפי הנראה לכל
מדינה ומדינה חל העם אשר צקרה, כי תכן המפורסם היא הסכמה לקיום מין החנושי,
ולשר את סכל המעשי, ועל כן היא צמעלה השנית מן האמת, נכשמת מושמת, וגם
נחתמת מוסממת, צלתי נעלמת.

אבל המקוצל, כסלה יוצא צח' מחלה הדרכים וזהם לח יוצל ולא יונבל, תכנס צו
החניקה, צהיות הדבר על ידי ספקה, ועל כן שמו זה החלק מעלה שלישיה,
כיגד השנית וחסר היא צרשית, חע"ס שזה החלק, צלתי היות שום חכס חולקי, יש
צכחו לכלול השלטה חלקים הראשונים, צלתי חלקת דברים ודינים, כי צהיות המקוצל
ההוא כל כך חזק צרעיון, צלי שביון, לכל אחד משלשת החיפטים, אז יוסרו כל הספקות
מעל עיני רעיונים, ואז יהיה גם הוא כמוהם, כפי מעשיהם וכמשקטיהם, וכפי שער
מעלתם, וערך מדרכתם, וזאת היא הקבלה הנאמנה, אשר לבעלי המקרא
היא למנה והיא הראויה והנכונה, ככל התורה התמימה, אשר צכל היא סלמה, כי
כל המצוות והחקים, חיוס מדורי' כי חס[על] סי חלו השלטה חלקים, אשר כל שומריה על פי
חמתה צה' דצקים, ועל כן מקצלת אחינו הרצנים, כי טיטס מפני יראת ארון הדורנים,
סדצרי קצלתם על פי התורה הכתובה מפי משה רבינו ע"ה חיוס נכונים ומרצנים, כי כל
קצלה שיהא רחוקה מאלו הב' העמודים, אשר כל דצרי התורה עליהם מיוסדים, כמו
שהרמיו סלמה הע"ה הלא כתבתי לך שלישיס, ולא יהיו דצרי הקצלה ההוא מן התורה
הקדושה כלס דרוסיס, סלוליס ממכשוליס וממעקסיס, חיון הקצלה היהא ישרה, ולא על
פי התורה היא מצוהרה, חלח מן האמת היא נחקת ונצלת, ועס הסכל היא צלתי
מתישרת ונכללת.

אם כן מן הקצלה שהיא מתעשרת ומתישצת לכל אחת מן השלש צחינות האמתיות
והנכונות, אשר תורתנו הקדושה צהס סוצצת והוללת, ומערכת ססוריה ומלותיה
וחקיה עליהם עורכת, מן הקצלה היהא שהיא צלתי מספקת, וחיון צה מחלוקת, חלח
את האמת היא רודפת חוסקת וחוצקת, מן הצחינה' והקצלה הזאת גם אגני הגולה
סנבחה גיצני, את בודל מעלתם משס צחנתו, וידעתי, כל סכן כאשר צחתי, ועמדתי
סח קצלה הקדס חלקסנדריחה, עדת הקרחים עדה הולועה והנהלחה, חנשי חמונתי
יחצנתו, ומהס עד סחלתי ולמדתי, ומסיס סמעתי וסמחתי, וחס ערין צעיון את זה
סניסס לא רחיתי, כי אז למשמע חזני הציונתי והשבתי, חיון חתס חרדיס צמלות וחקי
תמיס דעים, והיון גדל השס ית' צתוך עדתו חנסיס חכמיס ונצונים וידועיס, ווקריס
ודורסיס ומסלפליס צתורה, יודעיס צתקין ההקדמות וצעשוית ההקס וזהשבת התולדה
על פי החקירה, אשר מהס יודע יחודו של השס ותעלה, חיון מכל נמלא מרתס ומעולה,
עוד ממה שזיה חתסס בחברת הנשיאים ², אשר מכל יקר סכל הס מלחיס, ועל כל

¹ הוא ר' יוסף אלקרקסאני לפי דצרי הר' משה צשיולי צס' פני משה,
והיו קוראים אותו צסס הרואה מלה לחה כמו סגיא נהור, אך ר' יעקב התמאני
צס' הסתרון שלו קוראו צסס ר' יוסף הסומא, וזה ר' מנחם קרא אותו
צסס המאור ע"ס ספרו המאור הגדול שחצרהו צסנת תד"ע, וממה שכתב
אשר צחכמתו מאיר כאור ולא כתב היה מאיר. נראה שהיה צן דורו של
הרצ, א"פ. א"ש ר' יוסף הרואה או המאור (כן מכנהו גם צעל עין
חייס צמקומות לרובמא צפ' ל"ו: ומה נכצד מאמר דצנו יוסף המאור הגדול
כ"ע) חיונו האלקרקסני, שזה הוא צן יעקב, והרואה הוא צן אצרהס כאשר
הראיתי צהערות הע' י"ג.

² פה הוא המקום להראות שד' סלמון צ"י נתפסם צהכשפת המניחות צלותו
דצד צעלמו סתפס את הרס"ג ז"ל (עיין מה שהעירוני לעול דיש נוספס צ'3)

מעלה רמה המה נשואים, והמה ידועים זרע דוד המלך ע"ה ידוד האל, ונחיר חלבי
 ישראל, המה נקראים, ראשי הקראים, ומדותיהם ומדות כלכם מדות ישראל וערצות
 רמות ונשננות, וכל מדה לא תסולה זנתם חופיר, צהם יקר וספיר, שמועתכם הולכת
 צכל המדינות, שאתם חנטי חכמות ותנונות, וחנטי חמונות, נחקים מדרכי הגוים,
 וחוהבם את התורה והמורה, ודרכי העוה; לים ורודפים וסולכים ימוסר החלמים,
 ועם חזרת התמימים, ומשפט טוצם יהעדנו עניוס ומרודים. ומזיו יעפת הדר מיכס
 יעלזו חסידים, ולכל קטון וגדול מעוררים חזים, אשר המה מאד ערזים, צנעסיקרת
 מדותיכס, וממתיקות שפתותיכס, דצם וחלצ תחת לשונכ, ונופת ולרף תחת גרוכסי,
 דצרכס יקרים מפניינס צעיני הנזונים, ומה מאד נכוחים, זכיס וצרים ומסנזוחים, וצלצ
 כל נצון מתוקים, דצקים וחסוקים, נס מרויס הלמחיס, והנגועים מתחלוחים, מחזיקים
 ידו נחשלים, נכחיס ונדכחיס וממרומים ירדו שפלים, עושים משפט ודק, מחזיקי הצדק,
 סותחיס דלתים, לקררי ידים, ולאשר הם צלער וזרה וזקה, ממהרים לעשות להם
 הענקה וזקה לרחה לצ החמללים והשזורים, להפיק בזרת צפ פלנים וזר כל היזורים,
 לרשת חיי עולם העולם, לחיות לעד לעולם, שנספס האדם לצדה היח העולם למעלה, כי
 מטס היח חלולם, ועל ידי שמירת התורה ומעלת חכמתה, זוכה ועולה אל מקום
 מחללתה, וחי השכל והמשכיל והמושלל יהיו לחדשים, וכל המעינים צום מודים, ואמת
 שבעבור הנפש נקרא האדם עולם קטון, ונעזרה הוא שלעו, והמעון ומאח
 שלשת חלקי המליחות צן תקועים, וממראה מפתיו הם נטועים, ומה נורחים מעשי אל
 לירועים, שהמלאח את עולמו צלשטה, ובס האדם צצורה זאת על סי חקירה ודרישה,
 וכלס מחד הנסס הקדושה, ונעזורה כתוצ צלמנו נדמותנו, (ע' פי' ועשה חס לר' ש"ד

והוא כי הנס דצד ידוע הוא שלהקראים צכל דוד ודוד נשואים (וכמו שנראה
 ציחוד מתוך שלשלת כתצ היחס שכתצ ר' שלמה הנשיא המוצא צמקומות צספר
 כתד תורה להצ"ד אהרן האחרון (ע' הערות ה' י"ח) שנעתיקנו צסוף ההערה
 הזאת מתוך הכ"י) וגם צדודו של הרסצ"י היו נשיאים כמו שנראה מנחמד
 מנחס פה שהיה צן דודו שהוא מנהל את הנשיאים ואומר עליהם שהם מזרע
 דהע"ה ומנצח מדותיהם, והוא דצד גלוי שא"ל לכחש וגם עד היום לצעלי
 מקרא נשיא צקדים, ולעומת זה אלל הרצנים כצד חדלו הנשיאים זה זמן צד
 צתום ראשי הגולה צצל, ואתה תחזה את הרסצ"י צפידושו לתלים קי"ט
 פסוק קע"ואמר צפידוש שקצלו עליהם הקראים שלא יהיו להם נשיאים צבלות,
 וז"ל ס: סיים המזמור צאמרד תעיתי כשה אוצה, ללמד שזה המזמור כלו
 נאמר על חנטי הגלות, איך ספק צו, וצאמרד לאן אוצדות היה עמי, הודיע
 שצרת ישראל מתחלה ועד סוף [צאה] מן דועיכס, ושעל כן היו צעלי מקרא
 יש"ל מתקוממים נגד הנשיאות של הרצנים, וקבלו על עצמם שלא יהיה
 להם נשיא בזמן הגלות וכו' (כתם אלמזמור בקו' תעיתי כ"א, ליעדף אן
 הדא אלמזמור בלה מקול עלי אהל אלגאליה לא שך פיה, ובקו' לאן
 אוצדות היה עמי, ערף אן אפה ישראל מן אול אלי אכר מן רעאתהם,
 ולדלך באן (ז"ל באן) אהל אלכתאב צני מקרא יש"צ ברנו ען ריאסה
 צני צירצ, ואלזמו אנפסחם אן לא יכון לה (ז"ל: להם) ריים פי זמאן
 אלגלות בקו' אללה תעאלי כי ימים דציס ישצו צ"י איך מלך ואין שר),
 ואס היו צאמת הקראים מקצלים עליהם כדצדיו שלא יהיה להם נשיא, איך
 צא הדצד, שדוקא אלליהם נמלאים נשיאים עד היום ולא אלל הרצנים, א"כ
 המליאות נכחשת אותר, והנני להעתיק יחושו של ר' שלמה הנשיא כאן כמו
 שהוא צכ"י: וזה נוסח שלשלת כתצ היחס שכתצ החכס דצנו שלמה הנשיא

דהתורה להחכם ועליונעק נוי' סס) והעצרה עולם העתוד מקיים אהנהו, על פי יוסף מעשינו, ושמירת תורתנו.

יאמנם אם בשגשג דברים אחרים חכמי הפוסים זה מזה הפרודו, עוד צאלו הפלטה עמדו, נועדו ונתיחדו, אעפ"כ חין הדבר לא דמיון ולא צורה, כי אם בהרמוזה ודעת הסברה, שהנעלם מנהיב לתיכוננו, והאמלעי לחינונו, כסם שהיורז מנהיב העליונים, והעליונים לתחתונים, ואם חינוס צמדה צמשקל צכל החופנים, אלא צמת דחות, והוא לצד עושה נפלאות והמשכיל צמה שכתוב צתורה הקדושה צמה שחמרה צסיך וצלבדך לעשותי, צחמת ידע צירתו, וחת ללם דמות צצניתו, חמנס הכל כחותם מן הטבעה, והנשמה צסליחות חמתם פירחת ונוסעה, וזהו מה שאמר הנביא ע"ה צמעשה המרכבה צבדך בצד ה' מקומו, ואם רס ונסח שוכן עד וקדוש שמו, אם כן אחר שהנספות ממקום קדוש נאלות, ומאחר חיי תאלות, על כן יש גם צבחן להשיב צמורכלות, ולדעת צצורות הצדלות, אשר היה כליות צלתי פטיוות, כי גם הן עמנו לללות, ועל כן הסבותיהן צלתי חלקיות. ואם הן פטיוות הן מלד הביוות, חמנס ס'יה כח והכנה, צלתי סלמית נכונה, עכ"ס כשהשתדל למלוח התכלית, ודעת הצורה הנלמית והסכלית, תשוב גם היא עוד להיותה נלחית וכללות, ואם כן מן האסם נמלחתו מעולם הנלחי צלתי מלחת, וזהו סוד הנשמה, ומה וידות משכני חמתה, כי סלם מלד חללה ורחשו מביע השמיתת, ורחשית מפעלתה, הוא צהשיב חת עלמותה וחמתתה, וזה לא יודע צנבלה. כי אם צשמירת תורת האל יזעלה, ושפתחיס ותחמול הנפש למינה, צדרון ממולח לתת חלק לסדעם רבם לשמנה, וזהו ענין הצדקה שהיא צחמת ממש פועל הנסע, וצנה וצנה חלום למלוח מנוחה ונוסע, כי החחמים סוד כל התורה כלה, ועל כן לרע חצרהם חוהצו מסרה והחילה, שכן כתוב צעדו צעדו וצדו זרעו כי ידעתינו למנוח אשר יצוה וכו', וצנלוק החחה המרה והקסה צלר ולוקה, דת החמת עומדת צדיונו על ידי מלות הצדקה. שנאמר צצדקה צתכונני. וישחל עוד עתידין להבאל על ידי עשיית הצדקה שח' ליון צמשפט חסדיה וצציה צצדקה. והיה מעשה הצדקה סלום, וכל הבורס לחחרים לתת צדקה שכרו גדול משכר הנותן ועל כיוצא צזה נח' ומלדיקי הרנים ככובצים לעולם ועד. כ"ד מבחם.

א"ש ע"י טובו של הח' היקר גויגער נוי' להעתיק צשצילו אגרת מנחם לעקילס הגד מתוך העתקה אשר צידו מכ"ל ליודען, ולשלחה אלי ערס כלות הדפסת צ' המכתבים הקדומים, אשר ע"ז אני מעלה לו תודה ותש"ח, ידי

ע"ה מנחמי בני מקרא :

"כתב שלמה הנשיא צן דוד הנשיא צן חסדאי הנשיא צן יחזקיהו הנשיא הגדול ראש הבולה, צן הנשיא הגדול רציו שלמה ראש הבולה העודד חלסיו מעשוריו צן הנשיא הגדול דוד ראש הבולה אשר פתי דצרי חלסים חיים והחיר והחסיד, צן הנשיא הגדול בעז ראש הבולה, צן גדולת קדושת הנשיא הגדול והסשפט ראש ישיבת באון יעקב, צן הנשיא הגדול יאשיהו ראש הבולה זל", (כראה שהוא הוא הנקרא חלל צעל חס"כ ל"ד נר הבולה) צן בצד גדולת קדושת חדיונו הנשיא הגדול שחול ראש הבולה, צן בצד רחשיו וחור עיוניו ורובה עפעפיו חדיוניו הנשיא הגדול רציו עבן הנשיא ראש הבולה כל צית ושרחל אשר פתח חת דרך התורה והחיר עיני בני מקרא ורנים חשיב מעון ומעצרה והסדיוכינו צדך ישרה, צן חדוננו דוד הנשיא צן חסדה צן צסתני צן חנינה צן כסוח צן חנאמר, צן רצנה הנקרה עקבה צן רצנה נחמיה צן נתן דלולתח צן עין צן ססט צן יחונן צן עקרב צן חזקיה צן שמעיה צן ערציה צן ישעיה צן חסדיה צן צרכיה צן חניניה צן משלם צן זרצבל צן סדיה צן שחלתיחל צן יהויכין המלך צן יהויקים צן יאשיה צן חגון צן מנשה צן יחזקיהו צן אחז צן יותם צן עזריהו צן חמליהו צן יורוס צן יהוספט צן אחא צן חציה צן רחבעם צן שלמה המלך ע"ה הנחכם מכל חלום צן דה"עם משיח חליו יעקב ונעים זמירות ישראל וכו'.

משגת כעת להסמיכה לז' המכתזים הנ"ל, ויראה הקורא הנכבד כי היתה מלאה שזושים אשר השתדלתי להסירם כפי כחי, צהשיר נהלני צזה המשקל, וצהפירוש העניין, ומעטים הנחתי כמו שהם לקיורוי על הבהתם, מן מנחס צן מיכאל זה נמלא צחזניא פיוט אחד (ע' הערות הע' ג') ובסדור הקראים (ח"א דף שס"ו ושע"ה) ג' פיוטים, וכולם צמסקל יתדות ותנועות, אשר מהם נראה שכבד נקה כחו צמלאכת השיר, אע"פ שצאגרת זו קולו כקול הסירים תחת הסיר, ואפילו צפירושו צמליזה פשוטית לשונו קשה ולא עלד כח לפדש כל דצדיו צשירו על נכון. והנה גם צמשפט השיר, מחדויו המסויימים צהצרת-דים, ומן הפירוש שצבד עליו נכד הזמן שחי צו, כי כן עשו

גם המשוררים שצדורו מנחס צן סרוק ודונש, חצרו שירים צחרוזים כאלה, צהוספת פירוש על עניינם. והר"ת אח"כ אחריהם, ונהג גם הוא כמנהג המשוררי זמנו, אע"פ שהודה צעלמו שצבד אגרתו זאת צמסקל השיר דק לכבד מקצלה אשר גדולתו הכרוחתהו לזה, ויפה העיר הח' רא"פ נ"י, (לעיל ד' כ"א) שצלשונו של מנחס צאמדו על ד' יוסף המאור: אשר צחכמתו מאיר כאור, צלשון הרה, צמשמע שהיה עוד חי צימיו. והנה מראשית השיר שאמד **משאלך מלאנו וכו'** נראה שהגד שאל מננו להורותו צענין שחיטה ע"פי מנהגם של הקראים, אחרי אשר הביע לפניו ספקותיו על מנהגם זה, ע"פי מה ששמע מדס"ג ז"ל שחיטתם נצלה על צלתי שומם לז' להחמשה דצדים המפסידים את השחיטה והי שדח"ע, ועל זה מנחס מתמיה צתשוצתו אליו: איך פלה פיו לומד על שחיטת הקראים שהא נצלה, כי מי ששוא וצבאות דצד להכשיל דצים צעמאלו עהורים (צית כ"א, ורומז על הרס"ג) הוא דצד נצלה, והולך ומצאד שהכל תלוי דק ומחשצת השוחט שעושה זה המעשה צמקום הש"י שיש לו זכות על לקיחת החיים מן החי שנתנהו לו דק צתורת חסד, (נגד דעת מנחס צעטם היתד השחיטה, היא דעת יוסף צספרו הנעימות צשער על התמור וז"ל: ומקלתם יעלרו צלצם כאז הטפים והצהמות הוא כמו חמס ויעלרו צלצם עוצו, עם היותם אומדים כי הוא חמס, למען כי יהיה נפילתו מן הקדמן ית"ש וכו'. ולכן יבשר מננו שיכאז הטפים והצהמות וזה כסלות גדול וכו'). ושלקן שחיטת הרצנים אשר לא ידעו מזה הסוד כפי סצרתו היא אסורה ונצלה. עכ"פ מה שלומדים אנחנו מכלל דצדיו פה על עיצו ומהותו הוא שכסם שצלאנוהו וצ' המכתזים הקודמים נושא ונותן צעניינים פילוסופיים (וכן צס' ע"ח לר' אהרן צ"א פרק י"ג טוען על סצרת ד' יוסף הרואה דצדים כאלה) כן נמלאהו מתפלסף כאן אפילו צענייני ההלכה, וכן הוא משתמש צכלי זיון של הדקדוק נגד הרצנים, צאמדו שאין ללמוד מה' דצדים הנ"ל מן הה"א הנוסף צצמלת וזודה לי צידה (אשר כפי מה שגראה מדצדיו צית ל"צ הוא מייחס זאת האסמכתא צעעות לרצינו הקדוש מחדר המשנה) ומהפלא שהוא חושב הה"א שצסוף מלת צידה לסימן נקה צהיותו מדמהו עם שירה ובילה, וכאילו היה מנוקד צידה נגד המערכת אות ה' שמסרה צתוך הס' מלין דכתיבין ה"א צסוף תיבותא ולא קריין, ובצד תמה עליו צזה צעל המצבד צפירושו לפסוק זה (ועיין ד"מ ד"ג ע"צ), אמנם אפי' מלך משפט הלשון אין דעתו אמת, כי יש למסקל נקה מזה השורש מוצן אחר מן משקלו לזכר, כי הזכר ציד וצסמיכתו ציד הוא מלשון לדיה וגם צעצדי שרשו צוד. צזמן שצמלת צידה היא לשון מחיה ומאלל שמשמין הולכי דרכים צכליהן'

וצעדני שדשו יוד צז"ן. וכוונת יעקב אז"ה צלי ספק היתה לז"ד חיה, ולכן יפה מסרו קריאת המלה צ"דה, איך שיהי' הנה מנחם המשיב כאן להבדל הוא מדקדק ומשודד ופילוסוף דומה בכל ענייניו למנחם המשיב לר' דוד הצבלי שזהו אחד מן העעמנים שצבצורם החלענום שניהם לאיש אחד כמו שגם צ' השואלים עקלם הגר ור' דוד גר לך אחד הם.

מן צית כ"א ואילך הוא מדבר על השחיטה וערך את כל דבריו צטור, שהוא פשוט, צשאלות לר' דוד שהוא מפרש כוונתו צהן צפירושו, ומשיב צעלמו עליהן, וע"י גלגול דברים אלו הוא מתנהג בצבצרות להגיע לתכלת מערתו להבין על מנהגם של הקראים צשחיטה כאשר יראה הקורא שגם אחרי קראו את פירושו עד תומו, ישארו לו איזה דברים צטור סתומים, והנה מפתחת השיד נוכל לראות שמנחם חושב את הגר כאיש השייך לסייעתו או שיש לו עכ"פ נעיה אליה, שלולי כן לא היה אומר: ואויצן תמוס וכו' סופס יעשה וכו' פחד יקראם וכו' שכוונתו צלי ספק על הדברים אשר הוא חושב אותם גם לאויצו הגר כאויציו, ושלולי חש למללות חפץ השואל היה עולד צמלין מדוב אימה מפני אנשי דיבור, כמו שאומר שם: צרוב אימה וכו'. מן מעמד ומלצ זה של הגר ר' דוד צא הדבר שהקראים חושבים אותו לקראי והדברים מפני משאו ומתנו עם הרס"ג לרצני, וצאמת לא רצני ולא קראי היה כ"א גר לך החותר אחרי האמת אלל צ' הכתות של היהודים, אז"פי שצנדה נעה יותר להדברים כש"כ לעיל, ודי צזה:

זאת האנרת ששלח רבנו מנחם הקראי לעקלם הגר אצל ר' סעדיה הרבן על אודות הלכות שחיטה.

מִשְׁאַלְךָ מֵאֲנִי: נְגִישַׁת הַפֶּצֶף עֲשִׂינָה, הַשֶּׁק לִבָּהּ חֲשֵׁנָה, מֵלֵאוֹת ¹ עֲשׂוֹת אֲבִינָה, בְּרוּב אֵימָה נוֹעֲצָנִי נִגְדֵי אֲנָשֵׁי רִיבָנָה, מִתְּרַפִּינוּ וּמִבְּרַפִּינוּ, יְרוּצֵי הַצָּנִי, קָחֵץ שְׁנוֹן בְּלֵב אוֹיְבֵינוּ, אֶל יִשְׂרָאֵל יַעֲזֹרְנָה, לְאֲדָנֵי הוֹסֵנָה, ² בּוֹ בְּטַהֲנֵי נוֹדָה לוֹ מִהֲלָנִי, וְשִׁמְרָה צִיּוּרָה, וְאוֹיְבֵיךָ תַרְמוֹס בְּרִגְלֵיךָ, סוֹפֵס (הם) יַעֲשֶׂה בֵיתְךָ, פֶּחֶד יִקְרָאִם מֵעֶפֶד.

- 1 אַחַל ³ בְּתָרֵם בַּל בְּרֵאשִׁית הָאֲמָרִים
לְשִׁיר לְבוֹרָא הַנְּשֻׁמָּה בְּצִוְיָרִים
- 2 יָצַר אֲנוּשׁ מִנִּישׁ, וְעַל בַּל חֵי הַקִּימוּ,
- 3 שֵׁם פֶּה לְאָדָם, גַּם תְּבוֹנָה לוֹ נְתוּבָה
מֵאֵל, הַיּוֹתָה לוֹ קִמוּ נֶנֶר וּבְתָרִים,

¹ בכ"י: מלאת. ² חסינו. ³ אחל לכתוב וכו' מראשית. ⁴ לכל חיות צדואה.

- 4 גם עָמְרוּ הוֹד [וְהָדַר] בְּבוֹד הַנְּנוּ
קָרַב ⁽¹⁾ אָמַת [בְּפִלּוֹ] וְלָרְחוֹק מִשְׁקָרִים
5 דְּבוֹק פְּעוֹל צִירוֹ, שְׁמֹר בַּחֵק ⁽²⁾ דְּבָרוֹ,
חֲפוּץ ⁽³⁾ לְעַבְדוֹ בַּפְּעָלִים הַיְשָׁרִים ⁽⁴⁾
6 תִּבְלַל יִסְרוֹ הַנְּמִירוֹ ⁽⁵⁾ עַל מְכוּנִים
מָשׂוּ, וְלֹא יִקְלָה שְׂאֵת גַּב הַשְּׁעָרִים
7 הַכִּין וְתַקֵּן לוֹ אַחֲרֵים, ⁽⁶⁾ גַּם לִיִּסָּר
עוֹלָם, וּבְנִינוֹ לְהַכִּין ⁽⁷⁾ מִעֲבָרִים
8 הַצֵּב, עָלֵיהֶם שֵׁת מְצוּקִים וְאַרְצִים ⁽⁸⁾
[שַׁחַק] וְעַמּוּדָיו פְּאֻחַד כֹּל קְשׁוּרִים
9 אַרְבַּע יְרוֹת הַכִּין ⁽⁹⁾ כְּמִשְׁלוֹשׁ הֵם יְצִיקִים,
בָּהֶם נְתִיב יוֹשֵׁר לְשָׁבִים גַּם נְעָרִים ⁽¹⁰⁾
10 כָּלֵל מִסְלָה לְהַלּוֹף הוֹלְבֵי דְרָכִים
בְּקָשׁ מְצוּא מִים מְתוּקִים גַּם נְהָרִים
11 נָטַע עֲצֵי חַיִּים וְגַן עֵדֶן קָרְאוּ
הֵנָּה כְּתוּבוֹ כִּי יִשְׁקָה מִפְּזָרִים
12 כִּיָּה יִרְוֶה כָּל פְּאֵב לֵב, נְאֻיֹּכֶת
מִזֹּר, וְתַחְבֹּשֶׁת וּמִרְפָּא הַבְּשׂוּרִים
13 אוֹכֵל [פָּרִי] בְּנֶה מְאֹד יִשְׁבַּע יְדִשֵּׁן,
יֵאוֹר, וּמְאוֹרוֹ כְּמְאוֹרוֹת הַבְּקָרִים
14 שׁוֹקֵד בְּדִלְתוֹת יוֹם לַיּוֹם יִשְׁנֶה וְיִפְרָח
שׁוֹמֵר מְזוּזוֹת סָף פְּתֻחָה נְצוּרִים ⁽¹¹⁾
15 בָּהּ מְהוּזָקִים אֶת אֲשׁוּרֵיהֶם לְתַמְכֵּם
לְעַד, [לְכַל] יִשׁוּב בְּאֵין רַעַד וְצִירִים
16 תוֹכָה טְהוֹרָה גַּם מְאִירָה לְפִתְאִים,
קוֹרְאָה: שְׁתֵּי יַיִן כְּמִי נוֹזְלִים נְקָרִים
17 רְאִשִׁית לְכָל חֻקְמָה לְפָנֶיהָ כְּאֵין,
לְהַגִּיב בְּרוֹב יַנֵּעַ פְּרִי כָּל הַשְּׂבָרִים ⁽¹²⁾
18 רוֹם אִם יְרוֹמוֹן כָּל מְתֵי הַכִּין שְׁחָקִים
אֵין וְתַעֲתוּעַ פְּצוֹת פֶּה בְּאֻמְרִים
19 זֹאת הַנְּתַנְנָה אֵין אֵלֵי מִשָּׁה לְמִנָּה ⁽¹³⁾
לְכִי סִגְלָה [הִיא] וְתַקִּיהָ בְּרוּרִים

(1) חֲקוּב. (2) חֲחֹק. (3) חֲפֹץ. (4) וּפְעֻלּוֹת יִשְׁרָיִם. (5) יִסְרוֹ וְהוֹעֲמֵמוֹ.
(6) הַכִּין וְתַקֵּן לוֹ גַּם אַחֲרֵים. (7) לְהַכִּין. (8) מְנוֹקֵי חֲדָן. (9) הַכִּין.
(10) לְנַעֲרִים. (11) הַכִּלּוּרִים. (12) כָּל פְּרִי שְׂבָרִים. (13) הַנְּתַנְנָה לְמַנְה
מִים לְמַנְה.

- 20 עדות אמונתה בתוכה היא כתובה
צדק ידיעת ⁽¹⁾ משפט בורא מאורים
- 21 מי נשוא ומלל, דברי פיהו ⁽²⁾ בנאות
כפים להקשיל גם קטמא ⁽³⁾ המהורים
- 22 דבר נבלה. זאת ⁽⁴⁾ שחימה העשויה
אם היא נבלה מה שחימת הקשרים?
- 23 הורע אמת צבא שחימת ⁽⁵⁾ הקריאה
יודעי לשונה זה בקשו ⁽⁶⁾ הפשרים,
- 24 דבן מליקה גם למולה את רעותה
מילה, ידיעתו ונזרתו בורים ⁽⁷⁾
- 25 שוה ואין בהם תלונה בין שניהם ⁽⁸⁾
הוקם, ולמה הם למקרים מנרים
- 26 מכשיר לזאת הפך לאבלה ⁽⁹⁾ בעשבים
מתיר ⁽¹⁰⁾ שלום נד לנזר העפרים
- 27 מצוה פבואה היא ידעה לו היותה
דעת גבול שלוש בקשו החברים
- 28 צוי למורה על דבר פעל ידעש
אם עשתה יורה משלח מורים
- 29 מעש תנאים אם יהודיע נזמן
נזר להקים במקצוים על שורים
- 30 אנה בתורת אל אמורים אל כתובים
בחר בזולתם למי שים דברים
- 31 כינה תחייב גם הלא מנה מניעה
עונג לרוחם בלתי הפה צעירים
- 32 פתיב בקצות שר זה ודה הם גללים
משען גידו הם בקנים השבירים
- 33 תה"א לצידה אם להזכיר ולהגיד
מהתעשה עת קים למיל היא מן סתרים
- 34 גיל קסה לעזרתה, נשיך
גם היא מרימה קול בשמחה גם בשירים
- 35 אלה שאלות בני לך הנה אנהנו
מהרבות למשרתים גם לצירים
- 36 אחת לאלה לא חקרנוה, ⁽¹¹⁾ גדר לת-
האליצתנו שקול משקל בשרים ⁽¹²⁾

(1) וידעת. (2) ידבר פיה. (3) למטה. (4) חת. (5) שחיטה.
(6) יבקשו זה. (7) נקשרים. (8) וזניהם לנה. (9) הספן לאצלים. (10) מתר.
(11) ר"ל לא חקרנו לך, וזכ"י חתנוך. (12) כעשרים.

פֶּשֶׁר דְּבָרִים יִזְרְחוּ זָרַח מְאֹדִים

38 יִקְרַת אַמּוֹנַת תְּבַגִּית מְדָה מְאֹד נָךְ

סָבָה אַרְוֶכָה רִוְחָהּ עַל כָּל יִקְרִים .

ככתוב ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים וכתוב לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד .

ועתה שית לך והצן כי הנני מחל לפרט השאלות אשר שאלוהו צתחלה :

(א) שאלוהו ח"ך סלה סיו לומר שחיעת הקראים נכלם, והנה חרזוהו : דבר נבל ה, [ז] את שחיטה העשויה, אם היא נבלה מה שחיטת

הכשרים ? הודע אמת צבא שחיטת הקרואה (1) וה"כ יודיענו מה חמתת מלת שחיטה ? וזה משנת שאלתנו (2) : כי המעשה הזה העשו צדמות וצדקות ויקרא שחיטה, כי כן קראוהו קוראי שמת לדברים, כקריאת כסף וזהו וחומר וסוס ודומיהם, כי אם קראו הכסף זהו והזהב כסף היינו נוהגים בקריאתם ככה, כי המתחילים בקריאת השמות ותקון השון לא האניסם זה כ"ח להודיע איש את אחיו את חסרו, וזמה אשר נודעו צלותו העת נשחרו ועלו ולא היה להם עיקר, כי [חס] אחרי זאת נסיותם התחלה יהיה עוקר ויסוד לדבר כל יודעי לשון על פי תקונה ואם יבגוהו כל חשוי לשונו, וזה שער רחב, אך צקולר מלין חודיע (3) החסן, וכן נחמר כי המתחלפים צדמות הם קראו לזה המעשה שחיטה, וע"כ ראינו מעשים רבים ועשים צדוק החי להחפס רוחו, וכל אחד יש לו סם צפ"ע כאשר הם נודעים צחשוי השון, כי חמרו : זה הרוב, וזה קרוע וזה שחוט :

(ב) אמרנו לו : הבן מליקה גם למולה את רעותה מילה וכו' שוו ואין

בהם תלונה וביניהם, זה שער השלחה כי השחיטה והמליקה [יהמילה] כצד נראה כי הכל מעשה כריתה, ענינם אחד הם חין ? ואם יסדרו למה הם נסדרים ? וזה תשובתם (4) : חמנס מעשה העשו אחד הוא כי צדולם תעשה כריתה אך וקרא כל אחד מהם צס נסרד, והבורס (5) צהפידתם הוא המקום כי זה צחלוק זה, השחיטה תעשה צוחר והמליקה צבורף והמילה צערלה, וחליף המקומות הציח חלוק קריאת השמית ח"ע" כי כולם נכרתים וזה כמו קריאת הגוסים כי וקרא צס אחד כולם והוא סם הכלל, ויסדרו צדמות מפני הורה, כמו שתחמר בהמה ויכלול כל צדמה טהורה וטמאה, אך כאשר יקסן המפריד [להפריד] לורה מפריס, ומין ממין וחמר כל אחד צדמו שור, שה, איל ודומה, וראה כי הורה מפריס, ולמען כי להצין איש את רעהו קראום (6) צדמות, כן חלה הכל כריתה תעשה צס אך חלוק המקומות הציח ח"רף השמות, והמקום הברים לצעני [הלשון] להחליף את הסם :

(ג) כתבנו : מכשיר לזאת חפץ לאכלה כעשבים מצוה כבואה היא

ידועה לו היותה, זו היא שאלתנו : כי השחיטה ח"ך נסתר (7) להעשות ? רשות היא לעושים אותה, או הקרבה לעשויה, או לוי צה מן המְזוּה ? נסיו צזה, כי זה השער רחב ועמוק צמחד מחד הם נחיו להורות צדברי משכילים אשר השכילנו וילמדונו, ונחמר כי חזונה רשות יעו כי הדעת מונעת מפני זה ומפני כי היא צעל חו רח"ך יכשיר (8) חכילות חסן החוללים כהכשר (9) חכילות הנמחים וכן סרי עץ ? יען כי מניעת המטרף (10) סילטרף צדמות חזירו צלי חסרו ודעתו והוא רע, כי ורע (11) צעינו ויעלצ אותו, והעלצ הציחו (12) לעשותו

(1) הקרואה. (2) מזה תשובת שאלתם. (3) מודיע. (4) תשובה.
(5) והגודים. (6) קראוהו. (7) נפתח. (8) הכסיד. (9) צהכשר. (10) הלטרף.
(11) ירל. (12) העלצ הציח.

חמס כאשר הוא נודע, והס' הוא דע לזכר החי הרוח, וע"כ נחמד כי הוא דע, ואם כן הוא כרתנו כי אין נשיות, ואם אמר ואיך הוכשרה חכילת הצהמות? נחמד כי זה הפך עליהם צאמרו כל דמש אשר הוא חי ל"ל, וי"א כי הוא לרוי צצוא המורה צורתנו ואמר וצחת וחכלת, ואין עלינו לחלוק על זה כי הוא הפך או לרוי, אך מכל מקום הפך הוא, והס' (4) תועים צאמנם על הצרכה אשר לרוי :

(ד) **ובן** לא ילטרנו ביאורים רבים [הדברים] אשר שאלנוהו צאמרו: **דעת** גדול משולש יבקשו החברים כלומר ומה גדול הרשות ומה גדול ההתר ומה גדול הצווי? ונחמד גדול נשית הוא אשר הדעת נאנשה בהכשר המעשה, והוא ערום מכל כחז ולער והוא צחטן האדם לעשותו ואם יעשהו אין לו סנה ואם יעצוהו אין לו גנאי זה גדול הנשית, ובגדול ההיתר הוא הדבר אשר היה מנוע לעשות עד אשר יצוה מתור להפיר המעשה (2) ההוא, כמו אסור מעשה חובל בכלל (3) צאצרת כל מלחמה לא יעשה, עד אשר צא מתור והתיר ואמר אך אשר יחבל ל"ל הני"ל, וכן דעת חיסור הכהנים לבלתי הטמח צעמיו עד אשר הלטיך לצוה צו הפך לומר כי אם לשחרו ה"א, ומכל מקום זה דעת ההפך אשר היה מנוע לבלתי העשות והתיר להעשות זהו ההפך, ובגדול הצווי זה הוא יקרא לרוי כי הוא יצוה מן גדול ממנו כלומר המורה הוא גדול מן המורה :

(ה) **צווי** למורה על דבר פעל יחדש אם שותה משלוח משורים מעש הגעים אם יהודיע זמן גור להקים בצוים על שוורים. זה עקר השאלה: כי לרוי צמה הוא ולמה יקרא לרוי? יען כי יצוה על דבר חדש, (כלומר לא היה הדבר עשוי עליו וצא הצווי, לנד זה בגדול), או על עת המעשה יצוה (כלומר אחרו הדבר אע"פ שהיה עשוי מקודם אך צא הצווי על עת מעשהו) או על תנאי המעשה? עתה אם לרוי צא על השחיטה על חיה [מין] צא צמורה עליה? זה תשובתנו: כי חמס בגדול המורה תשיב צ' החלקים כמו שראינו כי צא המורה ויורה לישראל מורה חדשות צרות ע"י השלוח אשר לא היו נודעות כמלות השבת והמועדי ודומיהם, ועוד ראינו מעשים שהיו נעשים ע"י הראשונים כמו העולות ויצוה המורה ויורה לעשות עולות צצוק וצער, ולרוי אין לו כ"א על העתים, וצמקלת עולות כאשר אין עליהם זמון הזמן, צא הצווי עליהם אודות התנאים הנזכרים שצקת אם עולה קצנו זת"י, עתה נחמד כי אין על השחיטה מב' הסנים האלה אחד צס, וענה, כי לא צא לרוי לא על דבר חדש, [ולא על עת] כי צצכר ראינו כי אין לה עת מזומן להעשות, ולא על תנאי, כי לא ראינו הכתוב מזכיר (4) תנאים על הכשר השחיטה, כי על כל אודות, ומי ואמר צעד תנאים שעליהם (5) צא הצווי כאשר יחמדו, הנה כתצוהו (6) : **אנא בתורת אל אמורים אל כתובים בחר בזולתם למי ישיח** (7) דברים, כלומר חנה התנאים אשר תאמר כי הם כתובים, ומי שיחטש צתורה לא ימלא, ומלת אל הצ' הוא חול כמו אלה, ודע כי האומר בתנאים או צסימנים כאשר צעורת ויתנו ד' סימנים צסק וקרקצן וקלף ואלצע יתירה והיותו חוכל וחינו דורם כמו כן נתנו תנאים על השחיטה ואמרו שהייה דרסה חלדה הגרמה ועקרו ואין צחס זכר מן התורה, ולא מן התנאים הם נודעים, ולא מתיקם ולא מק"ה, ח"כ הנה כתצונו: **בחר בזולתם למי ישיח דברים**, כלומר אשר יצחד לחוס זולתו, אין כח לחוס לחמד לו מחומה, כמו [שלח] יוכל [לומר] לחוס אשר יחליף תנאי העולה והחטאת אשר התורה צאה עליהן, ואם התורה לא צאה להורות צחס, המורה צחס, עליו אמר הנצוה ע"ה הרו ורובו מלד ד"ס :

(ו) **בינה** תתחייב במ הלא מנה מניעה, ועונב לרוחם כלומר אחרי כי הם מתעננים צחכלס מחכלס וצשתות משהינם. ויוכחצו כאשר ורעצו וימאחו איך הכחיטו התנאים האלה את הדעת הזאת? נחמד חמס צצצמות צעונב רוחם לא יסדעו ממנו וען כי נסס תחות האכילה ונסס בגדול (sic) הרוסים לא יהיה מצדיל צין הצהמות לצין צני חסס כ"א צדעת חססיס אך צדעת הטצעי לא, ואם כן הוא כאשר נכחז [חני] צצוא עלי לער כן הנה נכחזים, ואם לא יצוה דבר נוסות זה להוליוח מהיותו חמס, נשאר כי הוא חמס, והנה לחחנו חומטים לצצמות כי הם חיים והם

(1) ואם. (2) צמעשה. (3) צהכלל. (4) מזכרת. (5) ועליהם. (6) כתצוהו. (7) למשיח.

מתענגים בחלום ושתותם וע"כ שחלנוהו בפיוטנו ופיו כחצם צלי היות חמם ליש רחל,
 זה הוא עיקר דבורנו: כי מי אשר לח יושר זה הכחז העשוי צהמת לצלה היות חמם
 כחילו הוא חומם וטורד להנשים, ומלמדנו ז"ל מחד חלו וחסר לתת יסויו לזה המעשה,
 לצלתי היות השוחט מעציר צדעתו כי הוא עושה אותו (חס) לזווי, [כי] חס לח יתן
 חל לצבו יוסו לח ילא מהיותו חומם ¹, כי חין הלווי מעתוק חת הדבר מדוע חל
 היוסי, ואם מפני כי הוא חדון ומוטל כדבריהם וחל יבזר צדע, ובזרתו הביא חת
 ציוסי, ב"כ לח יתכו, ועל כל חלם שערים רחצים וחרוכים ונראה זקורו וגם כי העת
 צר עלינו, ומכל מקום נאמר כי הדבר אשר העת מתעצת אותו לח יעתק מהרוע חל
 היוסי, והכחז לח ילא מהיותו חמם כ"ח צהיותו אחד מה' הפנים היוסי. והנה
 הנחנו נאמר צזם כי זה הוא יפה וילא מהיותו חמם, כי החיים אשר יחיה החל
 לצ"ח הוא חסד ממנו להם, והחסד הוא על המחוסד כפי חסן המתחסד, וזמן
 אשר ירלם המתחסד לקחת חסדו ממנו חין למחוסד לומר מחומה, ואם ילעבר
 המחוסד צהלקח חסד ממנו חין למחוסד מחומה וחיינו מניע לקחת אותו ולח ובגהו
 חסד לומר לו נמה לקחת אותו, וח"כ הוא, החיים אשר יותן הקצ"ה צהמות והס
 מתענגים צם צחסד ממנו להם, ויתן החל עת הפח"ח חסד עימם על צ' זמנים,
 מהס יושר חסד עד יום מותם צהמה הוא זמן [הלקח] חסד ממנו, ולולי נתן החל
 ולחילו, וזמן חסון האדם לשחוט צהמה הוא זמן [הלקח] חסד ממנו, ולולי נתן החל
 רשות לח היה רחוי לנו לטרוח יד צהם, כי חין חלו החסדים [שלנו] המחסדים אותם,
 להיות צחסנו השחרת חסדנו צהם, וע"כ הוכשר לנו ללוד היות ועוסות לשחוט גם
 הצהמות ולקחת חסדו מהם, וזה ידמה כחיש אשר חייסד חת חצרו ויתן לו צית או
 דינו, והיה מתועל ממנו והיה עמו עד אשר לזה, ולעת מן העתים הלך וציקס
 ממנו הדינכים, וזה כמו אשר ימית החל או ליה חיש אחד תחתיו וילך ויקח, וח"ע פי
 טילטער החיש אשר הדינכים ילקחו מידו, מ"מ חינו עושה דע אשר לקח, כן אשר
 הנחנו צעצורו כי נתן לנו רשות תחתיו המחסד על הכשר לנו לשחוט ולחכול לצלתי
 היות חמם, ורחה והצן כי כאשר חין מחסלנו כן חין רשות [לנו על] הקדושה, ועל כן
 נתן לנו גבול צזמן כאשר תולד ² צהמה הזהינו לצלתי שלוח יד צה כי חס עד ז'
 ימים. וחארי עצור חז' נתן לנו רשות לצרוח אותו וגם צחכילה, וכן הזהירנו לצלתי
 שחוט אותו וחת צנו ציוס ח', וערם ז' הימים חס ירלם הקצ"ה להמיתו וימיתו חן
 לצ"ח חין רשות לטרוח יד צהמה כי אחרי זמן ז' ימים נתן לקיחתו ³ ע"י
 צ"ח חיה ירלם לקחתו, וגם חוסנים אחריס הזהירונו מלמדנו ומשכילינו על יוסו
 זה המעשה לצלתי היות חמם, וכן החמירו כי כל מי אשר לח ידע חת לרקות חליהם
 וחישוריו להתנחיס אשר הם מנחיס חת המעשה מן חוסני חתם חל היוסי שחיטתו
 חסרה, ולח יתכן להחכל הצהמה אשר תשחט מן חיש ע"ה ולח מן חיש אשר לח ידע
 צלה אשר הזכרו, כמו כן צענין המילה יש לו תנאים צדים, וטרם הכל יתכן
 לדעת המלוות אשר גודעות מן הדעת ומן המלות הנודעות מן המשמח, ולדעת המלוה
 וחת חישוריו וזווי ויוסי מלוותיו, כי לח ליה מפני כי הוא חדון ומוטל כ"ח יען
 כי הם חרצות וחויצם הביחם ציוסי, וחכמות רמות ועמוקות וסתומות צחלה הדברים,
 והרבהים באלה לא ידעו, ושחיטתם אסורה והאוכל בשחיטתם אוכל
 גבלה, כי הם חומסים צהמות כי לח ידעו יוסו המעשה ללאת מהיותו חמם, וכל
 חלם הדעת נוגשת להדוח:

(1) כתוב כמצות שר יהודה הם גלויים, כלומר חס יאמר כי חלם מן הכתוב
 ידעו ורחיה להם ה"ח של צידה כי ליה וחק לעשו ללוד ולשחוט כהלכה
 (4), הנה כתנתי: הוא הה"א של צידה אם לחוכיה ולחגידי, כלומר חס
 [ה"ח] של צידה מוכיה הוא על ה' הלכות שחיטה כנר זועקים הם חין הצחים צמלות
 כמו סתרה אמרה, ואם יאמר כי חלם מן השלמים, וצידה היא מן החלקים?
 הסיוגוהו וכתננוהו גילה קימה ושירה, כי מלת גיל ושיר ודומה הוא מן חלקי
 העי"ן וצח גילה ושירה, והוא היה רחוי לצוה ציקס כי מן ציד תאמר ציקס כמו ציד

(1) המס. (2) יולד. (3) לקיחת. (4) צהלכה.

חיה, אך כי יולד היר"ד שהיה עה"ם צהביון כיר"ד הישר לפני דרכך, וכיר"ד היולד חתך, צפעני הס"ח כן יולד זה היר"ד צהביון ויצוא לידה, ואם יחמר ולמה כתוב ולך קרי הס"ח? נאמר לוי, זה מפני כי חין ההצנה מוליחה חותה כה"ח שירה וביולה, והיה ראוי להיותו יולד צהצרה כדומים ויולדת ¹ היר"ד צהביון מנעה ללדת הס"ח צהצרה, וע"כ נכתב צה"ח כחשך דומים וחיו קרי כי יולד היר"ד צהביון, ומ"מ חין הס"ח על ה' הלכות שחיטה חלה חשך חמר, ורע"ם כן ² גם חלה חשך חמר ראויס לחיש חשך ישחט להיות גם סכיניו חד שלח יצוא לער על צ"ח, כי חע"ס שנתן לנו הקצ"ה רשות אך הוה צחמים וצקלות הלער והכשר המעשה חף לצרות הסימנים למען חסור שחשך הכתוב וחמר אך צטר גדל"ת. ונס חמר וססך ח"ד ר"ס, וחין שפכת הדם נכון כ"ח מזה המקום, ודצרים אחרים חשך לא נוכל להאריך צהם אודות השחיטה, ונכתב מעט מהצרה וח' מני חלף לצלתי התנחות כחשוי הבארה צחמס כי חין לקדושים הלכות שחיטה, ודע כי התנאים חשך עתהם גם עמנו הס, וחשך עמנו חיוס יודעים הס, והאוכל שחיטתם אוכל נצלה כהורחת משכילנו וחשך הורונו הקדושים ז"ל, והקצ"ה ישלח לנו צמחיה מורה הדרך והסיצ לצ חע"צ ולצע"ח, וישציה המשנה והתלמוד וההלכה ויורנו מדרכיו ונלכה צאורחותיו ציל"חו. **ח**

ה

א"ש צמכתא אחד יודי החכם רא"פ נוי' ארוך הענין עם השגות על כמה דצרים שכתצתי צספרי חשך שלחתי לו לשים עינו עליו נמלאו קלת דצרים מועתקים מתוך צ' הקדמות האחת לר' סלמון צ"ו, והצ' לר' לוי הלוי ז"ל חשך מלא יודי ה"כ צחפשו אחד כ"ו קדמוניים צצית עקד הספרים של קהל גזלווא (הוא איצפאטוריה) והניו להעתיקם כאן דצרים ככתצם צהיותם דצי התועלת לקורות הליטראטור ³).

אמר החכם ה"ל: ואחר החפוש צצית עקד הספרים של קהל גזלווא צין הספרים הקדמוניים שהוצאו ע"י ר' אצרה' הלוי הדופא מדמשק מלאנו שתי מקדמאת צכרך אחד מועתקות מערבית לערבית ע"י ר' משה צ"ד ישעיה פירונו, וצכן הוצאו שמות קלת למחצדים עתיקים קלתם שייכים לענין שאנחנו צו וקלתם לחו. אך לתועלת שוחדי תוטיה מקדמוניות יסודון נציא פה חת כולם צשמותם וגם חת דצריהם מלה צמלה חולי ומלאו צהם דצרי חסן חיש חיש למלאכתו חשך המה עושים וצצרכנו נפסס.

מקדמא הא' לר' סלמון בן רוחים ובראשה רשום וז"ל:

מקדמא על עשרת הדברים אשר קרא מר' ור' סלמון בן רוחים המלמד הגדול יר"א בשבת יתרו בקהל יפסיה מצרים במלאות לו שלש עשרה שנה להולדו בשנת אלף ומאתים ותשע שנים לשטרות רפ"ה לקרן זעירא תשבר מהרה אמן.

בדבור זכור: אמר מרינו ומלמדנו מר' משה המדקדק בר' אברחם אלפאסי רי"ת, זכור הוה ¹ מצדד וכן שמר חצרה, ומשפטס

¹ מילאת. ² כי. ³ זה המכתב שלח לי צשנת תריו"ו לפ"ק, ולפני ימים לא כצדים כתצ לו שנאצרו צ' המקדמאת צמהומת המלחמה של שנת 854 — 855 צחיו חיו קדים חצל על דאצדק. ⁴ וצאגדון הרדצ"ח צטער זך חומר: ומקור חשך (ר"ל חוץ מן זכר שקדם זכרו)

זכור תזכור שמור תשמור כדרך פתוח תפתח, נתון תתן, ומענייהם זכור תזכור זבל
 יום זבלזבל את יום השבת לקדשו צטטטט ופרישות, וכן שמור תשמור עלמך מעשות צו
 כל מלחמה (1) ומר' אבו עלי סעדיה הלוי המלמד הבצרי יר"א אבן חסן
 רי"ת חמר: חמרו הכזונין כי זאת המורה לזכור קדוש היין, ואלופינו אבו נסי
 מר' אבי גדור ומר' עובדיה הבצרי ירחמם האל הסיצו כי חין זה כי חס
 פוצע הפרישות כמו שכתב וקדשתם היום ומחר, והחזון חזר אל תבשו אל חסה,
 ומר' אבו יעקב המדקק בן בכתויי הבבלי רי"ת בס' המצות חמר כי הכוונה
 צוה לזכור תמיד את יום השבת שנתנו צו עשרת הדברים וזה נזכרו אל תבשו אל חסה
 להקיש ממנו קדושת היום לדורות, כי היום קדוש, וישחל קדושים יהיו צו: ולכן
 השבת שנתנו צו עשרת הדברים וזה נזכרו אל תבשו אל חסה להקיש ממנו קדושת היום
 לדורות, כי היום קדוש, וישחל קדושים יהיו צו: ולכן חמר השבת בה"א אל תעריף
 (2). וזוה הידוע לכם צקבלה.

ובדבור זה תלח הזה ות"ל: אמר אבו אלפרג מר' אהרן המלמד המדקק
 איש ירושלים יר"א כי הוא כמו זה תשמח בשפתיה, ומר' דוד
 המלמד הזקן יחייהו וישמרהו האל בר' אברהם אלפאסי רי"ת בספר
 הנקוד (3) חמר כי הוא אלמנפצל (4) צקחמלה כמו זה תנחף. אמנם מר' רב
 אחא (5) ובנו משה מתקני הנקוד הטבראני ירחמם האל בנקודיהם
 חמרו שהו צקחמלה וצפתתיה, וכן על פני ומתחת הראשונה. וחמנו נסמוך
 עליהם.

בדבור זה תנחף. כתב: מר' ור' מבורך בר' נתן בר' ניסן הלוי רי"ת בודוי
 שחבר כתב העיש חקא ותלל זה תנחף צחשת עמיתך (6) וזה בדרך
 הריבונין כי למד מפיהם ומספריהם ונטה בזה אחריהם זה תפל, וכבר
 מר' שאול ראש הגולה יר"א סתר שהו חזירה על כל מיני יחוף וזנות צין
 צחשת חיש צין צנוויה. וכל ערוס חסורה צין צמטכז זכר צין צחיש וצחמה. ומר'
 ור' ישועה הזקן יחייהו וישמרהו האל אבן ר' סעדאל אבן דאוד אליהי (7)
 אלמעלם קהל אנא יר"א בשרח התורה אמר: לכן נחמר זה תנחף צלי צחור

זכור תזכור וכטיצא צפני עלמנו (ואדא וקע עלי אלתפרד: ז"ל אלתפריד)
 כמו זכור את יום השבת אז ילטרך להוספת מלה ויהיה [פירושו] יהיה
 לך זכרון, כמוהו שמוזר יהיה לך שמירה. (1) וצעל האדרת מציא דעת הגאון
 שזרכת היום וקדושו ישוצ על השומדים שיהיו מצורכים וקדושים ואומר
 עליו סיפה פירש. (2) פי' ה"א הידועה. (3) אזל צהאגרון שלו חינו
 מצורד מנקודת המלה כלום. (4) פי' הפסקה. (5) נראה שהו ע"ס שטעה
 ידידי הכ"ל צהעתקתו וז"ל מוחה ולא אחא וכן דשס הוא צעלמו על הגליון
 של ספרי כשהיה ת"ו. (6) זה הצורד נמלא צתפלת ערצו יר"כ צסדור הקראים
 המתחיל מדוע נדים דאש ונקרא צסס חטאנו ולא צסס וידוי, עיין הערות
 הערה ג'. (7) הית הוא עיר על שפת נהר פרת המערבית ממחוזי צבדאל
 והוא חוף מחופי הנהר וזה מעיינות של זפת קלוס וכפס ומסס לאצחאל
 כ"א פרסה זהו לפי הכותב הערבי אבו אלפדאא, ואס חמת הוא
 מה ששמעתי מנוסע קראי אחד גם היום יש צה עדה של צני מקראי.
 וע"ס העיר הזאת נקרא ר' ישועה הזקן אליהו, וצא לעיר אנא וכהיה
 שס למלמד כמו שקוראו כאן אלמעלם קהל אנא אע"פי שאין
 לשון זו עולה יפה צקיסורו והמקום אנא Anat או Anat ג"כ

לאסור לנזדלוס למרוס המעשה הנמאס בכל וכל זולת צנת זוג המקודשת צעדים כשהיה
עוהרה, ובס זה לקיום המין, או להחליש הנוף כשיתבצר ולא לתאזון, ולא כדברי
הכזונין מי שיתבצר ילדו ילצט שחורים וכו'.

עיר על כהר פרת אשר הדרך היותר קלר ציטה וצין הית הוא מהלך ד' ימים
(יעוין Rit. Erdk. XI. 727). והנה נמלאו חמשה חכמים צין הקדאים צסס
ישועה, אך זה הזקן אלהיתי כנראה ממוקוס זה הוא היותר זקן מכולס לפי
שהוא כזר מוצא מרסצ"י כאן, וחוק לזה פגשתי שמו עוד צג' מקומות: הא'
צפירושו של רסצ"י על תלים צסוף סי' ק"ז לפי שלט תרגס וצאד סי' ק"ח
נכון לצי אלהים המורכב כפי הידוע מסוף סי' נ"ז וסוף סי' ס', נמלאת זאת
ההערה מן המעתיק, אמר: והמלמד (איני יודע למי כיון) מוזכר מה שמלאת
צהנוסחא (ד"ל צהכ"י) המועתק ממנה והיא בכתיבת ידו של ר' ישועה
אבן ר' סעדאל אבן אלהיתי ירחמהו האל יתעלה, וזאת העתקתו מה
שזכר אותו קלת צין השעות וקלת על הגליון: אח"כ שהמלמד מלא כ"י צעדרי
צצית ד' יעקב המכונה אלשיך אלמופק רי"ת מלאיתהו אמר צו סיד מוזמר
לדוד נכון לצי אלהים וכזר פרשתי זה צמה שקדם ולא פירוט צו גס מלה
אחת ולא הזכיר מתנבל דק זה סיד מוזמר לדוד וגו' וזה המוזמר נחלק לצ'
חלקים משני מוזמורים וכזר פירשתי הכל צמה שהקדים הכתוב (ד"ל צסימני
כ"ז וס') לזאת ההעתיקה יאמר שזה המוזר צסיד מוזמר לדוד וגו' כעין מה
שמלא צההעתיקה שהועתק ממנה ניתוסף צכתיצה אחרת עם היותר כתוצה
ישנה והיתה חסירה צכמה מקומות ונשלמת ע"י כתיבת ידו של המוסף:
ואני תמיה על קילורו של המפרט לפי שמייעט דברים אינו ממנהגו ואדרבא
לחזור מה שכזר נאמר פעם כמו שמצאד צהרצה מדבריו ירחמהו האל
יתעלה, זה מה שמלא המעתיק צכתיצת ידו של המוזר (ואלממ' ידבר מא
וגדה פי אלנסכה אלמנקל מנרא וחי בכט ר' ישועה אבן ר' סעדאל
אבן אלהיתי רח"א ל"ת ודרא נסכה מא דכרה אלבעין בין אלאסטר
ואלבעין עלי אלאשיה, הם אן אלממ' וגד נסכה באלערבי פי בית
דצי יעקב המכונה אלשיך אלמופק רי"ת ונדתה יקול פיה סיד מוזמר
לדוד וגו' וקד שרחת דלך פימא תקדם ולס ישרח פיה ולא חרף ואהד
ולס יתעדד (צכ"י יתעדד) גיר רלך: סיד מוזמר וגו' ודרא אלמומו' מפצל
בקטעתין פי מוזמורין וקד שרחת אלגמיע פי מא תקדם אלכתאב להדא
אלנסכה יקול אן הדא אלמדכור פי סיד מוזמר לדוד נכון לצי צורה מא
וגדה פי אלנסכה אלתי נקלת מנחא מלחק בניר כשהא מע כונחא
נסכה עתיקה וכאנת מכרומה פי עדה מואצע וכמלת באלבט אלמלחק
ואנא מתענב מן אכתצאר אלמפסר דלך אד לים עאדתה אלאכתצאר
כל אלעיאדה ללמעני דפוע כמה יתצח מן אכתר אקואלה רחמה אללה
תעי הדא מא וגדה מסטרהא בכט אלמר' ע"א (צכ"י א"ע). הלשון הוא

הנה כי ידו בלשון (והח"א ירחמהו) כתיבת ידו של המוזר

עד כאן שמות החכמים ודרכיהם, ועל הדף האחרון נוסח: מלך (כ"ל קנה) העזר
הנעיר יעקב דרויש נשיא בן נב"ק מר' ור' דוד הנשיא הרופא רי"ת
מבית אלריים ושלום: ע"כ ו'.

והמקדמא השנית היא לר' לוי הלוי על פרשת דברים, והוא בדף חד'
כתב וז"ל:

ודי זסה יוח כמו מדהצב ומענהו כמו טירת זסז למלך כמו שפטר ר' אחי וראש
עלי סעידי יחייהו האל וישמרהו מפתרון מר' ור' יהודה בן עלאן
הטיבראני ראש ישיבת ירושלים יר"א ואבינו זקננו מר' ור' עלי הלוי
המלמד הגדול בן אדר' מר' ור' אלחסן המלמד נוחם עדן בשרח על התורה
פטר ודי מלשון חרמית ומענהו וחסר סס מולח זסה 2)
ובדף ה"ח כתב: בעשתרות יוח צית מול בדי 3) המעסירס לפי טעותס ומעסה

מגומגס קלת כמו שיראה הקודא ומשמע ממנו שאתו הכ"י מפירוש של
דסז"י שהיה לפני המעתיק נכתב ע"י ר' ישועה, או מה שנוסף צו כאן
נכתב על ידו והכ"י צעלמו הוא המלמד הכותב שאינו יודע מי הוא ולכן
הלגתי גם העדתי אולי יצינו אחרים מתוכס זולת מה שהצנתי אני, עכ"פ
נראה מזה שהיו כמעט בני דוד אחד ור' יעקב הזקן אלשיך המוצא כאן הוא
לפי השערת יודי החכם רח"פ נ"י אצו יוסף הזקן שמציאו הדסי צאשכל
הכופר סוף סי' קס"ה שכפי הנראה שס חצד ספר דקדוק לטון הקודש
והסס יודע. והב' צס' אשכל הכופר דף קכ"ה זד"ה יאצתי הוא מוזכר זזה
הלשון המושחת כפי הנראה: אלופנו ומשכילנו ישועה הזקן נ"ע אנא.
והב' על דף אחד צלוי ונדקצ' יסן נוסן משנת תת"א לחצרון הישמעאלים שהוא
ה"א קב"ט ליניורה ששלח לי יודי רח"פ נ"י שהוא כנראה העלם האחרון מכ"י
אחד כתוב עליו כך: . . . נ . . . דף הדא אלכתאב אלמבא . . . פי יום אל . . . עא

והו אל ראבע מן שחר מחרם סנה אחד עשר ותמאן מאיה לסני אלחגרה
וכתב העזר הלעיד הדל השואל דויד בן סעדאל בן יוסף אלמכי (?) בן
אלחסן בן אבו סעיד בן מר' ור' עזריקס אלמשהור אבי אלמגד ב . . . אבי
מנצור בן אביאלפרג בן אלהיתי נ"ע . . . גמאל דלך . . . כואנה (?) מ' ור'
שמואל בן ר' אצרהס בן אלמ' אלש . . . אלצניב אלנבע זנ"ל והצל

אלעויץ ענה . . . וכה אלתי נקל ונהא (?) הדא אלכתאב חסב מרסומה
צרוך עוזד דליס ע"כ. ועל הלך השני רשימת אליהו הנשיא קונה הספר וזזה
קצנתי הכל כאן מה ששייך לר' ישועה הזקן: 1) נראה שהקונה הדושס הוא
מאוחר מוזמן ההעתקה כי הדיו אינו דומה לדיו שנכתבו המקדמות ועכ"ז
הרשימה קדמונה ולא הודיע הזמן ועל קדמות הרשימה יעוד שס יעקב נשיא
שלח מלאנו צנשיאי הקדחים זולתו א"פ. (ע' העדו' ה' ט'): 2) כעין זה הפתרון
הוא ג"כ פתרונו של הרד"א צאגרונו אע"פ שאינו משתנה עמו צפירוט
העניין, כי ז"ל שס: ומלאנו אחד (לרונו מלת די) צענדי ודי זהב ירלה ואשר

זסה, ומענהו העבל שעשו מזהב (ולנא ואחד פי אל עבראני ודי זסה יקתצי
ואשר זסה יעני אלעגל אלדי עמלו מן דהב). 3) עלי בן סלימאן צאגרונו
אחד הציאו (שער עש) צמלת וילכו אחרי העשתרות דעת הרד"א מקודס.
כדרכו בכל מקום שהס מיני פסילים (אנואע אלאותאן) מוסף: וי"א שהס

נזרת גדי וסס יסגדו לו, וכן פתר באגרונו מר' ור' יצחק המדקדק בר' שאול רוח ד' הניחנו.

באדרעי אמר מר' ור' יהודה בן קומיש (נ"ל קויטס) רי"ת בדקדוקו כי הוא סס המנלר, * ואבינו זקננו מר' ור' עלי המלמד רי"ת החזיק אחריו ואמר ססוא מלסון חרמות כמו נאדרע וחיל, והמלך היה יוסז צניות העשטרות אשר צמנלרו החזק הנקרא אדרעי צימים הסס, וחלה השטרונים עולים על כל פתרוני סכאטיגיס נ"ע ומסס נתעשרנו.

ברך ה' כחצ: ותהינו, אמר יעקב בן שמואל העקש שהמלה נזרת מן הין לך ירלה ותעשרו צנספס סתלניחו צעלותכס ההרה, ואדוני אבי מד' ור' סעיד יפת מסעדי יר"א בספרו שפה ברורה נטל דצרו וואמר כי ותפיוו פרוץ מלון ותאמרו הננו) וסיו"ד מקוס דגס הנ"ן הנחסר והוא כמו לאמר סני ועליו והורכזה המלה מן לאמר סני, וכן אפונה פרוץ מלון, חמרת י סן, ירלה חמרת י סן יקרואני חיימך.

אמר הח' א"פ עד כאן זכרון שמותם ודבריהם העתיקים ז"ל וחבל על המקדמא הזאת שאינה שלימה עד סופה ואולי היינו שומעים ממנה עוד איזה דברי חפץ.

ך

א"ש ככ"י אחד ת"י הח' ר"פ כ"י המכיל ספר הישר) להר"ד ישועה צן יהודה אשר דוגמתו נמלאת ב"כ צליידען ומכונה צסס ספר עדיות (דוקעס מיטעטייל. נד 29) נמלא צסופו מאמר לחכס קראי אחד וצו דעות חכמי

נזרות של מזל גדי מן עשטרות לאך גדייס, וירלה מזל גדי (וקיל אנה צור ככ"י: ציר) אלגרי מן עשטרות לאך נפאר יעני גדי והוא כפידוסו של ד' יחק צן סאול 1) חפסתיו צהמאמר שלו הנקרא דסאלה סנדפסה עקרוצ צפארים, ולא מלאסיו, מזה נראה סצמלת צדקדוקו כאן אינו דומז למאמרו סכ"ל אלא הוא ספר מיוחד לו צדקדוק סנאצד עאלתנו. 2) והרד"א צסער חי פירס ותהינו לסון תארה עלומה (טמעתם) תאצתס מלסון תרבוס מה צלע מה עמוץ ותסני לנא, ועלי צן סלימאן מציא דעתו ומוסיו וי"א אמרתס הן מלסון סננו ווקיל ואנעמתס מן לבה סננו: 3) מוצא צס' הסוד הזה מאמר ארון לרצ עק צו"הל: פרק צספור דצרו עבן יד"א אמר א' ואסור לזה לזכר ולמכסז אשת אציו ואשת צעל אמו ואסור לנקצה לאנסווי לצעל אמה ולצעל (לה) אשת צעל אמה ולצעל אשת אציה. ב' ואסור לה לזכר למכסז אשת צעל אמו דדומיא כאשת צעל אשת אציו דצרו צעל אשת צעל אמו היא והוא לכך אסורה אשתו ואסור לה לנקצה לאנסווי לצעל אשת אציה דדומיא דצעל אשת צעל אמה צנסיס אשת צעל אשת אציה היא והוא לכך אסורה אשתו ואסור לה לנקצה לאנסווי לצעל אשת אציה דדומיא דצעל אמה צנסיס אשת צעל אשת אציה היא והוא לכך אסיר צעלה. והאני דתניא לאשת אציו לעפוי צהדאה אסיר הלון קרוצות וקרוציו דפרטינן צהדאה וכו' עד סוף הפרק. צלסון חרמית, הצאתי תחלתו יכאן (אף שהוא כנראה משוצס קלת) כרצ

הקדמי' שקדמוהו וככל מקום שהוא דרום לדבר דברי עלמו הוא מעיר צזה הלשון:
 אמר משה הכהני ומבני הזמן אחרוני, ועכבה עלמו איש הגולה. המאמר
 הזה כלו כמלאים צו דברים שיש להוליא מהם קאת לקורות המחלוקת שצין
 צ"ע וצעלי הקבלה. אולם אני אעתיק מתכו דק המקומות הנזכרים לר'
 יהודה צן קריש הנלרך לעניינו, ומה שמלאתי נכון להעיר עליו ימלא הקורא
 הנכבד בהערה יו"ד צין ההערות הנלוים לספרי צסופו, ועל יהודה צן קריש
 בהערה י"צ, ומעיר ידידי הכ"ל עליו וז"ל: מעדרי משה הכהני אשר לא ידענו מי
 הוא ומי שס אזיו דק תמה שהוא אומד צעדו ומצני הזמן אחרוני נדאה שהיה צן
 דורו של הד"ר ישועה המהצד כי ספרו מלודף לספר הישר ולהקטין א"ע היה
 מתכנה מצני הזמן אחרוני ד"ל מצני הדור אחרון צמערכה עכ"ל, וגם אני דעתי
 כן מפני שמלאתי חולק עוד על הדס"ג א"כ הוא סעוך לזמנו ועוד מן הקדמוני'
 והאחרון צזמן המוצא תמכו הוא ר' יונה צן באגכה. ואחד הביאו דעת מלמד
 אחד אמר המלמד ב"ע') הוא מתחיל לטעון כנר הדס"ג צזה הלשון:

וְמִשָּׁה הכהני ומבני הזמן אחרוני אמר כי אין חזק ואמץ, ולא חזק תקח שמן,
 לדבר ולחצר עם ערות אשת חזיק * כי ישנו אחים, וכלו קמשונים וחוחים, ולכן
 לא יסרוח צין אחים, אחים סעדיה בהעלותו על ראשו צמדדשו אמר פירוש ערות אשת
 לחיק ל"ת, ואמר: וזה ידמה כמו שחמר לא תעשה כל מלאכה, ואמר אסתתני * אך
 וציוס הסצת שני צנשים צ"ס וכאשר ילאו מלאכת שני הצנשים סצצת צחיתר מחסור כל
 מלאכה לא תעשו סצת הוא לד' כלל מוצצותיכם, כן ילא סתר כי ישנו אחים אסתתני
 מן ערות אשת לחיק שהיא מכליל חסור, ילא ממנו אך כי ישנו אחים יחדו ומת אחד משה

סידור מאחר שלא מלאנו מוצא ממנו צלשונו לטון הארמית כ"א חלל הדסי
 צס' האשכל צדיני ידושה צא"צ רכ"ו ע"ט, וחזן מענן מוצאים צס' הישר עוד
 חכמים אחרים מצני מקרא כגון אבו עלי כעה פעמיס, וגם אחרים צזה
 הלשון: וכבר סאלו וכו' עם המלמד לוי בן יפת יר"א, והיתה תשובתו
 וכו' כי חזקן רב יוסף משכיל הנלות ב"ע כנר הפסיד התלואה צזה וכו'.
 וכן אשר זכרנוהו עכשו ילך ע"ד המלמד סהל בן מצליח יר"ה ואליו דרך
 אלקרקסאני יר"ה גם הוא וכו'. ולא זה דרך המלמד יפת בן עלי יר"ה וכו'.
 צספור אשר זכר אותו אלקרקסני יר"ה צפתרון מאשר יגוס סרכוז וכו', ספור
 דברי המלמד אבו אלסרי יר"ה וכו', ספור אשר אמד המלמד יפת בן עלי
 יר"ה וכו'. ואשר אשעוד אותו מן המלמד הלוי יר"ה (ד"ל ד' לוי הלוי) כי
 לא היה יגווד צאסוד הדצה מן סרכוזים אשר דרך אליהס המלמד סהל בן
 מצליח ואלקרקסאני יר"ה וכו' ואשעוד ממנו יר"ה כי היה מספר צעד אזיו
 יר"ה (ד' יפת) וכו'. וצקוף הספר כותצ משה הכהני כן: ותשלס המלאכה
 ועל ידו סמסכה סכסוכה (ד"ל ואלל ס' הישר מחוצרת מסכת העריות שלו,
 רא"ס) צדבד העריות צצלי מצוכה. ותוכל לצוא סכסוכה צאפס מצוכה, כאשר
 סכתוז עניוד מערכה לקדחת מערכה וכו'.

(¹) ידידי דא"פ כ"י דונה לקרותו בן עלי וחוסצ שהוא ישוע צן עלי, ואינו כן
 חלל הוא ע"ס פשוטה ול"ל ב"ע, וכסתרצצ הכו"ן צצ"ת, כי לולא כן
 חסרה כלן צרכת סמתים מה שאין ממנהב העצדרי, וכן הוא אומד להלן
 ממאמר המלמד כ"ע צלי הזכרת סס, ונ"ל בהשערה סכיון צו אל ד' לוי הלוי
 וא"כ אין כאן זכר לכן עליו. (²) ז"ל לחיק. (³) עלה ערצית היא ועניונה
 יוצא מן הכללי וד"ל ספ' כי ישנו אחים הוא תכלו ססכתוז מוולאו מכלל
 ערות אשת לחיק לומד סצמקוס מלוה שרי.

צלה צן לא תהיה חסת המת החולה לחים זכ"ח אחי צעלה יקחנה לך לחסה ככ' יצמה יצח חליה ויצמה, וכבר הפיר לקחת חת חסת אחיו" ולוחת חמרתו לצחר ולהחיר כפי יצחו וכהשבת דעתי מאשר למדתי מן משכילי הבלות ודברי נשיחיו זרע דוד מלכנו ע"ה ושחר המלמדים ז"ל המדברים נבוחים וכו', ועתה חסדו להשיב על דברי סעדיה ב"ע וחומר לו: אל תגדל ס"ך צלעבי ספה וצלשין נכרים, והנך סוער צים כחוייה, ותחשב לחסה הומיה, ותהפך קקסת רמיה, כמו שטענת וחמרת כי ישנו אחים תנחי הוא וכו'. ועתה הקצב נח רצ סעדיה ו ד תהיים לפה ושז דומיה, ומן פוחותיוף תשחר ערוס וערוה, ושמע פטר דבר כתושיה, כי אם היה חסן יולד שמיח ויוסד חרן צתהומיה היה התנחי כמוס חלל פסוק ערות חסת אחיך ל"ת וכו' נבמד ונשמר עיני מחמר מקרח הנקרח ערות חסת אחיך לא תגלה, מאיש הגולה, דוה ולארוה כי אם בלה, עד יערה עלינו רוח ממרוס וישועתו תגלה.

אמר משה הכוהני ומצני הזמן אחרוני סנה פניתי ולצו ישי' לדעת שמע הנשמע וכו' ושחר מה שהשכלתי מכל מלמדי ומשכיליני ונשיחיו ככ"ק זרע מלכנו ע"ה וכו' ואם צבלוס שניתי מתוך תנודתי, וציותר תונות ותובתי. הקצ"ה יסלח לי, וחל נח אחסי, (sic) מצוהי וקבחי חלה, ערות חסה וצתה ל"ת וכו', מתאמר המלמד ב"ע וכו' דע שחלה שתי אחיות וכו' מתאמר יפת הלוי ב"ע דע כי זה הספוק הינו מכלל העריות וכו' (והמחצר טוען עליו צום) ויוסף בן יעקב הידוע אלקרקסני יר"ח יואמר וכו' ואשר טען הפיתומי כי הוא מאסתתני כמ"ס לא תעשה כ"ת וחמר וציום השנת וכו' וכן כי ישנו אחים יחדו הוא מאסתתני מן ערות חסת אחיך, ונקדם התפוצה עליו צו, והוא כי טען ואמר בהספר הערוות (1) כי הוא חמור צקרוס המשפחה לא צמי סכח דביקוש"ה מאשר חמר חים חל כל שחר צשרו, ולולי זה היה יעצור שיהיה כל חז וחל וצן וצת ואחות זכור צערות ירמות צו חל זולת הקרוצים וחל יהיה זה שאמר שחר צשרו כי הוא משפחה הלח חס יואמר כי ישנו אחים יחדו ולא יזכור צו מלת שחר לא יחייב להיות חח ממש ואין דרך חללסתתני שיחל (3) צמלה מחוכמת כמו וציום השנת אשר הציחו הפיתומי כי הוא מחוכס, וזה הספק צין כי ישנו אחים יחדו וצין כמו וציום השנת שני כנסים. זה אם ישלים עמו צעל ריצו כי וציום השנת הוא מאסתתני מן לא תעשה כל מלכה. יפת הלוי יר"א חמר כי הם אחים צמשפחה לא אחי ערוס ואין פק ציוניהם חלה צשני דציום הח' כי וחסה חל אחותה יש צו צת המספק והמשרסת כמו צת הדוד והדודה ואין צבי ישנו אחים יחדו צני המספק והמשרסת כי אם צני דוד לצד וכו' וכו'.

וכאשר זכר משפט צחסת החח וחזט אשר יקה חת חסת אחיו נדה הוא ידענר כי הקרובות האסורות יאסר זווגין כאשר תאסר שכיבתן מדברי רב יהודה בן קב"ש אשר התורה יורש והפשט מביאר ומפ'רש"י. מה שאמרו צעלי הקבלה צתלמוד תורתם הפסולה רצו יהודה חומר (4) חורסת החצ ומפותרת

(1) גם מכאן משמע שדס"ג חצר ס' הערוות חלה שכל הלסון המוצח כאן היא מוטעה כי אם יהיה זה לסון הרס"ג ח"כ הוא משיג על עלמו, ול"ע ח"כ צמאמר זה עוד (וע' הערות הע' י"ח). (2) מלה יונית היא, כלומר תמידו מיועד, והוא מתדגס חתו להלן מחוכס, וחלל חדרת ד' ל"ג מסוגל וד"ל לא צמי סכח חח ממש. (3) ל"ל לדעת: שיצא חלה צמלה מחוכמת, כמו וציום השנת סכח יוס ידוע. (4) מכאן ועד והנה קצרנו דברי יהודה בן קרש (להלן סוף לד 69) כל המאמר הוא מה שהוליה משה הכהני צקלוד מתוך חצור, שהיה מדבר צמלות כפי הנראה לר' יהודה צן קודים (עיין הערות הערה י"3) ונראה ממלות כלומר, לפיכך, נמצא ודומיהן, וכן מן החרוים שמשתמש צהס שאין זה לשונו של ר' יהודה מומי, כ"א לשונו של משה הכהני צהעתקתו צגל דרך קילור דק חת העינין מלסון ערצני. (5) יצמות דף ל"ז ע"א.

משום ולא יבנה כפי חזיו שראה חזיו לא יבנה, ואתם אמרתם חזן ה' כמותו הלא
אחי ורצינה וכל האחרונים כתבו דברי כל אמוראין שנתלמד והם חספו כל התנאי על
מסכותיו ושינו זו דברים וטעמים של הראשונים שכל דור ודור והם אמרו בסוף כולם
הלכה כפלוגי, ועתה הלא לכם לדעת המשפט אם אחי ורצינה נביאים, צודחי מחויבים
הנו לומר כל מי שאמר עליו הלכה כפלוגי חזן הלכה כפלוגי שכן הוא וכיון שאתם
אומרים שם אינם נביאים למה לא יהי בו... מהם כשם שיצרי הראשונים לריבוי
חזוק אף דרכיהם של אחי ורצינה לריבוי חזוק, ואם תאמר שהיו משתמשין צבת קול מן
השמים חזן לך נבואה יותר מזו, ולא עוד הלא שהנבואות נבואות צמטלים וחדות ונראים
בחלומות וחזיונות, אבל צ"ל משמיע הלכה כפלוגי כשמיעת הקול שמדבר עם משה וזון
שני הכרובים, וכיון שכן הוא למה הולכו לומר תיקו צמטות הרבה ולמה היו תלמידיו צ"ל
ותלמידו צ"ל כל א' מהם לחלומים ולרצנות אלו אומרים וחלו מתירים, והלא הכל מודים
שהנבואה נסתלקה מצית שני שח' והתפוס חזון ונציח וכו' ולמה נקבל דברי רבינו וכו'
אחי יש בקרבנו תורת משה ולמה נאמר על הכל הלכה כדבר פלוגי אשר חזר צו מה ידעת
ולא נדע תר"ע, אם אמרתי אספריה כמו הד"צ צמו, ירח אלהי הצופניו ויוכיח צינמו
צין המצקשים למנוח אשמו, וצין האומרים עלפי הקוס דחשאת סימו, הלא באה ובחזון
וכן הפסוקות שונא אלהימו, כלה נחיתה כלה ואינו הניעמו צחילך והרודימו, כי לדיק
ד' וב' יחזו סימיו. ולענין שאמר ע"ו נשים פוטרות וכו' וכו' (יצמות פ"ח ת"ח) ומניין
שע"ו נשים הללו פוטרות לרתיהו ס' ואשה אל אחותה לא תקח לנדר מחין הלכה לומר
עליה ומה ת"ל עליה, לפי שאמר יצמה יצא עליה שומע אני אף צח'. מכל הערי' האמורות
בתורה הכתוב מדבר, ואמר כאן לגלות ערותה עליה ונאמר להלן וצמה יצא עליה מה עליה
האמר והלן במקום מראה אף עליה האמר כאן במקום מראה, וצני מקרא אמרו הלא
גם זאת חשאת סימו דבר שפתימו שקרו וילכדו צבאונם ומאלה ומכחשי יספרו, כאשר דנו
זמא: שזכרו לעיל מן זמא היא כן דנו לגלות ערותה עליה מן יצמה יצא עליה, וכן דנו
ועמדו שני האנשים אשר להם הריב מן על פי שני עדים נאמר כאן ונאמר להלן שני מ"פ שני
האמר להלן צעדים הכתוב מדבר אף שני האנשים האמר כאן צעדים הכתוב מדבר. וכן
דנו ויזו משה ויעזרו קול צמחיה מן והעצרת שופר תרועה צדש השביעי, דמו העצרת
קול מן העצרת שופר מה העצרה האמורה להלן ציום הכפרים אף ויעזרו קול צמחיה
האמר כאן ציום השבת כלומר שהיו מניחים תלאתם ציום השבת עד שתקל להם עירוב
יסב פי ד ציו שקר מן שבע כזאת מי ראה כחלה, וכמה דברים צדים עד למאד כמו אלה
שהם דנין דבר שבענין זה מ"ד צ"ל, גם דבר שבענין אחר, ואינם שרים ולא דומים ולא ענכים
להתקרב, כ"ה רחוקים כמזרח ממערב, ועוד אמרו אחר רחמנא ואשה אל אחותה
לא תקח חזן לי הלא אחותה ארתה מניין ת"ל לנדר ומה הוא סיור לצרור, לא לרור,
מכאן אתה חומר לא היא ולא ארתה, וצני מקרא אמרו אם צאים אהנו לעשות משמע
לצרור לא לרור לריבוי אנו לעשות גם משמע לפתור לא פתור והוא שכתוב
תשמע חלוס לפתור ארתו, וכן משמע צאו אחי יוסף לשבר צר לא סצור, וגם ויעל
יוסף לקבור לא קצור, וגם לשמור את מלכת ד', לא שמור, וגם לקצור לא קצור,
וגם לנדר לא נדר וגם עת לתפור לא תפור, ועשיתם כל התורה ע"ז הדך הסוכה
כמו רגע, ועל כמרהם הכתוב חומר הסוכים ללענה משפט כי הפסוקות וישחו, המתקויה
מדגש ומרכו (צ"ו ומהרו) כלענה ומשפט מראש ופיתחו, על תלמי שדי ומעפר אחר
ולמחר, ולדקה לחזן הניחו.

ו' עור חמר ר' יהודה צתלמוד אשר אמר קרא ואשה אל אחותה לא תקח לנדר ומה
לנדר התורה דתה דרות לסיבך אמר לא היא ולא ארתה ולא לרת ארתה
עד סוף כל הדורות וצני מקרא אמרו הרי מדבר ר' יהודה אתה שומע שלא היה הוא
דורס לנדר כמדרש אחרים שפירשו לא לרור, ללמדך שכל אחד מהם מדעתו היה מדבר,
ור' יהודה זה מלא מנחיש סיורסם ולא האמין ואת דברי עלמו לא הנין צאמרו מהו
לנדר, התורה דתה דרות דרות לסיבך אמרו לא היא ולא ארתה וכו' ואפילו למאה
נשים, וצני מקרא אמרו מי שמע כזאת ומו לא יצבה על זאת שהרי חבמים הם צעניוהם
וס"ל ונאמר על עלמם חכם עדוך מנציח הנם מפדשים לנדר לעשות, לא לרור ולא לעשות,
ומפדשים לשון יחיד צ"ל צאמרם לנדר לשון הרבה הוא והלא הנדר לכל מיני מתלקותיו,
לשון יחיד הוא בכל תקומותיו, לרור הכסף לרור המור הלא אחד מן ארת עליה, וכן מלת
לצרור הלא היא שקולה צמלת לשפור, וכנגדה דברה תורה לפתור, ולעומתה מצטא

לצורך, ולמולה תחמר לקצור, כולם נסון יחיד ומוי ויכל לנצור, ואם כן חיכה תחמר
 חכמים הנחיו וסופרים ולמה נקרא שם סופרים שסופרים דצריהם שמצריהם, כמו
 חמש עשרה נשים לרותיהן פטורין, וחמשה עשר כרת צידי שמים מוסרין, וזאת עשרה
 מיתות צידי שמים סוברין. ותורת ד' זאת דוצרים ומתפארים, וירמיהו נצח על
 מתצוננים שקרים מה הם חומרים חכן לשקר עשה עט' שקר' סופרים, וחמדו צסירוש
 לרתה ולרת לרתה צחמש עשרה נשים כמה נאלות גדולות, וכמה דצרים רקים ומהתלות,
 מהם שהח' חולץ לחמו מספק וחולץ לחותפו מספק, ומהן שצאין חציו וחמו וחחות
 וצתו ועד סוף חמש עשרה נשים לידו חלילה והן פטורות, וכל הצניין הזה טוח ותפל
 מוסרותיו, שמצורת נצרים מחצותיו, כי על סו' לררר שמו עקרו לכל תולדותיו,
 ועל התר זה ח' וצת חות' וצת חשת האם תכונותיו, ועל התר חנופת האז תולדותיו,
 לכן לא נאריך לפרש ענייני ספירותיו, אצל נזכיר את מוסדותיו, לצדד עליה חרות
 עקלקלותיו: בחמה ל' פטורות לרותיהן, היתה צתו ח' חשת מכל העריות האלו נשואה
 לחתיו, ולחציו חשה חחרת ומה, כשם שצתו חסורה עליו ופטורה / כך לרתה חסורה
 עליו ופטורה, וכך לרת לרתה פטורה חפילו הן מאה. וצ"מ חמרו היו צתלת דצריהם
 הפירו צת החת, ועוד תסרז תראה חיק נתנו בלוי עריות מוסדותיהם, ועליהם חולידו
 תולדותיהם, ללמדה לזני ישראל לשומה צפיהם, וכל יודע דעת חומר האשימם חליהם
 יסלו ממועלותיהם. חמרו צפ' ט"ו נשים, צתו צחיה ל', רחוצן ושמעון חנסו חשה
 חחת זה חוליד ממנה צת וזה חוליד ממנה צת, ונשאו הצנות ללוי ויהודה, ומתו לוי
 ויהודה צלח צנים ונסלו לפני רחוצן ושמעון, זה צתו של רחוצן מחנסו חסורה עליו
 ומותרת לשמעון, וזאת צתו של שמעון מחנסו חסורה עליו ומותרת לרחוצן והן
 חחיות מן האם, (צכ"י מן האז) וחי חתה מיליה חלה צחוסין חצל צנשוחין כיון שגשחת
 לרחוצן חיה ויכלה להנשא לשמעון שהח' חשת לחיו וצתה מחחר חסורה לרחוצן שהיה
 צת חצו חצל צת חנוסתו מותרת לו, ת"ר נשא חשה לישא צתה חסור, חנס חשה מותר
 לישא צתה, וצ"מ חמרו יסוד הצניין, הפירו צת החת למינין, ונשחת כל הענין, בהשחתת
 הצנין, וצסו הפירו צת החנוסה לישא צתה והסרו מלות ערות חשה וצתה. צת צתו
 צחיה ל', נכרי שגשח צתו של רחוצן וצתו של שמעון וחוליד מזו צת ומזו צת, ונשאו
 הצנות ללוי ויהודה, זה צתו של רחוצן וזה צתו של שמעון והן חחיות מן האז
 החסור לזה מותר לזה וחחותה שהיא יצמתה ח' חוללת ח' מתיצמת, וצני מקרא חמרו
 חלה זה היסוד על תהו וחחיותיו על צהו. תחלתו הפירו צתו של חח. וחחיותו ח'
 חולץ צת צתו של חח ח' מיצנ צתו של חח, ועוד חמרו חמי חנוסת חציו צחיה ל',
 יעקב שחש שחי חחיות וחוליד מהן לוי ויהודה ונשאו שתייהן לרחוצן ושמעון, מתו
 רחוצן ושמעון צלח צנים ונסלו לפני לוי ויהודה, זו חמו חנוסת חציו של לוי וזו חמו
 חנוסת חציו של יהודה, חחותה שהיא יצמתה ח' חסור לזה מותר לזה חכה לח
 חוכה דהוייה ליה חחות חמו, וצ"מ חמרו גם צחיה לח צתו ד', כי הפירו חנוסת
 האז וכל דצד ד', כי וכל יבלה כחף חציו חשר ליה ד', רמז לחנוסה ומסרתה צתורת ד',
 שכבר נחמר לח יקח חיש חת חציו חסי ד', וכל יחמרו מה ענה ד', ומה דצד ד',
 חלה חומרים ר' סלוגי ור' סלוגי עדוסיס מנצוחי ד', ועל צמיהם נחמר הכנים לח חמרו
 חיה ד'.

יעוד חמרו תנו כצנן יש חולץ חמו מספק וכו' וכו', ועוד מה שחמתם שחנוסת האם
 וחנוסת הצן צחוי האם והאז חסורות ולחחר מיתתם מותרות מי שמע כזאת
 לכסרות מרכזי חחיות לחורות, חס צחיהם חסורות ולחחר מיתתם נ"ב חסורות
 לזכות, ואם התליתם זאת צמדט סרשפת חנס חשה מותר לישא צתה וחפילו צחוי
 חמה דחוקייתא חצל מדרצנן צחוי חמה חסור, לחחר מיתתה מותר, וצני מקרא חמרו
 מניין חתם חומרים שהתורה התייה לישא צתה של חנוסתו, חלה ידעת חס לח שמעת,
 חל תוסף על דצרו סן יבוח צן ונכונת, ואם היא מותרת צחוי חמה מן חתורה, למם
 חמתם צחוי חמה חסורה, והתורה לח דצרה, והמורה לח חמרה. כי סרר ישראל
 כסרה סורה, והנה קצרנו דברי יהודה בן קרש"נ"ע ועוד נסיו צסוק וחשה
 חל חחות.

אמר משה הכחני ומכני הזמן אחרוני כנר חוכתי קלות פתרון יתרון הירלת
 קדושת כבוד גיחוגו ז"ל ותלמוד חכמי רמי משכילי הבולה וכו' והמלמד יפת
 לח רחם כצני החומרים כי מלת לררר תנאי וחמר כי חין לררר תנאי צלקיחה כי לח

אמר לא יקח לנרוד כדי להיות הלקיחה סמוכה צמלת לרור. כ"ח הלקיחה מוספקת מן מחמר חל לחותה לא תקח צקמן ובהפסקה, ואמרו לא תקח זה מוסך עלמו ומוסך אחרים כלומר לא לרור ולא לגלות. וזה ידמה כמובי לא לנח ישכח אציון [ולא] תקות תקות עניים תאזד לעד.

אמר משה הכהני ומבני הזמן אחרוני נתתי את לזי לדעת ולתור צמלת קאה את הבוי וחלטה אחריו חכמי צעלי הלסון, ואחא בספר רב יהודה בן קרש משבילבו ג"ע¹) וכי הציחו צעער חלקי עי"ן וכה כתב: קוח קח קחתי כמו חָחָחָחִי יָקוּחַ תְּקִיחַ כְּאֶשֶׁר קָחָה עַל מִשְׁקַל הַנְּנִי אֲחִירִים חָחָה, אֱלֹהֵי דְבָרֵי רַב יְהוּדָה, וְאַחֲרָיו הִקְשָׁה תְּלִמִידוֹר' יוֹנָה עֲלָיו צִמְרוּ כִּי אִם הִרְצוּ נִתְכוּוֹן צָקָהּ פֶּעַל עֲזַר וְהוּא צִעִינן הֶעֱתִיד²) דַּע שְׁחִין דְּרַךְ לְדַמּוּתוֹ צִעִינן אֲחִירִים חָחָה לְפִי שְׂצָחַה סְפֹר, וְלֹא הִיָּה לִּי לְוַמַּר כ"ח כְּמוֹ צָחָה לֶךְ לַעֲבֹה כֶּךָ שְׂהוּא פֶּעַל עֲזַר מִנוֹקָה, וְאִם נִתְכוּוֹן צוֹ שְׂהוּא סְפֹר כְּמוֹ הַנְּנִי אֲחִירִים חָחָה דַּע שֶׁזֶה הֶעֱנִין חֲלוּט, וְגַם שִׁחַפְּסָר לְהַעֲמוּד זֶה הֶעֱנִין מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ עַד שִׁיחִיהֶם הַסְּעוֹר עַל זֹאת הַמִּלָּה כְּאֶשֶׁר קָחָה, אֱלֹהֵי דְבָרֵי יוֹנָה, וְהוּא רֹוֹחַ אֶת דְּצָרֵי רַבִּינָו יְהוּדָה יר"א וְהַנְּנִי מֵרֹאֶה חֻזֵּק וְעוֹדֵף עַל דְּצָרֵי יוֹנָה, וְהִיא שִׁחַמַּר קָחָה צָקוֹ חָחָה שְׂהוּא סְפֹר, מִלֵּה נוּחַ וְנֹחַה, וְחִין צְתוּכָה תְּלֹחָה, וְהִיא שִׁחַמַּר וְכִי נִתְכוּוֹן צָקָהּ פֶּעַל, עֲזַר, צִחְלוֹף דַּעְתוֹ סָר, וְיִשְׁמַח לֵלֵךְ דָּר, וְכִי הוּא צִעֲעֵרוֹ לֹא חֲמָרוֹ, וְחָף עַל עֲזַר לֹא הַעֲצִירוֹ שִׁחַם הִיָּה צִדְעָתוֹ עַל עֲזַר הִיָּה מְזַכִּירוֹ, וְלֹא הִיָּה מְעִרִין וְסוֹקֵל קָחָה צִמְשָׁקֵל חָחָה, לְפִי שִׁחַמַּר עֲזַר חָחָ וְצָקָח קָח. אֲזַל קָחָה צָקוֹ קָאָה, וְהִיא עוֹדֵף וּמִחֲוֹסֵם מִמַּחֲמַר יוֹנָה שְׂדַמְהוּ פֶּעַל עֲזַר כְּמוֹ צָחָה לֶךְ לַעֲבֹה לֶךְ.

ומישה הכהני ומבני הזמן אחרוני אמר גם צזה לא הרגיש ולא ידע ולא הצין כי צזה לך לא לך חלק חס לעבה לך, חין חספס הבחולה לך, ולא לך צדעתך כי צזה לך ולא להיות פעל עזר למשענת לך, כי צזה עם קחה צחה ועם צת קמה צחמה, וצקק הוא סצה, וחל הסועלים מוסגלים, ועל ספורים מצוחרים נכדים, וגם נצחרים, ומן חלקי עי"ן נבזרים, ואשר הוא מחלקי למ"ד העזר שלהם צמוזכר תחמר בלה צלה עשה קנה צזה כי דצ ד' צזה ולמונוק צלתה עשתה קיתה צלתה, קחה לזכר, קחה לנקצה, והמה עזרות נחמרות, צשמוס הלסון נקרות, ולסוחר עזרות. וכן צחרו ופרשו כי לעבה עזר וצזה ספור כמו קאה מחלקי עי"ן, והנה דצרי יונה נסלו וגם צטלו אשר על רצ יהודה הגדולה, וכן המלמדים צפירוטס דרוט צמדרטס על מלת כאשר קאה, אמרו והורו כאשר הוליה הקצ"ה את ישראל ממלרים מן הזמן ההוא בזר הקצ"ה להוליה הבויס ההם מן הלך מהם צצד ומהם צחרצעת ססטיו הרעים, ומהם צחרצ ישראל עד זמן יהושע ועד שהיו ישראל עומדים צשמירת המלות ומקיימים החורה ככל חקותי ומשפטיה היו ישראל מתבצרים על החמות והורגים אותם כמ"ס הקצ"ה לישראל מעט מעט אברשו מסיני וכו' הן ומאח מקרח הנקרח כאשר קחה את הבוי כן יתקיים צו שלש עתים עזר ועומד ועתיד יחסס ג' זמנים, ולו אמר קאה"ה היה זה מוסב על זמן סהלך ועזר וכו' עד סוף דצרי הספר.

¹ המאמר הזה איננו לר' יהודה צן קדיש כ"ח לר' יהודה חיוג צספר הנוח (עיין הערות הערה י"ג). ² צכ"י כענין, ור"ל לפי שמלת קאה עעמה מלרע ח"ב איננה לעזר כ"ח להורה, וצלשונו, לעתיד.

א"ש הנני דואה להסמיך לנספח הקודם המדבר מן' הישר למחבר פלמוני
 ומהוספות של משה הכהני לזיה קילורדים מתוך פי' כ"י על שמות
 ויקרא בלי קריאת שם מחבר עליו אשר כנראה מועתק הוא מערבי לעברי
 (עיון הערה י') שהיה מטובו של הח' דא"פ ני' להעמיקי צהם, זמן חבורו
 של זה הפירוש הודיע לנו המחבר בעלמו צג' מקומות צפ' צחקתי (יעוין
 להלן) שהוא אמלע המאה התשיעי, ולפי שראה ידידי הנ"ל פירוש אחד כ"י
 על צראשית שהוא מייחס אותו לר' ישוע בן עלי (אולי דק צדך השערה)
 ונאבד צימיו המהומות צקרים והיה רשום צו זמן חבורו ג"כ בצמו אמלע
 המאה התשיעית מלא א"ע כמחויצ לעוצת החכמים להעתיק מתוך פירוש
 הנ"ל על שמות ויקרא כל אותן המקומות שע"י נוכל לעמוד על מחברו,
 וידאה הקורא מה ששפט הוא צזה, ודעתנו אכחנו נחורה, אי"ה צסוף נספח
 זה יקחנו ממש, ות"ל הח' הנ"ל:

פירוש מסר צראשית שהיה צצית עקד' ספיו ק"הק בולורוא (איצפחטוריא) צלשון
 הקודם לר' ישוע בן עלי כ"ע המחורר צצנת חלף של"ט לטטרות (ד"ח תתמ"ט
 לזירה) ולחצבן חלף רכ' שנה כמו שהציה צהקמתו ולענמת נסס נאצד צימיו המהומות
 צצנת תרו"ד, ונראה לי כי פירושי ס' שמות רס' ויקרא אשר תחת ידי הם חבוריו של
 ר' ישוע צר' עלי, לפי צצסוף צחקתי הוצח זמן החבור חלף ועשרים, לחורצן כנ"ל,
 ולכן אמרתי להציה מהם משמות המחברים ומדצריהם להסזיק לס' צראשית ס' שמות:
פרשת שמות צצנת אט, צצצז האש כמו מה אמולה לצחק, וטעה פירומי כי ספר
 מן להצה ומה הלשון מן כלל השצעים מלות שצמקרא אשר ספר
 סיומיו ודאה אותם מן המשנה והתלמוד והתרגום וכו' (ו) וזה אשר ישאל איש יצטר
 צצצסת וחרא חל הצרחה מן סתרון חרונינו הנשיא דוד בן בעז ג"ב.

י) וככה כתב ג"כ ר' יעקב צ"ר צע"ס העשר צפרשה זו מלה צמלה (עיון
 נספח ח'), והנה הדצ"א צאגרונו שער גל מציא מלת בלבת אש ודלה
 צלהצת, וי"א מן לבתך רא"פ. א"ש זה הח' דלה להוכיח מזה שהדצ"א
 והדס"ג פירשו מלה זו צאושן אחד, אמנס צשער גל הציה מלת לצתך דק
 להשלים הרשימה של המלות הלזיכים להוספת אות צפידושן, אזל צשער לב
 כתב צהיפקי, אמר סס: וצשזיל זה נקרא תוך הדצד לב כמו עד לצ השמים
 וכו' וכמוהו צצצת אש צתוך האש, וי"א שהוא מן החסדים וידלה צלהצת אש
 והדצה ישתמשו (צעלי המשנה) צצצת המלה להדלקה לפתו הרוח (אלל
 הפדחון שרש לב ג"כ כך, אזל צנוסחאות שלנו לבתה הרוח, מ"ד פ"ודקמא)
 הדליקתהו הרוח עכ"ל, וא"כ זה הי"א הוא הדס"ג שהוא מפרש מלה זו כמוהו
 מלשון המשנה, והנה ר' יפת הלוי מציא צפידושו את תרגום דס"ג זה צע'
 מלות צודדות ומשיג עליו אחרי העתיקו צצצת אש צלורת לצ האש (בצורה
 קלב אלגאר) צז"הל: ותרגמתי צצצת אש בָּלֶב-אֵשׁ, והוא הסמוך של לָפָה,
 וטעה דאש הישיצה צהעתקת לצת אש כשפרטהו צדק האש, וצצצת המלה
 היא מכלל השצעים מלות שצמקרא הנעזרות צפידושן מן המשנה והתלמוד
 וקלת מן התרגום, וכצד חשב להציה תועלת דצה צפתרון הע' מלות אשר
 אסף להודיע העלרכות צני אדם חל המשנה ואינו יודע מה [שיש להשיצ]

בא וימש חשך, דבר אחר יבא חשך עז ויסור חשך הלילה, אמר סימוס חשך הלילה זה הקרוי, כי אם יבוא החשך צפוף חשך הלילה יאמרו כי זה הלילה ארוך והוא חשך הלילה לכן אמר וימש חשך ר"ל וימש חשך הלילה ויבא זה החשך (א):
יתרו ויחניו צמדכר ויחן סס ושכאל ידענו כי מקום אחד הוא, ורב סעדיה אמר כן שמעתי, ויחניו צמדכר הבנים, ויחן סס ישראל הם ישראל הזרעים:
משפטים אמר בנימין הנהרגדי ז"ל לא תלך כזאת העדים צדודת וצדדמיס כמנהג אנשים וכו' (ב).

תרומה פתיחה: יתנדך אלהי ישראל שיהיה חכם היודע כל דבר, הנדול צבל, חלום האמת, מתנצר ממעשיו כי הוא צדק, חזל לא יראה, אשר לא יהיה מקום מעון לו, ולא העולם צדוקו ולא ישיגנו עין לרעותו כי אשר יהיה המקום מעון לו ישיגנו **אנה** כלומר אנה הוא וצדוקו מקום הוא אשר יפול זה הסס ישיגנו מקום ועל כבודו אמר הנה השמים ושמי השמים לא יכללוהו (ד"ה צ"ג) והוא צדק עולמו צדוד האדם, ואם נסיון מאמר לא יכללוהו על ד' יתנדך מענהו מלשון **ובלבלתי** חותך, מענהו חין הוא חשך תועלתם שיכללוהו ויועילוהו, וחין מענהו מלשון אלפים צת יביל, כי לא אמר לא יבילוהו, ואם נסיון חיתו חל הכדור לא יכללוהו, לא מע' כי הוא מלא העולם חזל מענהו על כתופ הכדור להסס צבל העולם, ואשר יהיה לו דמית יצקסו וישיגו **איך**, כלומר חין הוא וחין דמותו, ומי אשר יהיה מקלתו עומד צדכר תהיה נסיון יש לה קלוות ותחלק, וכל מי שיתחלק **שיחצה** הוא כדור,

וכל מי שנצדח וזולתו צדחהו, ועשאהו (כלומר את העולם) מלתי נביעה, כי לא היה יגיע צבל שצדח, וצדח עולמו צדכר וצמחמר ציו"ד מאמרות כמו שאמרו **רבתינו** ז"ל צערה מאמרות נצדח העולם. וישתבח כל מי אשר הפות לא יסוצרהו. . . לא יחזרהו, והעפוס לא יפעמיהו, וישעויו לא ירהיבוהו ויפחידוהו, והססור לא יספסרו ולא יבידהו, ולא מלכותו תוסף לו כח, כו זו תססיר ויחתי, ממליח כל מלוא וצדוק כל דבר, והורה ויודע גודע כי הוא צדק, ויכח לדקו וכגלה צבל, והוא אחד האמת אשר חין לו חכר, והוא אחד וחין לו סני, ולא אחד בכל האחדים, שיש לכל אחד סני, וצדח עולמו לא מדכר, והעמידהו על דבר, כמו שאמרו **רבתינו** ז"ל, ואחד צדוד,

עליו צדכר זה, וחין כאן מקום התשובה עליו צזה העניין. (ופסרת צלצת בקלב מקאם צלצ חס והו סמוך לבח, וגלט ראס אלמתיכה פי תפסיר צצת חס אד פסרהא צרים נאר ואן הדא אללפטח חי מן גמלה אלסבעין לפטה אלתי פי אלמקרא ותצטר אלי תפסירהא מן אל מנסה ואל תלמוד ושי מן אל תרגוס, וקר רחב (אולי ל"ל: דהב) אלי אבתר אלצואב פי תפסיר אל ע' לפטה אלתי גמעהא ליערף פקר אלנאם אלי אל מנסה ולם יעלם מא עליה פי הדא אלבאב, וליס הדא מוצע אלרד עליה פי הדא אלפן) וכפי המוצח מן הח' גייגער (Wiff. Beiff. V. 318 An. 1) כמלא מפירושו על התורה העתקה עצדית צליידען אשר כנראה היא מקולדת, וכעין זו כמלאת ג"כ חלל דא"פ מ' על שמות ויקרא והיא אותה הגרשמת צדשימה צהלייערטיפט ה"ל (W. III. 443 No. 15) ומנוסחה זו הערצית שהציאונו נראה שיפת לא עעה לחשוב על הדס"ג שדמה לצת חס עם להצה (עיון צה"ל) אך ידע הטיצ שדמה לצת חס עם לצתו הדוח של המשנה ששניהם מן הכפולים לבב ולא מן לחב, חלל שצלשון מנסה לשורש לבב ההודאה של לחב ולכן פתרהו מענין להצה חזל לא מלשון להצה, כ"א מלשון המשנה. (א) עיון העדות סע' י"ג. (ב) קובל חני על הח' דא"פ, שלל העתיק מאמר ד' צנימון כולו.

דמיוחד צדוקות / וכל דבר שהיה חמור בצדוקה, ככ' לך ד' הגדולה וכו' וזאתוהו (ככ"י דצדוקה) צדוק וזמנו כי הוא אחד ואין לו שני, כי כל האחדים יש להם שני צדוק דצדוקה וזמנא, והם צ"ס חין לו שני לא צדוק ולא צדוקה, כי כל מעשה הנעשה משני עושים לא יאח המעשה כללון שניהם, כי אם יתחלק צדוקן האחד ויבא חלוק ביניהם, דכלל סוגה האחד בצדוק מהשני והשני חלם מן הראשון, וצדוק שיחשך הבצדוק ימית את החלם ממנו ויחלק את מעשהו, וכאשר יהיה הדבר כן נדע כי ד' ית"ס הוא אחד חמת ואין לו שני ככ' ד' אחד.

ד' יקרא ואמר אביו סרי ואל המזבח לא יעלו הוא ע"ד חזקה וזה שאמר למעלה לא תקטירוהו הוא ע"ד נדעה, ואמר והיה כי יחטא לחמת מחלה אמר מחלה וסי' על כל כח"ו חס ראה העד ולא היה יודע, כי אמר פיומי כל דבר שחייב צדוקו כרת יהיה צבנתו חטאת ולא כן הוא, כי חס כן הוא היה כל מצוה שלא כתב צדוקה חינו חייב החיס קרבן וכו', ואמר ענן הנשיא כי זה שאמר ומלך את ראשו הורה על צ' דברים, הא' כתיבת העולה הזאת ונתקחה צדוקה המליקה כאשר אמרתי למעלה, והב' כי זאת המליקה לעוף כמו השחיטה לעולה צדוקה, והג' ילידת הרוח כמו השחיטה ולידת רוח הצדוקה וכו' ותהיה המליקה נוספת צין הדאש וצין הלידה וכו' וזה יהיה לשם הסכין המכללת צדוקה אשר צדוקה, ויתחיל מן העורף שוכרות עד אשר ישיב אל עור הגרון, וכן תהיה גם מליקת חטאת העוף אך ראשו לא ינתק כי לא יקטר על המזבח, ואמר ומלך י"א ומלך צלל שחיטה ולא כן הוא כי הוא ככלל וחסוד להקריב צלל צדוקה וכו' ואמר ומלך הוא אחר השחיטה ומה נלמד למליקת עוף עולה וכו', ואמר האיש הוא פיומי כי המליקה היא מעשה יעשהו הכהן צדוק לפני ששחטה, והוא כי היה ימליק את ראשו ויכתתו צדוקה עד אשר ישיב אל נרבו ח"כ יכתתו צדוקה, ודע כי פיומי אמר: וזאתוהו ומלך את ראשו צדוקה לני ירוסה מחצות כי המליקה היא הסדרה, כי זה העורף כאשר אמרו חותך ערסה שזרה ומסבקה וכשתפד וברות כל הלידה, ואם יהיה חטאת לא יכתתו כ"א יעצור חליו דצדוקה, אמר: זהו אשר ספרו הראשונים אשר ראו המקדש וכו' ולא נפל חלוק בין הרבנים ובין העבניים כי המליקה המכרת שני העוסות האלה היא צדוקה וחין חלוק צדוקה וכו', ונדע וכו' כי הם מציחים דחיות על דבריהם כי המליקה צדוקה וכו' וזה יצטל דברי החיס וכו', ולא היות רחיה זה החיס על דבר צדוקה העוף הזה, דבר לא מדברי הסס צ"ס ולא מן דבריהם, חלל אשר מלאנו מדבריהם יוחק דבר זה והוא כי אמרו צ"כ צדוקה ססוק וסקרצו הכהן ומלך פלד הוא עושה עולה לכנס וכו' היה מולך את ראשו ממול ערבו ומצויל, ולא אמרו היה מולך וסוחט ומצויל כדבריו וכו'. נסס כי תמעול אמר אביו סרי כמו אמר ומעלה מעל ד' ולכן אמר מעלו הצדוקים ולא אמר כי חטאו כי המעולות צדוקה וצדוקה ד' וכו' ואמר אביו יעקב ומעלה מעל ד', זה שאמר ד' יסוד על הסדוקה צלל כי זו המלה חסול על הסדוקה, ונצטנו ד' השצעתו ד' וכו', ואמר יוסף בן נח זה שאמר אשר יצטנו עליו הוא הבנה צדוקה חלק צדוקה וכו'.

צ' צפתות: אך העצמות צפתות וכו' הם הדתות הכעות אשר עזרו אחרי הנצחיות וכו', וכל חלה מעלת שצעים זקנים, וכאשר קמה קרן זעירא נתן ד' פתחון פה לבעלי המקרא והנבירים ד' עליהם ולא יוכלו לרבר בפני בער קסון של הקראים וזה חצי ישועה.

ד"א תופינו לטון טבריה (ע) צלטון ישמעאל תופינו כמו קבמיון הלחם שיהיה צדוקה ויש לו כמי ד' רגלים ואחר שואפה ישבר חותם פתים פתים וכו', ויאמר יוסף

1) מליקה ערבות הוא בראסה, וד"ל חלק צ"ע.
 2) ד"ל הוא לטון ערבי המורגלת צמחת טבריה סטון צדוקה (ולא צדוקה), שסס קורין הלחם הנאפה צדוקה תפוני, והדפוס הוא מחמד וקרמיד צל"ע טעו וצדוקה צדוקה הנעשים מחמד כמו דעפים של חדס (עיין ערוך ערך זה) ובעל המעמד מצוה זה צסס ד' סהל צו"הל: תופינו שס למנחה כי תקרא כן צלטון טבריה (ל"ל טבריה) תופינו וצלסון ערצ תפוניא הלחם

כליל תהיה זו מלות עשה, לה תחבל הוה מלות ל"ת וכו' ואמר יוסף המחטף הוה המזה וכו' ואמר יוסף בן נח כי זה שאמר וכל מנחה זלולה וכו' כי אמר למעלה כל זכר צנני חסון יאכלנה והיונו חומרים כי כל המנחות הנאכלות יחלקו שיהו שזום צעלי המשמר, והודיע הנה כי הב' הם חלק לכהן המקריב, והוה מחסה תנור ומחצת ומרחת, והשני המנחות מנחה זלולה צשמן וחריצה והיו לכל צעלי המשמר חלק כחלק וחטאת יחיד ועוד עולת יחיד ואשם, ומחסה תנור ומחצת ומרחת הם חלק לכהן המקריב וכו', וכן אמרו החכמים ז"ל העלמות והגדלים והנותר ישרפו צשסה עשר וזה שברון לא בר"ו פסח

הזריע ודוגנו עגן הנשוא פתר כן כי הנפל חס יש צו זרות חס וחין ידוע צין זכרות ונקצות מטמא לנוגע צו ז' ימים וכו'.

אחרי ואמר אברו יעקוב כי זאת הכפרה אשר ליה ד' צלל שנה יענה כאשר חייו השם צפת הקמת המשכן שימשה למשכן וכו' כן ליה שיכפר על הקודש וכו' מעונות צ"י שעברו עליהם והשיגם עמיה צתון המקדש פתאום וכו' ואמר יוסף ומפסעיהם הם פשעים גדולים כי היו מטמאים למקדש וכו' ואם ישורו יתנסרו וכו', ואמר אברו סרי צזה, אמר מדם הסר ומדם השעיר וכו' ולא אמר מדם סר ושעיר נדע מזה כי לא יערצו אותם את צי"ת הדמיה (1) וכו' ועוד דע שלא התיר להם לאכול צמר תחיה כ"ח לאחר טהרת הארץ מן הפסילים וכו' ועוד לה התיר להם לאכול כ"ח צמח שהיו יושבים על אדמתם והכניסם מקריצים וכו' ועוד לה התיר לאכול כ"ח על צרית שיתנו זרוע ולחיים וכו' לכן פיומי אמר חייב על ישראל להגזר מאכילת בשר בקר וצאן עד עת הקבוץ (2) שיסורו הכניס על עבודתם וכו' ויטערו את הארץ מן הבגולים וכו' ואחרי עשותם כן יוכלו לאכול צמר וכו' ואמר אברו יעקוב כי היו מתחלה ישראל מותרים טרם הקמת המשכן לטחוש צמחה ומחון כמו שראינו צהר סיני כי הקריצו עולות זולת המשכן כי השעה הולכה לכן, ואמר יוסף כי אמר

העשוי צדפוס ד' פנים ע"כ, וד' סעדיה ארץ דכאן (ח"ג XVIII) צספר השדשים שלו אומר: אחנס תופיני עם היותו מזה השודש (אפס) הנה הוה מודכז כמו שאמר הקדמונים ז"ל תאפה נא (מנ' ד' כ"ע"3) כלומר תאפה חי כי זאת החלה היתה נאפה מעט צתנור ואח"כ נשצרת ומטוגנת צמחצת (ואמא תופיני ואן באן מן הוא אלאצל פהו מרכב כמא קאלוא (צכ"י קאל) אלסלף ז"ל תאפה נא אי תטבך (צח"ג: תניבך) ניה פאן תלך ארנאוף באנת תטבך (צח"ג: תניבך) קלילא פי אלתנור תם תחשם ותטבך (צח"ג: תניבך) פי אלטאבק), ועצ"ס צאגרונו צשעד אף אומר: אמנס תופיני אינו נמנע היותו מוצן פעל שלא מזכר שס פעלו מלשון ותאפיה מלות ומן פני פנים, ויהיה פידוש תפנה כלומר תיעשה צשני פנים מענין נשאתי אימך אפונה ויהיה משפטו תופן ע"ד ולא תורק, וי"א שפידושו תאפס ושמשפטו תאפה, ואללי הוה צנוי משתי מלות וצ' העניינים יחד יותד קדוצים, וכן קרוצ אללי היות תהושבותים מלה צנויה מלשון תהושבותים לצטח ומלשון תהושבותים על הארץ עכ"ל צהעתקה מן הערצוי ואחריו הפידוש שקראתיו פידוש המלות הערצוי: תופיני תוגה (תפנה) מן אימך אפונה (ועיין הראצ"ע לשמות י"3 ע"ו). (1) כלומר את שני הדמייס. (2) עיין תולדות דס"ג להגאון שי"ד העדה ל"ט, ומכאן משמע שהמאמר צאסוד אכילת צמר הנמלא צפידוש לדניאל המיוחס לרס"ג הוה לו כי זה המחצד (שהוה ד') ישועה כאשר נראה להלן) לא ידע מר' סעדיה אחר והוה מציא ממנו שאסוד

אשר ישחט כי אם עבר צמורה ושחט מחוץ יסרג צ"ד, ואמר יוסף כי זה שחמר חיש
 חיש אשר ישחט הוא חומר על החיש אשר יתארה לחבול צטר ולא היה מכונן צעזר
 לסקריז חלז ודס לד' כ"ח צעזר חותו וכו', ואמר אבו אשר יחבל, אם יעשה
 מזה וספך וכסאו יחבל ואם לאו לא יחבל זה אמר צחיה ועוף אשר הם מותרים בכל
 מקום, ואמר אבו יעקוב כי מן התורה לא יתכסה הדס כ"ח של ליד חיה או עוף
 חבל אם יקנה חיש מן הצתים בלך חמר הרצנים, וי"ח כי הם יתכסו, וחמר פ'וי"ט כי
 חין מקיטין בכל דבר ומלאנו י"ח דברים מצוהרים צתורה וכו' ודע כי הרצנים מתירין
 לקחת שתי חיות לשני החיים וכו' ויש להם דברים הרבה שאינם לא שווים ולא דומים
 כ"ח כחוקים להודיע כי מנהגם הוליאם לדרך לא סלולם והחלטים יחור ענינו דרך
 האמת חמן :

קדושים חמר אבו יעקוב כי לא יעשה סס רכיל לעולם חלח על סס רכילות וחמר
 צעמן אשר הוא צדין עמן, ואשר חינו צדין עמנו נדע חותו מן הדעת כי
 הוא חסור, וחמר לא תשלה את החיך כאשר חסור לך לרגל וליגל רכיל צעד חצרך חכן
 חסור לך לשנול חותו צלצצך ולסחרותו כי חתה חרוב לו, כי לא חמר לא תשנה את
 החיך וסתק הדבר חלח חמר צלצצך להודיע כי יכשר במקומות לשנה את החיך צעזר
 שתראהו דצרים רעים ויחוכת חותו וקלנך ובלבל עליך דברים רעים ומוליא עליך
 דצות ככ' ומוכיח לרשע מומו וחמר חל תוכח לך וכו' ואשר חמר הוכח תוכיח הוא על
 מי שקבל תוכחתך עליו וכו' וכתבו חמרו חקיים שונאים אין זה הדבר על אדרום
 וישמעאל כי לא אמר שינאכם לבד אלא גם הוסיף ואמר מנדיכם וזה אשר
 יחרימונו ויבדנו (כ"ל הרצנים) וזה הדבר ידוע אבל אנחנו מתפלל בעדם
 באחרית תפלותינו: הוסיף חמר ד' חת עמן וכו' וכן נחם ד' לחמרים חל דצרו וחמר
 ונראה שמתחכם וסס יבאו וכו' וחמר אבו יעקוב כי חמר לא חמר לא תשנה ח"ח צ'
 צעזר כי לוח ד' על הרולח וחמר ורולח לא שונה לו, שחם היה שונאו צבלוי ימות וכו',
 וחמר וחסות לרעך כמוך הוא כאשר תראהו כי גם הוא חרוב לך ולא תנקש רעה לך,
 וכאשר תחבצ לנסטך שלח יצור עליך דבר רע מן זולתך כן לא יכשר לך שיצור על חצרך
 דבר רע מידך, וחין מעניבו כאשר תצנה צית לך כן תצנה לחצרך, וכאשר תליט ותחיל
 לנסטך כן תעשה לחצרך, חלח מעניבו כאשר חתה לא תחסן רעפך שתצח מחחר כן חתה
 לא תחסן להודיע לחצרך וכו', ולונו שלח להרכיז לחילנות שלח לשנות חקי הצרוחא,
 ולונו צלמר ופשתים שלח נערב חותו כי מאחד ומשחית חלמר לפשתים צמורה.

אמור וחמר אבו יעקוב: חותו וחפתן אם יחסן כלם צזוב זה החסור חלל הלקיחה
 הראשונה חינה חסורה.

בחוקותי וחמר על בני חרשים חורשים הוא ד' מלכות צלל וכשדים, מדי ופרס,
 יון ומקדון, ישמעאל וחדום, וחמר החריכו למעניתם כי החריכו ישראל
 צעזרדם שנים הרבה ממלכות למלכות מיצודכדנר שלטה צעעים שנה, ופרסיים ק"ס
 וחחיקים וינים קמ"ה וחחיקים קמו חדומים חחיים ועליהם חמר חכלה ומדקה וכו'
 ומולכים עד עתה אלף וכו' שנים לכן חמר החריכו למעניתם ומן התחצרות
 מלכות ישמעאל מלכה עד עתה ת"פ שנה (') וחחיו תחת ידיהם וכו',
 והנשחרים צכס ימקו וכו' וסס הקרחים חמר רוצם וחמרו צפיהם וחיינם עושים כי דתם
 הוא חמת לכן יעזרו למות ויסור נמקים צעונים, וחמר וחף צעונות חצותם הוא דת
 הקצלה שיעשו עזר ומחזור וחמרו זה קצלה לנו מן חצות וכו' וחמר איתם ימקו
 מעניבו אשר חתם אשר קצלוס מחצותיהם ועתה הם עמס צהם ימקו חחך הגלות,
 וחין העוונות נחלים הצנים כמו יחוף ובנייה, חלח הם החצות שמשציעים לצניהם
 לצבר נרות צצנת ולחבול חליה ולסמור מועדו ד' חון מזמנס ולא טומאה ולא טהרה
 כתורה וכו' לכן חמר חל חני חלך עמס צקוי והצחתי חותם חחך חויציהם וכו' חע"ס
 שחשי חין ישראל חומרים כי לא נראה עוד גלות והם יושבים אלף שנים
 ומשחורא, זה הספוק יודיע כי יתחדש עליהם גלות אחרת, כי יסרג ד' צחרות וכו'.
 ו חף גם ז חת מעניבו וחף גם זה חזר חעשה להם צעת היותם צבלות כי חחורך הגלות

חכילת צטר הוא צכל הסנה ולא דק מי"ד צתמוז עד ת"צ (') (עיין נספחים
 דף כ"ז בהערה.) ועל הגליון נרשס תפ"ב שנה, והוא הנכון.

לח הניחם לנליון שלה תוסר הכרית, וזע"ס שחני תחת הקלף ולא ממנו זרע לשר ט"ו
והולאתי מיעקב זרע וכו' וחמר ויתחם ד' זכ"ל זרע ישראל, ועתה חמר לח מחסתים
לכהנים ולא בעלתים ללוים לנלותם לשנטיים והנה נתקיים לנו זה הפסוק אלק
וכ' שנים.

זע רכך נססות כ"ף טפל כמו חמך כבסן צמדך וכמו צאךן חדך :

בהשלימי לקצן את שמות ומחמרו חז"ל המוצאים צם' שמות ויקרא להם שרש הפלמוגי
שמות את לצני לשמות החכמים המוצאים ורחיתי כי המפרש הביח את
ר' ענן הנשיח ואת ר' זנימין הסוגרי ואת ר' יוסף בן נח, ואת חיזה ר' יוסף סתם
צמקומות נרות וחני משער שהור' ר' יוסף הקרקסני ואת חנו יעקב (הורח יחוק בן
בהלול) ואת ר' סהל חנו סרו הכסן ואת ר' יפת הלוי חנרו, זע"ס שלה הביחו צסמו
עכ"ל הביח את דעתו צסוי' מחמר וימש חסן כמו צהרצ"ע, וחך את ר' ישועה בן
יהודה לח העלה על שפתיו צסוס ויקוס, וברחיתי כי בן חמרתו צלני לח דצר ויק
הורח כי חולי הורח עמנו המפרש, וחמרתו חנסה נח לקצן מסי' הרצ"ע על ס' שמות
את דצני ר' ישועה שהוצחו צו ולשקול חרות צמקומות ההס עם דצני המפרש הזה
לרחות היפתו דצניו עם דצניו היעמדו להעיד עזה הפיקוס הורח פירושו של ר'
ישועה המלמד חוקן צר' יהודה חס לחור, וחס לח יפתו עם דצניו חזי תתחוק השערתי
שהורח סי' של ר' ישועה בן עלי זעל סי' ס' צרחשית חנ"ל הנחצד, חו הורח היה ספר
צרחשית צרח של ר' ישועה צר' יהודה שהוצח צס' המחצר צסוי' מלת צרחשית וחני לח
דקדקתי צו כי לח כחי חז כחי עתה .

שמות הראב"ע : חמר הבחון וכוון סוכני סנה שמים והטעם על השם הנבצר ור'
ישועה חמר הכבוד שסכן צסנה, עכ"ל ובפירוש של פלמוגי : וירח מלחך
ד' חליו צלצת חס ודע כי המלחכים מקנתס נצרחיס מן החס וקא"תס מן הרורח טכ'
עושה מלחכיו רוחות והס מחרתו הכצוד בעצדים עומדים לפניו וכו' וזה המלחך שנרחה
למסס הורח מן גדולי המלחכים וכו' וחח"כ רחיה צסינו צחדס השלישי לנחתס מ"מ
צצוד מכוצד ומיוקר ובדול מזה וידע חז משה כי כצודו ובדולתו הולך ובדול לפני
ד' וכו' .

הראב"ע : חמר יפת צעצור שחמד לישראל הן לח יחמינו לי נצטרעה ידו וכו' ור'
ישועה חמר כי זה רמז לישראל שהיו צתחלה חפסוס ונבעס ד'
צעצורת מלכיס והורח יכסחס, ובפירוש של פלמוגי : הצח ידך צחיקך, ודע כי החות
הסני של משה עשור ד' ית"ס צעצור החומרים טכל חולי יצורו ממחכל רע לנרעת וגס
נרפח ממסקה שיועיל לו לכן הודיע השס ית"ס לישראל כי הורח יוכל על סניו הדצרים
חמר יחסון לעשות ככ' מחלתי וחני חרפח .

הראב"ע : חמר ד' ישועה חס קבלה היחה צוד ישראל מחצותהס כי המושיע ישראל
יבלה סס חדס חס לח נשמע, הפירוש של פלמוגי : כה תחמר ל"י
וגו' מענהו חסר חיה עתהס, כמ"ס יעקב לצניו והיה חלהס עיכס והקויע חתכס
וגו' וחולי סזה הדבר היה מסורת להס כל מי שיבוא ויאמר בלשון אהיה
חורח המושיע והביד משה לישראל חיה השלישי צלצד וכו' חמר לו סרצ וחמור להס,
חמר סתנידס זה סס חדס חמור להס דעו כי זה השס שהבדתי לכס שהורח חיה חינו
לעולמים חלח השעה הולכנה לךן שיחרח על סס העזרה וכו' .

וארא הראב"ע : ור' ישועה חמר כי חצרהס ויחוק ויעקב לח ידעו זה השס רק
משה כתצ ככה ולא דצר ד' ישועה נכונה, פירוש של פלמוגי : ציה צ' דצרים
חח' בדל לחרות על כל הנקדמים צחשר היה מדצר עמס חל' סדי ולא מלחנו בו חכר
לחדס חו לנח צסס חל' סדי, והצ' סודיעו צחשר בדלתי לחצקן וליעקב על כלל
הוקדמים להס צסס חל' סדי שלה נרחיתי לזולתס צסס חוה, בן חנדלן על חצרהס יחלק
ויעקב צחשר הודעתך סניו הורח חיה חמר לח נודעתי צו לחשר לפניך, ט' וסמי ד'
וגו', ויחסן הורססס י וסמי חני ד', כמו חס יהיה נייחכס ד', (אנ"י ד') צמרח ח"ח .

1) זו מליצה ערבית : ויקחצי זיאדה, ויש שמתרגמים מלה זו ללח"ק
צפעל נבש צסוי"ן (ע' הערה י"ד) ויש צפעל חפי"ן כמו כאן, ורלונו שהמחמר
לדיך להוספת מלת אני, וכן להלן חומר : כי היה יסיד את המכה ממנו

הראב"ע: ויורם אל ז"ו ובר' ור' ישועה אמר כי הטעם ויורם שלח יכעסו את ישראל
 אם לא ישמעו עליהם ואין לורך, פירוש לפלמוני: ויורם למשה ולא הדן
 על חרות ישראל סיהיו חומלים עליהם ויסזירו להם פנים יפות ויסבלו אותם ואמי'
 אם ישראל יצרו אותם מקולר רוח, כמ"ס כי תאמר חזי שחבו בחיקך, כי אמר משה
 לד' הן ז"ו לא שמעו לי, ואמר לו ד' רחם עליהם וקבל מהם, כי היו ישראל אז בלא
 מוסר כמו נער קטון וכו' כי היה זה תחלת המוסר עד שיתנהגו.

הראב"ע: ואני חקשה, ויש לשחול על מי שהסס מקשה לזו מה פשעו וכו' ור' ישועה
 אמר כי טעם חקשה את לזו לסבול המכות. פירוש לפלמוני, ויחוק ד'
 כי היה יסיר את המכה ממנו והיה נותן לו כח לעמוד לזו ולא נתן לו מיד לז, כמ"ס
 ואולם צעזר זאת העמדתיו וכו' והיה מיסרו מעט מעט וכו'.

הראב"ע: ור' ישועה אמר כי אחר ששז מטה צלע מטותם וזה שלח גדול. פירוש
 לפלמוני: ויצלע, קצק על עקרם שהיו מטות צחמת חזל אשר צלעם הוא

תנין צחמת, חזל בלא פונה אז מטות החרטומים מטות היו צחמת חזל היו נראים צעניקים
 בתנינים, והודיע כי הסס ית"ס נתן כח ופתיחת פה למטה חרבן וכו' וצלע כלס אחד
 אחד זה"ל ולא היה צערו נסוח מהס כמו שלח צלע כלל זה שלח גדול.

הראב"ע: אמר ר' ישועה כי פי' תועבת מזכרים משה קתץ כן לבנות ע"ל, כי לא אמר
 למרעה רק חלחי מזכרים וכו'. פירוש לפלמוני: לכו זכרו לחלחיים,
 השיז לו משה לא נוכל לעשות זה מצ' פנים, ה"ל כי מזכרים לא יחסרו זה, ואמר ולא
 יסקלוגו, וידע כי כן מטפס על כל מי שזח צעלי חיים יסקלו אותם, וה"ל כי חלחיו
 לים לזכרו צמדז אשר יאמר חליו וכו'.

הראב"ע: אמר ר' ישועה² שנים מכות היו צמים, אחת שהתחדמו ומתה הדבה,
 והצ' שעלו האפרדעים מהם. פירוש לפלמוני: וחלו ב' מכות ועשו,
 אחת צמים, ושנית את המים למרדעים, ועלו האפרדעים, ושלישית עפר הארץ, והרשעונית
 נהסך המים לזס והב' נהסך העפר לזמים:

בשלח הראב"ע: כי יד ובר', ור' ישועה אמר כי יד חזקה תהיה ליוסז בראשונה
 על כס יא כאשר נאמר בשלח על כסח ישראל על כסח ד', והטעם על שחול.
 פירוש לפלמוני: אמר משה כי יכלת ד' חו הכחת ד' כמו את היר הבדולה, וזכר כי
 יד הוא מלחמה לד' צעמלק ואמר על כס יא מענהו זו הכחה תהיה על יד שחול מלך
 ישראל הרשון כי הוא שליח הסס ככ' בשלח על כסח ד', ולויהו שילחם זו ככ' לך והכית
 את עמלק, ואמר מדור דורי, מזה הדור של שחול עד דור ישועה וכו'.

הנה חלה נפולות דברי ר' ישועה המורחיס מפירוש ס' שמות להראב"ע צעשרה מקומות
 קצתים סה עם דברי המפרש הצלתי נודע צמרו הנפולוים צס' שמות ב"כ צענינים
 הסס ממש אשר אמר חקר ההקפה צהס לקראם אחודי עניין וחלוקי לטון, וחלוי קתס
 גס חלוקי עניין מה, כי חלוי הראב"ע הביחם מנוסח אחר מהדורה קמח או צתרח
 להמחצר ואחרי הסוחת העניינים זה כנגד זה אך לא צמלות והסדירים נוואה שחלה
 וחלה הס דברי ר' ישועה שזכר אותה הראב"ע צספרוי, אך מי הוא זה ואיחור ר' ישועה
 אם הוא צן יהודה המלמד הבדול חו אם הוא ר' ישוע צן עלו הנקרה חזו עלוי צעל
 פי' ס' בראשית ה"ל עדיין לא נתצבר לזו, כי הראב"ע לא הביח את שמו עם סס חזיו
 שסס מקוס כמו שלח הביח גס בזולתו חוק מן יפת הלוי שהביחיו בראש פי' הושע לזד,
 אמר יפת צן עלוי כי ימים רבים תשזי לי וזה להבידלו מן יפת צן לעיר (שמיחור
 במקומות רבות צתרי עשר שצכו' תחת ודי צסס ר' יפת ולא יפת סתם, והנה צפירוס ס'
 בראשית הביחיו (הראב"ע לר' ישועה) צצ' מקומות בלזד, ה"ל צס' וילח וז"ל: ואמר

הוא ג"כ מנהג ערבי להוסיף הפעל היה על העתיד להודלת עבר צלתי כשלס,
 ומאלה המליצות ודומיהן נראה שפירוש זה נעתק מערבי לערבי. (1) זהו
 העתקת דל"פ מתוך פי' הראב"ע כ"י חללו, חזל צדפוס: אמר ר' יהודה
 הלוי. (2) עיין בהערות הערה 13 שסס הראיונו שד' יפת צן לעיר חי זמן
 דצ אחרי הראב"ע וצמקוס שמיחור הראב"ע יפת סתם כיון צו אם לצן עלוי
 הלוי או לצן סעיד ע"ס.

ר' ישועה כי הטעם שלם שעלתה צו תפלתו וירדה תשועתו מן השמים, והצ' צפ' יוחי, וז"ל: ור' ישועה אמר כי זה רמז לשאלו. שלח את עמלק, וטעם צנקר יחבל עד בתחלת המלכות, ולערב יחנק שלל בבלות ע"ד מרדכי, וחלו לה נאצד סי' ס' בראשית של ר' ישועה צן עלי לפי השערה הראשונה, היינו דורשים צו וחס היינו מולאים צו את שני הפירושים האלה היינו משערים שגם פירוש שני הספרים שמות ויקרא אלה הוא שלר אחרי שמולאים אחריו צשני הספרים פירושים צעשרה מקומות הנ"ל דומים לפירושים שהוצאו בפירושים התורה (הראש"ע 1) ועתה לא נשאר לנו דבר להכריע אם הוא לצן יהודה או לצן עלי כ"ח דבר אחד והוא דינו הערוות צפרשיות אחרי מות קדושים שאינם כשומת צעלי הרכוז אלא כשיפת ר' ישועה צן יהודה צפ' הישר שלו הנ"ל, ודע"ס שיוכל הטוען לאמר שר' ישועה צן עלי נטיה צזה אחרי דעתו של ר' ישועה צן יהודה כי ראה שהוא לדיק דצדרי אשר נאח צהם את צעלי הרכוז ושניהם היו צני דור אחד כמו שנטה אחריו צזה גם צע"ס העשר, ועוד לחלום מליון וחצינה מה יאמר לי כי עוד חזון למועד צקרה תהיה, ע"כ דצרי הח' רח"ס נ"י.

א"ש אחרי הקצון של העולה מכל דצדי ידידי זה ומכל המקומות שהוליא מתוך הפירוש לפלמוני על שמות ויקרא, נראה לי שמצד חכם קראי צשם ישועה בן עלי לא ילא מאחד מצ' פנים, אם שלא היה ולא נצדא כלל אלא צדוי הוא לא צכוונה כ"א מחדרון ידועת מעתיק אחד שיחס פירוש על התורה וס' הישר לצן עלי תחת היותם לצן יהודה, או שאם היה צמליאות עכ"פ אינו מחצר אלה צ' הספרים, וזה צהצוננו.

א צתחלה מדצדי דא"פ נ"י צאמרו: ואילו לא נאצד פי' ס' בראשית של ר' ישועה צן עלי לפי השערה הראשונה וכו' וכן מאמרו או הוא היה ספר בראשית דצת של ר' ישועה צן יהודה וכו' נוכל ללמוד שלא היה נמלא על הפירוש הזה צכ"י רשימה, המגידה שהוא לר' ישועה צן עלי אלא שזאת היתה השערה ראשונה של זה הח' נ"י.

ב צעל הפירוש זה הולך צשטת צעלי החפוש והחקירה נגר צעלי הרכוז. **ג** ההשואת המקומות הנ"ל צין פי' זה וצין המוצא מר' ישועה אלא הראש"ע דוצם מודים שצעל פי' זה הוא ישועה המוצא מהראש"ע כמו שחושב גם ידידי הנ"ל וכמו שיחשבו צ"כ כל מעיין. ⁽²⁾

ד צעל ס' הישר, אשר כפי הסכמת צ' הרשימות צכ"י ליידיען וצכ"י של דא"פ, הוא ישועה צן יהודה, הנה הוא מנבד צ"כ לצעלי הרכוז צס' זה.

1 הראש"ע הביא את ר' ישועה עוד צכמה מקומות הא' גצו ויפן וילא מעם פרעה, והצ' גצו צן שנה יהיה לכס צפ' צא, ועוד גצו טצעו צים סוף צפ' צשלחי ולא מלאתים צפירוש שני הספרים הנ"ל כי נחסדר הדפים, ומה שמוצא צדפוס גצו על כל דצד פשע, לא נמלא צחמש הנוסחאות צכ"י ת"י, וצהיפך זה מלאתי צדפוס לשמות ע' א' אמר ר' יהודה הלוי שתיס מכות היו צמים, וצה' הנוסחאות: ור' ישועה אמר, או אמר ר' ישועה שתיס מכות וכו', ונראה לי שהנמלא צדפוס הוא העיקר הואיל שצפירוש צ' הספרים של ר' ישועה הנ"ל לא נמלאו כל הדצדים הנמלאים צמקיס ההוא צדפוס, רא"פ. (עייין Delitzsch Onom. II E. Ch. ©. 315)

2 מה צשני מקומות (א) נמלאו הדצדים המוצאים צהראש"ע צפירוש הזה הצחינו (חשוב הזה הפירוש הוא הקצר משני המהדורות כי כלפי מה שלמדתי מס' המלות צ' שמולל המערבי (מאמר ח' ס"ה) היו נמלאים צ' מהדורות מפירוש ר' ישועה על התורה אחד חרוץ ואחד קצר (עייין הערות הערה יו"ד).

(ד) שימצאו שני ישועה שניהם מחזרים פירושים על התורה שגם הם נלחמים נגד צעלי הרכוז וכמו כן שניהם מחזרים ספרים מיוחדים נגד צעלי הרכוז צעדיות ויקראוס ספר הישר, זה הדבר הע"פ שאינו נמנע עכ"פ מידי חידוש לא ילא.

(ו) זאת הראיה גדולה היא צעיני הנה ישועה זן יהודה צעל ס' הישר לא היה יכול לחיות קודם ד"א ת"ח, אחרי הציאו שם את ד' לוי זן יפת צרכת המתים (עיין הערות הערה יו"ד) אזל חי זין ת"ח לתת"ק לפי שהוא מוצא כזר מן ההדסי צאש"כ הנכתז ד"א תתק"ט, אשר צמאה התשיעית ההיא חי המפרש לס' צראשית צגנת תתמ"ט לפי דברי דא"פ וכן המפרש לטמות ויקרא ג"כ צגנה ההיא כפי מה שהזכיר צפ' צחקותי.

(ז) שום ר' ישועה לא זן יהודה ולא זן עליו אינו מזכיר לא צס' הפתרון לר' יעקב התאמני (ד"א תשי"ח) ולא צס' המלות לר' לוי הלוי (ד"א תשס"ז) ולא צפידוש העשר לר"י זן דאזנן (ד"א תתנ"ט) עם שרזו החכמים שקדמום נזכרים בהם.

(ח) צעל אשה"כ שמנחנו להציא צגמותם כל המלמדים שידע מהם אינו מזכיר ישוע זן עליו כ"א ישועה המלמד הגדול סתם מחזר ס' העדיות אשר אס נאמר שכיון צו עליו תגרל התמיה יותד על חסרון הזכרתו את ד' ישועה זן יהודה שהוא מפורסם למחזר ס' הישר צעדיות ולצעל הפידוש על התורה.

מכל זה נראה צדור שאין שם אלא ישועה אחד והוא זן יהודה שהוא צעל הפידוש על התורה שממנו נאזר הכ"י פי' על ס' צראשית וממנו הפידוש לפלמוני על צמות ויקרא, והוא צעל ס' הישר צעדיות אשר צגניהם דרך קשתו נגד צעלי הרכוז כפי שהוא מפורסם ממנו, והוא הוא שחי צאמלע המאה התשיעית כפי התאריך המוצא צפ' צחקותי, והוא אינו תלמידו של הדואה (עיין הערה יו"ד), וצעל העשר שהלך צקצות ד' יפת (עי' נספח ח') וחי קודם ר' ישועה לפי שאינו מציאו צספרו, הציא דצדיו נגד הרכ"ג צמלת צלצת מתוך פי' ר' יפת ולא מתוך פידושו של ר' ישועה, ולפי שטעה סופר אחד לרשום צראש פידושו על התורה או צראש ס' הישר שהוא ליצוע זן עליו ונזמנה זו הנוסחה לצעל מטה א להיום כתז ג"כ כך צהרשימה שלו אלל דד מדרכי ¹ אשר צלא"ה אינו צד סמכא כלל כי הוא מצלצל צרשימה זו את חכמי הקדאים יחד ועושה העאומר מוקדם והמוקדם עאומר צהיותו כותז מה שכתז צלי דרישה וחקירה, ואס צעל כתד תורה צפי' אחרי מות כינה את ד' ישועה צגס תלמידו של הדואה, אס לא עשה זאת צטעות כ"א צכוונה אין להתרעם עליו כי צאמת יש לכנותו תלמידו צצחינה העוסדית לפי שמימות הדואה ועד זמנו לא היה חכס אחד תומך דעתו עד שצא ר' ישועה וקצל

¹ הח' מ' משה ציטינו אלל ד"מ דף י"ח ע"ז חמר: וחס העתיקה לרז ישוע זן צר עליו והוא צחר כל התנ"ך ועשה ס' הישר על כל המלות, ונס' ח"ז דף ס"ד ספר הישר חזרו של הר"ר ישועה צניחור דיני הערות, מזכירו סתם צלא שם חזרו, תחת אשר ציטינו מוחס ס' הישר לזן עליו, וחלל חזו חלסרב זן חמד שותק וחזינו מעיר כלום, והחכס (Velitzsch) צהערותיו לס' ע"ח לז 315 חומר שבן עלי הוא כנוי הערני של בן יהודה וחזינו כן חלה אבן אסר, וגס הוא עושה שם לתלמידו של הדואה, כמו החכס מונק כ"י שגניהם נכררים צזה אחר צעל כתד תורה (עיין להלן).

דבריו נבד צעלי הרכוז אזל לא שהיה תלמידו ממש כי זיניהם יותר מק"ץ
שנים, (עיין כל זה הערה י"ד).

אמנם נשאר עלינו כאן לפרוק מאתנו קושיא עלומה והיא כי הנה ד' ישועה
מתוך מד' יפת צן לעיר צס' המלות אחרי הרוח וקודם ד' ישראל
הדיין, וכן ד' שמואל המערבי צס' המלות ריש מקאלה ט' (עיין הערה ו')
מזכירו תיבף אחרי ד' יוסף הרוח ואומר עליו סגברד אחדיו, ואחרי ד'
ישועה נברד אזואלפאלל אלריים, ואחרי ד' אהרן צן אליהו ואחרי ד'
ישראל הדיין ואחרי ד' יפת הרופא, ואנחנו יודעים שר' ישראל הדיין חזר
ס' המלות ד"א תתכ"ב, ואיך א"כ יהיה ד' ישועה צאמלע המאה התשיעית
מאוחר בזמן ממנו ? אך האמת שר' ישראל הדיין המתוך שס אינו צן דניאל
שהוא היה חי צשנת תתכ"ב כ"א צן שמואל המערבי שחי צחלי הצ' למאה
הא' לאלף הששי אחרי אזואלפאלל ואז"ל ד' ישועה, (עיין כל זה העדות
הערה י"א) וצל"ה יש לתקן כאן טעות דמוכח והוא שהיב אפ' ד' אהרן
האחרון צן אליהו, שחי צרבע הראשון למאה הצ' צאלף הששי, קודם ד'
ישראל הדיין אשר לפי סדר זמנים ראוי לצוא אחריה, כי ד' אהרן וד' יפת
צ"ב צני דור אחד היו צקרוצ.

ח

א"ש החכם מונק נ"י (Ser. An. 841. 93) חשב לכונן לקצוע זמן כתיבת
צעל העשר את ספרו צין שנות ד"א תתכ"ח וד"א תתכ"ט מתוך מה
שמאל צפירושו לדיאל י"א מ' שכתב, וכבר נראה מעט אות ממעשה מלך
הנגב צזמנו כי לקח מלך ארום מארץ ישמעאל לאנדוכיא וטרטום ע"כ, ומדלא
הזכיר ב"כ לכידת ירושלים ע"י הלציים ט"מ שכתב ספרו צין שנות תתכ"ח
לתתכ"ט, עיין דבריו סס, ונברר אחריו ב"כ החכם (Zeit) צספרו (Zeit) des
Audenth. Ab. 2. ©. 355 אמנם מי שמטה פירוש צעל העשר על דיאל
עס פירושו של ד' יפת צערבי לספר זה יראה שכל אלה הדברים הנזכרים
ועוד הרבה כמותם אינם לריצ"ד מתוך הספר כ"א לר' יפת הלוי שכפי
הנראה כל פירושו של צעל העשר אינו אלא קלור מתוך פירושו של ד' יפת
ז"ל, ולראיה אציא כאן דברי שניהם צפירושם לפסוק זה אשר מתייחס יראה
אבז אורחא שט"ס נפלה צפירוש צעל העשר אשר זה לשונו: ובעת קץ יקצן צ'
דברים הא' שלום (ר"ל תום) הללחת זה המלך, והצ' קץ וסוף של זעם מן
ישראל, יתנבח עמו כאשר יצוא יום אירו ישונו אלה צ' המלכים והס' מלך
הנגב ומלך הלפון עליו, וכבר נראה מעט אות ממעשה מלך הנגב צזמנו כי
לקח מלך ארום מארץ ישמעאל לאנדוכיא וטרטום, וישתעד כי יצא מארץ
רחוקה מן צאצ אלצואצ וכו', וז"ל ד' יפת, אמרו ובעת קץ זה הקץ וכלול
שני דברים, האחד קץ ההלחה של זה המלך, והצ' קץ הזעם על ישראל
הודיע שצסוף יתספך עליו וזה שצתחלת התגלות קדן זעירה נלחם צמלך
הנגב ולקח ממנו ב' כסאות כמו שנארו זה צאמרו ותלת מלכין (אסכנדיא
וצית אלמקדס ועכא) ולקח ממנו סודיא והצירות אלשאם ואלאמצאר)

אח"כ לכד ממלך הלפון צל ומדינות כראסאן עד גבול דערזענד (אלעראק
 ובלד בראסאן ואלו חד באב אלאבואב) וכו' וכאשר תתם הללחתו ישונו
 אלה צ' המלכים לזוני מלך הנגז ומלך הלפון עליו וכו' וכד נראה קלת
 ממעשי מלך הנגז צומנו, והם מעשים שהיו ולקח מגבולי המסלמנים
 אנטיוכיא וטרסוס (sie) ועין זדה (וקד טהר טרפא מן פעל מלך הנגב
 פי זמאנא והי וקעאת גרת פאכד מן תגור אלמסלמן אנטאכיה וטרסוס
 ועין זרבה) וכו', ואמר ממלך הנגז יתנגח עמו לפי שהוא קרוז זמנו וכו'
 ואמר ממלך הלפון ויסתער עליו לפי שיצא מקרוז לדידניד וכו', ומי לא יכיר
 דצרי ר' יפת אלה צפי צעל העשר אלה שפול זהם טעות הדפוס טרסוס
 שה' מונק כותבו Tortosa, תחת טרסוס אלל ר' יפת אשר ג' המקומות
 הנזכרים אללו רזוני אנטיוכיא וטרסוס ועין זדה (Antakia, Tarsus, Ainsarba)
 כולם סציות לשון ים הנקרא (Alexandrette) הם חונים, ור' יפת שכתב
 פירושו לדינאל צעדך אמנע המאה השמינית צוודאי לא כיון ללכידת המקומות
 האלה ע"י הללזיים שהיתה יתד ממאה שנים אח"כ שכתב תת"ח, כ"א כנראה
 לאותן של מלכות ציזאליא צימי ממעלת קונסטאנטיין הרביעי פורפיירוביטיטוס
 ע"י שר לצאו ניקופורוס צמלחמותיו נגד הסאלצלענען.

אמנם לדעת בקירוז זמנו של צעל העשר כוכל צנקל מג' תיצות שהוסף
 צסוף פירושו זה לדצרי ר' יפת אשר הביאם כדרכו צלי הזכיר שמו
 והיה די לי לתכלית זו להביא רק סוף דצרי, אלא מפני שכונתי עוד מוסף
 ע"ז להביא איזה תועלת לדורשים אעתיק כל דצרי ר' יפת צשזיל מי שצידו
 ס' העשר שיוכל להשוות דצרי שניהם אלה נוכח אלה, זה לשון ר' יפת צסוף
 לניאל, וכד דצרו צאלה הפרקים כפי מה שנראה לנו היותו קרוז מכל מה
 שזמננו מחכמי הגולה (מן מעלמיין אלגאליה) ומה שקראוהו צספדיהם,

והש"י צחסרו וטונו יסלח לי על הטעיות, וראינו שנלך אחרי מה ש**אמר**
 זולתנו צאלה המועדים והקן למנען יעמדו עליהם מי שירלה לעמוד, זה

שהחכמים שהיו לפני יוסף בן בכתוי (אלדי סבקו קבל) ירחמהו הרחמן
 פתרו אלפים וב' מאות שנים ולא ימים, אמנם הרבנים הם זכרו הקן וחשבו
 שמשנת ג' לכודש עד הקן אלה ושל"ה שנים וכד עבר זה מאז שנים (נגד
 סנין) עד שכד צטלה דעתם, ודעת כל מי שחושב כמורם, וכמו כן הפיתומי
 השז לפתור אותם שנים וכד צטל ג"כ ולו צפירוש מועד מועדים וחזי דצדים

צדוים מתמיהים (צדע עגיזה) וכד השיז עליו סלמן בן ירוחם יר"א
 ופטורים אכחו מן התשובה עליו (וקד גניחא מן אלרד עליה) לפי שגם זמנו
 עבר ולא צל הקן, וכמו כן הרבה מן הקראים פחדו אלפים וב' מאות שנים
 מיציאת אצותינו מתלדי ועד הקן וכד עברו ג"כ מן הזמן הזה שנים 2).

(1) צס"י צסורו לזהלים ק"צ ט"ו מציח דצרו של הרס"ג צספרו אמרנית ודעת
 טע"ח על חרות הקן צלסון עכזי והרז חולק עליו סס חסר לזה כיון ר' יפת סס
 וצחלק צ' מן לקועי קדחונות וצוהו חו"ס כל דצרי הרס"ג ורסנ"י סס. (2) מכ"א
 חסמע שכתב פירושו על דיחל אחר ד"ח תש"ח (ועיין נספח יו"ד לז' 88).

ולא נתאמתה דעתם, אמנם סלמון בן ירוחם יר"א הנה הוא צפירוס ולא
 אתנו יודע עד מה הפיל ידיעת הקץ, (אסקט אן יערף אלקץ) וצפירוס
 תפלה לעניי כתיב זה מועד הניח (אתבת) הקץ, וכבר עזר וצטל, והסכים
 עם זולתו צפירוס אלפים וצפירוס ימים אלף, ומתנגד להם צומעת הוסר
 התמיד, וחשג ג"כ שהם ימים, וחשג לפי צומעת הוסר התמיד אמר ימים ואמר
 צאשרי התחכה ויגיע לימים, שאמרו ומעת הוסר התמיד ירלה זו בית
 שני והתנגד לו צשאלה הם ימים לא שנים, ובנימיץ יר"א הולך על עיקרו
 שהם שנים, והנה סלמון בן ירוחם יר"א השיב אלה הימים, ולונוי אלף
 ומאתים ותשעים, אל השלש שנים וחלי, שאמר זהם וחלי השזוע ישצית זצח
 ומנחה, וכבר אחז דרך צנימון, וטעות כולם הוא צעשות אלה הימים שנים,
 אמנם בנימיץ יר"א עשה אלפים וג' מאות מחורצן שילו ועשה ומעת הוסר
 התמיד מחורצן בית שני וכבר נשאר לפי חשבונו צכמו ארבע מאות שנה
 וזוהי דעת כותבת, וישחיתו כל מה שחשבו (דחבו אליה) צ' דצדים, האחד
 שהם חושבים לעמוד על הקץ והכתוב אומר כי סתומים וחתומים הדצדים,
 וכל מי שיחליט שיעמוד עליו לפני עת קץ, כבר החליט מה שאינו, והצ' שהם
 עושים הימים שנים ומן הידוע שהוא אחרי אמרו שזועים ירלה שיצדיל צין
 ימים וצין שנים צלשוק, אמנם אין דבר מן אלה הב' הנזכרים שנים, ולונוי
 אלפים ושלש מאות, ואלף מאתים ותשעים, ואלף ושלש מאות, כ"א כולם
 ימים, אמנם מי שפירשו ימים לא שנים (כיון זו לצן דורו ד' סהל אצוסרי
 כנראה צפירוס מדצרי צעל העשר) כבר אמר שאלה הב' הם אחד אחד אחד,
 ולונוי עשה אלפים וג' מאות עדן אחד ועשה אלף ומאתים ותשעים העדן
 הצ' ועשה אלף ושלש מאות העדן הב' וחשג שחלי העדן לא יזכר איזה יום
 הוא (פי יום הו, ט"ס ו"ל: אי יום הו) וקרוצו סיהיה חלי העדן הראשון,
 וזה, האלהים! יותר קרוצו מדעת זולתו וכבר זכרנו מה שקרוצו אללנו ונשאל
 מאת השם וכו', וקרוצו אללי שתהיה הישועה (ואלפרקאן) צסוף ארבע מאות
 לקרן זעירא ת"ש צ"מ אמן עכ"ל.

ובל אלה הדצדים ממש כותב ג"כ צעל העשר דק צקלור (יעיין מי שירלה
 עליהם צנרפס) ורק צסוף אחרי אמרו: ויקרצו כי תהיה הישועה צעת
 שיושלמו ת' שנים למלכות קרן זעירא, הוא מוסוף אלה הב' מלות: וגם זה
 עבר (שלולי ידענו אותם להוספה על דצרי ד' יפת שקדמו היה צעל העשר
 סותר דצרי עלמו צהס), אשר מזה חנו לומדין שכתב פירושו זה עכ"פ אחד
 ד"א תש"ע ליזירה שהם ד' מאות להגרה או 1010 לחשבונו, ומאחד שאינו
 מוזכר צספרו את ד' ישועה צן יהודה שחי צאמלע המאה התשיעית (עיין
 הערות הערה יו"ד) ש"מ שחי צעל העשר צין תש"ע לת"תן וזה צרור.
 והנה מלאנו מוזכר צספר העשר הזה חוץ מחכמים אחרים שזכרם צשמותם
 עור.) ששה פעמים איש אחד צלתי ידוע צסס הספרדי שנסא ונתן

1) הכנס יחמט חומר (Gesch. des Jud. Ab. 2 S. 354) עליו סהור מוזכר
 הקדומים לו רק לפעמים, אמנם זה רק חמת צפירושו על ה"ן חזל על התורה רחשו
 שאינה יקרה אלנו זכירת ענן וניחאל חלקומסי ורוד צן צועז הנשיא וחצו יעקב (חולני צן
 בהלול) ור' יוסף צן אצרהם והרס"ג וחצו עלי (יפת), וצנו ר' לוי, וחצו סרו הכסן

עמו צעל הספר פא"פ, ואינו יודע למוי מן המכונים צסס זה כיון שהיו צומן הזה לא מעט, כמו ד' משה הכהן הספרדי ר' דוד צן הגר הספרדי ודומיהם ספרדיים עוד, וידידי רא"פ נוי' חושב שהוא ר' אברהם הספרדי צן שמחה הגמלא צרטימה על גויל שמלא הוא צמינגליס כפר סמוך לירדני, ושס הוא אומר על עלמו שהיא מעור (sie) ספרד וכותב צשנת ד"א תשמ"ו וצסדור הקראים ח"צ דף ק"ל וק"מו וק"סא נמלאים פיוטים לר' אברהם ספרדי והסס יודע. ונמלא מצעל העשר צליידען ג"כ מלינה חרוזית צלי משקל המדצרת מס"ו אצנים יקרות (שטיינטיידער קאט. דף 106 ועיין Soft Gefäß. des Zud. Ab. 2 S. 354.)

קצת קיצורים מתוך ספר העשר על התורה לר' יעקב בן ראובן הקראי. **בראשית** וספר פיומי צראשית צי"ת טפל ולא כן הוא כי לא יבשר לכתוב צתחלת התורה צי"ת טפל.

שמות בלבת חס מן מה אמולה לצתן, וטעה פיומי כי ספר מן להצה חס הלסון מכלל טעמים מלות צמקרח ספטר פיומי דמה חותס מן המשנה והסלמוד (הסתבוס, ו) וחמר פיומי צוער צחס. וחמר לא יבשר לא יסרף וטעה, היה מתחדס צסנה רטיצה ולא היה אופל.

בא וחמר אבוועלי כי נתחלפו המלמדים על ערז רב, מהס אמרו לא ילאו ולא שמעו צר ד' ומהס אמרו כי ילאו ושמעו.

יתרו וחמר אבוועלי כי כצוד ד' צתוך הערפל סנ' ומשה נבש חל הערפל. **משפטים** תמים לפניהם תכתבס כחשר הס ודקדוקיהם חשר תכתוב לפניהם כלל, כי חס היה כחשר חמר פיומי לפני הסנהדרין, היה ראוי לומר לפני חכמיהם.

לא תבשל גדי מסני רחמים צוה לנו, ופיומי חמר חס הקרה להיו' מעברת מה מטפטו חס יקחנו סכסן הלא חס שנים, וחס תחמר ח' צעל ספרוניהס על 'המעברת והמלמדים לא סרצו לו צדדים רק אמרו המעושר לא יעושר כ"א הגדיים הקטנים שלא נתעצרו:

תשא וחמר אבו סרי כי לא נספרו צסנה הראשונה כל עיקר וכו'. **תצוה** וחמר אבו יעקב צלילות צשמן ימלחורו שמן וישליך הצק ויחפורו כמו הלציות, ולא הוא קרוב.

שמיני והמלמד הלוי חמר כי חס נכנסה צביסס וסרפה חותס ולא השליטה צצגדיהס וצטרס שלא יצוה דרסי וצוון צכהנים המסוחים, והנשיא חמר כי הס מתו צעסרים חמות וצחו מישאל ואלסן צרסות ויסחוס.

כל מפרסת פרסה, דע כי נתחלפו החכמים על סימנים מהס מי שחמר כי הס שנים, והס הנשיא והמלמד יפת ז"ל, והזקן ר' יוסף בן אברהם יר"א חמר כי הס ג' מעלות וכו'.

ובנבלתם אל (sie) תבעו אמרו הרצנים כי הנצלה היא חשר קצנה עור וצטר ובידים ועסס, ואינו תמהתי ע"ז חס יהיה העור לצד תסור, על צדויהם חינו צצנה, ודע כי חנו מלאתי צת"כ כי צדויהם צצנה מחולפים כי ר' יוסי הגלילי חומר

ר' יעקב צויוסף חלקרקמני, ומוסף עוד לחמר סזה הוא רחיה על סבלות סיורסו (Sin Beweis selbstständiger Thätigkeit.) חמס צהיסק זה מסובל צסירסור לא היה כלל וכלל, כמו סכתצנו סנבר רק אחרי הקדמונים שהיו גס סיורסו על סנ"ך מלא מסיורסס אחריס סמציחס צמלר'. צצר חר ד"ח) לא סחינו מזכיר סמות חמרס, וכן כל צדויו נבד דתי סורלרים והיסמעולנים והרצנים כולס לקוחים מסיורסיהס של רסצ"י ר' ופת צמקומס.

י' עיין נספח זיין הערה ח'.

וכו' ואמר ה' עקובה כי הנזלה אשר קצלה עלמות ובידים וצטר, ור' הקרקסאבי הציח
 כחיה מנולת זהמה, והיה אשר קצלה צטר ועלם ועור למען כי יתכן שיצד עור הצמה
 ותחיה וכו' ואשר אמר על רבנו עגן ע"ה כי הנזלה סס לבוסס צכללו ואס יכרת
 מקצתו וצטל ממנו הסס, אזל עגן ותלמידיו מחויבים הטמחה מכלל החתיכות כמו
 העור וחתיכה מן הצטר וכו' ואמר רוב החכמים כי יש לעוספת המותרים סימנים וכו'
 ור' עגן ראש הגולה אמר צ' סימנים אשר ישאף מיס ויהיכלי אפרוחו וכו' ור' עגן
 ור"א חקר את התרנגולת למען כי מלא שמו צלטן ארמית דוכיפתת וכמדותה לו כי
 היא דוכיפת, ואינו כן, ושמעתי כי מלך הרמלי היה אומר כי התרנגולת היא
 מוקרצ צמוצח והיה נשבע ע"ז הכשרון כי תיריס היא התרנגולת ⁽¹⁾ והשמרונים כן
 אומרים וגם פיומי אומר כן.

ואמר ר' יעקב בן יוסף הקרקסבי יר"א כי הגרבורים כמו הפוליס והאפוניס
 וכדומה להם הם ויזללו צמים חח"כ ייצטר לו יקצלו טמחה והדרך אללי צחלוק
 וכו', והצב למינהו וכו' פיומי כי הרשונים ירלו צמין הצצ צ' כפות האחד מהם
 סקנקול ⁽²⁾ והצ' חלסמנדל יענה סלמנדרה והוא מצ"ח יולד מן האס ויחיה צה ואס יריח
 ריח האויר לה יחיה, וזה חטח כי הודיע כי הצצ למונו הוא מהסרן הסרן על החיץ
 כמו החולד וכו' דע כי אס שהיה החלוק הורה צצית סני ויד הרצנים מנלחת והס
 הידועים בפרושים, ויד הקרואים נתחלטה והס הידועים צרוקים כאשר כתוב צספר
 יוסף צן גריון, ⁽³⁾ הודרוס והיתה הסרית שלהס, והולם האמת האומה היתה סומרת
 הסרת ח' סרנים מיולתס וכו', ואמר פיומי כי הארצה חייס מלטרבים לא צזוחה ונח

⁽¹⁾ עיין אשה"כ סימן ל"ח שם הוא אומר צזה הלסון: עמד זה
 אצו עמדאן צימי המלך ארמלי והעיד מלך ארמלי זה צעדו כי
 אצו עמדן עמד צצית המקדס ונשבע כי הזרזר הוא אלדיך ממניני
 דגאגה (צמדס דגוניא, ואלל דוקעס מיטטהיילונגען לך 30 דגיניא) ודיך
 יחדיו (אלל דוקעס צהכל יחדיו) ואמר כי היה נקרצ צמוצח אלסיד ע"כ,
 אשר יסתור דצרי צעל העשר צאיש הנשבע שהוא לפי דצרו המלך ארמלי
 ולפי צעל אש"כ אצו עמדן ע"פי עדותו של ארמלי, והנה לפי דצרו הזרזר
 הוא התרנגול והוא סס כולל לכל המין יהיה מאותן הקרואים צעדרי דגאגה
 או דיק שגס הוא הוצדים אותו צצגדאלד דיג ומהפלא שצעדרי נקדא התרנגול
 ג"כ צרצר מלה דומה לצרזר, תז"ל עצ"ס צאגרונ, זרזר מנתים זרזי אלחקיון
 אי מזרו אלחקיון וחי ערביה יגו אנה אלדיך, וקיל מטוק אלחקיון מן
 תראדף זר זהצ ואנה אלכחל. רלונו: זרזי המתנים (שרס זרזי צלתי כמלא צעדרי
 מליס הערבים אך זרזר ויש לו ג"כ מוצן התנועה) רלה לומר מזזו המתנים
 והוא ערזי ויתכן שהוא התרנגול, ד"ל אָזיר המתנים כדף לזר זהצ והוא
 הדבורה, ויש לסיס לצ שכאן הוא אומר שעגן מלא שמו בלשון ארמית
 דוכיפתא (אשר צאמת בס דז"ל צגטיון דף ס"ח כך דעתס שתדנגול צדא הוא
 נגר טורא תדגוס של דוכיפת ע"ש) ולהלן הוא אומר: וא"ת שמעתי יקרלו
 לתרנגולת בלשון ישמעאל העמוק דוכיפת. והנה אל זה המלך ארמלי או
 אצו עמדאן כיון צעל המצחר צפ' ויקרא צאמרו: ולא נסמך על צצועת מן
 שאמר כי התרנגול היה נקרצ ע"ש, ואינו יודע למי כיון צמלך ארמלי או
 הרמלי וסס זה נזכר צמדס (עיין ערוך ערך ארמל, וס' אמורת ודעות
 מ"ז) למלך אלל שאינו שייך לכאן, ⁽²⁾ או סקנקור הוא מין (Stibische)
 צאדן מלרים, והסלמנדרה ידועה. ⁽³⁾ נראה שחסרין כאן איזה מלות.

קצון חזל הוא מותר, עכ"פ לא יחבל בחיים והוא מתנועע.
תזריע נאמר על דעת המלמד ר' יפת הלוי נ"ע וכו' והחלוף בין המלמד יפת
ובין זילתו כי המלמד אבוכלי יפת יאמר כי הזנב הוא חסר לא תנלל
יום הח' כולו בלא רחוק דם וכו'.

קדושים ששטבו הוא שצחו למר ופסטים כל שהוה מצעני חיים כמו אלבר הוא
סערי הבהמות והשער והספן צפסטים המוך וכל שהוה למחוס כמו המוך
וקנז, ונחלמו המלמדים צמשי חמרו מקלטה שהוה מצע"ח כמו הלמר למען כי הוא
מין תולעת חסר הוא מדוד התולעת והוה כמו זולתו מן רעוזה של צע"ח.
דאיש כי (sie) ישכח את זכר, דע כי רחיתי צספרי החכמים וכמדומה לי שגם רב
סעדיה ספר צעזר הרצנים כי חלקו זה התשפט לב' חלקים וחמרו מי ששכח
עם נער צן ג' שנים עד שיושם לו ט' שנים חייז מלקויה, ומן ט' שנים עד שיהיה צן ו"ג
יהרב העושה לצד ומי"ג שנים ויום ח' עליו הכתוב חומר תועבה עשו שניהם, ומזה
הדבר מחזיקים יודי מרעים.

אמור נצלה וטרפה אם חמר אם יהיו הבהנים בכלל ישראל נצלה ז' האזהרות מה
הולך לומר כל נצלה וטרפה לא יחבלו הבהנים, נאמר על דת הלוי יר"א כי
יכשר לישראל לחכול נצלה וטרפה צפת המלור והמלוק, וחוק לבהנים וחמר וחע"פ שיש
התר לישראל על מקלת הפנים, על הבהנים חסור עכ"פ, ועל דת הגש"א כי חסר חסר
על ישראל הם המתים וחמר חסר על הבהנים הם צע"ח צחולי שלה הנע המחבלת
צלוחס צפת השחיטה ותלח רוחם וכו' וחמר פ'ומי כי אם תהינה נצלה וטרפה
חסירות לישראל מה הולך לחסור על הבהנים, ונאמר שלה נחשז כי חכילה נצלה
וטרפה לא נחסר חלח על הטהורים, חזל הטמאי' חיינס חסורי' למען כי הם טמאי' ומשמחים
יהודיענו כי חכילהם עון וכו'. חותרו ואת צנו לתצ"ח, חס חמר חס יעבר חיס על
המורה תחסי החכילה? יוסף הקרקסני חמר כי חכילה כל דבר שנחסר מעשהו הוא
יותר חמור ממשעשו ועל זה הדבר מה ששחט מהם חסור חכילתו, ודוקן חמר כי כוע
חסור שחיטת הבהמה, תגוש 1 חסור חכילתה.

וספרתם לכם וכזר דבר הפיתומי על מחרת השנת וחלק את השנת כמו שחמר
צספרו הידוע **אלתמיין** כי לא תלח השנת מחדד מה' פנים, חס תחלת
שנת צגנה חו צפת הקליר חו נלטוה צו העס, ולח שמעתי כי אחד מן החומה וחמר
צפת הקליר חס ויקלר קודם הפסח שיספרו הימים כי חס חיס אחד ושמו **בכתאן** (2)
ולח יכשר שתהיה האמת עמו כי הוא יחיד על זו הדת.

שלח והמלמד אבו סרי חמר חוץ לתת התכלת צתוך הליניות ויבדלנו וכו'.

בלק וליס בלגדי'א (3) יולח ממקום קסרון.

פנחס ודניאל ק'ומסי יתן לנת שליטת הנחלה ויקח זה מן הערכים, ולח כן הוא,
את נחלתו לאחיו ואבו סרי חמר צין אחיו מחציו צין אחיו מחציו כי
סתם חמר וכו'.

ראה והספרדי אמר למה הולוח החרגת צמלת הנקנות? אמרתי לו מסני שיש לה
סני סימנים זכרות ונקיות ופעמים יזעו ופעמים תלד כי הוא רוצע ונדע (4)
כל צפור שהורה חזל צבלות י"ח כי לא נחבל חלח תור וצן יונה, ומן הקדחים חומדים
הלח וסונו חל קצון ישראל כי יתקצו צנדולן חל צתי ישראל וירוסה סן
ידיהם כי התדננוליס טסורים, וחס תחמר ישמעתי יקראו לתרנגולת בלשון
ישמעאל העמוק (5) דוכיפת, חמרתי לא יכשר שנקח מצעלי לטון נכרית רחיה על

(1) עיין לעיל דף 76 בהערה 2. וצעל האדרת דף ע"ג ע"א חומר:
ומנה שיש לחקור וכו' ונאמר שהחכם ד ישועה חמר צס' חולל הנחמד שאיש
אחד מצני ישראל היה ושמו בכתאן והיה מוסמין זה החב חל הקליר לצד לא
זולתו וכו'. (3) וצאגרון הדצ"ח: וליס מיד כתים, מלכני בצים כלהא
שלגדי'את ודראמין (4) עיין הדצ"ע לויקרא י"ח ו' והמצחר סס. (5) עיין
למעלה דף 84 הערה 1

תוה"ק כי יש לנו דברים מותרים, בלשון סורגלני ידוע אסורן כמו תפוחים הַזָּרִי
ולא נגזר אותו מן חזיר, וכ"ש כי השמרונים ומקלת הסותנים יאמרו כי תֹּזֵר הוא
תרנבל -

שופטים ד' הוא נחלתו, ומתנות הכהנים ל"ח, ואדוננו דוד הנשיא בן בעז אמר
כ"ט, והרצנים אמרו כ"ד.

תצא לא תחריש בשור ונו', עלת זה כי זה חלש זה חזק, (1) והרצנים אמרו לא
תשכז עם אשה נכרית שו' לולא חרשתם צעבלתי וכו'.

לנכרי תשיך, והספרדי אמר למה נתחלף זה אות למ"ד מכלל למ"ו העוורה
ורחשו פונה (לחורג 2) אמרתי לו כי זה תמנז חל הנכרי.

לא תחםם ש"ב טרם דישו, והספרדי אמר ילא השור הוא רחוי בחסימה
משום שלא יטמא צרטיבתו וזה צנון חז לכל הסורים.

האזינו כמות עמדי והספרדי אמר כמו כמים יכסמו (3) .
הברכה לפני מותו קרוב לפני מיתתו והוא צחותו יוס, והספרדי אמר קדם מזה

חס קרוב וחס רחוק.
ישפוני ש"ח והספרדי אמר ושפוני ישזז חל הצתים הנאים שגח' צצתיכם ספונים (4).

אלחי קדם לח' ושתנה ולא ימות כי הוא קדמוי לכל הקדמונים, והכותב זה הספר
כלומר המעתיקו החליף מלת ימות במלת יפעל. (5)

ט

החכמים הנזכרים במ' הפתרון לר' יעקב התאמני ראש הישיבה בר'
משה הנפטר בשנת ד"א תשי"ח ונקבר בקברות קה"ק קלעא. (6)

לא תצערו חט, גם לחנוני ידענו כי הצער הוא מלצות המלכות וכן אמרו הראשונים
לצות מלכות ורצנים חסר חחת וכו', (ד"ח ע"ח) ויש צעור חצור, כמו ויהי
הסנה צוער צחט וזה פתרון סעדיה אלפיומי המחליף וכו' (ד"ה ע"ח), והוא
הזקן אבו יעקב יצחק בן בהלול (7) תס"עס ימלא רחמים וכו' (ד' כ"ד ע"3), עתה
חלל השלולת אשר ישאלו חכמי הרננין וכו' על מחרת השבת וכו' צתר יומא טזח וכו' (ד')

(1) גם בני מקרא דורשים טעמי המלוות. (2) ז"ל צעל ת"ס: דלית
צקלת ספרי תורה לודת הלמ"ד הזאת הפוכה כזה: ל. וצאשר שהא"ת ומ"ש לא
הזכירו מזה כלום כדאים הם לסמוך עליהם שלא לשנות לודת האותיות
הקדושים ע"כ. ומכאן נראה שורה משונה זו קדומה היא. (3) וכן פי'
הרד"א צאגרונו. (4) וכן פי' הרד"א צאגרונו. (5) אלה הדברים הם
מהערת המעתיק ש"מלא צכ"י שהעתיק ממנו תמורת מלת ימות שכתב צעל
העשר את מלת יפעל כעין תקון סופדים כלפי מעלה מן המעתיק שקדם לו.
והוא החזיר הנוסחה הישנה למקומה. (6) כן כתב ידידי הח' דא"פ כי, סכן
הוא דשום על מלצתו צקלעא ונקרא ד"י התאמני ע"ס העיר תאמאן השו כנת
על חוף (Bosporus cimmerius) מנגד לעיר (Kertsch), וקלעא הוא
עשופוטקלעא בחי' האי קריס. (7) כן הוא צאש"ס הכדפס ג"כ, אצל צאש"ס כ"י
צצית עקד הספרדים של הקי"רה צוויען: ככתב גהלול ככל מקום צבימ"ל וד"י
זה מוזכר תמיד צסמו ושס אציו, אצל כשזא אללו אצו יעקב סתם הכוונה על
ד' יוסף בן אברהם הרואה שלהלן מכנהו אצו יעקב חסימא וקוראין אותו
ג"כ בלשון סגני נסוד הרואה והוא המורגל, (עיון הערות הערה י"ד).

כ"ז ע"ח), וזה פתרון המלמד אבוסרי הכהן (דל"ט ע"ג), וראש הגולה ימלא
 רחמים (עגן) חייו המילה להיות במספרים כלל כי הציח רחיה מן חרבות לוריס וכו'.
 רב פיומי עם חבריו הפירו חותו, מענה צת אחרת וצת חח, וחמרו חין מקסיין
 צעירות וכו' (דף ס"ז ע"ח), וחמר פיומי כי אשר חמר חלצו החליות תמימה פתורו
 והחליות תמימה כמו ולקחת מן החיל החלצו והחליות (דע"ב ע"ג), ועוד חמר פיומי
 קושיה 1) אחרת כי כן חמר חיש שחחו המיוס כי זה זולת זה וכן חלצו החליות והזולת,
 נחמר לו זה לא ידמה עם אשר הצאת וכו'. וחמר אברו יעקב הסומא כי חין לנו
 עקר מן אל יאל חיש ממקומו ציוס הסציעי ולא יתלה עליו דבר ממנו כן הוא דבור
 צעד המן עליהם וכבר הלך ועצר וכו' (דס"ג ע"ח), וזה יחזק דברי המלמד הכהן
 אבי סהל 2) יר"א ואם לא ימלא החצו צחשיתו וימלא צעסור נחש חו למטה
 יקרא חדש חצו כן יתכן גם המולד והסופה עומדת לכן חמכנו כי ההתקף חזקה מכלס
 נגד הרחיה וכו' (דס"ה ע"ג).

א"ש ר' לוי הלוי צן אצו עלי יפת צן עלי הצלרי מכונה אברו השאם ג"כ
 מצעל המצחר צפירושו לפ' צל צז"הל: והרצ אצו הסס ז"ל חמר כי
 מנהג התנאי וכו' וכן הוא מוזכר כך צס' מקדאי קדש צין הזכרונות של שמות
 מחכמי הקראים (ע' הערות ה' י"ג) אשר חין להחליפס שניהם דלוי אצו
 השאם ר' לוי ואצו אצו עלי ר' יפת עם אצו עלי וצנו הידוע אצו השאם
 המזכרים חיה פעמים צס' נעימות לר' יוסף הרואה שמכנה את זה האחרון
 זקן בעלי הדעת (ע' הערות ה' י"ד) טאלה הס חכמים עדציים מייסדי
 הכתות הנקראות אלגבאיייה ואלבהשמייה הנגרדים אחרי אברו עלי מחמד
 בן עבר אלוהאב אלגבאי, וצנו אברו האשם עבד אל סלח סהיו שניהם

מכת מעתולה אלבצרה (עיון עליהם ודיעותיהם על הסס יתע' כתאב
 אלמלל ואלנחל להערצי שרסחאני לר' נ"ד), ונקרא מצעל אש"הכ (דף ל"ח
 ע"ג) לוי הלוי הנודע שיק צן סעוד (עיון מקדמא שלו נספח ה', והערות
 ה' י"ד), והנה כפי מה שכתב ר' לוי צצור צמעוצרת ופשוטות חמד ספרו
 זה שנת של"ז לקרן זעירא טהיא תסס"ז ליצירה, אתנס להלן הוא אומר:
 ואני חרחה לצחר דרך אצי יר"א צידושות וכו' חמר יחוייבו האל וישמרהו
 וכו' ומצרכו א"כ צצרכת המתים יר"א וגס צצרכת החיים יח"ו, אשר אחת
 עתן הוא צודאי טעות אס לא שנאמר שצרכת יר"א היא כאן ג"כ צצרכת

1) כלומר הוקט אחר, ועל פתרון הגאון האליות כאלו כתב והאליות כצד
 השיצ הרצ"ע צפירושו מדקדוק הלשון. 2) לעיל הציח המלמד אבוסרי
 סכהן וכיון צו אל ר' סהל צן מלליח, וכאן המלמד אצו סהל יר"א כיון צו
 לאצו ר' מלליח, תדע שהוא כן שהרי מצרכו צצרכת המתים ואילו ר' סהל
 צנו היה עוד צחיים צעת כתוצ ר"י התאמני את ס' הפתרון, ור' מלליח
 מוצא ג"כ מצעל אש"הכ דף כ"ה ע"ג צתואר סכהן משכילי, חף דף ל"א
 ע"א כשמציח סכהן המלמד הגדול מלליח אצו אלסרי חין ספק שהוא ע"ס
 וצ"ל אצוסהל אס כיון לר' מלליח והמעתיקים לפי שהורגלו צרוצ לכתוב
 אחר סהל צן מלליח מלת אבוסרי כתצוה גם אחרי מלליח גרודא.

החיים כמו שמלאתיה על המעט מיוחסת על החיים לע"פ שרובא דרובא היא צרכת המתים (ומהתימה על הח' לונן שהוא מונה אותה דק צין האינפיהימיען צעד החיים (Zur Gefch. und Lit. S. 455) אולם אם נניח כך היה ר' יפת מאריך ימים מאד, לפי שראינוהו משיב לרס"ג עוד צחייו (נספחים נ"כ' צהערה ולד ל"ז) ואם נניחנו אז עכ"פ צן כ"ה זה לא היה אחר תש"צ לאלף ה' שנת פעירת רס"ג, א"כ היה צשעת כתיבת ר' לוי צנו את ס' המלות לכל הפחות ל' שנה. מה שלא נוכל לחשוב אלא צדוקה, כי חוץ מן השיצה המופלגת כזו צנוהג שצעולם לא יתקומם לעיד לימים נגד הרס"ג שמשעי תקפו ובצורתו מלא אז הארץ, אכן לעומת זה יש לדעת גם זאת שעכ"פ אחרי ר"ל תשמ"ח היה ר' יפת עוד צחיים וכתב אז פירושו על דניאל, כי הנה הוא אומר שם שדעת קלת הקראים צחסצון הקץ שפתרו אלפים וב' מאות שנה מיליאת מלדים ועד זמן הקץ היא צעלה, מפני שכבר עזרו שנים מן הזמן המובצל שהוא ועוד לא צא (ע' לעיל נ"ד 81) וכשתחזר צ"א תמ"ח שהוא זמן י"מ עם צ"א וב' מאות ילא לך ד"ל תשמ"ח, והוא מדבר מוזמן זה כמדבר שכבר עבר, וכן עמה שמיא צפידושו לפ' אומר מאמר מדצ ה"ב היה משמע ג"כ שהאריך ימים מאד (עיין צהעדות הערה ו'), ועמה שמראה עוד על אדיכות ימיו של ר' יפת הוא הצאתו צספרו עניין תפלה 1) את הקרקסאני 2) ור' דוד צן חסין שניהם צצרכת המתים אשר הראשון היה תלמיד תלמידי הרואה צן דודו של ר' יפת (עיין הערות הערה י"ד) והשני גם הוא צן לצן דודו כי חסין אציו הוא צן משיח הקדש צקקש להחוכה עם הרס"ג (נספח ב') וגם החוכה עמו (נספח י"א), כי הנה צצדוד צהקצלת התפלה הוא אומר וז"ל: "לא שמעתי אחד מהאומה שיאמר צזה שיש צין צני ישראל חלוק כי הוא המקדש אצל כולם פה אחר יענו ויאמרו יחד שהוא המקדש ואליו יתחייב לסיס פנים ולהסתחות, ולא ראיתי כ"א בכחאב אלקרקסאני יר"א כי הוא ספר בעד מי שיחיה 3) כי הוא היה רואה כי מקום התפלה הוא בפאת מערב, ובי הוא רואה בעד מי

1) כך הוא התחלת הספר: זה עניין תפלה לרצונו יפת הלוי המלמד הגדול נצ"ע, זהו החרו עשה אותו מעתיק הספר והוא רצונו שמעון המלמד עשהו להלל ולספר הכז וכה ענה ואמר: שמתני פני ורעיוני לכתוב צתפלה המעלה, מפי החור ממחרו חירו עינים מהפלה, עזויו ורצויו שמעו צעללה, אלה הרבישו כי רבינו יפת צתפלה עליה, ביצו ורצו לרצו ולישר ולישר הולכי מעולה, בקול גדול השמיע דצרוו צני ילכד צמכסלה, נרו החיר חוסנים עשרה וכלם צסם וצעלה, מרוד וירחה נחה ללוואה צעת שרף מרצה. רס לו (צב"י לא) יענה ולא יענה כי צקשותיו צספלה שחלה, דרך לכל אחד מהם צעלה חיובתה יש לה, במה ומה עתותיה וחומת ישראל מהקצנה. דעו עתה גם מקומה אשר שם נחה התפלה, חוצה למשכיל או לביול התפלה מה גבולה, זאת נחה צלשון קדש או צכל לשון מלולה, קריחתה צמה ישיגי ומה היא, וחנה היא, וחיון היא, צבעורה, צשחר, צכריעה, צקודה, צפרישת כסיס, נשיחה עינים, שחת פנים, שפלות פנים, השפלת עטר, תחנה, שועה, נפילה, חנה כולם צתפלה. וסירסס הכז רצונו יפת הלוי המלמד הגדול יר"א, ע"כ הלעת המעתיק, ומעתה חתחיל לכתוב דצרי המלמד הגדול הכז ר' יפת הלוי כ"ע, הדבור צתפלה הוא על עשרה חוסנים האחד צחיוצ התפלה וכו': 2) וכן הזכיר אותו כפי הדעת הח' מונק נוי (Jsr. An. 1841 S. 76) ג"כ צפירושו על החניך, וחזוכי לא פנסתיו שם, וחזלו הוא צחלקים סלה היו לפני, אך זה הסירוס חינו נר' יפת כ"א למחרת שקצן מהקדמונים וצחו צו קלורים מתנו ומאחרים (עיין הערות ה' ו"ג): 3) האיש הזה שהקרקסאני מספר ממנו היותו רואה מקום התפלה צמערו הוא משוי בלבקי והוא

שיהיה במצרים שישים אחוריו אל ב"המק וכו', וצדוד על מה היא
 התפלה אחד דצרו על חצוהי התפלות ליקוטים מתוך ס' תהלים ונציאים
 שהיו נהגים אללס אומד צ"הל: ויש להם (לקלת בני מקרא) בהבור בתפלת
 יו"הכ דברים יאריך פירושה וביאורם, אך בסדור אבו סלימאן דוד בן
 חסון ירח"א הוא הכנים בתפלותיו דרשות ופתרונות וראיות על הדרכים
 ר"ל על הדתות, ותשובות על הממרים ולא יוכלו המומרים אשר אין
 מדחה מן התפלה מהם בקר וערב אשר עליו אין להוסיף וממנו אין
 לגרוע וכו', עכ"ל אשר זה המאמר האחרון מציא ג"כ צנו ר' לוי הלוי צס'
 המנות מלה צמלה (עיון להלן לד 92) ושלכן נכנס הספק צלצי שאלוי מיוחס
 צטעות ס' עניין לתפלה מאת מעתיקו לר' יפת הלוי תחת היותו לר' לוי
 הלוי צנו וכעין רגלים לדצד הוא ספרו של ר' לוי צקדוש החדש שנמלא ממנו
 צ' פדקים אללי כ"י המכונה ג"כ עניין קה"ח ור"ע עוד.

החכמים הנזכרים בס' המצוות המיוחס לאבו השם הוא ר' לוי הלוי בן הר' יפת הלוי נ"ע.

והפלא המופלא מן סעדיא הפיתומי כי הוא מנע הקרחים סיפתרו ולמועדים
 ימים טונים וכו' ורגזי והרגזי מדנכיהם כי חשצונם על היחא ורחא תולנת
 הלצנה, ורחולס סעדים הפיתומי חמר צעצורם כי חשצונם קרוב למולד רחינו צממת על
 המולד וכו' (ד' ע"ג) וחשר נשחרו הט דרך היעוד ודך צעלי המולד ודך
 הקרחים וכו' (ד"ז ע"ג), זה דצד סעדיה הפיתומי ומלחו לצו וטען וחמר כי תחלת
 שרחה זה הדצד היה מעצור חרתו וכו' דע כי העיל לנו מדצדיו זה כי הוא דצד חדש
 ולא ידעוהו חצותיו ולא חמרו צו חממו המעתיקים וכו' (ד"ו ע"ח), דע כי המלמדים
 והסותרים חספו דצדים הכזה חשר הם נמלחים צמטנם וצתלמוד, וזכרו מה שזכר
 רב האי ראש גלות ישראל מן הגרמת העבור ואשר הוצרך אליו (ו וכו'
 (ד"ו ע"ח), וחש צחצו סנדצד על כל טענותיו על ההעפרה וכל חשר עליו (על הכס"ב)
 מן הקטיות נטרך לספר מוסרד, כי בן חמר הפיתומי כי הפודות לח יעסה זה
 הסקס כי ספרחים ודופות אחרי העיקרים, ודצדי הפיתומי כי החלוף היה צין
 התלמודים כי לח חמדו צצור (2) ומנע סיהיו דצדיהם חמת וחוק ידמה חרתו לחלוף
 הקריחה חשר הוא חמת וכו' (ד"ח ע"ג). הדצד צמיתו הסנה, נפרדו ישראל צזה
 על ג' חלקים, הח' הם הכצנים צעלי המולד חשר יעשו על החשצן ורחא קרוב מן
 חלחעתדל (3) והוא העת חשר תצוח השמש צמול טלה ולא ודצרו החציו עם רחש
 הסנה סלס, ורב' רחם אנשים בארץ שנער מן אחינו הקראין יעשו על
 אלחעתדאל בלבד. ואולם יש להם תנאים זולת תנאי הרבנין ועל בן
 הפרדנו אותו מהם, והחלק הב' עשו על החציו צלצד ולא דצרו חלחעתדל והסליכו
 חוחו על עיקר וכו' והדורות החחרונים מן הכצנין עשו ע"ד החשצון וכו' (ד"כ ע"ג)

אחד מן החנשים סקמו צומנו של ענן וצדחו להם דצדים וסוררוסם צתורה כפי העולה
 על רוחם (עיון צנים) חשר אחד מן הדצדים סחלוף צו המנהב הקדום הוא כפי ססור
 ר' דוד חלמקמן חלל חסה"כ (ח"צ ל"ח) שחיוצ הסתחויית התפלה צמערצ וחחריו
 צמורח: כזו דינו ודתו כל מי סהיה צמערצ וצ' צרים יסיו חחריו נגד התקדש צתפלת
 ערצ וצקר וצתרים, וכן ערסום עד היום הזה זמין עכ"ל, וכפי הנחה יסד הצלצקי
 דעתו זו על היקטק סהיקט התפלה חון למקדש לתפלה צמקדש סהיתה לסחת מערצ (עיון
 חדרת צענין תפלה ס"ג). ועיון צהערות סלה ח' Delitzsch לם' ע"ח (Ann S. 316, 322)
 שממקום אחד המועתק מתוך חולר נחמד לר' טיזיה העוצד חלל ח' חונן נ' משמע
 סמשו צלצקי נתלכר צסוף ימיו.

(1) עיון הערה וי"ו. (2) רומז למאמר משדכו תלמידו צ"ס וצ"ה שלא שמשו
 כל לרכן וכו'. (3) צכ"י חלחעתדל וכן עוד להלן צ' פעמים, ור"ל שיווי
 היום והלילה (Aequinoctium).

ולפי שידענו הנדות הראשונים כי הם יעשו על הירח ועל הארץ אחרי חרצן צית שני, והקראין אשר בארץ שנער ובשאר המקומות הרחוקות מא"י רדפו אחרי הרבנין צעזר שמלחו המעצרות שלהם תמימות צמצות העתים וכו' (דכ"ג ע"ח), ודבר מי אמר מן הרבנים החדישים כי לא יכשר מן הקראין לעשות על מלת חציז מפני כי מלאכו הכתוב חומר וחזקה אל הגולה תל חציז והוא סס תקום כמו תל חרשא (1), הוא דבר רחוק מחוסנים וכו' (דכ"ד ע"ח), ומקלת חמנינו העציר '3' שנים מעוצרות מדוקקות כמו שיהיו '3' חדשים מלאים, וכן יסיים ב' שנים פשוטות (2), ולא שמענו כי זה היה על דרך אחינו המעצרים הלח השנה העשירית מזה המחזור והשמיניה עשרה ממנו, והוא שנת שצ"ז קרן זעירא (ד"ח סס"י לזירה) (דל"ב ע"ג). הרבור זמילה שצפת, קלתס הסמיך על קצון האומה וטען כי ראש בליות ישראל (ענן) יר"ח היה ימול צפת אשר המעשים צו חסורים והוא זמולחי השנת אחד ציחת השמש, והיה עושה זה צעזר להיות הרפואה צחול, ועס זה כנר שמעתי כי אנשים צמקוס שמו היות וצמקומת אחרים לא ירחו להמול שצפת חלל יום ראשון ועל ספר האורים (3) יר"ח זכר כי מקלת החמנים לא יכשירו עשות המילה שצפת (מ"ח ע"ח), הדבור הי"3 צוכרון סמיכות הראיות הקראין זה השער וכו' ונתלר זאשר (צכ"י כ"ח) חמר צמטון ויצער מבדיש ועד קמה וכו' וכי זה ממעסה שמשון, שח' צתחלה וילך שמשון וכו' וכנר חמר להס סעדיא כי חמרו ויצער מבדיש יסוד אל החס מפני כי החס פעס יולח זכ"3 ופעס זכ"3, כמו כי חס יולח, תחכלהו חס לא נסח, וזה הדבר מושחת מ'3' חוסנים ח' מן חמרו וילך שמשון וילכד ויקח ויסן ויצער חס וישלח ומן כללס ויצער מבדיש וכו' והיה טוב לומר ויצער חס כי כן דרך הלסון, ואתה תדע כי זה החיס סס והיו לחותות סז על הירח ועל הלילה צעזר החזור, והיה פה חייז לשום וישלח צקמות פלשתים ומעסה החס, והחס סס חותו ומעסה שמשון יתחייז כמורו ויצער מבדיש להיות מעסה שמשון וזה כולו נלו, והחסון השני והוא כי לא חמר ויבְּעַר כחמרו ויבְּעַר סס חס ד', חלל חמר ויבְּעַר מעסה צולתו וכו' (כ"ח ע"ח) (4), חלל כנר היו צהס

(1) זה דבר הדס"ג כמו שידענו מעקוס אחד והמחצד קורא לת דלות הרבנים האחרונים צסס דבנים חדשים צעזר שהחליפו הראיה לחצון. רא"פ. (2) זהו הרוש שלל שמענו שהיו צעלי עקלא עושים פעס ב' שנים פשוטות צזא"ו ופעס '3' שנים מעוצרת צזא"ו. (3) עיין הערות הערה ד'. (4) לירידי רא"פ כי' ה' כוסחלות שונות כ" מפיו הראצ"ע על התורה (הא' מהן כתובה שנת בום"י, ה"ח ל"ג, צידי ד' יוסף זן שצתי קליווני) וגם פיו' אולר נחמד על פירושו מר' עשה צד יעקב, ולפי שלכה להוכיח שמה שזא צפירוש הראצ"ע על פסוק לא תצערו חס "והוא יכפיל סכר הבאון שחצד ס' ככד להסיב תשונות וכו' הוא הוספה שהוסיף מעתיק אחד מדעתו ושא"ס שהדס"ג חצד ספר כנר הקראים כנר של שצת, הולרך להעתיק מתוך הנוסחאות האלו דברי הראצ"ע על פסוק הכ"ל להראות שיכוויס ומתוכס אמתות דעתו הכ"ל צזה, ואע"פ שכל צכיינו כופל מפני סהר' יפת ז"ל מציא צפירושו לפסוק זה ולפסוק שצת ימים תעצד דולתחן דברי דס"ג צמאמר לרוך ממנו ולומר סס: וכנר טעה הפיתומי צמה שחצד שאמרו ויצער (ד"ל ויצער מבדיש דשמסון) הוא פעולה שצבה אל החס וכו' (וקד גפל אלפיומי פי מא זעם אן קולה ויבער הו פעל מנסוב אלי אלנאר) ככל הדדים מעס שדבר ד' לוי כאן ועוד יותד הדבה חון מן המאמר הארוך שמציא ממנו אשר מכל זה הוא צדוד שחצד ס' כנר של שצת, מ"מ עכ"פ כנר ראוי הוא ירדי הכ"ל לתס"ח על העתקתו דברי הראצ"ע מן הכ"ל הכ"ל, עה שאיני מתמין לתתס לפני הקורא צזה.

(זהראשונים) חנשים אשר היו חומרים כי מחרת שנת יום ראשון כדבר קרחין כאשר חמרו שלא לקיים דבר החומרים ענרת אחר השנת והם הציתוסין, וכבר זכר אלפיומי

בנוסה א): והגאון אמר כי אלה הדברים על ענין מלות שנת צעזר שהוא שקולה נכד כל המלות או צעזר מלות או צעזר מלכות, ועם לא תצערו אש וגו', צעזר שהכונים ידליקו האש ויעריכו הנרות שנת או לאסור הדלקת נר שנת כי כד אמר מעשה מאכל, והנכון צעיני כי אלה הדברים וכו' ועם לא תצערו אש צעזר שאמר צפסח אך אשר יאכל לכל נפש, אשר עתה עשיית מלכת מאכל נפש שנת כי לא יעשה מאכל כ"א צהדלקת האש, והאל יכפיל שכר הגאון שהשיז תשובות צדורות וגמורות על הדקוקים האוסרים נר שנת.

בנוסה הב): ויאמר הגאון כי אלה הדברים וכו' או צעזר מלות מלכות, ועם לא תצערו צעזר שהכונים ידליקו האש ויעריכו הנרות שנת או לאסור הדלקת הנר שנת כי כד אמר מעשה מאכל, והנכון צעיני וכו', והאל יכפיל שכר הגאון שחד ספר נכד להשיז תשובות גמורות על הדקוקים החולקים על קדמוניו ז"ל.

בנוסה הג): ויאמר הגאון כי אלה הדברים וכו' כנ"ל, ועם לא תצערו צעזר שהכונים ידליקו האש ויעריכו הנר שנת, או לאסור הדלקת הנר שנת כי כד אמר מעשה מאכל, והנכון צעיני וכו' והסם יכפיל שכר הגאון שהשיז תשובות גמורות על הדקוקים האוסרים נר שנת. ובשלושת הנוסחאות הנ"ל נמלאו דברי השאלות והתשובות שהיו זינו וצין הדקוקי צעינין הדלקת הנר זליל שנת וחומס בנוסחא א': והזכרתי אלה הדברים צעזר שיוכל האדם המצין לפדש הכתוב לטעמים דרים יצין דבר ע"כ אנחנו לדיכין דברי קבלה לכל המלות וכו', וצ' האחרות: ע"כ אנחנו לדיכים דברי כל המלות לקבלה ועקרת ותושז"עפ כאשר החלתי צספר הזה.

בנוסה הרביעי לא נמלא דבר מדברי הגאון ולא מן הפלפול שצין הראצ"ע לדקוקי רק: אמר עתה לא תצערו אש לאפות לחם ולזבל צער כי האש לורך לכל מאכל, והגאון ד' סעדיה חדר ספר נכד תשובות על המכחישים על נר שנת על קדמוניו ע"כ, ובנוסה ה' נחסרו צ' דפים. ובעל אולד נחמד מציא שני מאמרי הגאון מצ' נוסחאות וצאד אותם וז"ל: צ' נוסחאות מלאנו, האחת: צעזר שהכונים ידליקו האש ויעריכו הנרות שנת בא לאסור הדלקת הנר, והשנית צעזר שהכונים ידליקו האש ויעריכו הנרות צסס או לאסור הדלקת האש שנת. והנוסחא הראשונה היא הנכונה, וירלה צעזר שהכונים ידליקו האש צצית המקדש אשר עתה להם הדלקת האש והיא הדלקת הנר, כי מעשה מאכל כד נאסר להם שהוא ע"י האש מבח כל מלאכה לא תעשו, ולפי הגירסא ה' או לאסור, ירלה או נאמר כי לא צא זה הלאו אלא לאסור הדלקת הנר שנת כי אסור מעשה מאכל כד אמר (צכ"ג אמר) להם, כי צכלל לא תעשה כ"מ היא. א"כ לא צא זה הלאו אלא לאסור הדלקת הנר שנת, ויש נוסחא ג': ולאסור הדלקת נר שנת, ולפי זו הנוסחא ככה שעורה כי לאו לא תצערו צא להזכיר על עשיית המטכן שלא יחללו שנת צעשייתו כמו שמחללים הכהנים צהדלקת האש על המזבח וצהטנת הנרות ואסור הדלקת הנר שנת, עכ"ל.

מריצת הדבנון מקלתם ומקלתם וחמר כי היה צהם זקן והציח רחיה כי ד' חסן עד שינוחו
 ישרחל יום אחר יום, וזה לחמלתו עליהם 1), וחין זה רחיה כי חמר צזחת ההגדה 2),
 וחולי כצן היו להם לחיות וסמיכות לה זכרו חיתם המחליפים להם וכו' (ע"ה ע"3),
 ויש באלה הצומות הלוח, מהם בין הרבנין ובין הקראין, ומהם בין הקראים
 ובין הענבים והם אשר על דרך ענו יר"ה, ומהם בין הקראים מקצתם במקצתו
 (פ"ז ע"ה), ואך בסדר המלמד אבו סלימן דוד בן חסין יר"א כי יכנים בתפלותיו
 דריפות וכו' (נ"ז ע"ה), ואני אראה לצדך דרך אבי יר"א צירוטות וכו', חמר וחייהו
 החל וישמרו וכו' (קמ"ה ע"ה), אלו ספרי מצות דבור וחבור ללוי בן יפת
 הלוי ז"ל: הדבור הח' ירח וחצי והדבור ס' ענין צבת ומועדים עם שחר הזמנים
 ותנאי התפלה, והדבור הב' ענין המחלות (ק"ס ע"ה), התצורה נחמר לו אהנו כי
 התורות קדמוניות באשר אמרו הענבים והם אשר על דת ענו יר"ה וכו' (כ"ד ע"3),
 והוא צוח ערות האיש במקום המוסגל מן האשה וכו' והוא סס למעשה המוסגל והוא
 נלקח ממקצת הפיוטין 3), חמר צצביל הענר היסס חו האשה היסס: יפה היא
 לשחול, בשבת ובחול, ואם עונת בחול, ביום הכפורים תמחול, וקראו סס
 המעשה הסיח שחולה מן הענוג וכו' (ר"ח ע"3), ודברתי צזה הספר על סי דעתי
 ויכלתי וצספר האחר הכחתי זו הדבור וכו' (כ"ט ע"ח), עכסיו כנר יעשה האיש
 מרמה לתת תמונו למקלת אנשים חס משחריו ואם עזולתם וכו' חו יש ציניהם מריצה
 וקטטה חו משס כי חיריש קראי והמורישי רבן או חירוש כב אס 4), (כ"י
 כחאס) והוא מעבר השנים והמורישי מ ע י ד 5) והוא פושט השנים וכו'
 (רמ"ה ע"3).

י

ליקוטים מתוך ספר המצות למהבר בלתי ידוע.

א"ש הליקוטים האלה שאני כותן צזה לפני הקורא הנצון קלרתי מתוך
 העתקה אחת שנעשתה ע"י ידידי רא"פ כי' מתוך כ"י ישן צלוי ונרקצ
 הנמלא חלבו עד שחקדים תמכו עליס שלמים ובס עאלותן שנשתיירו נקצים
 מלדיהן וקרניהן העליונות עד שראוי ידידי הכל לצדכה ותש"ח על הלילו
 הנשאר מלכת לעמיון לבמרי צהיות שטומעים אהנו מתוכו דצדים שיש
 תועלת צידיעתן, הכ"י מחזיק צהעתקתו ס"ז דפיס צתמונת פונלוי, צעל
 הספר חצרו ע"פי סדר הכתובים כפי מה שצאו מופרדים צתורה צזא"ז,
 כמו על פסוק יהי עאלות, החדש הזה, דאו כי ד' נתן לכם השבת, לא
 תצעדו אש, ולא כנלא עמנו יותר מן ס' ויקרא, מן הלשון נראה שהוא
 העתקה מן הערבי, אך מתוך המלות היוניות שמרצה להשתמש צהם נראה
 שמקום מושבו היה צרותאכיב, וגם זה המחצר מתחמין לעשות פרופאנאכדא,
 כמו שדאינו זאת ההשתדלות גם חלל אחרים עימות ענו, לרובמא הוא
 קורא להעידים: ואשדי המצוי וכו' וישליך תמכו וכו' ולא יאמר ואיך אשליך
 אשר צידי וכו' ובס אני פותד מאני ומאמי וכו'.

1) כל זה צמחות ד' ס"ה ע"א וצמבלת תענית פ"א. 2) כלומר מזכ
 אין רחיה שהזקן שהיה מפעט דצדים כנר ד' יוחנן לא היו אתו רחיות
 אחרות יותר חזקות מזו ההגדה חלל שהצנים המחליפים להם לא רנו לצדס
 3) אינו יודע לאיזה מן הפייטים כיון שאמר החדוים האלה והפייטים
 משתמשין צמלה זו (עיין Zunz synagog. poesie S. 344) 4) מן המעצדים,
 וא"כ אינו עושה יו"ט צחדס זה כ"א צסני. 5) עושה יו"ט מפני שהוא מן
 העושים השנה פשוטה:

אמנם מי הוא מחבר הספר ? הנס ידיו רל"פ נ"י מליב צראטו : ספר
המצות לר' יהודה הדסי שחבר בלי סדר דא"ב וחרושים, ויחסכו
להדסי מפני שנאלצו בתוכו במקום אחד קרוז לסופו, ואני יהודה בן אליה
וכו' אומר וכו', ואני דואה שאין הדבר כן אלא שהוא למחבר יותר קדמון
מעמו, וזאת החתימה לא תעיד יותר אלא אם שהוא יהודה בר אליהו ששני
שנמלא ממנו בסדור הקדאים ח"ב דף קע"א שיר תחלתו ינו האל והגואל
שעשהו כעין ינו האל הידוע לר"י הלוי וחותם עלמו לפעמים ג"כ יהודה בר
תשני (סס קע"ב וקע"ד וח"ג דף רע"ו) וזהו היוחד נכון, או (צאס
שיתעקש אחד לחסנו דוקא לזעל אשה"כ) חוסצ אני שיהי זה הכ"י צידו
של הדסי אשר הוסיף לו במקום אחד גם דעת עלמו, אבל בכל יתר
המקומות שצאו זו תלוף ואני רואה וכו' מתיחסים דצדיו להמחבר ולא
להדסי, והוא איננו אחד כ"א ר' טוביא המעתיק שיהי אחד מתלמידי ר'
ישועה בן יהודה וחי בקסטנדינו, אשר זעל האדרת בתחלת ספרו מציאו
ז"ה"ל : וזה מוזמן שהלך רבינו טוביא המעתיק אלל דני ישועה ולמד עמו
והעתיק ספריו מלשון הערבי ללשה"ק כפי מה שהודיע (צדפ' שידוע) זה
בספרו יהי מאורות ע"ב, ואנחנו מיד כשראיתי התחלת הכ"י צסס וזלר
המאורות אהל פרק יהי מאורות הצדיקה צמחצתו בהשערה שזהו ספרו
של ר' טוביא, הנקרא יהי מאורות ע"ש תחלתו כמו שנקראים גם ספרים
אחרים ע"ש תחלתם כידוע, ואז הסכמתי לחקור עליו, ואחד החקירה
מלאתי צאמת דעתי מקוימת ע"פ שנים עדים זעל המחבר וזעל האדרת
הראשון אומר צפ' אומר ואעפ"כ דואה אני את דצדיו ר' טוביא המעתיק
שאמר כי דין הוא שיהיה העומר נקלר ציוס מקרא קוש וכו' והסני שמזכירו
צספרו כמה פעמים אומר ג"כ (דמ"א ע"ג) אע"פ שד' ישועה ור' טוביא
העוצד מתידים לקלור צמועד וכו' ואתה תחזה כי זאת הוא צאמת דעתו
של זעל הספר צאמדו (ע' להלן דף 96) ואני דואה כי העומר יכסד לקלר
אותו ציוס מקרא קדש על העיקר שצניתי וכו', וכיון שהוא כן הגה כצד
ידענו ג"כ מקומו וזמנו של המחבר מצעל האדרת שהציאונו לעיל שמקומו
היה בקסטנדינא והיה מתלמידי ר' ישועה צ"י והלך אליו לא"י והעתיק
ספריו ואין טענה עמה שצלתי נזכר זה הסיפור צזה הספר, לפי שהוא
חסד צמקומות דציוס, ואילו היה שלם צודאי היה נמלא, ואנחנו העלינו
(עיין נספח ז"ן) שד' ישועה צ"י חי צאמצע המאה הששעית לאלף החמישי,
ולפי שיהי ר' טוביא תלמידו, היה א"כ צן גילו בלעיד ממנו וחי ג"כ צזמן
זה, אבל עכ"פ ספרו זה יחי מאורות לא היה יכול לחבר קודם ערך
שנת תת"ס לאלף ההוא, לפי שמוצא צו ס' לקח טוב של רצונין שהוא
הפסיקתא זוטרתו לר' טוביא בר אליעזר המחוצרת צגנת ד"א תת"ן. הוא
טוביא (sie, ולא טוביא) שנמלא ממנו שיר צחוציא המתחיל אשאלה מאל
וכו' (עיין הערות ה' ג'), וכן זעל עשרה מאמדות מציא מאמר צסס ר'
טוביא העוצד (Trig. Dial. p. 125); הוא טוביא אשר מתוך אשה"כ דע"ו
ע"א נראה שהוא (טוביא המשכיל) גם הוא שאל מר' ישועה צ"י שאלות אשר
השיב עליהן צספרו אולר הכחמד כמו ששאל גם ר' יעקב צן שמעון תלמידו.
מעתיק ס' הישר שלה, ממנו שאלות שהשיב לו עליהן (ע' הערות ה' יו"ד);
הוא טוביא אשר כפי מה שהודיעני הח' רל"פ נ"י היה נמלא ממנו ס' זאת
התורה פי' על התורה צצית עקד הספרים לצני מקרא צגולווא ונאצד

במהומת המלחמה זשנות תר"ג ותר"ד¹), כמלא שזה הספר שאנו דנין עליו הוא ס' המנות הנקרא ס' יהי מאורות לר' טוביא בן משה העובד או המעתיק או המשביל או הבקי, שהיה גם הוא אחד מתלמידיו של ר' ר' ישועה ז"ל הכודעים לנו, והס': א' ר' יעקב זן שמעון מעתיק ס' היסוד שלו ככ"ל, הב' זן תלום הספרדי שזא מקאסטיליא לא² ללמוד אלול והעתיק פירושו על התורה והכניסו לספרד להסית ולהדיח מן הקבלה אשר כנגד ספרו זה ראה עלמו הרא"ז ז"ל כמוכרח לכתוב תשובה עליו (ע' קבלת הרא"ז ד), והב' הוא ר' טוויא זה שהעתיק כפי הנראה שאר ספריו של ר' ישועה כגון ס' אולך הנחמד ודומיהן אשר כפי מה שנראה לי הוא האולך נחמד שייחס צעל אל"ל לר' טוויא (ד' כ"ז ע"א) מפני שמלאהו מוזכר צאשה"כ וצאדרת, אזל צאמת לא היה ר' טוויא כ"א המעתיק לא המחבר.

בשם יוצר המאורות אהל פרק יהי מאורות.

... ועוד מלחתי חני העני צספר לקח טוב של רבובין כי סיכרו והיו לחותות ולמועדים לקדש צהס מועדים וכו' וחמרו צקסנה כי רחיות הוכה הוא לרחם החדשים, והכחיטו חותו צעצור אשר הוא צנוי על לא בד"י (ר"ל צעלי המסנה מכחיטין צזה חת החשצון הצנוי על ד"ר) אשר עשה אותו יצחק נפחא כאשר אמר רב האי ראש הישיבה בספר אשר חברו וכו' ושבו והכחיטו אותו בעבור שתקן יצחק נפחא (עיין הערות ה' ור"י), זה אשר כתנתי הוא מעט (צכ"י: ממנו) מהרצה כי הוא יחפן ספר צלחשו (יקתצי כתאב בראסח, ור"ל לריך ליה ספר מיוחד), כי וכו' הוא די למי יחמול על נפשו ויחפון להילל מיד החלשים ויסיס צלצו מכל חלה אשר ספרתי ויהי לו (צכ"י: לי) רחיות על החולקים עליו וכו'.

דע כי סיתומי הסוצ על צעלי המקרא צספרון שלו צענין החדש צעצור החשצון והעצור אשר לא חמרו לח חכמיהם ולא צעלי מקרא וכו' אמר פיומי: "כי הדעת לח ייתעצו כי יכשר ד' ללוות לעצדיו מלות ק' ויגיה לצנחור סיכתוצ ב' ויסימו צסיהס לב' והחחרים ולא סיכתצו כמו סיכטר ללוות מלות ולא יכתצו כל עיקרי, והלח תראה "כי חצותינו הציס (צ) אשר כל המלות היו מקדס ולא היו נכתצו כן מטנה ותלמוד "היו מקודס ולא נכתצו, צחו החכמים אשר שמעו מן הנציחים כתצו חותס מלווי "הנציחים, הלח דבר ד' לחצותינו י' הדצרים שהס כלל כל המלוות, וצס עוד וכתצ "לנו כל המלות, כן מטנה והתלמוד היו מקודס וצצו וכתצו וכו', ואמר פיומי כי כל המלות היו מן אדם, ומלחתי מקלת הציס חומדים כי המלות בתנ"ך והנשלמו ע"י משה סנ' ומלות וחקוס ותורה לויה להס ציד מטשה עצדי, וחיק לקח אלסעיר (הפיתומי דצרי יחודיס ונשען עליהס וכו', ואמר פיומי: "כי החשצון

¹אלרן דצרי ודודי נר': חן לעגמת נסטי נחצדה גם מקדמתו (של רכצ"י, ע' נספח ה') לעשרת הדצרים צומי המהומות צבחלווח צעת הטלטול שטלטול חת הספרים ממקוס לנקוס להיום מטוי אדון כמו שנחצרו עוד כמה דצרי חפן כגון סיורס ספר צחסיית לר' ישוע זן עליו צעצונית (חיננו לר, ע' נספח ז') וכו' וס' זאת התורה סיורס על כל התורס צקיוור לר' טוויא הצקי זן משה החצל צעצונית עם הקדמה חרוכה (גם זה סיורס כ"ל הוא העתקה צקור-מסיורס ר' ישועה על התורה) וצסוף סיורס חברת וקרה תצוצה לו מירוסלים תוצ"צ (צלי ספק ממלמדו ר' ישועה) וכן מקדמת ר' לוי הלוי צעצונית, ופנקס הספרים המקודסים לצו"הכנ של קבל דמסק צני מקרא צכ"י כר' יוסף כהן חזן צו"הכנ הנקרא בוסאר ספרו חכמי הקרחים והצינסים הקדמונים אשר ממנו העתקתי צגנת תר"ח קלת שמות דצרי חפן הצלתי ודועיס לנו, כגון הס' הוח' ס' מלות שחבר מר' ור' וסרחל הדיין כ"ע האסכנרדי צבר' דיוחל רי"ת צגנת חשע"ג לצטרות הצינונין וכיולח וכו' עכ"ל.

²וצפירושו של ר' יפת הערצי (לשמות י"צ ח') שהציא הח' מונק כ"י לפאריו

"והעצור מפי משה שיחיה חלי החדשים חסרים וחלויים שלמים, ומנחשון ובסליו כאשר
 "רחוי וכן היו מתנבאים וסרחל עד ימי הנטיבנום ח'ק' ק' שנים לח ח'ק' אחד מיסרחל,
 "והנטיבנום היה ראש דברו וכהן וחרון והיו לו ז' תלמידים לדוק וזיתום ומרדו
 "דבריו בעצור כי שמעו חרתו כי חמר חוצה עליו לעצוד לד' , כי ד' ית"ש חינו
 "מעצד בעצור חצבה נלמד ולא בעצור ירחם נלמד, חלח על דרך חוצה בתחלה, וחו
 "חלפס דבריו, וחמרו (צ"י וחמר) מאחר כן מה הראיה כי נלך אחרי החצרון והמולד
 "ועצור? וכאשר ראה לעזות חמר חודיע הסיומן והראיה" (חס למדנו ממטה דנינו
 "שלח יטעו העם אחריהם 1) כמו שנתן אליהו חרת על נביא הסקר כי ירד האש וחרבל
 "כל דבר והאמינו כל ישראל כן זה), "חמר: דעו חי וסרחל אחרנו חומרים כי צדן וכן
 "לזורתו והטיותו יהיה אל מקום סלוני וגופו ועציו כן וכן והס ב' סימנים לורה
 "והטיותו ועציו, וכאשר חמר, כן היה וחו שמתו כל ישראל ונעלו דרכיהם, והיו ישראל
 "בן תמיד עד שקמה מלכות ישמעאל. וחדשו דת לבקש הירח ועמד ענן
 "ראש הגולה בימיהם לבקש הישררות ונעה אחריהם בעבור לעזור, ובא
 "בנימין האונדי וחלף מקצת דבריו, ועמדו מאחרי כן חכמים בעיניהם
 "ובטלו החשבון, אבל העבור הוא מן סיני", והסיצו עליו (רצונו בני מקרא
 "הקדמונים) כי חין לך רחיה כי משה ליה לעצור וכו' וכאשר קמו הכותים ונלמדו
 "חכס הולכתם לתקן חצרון להיות כל ישראל בחבורה אחת וכו' ואשר דברת כי לדוק
 "דזיתום המסר על זה חין לך רחיה, כי כמה היו מלסניהם מורדים בהם, וכן השיב
 "לו בן משיח הראצ"ל שדברת בעצור הנטיבנום הוא כתוב בספרים חינו (צ"י:
 "וחין) מחמין בהם כי לא הוא דבר ידוע לפי שיעשה להם ב' סימנים והלח כתצו (צ"י:
 "כתבת) לדוקים נתון וסרחל ולא זכרו מזה דבר הלח (צ"י: חל) דברים אחרים שהסיצו
 "על הרבנים בעצור חצבנות (?) זית שני, יעוד הלח חמר במשה מחללין חף על כולם
 "מפני תקנת קרצן ולא חמרו מפני לדוק וזיתום ועוד חמרו מפני תקנת המועדים ולא
 "לדוק וזיתום וכו', ו ח מ ר ס י ר מ י "כי (צ"י כן) אשר עשה ר' אליעזר לחרות ד': כותל
 "ורחמת המים והחילן ונת קרל, על דרך נסיון היה וסרחל חמר וזה חרות והמורת וכו'
 "ורחמך לא תשמע ולא תאזה ללמד כי ד' יקים נביא סקר ויתן לו חרת ויחמר לו
 "לך וחמור משמי כי נעצוד לנעלים, ועשה כן וכן חרת בעצור שחנסה ליסרחל",

ונסוד לפתומי ע"ו, כי חס כן הוא, חומר לך כי ד' אשר עשה לחרות על יד משה
 "הס ע"ו נסיון וכו'. וחומר כי בנימין ב"ב חמר דברו שחמר (זכור ח' ר' ה' לקדשו) יסוד
 "אל דברו והיה ציוס הששו ודמיון ח"י והודיע כי אשר יחלל צבנת חוצ שיחיה מוכן
 "מיוס הששו בחסויה ונצטול ודמותו וכן עבן ב"ב יחיוז והכנסה ככל דבר דבר, וחמר
 "בנימין כי לו (צ"י: לח) היה בו קוסף מקצת המרי וזולתם להניחם אל יהודי חמר
 "הצנת והיסודי לח ליה חרתו זו ולא הוא רוצה זו, לח יחסרו על יהודי לקחתו
 "מתנו וכו'. וחמר הפיתומי כי זה הקרצן חחיוז העומר ולא חחיוז היוס וחס
 "יוקבז העומר חחיוז זה הכנס וחס לח יקרב לח יחיוז, וחמר הפיתומי חחין (צ"י
 "וחין) לח ויקרב חמר (צ"י חמר) כי בתחלה היותם צמדד, וחפלו צה כן לח היה
 "סס חיוז מלוח ולא עומר וכו', זאת המנחה תחלף כלל המנחות כמ"ס המלמד יר"ה
 "וכו' מזכור חין ויתכן למסור ח"י יוס על דת יפת הלוי יר"ה וכו', חמר הנשיא יר"ה
 "חמר ממוסדותיוס וענה חרן מוסדותיוס וכו', וחמר הפיתומי כי זה שחמר חמן
 "תחסינו יחיוז שיחחיל ללחס שחור מאלה ז' העשרונים עד שלח יוסף על ז' העשרונים
 "ולח יחסר וכו', וחמר הפיתומי: "מלחתי מקצת המחלטים כי יצווח רחיה שיחיה
 "זה הצנת הוא חמר ימי הססח צעניון יהושע, ויחמר כי כאשר חמר ויחלכו מעצור
 "החלון ממחרת הססח מלות וכו' והיו נמנעים מאחילת הצווחה החדשה עד סיקריוז

קרא בהערה הכתולת סס על הגליון ג"כ סעיד אלפיומי (Munk Com. de R. T. p 107) וכן מסעודי הכותצ הערצו קודאו סעיד ומכנהו צעעות

חצן יעקוב כי הוא צן יוסף. (הסברתי זה המאמר תוך ז' חלחו לכנה מפני שכפי הכראה לי אינו לרס"ב כ"ל למחצד הטוען עליו אשר נפלו דבריו ז' טעיות ול"ל כך. עם למדנו ממטה דנינו שלא יטעו העם אחריהם אלא כמו שנתן וכו'.

העמר, וכאשר ראונו אותם כי חלנו מתנה ציוס שיהיה חוז להיותם מקריבים מקדס
 שחיבלנו לתחרת הפסח הוא יום ה"י לא זולתו שנאמר ויסעו מרעסם צדקס הרשעון
 וזה"ל יום לחדש ממחרת הפסח, ומלחתי זה הרחיק ז' לוללות וסניהס שריון (ופת'
 ז' לוללות הס ז' רחיות רחיקס חוקיס חללס) 1, ה' מן הס': הסענתס כי חלה
 המלות והקלוי הנוללס כי הס מן הפזורה החדסה רחיק היה חונס . . . חל
 וזה, ואחנס יתכן שיהיו מן הפזורה היסנה, וזה"ל מן הכריתס (2) . . . מחרת
 הפסח חלה יום ט"ו ולא ידעו כי גם יום י"ו ויום י"ז לר' (ג"ל סגור) מחרת הפסח . . .
 הפסח ט"ו ז' יומיס ציוס י"ד והוא פסח יענה ציוס ה"י והוא פסח י"ו . . .
 שנאמר ופסח ד' על הפסח ציוס י"ה ופסח ד' ידמה צו שאמר זכה . . . לר' חסר
 הפסח על ז' י"ד, וכאשר היה יום י"ד ויום י"ה . . . היה יום י"ה ויום ה"י
 ויקראו מחרת הפסח ה"י מחרת . . . מחרת ה"י ונתקוים מה שאמרנו עדת
 הכריתס, ומאשר יתחזק דברי . . . מה שאמר מתלפטיסם כי כאשר הדקדקו בו
 העמר הוא תחלת הקליר צדקן ואס יוקלר קודס לו דבר לא יהיה רחשית ולא יוקח זה
 ועל העקר שיהיה המחרת חסר חלנו צו מלות וקלוי . . . ונתחייב המספר מן
 היוםס שהוא שנאמר מהחל חרמס צקמה וכו' ואס הס חלנו מה שנקר צום היום הקלירה
 צדו למען החילה חסור ולא נשאר עתה להיות חלה . . . למען כי הוא חול
 ועד שיהיה הקלירה צו לחילה מוכשרת". דע כי דברי צעל הסתומי צאשר הביאו דליס
 מן ויחלנו מעבדו החקן כי סס ז' לוללות שריון חין הדבר כאשר זכר וכו', ואני
 רואה כי העומר יבשר לקצר אותו ביום מקרא קדש על העיקר שבבית
 2) וכו' (דק כ"ח ע"ח), וספרו מקלת החכמים יר"ה שבע שנתות כי הס שבע שנתות
 כתקונן יענה שנתות כסדרן והסען צום על שמוס היהודיס אשר יאמרו לשבת ויחללו
 שבו"ע, יענה כי יאמר ח' שנת ז' שנת וכו', אמר הנשיא יר"ה וספרתס זה לרוי
 על החומס סתפסור חלה השנתות וכו', אמר המלמד סעיד יפת הלוי יר"ה, אמר
 חק צעסור מנני לחמר דבר כאשר חמר צולתו למען כי בצר קדס זכר חרפת זה היום וכו'
 סס' אחרי מות וכו' אמר הנשיא יר"ה ונחמסס עשר יום לחדס השציעו יס צו ז' . . .
 הראשון הודיע כי יחייב ציוס ט"ו מזה החדס חב ויחייב כמו זה . . . יום עד סלס ז'
 יומיס לר' וכו' וצדד פתגמו אותס למע'. . . סותר אחר כי חשב אשר הוא זולת הצויסה
 הוא סצו צנית ד' כמו אמר הלוי יר"ה וכו', ועד עתה לא ידעתי מה הסברמה צו
 וסיינו נכרות עליו (לדוני התורה לא נתנה טעס וסנה לעלרת יר"ה כמו סנתס צאשר
 המועדיס) וזה סעיד יפת הלוי יר"ה, אמר יר"ה כי אני חומר על דרך קרוב כי זולתס
 מן המועדיס יס לו תלוית דבר וכו' ולא זכר ליום תרועה ויום ח' עלרת כי הס תלויס
 דצד כלסס וכו'. כי זו הלוקחה חלה הנכרות (הד' מיניס) הוא לעשותס סוכות סג'
 נסוכות טסדו וכו' כאשר אמר הלוי יר"ה וכו'. וזה שאמר הלוי יר"ה חיינו עמי
 קרוב כי כל עיקר הדת סהומותי ציוס סגנת הוא כל דבר דע שאסור לעשותו ציוס
 סגנת מציס הכריתס וציוס המועד, חלל מה שאינו רחוי חינו חסור ויהיה ערובת
 הלחס וחסיותו ציו"כ, יכשר להעשית ציוס ו' שהוא יר"ב ולא יעסה ציוס הס' וכו',
 ויקרבו [מה שאמר] הלוי יר"ה כי היה יאקל ציומו (סתי הלחס) לא יודת וזה עמי

הוא חוקו כאשר צארתו אותו נתקוס התנחות וכו', אמר הנשיא יר"ה וקחת סלת
 אמר כד זכר אחר סג' . . . סמן הנרות וסלת הלחס כי סס אשר יחייב על ז' להציל חל
 צית ד' כמו קצנות המועדיס וכו', ואני רואה כי דברי לוי יר"ה מכריחיס צעריפת
 הלחס מצדדי הנשיא יר"ה ממניס וכו', אמר סעיד יפת הלוי יר"ה ויול צן חסה
 יסחלנית דע כי זה הספר מהחלתו ועד לחרותו הוא מלות חון ב' מקומות תחלתס
 סדק מלוחיס וכו' וזה"ל הוא זה וכו' וזה"ל הוא זה וכו', אמר הנשיא
 יר"ה ויול צן ח"י והלכו צו ב' הספרוניס וכו', אמר יפת הלוי יר"ה חייב סס"י
 להולוח המקלל מחון למחנה סיהרב סס כמו אשר חייב צמקוס עליס וירבמהו כאשר
 דכמו חתנו חלל סדק ציוהס הוא אשר חיינו על זה שאמר וסמכו כל הסומקיס חת
 ידיהס על ראשו רחין צהרובי ז' מן סחיוב סיסמוי יהודיס (כ"י העליס) על ראשו

1) גם זה העמר הוא להתחנך והסגרתיו נ"כ. 2) עיין צלחט
 הסספח.

כמוהו כי הו"ח קלל נספסו וכו'. חמר הנשיא יר"א הולח חת המקלל יענה מצות הכלל אל מחוץ למחנה וכו'. חמר סעידי יפת הלוי המלמד יר"א . . . עוד הנה דצור ד' עם משה ע"ה . . . הולך זה השלוחות אל החומה למען כי כן חמר . . . ואל ז"י תדבר לחמר חיש חיש וכו'. וחזכור לך הנה כ"ד שאלות והס ליפת הקלוי המלמד הגדול יר"א השאלה הא' כמה מיני הקרצנות וכו'. ואני יהודה בן אליה קטון התלמידים צמד משכילי כפי מיעוט דעתי חומר, חמר וכלי חרס חמר יסול מהס אל תוכו וכו' הלך הכ' אחרי . . . הרוב הכלים יש להם תוך ואשר יקרה תפוג השקן בכלים שאין בהם תוך דינס אחד כאומר למעלה כל כלי אשר יעשה מלחכה וכו' וגם צאמרו וכל חרס אשר יבע צו הכז ישצר אלל הזכור תוך מפני המיס והמחלל המוסמים צתוכו וכו'. ועתה דעו אחי כי בהקמרת הטמאות וכו'. וחמר המתקדשים הס שואמר קדוש פלוני ממי הטומאה, והמטערים הס דת מחומע אשר דתס לטהר ה' פעמים וידיהם ורגליהם, וחמר אל הבנות מענה זה ישור אל דתס וכו' ואני חומר אל הבנות שפשונוטא כי כל . . . מנציה לדת חזירו זה דומה כמו ותחסרו (כנ"י ותכפרו) וכו'. ורלווי חמר צרחש ענין: ערות חיש חיש אל כל שאר צצרו הייתי חומר ערות חשת אחיק וכשר שיסול על חח ה' אלל צחמרו 'שאר ידעתי שהו"ח על הח הקרוב צין מן הח צין מן החס, וכן חס היה צענין כי ישרו אחיס יחדו סס 'שאר חו דצ שורה כי הס אחיס קרצים הייתי חומר ערות חשת אחיק יסול [על] הח אשר ימרת ויש לו צן ו), וחולס אחרי שדרשנו וחקרנו צענין ולא מלאנו רחיס לדצ כצ ידענו כי ערות חשת אחיק ל"ח על כל אודרת לח תבלה כי היח נדה צין סיהיה לה צן צין שחא ימרת לה זרע וכו'. חמר הנשיא יר"א צחשר זכר חלה סו' סניס ואשר יחיו צצנה סו' זכר אחריהם זכר הו"ח וכו'. חמר הנשיא יר"א וכו' כי ד' ית"ס דצ משה ע"ה מן תחלת הספר עד הנה (פ' צהר) צצנה סגנית וכו'.

יב

א"ש צכדי להמליח להחוקק בקורות הקדאים ממה שיועיל לו צו כפי השגת ודי לא חסתי על הולאת הדפוס והולאתי צזה לאור גם זה המאמר הנקרא חלוק הקראים והרבנים, אשר חיזה מאמרים ממנו פרסם כצד הח' Trigland בספרו Diatribe, אך מפני שהס' הוא צלתי מלוא, ועוד שאין סיווי החלק כסיווי הכל, ועוד צהיות שהקדאים צכלל חינם לא כותצי קורות זולתם ולא עבירי תולדות דתס, אומר אני שאס המלא ימלא ח"כ מאמר אחד מני חלק מהס העביד לאדם קלת מהנוגע לתולדותם ככון הוא שיאל לאור ולא ילך לטעיון צין יתד כ"י הכדקצים, ושני כ"י היו לפני צהעתפתו, הא' של הח' דא"פ נ"י והצ' להח' ד"ח מלדי כ"י והשויטי חותס ודחיתי שאותו של דא"פ נוסחתו היא הקדמונית והעיקרית, וצחשני נפוספו דצדים ממאורח אשר לעיר עליהם צצ"ח: ב"א.

מחבר זה המאמר הוא כפי הר"ת העולים צתחלת ההקדמה שלו אליה בן אברהם חוק, ואליו מיחסו ב"כ החכם Trigland בספרו הכ"ל, אמנם דאה זה חרס שכתבלו לי ב"כ צסוף ההקדמה הוא צעינה, אשר חרותה כולס וולאים צהצרת — לוח הר"ת של יהודה בן שבת צחרחיס המסויימוס צהצרת — סָה, והכני כצוך ח"כ אל מי משניהם אפנה ציחוס

(י) עיין לעיל דף 67 .
Anhang

המאמר אליו אחרי היות שניהם צלתי ידועים לי ממקום אחר, איך שיהיה עכ"פ זאת נראה לי צרור שמצדו אינו מן האחרונים, אשר צדק השערה אזי תליז לו יד צמטך המאה האחרונה לאלף החמישי, וזה א' מפני שע"פי עדותו היו צמליאות עוד צומנו מן הארבע כתות של ישראל שנסארו לפי דציוו מן הארבע עטרה שהיו צימי ענן, דת התפליסים ודת משוי (וגם מלשון אשה"כ סימן ל"ח צאמרו על עשוי הצלצקי וכן עושים עד היום הזה זמנך נראה שהיתה הכת הזו עוד צימיו), וב' זהיות שלא צאו צשלשלת קצלתו שום אחר מן האחרונים ד"מ אצו סעיד, שלמה הנשיא ר' אהרן צעה"מ ר' יפת צ"ל ודומיהן והאחרון צומן אללו הוא ר' יהודה הדסי ז"ל, ומקום תחנותו נראה שהיה צאצך רומאניא, צאמרו על ארום והס הגליוו והס העצירונו עד היום, וממה שנסמטה מלת ישמעאל כנראה מיראת הדילטודין צמאמר אחרי דת . . ואדום לא מוכח יותר דק שהמעתיק החותם עלמו צסוף הכ"י יעקב צן מדדני צק"ק מנבוף סנת התל"ג חי צין הישמעאלים וזהו אמת כי חזי האי קדים היה אז תחת ממגלת הטארטארים. צעל המאמר הזה הוא אשר יסד ההנחה שצצקצותיו דרכו צעלי עטרה מאמדות ואפריון עשה, שעוד צימי ירצעם צן נצט הלכו להם קדמוניהם עד מעצד לכהרי כוש ושרק מעט מאותן שלא דרו לעוזב את צ"המק נשארו צידושלים והס הנקראים האנחים והכאנקים עד שהובלו בס הס עם התאנים הטווצות זרוצבל דניאל וכו', אך צכל זאת נראה מדצדיו שאינו עומד על דעתו זאת שהדי הוא טוען נגד הרצנים שאפילו אס הס הקדמונים אין יתרון לקדמון על האחרון, ואדרבה הדורות האחרונים טוצים מן הראשונים, עכ"פ מה שלומדים אנחנו ע"פי דרכו מדצדיו הוא שהקראים שצאו אחרי ענן לא הסכימו לדתו צכלל ולא סמכו עליו וטענו נגדו ונטו מדצדיו (עיין אמרו : והנה ענן כמה סגבות וכו') וזה סנית הספור מקורות ענן ואחיו חנניה אשר לווי ספרו אחד הרצנים (שהוא כפי הנראה הרס"ג לפי סמקדים לספור זה המתחיל צמלות : וכתב בספור ישקרותריו, אלה הדצדים : ולבן דתבם אשר חרף לענן וכו' למח לו תאמינו , אשר מי הוא סכתצ נגד ענן אס לא הרס"ג צצצורו כתאב אלרד עלי ענן , והוצא צמאמר זה צכרי לטעון עליו, מפייהם של הקראים צעלמס לא היינו שומעין דצר ולא חזי דצר מהקורות אותן, כאשר העידותי לעיל שהיתה ידיעה זו, דלויני ספורי הקורות, נעלמה מהם מכל וכל, ומוכרחים היו כשרלו לדצר צענן זה לשאוצ ממקורי הרצנים אשר כמזון מעלמו מקלת דצדיהם היו מקבלים ומקלתם מכחישים אשר ע"כ קורות הקראים צכלל כחושה ודזה היא חזן מה סנוכל להוליא מחצודיהם ע"ד הליטעדאטור שלהם .

אמנם חזן מעלשלת הקבלה שלו צין חכמי הקראים שהיא לפי דעתי עכ"פ היותר מתוקנת מכל זולתה של ר' יפת צ"ל ור' משה צשינו וצעל ד"ע וצעל א"ז ודניאל צן משה, אע"פי שגם היא צלתי מנוקה צכל לר , נבלה לנו צמאמר זה דצר חדש שלא שמענו עד כה, והוא צקריאת מלת יששכר (חזן ענן) אופני הקריאה של צ"א וצ"כ) עוד אופן אחר ע"פי קריאת משה בן מוחה יִשְׁשָׁבֵר, והכני סמח להעיד על קריאה זו סכך מלאתיה ג"כ צכ"י אודיסא משנת תדע"ו שהוא עם הנקוד האשורי שני פעמים ציחזקאל

סימן מ"ח פסוק כ"ה ול"ב (דהיינו היו"ד צנקודה וקו מוטכב תחתיו והסי"ן הא' ימנית וצטו"א והסי"ן הצ' שמאלית וצקמץ, אשר צמקום החירק הזה שעל היו"ד שאני קוראו צספדי על הכקוד האשורי חירק חטוף נחי, עומד הסגול שלנו לפעמים ע"פי תנאים שהדליתי שם, ואין כאן המקום לדבר עליו, ואנחנו אמנם ידענו ככלל שצ"א וצ"כ מוחלקים על קריאת מלה זו, שצ"א מצטא סי"ן אחת, וצ"כ מצטא שתיים, אבל אופן קריאת צ"כ דלוגי באיזה תנועות הוא מצטא שתיים או אמור איזה סימני התנועות הוא שם תחת שתיים לא אמר לנו עוד אדם מעולם, והנה אנכי בהעתיקי לעלמי מתוך הכ"י הכ"ל כל הכקודות והטעמים והכנוניות וחלופי הנוסחאות עוד בשנת תר"ג לא היה אז עוד לכגד עיני מאמר חלוק הקדאים הזה, ולא למותר לחשוב להעתיק עתה מה שהעירותי אז בקור צ"ה"ל : איפשר שזה החלוק בין צ"א וצ"כ, שצ"א קורא דג"ח וצקמץ הסי"ן הא' והצ' אינו מצטא כלל כאלו כתוב יששכר ת' יששכר והרכיבו צ' המלות למלה אחת צקריאה צעצור הדומות הדלופות כמו תתמם, בן-נון, וצ"כ קורא כמו שהוא כתוב יששכר הסי"ן הא' צטו"א והצ' צקמץ כמו שהיא צקצוץ והיה מצטא הסי"ן האלף כסי"ן ימנית רק שצלוו החילופין נסחת ע"י טעות המנקד שנקד צצ"כ הסי"ן הא' רפה והצ' צצ"נח, ומזה ג"כ ראיה שהקצוץ הוא ע"פי צ"כ, וא"כ הוא צצלי ע"כ, אמנם עכשו אני רואה שזאת הקריאה שיחסתי לצ"כ הוא לזן מוחה והיא העיקר שיש לה סמך מן הכתוב (יר' ל"א י"ו ורה"צ ט"ז ז') וצ"כ קורא יששכר כמו שהוא צלוו החלופין אבל מצטא ב"כ כצ"א שני הסי"ן סמך"ד.

והקצוץ הכ"ל לע"פי שהוא צאמת צצלי כמו שהוא דרוד אללי מכה דליות אחרות. מ"מ אסף בין קלת קריאות מערציות ב"כ אותה של משה צן מוחה שנשתכח אלל המערצים שפסקו צכ"מ כצ"א מכל וכל בזמן שאותה של צן נפתלי נשאר עכ"פ עוד זכר ממנה צלוו הכ"ל.

חלוק הקראים והרבנים.

אמן לך לפועלי אשר כל למעניהו פעל. לחכמתו חין חקר ונתחזותו הן כל אלה יפעל. תנשא שמו לעד ומים כל נשמה יתעל. הוא צרחתיו ענות נציה כמרוי צל יבעל. בעמדי נגד עדתו הנוצרת השומרת תורתו הכתובה מעל. בהלה ומחילה מיוחדים לחל ממעל, אהבה חצנה רצנה קרחת אל על, בזה לכלם רוח מעמי (נ"ח ומתעזר) זה למעלה מעל, רדפת וכוספת שואפת ומחזיקה (כ"ח למחזיקה) צדת סף רעל, הדוריה הוא ומנוסחה ונחה צל פעל, ביחלת וסחלת לקחת מידה בצועו המדעל, הסי"ן יה וצנית שומר, זוכר חסדים חומר ובורר, קדוש ומקום דצרו ולא ימיר, קולה ושמיע ודלתיו צל יעל, כי הוא שומע תפלה ומקבל טועה ונחקה, קרוז לקוראיו ומקטיז זעקה, יחיד צעולמו ואין כמורו צמיה וחרכה, שומר הצדית והחסד לעצדיו הסולכים לפניו בכל צלם לשומר מורה וחקה, ויען זאת ישנחוהו וידיו ועצדיו הרגים צו לדצקה, תצנעם ספתי תהלות, חף לטויו תען אמרי נעם צמקהלות, לשנח ולרומם לנותן תהלות, יופי מעשיו וצבורותיו המועילות, הגד חביד צמורחות וחילות כי הוא אל נורח צבולות, ואין כמורו עושה גדולות, ישר הוא צכל פעולות וממלח כל משאלות מצקטים פניו לחלות, והוא שומע תפלות, יודע תעלמות, והנסתרות לפניו נבלות,

נותן ללדיק פריו כי הוא הולך ציוטר מסלות, ולרשע ישלם נמולות, להפיל שחולה מסלות, כי כל משפטיו צדק כלל עולות, כל אמרותיו ציוטי כלולות, רם ונשא הוא בכל מעלות, כוצע עונות ומשליכס צמולות, משיס חתול למכות נחלות, מעלה חרובה ורופא לכל מחלות, משיב נשפות ספלות, ומחיה לצות חמולות, חי לעדי עד ומיהלל בכל תהלות, קדוש שמו סוכן עד צלי קן ותכלות. מנחום הנבאס ציד עזרו, 'שעיהו הנציח ירוס ונשא,

דבצר כאזס אשר נסה, ונוטר נמסס, דגל יהודה כאנן לזר תתרוססה, דוקס על ופעל ועסה, בארסת ססה מנוס נעלסה (צ"י נעלמה) בפלחא מכוסה, 'לאסרה חמרה ונפשו חוסה, באהניס מתעלסה, דמורה צלי סמורה ומנוסה (צ"י סמורה צלי תמוסה), 'קר סודו חרן ושמיס כסה, חין ערוך חליך חגייה וחספסה עלמו מספר.

אנכי שוקד תמיד שמוע שועת וסועת סלות חדות אהבת קרבת חליהס לך לטוב, וחתם שלום וציתך שלום וכל אשר לך שלום, וכן חזיתי עד מאד שמוע צויהך הלום ומדוע לח הכחדת לנסתך צפתי שירות להודיע לי את שלומך ורקס לשחר את שלומנו, וכצר גזמנתי הלום וחומר להשמיעך את שלומי ולקנות לי כן וכן ותחן לפלוגי והוא יריאס חלי, ויהעת היתה נרנזת ונחסזת, ולא נמלחו לי מלות יסות לבדל פרע שער ראשך וכצורך יבדל, לכבוד חילויס וסריס חדיריס ובצוריס, נחנדיס נהדיריס מזכיריס תהלות ד' מזהיריס כפני החמה מחיריס, סני המחורות הבדוליס החלופיס המשכיליס המה רצותי ויתר החכמיס מחתי (פלוגי) קטון התלמודיס נצזו וחדל חסיס המסתחור מול הדרתכס, ומתחנן מלפני כבודכס לקבל ולטור ולהיין חלי שחלותי חלה אשר המה נשלחות חלי יקרתכס, למען להסיב ללעיר קטון תלמודכס תחשקת לצתו, ויענור עלי מה צהיין צין מה רצון מה, ויתקייס הנחאס סורגור וחני חחריס ומה שניתי הצינו עלי, כי צעת סחתי סס מאד וחצתי להסתחור ולדצר לפני מחתיך דק צחמת, חכן נפעמתי מפני החנסיס שהיו מזהיליס חותו לצחת ולא נמלח מרכוע לרוחתי ויען זאת חסמורות ענייני לח סדרתי, ולכן חסתי ולא התמהמהתי, מלכתוב צדלותות סודותי חלה עסקי דתי להזכור חלי חלוסי להורות משכיות לחותתי, ומצניע חני לבבוס ציוטר רחוי ונשמתי, לתת את שחלתי, ולהסיב נפסי צנקסתי, כאז צננו וכרז לתלמודי, להסיר סרנתי, וחא חגייה ולא חסיז והיה ד' לדיין.

דעו מורי, חמרו צנו קחל המחיריס עוריס צתורה, כי מעת שנחרבה הציורה, וסצתו צנין ישראל נזר ועטרה, ריה"ק והחרון והכבוד והנצוזה הצבורה, מלח ועד עתה נחלקו הדעות בינה וצדה (?) והיונו מבססיס כעוריס קירה, ונעצורו נסחר חליהו צחייס להורות וליסרה כח"ס הנה חנכי סולה לכס את חליה ובר', ועל עלה זו חנחנו נשכחיס כל חלה הסניס ולועקיס זכור ד' לצ"ח, וחין חנו נעניס על כי חדוס הבלונו מחלרנו, ועד זה הירס הס מעצודיס חותנו לתסוצת צנו (כ"ח צנו) ותשכח תורת חלסיך חצנ"ה, וח' הוח' התוצחה כס לצנשי צת"טי, כח"ס וחחס סרתס ובר', כתוצ צהס וס חני נתתי חחסס הנצזיס ובר', וחאס מכסילי רצזיס צתורה היו חנשי צ"ס ונוסחיס סניס צתורה היו חכמיה חיק נקבל מהס העתקה חו כל קבלה חו כל מחומה ומלח ועד הירס הזה קמו צוניסס צשיעור ו"ד דתות, והירס חין צומננו כ"ח ד' דתות דת רבניס ודת קראימ ודת תפליסיים ודת משורי. (צנ"ח צניה"ר מלח ועד עתה קמו צישחל מתצוליס כרס ד' לצחות וחדשי דתות חדות ריהס צשיעור ו"ד וכרזו הימיס ספו תמו רוצס ולא נשחרו כ"ח ד' והירס סס צומננו ריהס כת רצניס סולחו מסכלל וחדשו ענייניס וקרחוס קבלה וכת קרחיס ריהס עמדו על עמדס ולא החליסו ממה שהיו תימי הנצזיס, וכת תפליסיים, וכת משורי) והי' ספו תמו מן צלחות ולא ערננו עתה לסדר טיב ד' הדתות כ"ח לתת הקרחיס לצדס.

אמר צני מקרה כי כנוי סס קראימ חחריס קרחוס כן מפני כי לח יחמינו צתורה החדסה הקרוחה תורה טצע"ס והיה לח כתוצה מפני נציח וחווה, כ"ח צומן מכסילי תורה ונוסחיס סניס לה כאשר כתצ הנציח וחחס סרתס ובר', קנצוה יחודיס וכתוצה להס ריהס הנקרחיס רבנימ דור אחר דור, כי תימיס צית לחסון עד סקס ירצעס סר"י וכחלקו צ' מלכיות מלח החליף ירצעס מלות התורה וחלקו לסתי דתות והכחיס מהירוס ההוח' והלח"ה דרכי החמונה לטורח ולסליח ולסליחות ולצית התפלס (כ"ח לטורח צ"ה

ולשלוה ע"ה ולשליחות עץ החיים ולצית התפלה מיכ"ח), ותמור השולח אחר צענלים חלה
 חלהק ישראל ותמור השלוח העמיד לנצחיו השקר, ותמור מלות התורה גזר עליהם
 מלות אחרות ותמור צ"ה תק העמיד הצמות צצית חל וצדק אשר שם עבלי הזכר, ומחו
 נאמר חצין הרשון חטא, ומחיים הרוח בראות זה המעל כל הירח וחדר חל דבר
 חלהים מהוך עשרת השצטים נסדרו מצין ישראל חחיים והלכו מעצד לנהיבו כוש
 וצצורוס חמר חרות לנו קטנה וגו' כי נתפחדו שלא יתפתו עמס ויתקיים כמו כן
 (צ"ל צמו, סן) תפסה צעון העיר, ולא נשחרו מהס מן החדרים כ"ח צעיר הקדש, והס
 לח נותרו סיה כ"ח ממני תאות המקדש בחוף עמס מהמד לצס ותחמל נפסס והס הנקוצים
 באנבים ובאנקים והוגלו גם הס עם שחרית העס ותאנים פטוצות החרס והמסגר
 ודיחל חמ"ע ודומיהס יהוסע צן יהולדק תרוצצל צן ס' ועזרל הסוסר ונחמיה צ"ח
 ויהציהיס ושחרות חחיהס דתס דתנו וסצילס שצילנו כאשר יעידו צרו, וצצית שני לח
 שצו גם הס לכסלה ולא נקדחו מכשילי רציס צתורה ולא נוסחיס פניס צתורה אשר
 צעצורס נחרצ עוד צית שני ונ"ח והס היו הססה כי חדשו תורה החדסה אשר לח
 לרו צה) והגלס מלכו חדוס ועממס עוד הנחחיס והנחנקיס, ועוד נחישצו מהס צצצל
 וצשחר חרות ועל כן הס מעטיס עד היום הזה, (נ"ח כי המשכילים הס מעטיס לעולס
 צערך המון העס והיו חרדים לח דצר ד') והיו מסתתרים מרבשת פועלי חון כמנהב
 חצותיהס הנח' והנח', ומחו היו הרצו מכשילי תורה ינוסחיס פניס צתורה,
 והניחו רחויית הירח צחדטיס והאצו צשניס והלכו אחרי דרכי דת וחדוס
 צחשצון כוכביהס וצחשצון תקופותיהס לקיים החמור וכמספטי הבייס ח"ס עיפתס,
 וצני נאנחיס היו מסתתרים מהס ונחנקיס על מעל הבגלה, והיו חומרים לח די לנו
 עונות הרשטיס ועונות החורגיס צנצוהס המתוכחיס מפי מלכחי צן יבצד לח וגו'
 מי גם צכס וגו', זה נחיה צדרי חסמונחיס אשר מרצ עינותינו צחו העמחיס צק"ח
 וטמחורה, חף סוכדוס עצדס חצד כל זרע חסמונחיס וגס חת נסיהס היו צועלס
 ועליהס חמר כי חלל יהודה וגו' והעיר ד' חת רוח הבריס והיו עוד לחוציס על ישראל
 והיו מטמחיס חת נסיהס גם חת זה לעומת זה ולרלי דצר ד' שצועיס שצעים נחתך
 ע"ע מחו היו נחצדים, וכצר גם הרצניס ססרו גם הס מעטי כהני צית שני וחכמי
 ח"י וצין צ"ס וצית הלל ולדוק וציתוס וצין כל החכמיס כולס זה חומר צכה זה חומר
 צכה, ומעת שקס חשי ור צינח העמידו צצרי המרציס צמעמד חחד. זו היא העתקת
 דת הקרחיס אשר צידונו, וראשונים אנחנו ממה, וממנו היו ברמזין ירושלמיין
 רשמותין וצדוקיין ובייתוסיין קסויותיהן מן דצרינו נחמין, (יעוין מה סכתצנו צפניס)
 והחומר: / והנה ענן כמה סבגות שבה צתורה, והאחרוניס מכס לח סמכו
 וצמרת צצרי, וחס קצלה עליהס כי דצרי ענן מדצרי נחחיס ונחנקיס
 ונמה לח סמכו על כל דצרי? אחרתי, על דצרי סמכו וכל אשר ציד הקרחיס ממנו
 להס, חצל חסני שידעו כי לח נצחיס הס ולא רוח קדש עממס שלא יסבו צכל קצלתס
 על כן החמירו צצריס מהס, חף חמרו כי שחח עין ודורס לח הססיקו כל לרכס
 צסידורס ונסלה סבגה ציניהס ככה וככה, והב' חמרו כי מקצלתס סכחו, ר"ה צישראל

חפולנו סהיתה כל חעלה (צנ"ח חסו' צמן סהיתה צימיהס כל המעלות) היו שוביס
 בחמור ובי תשבו וגס צמרות היו מתפלחיס שני' כי יסלח וגו' כמו כן רחם צין צ"ס
 וצין צ"ה חסני שלא הססיקו כל לרכס צסידורס נסל החלוף ציניהס, וע"ז חמרו הרצניס
 צט' צחד גזרו תענית על סנחלקו צ"ס וצ"ה זע"ה, וסיה חותו היום קסה עליהס
 כעשיית העבל, וחס ססוק כי יסלח ממך דצר לתספט סיה זה צצית שני כצצרי
 המתהללס למה לח חדו צין לדצרי (צכ"י דצרי) צ"ס [חן] לדצרי צ"ה וסתקו לחחד,
 וצן צין חכמי ורשוליס וחכמי צצל, ולמה לח המיתו ללדוק וציתוס חס ד' מיותות צ"ר
 עממס, ולמה היו מטטרכיס לנת קול, וגס ר' חיעוד צן סורקנוס למה הולך צאבתה
 ולא היו נקצוים חל' הכהניס וחל' השופטיס ללמדנו ולהרורתנו כי לח היו צצית שני
 הס, [צנ"ח: חסר היו צימס ההס כסורחת ולכתבו כל זה שקר רכצו וסיוחו ומכל זה
 כוכל לדעת כי לח היו צצית שני הס), וגס ססוק כי יסלח ממך דצר צצית רחשון סיה
 כאשר סדר הענייניס אשר צו ורביחו, ונסילת החלוף צין החכמיס צין חכחי חף ישראל
 צין חכמי צצל וצין שני הצתים וביד נסילת החלוף צין ישראל, וחס המעתיקיס נתחלפו

עד שלא יודע זין האמת וזין הסקר צפירות התורה, הנה ידענו כי נתחלפה ההעפקה של תורה על פה ונלעךך גדלויות התורה ואשר מצוה רלויות מן התורה חין דרך היוכסום ודצריהם ויגדו כי חסילו חס היתה להם העתקה צפירות נבר נתחלפה זהם ורדפו כל אל רלויות התורה וח"כ נתחלפה רוצ ההעפקה, חף ראה כי מעת שנבר ירשני החכמות ועד שנה ראשונה לכורש לא עצרו כ"ח מ"ט שנה ועולני תל מלח תל חרשח לא יכלו להגיד צית הצותם וזרעם חס מישחאל חס, כ"ח שחחו יחוסם, חף הכהנים צני הציה ודומיהם גם הם הצדו יחוסם, וחם ציחוסם שחחו צמ"ט שנה כ"ח פירוש התורה, ועוד נניח ההעפקה אשר צידנו כי חנו ראשונים ונלמדו מן המלות מי הראשון ונאמר כל מי שמלות חדשות צידו הוא החקם והנה צידכם מלות חדשות כמו תורה זע"ס וחשזון מעוניים דת אלגדחל (ל"ג אל אלאבראל והם ראשי עצלי הסודות (Ryffler) ונקדחים כן לפי שממלחים מקום הראש שלהם הנקרה חללס קטב, וכן כ' סהל (נספחים לד מ"ח) חושז חשזון המולדות למעשי מעוניים ע"ס) והדחיות צו' ימים ר"ח צו' ימים מועד ומלות חנוכה ומלות מנחה ומערב ויולר אשר תקנתם בתפלתכם, ומי אשר צידו מלות תורת משה לגדה הוא הראשון של תורה ליה לנו ממק"י, ועוד לו היה כדצריכם כי זומן ענן נודע הקרחות מה יזיק לעדתנו צדה, ויכשר לומר כי צרחותם החלף סנפל צין צית שמחי וצית הלל צין ורשומין וצלין צין לרוקין וציתוסין אמרו ירחים כי צודחי נתסוגבה ההעפקה וחין זה סתרונו ומירחוס ד' הוצרכו לחסס ולדקדק למלוח מרובע לנספס צדצ' ד', וחסילו חס סט אחרונים מה יזיק להם כי הם אחרונים ומה יועיל לכם חס חסם ראשונים וצלה ספק כלנו נדע כי מצרחשונה הצותינו חל החטחים רדפו כאשר אהחנו מתודים ידענו ד' רשענו ובר' הצותינו חטחו ובר' ודור החחרון חל הטוצ ירדוס, סנ' צר לך ומלחוך ובר' והצות חל דעת הצנים ילכו, סנח' והסיו לצ ובר', ועל רועי גלותנו אמר על הרועים חרה חסי, וחם רועינו חל משכנות תורתנו ירעו חותנו למה יחרה חף ד' עליהם? ויטמידם לעתיד ויזלינו מידיהם סנח' והללתי לחני מידם, וחם צחורחנו נלך למה חרכה גלותנו ולא נמלה לרי למכתנו, והלח מלכות דהצח וכספח נתמעטס ימיהם מלדקת סלדוקים אשר צימיהם, חע"ס סהיו הם הנכצדיס שנמשלו לזכר ולכסף, [וסרולח] ונחשח הדיקונו על רוצ חשמותינו, וצמקלת נחחרכה והוח מלכות, . . . וסרולח עס חספח על מה חרכה מלכותם והוח מלכות אחת מלכות . . . והם סכליו והם סעצידונו עד הייס ותמיד חנו לועקים זכור ד' ובר' גם כי חזעק ובר' הלח כל זה מרוצ עונותינו ועונות הרועים הרעים כי תורתנו חמרה וצנת עד ד' חלסין ובר', וסצ ד' חלסין ובר' ואחר שלא סהיו סבותינו לרחמנו ידענו כי צנו נקחיים ותשכח תורת חלסין ובר' כי סנות ימין עליון היא צחשמתנו סדורה, ולא כחרצע מלות שנה הקצוצות לגצרהם צתורה, אשר מעת סנדצרו לעת קלצ נחססה קולתנו דרורה (כ"ח דרונה, וחח' עיקר ור"ל סנחור לדור) ולא כשצעים שנה המנויות לחרצן צ"ס לסמרה, אשר צמלחותם סעיר ד' רוח זרצצל לעודדה, ורוח צן יהולק והסחרות הנשחרה, ויוצחו ירשעו מלחכה כי לד' הצורה, וסנות רלויו רעם לח נקלצו למספר ימים לצורה, כ"ח ליציה חת ססס הנכצד והנורח, ולסוצ חליו ולא לסור כפרה סדרה, ויסעי' אמר חן לח קלרה ובר' כ"ח עונותיכם סיו מצדילים ונ'. ועוד לחו חלופי מערבאי ומדנחאי בתורה זה אומר בכח וזה אומר בכח, מה שילמוד זה חסר ילמוד זה מלא, ומה שילמוד זה מלא ילמוד זה חסר, מה שילמוד זה במסורת זה תיבה אחת ילמוד זה שתי תיבות, מה שילמוד זה במסורת ילמד זה בשעם, וכן מסורת הרבה אחד למערבאי ואחד למדנחאי, מעיכו לבן אשר ולבן נפתלי, ויחח צמלת יששכר כי בן אשר יקראו יששכר, ובן נפתלי יששכר, ומשה (בב"י ובן משה) בן

מרחח יששכר ונחלה רצום, וכמו כן נכתנים דביונים חריונים, עפולים סחורים, ונחלה רצום, עתה חס צדצרים הנכתצים ונחסרים מסי סנצחיים נתחלפו, ח"כ שחר סדצרים והתורות אשר לח נפתנו מסי נצחיים וחוחים, ק"י שלא יכתנו ויסתצרו כחלה

וכחלה, חף מקובל לומר יש חס למקרה ויש חס למסורה, ופירשו לח תענה על רצו, על רצו, על פי, על פה, אהתם אהתם, לעולם לעולם, לזנה לזנית וכחלה רצום, ויבשר לתמים דעים שיתן לנו תורה עומדת צתתי הסעמים ולשתי דיעותי, והחס למסורה שהדוק והמסורה לחס, והלח האומר העושה כצ"ס עושה, כצ"ה עושה הלח מפני שהתבוננו עד שחמרו כי וילח צ"ק וחמרה בכל מקום הלכה כצ"ה חזן מהדברים שחזרו צ"ה להודו' על צ"ס וזה הלח לח היה קמת ועלית אל המקו' הע"ס כי גם שמתוך חין משכוחין צ"ק כי לח מקובל צדעת כי זס גדול מחוריס ותומיס, ומכל צווחה, וע"כ עמד ר' אליעזר בן הורקנוס ואמר צצת קול, והכתיסה ר' יהושע ואמר לח צצמים הוח' כ"ח כפוז צתורה אחרי רצום להטות וזו הדרך נגך ולח צת קול קבל (צ"ח ואם הס

חמרו סכנת צתורה אחרי רצום להטות מה להס צצת קול ולמה לח קבל?) ולח כי יפלה סצרי, ולח רחיות גצרי, והכתיח חמר עמדו על דרכים וכו' כי הדתות נמשלים כדרכים

ע"כ חמר הגני טולה מלחכי ופנה הדין לפני, וז"ל חמר ונתתי לכם לצ אחד וכו' ללמדנו כי חמר יקומו צחחיות בליוותינו הס חמר יקומו יסעתינו ולנו לח תחמינו (כ"ח החמינו) כי חנחנו צני הגחחיס והנחניקיס וקדמונים אנחנו מאחכים, ולבן (בכ"י לבן) דתכם אשר חרה לענן משכיל הגולה כנואם הגנאם ודובר תמים יתעבו למה לו (בכ"י לא) תאמינו? וכתב בספור שקרותי כי ענן היה לו אח קטן ממנו ושמו חגג'יה וענן היה גדול מחגג'יה אחיו בתורה ובשנים ולא רצו חכמי הדור ההוא להעמידו ראש גלות משום ויתור פרצות שהיה למוד זה וחסרון יראה, שמו פניהם אל חגג'יה אחיו משום ויתור ענוה וביישנות ויראת שמים שהיתה לו והעמידוהו ראש גלות, באותו העת נתקנא ענן הוא וכל איש רע ובליעל הנותרים מתרבות צדוק וביתוס ונתכוון (אצל טרינלאנד : ונתכוון) במחלוקת בסתר משום פחד מלכות הדור, והעמידו את ענן ראש גלות עליהם, ונגלה הדבר כמלכות ביום א' בשבת ונזר לתתו בבית כלא עד יום ו' לתלותו על העץ כי מרד במלכות ונזדמן לו שם אדם בבית כלא מחכמי ישמעאלים גם הוא כלוא ומעותד לתלות גם אותו ביום ששי על שמרד גם הוא בדת מחמדו, ונתן לו עצה וכן אמר לו: לא יש בתורה מצות שיש

לא' שני פתרונים? אמר לו יש ויש אז אמר לו ראה הפירוש אשר פירשו אותו על הדת אשר אחרי אחיך, ותפרש אותו אתה וזולתו על מנת שיהיו הרוצים כך מודים בדבריך ולתת שוחד (אצל טרינלאנד : אחר) למשנה אולי ינתן לך רשות לדבר, ותשתחה ותאמר אדוני המלך! לאחי על דת אחת המלכת אותו או על שתי דתות? וכאשר יאמר לך על דת אחת, תאמר לו: אבל אני ואחי על שתי דתות אנחנו, ובודאי תנצל על מנת שתפרש לו המחלוק' והכתו' (?) ואשר בין דתך ובין דת אחיך ויודו בך (נ"א לך) אנשי דתך, והגד כאלה, וכשמוע המלך אלה הדברים ישתוק, אף נתכוון ענן לרמות לאנשי דתו ואמר להם אמש נראה לי אליהו בחלום ואמר לי חייב מיתה אתה לפי שעברת על מה שכתוב בתורה, והוציא להם אלו הדברים מתוך פלפולו ומפחדו (אצל טרינלאנד: ומכחדו) על נפשו להנצל ממותה משונה ולמען לעשות לו נצח הוציא (נ"א והוציא) ממון רב שחד עד שנתן לו המלך רשות לדבר ופתח ואמר כי דת אחי על חשבון ועבור תקיפות ודתי על ראית הירח ועבור האביב והמלך ההוא היה חשבונו על ראית הירח והאביב ונמתק לו (בנ"א למלך, וכן אצל טרינלאנד) ונתרצה לו.

עוד גם מדברי אלה דינו עליונה כי דתנו קדמונית טרם ענו, ומה שאמר כי משרם ויהור ספרות למדו זה שהיה צו וחסרון יראה צדדי סיו מפני זה מחסור לענו לעשותו ראש בנות להתקיים צמו ודבר תמים יתעצו, ולא חסר יראה היה סוסו הרכיח לראשו (צנ"ח לתחלתו) ומה שאמר כי באותו עת נתקנח ענו וכל איש רע וזנועל הנוהגים מתרצות לדוק וציתום מגיד כי דתם קדמונית היתה עמיהם וצעלי תועה מהרפתם וצפתם אמרו כי דת לדוק וציתום היא, וכי לדוק וציתום מראשי חכמיהם היו וצדתם נוהגים ולא חלפו צהם כ"ח אחת מני חלק וכל תורתם כמותם? הנה נודע כי לא מקנחת עלמו עשור כ"ח מקנחת דתו, חף אמרו לנו ומה התועה אשר תעו לדוק וציתום צתורה ועל כן נדיתם אותם (צנ"ח ח"כ למה לא נדיתם אותם) ואם שלא כהורה אמרו למה לא הרבנתם אותם? אחרי שד' מיתות צ"ד היו צצית שני עמכם, חף רצן יוחנו הכהן הגדול שמתם שמונים שנה צבהונה גדולה צצית שני ורופו נהסך לדוקי למה לא הרבנתם אותם? ועוד לא חלה ענו חלום וספר לצני דתו מה היתה ציה כי שקר דבר, וכי צמונו נספלו החלומות, והנה טרם שידרה הפורה חולקי דעת ד' אמרו כי הקצ"ה מגלה חזן החוטאים צחלום שישצו מחטאם שנח' צחלום חזיון לילה ובר' אז יגלה חזן ובר' וחוליו גם ענו מפני הכבוד והנשיאות נתחצר עם מכשילי עם ונושחי פנים צתורה (צנ"ח עם מכשילי עם ועם צעלי תורה) והשכילו החלמים חף בלה חזנו, ולפת הכותרת אמר כי ברצו חלומות ובר' כי את החלמים ירא, ואי חלמים! אתם אמרתם כי חליו היה נכחה לחכמים צבליו צצית שני וקאים צלי שינה שהורו שקר ומכחיש דבר ד' וקצנתם, וענו אשר ספר כי ראהו צחלום, ויהכנו, ולא יתום את דבר ד' למה לא נקבל (צנ"ח מוסף: ועוד ואיך לענו ולצני דתו היו ממונות צדיהם להשחיד, ולרצים לא היה להם להשחיד) ועוד סוף מעשי ענו הוכיחו לראשו. אם מקנחתו עשאו חו לדבר רע נחכונו. ולא מדלגה מדבר ד' ותורתו, כי לקח עמו מכל צני דתו והניחו צתיהם שדותיהם וכרמיהם להרצה ועלו מצבל לירושלים ויחזרו צה על שער יהודה לחלות את פני ד' (צנ"ח מוסף: והוא היתה הסנה להרשיע ירושלים) והוא הרשיע לצני ליון וירושלים והסקים צדוקים על צערם והאשר על ראשם למד עורם על עלמם, ושחוק חין צפיהם ודברי הצל (צנ"ח חלל) צשפתיהם, עליהם קול צרמה נשמע נהי צכו תמרורים ובר' ועליהם אשר על חומותיו ירושלים ובר' עד יבונן ובר' ועד אשר לא יתראו אלה על אלה לא יסו צרון חף ד' ממנו, שהרי הנאחמים והנאנקים צתוך ירושלים היו, ומפני שהיו מעשים מהם צכותם לא הילנה את ישראל צרעהם, כל זה עשו צימי ענו והמליכו לחניה אחיו מבצרת המלך כדי לשודד לענו וחצרו (צנ"ח חלל) ולבדל את חנניה על ר' ענו וחצרו) ולהשצית דת הנאחמים והנאנקים.

ובאשר הצינו הם כי כן לצנס למרע לצטל דת ונשתרון, אז נבדנו יראו ד' איש חל רעהו והעמידו את ענו ראש צעדה הלוועה והלילו את האלן מפייהם ונהקיים צהם והללתי את לחני מפייהם, ובאשר יתפארו הדצנים כי חכמיהם היו מחנה גדול וחכמי הקרחים ח' או צ' או ב' וחוק מלאו האמת המעשים מהרצום? אמתו ואיך הצנן חיוצ דצעת חלמים מתרצעת החצרים? וח"ח מכל בווי הארץ? וככל ויהוסע מעשרת המרגלים? והנאחמים והנאנקים מיוציו ירושלים, ומצבחהויה מעשים היו הנמלחים צטור, וחל הרע רצום, ע"כ מגיד מראשית חחרית הזהירו צתורתו ואמר לא חסיה אחרי רצום לכעות ונצחיונו אשר צבלות צבלל הם חכמיו וחלופינוו אשר יחזיקו דתנו, כמו יחזקאל הנביא ודניאל וחמו"ע ועזרא רביעו ורבי זב' ומלאכי ורדלי חלם עדינו חזי חיים צלעונו, כי יחזקאל למדו המטכילים ה' עוקדים בדולים, חל"ה כי חלמים החמיר עליונו, זאת האדם מן נצלה ורעפה שנח' הנה נפשו לא מעומחה ונצלה ורעפה לא חלנתי ובר' ויחמר ד' חלני רחם נפתו לך את לפייעו הצקר ובר' והלח בנאו לעיני הכל כי החמיר זאת האדם מנצלה ורעפה וצצר סבול ולמדנו כי כל היוצא מן העמח עמח ומן הטהור טהור כלפייעו נקרי יחזקאל הלא ידע צו מן האמור צעמחים מצטרם לא תחלכו צפצרם ולחות נוסם, והסני למדנו כי יש ציטרחל שחי כחות יהודים שמקצתם יהיו חוכלים לחמם טהור כלפייעו הצקר והם הצועקים ונחמיהם ומקצתם יהיו חוכלים לחמם עמח ככלני זאת האדם ועליהם אמר ככה יחלכו צ"ל לחמם עמח, וזה זאת האדם ומה זאת הצהמה העמחה, ושרן עמח וחוכלי לחמם כן יחלכו גם שחיעת הברים, חף צחלולי בחוליו הברים אמר וצאשור עמח יחלכו, כי צלחם הברים וציונם

וצמחם וצמחם סוף חלף חלף וחרגת ונצלה וטרסה כי מרק פנוליס כליהם, חף זיעתם
 ושכנת זרעם ודם נדה וזנה ויולדת ומן קדושים עד חף מספר יחבלי, וחין רחוי
 להזכיר סוף ד' צמור הטמח גם תפלתו תועבה, וכן חף ישראל דודרכי הבתות חייבים
 להזכיר סוף יסור מזיעתם צצק, וכן צמח להזכיר סוף יסור טפת סוף צמחגסיהם חו
 צמחגסיהם חו יולדו שהן צצוק ויעוררו ציין ויעמאזרה חלף יהיה נהר צמח הצניר וירחף
 סוקיו צמח ומכנסים חחר ינצט על צמרו, והטרור והטרור שיכתתו העננים בזית(נ"ח: צבת)
 צבת וצמחיה צלף דריכת ידיים ורבנים והרח הטור והנכין, והשלישי ממנו למדנו ט"ו
 צעלים חדשים לרופים הי"צ חסרים וב' תלחים וצכן לה ועלוי מנין צי' כ"ח ו"ד וכן גם לכס
 צמח עולם כן ויהי צעלים שנה הרי שלשים שנה משמאל הספר צצות ד', ויהי צעלים
 שנה צציעי צמחם לחדש הי"ח השנה החמישית לגלות המלך יהויכין היה דבר ד', וחומר
 ואש צם צצעת ימים משמים צתוקם, הרי ציום ה' לחדש הצציעי היה דבר ד' חלוי, וז'
 ימים משמים צתוקם הרי ו"ח יום ולחחר ז' יום כשנים עשר ימים נחמר והתה סכצ על
 לך השתחלי ושכצ על עון צית ישראל סוף יום ועל עון צית יהודה מ' יום הרי ר"ל יום
 וח חמר ויהי צצנה הששית צצטי צמחשי לחדש מלמד שחופה השנה הייתה מעוצרת,
 כי חס הספור מיום ו"ב לחדש הצציעי של שנה החמישית עד חדש צטי צמחם צו של שנה
 ששית ועלוי ו"ד חדשים מלחים ועשרה ימים, הנה נמלחו ו' יום יתרום והחדשים נבמרו,
 וחלה הימים לעצור וכריו וקח גם מן ו"ד חדשים המלחים ו"צ יום מן ו"ב החדשים ותעשה
 גם וחחר והלח יסרה צמחם, ויולחו ו"ב חדשים חסרים לרופים וצ' מלחים, וחס צצנה
 חלת ימלחו כן חדשים חסרים חף תמלח שנת החמה על שנת הלצנה תוספת עשרה ימים
 כ"ח שעות ר"ד חלקים לצד, וזה לה יהיה חלף צעת שחדי הלצנה ח' מלח וחחר חחר
 הנה הלצנה חדשים מלחים וחמה חסרים לרופים לחדש מלח וזה על צצרון השצרון
 ויד' מלחיו גם עצור שעשור צצכל לה עשר צי' כ"ח ר"ד, והס' הלח וזה למדנו ר"ב כי
 חחר חצרון לה היה צידם ורל' ו' כ"ח ר"ד צמחם וחף היו יודעים חזיר שנה תלח להס
 צי"צ חדש וחזיה שנה צי"ב חדש הלח צצצו והלצני היה רחוק מהס שהיו שולחים שנותים
 ועד יגיעו חליהם, הרי מוכרע לכל מצויי מדע, כי היו ערשים מועדים שנים שנים
 להלויח השנה צי"צ חדש וצי"ב עד שיתצרכו חה העקר והדת חחר צידנו, ומדיחל למדנו
 ב' עקרים גדולים, הח' כי תפלת בולה ערצ וצוקר ויהיה, והצ' תפלתנו צצועה, והב'
 נבד ירושלים, וחמון תלתא ציומח צעה צעותיה, וח נבד מזרח נבד בן עזן חחר צו
 שכן הכצוד מצרחשונה, כי זה טרם שנצחרה ח"ו וכן ירמיהו חומר והתפללו חל הצית
 סזה, ועוד והתפללו חלף דרך העיר הזאת, ועוד והתפללו חלף דרך חרם, ומחרצעה
 הצחרים צ' צצנה למדנו, הח' שנמות על קדושת שחו ורל' שנתורה חלחיים חחרים, והצ'
 וישס דניחל חל לצו חחר לה יתבחל ובו, ורל' חחרו כ"ח חחר טהרה התורה שח' יהיו
 לנו מן הזרעונים ובר', חף מנחשי צית שני למדנו ז' דברים חחר מות הנציחים וסיעתם,
 הח' כי כהני צית שני היו רשעים והתירו להקריז לחס מבחל צמח ד', וכן עור ופסח
 וחולה שחמרה התורה שח' מנשים על מצחי לחס מבחל, וכתב וכו תניסון עור ובר',
 והצ' הכשילו רצום צתורה בעיון החמור ופושעים וכשלו צם, וכן צנה כתוב הכשלתם
 רצום ובר', הב' שהיו ניסחים סנים צתורה, שח' כפי חחר חניכס ובר', ויד' שהיו
 צועלים חת נשי הבויס, שח' ובעל צת ובר', והס' שהיו חומסים ולורכים לנשותיהם,
 שח' על כיד' העיר ובר', והס' שהיו מחללים חת השנת שח' רחיה ציהודה דרכים ובר',
 וס' שהיו צועלים נשים החסרות, שח' גם צימס חס רחתי חת היהודים החזיר
 נשים ובר', ונה וצצטל מחמר הצצנים שחמר עמוני ורל' עמונית, וח"כ הס שצטו חת
 הסעתקה והסילו חת החלף, וחף נקצל ונלמוד מהס תורה ומציה חו כל הסעתקה, וחחר
 מן צצנים כי רח מהס לחבי זכריה ומלחיו ועזרה הכהן נקצל מהס חת ששמעו
 מפיסם, וחס הס סותרים חת התורה לח נקצל מהס כי חרלי סנגו צשמועתם, כי חף
 נקצל מן החומר כי עזרה חייז להחיל לחדס שומים חחר לה יתחזק חזיר להחחזק

מלמדינו חנה מחנה חלסים הם ספר צפ"ע סדורים הנה חניו צמקתם חסר רחיתו
צמקתם.

אבו נמי נ"ע, ועובדיה המשכיל נ"ע וענן ראש הגולה, ובנימין בן משה
האוני נ"ע ודניאל בן משה קומסי (הקומצי), ויצחק בן בחלול,
ושאול המשכיל (בנ"א מוסף : בן הנשיא הגדול רבנו ענן ע"ה), ויהושפט
המשכיל, ובוטעו המשכיל ודוד הנשיא, ובוטעו הנשיא, וכן שני האחים
המשכילים והנשיאים יאשיהו כליל התורה ויחזקיהו מפתח הבינה, וכן
ידידיה הנשיא ויכין הנשיא, וסהל בן מצליח הכהן הידוע המשכיל הגדול,
ובנו מצליח (בנ"א מוסף המשכיל), ועזרא המשכיל וצדוק המשכיל,
ומצליח הכהן ושני בניו יחזקאל ודוד, ויפת הלוי בן לוי ובנ"א בן עלי
המלמד הגדול ע"ה) וסעיד הלוי בנו נ"ע ושלשת בניו ישעיהו ועזריה
וחנניה, ומשולם (בנ"א המשכיל) ונתן בן ניסן, ובנו ניסן כליל הדיעה,
ויוסף בן אברהם הזקן (בנ"א ויוסף הרוואה בן אברהם הכהן הזקן) ואברהם
בנו (בנ"א המשכיל) ויוסף בן נח הניצנים (בנ"א בעל ספר הניצונים),
ואהרן בן ישועה, ויהודה בן עלן הטברני ובן משיח שעשה ספר הדתות,
וגסי בן נח ושלמון בן ירוחם, ויהודה בן קורישי, וישועה המלמד וישועה
בן אהרן הנודע אהרוני, וטוביהו חבקי, ודוד בן חסין (בנ"א חסין) ואלישע
המלמד, ושמריה העובד, ומיכאל העני, וישועה הרב הגדול ור' משולם
בן משה העובד, וישר בן חסד, ושילה בן צדוק, ויפת בן המשכיל, וחנוניה
הלוי, ור' צדקה בן חלבון, ור' יהודה המשכיל, ור' חיים בן סהל, ור' קהת
העובד, תעל סגרת הטל על מלונס ויוריטני לורי תורתם וזכני צבולס עמס עס חלה
נחוי עולס, ורוב אלה אמרו כי אע"פ שהרבנים ברוב המצות שונים אחינו
ובני דתינו הם ותענם נפשנו על שגנתם, על כי וולנו חמר צעד כלל יסרחל
צעור מחיסת ע"ז לצה רבס חני חליך, וק"י חכמתו, כל זה חמר חסס מפני כיוס תקוה
לצאת מהס זעז חמת, וכן חמר למען שמי ח"ח וכו', ורחה כי חע"סי סולח סצור
מתוך יסרחל לח הלך חל עס חמר כ"ח חמר חלך חסונה חמ"ה, חף לח קצל לצה חל
עיר חחרת להקדיס ולסכון צתוכה, סנח' צקצק קדום וכו' וילח לח חצוה צעיר חחרת,
וחלח דמה נססו כחיס העבס כלומר העבס מחסתו וכונו וילח מצית רהול"ז גס חותס
ולח קצל לחצתס להכנס צצית חסה חחרת כ"ח עומד צחון ונהיס ציוס חללה חורצ וקרס
צלילה, סנח' קרל דודי דוסק וכו' עוד צלר להס יסחרונני, ועתה נחח עין צעין צסר
ד' ציון וי"וי, ובס חמר סרצניס דצר סולח חמנו חיסור סכיצה צצת כי חמרו צעד
חסנה סכר סכיר עצדק סס שניס וחמרו כי העצד יסרת ציוס וזס עצדק ציוס עצדק צלילה
והח לחכצ עס חסתו ורולידה, ורילדות יסור לחדוניה, וע"ז ויסה חסור כי סולח עצודה,
וחמרו כי סענב יסיר סכיצה צצת, נחמר לו וחס סיתס מותרת סכיצה צצת כי סולח
עונב כן חרצ סענעסס צצת כל מה חסר כמורס מעניב סנסס, ומזה יסיר להצעיר חיס חס
קציר סגדול סיהענב צה וכן הקטרתי, וכן יסצו לסניו צכינורות ועבציס ומרקדיס לסניו
כי זס עונב גדולי, וכן יוצח צמרחן, וזס חסח וכספרות דצדו ד' ומקלתס מצחיס רחיה
כי סססמור צחס ענב מזה סססוק, נסי עמו חכרסון מצית תענוניה, וחומרוס כי זס
סעונב סולח ססמיס חמסס וחיוו כן, כי זס יסרל על עונב סמחכל וסמנוחה סל צית, וחס
יחמר למס לח חכיר לחסוס חלח לנסיס ? נסיצ לו ססני כי סיה רולח לומר למס מעל
עולליה חמר למענה סססיס כי חין לעולל עונב חלח עס חמו, ועס כל זס חסונו ססולח
ענב חסור סולח צצת כחסר צוחרנו ציל"ח.

נשלם חלוק הקראים עם הרבנים בעזרת שוכן מעונים ברוך נותן ליעף
כח ומצעד לאין עונים.

יג

א"ש לבקשת יידירא פני' לתרגם לו אותו המאמר כולו שמוצא צו הדס"ג ז"ל באגרונו של הדדצ"א כ"ע (עיון צפניס) הנני להפיק לזכרו אע"פ שלדעתי אין תועלת צזה יותר רק לפרסם דובמא אחת יותר מאגרונו זה ומה בס אחדי שחסדים צו מלות הרצה ליושן הכ"י, וז"ל הדדצ"א צשערד"ש : מלת דשא למחיס, ומלת עשב הוא פרטי וזה כי הכתוב חלק את המחיס לב' מחלקות, וכלל צ' . . . האילנות הצלתי עושים פירות מן הארזים הגדולים ועד מה שתחיהם, ועשה . . . והם העשצים צעלי זרע וכל הגדעונים מן חטה ושעורה וכל הדומה להם, צד"ע הבד (צדדו"ל : כצורתא) והקלה והכמון ודומיהם, והב' עץ פרי . . . מה שעושה פרי כמו הענבים והתאנה והדמון, ולכן אמר עושה פרי למינו לכלול . . . וענין אמרו אשר זרעו צו, לפי שמהם מה שיהיה זרעו צתורו, וכס . . . ילא תמכו עמים, צד"מ ברעוני הדמון והזגין ודומיהם, ודרך העצדי כשזכר מלות שמקלתן כוללים ופורטים, והוליא הפרטי צמה שצו, כשאר עתה כל זולתו, מה שלא פירש, תחת המלה הכוללה, ולכן כאמר שעשז מזרע זרע איננו כופל אלא על עשז ממס (Gras) ועץ פרי לא יעצור אלא על אילני פירות ממס, וכשיהיה כן יולא לנו שהשאר כנכס תחת מלת דשא צלי ספק, וכמורו שיהי כולל עשז ואילן 1), אמנם העשז צאמרו הקוטפים מלוח עלי שיהי, והם העשצים הדעוטים הנאכלים מחמת מליחתם, כשהגורך דוחק אליהם, ואמנם האילן הוא אמרו וכל שיהי השדה, מפני שמוך אליו וכל עשז השדה, וכמורו תחת אחד השיחים, ולא יתכן שהיה כ"א תחת עץ שישים לל עליו, ויחזק אמרנו שמלת דשא כוללת, כי לו היתה פורעת העשצים זולת האילנות לא היה מוזכר עשז, לפי שאין חלוק צניהם, ואילו היה זכרון מלת עשז מפני התוספת של מזרע זרע, כמו שחשצו אנשים 2) . . . ועץ עושה פרי אין ספק שהוא אילן עושה פירות, וכבר תמה על זה הפיתומי (עיון פי' הדמ"צ"ן על פסוק זה) ואיננו רואים שיסולל הפסוק מזכרון הארזים (ר"ל אילני סדק), ולכן אמר צמלת עץ פרי, עץ הוא פרי האדמה צעלמה (כלומר צמלת פרי מפרדת את מלת עץ דהיינו עץ ברודא שהוא למח האדמה) ומפרדת מלות עושה פרי אילן עושה פירות, ואינו מרביש צאמרו צפסוק שאחריו ועץ עושה פרי שהוא אחד (כלומר צמלות עץ פרי עושה פרי למינו צפסוק הקודם הס דצד אחד דהיינו אילני פירות) ואמנם הוסיף אותו כעין פירוש צפסוק הראשון לזכרון מיני הפירות ולכן השמיט מלת עץ (כלומר שהוסיף צפסוק הראשון מלות עושה פרי למינו כעין פירוש למלות עץ פרי, צעצור שדה לזכור מלת למינו, ולכן לא חזר ואמר עץ עושה פרי) ואיננו כמו שחשב הפיתומי שנתקצר צפסוק הצ' (ר"ל ששמיטו מחמת הקלוד מלות ועץ פרי צפסוק הצ') לפי שהקלוד יהיה רק צמלות במשמעות להרחצת הציאור, אבל לא צמה שהם עיקרים, וכשיהיה כן מצואר שהחלקים ב' . הראשון תדשא הארץ

(1) ור' נמי צן נח ונכסחים לד ז') חומר ב"כ כן תדשא הארץ דשא סוב כולל עשז ועץ סוב ספל ע"ט, ועיון צמחר ססוק זה. 2) חסרון מלות נחאין כאן צכ"י שהמעתיק השמיט צלי ספק שורה כולה צהיות שצמאמר התנחוי היה חסר, המספס המותנה.

דשא, והצ' עשצ מזריע זרע, וכמוהו צפסוק הצ' ותולא הארץ דשא חלק ח',
עשצ מזריע זרע שני, ועץ עושה שלישי ע"כ. (לפטה דשא נבאת ועשצ
מכצוין, ודלך אן אלכתאב קסם אלנבאת נ' אקסאם וטוא פי
אלאשגאר ניר מתמרה מן אלארוז אלכבאר אלי מא דונגהא, וגעל
. וחי אלאעשאב דאת בזר וכל אלהבוב מן קמח ושעיר
וסאיר אלקיאם. . . . מתל אלסמסם ואלשוניז ואלכמון ומא שאכלה,
ואלנ' עין פרי עם. . . . מתמר, מתל אלענב ואלתיץ ואלרמאן,
ולדלך קאל עסה פרי למינו ליעם. . . . ומעני קולה אסר זרעו צו
לאן מנהא מא יכון בזרה פי וסטה, ואדא ארים. . . . יני מנה
אשגאר מתל חב אלרמאן ואלוונין ומא מתלהא, וסביל אלעבראני
אדא דבר אלאלפאטש אלתי בעצחא תעם ותכין, ואכרנ אלמכצוין במא
פיה, בקי אלאן סאיר מא לם ישרח תחת אללפטה אלמעמומה, פנקול
אן עשצ מזריע זרע לים יקע אלא עלי עשצ חקיקי חשש, ועץ פרי לא
יגוז אלא עלי עוד מתמר חקיקה, ואדא כאן כדלך חצל אן אלכאקי
ידכל תחת לפטה דשא בלא שך, ומתלה שיח יעם חשיש ושגרא, אמא
אלהשיש פקולה הקועפים עלוח עלי שיח, והי אלחשאישי אלרטבה אלדי
תוכל למלוחתהא אדא דפעת אלצרורה אליהא, ואמא אלשגרא פחו
קולה וכל שיח הסדה לקרינתה וכל עשצ הסדכ, וכדלך ותסלך תחת אחד
השיחים, ולא יגוז יכון אלא תחת שגרה תפללה, ויאיר קולנא אן
לפטה דשא מעמומה, לאן לו כאנת תכין אלחשאישי דון אלאשגאר,
לאסתגנא על דבר עשצ אד לא פרק ביניהם, ולו כאן דבר עשצ לזיאדה
מזריע זרע כמא טן קום ו). . . ועץ עושה פרי לא שך הו אלעוד
אלמתמר, וקד תחייר פי דלך אלפיומי ולם ירא יערי אלפסוק מן דבר
אלארוז, פקאל פי עץ פרי עוד דהו תמרה אלארין פי נפסה, וגעל
עושה פרי עוד יעמל תמרה, ולם ישער בקולה פי אלפסוק אלב' ועץ
עשה פרי אנה ואחד, ואנמא זאדה שרח פי אלאול לדבר אנואע
אלתמאר, פאסתגנא ען עורתה וליס כמא טן אלפיומי אנה אכתציר
פי אלב, לאן אלאסתצאר יכון ען אטנאב פי אלשרח, לא ען דבר
אלאצול, ואדא כאן כדלך צח אן אלאקסאם נ', אלא דשא הארץ.

(1) עיין הערה הקודמת.

ואלב' עשז מזריע זרע, ומתלה פי אלפסוק אלב' ותולג הארץ דשא קסם ואחר, עשז מזריע זרע האנו, ועץ פרי עשה פרי האלה).

יד

א"ש תפני שהחכם מונק כ"י הציא צספרו המפואר (Not. sur Aboul — W. p. 37) מאמר מפידוש עדזי על (קהלת א' ג') אשז כפי הנדאה הוא מיחסו לר' יפת הלוי מאחר שציאו צין שאר המאמרים הכלקחים מפידושו, ראיתי כוכן להעיד שזה הפידוש כמלא ת"ר דא"פ ני' ומיוחס לר' צנימין הכהואנרי, ודסצ"י צהקדמת פידושו לקהלת מזכיר פי' ד' צנימין צזה הלשון צהעתקה מן הערצוי: מהראוי הוא לחכמינו שידעו שעניונו קהלת עה"ש הם כפשוטם ואינם משליסו, כי שלמה החכם ע"ה כצד אסקף משליס צס' משלי ולפיכך פתח צהם ראשית דצרו ואמר משלי צצ"ד, אמנס לאמר שעלה צמחשצתו לכצוצ זה הספר הנכצד פתח לשונו צו ואמר דברי קהלת, לפי שהיתה מגמתו שיפרסוהו על משמעוהו הגלויה, וכמו שאמר ג"כ דברי למואל מלך, כמו שפרטנו צהקדמתנו למשלי, ואמנס קדמתיו כאן לפי שראיתי אכשיס (תרבעתי כך שלא להוליא הנייד חלק, אך אינו יודע כיונת מלת "לאנו אלפת קום" פה) פתרו הספר צזולת הראוי, ואמרו וזרח השמש צזא השמש ורנה התגלות הממשלה והקפדה, כאמרו צזה שמש צעוד יומה, ופתר

ציוס שיזעו וגו' על צית המקדש ושהשומרים הם הכהנים והלוים, ופירש הספר כולו ע"ז הפך, וראשון מי שהחל אלה העניינים בנימין אלנהואנרי ירה"א, ואין העניין כמו שחשז צנימין וזולתו. כ"א מה שהיתה מעדת שלמה ע"ה צזה הספר הם חמשה שרשים וכו' עכ"ל, וכנדאה חצד העתקות ופידושים גם על שאר המגלות, שכן ר' יפת הלוי צפידושו לישעי" כ"ג ו"צ מזכיר הקדמתו הגדולה לשייר השירים בו"הל: וקד דכר כתיב מנהא מן אלמקאבלאת צנימין אלנהואנרי רחמה אללה תעאלי פי צדר שיר השירים אלכבירה אלתי לה, והכני להעתיק כאן צ' הפידושים על פסוק הנזכר עד תומס, פי' אחד לר' צנימין הכהואנרי שבה' מונק ני' חשצו לר' יפת, ופידוש הצ' לרסצ"י, כי שניהם הם לקדמוני הקדאים ומבטואתם יצואל שיעוד מה שאלל פי' הא' מרוחו על הפי' הצ' (יעוין העדות העדה א').

א) העתקה מתוך פירושו של בנימין אלנהואנרי.

מה יתרון וגו' אין נשאר לחס מכל עמלו הו זעונו טעמה תחת השמש. פירושו: זה הספר תחלה דצרי קבלת, ומלת מה צלשונו תשום שלילה וחיוז לחמד, ויודע שהיה שלילה הו חיוז מעניינו, אמנס מה שהו חיוז, כמו מה עובר ומח יסיו, מה יסו דודי, והצנה מזה צמקרה, ומה שהו שלילה, כי מה חסנו, ותשמשת ג"כ לשחלה כאמרו מה תאמר נסן, ומשמשת שלילה ההסמה (מוסצוילינג) כמו מה לך סה מה לנס (eis) תדנחו עחי, ואמרו ח"צ סה מה יתרון הוה שלילה וסיה תמורה אין יתרון לחס, ויתרון ת' יתר ספירושו נשאר הו מעלה, וזה שילת יתרון לה

שני פירושים, כצד יסודם יתרון מעלה כאמרו שיש יתרון לחכמה מן הסכלות, ולא יעזור
חיפוס זה מעלה כי לא ימלט היות סס חיות יתרון ותועלת, הלא תראה שחינוך חומר
מה הועיל לחדש חמנס חמר מה יתרון לחדש, וראה שססהוח מת לח נסחר לו כל עיקר,
כ"ח ועצו לחחרים חילס, וחמרו לאדם הוא מוכלל מפניס ומיוחד מפניס חחרים,
חמנס הוא כוללל צמלך וצמי סה"ח תחפיו עד הספל שצחגניס ממולע ומחמין וכוסר, והוא
מיוחד צבעני (?) והצחניה, וחמרו בכל עמלו הוא ב"כ כוללל מפניס ומיוחד מפניס
לחחרים, חמנס הוא כוללל צמעשי העולס ככל דרך וחוסן מהס, והוא מיוחד צמה שעשיית מלות
ד' צלתי נכנסת זו (ר"ל שלח כיון הליה צמלת כל עמלו) לפי סה"ח הוא הנסחרת לנ"ח
צחערו חסר יעשה חותס חחדס וח"י צהס, ודע שחמרו בכל חין כוונתו זו חל הסעולות
המחויצות כמו המלות שהן פעולות מחויצות, וחמנס יראה זו הסעולות הנמלחות ודברים
שכבר קנה חותס ונעשו, כמו הצנין והסתילה ונכסוס וחצניס טוצות וכיולח, וחולס חמר
ככל עמלו לפי שלצני חדס צהס ערחות לח זולת, ללמדך סיגועו צחלה העזדות עד שיעשה
זה הדבר לח יסחר לו, וחין חלוק צין מה סיתעסק זו צעלמו וצין מה סיעשה ע"י
לחחרים, והוא ניתן ממורו מחירו ומטרידו שכלו זו, הכל עמלו הוא, כמו שיחמר ח"כ
ושנחתי חני חת כל עמלי, חע"סי צבעני מלחכה עשחורו, וחמרו תחת השמש, על
הארץ, תחת השמים = כל חחד יפנה חל פניס, תה שחלה הב' נזכרו צה הספר,
צמקוס חחד וחמר תחת השמים, ומקוס חחר יחמר נעשה על הארץ והמכוון צהס חחד,
חך תחת השמים הוא מנה יותר כוללת מן תחת השמש צהיות מה סיעשה צלינה הוא תחת
השמים וחיינו תחת השמש, וכמו כן תחת השמש יותר כוללל מן על הארץ, לפי שהולכי
ימים חייס על הארץ, וידמה שחמר תחת השמים, מפני שהשמים סוצניס חת הארץ וחחר
עליה, וחין לחדס מעשה צמקוס שלח יהיה תחת השמים, וחמר תחת השמש מפני שהסס
סס היום, סיוליחורו (?) צני חדס צעזדות העולס וצמחיתס, וסס הלילה מנוחה לצני
חדס, ולצקשת ערף לחיות הטורפות כאמרו תשת חסך רבו' הכסיריס רבו' ילח חדס רבו',
ועוד כל עזדות צני חדס חת"ס עשיית"ה ציוס, ויש הכזה מן העזדות שלח תתמינה ציוס,
וחמר על הארץ מפני סה"ח משכנס צחמרו והארץ נתן ל"ח, דבר חחר צחמרו תחת השמש
הוא מפני שהשמש צדד זולת כל כוכב מצדלת צין יוס ויוס, וככל יוס ויתס לחדס תעשה
סיעשה לפיכך חמר סיעמל תחת השמש ע"ל, ומא אלבקיח ללאנסאן מן גמיע
עמלה או כדה אלדי יעמל תחת אלשמש, הוא אל פסוק אול דברי קהלת
ולפטה מה פי לגתנא תעמל סלב ואתבאת גמיעא, ויעלס אנהא סלב או
אתבאת מן מעניה, פאלדי חו אתבאת פחו כי מה טוצו ומס יסיו, מה
יסו דיון, ובתיר מן הוא פי אלכתאב, ואלדי חו סלב כי מה חסרו,
ותעמל איצא אסתפחאם כק' מה תחמר נסך ותעמל אנכאר (צ"י אנכר)
מתל מה נך סה מה נכס תדחלו עמי, פקולה האהנא מה יתרון הי סלב פחי
מקאם חין יתרון לחדס, ויתרון מקאם יתר אלדי תפסירה בקיה או פצילה,
ודלך אן (צ"י אין) יתרון לה תפסירין, קד תפסר פצילה, כקו' סיס
יתרון לחכמה מן הסכלות, וליס יגוו אן תפסר פי הוא אלמוצע פצילה
אד לים בד מן אן יכון תם פצילה ונפע מא (צ"י ונפעמא), אלא תרי
אנה לס יקל מה סועיל לחדס ואנמא קאל מה יתרון יעני אנה אדא מאת
ליס יקא לח שי אצלא, כל ועצו לחחרים חילס, וקו' לחדס חו מעמוס

עלי וגה והו מכצוץ עלי וגה אכר, פהו מעמום פי אלמלך ומן הו
דונה אלי אדנא אלנאם קדר ואלמומן ואלכאפר, והומכצוץ פי מחינגוין(?)
אלממיוזין, וקולה זכז עמנו הו (זכ"י הוא) איצא מעמום עלי וגה והו
מכצוץ עלי וגה אכר, פהו מעמום פי אעמאל אלדניא פי כל פן וצרב
מנתא, והו מכצוץ פי אן עסות תלות ד' לים תדכל פיה אד כאנת הו
אלבאקיה עלי זני חדס בקולה חסר יעסה חותס חודס ונו', ואעלם אן קולה
זכז לים יקצד בה אלי נפס אלחרכאת אלמתקציה אלתי הי מתל אלמצות
אלתי הי אפעאל מתקציה, ואנמא יקצד בה אלי מפעולאת מוגודה
ואשיא קד (זכ"י ואשי אקד) אכתסבהא וחצלת מתל בניאן ונרום
ואתאת וגואהר ומאגאנאם דלך, ואנמא קאל זכז עמנו מן חית אן זני חדס
פיהא חרכאת לא גיר, פערף אן תעבה פי תלך אלחרכאת חתי ינפעל
דלך אלשי לא יבקא לה, ולים פרק בין מא יבטש הו בה ובין מא
יסתעמלה ויבדל דרהמה ויכד פכרה פיה אלכל עמנו, כמא סיקול
וסנחתי חני זה כל עמני ואלצנאע עמלוה, וקולה תחת השמש על החזן תחת
השמים כל ואחד ינצרף עלי וגה, ודלך אן הוה אלג' דכרת (זכ"י הדא
אלג' דברת) פי הוה אלספר, מוצע יקול תחת השמים, ומוצע יקול נעסה
על החזן ואלגרין פיהמא (זכ"י סיהס) ואחד וליבן תחת השמים פי אללפט
אעם מן תחת השמש אד כאן מא יעמל באלליל תחת השמים ולים הו
תחת השמש, וכדלך תחת השמש אעם מן על החזן אד רכאב אלבחר לים
הם על החזן, פישבה (זכ"י פי שבה) אנה יקול תחת השמים מן חית אן
אל סמיס מחיטה באלארין ומא עליהא, ולים לחדס פעל פי מוצע
לים הו תחת השמים, וקאל תחת השמש מן חית אן אללה געל אלנהאר
לתכרף (חוני ז"ל לתכריג) זני חדס פי עמארה אלעאלם ופי מעאישהם,
וגעל אלליל ראחה זני חדס ולסעי אלמסבעאת בקולה תשת חסך, הכפויס
סחגיס, תורה השמש, ולא חדס נפעלי, ואיצא כל עמל זני חדס יתם פעלה באלנהאר
וכתור מן אלאעמאל (זכ"י אלאעמל) לא תתם באלנהאר, וקאל על החזן
מן חית אנהא מסכנהם בקולה והחזן נתן זני חדס, וקול (זכ"י וקיל)
אכר פי קולה תחת השמש והו אן אלשמש דון כל כוכב תפצל בין יום
יום ופי כל יום יתקצא זני חדס עמל יעמלוהא פמן אנל דלך קאל
. טועמל תחת השמש.

(ב) העתקה מתוך פירושו של ר' שלמון בן ירוחם

מה יתרון וכו' מה יתר לחדס בכל טרחו שיטרח תחת השמש . פירוש : חמר מה יתרון לחדס בכל עמלו וילח חיין לו יהרון זקנות קנייני העולם והתעסקותו בעבודתו וטרחתו צניין הצחיס וסתול הגנות וסנותו לעבדס וקנות זני צית ועבדסי, ואסיסת הנכסיס כמו שרואים אנהנו זני חדס משתדלים צעמקיהס והורגים קלתס לקטת צעבינסי, אח"כ צעת המיתה יעצורס ויחאספו כמו שאמר כי לח צמותו יקח

הכל ואלו לא ידע למי יהיה כחמרו יצבר ולא ידע מי יחוספס ולא ידע לחדס מה שחסף, ובס לא ידע לחדס האדס שיסנה ממנו, ולכן חמר מה יתרון לחדס בכל עמלו, חמנס מעשי העבודה שעושה האדס ממה שליורה השס רק זה נשאר לחדס וזה המועיל לו בחזריתו כחמרו וחוסס צמותו לדיק, וחמרו תחת השמש יורה שחבמתו למעשו האדס ש"עסס תחת השמש, חמנס עשית התורה חינה תחת השמש, לחמרו צתורה כי מן השמים דצתתי עמנס, והוא לפי שהלדיקים צמעיהס מעלים עניונס עד שצדיס להיות זון המלחכים, כחמרו ונתתי לך מהלכים זין העומדים החלה, ואס יחמר חומר וח"כ כצר מנע חותנו שלמה צזחת הדיעה מיעורו של עולם, חמרו לא הזכיר על מה שחין להמלט ממנו, כ"א הזכיר על החמוד והחריגות היתירה כחמרו ורחיפו חני חת כל עמלי, ושצח הסתפקות צחמרו טוצ מלח כף נחת וכו', ואס יחמר החומר

(כאן חסדים דצדי המקטן וחולי דלב המנעתיק שורה שלימה ומן העניין נראה שקשיותו של המקטן היה, שא"כ מפני מה חספו וכנסו שלמה ואצוו דוד ע"ה כסף וככסיס לרוב ? וע"ז משיב רסצ"י :) הס היו חורגים חותס להוציא על פניס שניס, כמו שחסף דוד ע"ה וכמו שחסף חלמה ב"כ וחארו צצית ד' לתועלת החומה, חמנס זולתס כצר ידעת עניין חליהו וחזור עוד חזור צמתניו, וחמר היה צויתו [סס] חשה חלמה לכלכלי, וכן חליטע חמר צו רחיס צה מצעל שליטה ויצח לחיס החלחיס לחס צבוריס, וכן הגזחיס חמר צהס וילח חל השדה ללקט חורות ויתמלח בסן טרה סצר שהוא באדננאן (solanum melongena) והיה חנמל (Coloquintha) יורה על

שני עניינים, האחד מעוט התעסקותס צה העולם השפלי, ולא היו מצדיס עניוניו, והצ' הדיע יופי הסתפקותס צמעט מן המזון צצתחונס על מה שידעו שיס להס חלל רצונס, ולא תחשוב שהס חלמלי צקשו נכסיס לא הביעו חליהסי, דע שנתין חוציל לחליטע ע"ה עטר ככרי כסף ושפת חלמיס צהצ ועשר חליסות צנדיס יקריט ולא לקח מהס כלום צצוס

סניס והרחיק עלמו מהס עכ"ל, ואיש פצל ללאנסאן פי כל כדה אלדי יכד

תחת אלשמס : קולה מה יתרון וכו' יעני לה פצל פי אכתסאב אמור אלדניא, ונהדה נפסה פי כדמתהא וכדה פי כנא מנאזל ונרס אלבסאתין ואלאנתצאב לעמארתהא ואתכאד אלחשם ואלעביד וגמע אלאמואל כמא נשאהד אלנאס ינהדו אנפסהס פי אמרהא ויקתל בעצהם בעץ בסכבהא, תם ענד אלמות יתרכוחא וינצרפו כמא קאל כי לח צמותו יקח הכל, תם לא יעלם אלי מן יציר בק' יצור ולא ידע מ"ה, פלס יבק עלי אלאנסאן גמעו ולא אלאנסאן יבק ילתד בה, ולדלך קאל מה יתרון צצ"ה, פאמא אפעאל אלטאעה ממא יפעלה אלאנסאן ממא אמרה אללה בה פהו אלדי יבקא ללאנסאן ובה ינתפע פי אכרתה בק' וחוסס צמותו לדיק וקר' תחת השמש ידל אנה קצר אעמאל אלאנסאן אלדי יעמלה תחת

אלשמש פאמא אעמאל אלתורה פליס תחת אלשמש לקר' פי אלתורה
 כי מן השמים דברתי עמכם ולאן אלצאלחין (כ"י אלטאלחין) באפעאלהם
 יעלו אמרם חתי יצורו בין אלמלאיכה בקר' ונתתי לך מהלכים וכו', פאן
 קאל קאיל פקד מנענא סלימאן בהדא אלקול ען עמארה אלדניא,
 קלנא לס ימנע עמא לא בד (כ"י לאבד) מנה, בל אלדי מנע ען
 אלארץ ואלתכאחר בקר' ורחיתי חגי את כל עמלי, ושכר אלקנוע בקולה
 טוז מלח כף נחת וכו' פאן קאל קאיל (ע' הערה הקודמת) כאנו (כ"י כאנו)
 יבמעונהא ליצרפוהא פי ונוהאא כמא גמע דוד ע' אלס' וכמא גמע שלמה
 איצא וכנהא פי צית ד' למנאפע אלאמה, פאמא גירחם (כ"י גרהם) פקד
 עלמת אמר חזיהו וחזור עור חזור דמתווי, הנה לוייתי חסה חלמנה לכלנך, וכדא
 חזיטע קאל פיה רחיס צח מצעל שליטה וכו' וכדאך הנניחוס, קאל פיהם וינח אחד
 חל הסדה ללקט חודות וימלא גסן סדה, תוהם אנה (כ"י אנא) באדנגאן וכאן
 חנטל ידל עלי מעניין, אהדהמא קלה אשתנאלהם בהדה אלדניא
 אלכסיסה פלם יכונו יכברו אחואלהא, ואלב' ערף (כ"י תרף) חסן
 קנועהם באליסיר מן אלקות אתבאל עלי מא יעלמו אנה להם ענד
 רבהם, ולא תטן אנהם לו שלבו אלאמואל לס יצלו אליהא, אעלם
 אן נעמו חמל אלי חזיטע ע' אלס' עשר בדר מן אלורק וסת אלאף
 דינאר ועשר כלע מן אלתיאב אלמרתפעה פלם יקבל מנהא שי אלבתה
 . ונזה נפסה ענהא)

טו

א"ש לא אחוש להולאת הדפוס ואציה פה לפני הקורא החוקר כל
 ההתחלות של שירי הקדש הנמלאים בדיואן של ר' משה דרעי הקדאי
 כ"ע אשר כולם נושאים את שמו דראשי צתיבם ואספח אליהם צסופס גם
 ההתחלות של שירי קדש אחרים הנמלאים בארבעת הכ"י תחת יד הח' דא"פ
 ניו, ונגמתי צזה, חוץ מהועיל קלת לודיעת הציליאגראפיה צכלל, לתת
 עי"צ ג"כ אמלע אחד יותר ציד המצקרים לחקור עוד על זמנו של המשורר
 הכ"ל צפ"ע מצלי התלות צמה שחקרתי אנו צפנים צדבר זה וצמה שהלעתי
 על אודותיו, כי מימי לא עמדתי על דעתי ורק האמת צמתי מערתי צחיפושיו,
 ואשמח צה כי תמלא אס גם ע"י אחרים ונגד דעתי, כי רק אותה יצקס
 החוקר, וזולתה כל חקירותיו יגיעת צטר ודעות דוח, ות"ל יודיו דא"פ ניו
 צאחד נמכתציו אלי צעוצת הצלתי נוגע לעניינו: יש ויש ת"י הרצה חצורי

קדמוני חכמי הרזנים והקראים בארבעה קצולים קוצלי שירים שקולים ותחנות
וסליחות ופתיחות צהרזים, הקוצן האחד הוא שהוצא מעיר דמשק לירושלים
ויהי לי למקנה צהיותי סס, והשני הוא אשר נתן לי צמתנה צעיר חברון

מאת צעל אושפיזנו כהד' חיים לעלעצון התלמודי הפקיד, והג' הוא שהוצא
מעיר מצרים ע"י כהד' ארדהס לוי הרופא פקיד קבלותינו צירושלים ויתנהו
לו צמתנה, והד' מלאתיהו בגניזה צצ"הכ של קוסטנטינא רצתי, והנס צתוך
האלהי צקירים ויש פה ת"י רשימה אשר העליתי עהס ראשי הצזורים ושמות
מחצדיהס כפי הסדר והמספר שזהס, וצדאותי כי נמלאו כצד צספדים
הנדפסים (גניז' אוקספורד נטעי נעמנים וכדומה) קלת הצזורים הנמלאים

גס צקוצלים שלי בגון: שחר עלה אלי דודי ולך עמי, וכן: שאלו יפסיה מה
תשאלו מני מחצורי הרס"ג ז"ל, וכן אזכיר קלת נוראות להראצ"ע ז"ל, ורזים
הס צהס אשר אינס נמלאים צקוצלים שלי, אמנס אנכי הדואה כי יש ויש
רזים צקוצלים שלי ואינס נמלאים צספדים הנ"ל וכו"ל, ומורה גדולה היא
גס לי העני איש ישראלי עצד עצדי אנכי לגלות כצוך המחצדים צקהל ולא
לחצט פני הצזורים צעמון פן ימלאני עון, והאלו שאני לא הקדשתי את יתר
שנותי צצוקנותי רק לדרוס ולחפס ולהוליא אך הצזורי קדמוני צני מקרא כי אס
גס קדמוניות אחינו הרזנים לתועלת כללית ולא פרטית כי כלנו צני איש
אחד נחנו ולא לכצודי ולא לכצוד צית אצא אני נכחונתי רק לכצודו ית' ולכצוד
כל צני ישראל עם סגולתו, והנני מסדר צפנקס הזה את כל הצזורים
שהעליתי את שמות המחצדים מראשי צתי הצזורים, וזה לא על סדר והמספר
אשר הוא צקוצלים אלא ע"פ שמות מחצדיהס צסדר הא"צ כמו שעשית אתה
אהצו צצזורי החזינא וכו' עכ"ל, אשר ע"ב אכנה אני את הד' הקוצלים
הנצבים ע"ס העדים שמשס צאו לודי וידו הנ"ל, הראשון צסס קובץ דמשק,
הצ' צסס קובץ חברון, הג' אכנהו קובץ מצרים, והד' קובץ קוסטנטינא.
— ואני צצואי לוויען, אחרי נכצדתי מידודי ע"ד ומאור עיני הרצ החכס
הגדול רש"ל נ' לשלוח לי (מעצמו מצלי להקדים לו צקשתי עליוס) את כל
ספריו היקרים והנכצדים מאד שנדפסו מקרצ צמשך השנים האחרונות
צמתנה, וראיתי מתוך המצוא שצדד למחזור איטליאני שהיו לנגד עיניו הרצה
קצולי פיוטס למחצדים שונים ומחזוריס למנהגים שונים, שלחתי לו העתק
הרשימה הציא וצקשתי להעמיס על לוארו את עורח ההשואה של הפיוטים
והפיוטינים הנצבים צה עם אותן הכודעים לו ממקום אחר ומספדים אחרים
צכדי לדעת הידועים הס ואין תועלת צפידסומס או צלתו ידועים עוד וראויס
א"כ להגלות, והוא צצונו הגדול מהס לעשותו מיד ו) וצעוד ימים מעשים

1) לא חוכל להכחיר רבשות צצו על אודות החכס הזה, הוא אחד מן הספרים.
המעשים מאד צע"ה צזמנוו הרשעצדים ח"ע להחכמה, וצעוסיס את עלמס,
משרתים לה, ולא את החכמה ח"קרת להס, ועוזר ומסייע לכל מי וכלל שולאי מצלי ליהות

וכצודות והערות, צצו ככן יוסף טמחת כסס שהוא טמח לעשות ליון קוני ולהצק
צמדותיו, הוא הגצר אשר יהות לו קודס כל יתר תואריו הכצוד סס א"רם ע"צ האמת,
אשריו ואשרי מכיריו ואשרי גס אני שוכתי לצוא צצניות אהצתו זה רצות צשנים, כי
הרצה למדתי ממנו והרצה השתדלתי להשורות מדותי למדותיו אע"ס שלא עלתה צדו,
הוא הארוה הנועד לצטח דרכו ולא יתת מקול המון אשר סניצ סתו עליו וכל לטון
הקוס אתו לקוטרו ונלוחו לא הלנה כי נס האמת נתן לו להתנוסס משני קישט סלה.

החזיר לי הרשימה ה"ל 373 דברים האלה : "הנני ממנהר לשלוח אליך חלק גדול מרשימתך עם הצלחת הידועים להצלת ידועים, וצקצק הימים אשלח אליך הסיום (קיים הצעתך) ואתה אם תרצה תעשה צדוקן שלא תאבד ממני אברתך. כחצתי (ignotum) כשהפיוט (Garmen) צלתי ידוע לי, ובחצתי (ignotus) כשהפיוטן צלתי ידוע לי, צשמחה יגעתי ועמלתי והערחתי עיני כמה שעות צמלכה זאת למען חזק ידיך להוליח לאור תעלומות כשתדע כי פיוטן פלוני או פיוט פלוני אינם ידועים צספרי הדפוס, כי אמנם מה שנמלא אתי צכ"י לצד הרי הוא כצלתי ידוע צעולם, ואם תויליחו לאור יישר כחך, וצרוך פידקאוויץ סגלה ונע ונד וגלה כמה אצדות, כי ידענו מהחצתי

שהיו צאלות המזרח כמה וכמה משוררים ולא צא אלינו משוררים רק מה שנתקבל צמנהג רומניא. ודע כשחמרת כי פיוטן פלוני צלתי ידוע הבוונה שלא מלאתיו צלוח הפיוטנים שעשיתי לי, ועם כל זה אפשר שיהיה שמו נזכר צתחכמוני וצספרים אחרים, מלת עצאסי כצד רחית צמנצא שלי שהוא כנוי לאחד מן המשקלים והוא משקל עת שערי רנון להפתח שאורצ להשתמש צו ר' יהודה שמואל עצאם וכו' עכ"ל ה' ה"ל, וכן אעשה, אסגיד צ' המלות הרומיות האלה כל אחד צמקומו היותו לו, להצדיל עי"ז צין הפיוטן הצלתי נודע וצין הפיוט הצלתי נודע, כלומר צדפוס, ואני הדפסתי את הרשימה כולה כמו שהיא. שלוהה אלי מיד צעלוה צלי שינוי ואע"פי שנמלאים צה ג"כ פיוטים ידועים למחצדים ידועים למען תהיה שלימה ותורה על כל מה שנמלא צד' ה"כ"י ה"ל, והנה נראה שקוצן מלרים כולל פיוטים ממחצדים קראים כי רוצם נודעים לקראים אם היותם צכלל מעטים, כמו ר' משה צן אצרהס רופא שהוא ר' משה דרעי הקראי וכן משה רופא סתם, וכן ר' ישראל דיין או ישראל סתם, וכן שמואל סני או שני, וכן יצחק רופא או הקלשני או אלכנזי, ואליה צן שלמה פידוז ואליהו הקראי, ואליהו צצנה פידוז, וא"כ יש לשער שגם הנשארים המעטים שהם מודכי ויהודה ואצרהס רופא ג"כ קראים ויפה חושצ ידידי א"פ נ"י אצרהס רופא לאצו של ר' משה דרעי לפי דרשו סמיכות כי סימן ס"ז היא לר' אצרהס וסימני ס"ח וס"ט הם לר' משה אע"פי שיש צקראים גם אצרהס רופא מאוחר, (ועיין הערות ה' ט). אמנם הקוצן הקוסטנטיני נראה לי שהוא מחזור ממויחא כן כחצתי לדידי רשד"ל נ"י, או עכ"פ כפי מה שיראה הקורא הרצה משירי מחזור זה לקוחים מתוכו, וחודות קצון חצרון והפיוטים והפיוטנים הנמלאים צו יש להשוות (Lit. des Orients 1848 Nro. 31 32 36 39) — ודע הקורא שכל ההערות השייכות לה' ה"כ"י הנזכרים והם מוסגדים צין צ' חלמי לצנה כולן שייכות לה' ה' טד"ל נ"י צין שזכר שם שמו או צלתי נזכר, חוץ מלותן שרשמתי את שמי צפידוש אלנו, לי הנה הליצערען שאלל שירי דרעי, רומזים על מקומם צדיין.

ראשי שירי קדש הנמצארים בדיואן של המשורר הקראי ר' משה דרעי נ"ע.

א

(כ"א ח"א) אהרש' סמחות צביל עם סמחות (1) — אלהי כוונה צצדן לצצדן (4) —

אברך לור אשר לו הצדולה (216, לפורים) — אהלל אל צציר על צל וחודם

צמיצ מרן (219, לטצועות, וזן יקר יום הסנת) — אהלל חל חשר וז' יוריס (220, לטצועות ב"כ) — אם חויצי צצור ענותי סשזיר לצי צמעל (230, וזן חמה צעד רקיעיס) — איש החלסיס קט צמדותיק אזכור (233) —
(ברך א' ח"ב) אל נס חסיצ צני חל חלהיו (26) — אל צרלונק וצעת ימיוק (52, וזן ים לעיסיס) — אדום וקדר חיק תבחו (67, וזן יוס לצי סיר מזמור), אבוש חס תחו קדרותק (84, וזן ישרחל קחת צשתנס) — אשרך חס חין דומה חל נבדך (86, וזן ישרחל החסטר) — אלי חמול על צן זעק צסצור (89) — אמרו לקדר שוח עמו ול . חשר סקר דתו (91, וזן ירושלניס למגויק) — אלי הלגה עוצן צחק תחמוס (92) —

(ברך ב' א) אלי חין דמות לך עוד צחליס [1] — אדון חמול על דל חשר עדיק צח (4) — אלי צסצרון לצי חעמוד נבדך (15) — את נססי שחלי הנוק צעדי (25) — אלהי עולמיס לחיש לדיק תמיס (56) — אזכיר חסדי ד' וסוצו על עמו (57) — אלהי חלהיו ורס על כל גצוהיס (51, וזן חלי רחס על) — אלהי עולם ד' צניק הספואיס קצן (60), — אנא ד' חלהי קדוסי מלכי ומערוזי ויוצרי (67) — אלהי היוריס צניס לך צצוריס (90) — אליכם חקרא סכני ורוחי ונופי סנטנס (112) — אשריך ישרחל מי כמוך עס (114) — אדני ספתי סתתח כימי עולם (121) — אלי צסצרון לצי עמדתי נבדך (1) (127) אוי לי על סצרו ועל מכתו (152) — אליכם זרע הקדש חקרא החוצניס לצורס (94).

ב

(ב"א ח"א) בסכות סע עס צחתי (223, לסוכות, וזן יוס ענני הסצוד) — בחניכם דחו חוני לציכס מול כל סוגח (224, לסוכות, וזן חמוניס ערכו) .

ב"א ח"ב בעת יהיה חויצי אובל חשרי חשח צעת קולי (8, וזן יקר יום הסנת) — בני חל מי עוצו מעל צעצור יסועתו תרחו (39, וזן ירושלניס החנחי) — בינו מתי מוסר צסיר עצד (98) .

ברך ב' ברכי נססי חת ד' וכל קרצי חס"ק (2) — בן חדמה יסחל צחחיתו לורד ליועצ לו צחחיתו (151) —

ד

(ב"א ח"ב) דבל ישרחל צעת הורס על כל עס וחומה (41) —

ה

(ב"א ח"ב) התבשר עס גלותו חרכה כי סנות דרור קצרו (57, וזן ירושלניס למוביק) — התבשר עמו כי לוחמך קרצו יהיה נועס (58, וזן יחוד נמחל לכל דורסיו) —

(ברך ב') המבנך עלרת ים רחמיך והלל לח הלנת חת עמד (42) —

ח

(ב"א ח"א) חיש לור דצרתך לציניס לך יהימון (136, וזן חמוניס ערכו) —
(ב"א ח"ב) חופצים לחחת סירות צס כצחו ספסיות הסורה, דרשו היטצ תדעו חיק לחת מהנה לח נעדרס (97) —
(ברך ב') חברתי וצתי יוס עוצתיני סכרע סכרעתיני (140) —

י

(ב"א ח"ב) ידוע תדע מסיצ עזות יתעל לצור סונד קסן (2, וזן יקר י"ה) —

(1) שוח כולו לסיר ט"ו לעיל חלח סלזה צסוק עוד ג' צתיס מוסקסיס .

ישמע אל איכנה סופה לנשה צערו נבדו (9, וזן ירושלים האנחי) — ישן אשר נרס במכחוצו, עדי מהי מהי מנומך מתנער (20, וזן עת שעירי ר"ג) — יום לנשפות שכל קרח מהלך תעודות (48, וזן התצטרו החונים) —
(ברך ב') יהי לרון ורחמים מלפניך ד' אלחי (126, בקשה, ועוד בקשה אחרת לפ' צטלח) —

ב

(כ"א ד"א) כל חה ודוד הקצלו ושמעו (205) —

מ

(כ"א ד"א) מספד צחון מתחצר למות אשה נכדה (206) — מירועי נס רעי חצני לצני יוסף (208) — מר מכס צמחיו ישח כל חיס חלדו (299) — מספד עם קינה אחרת צכל עונה (1) (210 מה יש על חטאינו להתחונן תמים דעום (213), — מיטב טצחות צטוצ מענה (216, לפורים) — מה חשיבה לחל על טווצ ועל זצדו (217, לפסח) מלכי טעה הבינוי והצט וראה צעיני (221, וזן ד' צמרומך) — מזור עמך חצוט (225, לטכות, וזן ישראל תחת צטתכס) — מקים מושלים וסומך נופלים (226, וזן יתוס ודך הנני) — מלכני טעס דת צום לנו וורנו (227, וזן יודעי מכחוצי) — מלך רס ונשא הסקף תטחוק (228, וזן יונה סופת) — מלכי וחילי, ועשרי וחילי, ודכני וחילי (239, וזן יס וקדמה סרן) — מלך אשר טכנו בצוהיס (232) — מתי עם חלי צית ישראלי צצוח הבוחל. . . תלמיתו (234, וזן יתוס ודך) — משנאינו החל זנה ועת עלינו המונו זר (235) — מורים לך זרע חמונים, חצות וצניס (237, וזן מודיס לך לצות תמיומך) —

(כ"א ד"ב) מהללי וטצחי לחדוני האדונים (1, וזן חחלי חגסי לצצות) — מלכי טלח נקמתך מערך, ללריס חוטציס לי כל יוס קרן (3) — מלכי טיס יד עיך לעזוני (4) — מאושרים צו וצירחת טמו מי ויכל להתציעכס (5, וזן יקר יוה"ט) — משתימם לטפלות מעלתו הרמה (6) — מלך עולם חל תחנף צצניס צצרת (7, וזן ישמעאל חיך תתנצר) — מתי אטמה צצטורותי כי נצנתה עירי (10, וזן טצורי לצ צבלות) — מושלך צצור בלות ישעך הקצצתי לך צצור חסדי (11, וזן ירושלים האנחי) — מלכי וחלי רלה מהללי, לטמך טיכלני, חך לח כנדך (12, וזן יתוס ודך הנני) — מקדש מעט יוה ללל נצוה צועק ורעונויו רוחיס (13, וזן יקר יוה"ט) — מלך קוס יסקיף על עם חצלו, חיך ישמעאל עצדו צט מוטנו (14, וזן טצורי צ) — מלכי על דלותו הסקף מוצנך (15, וזן ישראל תחת צטתכס) — מלכי וגס חלי עזי וצור חילי (16) — מתי טר טלרו ותטצי ישלח לי טרכן צצוהיס (17, וזן חרה לו כוכב) — מעלי וטטעי חטחי ועוני (18, וזן צרכי נפסי ח"י) — מלך מרוס צצולו יקטיצ צעקת טוחל (19, וזן יוס לצי טיר תזמור) — מרום דר צמעונם וחצן צכחו יטד (22, וזן ישראל האטטרו), מעונינו ועולינו עיינונו מנות (23, וזן ישראל ת"צ) — מלך חויה אשר חויה חון יתוס צחוי חצו (24, וזן ירושלים האנחי) — מאורות יומי נחלטו צחטכי (27, וזן צרכי נפסי ח"י) — מחכים לי לטוטעכס הסקפתי ממעלה (28, וזן ישראל ת"צ), מהר עמי אשר הקטתין לי וחובלך יחס (2, 29, וזן יקר יוה"ט) מהר צור והנקמה מנן חח וצן חמה (31, וזן מה נכצד יוס נבלה) — מלכי צעד צק הנחצה לך תחמר לצן חמה (34, וזן יקר יוה"ט) — מושיב יחודיס ולטצורי לצ חוצט צטטוחתו (24, ירושלים האנחי) — מן מכתכס צניס צצציה חרפה (35, וזן הטצעתי חתכס) — מעלות יוס טצת מהדוים נבד קדוסי חל (36, וזן חמרו היום זרע חצנס) — מרום נעלה על כל תהלה (37, וזן חמרו היום זרע חצנס) —

(1) חצר זאת הקינה על מות ד' ילחק המערבי נשיח הדצניס (וקד קלת למא תופא אסחאק אלמגריבי רייס אלרבאנין). (2) טורה זאת נמחקת ותחתה על הגליון: מפוזר מחטף ומחטס עיי ישעך החל דאטס. —

רוץ (יתוס ודך) — מושל ורודה צעות על לוחזי (38, 1) סצורי (3) — מרום
 זרל קדשי צבלל רחמים שרתי עני עמי (40, ועלה חשר ת"ת) — מרום זרלי
 למתי קהלי (42, יתוס ודך) — מלך מלכוס ומורה נצוכיס (43, יתוס ודך) —
 מרום זרלי צעין חמלתו (44, יה לעיסים) — מאד זכרו תורת משה עזדי ויוס
 קדשי צני (45, יקר יו"הט) — מי בוי הקיס, מלות וחקיס (46, יתוס ודך) —
 משמיו לור עולמים כן השקיף (47, ירוסלים החנחי) — מתגומות עורו לצי
 ועיני (49, סצורי 3) — מקודשים חשר נטמחתם צבלות ציני חרווי (50,
 ירוסלים החנחי) — מלכי נחם עיר עניה סוערה (51, חלל חממים) — מרומים
 על כל העמים ורשס (54, סצורי 3) — מתי מטומחותיהם צני חל חי
 צמבוריהם (55, ירוס' החנחי) — מבל בוי ועט חשר כצרח (56) — מי עס
 חסצו לור וצחר צו ולו הקיצינו וסיו צל יחסה (59) — מקום סחדך עס חל
 וכחצך מלך חותך יהלום (60, ירוס' החנחי) — מגלות יסורון על יד כוחל
 (61, סצורי 3) — מתי צני חל חלהיס יסצוץ (62, יוס סצתון חון —
 מיוסרים צעול לריס וצצור סצי נפתו (63, יקיריס חדיכיס) — מתי כנחמך חל
 תגדל ובס תרוס (64) — מרום חמור מלך עולם צעד עדתך לכלל שוטני (65,
 ירוס' החנחי) — מלך חשר מלצושו הוד ובס הדך (66) — מתי צעות ידך חלי
 תפס ודי מוסלה (68) — מבין סודי ובוחלי וסודי (69, יס וקדמה סרן) —
 מיד חומס ובס מני דרוס לור דמי (70, ירוסלים החנחי) — מתו תעורר יה
 צן צסצי כודס (71) — משנאי עמך החצידס (72, ירוס' החנחי) — מיום
 עזרו חלך חתנו החל קחתנו (73, ירוס' למובין) — ממני לור תיעה יעך
 וסרחקנו (74, חל כצוד מלכותך) — מיום ידעתי כי כל תוכל לור (75, ירוס'
 החנחי) — מבין סוד רעיוני וקוסצ נקפת סוחל (76, יסרחל ת"צ) — מעונים
 מחוליס, ציד לר לחוליס (79, יתוס ודך) — מעונים חשר חססו חרעית על
 לצצכס (80, יסרחל חססו) — משובות עזרו ומחשח סרצו (81, יס וקדמה
 סרן) — מקורא סבולה, לור דר מעלה, וצחר תחלה צצורתיך (82, יתוס ודך)

— מעונה חשח צין כל היקומיס (83, סצורי 3) — מלך מרותם על כל חל
 רהנגלה על הר סויו (85, ירוס' למובין) — מעונה צסציו דחמע צלחיו (87)
 מיחל דר כצוהך להחיס תנחומיך (88, חלהי קדס מעונה) — משובש נשמע
 צחון ורוס עון (93, סצורי 3) — מלך חשר כוכצו סמיו צעות מונה (94) —
 מתענה וצסצו חנוס (95, ירוס' החנחי) — מלכי רחוי, מכך חויצו (96, יתוס ודך).

(כרך ב) מהה חטחי ורחס יה ענתי (5) — מעונה וצוכה לכל עס סצו (7,
 צני יעקצ סיר לחל חדשו) — מעורד ענויס חנה לצצדך הקיצינו
 (8) — מורים לך החל ודורסיס צניס קדוסיס (9) — מתי חליותי צעח צחדתתי
 חסצ (10) — מאף סורה חלי וסורה לגולה וסורה (11) — מלכי חססך
 וכות חסידך (12) — מפסיר בשפפה לי עלי שפה צצורה ספח דחך לעני
 (13) — מתי ימלה לי חסני ומסחלי חלי (14) — מתקח אלי העמוד אלי
 לעזור אלי להוסיעני (16) — מלכי סור צל עמך, חין יוםס מחויצו (17) —
 מעיר קדס חמוני צצוכת דר עון (18) — מרום ובס נשח, מיד צני מסח (19)
 — מרוםם ונעלה על כל תהלה (20) — מלך זכור רחמיך וחסידך וצריחך
 (21) מומות ילדיך (22) — מלא יה סחלתי (24) — מרום עלי רמיס סצט
 צעין רחמיס (25) — מקדך לור הנקמס (26) — מיד אחי וחמתי, יה הלל צית

(1) מכאן ולהבא חשמיט מלת רוץ ותוצן מנילה .

תפלתו (27) — מלך חין חל בלעדו חיש קן פלחות ובל סודו (28) — מיוש"ו
 זו וצמחללו ונעדו בטרחוק עלי (29) מלך אשר חין לר שניי הסקיף על דלתו
 (30) — מתי רעוהל, ושמיעו תל, צעד ישחל, צנו עם קריצו, צן סר כחצו,
 וחציו חצי, (31) — מלכי למען סמך וזכרך (32) — מהר והחיס חצ הרחמים,
 סצורתוק הנעימות (33) — מתו החל סצורתו יקום (34) — מחין ישראל תס,
 וזר הסיר עלסס (35), וזן חל כצוד מלכותך) — מני הסר חרוק לור והחל לי
 סיוך (38) — מערבים צגלות וסצורי לז צין מעניכס (39) — מי דמעו עלי
 ססעי ועל חטאי אשר חטאתיס (40, חצרך ציומי) — מלך רס עלי כל רס קן
 ישעד החיסס (41) — מיוסר זמן בלורת במספט על חטאתך (44) — מרום אשר
 נעלה נסבז ונס נפלח (45) — מפורים חצרות מונס, קרוב וסצון למעונס,
 (46) ממעונים וממני מרומיס הסקפתו צעמני ונדלי (47) — מעירך הסר
 ידות צנות תמה נעות מדרות (48) — מלך חמת ובלתו סקר (50), וקר יו"הס)
 — מתי עם חל מחטאתו יסר (52, חל חי ופתח) — מה לך ילד מלך תהיס
 כדל תלך (53) — מלך חי לעד ונס קייס (54) — מערבים קן ענותכס תס
 (56, עברו סצח) מסוריס מחטאתס חסוף לורס על חמתס (57) — מתי
 צני צלונס (58) — מאוסים צוויס לור סמתס צעיני חחיסס וחמתס (59) —
 מערבים וכו' (60, זהו דלעיל כ"ח ח"צ 80) — מתי מדי מעני יסדני דר עין
 (61) — ממנו חטח לור נער וכו' (63 זהו דלעיל כ"ח ח"צ 74) — ממרומך חל
 דל מן וזר עליו תתנצר הסופע להסוע (64) — מיום ידעתי וכו' (65), זהו
 דלעיל כ"ח ח"צ 75) — מבין סוד וכו' (66, זהו דלעיל כ"ח ח"צ 76) — משיח
 ונניח נקח הסצי מהר תציח לצנוך תל (68) — מלאכים קדשתס לי לעילוס
 (69) — מלכי חטאי ודוני סח וססעי ועוני (79) — מתי תחזק יח ידי
 וחצויעי לעלות ולסכון עיר בילי וסעסועי (71) — מעל יועי חצויו הקיוני
 רוב חצוני (72) — מתי תרוסס מחסת צני חלס (73) — מקשיב לשוחלים
 ורופח לחולס (74) — מלכי ומצטי, מלך סמור רוחי, ורלה סניב ס'חי,
 נבדך צעת ססכי (1) (75) מרום סלח סומכי עזרו כי עיף חוכי (76) — מעמים
 ולחומיס יסרוין צך חצרתי (77) — מרוח למחיס ומחמין ירחיס (78) — מלך
 דאילית ומוסל צגריס, שמע לועק צגלות למה לי חייס (79) — מושלך צצור
 וכו' (80, זהו דלעיל כ"ח ח"צ 11) — מרעים מציתך ברסס לור (81) — מבור
 בלות הרייתס צן נחסי (82, הסצעתי חתכס) — מה מר יוס צצור הסצי ירדני
 (83) — מתי צכל חרני (2) חעלה חלני חרני ומכחסיס חרניח תתה (84)
 והססעוס (85) — מה טרז ותה נעיס (86, וקר יו"הס) — מי כמוד יסרוך
 צעלצין כל חל זר (87) — מיוסר חצסה ד' ישמרך מכל רע (88) — מלך אשר
 חקור טירוריס (89) — מלא קוקתי מול בלך לור (91) — מהלליד חרוני
 חחסף לוף על לסוני (8) (92) — מלך מלכיס וכצודו עלוס (93) — מלכי ונס
 בוחלי (95, סצורי לז) — מיוסר ומוכס ציד מעלו, עזוז ילך וסצור עולו (96,
 ירוסלס חנחי) — מתי ציוס יסע וזמן דרור חזנה (97) — מחכה ומיחל
 לבחולתך (98) — מיחל דר בצוהיך (99) — מפורד צמלני חזן וכל לחומיס
 (100) — מתי תרוסס נס עמך (101) — מפורד מסורי, וצין כל עם זר
 (102) — מקומות חטח ספיך (103, הסצעתי חתכס) — מלך אשר קולו
 כשמע ונס נסמך (104) — מכמר צרסת בלות (105) — מתאווה עוד לבחולתך
 (106) — מעלך סר (107, חספר תקנת) — מיחל לחסדי חל (108), ירוסלס

(1) ממנה שחזר מלת שפכי עם שיחי נראה שהיה מצטט החי"ת והכ"ף
 שזה אז. — (2) ד"ל לרזני — ומלת ממנה ת' ממנה, — (3) רשום
 עליו: ועליו ג"כ נגון (ועליהוא איצא לחן), יעלה כוכב המונק.

למובין) — **מפשעיך** עם סור (109, ב"ב) — **מוכח** ודומה לחולה מדבר ומקטור (sic) (110) — **משנאיך** עם אל וחויזי נפסך שחז לבבך (111) — **מתי** צטק בצדדי, לי צן סודי, חסירה נח לידדי שירת דודי (113, ירון צך 133) — **מכל** יקר תכל ומכל העושר טָרָה לרון לור לי וערצ וגס יבשר (115) — **מה** עוצ וישר דרך שדרכנו צה (116) — **מופתיך** וחזותותיך חיש לצניס (117) — **מלכי** וחזי וכו' (118, זהו דלעיל כ"ח ח"ג 96) — **מכל** יקר תכל וכו' (120, זהו דלעיל בסמוך 115 צמעט שינויים) — **מגי** הסר וכו' (122, זהו דלעיל 38 חסונה) — **מהר** לור וכו' (123, זהו דלעיל כ"ח ח"ג 31) — **מנחם** חלניס וחונן דליס (125) — **מי** יתן לידי חילי, עד חצכה יוס וליל (128) (1) **מרי** שיחי

צבד ומסד חעשה (139) (2) — **מאור** עוזנו ססל וזנרו התחלל (130) (3) — **מדי** חייתו עדי נח, חעשה חלל כל ירחי (131) — **מה** פשעי אחי עתה, עד ממני נסרדת (132) — **מ'ודעי** צכו אחתי וספרו על סרודתי (133) — **מותי** טוב מחייתי למות אח ואס צס שמחתי (134) — **מלבוש** שק כל ימים וחלל צ כחול ימים (135) — **מה** מר יוס צח חונן, צו חסתי ויבונן (136) — **מלך** רס על רמים ומצן סודות עלומים (137) **מדבר** כליותינו שרופות והחנחות לצנינו תקיפות (138) — **מות** צח ממעונים, ולקח צעלמה וחונים (139) **מספד** צו וגס קייס (141) — **מספד** מר צחנינה וציון ומגנה (142) — **משושינו** וכל עדנותינו נחלסו צקיינה (143) **משתוממים** ועבומים וסניסס נסעמו (144) — **מורידה** תכל צמוקסה, כל מחמין צה ומצקסה (145) — **מספד** גדול צכל מחדנס ססדו וקרעו צבדינס (146) — **מְוֹתָה** (4) צזנוייה העזה סנייה וסלחה צזרוע יד צצני חמונייה (147) — **מתאבלים** על נדוד יתנסס העלו צמר קול לעקתנסס (148) — **מה** מר יוס צבלליו, ורע על כל חנוס חיליו (149) — **מנחם** חלניס וכו' (150, זהו דלעיל כ"ח ח"ג 125 צחיה שינויים) — **מעונה** חלחי קדס חסר ולר כל צרוחיו (153) (5) —

ג

(כ"א ח"א) **נפש** חסר צצור ד' נהדרה (2) **נפש** צצמן יולרה נמסחת (5) —
 (כ"א ח"ב) **נפשי** ולצי היו מתחטחים כל עת צדמע עיני (58).
 (כרד ב) **נפש** צצמן וכו' (3, זהו דלעיל כ"ח ח"ג 5) רק שכלן מוספסי חיה חרוזים)
נפשי ולצי (55, זהו טלס"ו).

ע

(כ"א ח"ב) עם חסר צצין נפסך חללה לחרצן מעוק (21, ירוס' החנחי) — על חטח לי הקלה ולור צי התעצר (25, הסצעתי חתנס) — **עמי** חסר צתוך סח חסני רבנז לכודה (30, סצורי 3) —
 (כרך ב) **עמי** עשה דיני סצצעת חג ולא מע (119) —

1) על איש (עלי שבין) חזן מלמד, ונ"ל כי שמו היה שמואל כי כן צתוך הקיינה: ושמואל מת ויספרו לו כל ישראל — 2) על איש שמו (עלי שבין אסמחה) שמואל רופא — ואיננו הקודם שהיה חזן מלמד — 3) על איש נכבד (עלי שבין גליל) — 4) דמה שגלת מותה היא לשון נקיצה אף שהיא מלעיל — 5) צכלן צאים חיוז חידות.

ר

(כ"א ה"ב) ראה טויוס לתורת חל עשיתים (98) —
(כרך ב) רחום ותנון חך חפס חקוד לבדלו וחספתחוס חפס (6) —

ש

(כ"א ה"א) שובי נפסי למנוחיו כי ד' במל עליו (3) — שמעו רעי וחחי
וקרזו ומספחתי (207) שמור עם לחלויו חסו (222), לסכות, יקר יו"הס)
— שלומות חל כחול יס ועפסיו עלי מטה וחסרן חסוריו (231) —
(כ"א ה"ב) שמעו חלי רודפי לך מנקהי חלויכם (32) —
(כרך ב) שא נח חטחתי חלי והעצר על חטחתי (43) —

כ"י קובץ דמשק

א

אברהם חספת חפתי, סדור קרחי' דרוס ורין ח"ג עמוד ד' — חלי עליו חטחתי (ignotum)
— חמרי הקצו, (id.) — חפרוס שעלו (id.) — חמונתך ויודעו (id.) —
חסיר יצרו לצכו קך (id.) — חקוד לך חלי וחמונתך (id.) — חלויו פנה חלי (id.) —
חסחר צויה, ורסוס לר' חזרהס צ"ע (id.) חסח לצכו עם כפי, ורסוס לר' חזרהס צן
עזרה (id.) — חלויו חעלות צוכך (id.) — הלל תמלל למלח (כ"י וחסרן ח"ג ד' מ"ר)
— ד' סמע נח קולנו (ignotum) — סמע צקולי, להרצ"ע (id.) — אברהם עזרא
חספתחוס חפס חרלה ומחזר ספרדי) — אברהם מלמד, חגיל צמחה ורון (ignotus)
— אברם חס וחמרו חרזי רע לי (ignotum) — חיוס קרחי (id.) — חסיר תקוה
קמע מלוה, ורסוס להרצ"ע (ויטרי) — חמרו חנק, ורסוס להרצ"ע ז"ל (ignotum)
— אבינדב ד' חלויס חומר וגומר (ignotus) — אבינדב עבאסי, חנה צרכ
חסדיך (id.) — אליה ד' סמר חת עמו (ignotum.) — אליקים חמונתך וחמרתך (id.)
א"ש צמדור הקרחי' ח"ח ד' ס"ט, וח"ך קי"ד וקט"ו וק"ל נמלחיס סיוטיו — אלמדחל
חמונתך לרויס, (ignotus) — אלעזר חיסני עזר וחיס (ignotum) וחילי הרח
חוסן לצעל סרוקה סהכיר רו"ה, סד"ל — חליך מוסיע וגוחל — חלוה דך צמתי סדר
— חנה חלויס חת עינרתונו — חסה לי מחלוי — חתצמרי עניה — אלעזר חכהן
חוק ליהי הלצח' (ignotus) חנה ד' חוסיעה (id.) — אלעזר בן יעקב חל נערן צינות
צח בנליו (id.) — חין חעלים חוניך (id.) — אלעזר ורסוס לר' חלעזר חצלי ז"ל
חלוי חלצחות — אלעזר, ורסוס לר' חלעזרן עזריה ז"ל, חל חמונה צלי חמונה —

ב

בינה ורסוס סימן צינה לכותב, צחתי צלל דך סחוח (ignotus) —

ג

גבירול ד' מם חוס (הח צמחזר ספרד) —

ד

דוד דלתין צוילה ספת נח (ignotum) — לרין בני מקרא א"ב, חזכיה דרכי סדי
הקדמוניס — דניאל הנה כעיוי עוקד (id.) — דע כי למעלה מתך חסגית
— (id.)

הלל עם סגולתך ממך זהו (id.) —

ה

זכריהו אשחך קוני וצפתי רגנותי וז' פיוטיוס חתום צהס זכריה וחינס חלו, סד"ג) —
זעירא ורצח קדמך תצנח (כולו חרמית) —

ה

אני חבר ז) חרניכס חסידו עליון, (ignotus) — חבר חזק חזל על דחזדיון (כולו חרמית (id.) — חנבאל חי בכל ממסלתו (ignotus) — חרזי חזק חסדך זכור סדי (id.) — חזירב חזק חזרה לילה קמתי (ignotus) (צלי ססק טעות ופלה צכ"י חסני סהמעתיק החליף הצהים צמוקס ומחזחד, וסידך ב"כ לחזיו, והבימ"ל הוא טעות סניה ש"פ) —

ה

הודרה חל עזרה צברה (ignotus) — חלהיס חחרתי, וזן חשר לך יס (כ"ח ח"ד כ"ט) — צכני חולה מרוח הקודש (ידוע) — היכל ד' ומקדש הדומו (דיווחן של ר"י הלוי) — הוסיע חוס זך נושע (ignotus) — להוד עזרה תפארה, לר' יהודה חרזי פי חדו' עזרה, (id.) — ענני ד' ענני, רטוס לר' יהודה הלוי, (id.) — שלשת יסני חצרונה, ורטוס לר' יהודה הלוי ז"ל — . . . החמלה שחלתי, ורטוס לר' הלוי ז"ל — עבאסי (ז"ל עבאס) יהודה שמואל, עה טעני רזון להסתח (ידוע, ועיון דיווחן להח' ניינער ז' 144, ומזרח לרשר"ל ז' ל"ז) — יוסף ד' חלהיס חרצה חתכס, (ignotus) — א"ב יוסף חזק ד' ד' חל רס על כל חל (id.) — יוסף ברבי מאיר טב (פיוט אחד ליוסף צכני מחיר נמלח צכ"י קורפו, סד"ג) — יוסף, ורטוס לר' יוסף זן בריון ז"ל, חנון הנחיל מנוחה (ignotus) — יעקב ד' ננדך כל תחותי ומיוחס לר' יוסף נמחזור ספרדי ודיווחן, סד"ג) — יצחק צלי חלה המועד — לעמו ישראל יסו סדי סליחה — יצחק כנזי חזק (צפתי רגנות רכ"י והרחן יס ז' סירוס חחרוס לר"י כנזי, ולא זה, סד"ג, ועיון להלן חלרוס, ש"פ) — יצחק בן שמואל שש, ורטוס לר' יצחק הלוי (ignotus) — ישועה חנה צקרחנו, ורטוס עזחסי לר' ישועה זן סעלה ז"ל (יס ישועה צמחכ רומיח ויס ישועה זן דוד צמדור הקרחיס ח"ה רז' וחיו צהס הסיוט הזה, סד"ג, א"ש צח"ח ד' סע"ז נמלח סיר צכ"ת יסרה זן דוד וחולי ב"כ מטעות סמעתיק סהסתיט צית סעיון, חזל צח"צ לח מלחתי סס ישועה) —

ל

לברי לחיס כמוני רשעי (הוא לוי צר יעקב ומלח צפתי רגנות סד"ג) —

מ

אני מאיר חספר סלחך (ignotus) — חשר חמר צמחמרו, רטוס עליו לר' מחיר זן חצרהס התנה ז"ל, רחמיס ע"ס מעסה צחאסיה, וזן חשר לך יס וחצרה, (ignotus) — מזחיר חזן זך צטחו חל נורה (id.) — מזחיר חזק ציוס כספר טעמיס (id.) — מלמד ורטוס לרצ סעדיה, מהלל לך חל יתנו (id.) — מחסבת חל צחצות זרעס — מיוחדיס דתכס — מה טוצו חוהליס — נצנה יונה צעעני תחנה — מסעוד ורטוס לר' מסעוד ענחסי, הווס דרסוך (צכ"י סיוטוחן יס ב' מסעוד סד"ג) — משה חנה סנח (צפתי רגנה) — צנשך קמתי (צמדור רומחני וחויגורן וספתי רגנו' יהוחמה צ"ע, סד"ג) — להודות צחתי על חטאי ורטוס עזחסי (רומיח בס והרחן וספתי רגנות) — מסחת סיר ומזירות, ורטוס למסה זן עזרה (לט"ג 1842 עמוד 695, דיווחן, והרחן וספתי רגנות) — מה חדצר וחלעדק (ignotus) — נורה מכל וחיוס (ספתי רגנות ד' ב"ד) — נססי לומר ערוי, ורטוס למסה צ"ע (דיווחן סלו סימן 275) — סחקיס על ומלח צחדרי תזמה, (ignotus) — לצי לכה נסוב לזרנו, ורטוס עזחסי (id.) —

1) חולי הוא אחד עם ד' אהרן זן ד' ישועה זן חלמני מאלכסנדריח ומלחיס ממנו פיוטיוס צמחזור טריפולי (עיון Sachs Reliq. Boefie S. 288)

משה חזק גדול שצרי וחסמו נקיים (id.) — זרע הקדש (id.) — א"ב אני משה
חכם הוא ד' לצדך (id.)

ג

שירים שקולים בלי שם בראשי בתייהם ירטה שמי חזק ורום מותח — נפשי
דעי מה תפעני —

ה

סלימן סמר בצו לור משבצו (נדסס זמנהכ אלגזיור) — אני סעדיה התנפלה לפני חלי,
ורסום לעצד הכותש רצו סעדיה, לחן חשתחום — חספיל גחותי — החללה
ד' בחיי, ורסום לעצד הכותש — סעדיה חכם ירח וסר מרע, ורסום לכותש — מה
תהמי נפשי מה תשתוחחי — מלך רס וגשח לעון תשא — סבודותו לסנוך לדון עולם
— סלדה בחילה — סבור לצו חקרע — סומטויה וכל זני זמרח (חרמית) — סומך
ציד עם שומרים כל מלוח — סלח עוזינך ורענך רטיב — סוד ד' לירחיו — סבלתך
צבולה מדוכה — סוצני עול גבוה וחוכי צית ועד — סנדי יחודתי והשתחוי — סנניו
צחל מחסנו — סנור לצי דהטיני — סלח ליסרחל עלמרו פלחך — . . . והספילו
נצורים — סוד עם מחזיקי דעה — סנורים נסבורצכלח נכלחו — סבלת לור לדיק וישר
— סניצ לחרנך נחלחו — שמחו צית יסרחל — סעדיה מלמד סועדה ועניה —
סעדיה חזק סוד קדש צריתכס לח תוסר (צכ"י טיטוחן יש סעדיה סורקי, וצכ"י אלגזיור
צוד Dr. Sachs סעדיה זרחפה, וחין סס אחד מכל חלה סד"ג) —

ע

עובדיה זמירות חסיר (ignotus) — טוצ להודות ל' (ig.) עובדיה חזק טרס
העמוד חזין לצבי (id.) — עבאסי תם חזק חלחי התעורה — עבאסי
חרכה מעון ציתך — ערכו תהלות עז זני חסרים (שפתו רננות ורומיח) — עצדי זמן
על יד — עת שערי דחמים לך נפתחו (רומיח) — עומדים צני יעקב כדל על דלת —
עם חסר הס על שמי נקרח (עצאסי הוא סס המשקל ולא סס המשורר עיין המצוח
לחה' רסד"ג ני') — עלי לעושה גדולת עד חין חקר (ignotus) —

פ

פתחיה, ורסום ל' פתחיה הכהן החצר, רחום רחם המוני (ignotus) —

צ

צדקה לועקים מים חטה (ignotus) א"ש מן הקרחים הוא כי חלס נובח סס זה —
לדקות יתנו לך — לו חל חסדיך לעס דתך, ורסום עצאסי — לר ומלוק
מלחוני

ש

א"ב שלמה חזק, ד' ד' חל רס על כל חל (ignotus) א"ש זחת ההתחלה נמלחת
לעול חת יו"ד ליוסף חזק ע"ס — א"ב, ורסום ל' שלמה הקטן, ד' סלחך
סוס עלניו, (שפתו רננות ד' יו") — שלמה הקטן חלו סני חל צלינס (ס"ד ד' כ"ג)
— סוכני צתו חמר (יורע) — שלמה הקטן ב"ר יהודה סוכן עד מלח נסבב לצדו
(ס"ד ד' כ"ד) — סיר מענה כי הנה ועל י"צ סצטיס וי"צ חדסים (ignotum) — צבת מי
זחת נומזות (תחלתו: סס מלוח נקרחות והוא יודוע, והמחצר הוא שלמה צן בצירול) —
שלמה כהן חזק, סערי רלון פתח (שלמה כהן נמלח צסדור הקרחים ח"צ וח"ד סד"ל,
א"ש הוא שלמה צן משה כהן נעז) — סעני לור יסועתו, ורסום: סימן שלמה (ignotum)
— שלום בן דוד, ורסום ל' סר סלום, סניצ חרנך וכצודך (סלום צן דוד הסנעוני,
צכ"י טיטוחן יש לו תוכחה סד"ג) — אני שמואל חקוד לסניך וחשח (ignotum) —
שמואל הכנת מלח התסוצה (id.) — סיר ורון מנרון חמיעה (id.) — שמואל

חזק שרז לז דמו עיני (id.) — שמריה בן נתן חזק, שחיתותו כמו זולל — שמריה
 שטפוני דמעותי (צדמוניה יש צ' שמריה חך לח צן נתן, והחריזי סוף סער י"ח הזכיר
 ממטורי מזרח הקדמונים הרב שמריה שד"ל, ח"ט גס צמדור הקרחים ח"ד עמוד קי"ז
 נמלח סור למחצר שמריה) — אנני שר שלום בן דו (sic), נראה שהוא טעות דכ"י
 שנסמט צית הדל"ת ול"צ דרך, וכן צפויט הסמוך דבר ול"צ דוד, ש"פ) — חקד לך והשתטח
 (ignotus) — אנני שר שלום בן דבר חזק אשתחור לך חלוי ואסולה (id.) — שר שלום
 חל קצן צת הסוצה (צצחי ר' עקיבה ומותו) — חלוי הפעולות, רשום לר' שר שלום
 — זכרנו לטובה — יסוד כל היסודות — זכרנו לטובה — שר שלום חזק חנו ד' חנו
 — יששון חנוס נלכד — הקילונו עזרתה אהבתך — התחנונו בוי לדיק — זה עני קרח
 — עזר צו חדס עונך — אנני יששון לוי חלהים חל דמי לך (ששון הלוי מזכר צלע"ז
 4218 עמוד 694 / 696 / שד"ל — ששון חזק חלהי חלהים — ששון חלהי בר משה
 צכסור זצניח צית צדונח (חרמית) — א"ב יששון חלהי הללי חזרה צעו חלי — ששון
 ורשום לר' ששון הלוי ז"ל, ציון בדרך חזנה וענין — נפשי קדשי צורך וקוין רשום לששון
 — ששון ורשום לששון הלוי ז"ל, סבלת נורח עלולה — ססון ורשום לששון הלוי ז"ל
 סמר צשוי ממך לורי — סבולתי צצוצס 1)

כ"י קובץ חברון

א

אברהם חסות דס ענצים (עצרות ועצות) (ignotum) — אהרן חמונים ענו סיר
 (id.) — אהרן חזק חלוי דמעותי עיני ממורו (עצרות ועצות) (id.) —
 חלוי עז יטעותי, א"הי סיידי (עצרות ועצות) (id.) — א"קים חלהי עז תהלתי (צקלת
 סדורי ספרד, וצכ"י חלבויר וטיטוחן, וקרחים ח"ד דף ק"ג) — אלעזר מתי יצוסר
 עס, (לח חלועז חך חלעזר והוא צמנהב ספרד לשמחת תורה) — בלי אקרוםטיכוך
 בראשי חבתים שנים והס: חלל חל מריס ראשי ורשום למתן תורה; חלל
 חל חסר יכר ילורים, ורשום לסכות .

י

יהודה נוחלי דתך חקיס יסרים (ignotum) — יודי הסכת חנותך (דיוחן וכ"ח ד'
 עמוד 28) — יודי די צהצת צת כרמים (ignotum), א"ש עיון מה שכת צנו
 צפנים) — יוסף חוחד חל חסר לו הבדולה, ורשום ליום מתן תורה (id.) — אנני
 יוסף לך חסח מטלי (צערצות ועצרות) (id.) — יצחק יולר מיד עשר, (ignotum) —
 ד' חלהיך לסניך (id.) — יצחק הקשן המגדיל צין קדס לחול (ידוע, גס צקרחים ח"ד,
 ק"צ) — ישראל יוס ענני הכבוד (ignotum) — ישראל חזק יודי נפסי דצריך ערציס
 (id.) — אנני ישראל בן שמואל הדין (ignotum), א"ש עיון הערות ה' י"ח) —
 ישראל חני נכסף לרשות הדין — יסה' דמעתי רחיתי — יח חל לורי רפח לורי —
 אנני ישראל חנסי חמדה מזכר יקומים

ב

משה יחי צרוך מקורך (ignotum) — מלך עולס עלין נורח (id.) משה הרופא
 קדאי צככות סצ עס צחתי (id.) א"ש הוא לר' משה דרעו עיון לעיל צדשימת
 הדיוחן סלו חות ב)

ס

סעדיה נפסי תיחדי לחל התיחוד (ignotum) עיון לעיל קובץ דמסק .

זו הקובץ מחובר משני קובצים ושניהם חסדים הראשון שלם צדאשו וחסר
 צסופו והשני חסר צדאשו עד חצור קל"ד ועד צכלל וגס הוא חסר צסופו
 ולכן לח נמלחת שוט דשומה גס צאחד מהס רא"פ .

ש

שלמה שאלו יספיה מה תשחלי מני (טעי נע' ט', וכ"י טייטוואן, ולטצ"ל 1845 עמוד ט"ח וטפ"ז, ודוקעס (Zur Kenntniss, 168) — סחר עלה חלי דודי ויך עמי (נע' נע' ח') — **שלמה קראי** חזה סירה חדסה חסיר לרועי (ignotum) — **שמואל** התצטרו החוכים צרכת חרות (ignotum) — שמעו חלי חנסי חמונה (id.) — סוכן מעונה סוצז לעדנה (id.) — **שמואל לוי חזק** סירים וסצרות (id.) ח"ס נמלח ממנו סיר צקרחיס ח"ד ד' קמ"ו 1).

כ"י קוביץ מצרים

א

אברהם חל גדול ומיהולל (ignotum) — **אברהם הרופא**, מתי לזיתך לור (id.) עיין צחאט הסערה 75 115 — **אליהו קראי** ורסוס לר' חליסו המלמד חס תצער 333 (id.) — **אליהו בן שלמה פירוז** קראי חזק חלסי צקרחי נך סטה חזק (id.) — **אליהו בבצה פירוז** חל נורח צמיהס (id.) (עיין הערות הערה ט').

יהודה יללת צני הסצירה (id.) — **יצחק רופא** יח חחד וחינ צלתו (id.) — **יצחק קקלשני** ורסוס לר' **יצחק אלכנזי**, יסחל עצדיק סופסיס (id.) — **ישראל** יחיד נורח מטר ענני — יחד נחומי נכמרו — יסחל מעונסס — **ישראל דיין** יס וקדמה סנן קדמה (עיין הערות ה' י"ח)

ב

מרדכי חזק חתה הורח ד' לנדך (קרחיס ח"ד ד' קפ"ט) — **משה** חעורר געיוני (ignotum) — **משה רופא** חס חויני צצור ענותו — **משה בן אברהם רופא** מכל יקר תצל חסקי לעסות ולונך (יס צרומניח מטה צן חצרהס חך לח רופא סד"ל, א"ש כל הסירים סצחלן צסס מטה סס לר' מטה דרעי עיין עליהס צרסומת סיריו לעיל ותמלחס — **אני משה רופא קראי חזק** אמן חל נס חסיצ צני חל חלהיו — **משה רופא קראי חזק** אמן מתו רעוחל יסמיעו חל — **משה רופא חזק** מאורות יומי נחלפו — **משה רופא קראי חזק** סור יח סצרי סך חויצו — מהר עמי חסר הקדספיו — עמי חסר צתוד סח ססצו — מלך חסר חין לו סני — **משה חזק** מי יצין סעליך —

ש

שלמה חל חחד ומיוחד (ignotum) **שמואל** צכל רגע חדון נססי צסודי — **אני שמואל** יחידך וחזכור חסדך (ignotum) — **אני שמואל סני** חל חמת סצצ צקדור — חודה ללורי וחלי (ignotus) — חלי מעולס צן צבור קרחתני — **אני שמואל שש חזק** חילי לרק חסר יחות — **שמואל סני חזק** חורך חל רס ונעלה — **שמואל ס' חזק** סס רס עז כל מרומיס — **שמואל ש'** חלי רחה ענות עס — **שמואל סני** נססי צדעת חל תתהלני — נך לורי סחר קמתני. — סוצה יודי חמונה — צסרוני צסוצ צצוד עסרי — סדי צחסדך צקר ענני — סחרית לחן ציוס רלון — **שמואל שני** סוכן צסמי מעונסס — סדי עוררס חנין — מודיס נך יוטצ סכרוציס — א"ב אני שמואל בן משה בן שני גר"ע חזק ואמין שמואל הקראי אמן.

(1) צסוף הקצון סזה נמלחת רסימה זו: קנה (מלך) העצד הלעיד מטה נחמד צכד' וכו' חצרהס רופא, צכד' וכו' מטה פירות צכד' וכו' דיחל הרופא תנל"ס צסנת התק"ו.

חֲלִיכָם חֲיִסִים חֲקָרָה, (ס"ד צתים צתולדות יוסף הלדיק), א"ש כל חלם הנקראים ע"ס
שמחלל מחצבם אחד הוא והוא שמוחלל סני חר שני חר הקראי שגמלחו ממנו
סירוס בקראים ח"ד ד' ר"ג ר"ג ר"ג וק"ע וקו"ח וקב"ב וק"מ וקמ"ד א'.

כ"י קובץ קוסמנמינא

א

אברהם חלום מכין תבנ (רומניח ד' 59) — חספו חמונים צעלי ירחה (רומניח ד'
58) — חל רחום על צניס (ignotum) — המן נלחן ומרדכי נושעי דסוס
תחנה לח"ע — **אברהם בן עזרא** חזכיר קלת נורחות (ספתי רננות 26) — **אברהם**
עזרא אל חזיון עם רעיוני (סס 16) — **אברהם בר יצחק** חזין קרצ וסרעפסיס
(רומניח 272) — **אברהם בר יצחק החזן חזק** חלחיס חמרו סלחיק (רומניח כ"י
ציוי וקראים ח"ג טד"לי, א"ש נראה שצקראים חסנים צתים ממלת יצחק והוא דק ככ"ח
סס) — **אברהם חל** צית המלך לנצוח נקראתי, ורסוס **אברמיאון** (הוא לר"צ"ע והוא
צמחור ספרדו וצספתי רננות) — הדרו חזיר נורה ונסלח (רומניח 374) — חשלט
תפלות (רומניח 386) — **אביהו בן אליעזר חזק** לעד **אמן** סלה חלחיס קדס
מעונס (רומניח כ"י) **אביהו בן אליעזר חזק ואמין** לעד **אמן** חרסה חלחיס וטורו
(רומניח כ"י) — **אביהו בן אליעזר** חתורטורו צסחד ומך (רומניח כ"י) — **אביהו**
חירא (ורסוס לנ' דוד, תען לטוני חמרתך (ignotum) — **אביהו חלחיס** לטציס (id.)
אבחיה בן אליעזר חתור עם חל קראים (רומניח כ"י, והוא אחיה בן אליעזר
חי וגושע — **אחיה בן אליעזר חזק ד'** חמר לטכוו צתשוחות (רומניח כ"י) —
א"ב אחיה בן אליעזר נושע בשם ד' אלהי מערכות ישראל מזל שם **אמן**
סלה לברו צתך חור צסיר צעס (ignotum) — **אני אליה ברבי** א חשה עיני ולני
צדעיון (רומניח כ"י) — **אליהו חזק** צחמרי סו ורסיוני (id.) — **אליעזר ברבי**
יחושע חזק המלך הסלח צנדל רחמיק (ignotus)

ב

גור אריה משב (sic) צכני נססי חת ד' (גדלך זכרי תמיד, רומניח כ"י)

ד

דויד חזק דרסי נות ציתו סני המלך (רומניח כ"י) — חת מי ישועה חשחז צסמחה,
ורסוס תחנה לדויד, (רומניח כ"י) — **דויד בן אליעזר חיים** דרסתיק מלצה
(רומניח כ"י) — **דויד בן אליעזר חזק ואמין** לעדי עד **אמן** סלה דצתתי חני
חס לצציו ורסני (רומניח כ"י) — **אני דויד בר' אליעזר** בקודא חזק חזיר נוטה
עלוות (כ"י קלצריני לטצת צינתים, חך הגירסה חזיר נוטה חחקים) — **א"ב אני דויד**
בן אליעזר חז חלחיס כלירותי וסעסיהס (רומניח כ"י)

ה

הנך ידידים לנבס סמוך (ignotus)

ו

א"ב שיברי חזק חל הקטס סנימה (רומניח 377, טוביה בר יחושע) —

י צסוף-הקובץ הג' הוה דסוס: קנה (מלך) העצד הלעור חזרהס כהן
צן מרדכי כהן צן חיים כהן.

יְהוּדָה יוס רכב על עז קל (דיווחן כ"ה ורומניא 76) — יתרון עמך קרוחי סמך (רומניא רנ"ח, ים חוף) — זלזלי ורעיוני וסס, סס) — חתיו חמונים צפחד — ידיו דלים ונחלסים, ורסוס זכ"י הלוי (רומניא 362 ודיווחן) — יוס להטיב תקרה (רומניא רס"ו וספתי רננות) — יערוני צמך רעיוני, ורסוס זכ"י (רומניא 175 ודיווחן) — ילו החל לזל טחל (ידוע) — ים למחי לפנת חזיון תנחומיך (רומניא 373 ומנהב בני רומא ודיווחן) — ידעו הננים (כ"י והרחן ודיווחן כ"ה 71) — א"י יהודה בר מנחם חזק חלם סני חלסים (ignotum) — יהודה ורסוס לנור חריה צן הר"ר דוד רי"ת, חזין לזי והביון (רומניא כ"י) א"ש נמלח זה ספיוט צ' פעמים, כחן סימן ע"ב ועוד סימן קל"ה, וסס רסוס פתיחה לנור חריה יהודה גוע המחצר רננה דוד זל"ל — א"ב יהודה הלוי בן שמואל זכרי חלול מרוח הקדש (ידוע) — א"ב יוסף חת סניך ד' הצקס וחלרוט (רומניא 4 דף ע"ו, יוסף חזן צד יעקב קלעיו, א"ש נמלח ממנו ג"כ צסדור הקרחים ח"ב ד' רנ"צ פיוט החלתו חני חלוצה הייתי — א"ב יוסף חזק חלף רחשי כהני (ignotum) — יוסף חזק קלעי ברפאץ יחיד טרס היות עולם (רומניא 379) — יעקב חרין ישר דרך לעיניו ויקדש (רומניא 97 373) — יצחק יוסף הברזים על חרון חונה (כ"י והרחן וסס' רנ', גיאת) — א"י יצחק חזק חלסים חליך (צחו מיהליך (רומניא 393)

ב

א"ב כלב בר אהיקם חליך ד' תחנן וחקרה (ח' רומניא צנוה כנב צד חליה, צ' רומניא כנב צד שלמה) — מלך חליך תחנן וחקרה. (רומניא 241 כנב צד חליה, א"ש מז כנב צד חליהו ססוח אסורדופולו נמלחים צסדור הקרחים סיניוס לרוב — א"ב כלב ברב חזק חיים חשלה ממך לזי מלכי (רומניא ס"ח וסנ"ב כלב ברבי חלוי צד' שלמה כמו דף ס' וקל"צ) — א"י כלב ברבי משח חיים חתנה לפיכס בני חיתן (רומניא 578, וגס כחן חין צסרס רק כנב צדכי חזק וחמן, צלוח מיוחס לכנב צד משה, תספר 6)

מ

אנא מנחם העת חסנעה (ignotum) — א"ב ורסוס לר' מנחם בולגני וצ"ל, חקחה זידי זכות חרות (ignotum) — מנחם בר אליהו, לו הפלה יקרה סימן כ"ט כנ"י וסמה מלביאל (הוח צרומניא כ"י סניויו והמחצר מנינה מקשמוריה) — מרדכי מנית לזי חרמונה (צלוח מיוחס למרדכי חחרון והוח צסס' רננות, ורומניא כ"י בס צמחזור השכננים והוח לר' מרדכי חחרון הידוע) — מרדכי הארוך ממעון קדש מן השמים (עיון רומניא סנ"ד וחנינו עתה צדו) — זקר מפלטי חלי סצדי ומבני (מנהב חשכס סח' יו"כ וקרחים ח"ב ורומניא 348) — מעונה חלסי קדס (רומניא 4, גס צחילת השחר) — מרדכי בר שבת' משחת כפי מנחת ערצ (רומניא 383 גס מנהב חשכס מנחה לז"כ — מרדכי הארוך בן שבת' חזק תקרה וסחל ד' רובצ מעוני (רומניא כ"י) — מרדכי בר יונתן חזק ד' חלסי מחסי וקדוסי (רומניא כ"י, ונ"כ כי ל"ל: ד' ועזרה צלרה והוח בר יונתן ויס לזי ממנו פיוט חחד) — משה להדות לך צחתי (רומניא 267) — משכנותיך לצקר, (רומניא כ"י) — צילי על משכני (דיווחן רמ"ע ומנהב בני רומה וספתי רננות ורומניא כ"י, ונ"י והרחן) — מחסינשחר סניך צחתי (ספתי רננות, והרחן, מונסליר ורומ' כ"י) — לפני ממך חשפון עתורתי (ס"ר, והרחן, ורומ' כ"י) — מדמי הלצרות וחלזי חליות (רומ' כ"י, מחזור ספרדי, מנהב חרוניון צסרס) — מחשחתי חדחב תמיד (רומניא כ"י) — מגדל עז (רומניא 393) — משה חזן לרלון מיהלים היום טונו (רומ' 249) — א"י משה חזן חיומה עד מתי תשני (רומ' 593) — א"ב משה, צדוק חלסים גנותן עז (רומ' 246) — מלך חירי כצור חירי ignotum — משה חזק מערכות ישראל (רומ' 586) — משה ברבי חיה חזק מצטחי ורבוחי גיחוי רוחו (רומ' כ"י, וצלוח מזה צמספר 20) — קדוש מכין תכל לירות מטטין ignotum) — משה ברבי חיה חזק לעד קדוש מסתפר צמסכן רומ' (רומ' כ"י 21) — משה ברבי חיה חזק ואמין סחר מפלט לזי חיוסה (רומ' 347) — זקר

מסלטי חלי סתרי ומבני (הוא לר' מרדכי הארוך עיין למעלה) — משה הממונה
ורסוס ממחצרת הרב משה הממונה בר חיים ז"ל, יהיו חמרי פי והגיוני (רומ' 249,
הכל משה הממונה היה צן הרב אברהם רומ' 287) — אני משה קטן חזק אערוך,
מדברי דתי (מנהג מסדר וסוף לרומ' 3) — משה ברבי אברהם חיים מול חל וסוף
הכוון (רומ' 587) הכל חסרה מלת אל והוא ברומ' כ"י סצ'די) — מתתיה ברבי יוסף
הפרנס חזק מנעי ויחידה דוע פעלך (רומ' דף רע"ב)

ג

א"ב נח חזק חפסלל לחלה חפניע חתחן (ignotus)

ד

אני סלמא חזק חיש לר' ואריו סללו חלק (ignotus) כ"י והרחן יש סלחמה,
כ"י טיטורין יש סלאם) — סעדיה תסלה יקרה לר' סעדיה גחון ז"ל
ורחשה רסוס נס זאת הספלה לבחון רצנו סעדיה ז"ל והיא הקלרה מסלס תסלות סיסד
(וכן כתוב בס ברומ' כ"י סצ'די)

ה

אני שבתי חזק חוש רמס בחיוך (רומ' 265, סצתי ברבי כלב מספר 11 רומ') —
שבתי ברבי כלב חזק סקד עמך וספון סמר (רומ' 535) — שלמה טעס
נחסר חסר נחסר (בצירול 90, והוא כלל המנהגים) — שני חיו ומחוי (רומ' כ"י,
בצירול 87) — סוסט כל הארץ (בצ' 60, כלל המנהגים ורומ' סמ"ט) — טצת תסוסי
ורצו יכוני (בצ' 41, ספ' רנ', רומ' 268, קרואיס ח"א וח"ג) — תפלה לר' שלמה
שרביט הזהב ד' ספתי תפתי (רומניח דסוס וכו') — שלמה הקטן ד' סס חיוס
וגורח (רומ' 259) — שלמה הקטן חזק סחר קמתי לסודות לך (בצירול 60, כלל
המנהגים, ורומ' ס"ן) — שלמה בר יהודה גבירול חו צהר מור דן וינת חלס (כלל
המנהגים וקרואיס ח"ג) — אני שלמה הקטן בר יהודה מעון חדיר (בצירול 28, רומ'
247) — א"ב שמואל חסירה סיר (sic) הקדס (חזכרה סיר ממסורני מקדס הקדס רומ' כ"י
וכ"י Rossi 997) — לילה חקדמה סניו צתודה (4 רומניח, רומ' 535, ל"ל בר סצתי) —
שמואל ברבי נתן לעד חיוס קצננו מנלותנו (רומ' כ"י, 2 רומניח) — א"ב
ורסוס לרצנח סמוחל צ"ר נתן ז"ל, חיוס חקקסה (רומ' כ"י, 5 סס) —
א"ב שמואל ברבי נתן חיוס חקקסה ומחתך חדרוסה (רומ' כ"י) — שמואל
ברבי נתן הפרנס חזק נצח להם חיוס סחלתי סחלתי (1 סס רומ' 57 ונס רומ'
כ"י) — שמריחו חזק סחיוס יחידתי תרין ומרתי, ורסוס להרב רצנח סחריסו
החוקריו ז"ל (וכן ברומ' כ"י: להרב רצנח סמניחו הבחון החוקריו, והוא נדסס
ברומניח דף רל"ח צלתי חסיוסס סג"ל) — (1)

1) זה הקובץ חסר נסופו.

הערה א

ר' סלמון בן ירוחם (sic) עיין נספחים דט"ו) קראתי ששם בן רוחים על פי מה שמלאתי צ"פ צפירושו לתלים ואיכה כך: קאל סלמון בן רוחים, וע"פי שיר אחד שלו צסוף ספר א' מפירושו לתלים והוא: סולו לרוכב צערצות, סולו לדורש לצבות. לדעת יחודו מהרו חושה, לדורש חקי לזונו התקוששו וקושו, מקור מים חיים על תעצו, מים קדים נזלים לכס שאזו, רדתי התורה היעצ צארו, וספדי חזות חקרו ושמרו. בעימות אמדים הכינו, גיז ראש הצנין עד סופו הצינו, בניני פשר למאד חפשו, בפלאי תושיה צינו ותשישו. גועס הלפון צנועס הציונה, גופת הכוּף ממדי התצונה, רולו להצין משל ומליכה, רחקו מאד מכל פרלה ושעלה. ותצבו לחזות צישע ליון, וצנין צול והיכל אל עליון, רחון יחון שארות עמו, ריי יחונן צית אולמו, רפן אלינו צצכות אצות, רצנה חרצות הנעצות, מהרה יכוּן מקוס ארואל, רשיח ילמה צקוס מייכאל — צרוך ד' אלהי ישראל — ואלע"פי צסוף ס' המלחמות שלו הוא חותם עלמנו ירוחם צלא יו"ד מ"מ יש לקרותו ירוחם צחידק ע"פי פירושו זה שהציאנו, ולא צפתח וזה מפני היותו יותד דומה להכנוי הערצוי רוחים, ועוד שנסתמאל לא היה פוסח צכתיצת שם אציו על שתי הסעיפים.

ספריו שחיו לפני ועיינתי בהם הם:

א) פירושו על תלים צצית חלקים עצום מאד כתוצ ערצוי ח"א רמ"ה דפיס וח"צ סכ"ט דפיס, הספר אללו צחמטה ספרים קראס מגלות (אלמנלה

אלאולי, אלמנלה אלתאני"ה וכו') צסוף ס' א' כתוצ צלסון ערצוי זה עמינו: תמה המגלת הדאשונה מנס' תלים והיתה השלמטה יוס ר', י"ט כסליו שנת אלה ותש"ג לטערות שהוא חדס אלהגה (הוא החדס הי"צ אללס) משנת תש"ג

לקרן צעירא ממה שהעתיק לעלמו צדמשק וכו' ילחן צן שמואל צן יוסף צן שמואל הנעמן צירושלים צצבוד תחת כסא הכצוד הכודע צן כוגן כ"ע וכו', צדיס ח"צ המתחיל מסי' ג', שדח ס' תלים למ' ור' סלמון צן ירוחם וכו' קנהר וכו' דניאל וכו' צכר' וכו' משה המלמד כ"ע מצית פידרן שנת הת"לו ליזירה, כתצ פירושו זה כפי מה שנראה מדצרוי צפירושו לסימן ק"צ צצנת תת"פז לחורצן שהוא תש"ז ליזירה (וצליט' דעס ק"ד. לשנת 1851 לך 741 צהערה טעות

הדפוס תת"פג סנה, ול"ל תתפ"ז ע"ס), ומ"מ נראה שהתחיל פירושו זה איזה שנים קודס שהרי צפירושו לאיכה סימן צ' פסוק י"ד וי"ט הוא אומד: כמו שפרשתי צהקדמתי לתלים, כמו שפירשתי זה המזמור (י"ד מן תלים) צמקומו, וזה הפירוש צצר צ' שנים קודס לזה דהיינו צצנת ד"א תשט"ו (עיין להלן) — צתכונות פירושו הוא שדוח שנאת הדתות מרחפת על פני כולו, ומיחס ענין כל הקאפיטולי על ישראל ושאר האמות, והרצה פעמים הוא טוען צחרופיס וגיודופיס נגד הדצנים, וכל הקאפיטולי הם אללו מקושרים ומחוצדים צעניין מראש ועד סוף, וכל הצינים צצראשס המיחסים אותם למשודר או לנציא ידוע, מ"ומתים שדודים וקיימים אללו ולמעלה מכל ספק, ולרוב הוא מנכיס פירושו על פסוקים אחרים שצת"ך צהרצת הצדור, ולא לצד שאינו סוצל צעלי דת אהרת אלא שזוח ככרוכיא נגד למוד הפילוסופיא ושאר החכמות אפי' נגד למוד לשונות של חול כגון הערצוי ודקדוק (עיין להלן לך 134) ומשתל מאד

כפי האפשר להשוות תרגומו הערבי כמעט מלה מלה אל העברי, נוסחאות שונות לא מלאתי אללו צתלים יותד משתים והן: (א) כי מות עניתנו (ת' ל' ט"ו) הוא קורא ז' מלות אע"פ שהוא מפרש אותן מלשון ימים, שהרי צפירושו מתגלל ע"ז ונותן טעם לפירושו שאינו לפי הכתוב אללו זצ"הל: תרגמתי כי מות כימיס, צעצוד חצרו שנות, וכמוהו בי מי נח זאת לי (יט' נ"ד ט') כמוימי נח (כלומר כאלו כתוצות מלה אחת בימי) (פסרת כי

מות מתל איאם לאן מגאורתה שנות, וכדאך כי מי נח מתל איאם נח) —
 (ב) כמו קד נהרו (ת' ק"ז ד') כי כך הוא מפרש את תרגומו: ועצמי מתל אלויקיד אחתרקו, ותרגמתי כמו קד מתל אלויקיד לפי שגלת קד כמו יד (צכ"י 77) קד וקיד, יד וקה, ועיניו כמו שפסוד המדורה לאפר כך שצנו אל השפלות באמרו ושפלת מאדך וגו', מכל פסוק מתחיל איזה תוצות ומתרגם אותו כולו ואח"כ מפרשו, מלת יה מתרגם ככל מקום אלאזלי (הנלחי) ומלת בלה סרמדא כמו הרס"ג.

(ב) פירושו על קהלת צלשון ערבי צכרך אחד הוא המוזכר צרשימה נומר י"צ (Geiger Wiss. Zeitsch. III. 443) צסופו כתוב: כתצתי אני העצד וכו' אהרן צן כב"ק מר' רד' וכו' ענדא אל שדי ירחמנהו וכו' צן צב"ק הזקן הככצד וכו' מר' רד' משה אל שדי יחיהו וכו' הכודעים צצני כאתצ אלעדצ ושלום, ומשער הח' רא"פ נ"י צדק שאיפשר הוא או אחד מיוצאי חליו העתיק את הדיואן של ד' משה דרעי (עיין צפניס), ואח"כ: קנהו (מלכה) וכו' דניאל צלא"א משה המלמד כצ"ע, צדף הצ' נמנאים אלה התאדריכים: שנת השל"ד לצה"ע, ג"א חדע"ח למצול, ג"א שפ"ו ללידת אברהם ע"ה, ג"א ושל"ח לצלגה (ל"ל לפלגה ור"ל לרוד הפלגה רא"פ), ג"א ש"ו לעמוד צין הצתדים, ג"א רפ"ו ללידת יצחק, ג"א דמ"ט לעקידה ג"א רכ"ו ללידת יעקב ע"ה, צ"א תתפ"ז

לי"מ ולת"ת, צ"א תתל"צ לשמטות, צ"א תשל"ב ליוצלות, צ"א ת"ו לצנין צ"ד, צ"א ה"ו לגלות צני בד וצ"ד, אתתק"ל לחודצן צ"ד, אתתקס"ז לצנין צ"ט, אתתפ"ה לטערות, אתע"ג למנין הכולדים וצינגרו (ר"ל צחדש Jäner) וכנסו לאלף תקע"ד, אחק"ה לחודצן צ"ט (ע' אדרת סדר שמטה ויוצל פ"ג ד"ד ע"ז) — צדאשו: שדח ס' קהלת למד' רד' סלמון צ"י וכו', ואח"כ שקנהו דניאל צן משה המלמד הנקראים צית פירו, ואח"ז שקנהו אצדהס מתרפא כין משה פירו, כין דניאל רופא מאת דודו כתנאל צן דניאל רופא — שנת חיבור הפירוש צלתי נראה צסום מקום — מתכונת הפירוש שהוא מרחיב צו הדנדוד כמעט צכל פסוק צעניוני מוסד ומחוצות האדם צאשר הוא אדם ומחוצות הישראל צאשר הוא ישראלי, ולועק גס פה על אצוד העת צהצלי העולם וצספרים חלונים שהוא קוראס חכמת זרים, ולפעמים כתב אלבראני, ומזכיר ומסנן ההשתללות צחכמת התורה (עיין להלן ד' 134) תציא לפעמים מאמד מצעלי המשנה צסם הקדמונים (אלאזאיל) וכשמפרש

מלה מלשון חכמים אמד: וצלשון הרצנים (ופי לגה אלרביאנין) ופ"א מציא ג"כ מאמד החכם (ו' י"א), חלוקת הפסוקים אללו כמו אלננו, לפעמים חסד צתרגומו תרבוס איזה מלות, כמו על מקנה בקר וצאן היה לי (צ' ז') ומקרה הבחמה (ב' י"ט) צלי ספק מצנחת הכותב, אלכל הפסוק (ד' י"א) חסד לבגדי עברי והכעתקה והפירוש כנדאס צכוונה מפני העניין

שנו, מדע"ה וא"א ע"ה מכנה כלן זשס ארון (סייד או סי'), מצוי ג"כ פירושים זשס י"ע ואינו מזכירם זשמותם, לפעמים מניח המלה העברית כמו שהיא כמו וקת מלחמה (ג' י"ז) אלצדיק, ובמעט תמיד: בני אדם, ונדאה ששאלנו דברים מפירושו של זנימין (ע' נספח י"ד). מלת כבר הוא מעתיק

(לא שך) זלי ספק, או (עלי אלהיקיה) זלמת, או (יקינא) זטה, לפעמים אהדי אמרו דזרי זנוטין ומוסר הוא מסיים זליתו חרוזים עזריים כמו (י"ז ה') אם לא תבקש סליחה איך תמצא מנוחה, אם לא תעשה נבוחה איך תמצא רוחה, וזמו זסוף הספר זל"ער: יא אבן אדם אן אלדניא לאש, מן תבעהא מאש, ומן תרכהא עאשו, עניינו: אתה זן אדם העולם הכל, מי שדוףך אחריו הוא קל הדעת, והעוזז אותו הוא חי.

ג) פירושו הערבי על מנלת איכה (Geiger Wiss. Zeitsch. III. 433) הוא אותו הפירוש שהצוי הח' מונק י' ממנרים לפאריו ומיחס אותו (איני יודע לאיזה סבה אם שמלא כך זרלש הכ"י או זסופו, או מפני שהצוי זחוך שטר פירושו ד' יפת) לר' יפת הלוי אלזלרי, יעויין ספרו הנכזז (Not. sur Aboul-Walid p. 33, 35, 36.) אמנס זלותו שהוא לפני מיוחס זפי' לרסז"י, וכך הוא האמת שהרי (ז' כ') מזכיר פירושו לזיאל

זז"הל: ועלי מא שרחנא פי תפסיר דניאל שרח בין ואצח, א"כ חזר פירושו על זיאל קודם ד"א תשט"ו שהוא זמן חזור פירושו של איכה כמו

שכתז (ג' ו') ומד כרב בית שני אלי חית אנתהינא תתפ"ה סנה, ואילו ד' יפת חזר פירושו על זיאל אחר ד"א תשמ"ח (עיון דיש נספח ח' לז 81

הערה 2) על כדחך פירוש זה על איכה הוא לרסז"י ולא לר' יפת, נכתז זה הפירוש אם זשנת ה"א ק"ס או ה"א רפ"ז כי ז' התלריכים להגדה תת"ז

ולילדה הרת"ז מנחישין זא"ז (Lit. des Or. 1851 S. 741 An.) קונה של זה הכ"י הוא הקונה של פירושו על תלים עיון לעיל.

ד) פירוש על אסתד ורות זל"הק כנדאה העתקה מלשון ערזי דליתיו זיד הקראי ד' ירהמיאל פירים, ועכשו הוא ת"י הח' דא"פני' והוא מודועני שלפירושו על אסתד פתיחה ארוכה' ואני לא עיינתי זזהס.

סעריו שמזכירם בתוך פירושו הנ"ל הם:

א) פירוש על איזו כי זקהלת ה' ו' הוא אומר: וקד ארצחת אנראין הדא אלפצל פי תפסיר איוב, כלומר וכזד זיאתי כוונת זה הקיפוטולי

זפירוש איזו. ב) פירוש על משלי כאמרו זזהקדמת פירושו לקהלת: עלי מא שרחנא פי צדר משלי (כמו שפרשנו זזהקדמת משלי) עוד שס: עלי

מא שרחנא פי פצל ידוע תדע, עוד שס (א' ד') ועלי מא שרחת הדא אלמעני פי תפסיר משלי (יעויין דיש נספח י"ד). ג) פירוש על ש"הס

סגן זפירושו לאיכה א' ד' אומר: וקד בנת שרחת מחלקות השועדים וכו' פי תפסיר ש"הס, אמנס זפירושו לתלים ס"ע א' הוא מיעד לזדז מענין המדוזז שס זפירושו לש"הס, מזה משמע שקודם פירש תלים, ואח"כ ש"הס,

ואח"כ קהלת. ד) פירוש על זיאל כנדאה מפירושו לאיכה ג' כ'. ה) פירוש על התורה כי זפירושו לתלים ק"ל ח' אומר: כמו שפירשתי זזה הספור

(כמא שרחת פי הדה אלקצה) ר"ל צספור ויהל העס לזנות, אמנס (ק"ד י"ט) מצטיח לערש ציתר צילוד דצריו צפירושו לתורה (ונחן בשרח גמיע מא נחתאן אליה מן הדא וגירח פי תפפיר אל תורה יג' ויא' אן שא

אללה תע' ואין יהיה זה? אם לא שאלמר שצין סימן ק"ד לסימן ק"ל פסק לפרש ס' תלים והתחיל צינתיס פירושו על התורה. (ו) תשובה על הדס"ב ז"ל כי צתלים ק"ד י"ט הכ"ל אומר: כמו שצינתי צס' התשובה על הפיתומי כמא שרחת פי כתאב אלרד עליו אלפיומי ואין לדעת אם כיון צו על ס' המלחמת שחנר צל"הק או על אותו שחנר צלסון ערצי כי צצ' הלסונות השיצ עליו (עיין נספחים לד' ע"ו) (ו) — (ז) ספר מיוחד על תחיית המתים הוא מצטיח לחנר (תלים ק"ד למ"ד) וסאגעל להא כתאב מפרד,

ואינו יודע אם קיים הצטחתו. (ח) ספר נלוך להאמת כי תלים ק"ט ו' אומר: כמא שרחת פי בתאב אלאנתצאר ללחק. (ט) ספר מדנר ממעלות הכסנים כולל חמשים שעדים (תלים קט"ו י"א). יו"ד ספר מיוחד על אותיות החלוק (עיין צפנים אחרף אלאבראל).

מכל זה נראה שחנר פירושים על התורה ועל כתובים אצל ס' של נציאים לא מלאתי צטוס מקום דמו שפירש אותו אם לא שצפירושו לת' ק"ל ח' מצטיח לפרש ס' ישעיה כי הנה הוא כותצ סס: ידוע הוא אצל החכמים שפסוק הוי שורד (ישע' ל"ב א') רומז אל מלכות דציעית וכו' ואוי לו למי שמתעה אכסים לחסוצ שסצ על מה שחנר כמו שאני עתיד לפרשו צמקומו אי"ה (וסאשרח הדא אלמעני פי מוצעה בעון א"ת).

והנה רחיתי להח' מונק כי' צספרו הכ"ל לד' ל"ט שצינא מאמר לר' יפת צפירושו על איכה א' ח' להראות ממנו שהיה שוכח לחכת צדים חוץ פס' התורה וקורא חנר על השתדלות ידיעות לסונות הגויס ודקדוקס, אמנס אנחנו הראינו לעיל שפירש זה על איכה איננו לר' יפת כ"א לרסצ"י וא"כ לא ד' יפת הוא ממורדי אור כ"א ד' סלמון כמו שכתצנו לעיל ואין זה המקום שצינא החכס הכ"ל מאיכה האחד המיוחד שהוא קובל ולועק על המצלים זמנס צידיעות כאלה כ"א הוא עוטה זאת לרוד צפירושו צכל מקום שנראה לו מוכשר ויאות לזה, ולדוגמא אעתיק כאן ללשון ערצי פירושו לתלים ק"צ ה' ועזה יקוס הקורא על מקומות הרצה, הנה כך הוא מפרש סס כי שכתתי מאכל לחמי ירלה צזה הסצה שחייצה זאת הלרה והיא

(ו) צנספחים סס אמרתי שלס' זה ט"ר פקוס ע"ט, אמנס אח"כ רחיתי מוצח צבליטספוסט להח' בייבער נ"י ח"ה לד' טי"ב מאמר מתוך פרק ג' ממנו, וכן רחיתי אצל הח' טריבנלחנר (Diatriben p. 96) ב"כ מאמר מתוכו המתחיל בעיות צ"ס וכו' והמחמרים אהלו חסרים אלני, ולכן צקשתי וידידי הח' ברעטן נ"ג להעתיק צשצילי מתוך ההעתיקה שלו אותן הסקוס חסרים והוא צטונו מהל לעשות צקשתי אשר אני נותן לו תש"ח ציה, והרחיתי לדעת עי"ז שלס' הכ"ל י"ט פקוס, וחלר הן צ' הסקוס הראשונים הנדפסים צלט"צ ורחריהס סרק תחלתו: חנה תנצח סיתומי ורחריי סרק חמו דצרי המחליפוס, ורחריי הי"ח פקוס טראשיהס הודעתי סס צהנססח, ורחריהס ד' פקוס המסוימים חת הספר, וחלה ראשיהס: הי"ז חת מי חרפת צמלן הי"ז תכלית השיעורין לחכיר, הי"ח חוי אמרו חנטיס כופרים, והי"ט סוף כל דבר, ונראשי צתיו סלמון צן ירוחס, ובס רחיתי מהשוחת ג' הכ"י שאין למאכ להנליח חת הס' הזה צדסס ערס השורת חייה העתקות זע"ז לי משונות הן וצנולן טעיות.

עוצת המלוות ובסכלת עזרת ד' הרחמן באמרו ותשכח תורת אלשיך וגו'
לפי שהורה ד' נמשלה ללחם באמרו לבי לחמו וגו' ואמר למה תשקלו כסף
וגו' ידלה התעסקות ישראל צדיעות זולת ידיעת המקדש כמו ספרי החלוניס
(כתב אלבראניה) שמי שהוגה זהם לא ימלט מן החטא צפרהסיא (מן
אלתהרהר ל"ל: מן אלתרהיד) ומכ"ס כמו ספרי אבו סויד ואבן אלראוני
(עיין צפניס) וכיונא זהם אדורים הם ואוכזי דצריהם והוגה זהם, וכבר
שמעתי זקני החכמים מאומתנו אומרים שלא קרא אחד ספרי החלוניס
והלליה, (נאפלה) (קדוים דצרוי צוה לדצרי דה"ג ז"ל המוצאים צע"י פ"צ
דחגיגה המתחילים (תקון הגוף וכו' ע"ס), אוי לו למי שמתרחק מספרי
הש"ת לזולתו הנה דבר ד' מאסו וחכמת מה להם ואשתי למי ששם התעסקותו
צם' התורה (כתב אלחניזיל) כי היא החכמה השלמה באמרו כי היא
חכמתם וג' הן יראת ד' היא חכמה וגו' וכשאתה דולה לדעת שחכמת
הגוים והפילוסופיא שלהם הבז ודיק ושצ וכז, התזונן שאין להם שרש מן
השדשים ולא תולדה מן התולדות שיסכימו עליו שנים מהם, כל מה שאמרו
אחד יצא אהר וחולק עליו, ואופן אחר, שכל ידיעתם הדבור זה על מה
שהיא נסתד דרך ההשערה והקדווצוה תמלא בספר המגמטי וס אקלדיס
עד שמתדליל להדלות צופת שיש שם בכללים ומדת כל אחד מהם ומדת
השמש והירח והכוכבים צבללים העליונים צהפך הנמלא צתורת ד' באמרו
ויתן אותם אליהם צדקיע השמים לע"ה, אוי לו למי שמבלה חייו צחכמת
זדים ועוז דבר ד' לצלות לרופים ומזוקקים עשויס צאמת וישר, ויש צין
אנשי שלומנו (נאצחאבנא) מי שמתריד נפשו וילאה אותה ויטריחה בידיעת
דקדוק לשון ערב ועיוב למוד תורת ד' וא"ך יעצר זה וכבר אמר הש"ת
לא ימוש ס"ה וגו', ויותר יאות לו לאדם שיעסק כל ימי חייו צספרו
יתעלה ויביע צוה אל החיוצ ויקל את מי שאין לו עסק אלא צחכמת הגוים
שקלתם כפירה וקלתם חלוק מה שהוא צספרי השם ותורתו ולכן אמר למה
תשקלו כסף וגו' וכל אלה הברות שאתה אופן צוה המזמור חלות על
ישראל כשהם סוכלים עזרת השם באמרו כי שחתי מאלל לחמו וגו' עכ"ל,
והנה כל מי שיסוה זה עם המוצא מהח' מונק כי שם ועם מה שתדגמנו
צפניס מפירושו לקהלת ז' י"ו ימלא שאלה הדברים כאן כמו שם מכוניס
לפי שמתקור אחד ילאו והיה דסצ"י מתנגד מן הקלה אל הקלה לצן דורו
הקראי ד' יוסף הרואה שהאיר עיני החכמים צספרו המדצרים צפילוסופיא
והעמיד שני תלמידים גדולים צדורות הנאים אחריו ד' ישועה צ"י ור' אהרן
צ"א שדרכו צנחיצותיו, ועם שטוען גם הוא נגד הדצנים אשר אין להאשימו
צזה צהיותו קראי, מ"ע לא מלאחיו צשום עקום מולא מפיו שום חידוף
ודצני נאלה נגדס כ"א מחוה דעתו צדיעה מיושנת כדלוי לחכס, לא כן
אצי כל המנאלים והמדפיים דסצ"י כמעט אין פסוק שימלאו צו מלות רשע
או צד ובדומה מתוארי הגנות שלא יפרטהו על הדצנים ועל למודם אם לא
יסבים אללו הענין ליחסו אל אר"ה, ולדוגמא הוא מפרש פסוק זדים הליוני
(ת' קי"ט כ"א) צז"הל: כלומר אלה הזדים זדי צני צי דצ עשו כתצני לנות
ומטעים צהם מאל כמו אמרס חמוד מה הוא אומר לך ד' הבדולה וכו'
וכמוס אין מספר וכמו חנוט הקצר ואין דלוי למלות פירושי צצאור
אלה הדצנים המגואלים (אלאקואל אלוםכה) אמר הלויק (דוהע"ה) ונכל

זאת מתורתך לא נטיתי לפי שזכרתי משפטיוך כאמרו זכרתי משפטיוך וכו' עב"ל (אשר מזה אנו לומדין ג"כ דרך אגב קדמותן של פרק שירה וחרבו הקבר), ואז"ל הזלזולים שהוא יורה נגד מדרשי דז"ל צם המלחמות (עיין ריש נספח צ) אשר כנראה אל זה הספר כיון ד"י יהודה צן גדולי הצדללוגי (הליכות קדם נד ס"ט) צספרו שמלא ספר אחד לרס"ג שחנרו נגד טענות מין אחד על דז"ל שנותנין דמות לצורה ועל הא דאכתריאל ועל הא דאמור זה דיני כיולא צהס אלסר הכל נמלא צס' המלחמות הכ"ל יעיין סס ואשר תמנו למדו הצאים אחריו ד' יפת ור' סהל ור' טוניה ובעל האשכל לירות חן לשונס דנד מדי, והרס"ג ז"ל הטיב להשיב לו וליישב דנדי דז"ל צטוט טעם וצנחת (ה"ק סס) כדרך החכמים ולא נמלא אלני שום גדוך כלל חוץ מאמרו שזה האויל לא הנין סוף עניינס ע"ש, אשר אמנס צהיפך אל דעתו הוא דעת דה"ג ז"ל (עיין תולדתו להג' שי"ר הערה י"ג) ומכל האמור לעיל יש כמו כן ללמוד שאין ממש צהודעתו של ד' אליהו ירושלמי צד צרוך ירושלמי מעתיק מספר המלחמות לרס"ז צסופו (שהיה ג"כ המעתיק צס' תוכחת מגולה לר' סהל) שהרס"ג והד"י הוואה שיהס היו חזירים ומתלמידי הרס"ג, והלא שיהס אהבני החכמה ועוסקים צפילוסופיא היו צהפך אל הרס"ג שיהי ממוריו האור וירא מהציע אליו והזהיר על ההתעסקות צחכמות וצלסונות, ואיך ילא מנזע החשך חטר שני המאורות באלה? הי האמת! אין זה —

הערה ב

גם הדרך לנחק צטמות עלמייס פרטייס של צ"א הנמלאיס צכה"ק ולהשתמש צהס ת' שמה אחרים כללייס או לעניינים מופזטים לתכלית מלילות חירות גדאה שהרס"ג ז"ל למד ממנו לעשות כעשהה, הנה לפניך הסיד הקע"ז מה"צ של הדיוראן מספר צו מעט מקורותיו ומתאונן על קסי יומי אשר הענואן הערצי שנרששו מניד צטיכוי לשון וצהסכמת העניין כך: וממה שסרתי ג"כ דנדים זכורים ולעניינים וכוונות מיושרים, יודעו מן הכפוציס ציאור השמות הקוציס, ויסיב זה מי שפרלו מי שכלו על גדות סבלו כי הצדורים עלוקיס והעניינים מתוקיס ו).

וכאחיו התיכון הייתי	מרוב אה משמע בלאתי
רק קדמת עדן נחלתי	גם אה זרח עוד לא שרתי
כי אביו מיד חסרתי	ובעיר שמעי לא ישבתי
כי אב יפת לא מצאתי	ובאה רבקה שערי טחתי
וחמותה בבנה החלפתי	גואל רות לער שכחתי
ולאה מזה בה נשארתי	ובעיר חותן יוסף נחתי
כי נביא דוד חסדו אתי	בן גריה האל נמתי

ו) ומשא קלתה איצא קול מלכור ומסתי למעאני ואנראן, יפהס דלך מן אלנך עבארה אלאלפאש, וירך דלך מן טפח עקלה עלי נהלה ופאן, לאנה קולא חריר ומצני לדיד.

וזה פתרונו: אח משמע הוא משא (צ"ד צ"ה י"ד), אחיו התיכון הוא דרומה (ס), אח זרח הוא נחת (צ"ד לו י"ג), קדמת ערן הוא ארץ

נוד (סס ד' י"ו) כלומר היה נע ונד צאלותי, עיר שמעי הוא בחורים (מ"א צ' ח') כלומר לא התמהמה בצחדותו כי נזדקן מיד, אציו הוא גרא (סס) ר"ל מחסרון פרנסה מלשון ונדה לא יגור, אח רצקה הוא לבן (צ"ד כ"ד כ"ט) כלומר הלצינו שערותיו, אצ יפת הוא גוף (סס ו' י') כלומר לא

מלא מנוחה גואל רות הוא טוב (רות ג' י"ג), צן נדיה הוא ברוך (יד' ע"ג ג'), נציא דוד הוא נתן (סס י"ז א') — ועתה קרא נא החידה להראש"ע גדלש ספרו יסוד דקדוק (מליאותו מסופקת היתה וחשבוהו אחד עם הלחות Geiger Wiss. Zeitsch. I. 383) והוא אללי כ"י) זה מספר גם הוא מה שקדוהו ציחד עם א' מילדיו צהיתם צמשתה של איש ידוע להם ומתפנקי מעדנים שנהנו סס, על האזנים של מי עשה מלאכתו זאת הלל על אלה של דרעי, וזה תוארה

עלי משתה בנו עדה שנינו
אבי שמעי בסכו 1) יצפננו
נשימנו להאיר מחננו
ועכן מן בני אדום 3) בנינו
וגם אל העשירי יעננו
אשר נשאר אלהים יחננו
נערי המלכים שופנינו
כלחם אביגיל ממננו
ולא יבינון אמרי וקוננו .

זכר נא בהסבנו ידידי
וצלנו אבי רכב ועמו
דוד מרים כמשפט באחי 2) קיש
ועמנו מקום דוד בלא בית
ויקרא ראש למזלות ושני
ולא נחסר שנים עשר וכל טוב
ורחננו 4) אחות ספר בתוכה
ועירי יעקב אמרו לי
נבונים במאמרי ינובון

פתרונה : צנו עדה הוא יוצל (צד' ד' כ"א) כלומר המשתה היה אלל הנהר אציו רכב הוא רמון (ט"ז ד' צ'), ואציו שמעי הוא אלא = אלה

(מ"א ד' י"ח) ר"ל שישצו תחת כל רמון ואלה, דוד מרים הוא יצהר (שמות ו' י"ח), ואציו קיש הוא נר (ט"א י"ד כ' ונ"א) כלומר ששמו השמן צנר להאיר, מקום דוד צלא צית הוא לחם, כי מקום דוד היא צית לחם, עכן הוא יין כי הוא צן כרמי ולכן אמר מן צני אדום דהיינו מן ענבים אדומים, ואמר צנינו שלקחוהו לצן וזה צבורו, ראש למזלות הוא טלה, והשני לו הוא שור והעשירי הוא גדי והי"צ הוא דנים, וכל עוז אשר נשאר הוא השוק והעליה שהדים העצמ ואמר לשאול הכה הנשאר וכו' (ט"א ט' כ"ד) כלומר שנהנו מכל עוז המעדנים, אחות ספר הוא שושן, כי האחות של ספר ר"ל המלה הסמוכה

לה היא קריה (קריית ספר טו"פ א' י"א) והנה הקריה אשר בתוכה נעדי המלכים שוענינו הוא שושן הצירה כדכתיב ויאמרו נעדי המלך משרתיו (אס' ו' ג') וד"ל שהיו מדיחים רוח שוטנים, ועירי יעקב וכו' זה הצית מוטעה ולא עלתה צידי לתקוה, הנבונים ישמחו צדה זו ואלה שלא יצינוה יש להם לקוין, ומלחק צצית המלות ינובון יבינון צלשון הנופל ע"ל כדרכו.

ובן האומנות טהרה המליץ ד' משה צן עזרא צמשקל השיר המתחיל שבה' חיי שעשהו ע"מ יחד וצ"ת ויתד וצ"ת ויתד ותנועה צלופן סכל צ'

1) צכ"ו לסכו, 2) רחמי, 3) צכ"ו אדום, 4) צכ"ו ורחנו.

הכזרות של ה' התנועות הללו פותח הן משתווה האותיות ומשונה העיין,
 ואחריו החרה החזיק גם יחזקיה דומאן (Lit, des Or. 1847 S. 403) עמי ראה
 אותה ועסה כעוב? מהמשורר דרעי (עיין צפנים שיר ת'), אע"פ שצדאש
 שירו של יחזקיה כתוב שיר ע"מ הישמעאלים, אמת שהוא משקל ודרך הערצים
 ומהם למד גם דרעי, אך הרמז"ע וחזקיה ממנו למדו, ולמען יתאמת להקורא
 זאת איך לו אלא להשוות שיריהם של אלו צמקום הכ"ל עם השיר שצפנים הכ"ל
 ויראה שהשתמשו צמלילותיו כי צשירו של הרמז"ע ימלא: ונבבע נא, ונשבה
 בא, ונגרש רש, ונגזר זר, בחסוך דך, הכמלאים צשיר דרעי הכ"ל ומהטור
 הראשון שהציא הח' דוקעם מחזקיה דומאן מי לא יכיר שהלכת: צדון לאן
 משוסים שים צאלס, לקוח מהשיר הזה של ר' עשה דרעי ע"ש, וכן מלות
 בחסוך דך, ואילו העתיקו כולו צלי ספק הייתי מולא מלילות שוות יותר,
 וצסדור הקראים צח"ד לך קס"א שיר צד"ת ינחק תחלתו: הואל אל, ורסום
 עליו צנבון ידידי די ומיוחס לצעל אור הלצנה הוא ג"כ ע"ד זה והוא יפה
 מאד אשר כנראה מזה היה השיר המתחיל ידידי די (והוא למחזר שמו יהודה
 הכמלא צכ"י חצרון כספחים 124) נודע מאד עד שמון משה דרעי עד צעל
 אור הלצנה התאמנו לעשות כדמותו ובס' אלו נמלאים קלת מלילות הכמלאים
 צשיר דרעי הכ"ל, אלא שמחזרם סגל לשכות קלתם ע"ש.

הערה ג

דחזניא היא סדר תפלות ישן של הקראים כ"י על קלף צתמונת פאָבליא,
 ת"י אלמנת החכם הענו המנוח ד' אצרהם ציהם ז"ל צאודיםא,
 ומנוסח שטר כתובה הכמלא צסוף החצור ומתחיל: "ציום פלוני לשצוע צחדש
 פלוני צנך וכן צו שנת חמשת אלפים וכן וכן לצדיאט העולם" נראה
 שכתב צמשך תחלת המאה השנית לאלף הששי או יותר ככן צמאה
 הראשונה, כי צסוף החלק הא' נמלא ש"מ של החזניא שנמכרה כצד צצנת קל"ו
 לאלף זה, וזאת התחלתו: מעידים אכחנו הצאים עה"ח צמפורש אך לא
 צצתום על מה שצא לפנינו ד' ישראל צר' שלמה כ"ע יום ראשון לשצוע שהוא
 שמונה עשר לחדש אדר ראשון בשנת מאה ושלשים ויש שנים לאלף
 הששי למחזור הקטן דע"א צצנת שש והוא מעוצרת למניינא די רבויננא
 לממני ציה הכא צמאתה דסולכאת דיתצי צשיפולי טורא דאגירמיש וכן אשר
 אליכו וכו', ואלל ההלל נכתב צלדו. ספר חזניא כתב מדכי צד' צרוך ירושלמי
 החכם הצבר (sic) הזקן זכפז"ל (זקן נשוא פנים ז"ל). — נמלאים צה הרצה
 פיוטים שצתייהם הם ע"ס א"צ, צלי הודעת מחזרם, (עיין Zunz Gott. Vort.
 S. 425) והמשוררים שחתמו שמותם צראשי הצתים הם:

א) אברהם ממנו אלה פיוטים, א' אס ו) אשמרה שצת וכו' הודוע, צ' אנו
 אָמֵה לְאָמֵה, ג' אמונתך נודעה ע) ציום טובה א"צ, וצסופו אצרהם,

ד' אשניעך נאמני וכן הוא צקראים ח"א ד' קס"ד, ה' אודה כל שנותי אמר
 קהלותי אקובן כל ימותי כי רצות אנהותי (אברהם ספרדי חוק) * ו' אורה

(ו) חלננו כי אשמרה, וכן צסדור הקראים ח"ד ד' ח"א, — ע) צכ"י דמסק (כסס' 1217)
 נמלא ב"כ ממחזר אברהם פיוט אמינתך יודיעו. — * נמלאים ממנו צסדור
 הקראים ג' פיוטים, ח"צ ד' קמ"ו, וסס קס"א, וסס קס"ב. —

המאורה צרה כחמה ומזיזה וכו' (אברהם הקטן), ז' אל עליון יחי
עורך ילוח צדנות האולדך וכו' (אברהם מבורך). ב. אדונים הלוי בירבי (sic)
מסימו 3) חזק עמנו רק שיר אחד תחלתו:

בכו עמי בני אמי, לבית קדשי ואולמי
וגם גלות בני עמי, ברוב פשעי וחטאתי
אני אככה במר רחשי, והאפר על ראשי
ואתן שק מלבושי, עלי קדשי ותחלתי.

ג. אני יחוק 4) עמנו פיוט א': אחד קדחתך כלנו ואחד סמך תמיד נקדל
צפינו וכו' ד. כלב בן שבתי 5): אסורה צפעדים כי היא תורה
תמימה וכו' (אני כלב צן שצתי חזק). ה. דויד הכהן בן בבש חזק חזק
הזק (sic) 6): דוד תקדל ולא תחסה וכו'. ו. הלל חבר: אשתי איש ירא
מאל אחד לצדו וכו' (*). ז. הלל בן יוסף: הכל הולך אל עקום אחד צנזרת
המלך המיוחד וכו'. ח. חסן בן עלי: חפשו היטב צתורה צדה, סלסלו

3) ה' רא"ם נ"י סוצר שנסמרו: כאן קלת הצתים שחשי צתים היו מעלים סס חזיו
כמו שנסמרו יותר ג' חיה צתים והנסחרים ערוס אני יהוק ת' אני יהודה חזק, וכן צנימר
כ"ד. הי חזר, ת' הלוי חזר, וכן צנימר כ"ט 'שארי ת' שמריה, וכן צנומר למ"ד שם ת'
שלמה, ולפיכך הוא חומ' שגלת מסימו הוא סס מקו' שחי צו ומסער סורח החי (Samos),
וחי חומר שססומים החחרים להלן היו עמו (עיין בהערה שח"ו) חלל צמלת מ"א"ו
חין לרונן מן החי סחמור חלל הוא סחוט שע"ס לחזיו הצלתי סכוח, ונמלחו דוגמתם
גם שע"ס חחרים צלתי סכוחים כמו סהלו בן יסחר, כלף, לברט, בתנו ודומיהם,
והנה חלל בירבי מלח יו"ד ושע"ס של חזיו הצלתי סכוח. שניהם מעלים את זכרונו ס:
ר' אלעזר בירבי קליד על לני הקורח, ששע"ס של חזות שניהם ס' זריס, חלל
סהחרון זכה שנתובחר על חלל קליר חכמו זמניו, עכ"ס יש לנו מפתח ס' חרונים הלוי
וכדומה לי ששס סזן לצרט הוא מחסריקח הלפוטית מפאס בן גס צן מסימת הוא מנס,
כיקרבו הוא חללי סר' משה צר חרונים (להלן נומר כ"ו) סהיח מלין דרעה (פאס) הוא
צנו של ר' חרונים צן מסימו ז'ס, ור' משה צנו היה מסורר וגם מדקדק וחצר חס סס:
המלות חו ס' על הפירה, ומנחה כצר מר' סאל הכהן צסקרו לשון למודים צצרכת המותים
צו"ל: ור' משה צר' חרונים סידקיק צו"ת חמר ומלק לשון כריות והפסקה שהיא
הפדת פרק מפרק, כי הלוחר פיקוס פיקוס, ומסקרת הוא הפדק הרחשון חצר חלל
הרחש, והפ"ה צמ"ס והלני"ד צרו"ס מתחלפים, ומן ונמצא דמו למדנו כי חצר
השחוטס חצר סומלס דמו על קיר המנחה היה מולק, וילה היה כורת צבסין צמיקס
השחוטס ע"כ, נמלחנו למדון צ' צדדים: א) ש"ל משה היה כצר ית צונו ר' סל
והוא ח"כ ופרק קדמון מר' חרונים צן לצרט, וחל"ל חזיר ר' חרונים יותר קדמון ממנו.
ב) שניהם היו קרחים מן סירוטי למלת ומלק על דרך קלת מחכמיהם, והוא מנחה
מהרצ"ח צחברוננו מצני הזכור סס צעליו רק צסס קלת החכמים (ובעין אלעלמא)
עיין צמיס, והנסלח סהוא סירס ומלק כמו ופרק צחוף חצ' החותיות הכחשויות.
4) סחקרסטיכון הוא אני יהודה חזק, ונשמרו קלת צתים ונשחרו אני יהוק (עיין
הערה הקודמת) וטעיות כחלה שבוות לרוב חלל המעתיקים, לרובמח צמדור הקרחים:
צמיוט מתחיל אותה בפישו (ח"ד קנ"צ) סמחצרו אברהם חסר צו הכי"ס, וצסס דוד
צן מדכי (סס קע"ט) חסר הוא"ר, וצסס ישיעה צן דוד וח"ה שע"ז חסר העי"ן. וצסס
שבתי הרוסח (ח"ד ס"ו) סתיו"ר קודס הס"ן, ודומיהם צצוסיס רניס המורכבים חלל
המעתיקים. 5) חולי הוא חזיר חו צנו של סמיוטו שבתי בן כלב הרופא להלן
נומר צ"3. 6) סס בבש נמלח צין הקרחים, ור"ת חזק ת' חזק דהיוני ק"ח צמקוס
חי"ת הוא לפי מנעה הקרחים. רח"ס *). נמלחים פיוטים ממחצר שסמו הלל גס צמדור

חזקו עינים מאירה וכו'. ט) טוביא בן משה העובר: א) אלהינו מכל
 אימה אהבתנו (א"כ ועוזיא זן משה חזק). ז) אשאלה מאל הצוגה צמטים
 מעליותיו להודיע לפני אדם בצרותיו וכו'. פיוט צעל. ל"ד צתים ראשי
 תצותיהם: אלה הפרקים לטוביא בן משה העובר נבתייא אמן. ז)
 יוד) יהודה, ממנו ז' פיוטים לאידוסין וז' לקינה. א) יה סוכן שמי ערץ
 וכו'. ז) יה יצנה צימך צית שליטת וכו'. ב) ל"ד לי עליך אהי וכו'. ד) על
 רך ויחיד מר היללו וכו' (יהודה הדסי) יא) יהודה הקטן: אצכה צנכיכ
 ואקונן צנהי ואויה וכו' (קינה על החורגן). יב) יהודה בן יוסף: לעמוסים
 צדיך זכור ארון האדונים (לצרות מילה). יג) יהודה בן עלאן ממנו קינה
 א'. מלאתי על הגליון: צהר ליון כתצה ושלחה להגולה, תחלתה:

קינה היא וקונגוה, בחר ציון חרונגוה
 ובדמעות כתבננה, ולגולה שלחננה (8)

והילילי אום מוכה, והאנחי ואת נדכה
 עלי ציון המוכה, בכל נגע ובכל מכה וכו'

ואח"כ מתחילים הצתים צד"ה ה"ל. יד) יהושע*: ז) מה אנוכי זכרתו
 וכו' ימותיו דיק והצל צחיו תללות סוצל וכו'. טו) יוסף בר שמעון (9).
 אנהה נהי צמרה וכו' (אני יוסף צד דצ שמעון). טז) יוסיפיה (10): יודי
 ואמוני גדלו לאדוני יודי. יז) יחזקאל: אנושי שלמי וכו' (יחזקאל חזק).
 יח) יוסף: מה צן אדמה נלאה וקלר כשמה וכו'. יט) יצחק ממנו ז' פיוטים
 א) אחי הזכירוני וגם תמיד צקרוני כו' (אני יצחק, ז) ידיד נפשי חנין רוחי
 ל"ד לי וכשל כחי וכו' (ילחק וא"כ). ב) יצחק הקטן: המצדיל צין קדש לחול
 וכו' היודע והול גס צסדור הקראים ח"ד ד' ק"צ. כא) יצחק בן חגי: ישירם
 ההולכים צדרכי התורה וכו'. כב) ישועה בן יעקב: ימי סנותינו צלך
 שנותינו וכו'. כג) כלף ממנו ז' פיוטים. 1) כלתה לעמוד נפשי להטה אש
 צמקדשי וכו' (כלף, וא"כ, וכלף חזק) 2) כתצו מליים חמודים וקליים וכו'
 (כלף צן אנדהס צן אהרן חזק). בד) מברך בן נתן, ממנו ששה פיוטים 4)
 מלוכה מני הליכה ושפחה עלי מלכה (מנרך צן נתן צן ניסן הי (sic) 11) חצרי
 2) עמד רוחי כנוכה ונפשי צמר צוכה (מנרך צן נתן צן ניסן הלוי חצרי) 3)
 האספי מכל עמד כל אשה וכל בנד לספור עמי מולקנד כזיא נהרג ציום שצר
 וכו' (מנרך צן נתן), 4) משטימים חזקי מלח צעלמותי צדלח ח"פיוני צפלח
 למשוארת נלח וכו' (מנרך צן נתן הלוי), 5) לצות צנוי צדלח הרים נעתק
 צפנים (מנרך צן נתן חקק), אלה החמשה הם צהחזיא צין הקיכות מע'
 תמוז עד יו"ד צלח, והשטי כרפס צסדור הקראים לליל הכפורים (ח"ב ד' י"ז)
 תחלתו מקווע כרים ראש לפני אל (מנרך צן נתן הלוי כ"ע). כה) מנחם בן
 מיכאל (12): אלהי אלך נרך שירתי קטרת לפניך תבון תפלתו (אני מנחם

הקראים צה"ז ד' רז"ז ורסוס עליו החון קרימי, וח"ד ד' קמ"ה וקמ"ו. 7) עיון
 נססח י"ח, וז"לח ממנו ב"כ צסדור הקראים פיוט (ח"ח ד' ס"ח) 8) נראה מזה
 שהים אדם גדול צומני ששמעו צדרכי ונתקילו פיוטיו צצצל כי הים יוסצ צירושלים
 (נספחים ד' ס"ד)* נמלחו ממנו צסדור הקראים ז' פיוטים צח"ד ד' קי"ט.
 9) כנראה הו"ר יוסף קרא דא"פ. 10) עיון עמודי עמודה ד' 88. ואולי הו"ר
 שכתב הנוספות מר' שמואל צחמעה נס' הערך (עיון הערה ר'). 11) ז"ל חלוי
 חנר ונשמטו ז' הצתים של הלת"ד והו"ח, (עיון לעיל הערה ב' וד'). 12) עיון

צן מיבאלת"ח). ברו משה לו ד' פיוטיס א) אכוף קומתי נבד מקדשו אשירה
 צצח צכל לצ לדרשו (א"צ, משה), ב) מלך משפטיו לרקו יחדיו וכו' (משה),
 ג) אפתח ספר וכו' (משה), ד) נשימה נא שקיס צמתניו וכו' (משה הרצ).
 בז) משה בר אדונים¹³): את דין אל ציטרותו אלריקה צכטרותו, אשר
 קדמה מלכותו לפני מַלְך-מַלְך וכו', (אני משה צר אדונים מאדן דרעה

חזוק (sic). ב) משה בן אליה: אוי לי מה היה לי על רצ וכהן משכילי
 אללי לי וכו' (קינה על מות איש נכד). בט) משה בן שמריה: הילל צרוט
 כי נפל ארז אדירים שודרו (הקטן משה צן שארי¹⁴) הבהן חזק, והיא הספר
 על גדול הדוד). ל) משלם בן שלמה א): לצית קנה וקנמון, מקוס
 פדרם עלי רמון, צמר ספרו ושמון, כמו מספר הדדמון וכו' (משלם צן
 שלמה חצרה) והוא קנה על צ"המק, צ) צדוך אל הפודה וכו' (משלם צן
 סס¹⁵) (sic). לא) סהלו בן יסחר: ספרו עלי ליון, ועירת אפריון,
 והרצו צכיון, עדת מי מנה. לב) שבתאי בן כלב¹⁶, ממנו ה' פיוטיס:
 ח) שמחו אז ויולדתו עם קרוביו ומשפחתו וכו' (שצתי חזק) והוא לצדית
 מילה, צ) שמך אזמרה ואהלל שוכן מעונה וכו' (שצתי הרופא חזק), ג)
 נפשי שיחי שצתי לאלהיך שיחי צשיחתך לנורך נפשי (שצתי הרופא צן כלצ),
 ד) אלוהי אס שטייתי להרצות עוני (שצתי צן כלצ הרופא), ה) שעיר לורי וכו'
 (ג"כ כך). ו) שלמה נמלאים צהחזינא צר"ת שלמה ה' פיוטיס קלתס לצן
 בצידול, ח) שצת משושי ורצו יגוני בצר שוסי ועלמו מעני נמשך קלי על רצ
 עוני הלעולמים יונח ד', צ) שציה עניה צאדן נכריה לקוחה לאָמֶה לאָמֶה
 מלריה, מיוס עוצתה היא לך לופיה, ג) שוכנת צשרה עם אהלי כושן, עמדי
 צהר כדמל ולפי ליר צשן, ד) שובה צחן ילדות עודה ואל תישן וכו' הידוע,
 ה) ששוני רצ צך שוכן מעוני זכרתיך וכס מני יגוני (שלמה קטן תרצ).
 לד) שמואל: סיר וצדכה אערבה, כתורה וכהלכה, לרצ ונשא צמלוכה,
 את ספל ואת דכא וכו'.

הערה ד

רואה אני תועלת להעוסקים צמקדא לקצן צמ"א הנוסחאות המסונות
 שמלאתי צאברנו של הדצ"א הן צתכוועות הן צאותיות וקלתס ב"כ
 מתוך אברנו של עלי צן סלימאן: מתוך שער יק שהעתקתי צפניס יראה
 הקודא שקרא הדצ"א אכביד ת' הכביד את עלכס, וזוהי נוסחא פליאה
 שלא שמענו ולא ראינו עד כה, דק קריאה דומה לזאת מציא מנחס צן
 סרוק צמחצרתו ערך אור שקורין אנשי טנדרא סן אפקד עליה, ת' סן יפקד

נספחוס ד' 45. 13) עיין לעיל הערה ב'. 14) ז"ל שמריה כמו שנראה מרחשו
 הצתיס והמעתיק השמיט מלת משער וכתב צמקומה מלת איך והמביה בתצ צסוף מלת
 משער ותחלת קינתו מחורי חור קירו רא"ס. 15) צכ"י ש"ס, והמעתיק השמיט אות
 למ"ד וחות ה"ח צסויג חו צנוונה רא"ס. 16) עיין לעיל הערה ה', ונמלא ממנו
 סיוט בס צכ"י קיסטינינא (עיין נספחוס ד' . . .) וב"כ צתפלות לזיקוס צכ"י
 ח"צ רא"ס ני'.

זצספרי ספרד ע"ס — זשער אים מזיא אבל-אם ומדמה זשקלו עם זשקל
 קבד פה, הרי שקרא אָבֶל זפתח (יעוין סערי על הנקוד האשורי מה שכתבתי
 על סימני התנועות), וכן זשער הם מזיא ולא מְהֶמְהָם זסגול תחת המ"ס
 הראשון וכוז אמר סס : מהמהס ד"ל המונס והמ"ס הראשון לסימן המשקל
 (מבניה) כמיו"ס זמלת מעשיהם (וא"כ הוא חוטב שהוא זמקום מְהֶמְהָם
 זמלוזה ויהיה היחיד מְהֶמְהָה) וי"א ששלש נקודות שתחתיו הס ת' לירה,
 והמשפט מהמהס, וע"ז הדעת תהיה המ"ס מאותיות זכלס (ראכבה) כמו
 המיו"מין טלפניה וכו' — וזרז אות יו"ד הוא קורא עז מבטחה זפתח
 הטי"ת ומפיק ה"א, שהרי הוא אומר על מלת משבתה (איכה א' ז') שהיא
 לשון זרזים (כלומר ת' משבתיה זיו"ד) שאילו היתה לשון יחיד היתה זאה
 מְשֶׁבְתָה ע"ד עז מְבִטְחָה ע"כ, אשר מכאן נראה ג"כ קדמותו של הרדצ"א
 שלא דקדק עוד להעמיד סגול זמקום פתח זמקומות כמו אבל-אס, עז
 מבטחה שהוא זרז שטינו המדקדקים העזרניים זכמו מלה שנים אחריו,
 ואלל הזצליים נשאר הפתח על עמדו עד זמן מאוהר מלך כאשר הראיתי
 זספרי הכ"ל, ואמרחי זמקומות, לפי זשעת הסגול עם תמונתו זכלל היו
 כזר יודעים לו וזמנו, אלל התפשטות הסגול זמקום פתח זמלות הדומים
 לאלה ז' הדוגמאות כגון זמלת אֶשֶׁר בְּרִיזן בָּבֶל וְיִתְבַּחַם ודומיהם לא היתה
 עוד זימיו, אלל התחיל מנהבב זמן זר אחריו (ועיין מה שהעירתי זפנים
 זסוף שמות המלאכותיים) — זשער אה עז"ס כותב : ולא יאהל סס ערזי
 (ישע' י"ג כ') זאל"ף ואומר זמשפט המלה יהל מלשון לא יהלו אורס,
 והוא ההיפך תמה שכותבים ומפרשים אללנו, זצס"ס כתיב ולא יהל
 ומפרשים אותו שהוא ת' יאהל, — וכן מזיא הרדצ"א זשער או : וכצור
 נחלים זכ"ף, וכנראה ג"כ מתדגמו : וכמו האזנים הקטות זנחלים, אופיר
 (ומתל אלצואן פי אלאודיה סרדניב) וזמלת סרדניב ידלה הזהב הזא מן
 האו (Zeilon) (עיין זפנים המלות הזרות) — וזשער הף הוא קורא הַפְּךָ
 עלי זלהות, זפתח, ואומר סס זפירוש שהוא זפתח ומוסיף : ויהיה מקור
 זשקל הַפְּךָ, אע"פי שהוא עועה זזה לפי זמלת הפצר מן ההפעיל והיתה
 דאווה לירה, וזאה פתח מפני ההפסק והרי"ט, משא"כ זמלת ההפך שאפילו
 אס תהיה כפי סזרתו מקור הפעיל, משפטה זלירה הפ"א ולא זפתח —
 וזשער דן מזיא עלי ז"ס למען ידעין שדון זיו"ד איתן, ומפרש זז"ל :
 ומה למען ידעון (sic) שדון ת' אשר דון ידלה זכרי שידעו שזהו משפט ד'
 ות' ויתע' (יעני לאגל יעלמן (sic) אן הדא חו חכם אללה עז וגל)
 אזל זאגרונו של הרדצ"א מלת תדעון זת"ו כמו זס"ס. — וזשער הת :
 אל יוסף פדעה תתל, ואזיכן התל-בי, שניהס דגושים אללו, זאמרו זשיקד
 התל מקור זשקל-בְּרִי ידנר, והתל-בי זשקל הַבְּרִי (עיין מה שכתבתי
 זקונטרסו התיקונים להקונקורדאן הערה ג'), — זשער תל זאגרון

הדרג"א וכן זשער טב זאגרונו של עלי זן סלימאן מוצא תשכון זאהלר
מבלילו מלה אחת, והס אומרים על מלה זו משפטה ז' מלות מבלי לו,
ומוצאים שס גם הדצה דובמלות אחרות ממלות הנכתבות מלה חדא וסזירין
תדין ומלת מבלילו זתוכן — וזנתס אלי על נכון (ט"א כ"ג ס"ג), וזס"ט
אל נכון. — זשער נת קורא עלי ז"ס מים גנוזים נמתקו זנו"ן, זאעדו
זמלת נתעו (איזו ג') שלדעת קלת משפטה נתעו זשקל, מים גנוזים
נמתקו. — וזשער בא קורא הדרג"א: ואל תקצת צור נקבתם זצ"ת. —
זשער סר קוראים שניהט שתם תפלותי, שתים העין זשין שמאלית. —
זדיט שער עי קורא הדרג"א עד-עיה וזנותיה (דס"א ז' כ"ח) וכן הוא
זהדצה כ"י אלל קעניקוט ודי רוסי, ודלא כס"ש שקורין עד-עזה זזוי"ן,
והדרג"א מסתייע שס מן המסורה. אמר ז"ל: מכמש ועיה שס עיר ונמורו
עד עיה וזנותיה וז' המלות (ד"ל עיה ועיה) הן שס אחד, וטועה מי
זכותאזתס (ד"ל עד עיה) מלה אחת וזה נראה מתוך המסורה הגדולה:
עיה ועיה לית דכות' עכ"ל. — זדיט שער פא זאגרונו של עלי ז"ס:
עודף ולא פניס אַרְאָם מיד שאלו אַפְּרָם שניהס זפתח האל"ף שכן הוא
אומר זמלת אַפְּאִיָּהִם שהיה משפטה להיות אַפְּאִים, ע"ד ז' המלות שזכרתי
וא"כ הס לדעתו מן ההפעיל, וא"א לומר שהיו זסגול והסגול והפתח
קדושים אללו (עיין לעיל אבל"אם) וא"כ הס מהקלי, וזה מפני ז' טעמים:
א) שמלת אפאיהם שזוגמתה זדיאס גם אללנו זפתח, והב') זשנקוד
האשורי כל אל"ף אית"ן ההקל הוא זחידק ולא זסגול, והנה נקוד אראם
זפתח מההפעיל נכון יותר להענין, שהקצ"ה אומר כזיכול שדראה לישראל
העודף שלו כלומר שלא יפנה להס פניו אלל עדפו וזנחס כמו שישאל
עוסיין לו והוא מדה כנגד מדה. — זדיט שער צר קורא עלי זן סלימאן:
לד וסזיב בארין זצ"ת, וכן הוא מתרגם: ודלה לרה סוחדת זאדן והוא"ו
(של וסביב) מיותרת (צ"ק מסתדיר באלארין וללו"א וואידה) — זשער גר
מזינא הדרג"א: וייתד גויי ינחלוס (לפ' ז' ט') זצ' וודי"ן, אלל אין הכדע
מפירושו שהיתה לפניו הנוסחא כך, והדר"ק אומר זפידוש שהוא זיו"ד
א'. — זשער אש מזיאים שניהס: קדשך עשו שס בתאשורים (יחזקאל
ס"ז ר') מלה אחת, וכן משמע מתרגומס: יש מפרשים עדת אשורים זמקום
שתי מלות בת אשורים, וי"א שהוא מן תדקר ותאשור מלה אחת (קול
נמאעה אלמוואצל — ז"ל: אלמוצל — מקאם כלמתין זת אשורים,
וקול אנה מן תדקר ותאשור כלמה ואחדה), וכן ת' ג"כ היונתן — זשער
בין הוא אומר: ומלחנו בצע לשון פליעה והבדמת עמל ומה אמרו ובעם
זדאש כולם ידלה זו פְּאִעַס זדאשס כלס (ולנא זלע גרה ותהשים, מן
דלך קו' וזלעס זדאש כלס יעני בה אגרחחם פי דוסחם בלהם) מזה
משמע שקרא הדרג"א וּבְצַעַם, שהיו הוא מתרגם לשון לויי וזנזואיס
אחרונים כ"י על קלף משנת תדע"ו לאלף החמישי המנוקד זנקוד האשורי
מלאתי מאושד ומקויס הנקוד הזה. — ויבוגנו זדחס אחד (אינו זוכר
כעת זליזה שער) זלידה הנו"ן הא' ורפה הנו"ן ס', וכן הוא אומר זפידוש:

צ'ורה ת' סגול ונפילת הדגש כמו יקימנו (הושע ו' ז') ישיצנו (ש"ז ס"ז ח') וזהו דעות אצל המנהג הוא ע"ד ילודנו (ת' ק"מ י"ז) יעידנו (איוז מ"א ז') (בנקשתין עוין אלג' ורפע אלדנש מתל יקימנו ישיצנו פהו אדן ורתבה עלי קיאם ילודנו למדחפות כי יעידנו), והנה נקודת התנועה המחזרת צ'ורה הוא ממנהג נקוד הצצלי וצספדי על הנקוד הזה דצרתו עליהם בצרחת הדצור.

הערה ה

לפי שזכרנו מקומות אלנני הענין להזכיר את ספר המלות לר' שמואל המערצי אדצד עליו ועל ספריו כאן איוה דצדים.

זה ס' המלות שהיה לפני כתוצ צלשון עדצי כ"י הוא צעלמו אותו המוזכר דצטימה (Geiger Wiss. Zeitsch. III. S. 442 N. 2) שהועתק צצנת ה"א רכ"א כמו שכתצנו צפניס, וחוצר צצנת הקל"ד (עיון להלן), והוא החצור שממנו הביא הח' מונק נ' ממלדים לפאדיו קלור שנתחצר צצנת השכ"ז צכמו מלאה שניס אחר ההעתקה ומלאה ושס אחר זמן חצורו, והמקלד מבנה את המחצר א"כ רק דדרך כצוד צסס מורי (אסתאדי) עיון דצדי הח' מונק נ' (Jost. Isr. An. S41 S. 87), ומניין שהקלור הכל הוא מס' המלות שלפני ? מהשתוות צ' המחצדים ציחוסיהם כי שס מוזכר צסס מר' וד' הח' הגדול

שמואל הרופא צן מר' וד' משה כ"ע צן מר' וד' ישועה כ"ע אלמברצא אלאלל, וכן מוזכר צדים כ"י זה (עיון להלן) ולא צן ר' ישראל הדיין כמו שנדסס דצטימה המוזכרת לעיל צמקוס הכל (נומער 6), ואיוי יודע מדוע מנכהו המרשים שס (נומער 2) צסס ס' מלות גדול ואזוכי לא מלאתי זה התואר, אע"פי שהוא ראוי לו מפאת כמותו וגם מלד מה שנגעסה אח"כ קלור ממנו אשר המרשים לא ידע עוד אז מזה, ואע"ג דאיהו לא חזי מזהיה חזי, צצעד הכ"י כך: זהו הנקדא הקיטרי, זה ספר מלות מדצדי מר' ורצ'י

ער' שמואל הרופא המערבי תנלצ"ה וכו' כולל י"צ דצודים שלמים וההערה הגליונית מדצדי מר' ורצ'י יהודה מאיר תוריוי תנלצ"ה, (הדא אלמלקב באלמרשד, הדא אלכתאב ספר מלות מן בלאם מ' וד' ע"ד שמואל הרופא המערצי וכו' והו ישתמל עלי אתני עשר מקאלה בתמאמה ואלהאשיה מן קול מ' וד' יהודה וכו', ואח"כ ש"מ שקנהו ר' אצרהס מתרפא צן ר' משה פירוז צן ר' דניאל הרופא מעס דודו ר' כתנאל פירוז צן ר' דניאל רופא צקדס אסרי (sic) ומל' תסעה, אודך הכ"י ד' אללל ורצו ג' ועציו צ' וחזי, צכל דך כ"ז שירות, האותיות והתיצות דחוקות וקדיאתן קשה, ההערות הגליונות הם כמו יד להפנים סניצ ומטושטשות עד צציועיה וצאמלעות כלי הצעה וכלתי לקרוא קלתן 1). נכתב הכ"י ע"י אצרהס הרופא

(1) בהערות הגליונות לר' י"ה תוריוי נמלחים למעשים דצדי הדצנים כגון צצ' לשלטי מתוך ספרו של ר' ישועה מחמר לכנינו הויו ז"ל (עיון הערה ו'), ושס סדק ו') : לכן הזכיר למה שמלאתי כתוצ צטורים (לדלך אדכר מח וקדחה מכתיו צטורים)

דור הכ"ג של משה הדדעי המשורר (עיון צפניוס). מן הרבנים לא מלאכה
 שיזכור אחד מהם בשמו, ומן הקדאים מוזכרים אללו ח' אצו יעקב אלצניר,
 הוא ר' יוסף הרואה, צ' אלמעלס אצו אלסרי אשר מהקדמתו למאמר י"א
 נראה שחזר ספר דיניס שכן הוא אומר שם: והעושה זה (עירוב
 היחוסים) הם הרבנים כפי מה שמספר מהם המלמד אצו אלסרי ז"ל

צספרו הנקרא ספר דיניס (ופאעל דלך הם אלרבאנין עלי מה נקלה ענחם
 אלמעלס אבו אלסרי ז"ל פי כתאבה אלמסמי צספר דיניס) ג' אצו אלפרג

פרקאן אצן אסד הוא ר' ישועה צן יהודה ומכנהו הזקן הגדול אלשיך אלכביר
 ד' ר' יפת הלוי שלפעמים כותב ר' יפת הגדול הלוי, ה) אלסייד אלרייס
 אבו אלפאצל ר"ל האדון הנשיא אצו אלאלל שהוא לדעתי ר' שלמה הנשיא,
 ו) מלמד פאלל שבפי הגדלה הוא צנו של הקודם לו שחזור סדור, אומר:
 ומי שדולה לקנות לו ידיעה צרודה (מסדור הגט) יעיון צסדור המלמד פאלל

(ומן אראד אלווקוף עלי דלך פיקף עלי סדור אלמלמד פאצל), עוד שם:

ונוסח הכתובה כולה כתוב צסדורו של המלמד פאלל (ובגן אלכתובה גמיעה

מכתוב וכו') (יעיון (Munk Isr. An. 841, 87.) ז) ר' ישראל ריון אשר

ר' יהודה מאיר מכנהו צסס המערבי, ח) ר' יפת הרופא אשר לפעמים

מכנהו ג"כ הרופא המוצהק (אלחכים אלצפי) צלי הזכרת שמו העלמי,
 ט) ר' אהרן צן אליהו הקסנטני שהוא ר' אהרן האחרון צעל ע"ח יוד)

רא"פ מלא ג"כ צמקלה ח' ל"ז אלשיך אצו אלפרג. הרון ז"ל, יא) אלמעלס

אצו סעיד מוזכר ממנו ס' המלו' (וכתאב אלמצות אלדי הו ללמעלס אבי סעיד

צמקלה י"ג פלל מ"ד, יעיון עליכא"וא צהערו' וצמקומו' המיוחדים להם) —

נחלק הספר לו"צ צדורים (מקאלאת), הדצור הא' צמילה צו לו' פרקים, הצ'
 צצנת צו ט"ו פר', הב' צד"ח ואצו ט"ו פ' ה' צמועדים ל"א פרקים, הה'
 צשאר יוד' הדצרים ס"ז פ', הו' צמשפטים כ"א פ', הז' צמאכלות וצו כ' פר',

הח' צעומאות וצו כ' פר', הט' צעדיות וצו ס"ג פ', הו"ד צכלל החקים
 הצלתי, נזכרים מקודם י"ז פר', הו"א צמה שיחויצו צו סגולי האומה ז' פר'.

הי"צ צידושות, ט"ו פרקים, התחלת הספר כך:

נתחיל עתה צעור הש"ית ומחסה חסדו וישועתו ואישורו צכתיצת ס'

המלות להמלמד הח' המשתדל המאמת ומדקדק מרי ורצי שמואל

הרופא דו"ת ממה שאמר צתורת הקדמה צפתיחת ספרו, אומר: גממא קאלה

מצדרא פי אפתתאח כתאבה קאילא התהלה לאל מחדש כל הנדאים

צהלכות יוס הכפרים חסידים וחנשי מעשה צאשכנו רבינון לעשות צ' ימים יו"כ שמתעניו
 שני ימים (עיון הרצ"ע ס' חמור), ולפע . . . מהם מתקצין עשרה חגשים וסיו

מתפללים בכל סדר יוס ה', ועוד (אי"צא) כתוב צם' המיות קטן יש מתעניו יו"כ צ'
 ימים חצל חומדת יתורה הוא אחד שחין מקדשין עתה צכל מקוס על הרחיים חין

לחוש, חח"כ מלאתי מאמר להם (תם ונדרת קולא להם) מה שנהגוס לעשות כפרה
 צעב יו"כ לשחוט על כל צ' זכר תרנובל ולימר עליו פסוקים יש לחנוע המנהב עכ"ל,

וכן צמקומות אחרים חלל שסס מושחתים ומחוקי הכתיבה ולא יכלתי לקרותם .

ומהוה כל ההוויות הקדמון מכל הנמלאים זולתו, אשר לא ישנוהו הזמנים והפנים, ולא יכלוהו הקלים והתכליתים, אשר גלה האמת לעצדיו פנים בפנים, וזיאל להם שזיל ההללחה ולמדה צד היטזי, וקדש מכלל צדוואו את האדם והנחילו תורה מקודשה מהודרה ונעלה, שתהיה השכלה והנהגה לאורה צשזיל שיזכה לשכר העלום ונועם ג"ע, אהדרה הדור נאות לעלמותו ותפארתו ואורנו תודות יכוננו לאלהותו ונלחיותו, ואחר שאני כשראיתי ספרי הארונים החכמים ובעד פאנני למא ראית כתב אלסאדאת אלעלמא

זכ"ל מלאים מדעות שונות (ממלוה מן קיל וקאל) וזנוים על ש"ות ונגוד וחלוף, וראיתי ג"כ אנשי זמני (אחל עצרי) מתרשלים בהתעסקות והשתדלות, והשתדלותם קדרה מעמוד עליהם לאורך המדודי, ויראתי לדורות העתידים שגא ישתכחו דיני התורה מצנייהם, אז הכינתי זה הספר וקראתיו המישר (פוצעת הדא אלכתאב ואסמיתה באלמרשד) שיהיה משכיל ומורה לכל מזקש היסדה, ואני שאל השם צ"ה וכו'.

הועתק זה הספר מערבי לעברי ע"י שמואל הכהן בן שלמה בן יוסף בן השך ילחק בן יונה הכודעים צצית בנני דמשק שנת ה"ת פ"צ ליזירה,

וכמלאת ההעתקה הזאת צידו הח' רל"פ ני' ואני לא ראיתי. וזה מה שהודיעני הח' הזה על אודות: צסוף הכ"י כך: נשלם חזור זה הס' הנותן אמרי ספר ציוס ראשון צשצוע שהוא יוס ששה ועשרים מחדש תמוז יא"ל שנת הקל"ד לז"ה ושנת אלף ושצע מאות וששה וארבעים שנה למספר יונים ושנת שצע ושלשים ושמונה מאות שנה לקרן זעירה תש"צ ח"ס, וחתם הספר שער צד"ת שמואל הרופא תחלתו: סצח (sic) אתן לאל מלכי ופודי ואודה

צכל לצי ומאודי, וצדאש הכ"י שיד להמחצר צד"ת שמואל תחלתו: שמעו אנשי צינה דצדי עבד נצזה ולעיר ימים (אשר מזה נשמע שהיה עוד לעיר לימים בהתחילו חזור זה), ועוד לו שם: חדר ללמוד מלות האל וצמשפטיו חפנך לדרוש, צא נא אל הספר הזה כל נעלם לך אותו יפרוש, אם תהגה צו תמיד תהיה לצני עמך כתר לראש. — ואלה דצדי המעתיק: נשלמה כתיבתו והעתקתו ציוס חמישי י"צ אלול שנת התפ"צ ליזירה ושנת אלפים ושלשה ושלשים לשטרות, ושנת אלף ומאה ושלשה ושלשים לחשבון ישמעאל וכו' וכתצתי אני העני הבעיר שמואל הכהן יצמי'ומי בן השך וכו' מד' וד' שלמה הכהן הזקן נצ"ת בן הזקן הנכצד יוסף הכהן נ"ע בן השך הנכצד המלמד תורה בישראל מד' וד' ילחק הכהן נ"ע בן מוד' המלמד ת"צ הזקן הנכצד יונה הכהן נ"ע נודעים צצית כנזי י"ל וכו' וכתצתי אותו צעיר דמשק שעל כהדי אמנה ופרפר מושצה והעתקתיו מלשון ערבי אל לשון עברי כי המחצר חצרו צלשון ערבי ואני העתקתיו כיד ד' וכו'.

מספרים אחרים שחזר לא ידענו יותר רק, ח) מה שהודיע הח' מונק צאנאלען הנוכדים (שם) מקדמאת לפרשיות התורה והוא כעין

הקדמה אל צ) פירושו על התורה צדרך ש"ות ועלי מריק אלמסאלה ואלבואב) שמענו דאה הח' מונק צעיר קאהרה (Kahira) חלק מן צראשית,

וממנו כמלאו פרשיות צראשית ונח חסרות ראשן וסופן. (in der kaiser. Biblioth. zu St. Petersburg) כפי מה שהודיעני הח' דל"פ ני' ומיוחס ל'

שמואל הרופא המערבי בן משה בן ישועה לבית אלמגריזי בלשון ערבית ע"ד
 ש"ות, סך הדפיס ס"ה, ג) קלוד מס' המלות הנ"ל כנזכר לעיל, ד) נמלא
 אלזי כ"י ענין קדוש החדש לר' שמואל אלמעלוס הרופא בן משה במלריס
 נעתק מערבי לל"הק ע"י ר' שמואל בן אזרהס הלוי מירושלים בשנת תקי"ז
 והוא בלתי נשלם כי חסדים בסופו איזה פרקים, ה) נמלא עוד ס' ממנו ביד
 הח' רל"פ בלשון ערבי שפני מה שכותב הוא נראה לו שהוא ס' דינים, ואני
 לא רליתיו. — וכנראה שר' שמואל לקח לו לדוגמא את ר' יפת ב"ל כ"י ס'
 המלות שלו כלו מתוקן בדרך ס' המלות של ר' יפת, וגם חזר כמוהו פי' על
 התורה בדרך ש"ות (עיון הערה י"ג), ולפי שבהקדמתו להמאמר צעריות
 מס' המלות שלו זכר כסדר זמנס את כל החכמים שהתנגדו לבעלי הכוזב
 עד זמנו אחריו לתועלת להעתיקו כאן ללש"הק בירור, הנוסחא הערבית.

הדבור התשיעי בערות פרק א' 1

דע שהדבור צעריות קשה מאד, וזה לפי שהיהודים בכלל הסכימו לאסור
 הרבה יותר ממה שאיסורו מפורש בתורה, אמנם יש מהם שצד זה אל
 קבלה שמיחסיס אותה להסלוח (מר"ע) והם האנשים המתנגדים הצדדים

1) **אעלם** אן אלכלאם פי אלערוות צעב גדא, ודלך לאן אליחוד באפה
 אתפקו עלי חרמאן אויד מן אלמנצוין עליה פי אלתחרים,
 פמנחם מן רנע פי דלך אלי נקל אדעוה ען אלרסול ע"ה והם אלקום
 אלמכאלפין אלמבדעין אעני אלרבאניין וסד אבטל נקלרם במא טענו
 אלעלמא פיה באלחנג, אלואצחה, לאן אכתרה מנאקין לנצוין אלואררה
 פי אלבתאב, פלא חאנה אלי דכר מא קאלוה פי הדא ולא אלי אשתנאל
 בה, פאמא גירחם מן אלעלמא אלקראיין ז"ל פמנחם מן סלך פי דלך
 עלי טריק אלתרכיב פי אצול אצלוהא, וכנו עליהא תחרימאת כתירה
 ואסתדלו עלי דלך בנצוין לא ילוס מנהא מא קאלוהא, ותעדו פי אלקיאם
 אלי אבעד מדה, חתי חרמו מן דלך ערוות כתירה גדא והי מבאחה
 עלי ראי מן יסלך מסלכחם פי אלקיאם, והדא אלמדחב קד בטל ורד
 במא ראו בה אלשיך אבו יעקוב אלכציר זצ"ל, ומן בעדה אלשיך
 אלכביר אבו אלפרג פרקאן בן אסד ז"ל ומן בעדה אלסייד אלריים
 אבואלפצל ז"ל ומן בעדה ר' אהרן בן אליהו אלקסענטוני זל"ע, ומן
 בעדה ר' ישראל דיין ז"ל, ומן תאבעה עלי דלך ואכד ענה ר' יפת
 הרופא זל"ל לאן כל מן האולאי אלסאדה אלמד' סלך טריק אלקיאם
 עלי אלנץ פקט ולם יתעדי אלי קיאם ולא אלי תרכיב עלי תרכיב כמא
 פעל מן תקדם דכ' והדא הו אלדי ינכ אעתמאדה פי אלחכאם

לדונו הרצונים, וכבר נתצטלה קבלתם צמח שטענו נגדה החכמים צמותים צדורים לפי שרצה סותר לדרים המפורשים צתורה שכל, ולכן אין לורך להזכיר מה שאמרו צזה ולא להתעסק צו, אמנם זולתם מן החכמים הקדוים ז"ל יש מהם מי שהלך צזה דרך הרכיב צשרשים שטעו וצנו עליהם חסודים דצים והצילו לחים צזה מכתוצים לא יתחייב מהם מה שאמרו. והפריוז להרצות צדיקשים יותר מלמי, עד שאסרו עי"ז ערוות דצות מלד שכן מותרות על דעת מי שהולך צטעתם צדיקשים, וזאת השטה כבר צטלרה

אלשרעיה פי הוא אלפן ונירה לאן אלקיאם עלי אלקיאם ואלתרכיב עלי אלתרכיב יודי אלי אלתסלסל ולא יקף ענד חד, ומתל הוא לא ינח אסתעמאלה פי אלעלום אלעקליה פבאלאחרי אלאחכאם אלשרעיה אלדי אמרהא מוקף עלי אלסמע ואלדליל אלשרעיה, ואלמעול עלי כלאמה מן האולאי אלגמאעה אלמד, בלאם ד' ישרלל סדיון ז"ל לאנה חקק תחקיקאת לס יחקקהא מן תקדמה, ודקק פי דלך אלי גאיה מא יכון אכתר מן נירה אלמתקדמיין לה. וכדלך כלאם ו' יפת סדופא ז"ל ע לאנה כאן תלמידה וענה אכד, וקולנא אלאעחמאד עלי קול האולאי אלעאלמיין לים מרארנא אנא לא נעתמד עלי קול נירהמא ממן תקדם דברה, כל אנמא קלנא דלך לאן בעין אלערוות אלמבאחה עלי ראימהא דהבא אלשיכאן אלמד' אול אלי תחרימהא, ולם יריאהמא בחרמאן תלך כמא נביין דלך פי מוצעה, וכדלך אלסי' אלריים, פאן ו' ישרלל סדיון ז"ל כרג עליה מן כתאבה ז' קצאיא הרמהא וחי מבאתה עלי אצולה אלתי אצלחא, אלדי חרם מנהא מא חרם ואבאח מנהא מא אבאח עלי מה בנאה פי כתאבה, וכדלך ר' אסרן ז"ל פאן עלי מקתצי מדחבה ערוות מחרמה עלי ראייה וחי מבאחה עלי ראי' ו' ישרלל סדיון ז"ל, פמעני קולנא דלך אננא לא נעתמד עלי כל מא קאלוה פי הוא אלפן כל אנמא נעתמד עלי כל מא קאלה ר' ישראל הדיין, פאלמעול אלפן פי רבא אלעצר עלי ראייה ואלקטע עלי מא דהב אליה פי חדא אלפן וכלאמה פי מא רד בה עלי אלריים ופי ניר הוא אלכאב פמוגוד פי אוראק לה, וקד נקל דלך אלחכים ד' יפת פי כתאבה ס' המצוות פי אלמקאלה אלי מנה פי הוא אלפן, פמן אראד אלוקוף עלי דלך פליתלמסה מן הנאך, לאננא לס נדברה פי הוא (צ"ל הדה) אלמקאלה לאן מוצוע הדה אלכתאב דכר מא לא בד מנה לא ניר לאנתפאע אלמבתדיין ברלך אן שא אללה תע' ואנא אמאל וכו'.

וכתורה ע"י מה שחשז זה הזקן אבו יעקב אלבציר ואחריו הזקן הגדול
 אבואלפרג פרקאן בן אסד ז"ל, ואחריו האדון הגשיא אבואלפצל ז"ל,
 ואחריהם ר' אהרן בן אליהו הקסמנטיני ז"ל, (1) ואחריו ר' ישראל הדיין
 ז"ל ומי שנגרד אחריו בזה וקבל ממנו ר' יפת הרופא זצ"ל, לפי שכל אחד
 מאלה המלמדים הנזכרים הלך דרך הדיקס מן הכתוב בלדו, ולא עזרו הגבול
 אל הדיקס על הדיקס ואל דכוז על דכוז כמו שעשה מי שקדם זכרו. וזהו מה
 שהסמיכה עליו ראוייה צמלות התודיות בזה הענין וצולתו, לפי שהדיקס על
 הדיקס ודכוז על דכוז מוליד אל שלשלת ולא יעמד אלל גבול, ודרך זה לא
 יעזר שמושו צחמות השכלית עאכ"כ החקים התודיים שזוויין סמוך על
 השמועה והמופת התודני, והדברים היותר ראויים להסמך עליהם מאלה
 הנזכרים כולם הם דברי ר' ישראל הדיין ז"ל, לפי שהוא אמת אמתיות לא
 אמתס מי שקדם לו ודקדק בזה אל התכלית האפשרית יותר מזולתו מן
 הקודמים לו, וכמו כן דברי ר' יפת הרופא ז"ל, לפי שהיה תלמידו
 וממנו קבל, ואמרנו הסמיכה על אלה צ' החכמים אין דלוננו שאנחנו לא
 נסמך על דעת מי שקדם זכרו זולת אלה השנים, אמנם אמדנו זה לפי
 שמקלת ערות המותרות על דעת אלה השנים נעו צהן צ' הזקנים הנזכרים
 ראשונה אל איסורן והם אינם מודים להם באיסורם כמו שזכר זה צמקומי,
 וכן האדון הנשיא (אבואלפלל) כי ר' ישראל הדיין ז"ל יאל לו מספרו שזעה
 פסקים שאסרם הוס מותרים ע"פי העיקרים שיסד הוא, שאסר מהם מה
 שאסר והתיר מהם מה שהתיר כפי מה שיסדו צמפרו, וכן ר' אהרן ז"ל כי
 לפי מה שמחייבת שטחו יש עדוות אסורות לפי דעתו והן מותרות ע"פי
 דעת ר' ישראל הדיין ז"ל, וא"כ כוונת אמדנו זה הוא שאנחנו לא נסמך
 על כל מה שאמדו הם בזה הענין, אצל נסמך על כל מה שאמר ר'
 ישראל הדיין. אמנם סמיכות אנשי הדור על דעתו והמחלוקת על מה
 שנטה אליו בזה הענין ודבריו שהשיב על הנשיא (ר"ל אבואלפלל) וצולת
 זה השער כל זה כמלא צעלים שלו (בכתביו) וכזו העתיק זה הרופא ר' יפת
 צמפרו ס' המלות בדבור העשירי ממנו בזה הענין, ומי שדולה לעמוד ע"ז
 יעוין שס כי אנחנו לא נזכרנו בזה הדבור, כי מקום זה הספר הוא זכרון
 מה שלא ימלט ממנו לתועלת המתחילים בזה אי"ה לא זולת. ואני אשאל
 ממנו יתעלה עילוי דכוכו.

הערה ו

דבר חדש השמיעוני כל חכמי צ"פ פה אחד מן ר' יפת ור' סהל ועד ר'
 יהודה מאיר תורני, והוא, שכפי מה שמציאים צמפריהם מאמר
 אחד מתוך ספרו של דכוז האן באון שחזר נגד הקדאים, היה מיחס התלאת
 הסחצון צקביעות ועיצורים לר' ילחק נפחא מה שלא שמענו מעולם (ועיין

(1) סקדים צטעות את ר' אהרן על ר' ישראל הדיין ור' יפת פי ר' אהרן ור' יפת
 היו בני דור אחד (עיין הערה י"א) וחלני עשה זאת לפי שחמר צממוך שהוא יסמך
 על ר' ישראל ור' יפת יותר מכל זולתם היגנס צסוף.

דברי ר"הג אלל צעל מ"ע ימי עולם פ"ת צעס הנשיא) וגם ידידי הח' הגדול רש"ל ני' השיצני שצלתי יודע לו מזה מאומה ואני משתאה ואיני יודע מה לחשוב דבר, כי לעשותם כולם שקרנים ומכזבים (כדרך של קלנת חכמי זמננו לגזור צסיף קשר קשה ההתרה) אי איפשר, שהרי אפי' אם צאנו לחשדם לא נוכל צהיות שאין להצין סנת שקרם צזה, כי איזה תועלת תוכל לצמוח לדתם אם יעצירו ההמלאה מר' שמואל ור' אדא וייחסוהו לר' ינחק מוסיף על מה שהוא קלא דלא פסוק אללס וכולס מסכימים פה אחד על היות מאמר זה לר"הג ז"ל, וכולס מספרים הענין צסגנון אחד, אך גם מלד האחד צלתי מונכת שתיקת כל מחצרי הרבנים מזה, ואיני יודע לעשות לע"ע יותר טוב מהעתיק דבריהם כולם ככתנן ולשימש לפני כס החוקרים למשפט.

ר' יפת צפי' הערצי פ' אמור צענין פסח מציא דבריו צל"הק (המגומגמים קלנת וז"ל: וכד ספרו קלנת החכמים מה שאמר דצ האי ראש הישיבה מה שמעיד על צמתת מה שאמרנו והוא אמרו ורקד חבי (צכ"י חבי) בעיץ אלעלמא מא קאלח (צכ"י קלה) ר' הָאִי (sic) ראם אלמתיבה מא ידל עלי צחה מא קלנאה (צכ"י מאקל נאה) והו קי'), אם נתצקס לידע שהמועדים היו משיצין ומפלגין צפלוגה וצמחלקת צשציל צציומי החכמים הדאשונים היו רואין (צכ"י ראוין) צרליית הירח, ויוצצי עיירות שצראשי הריס דאורו צן יוס ולקחו מועד, ויוצצי עיירות שצסדה דאורו למחדת שלהם ולקחו מועד למחדתם ציוה דאותם ועדת ישראל הרבה היו מתאנחים על זה הדבר כשנתעוותו עליהם המועדות אחד מהם היום ואחד למחר, כמות שראה ר' יצחק נפחא הוא דאה (צכ"י הוראה) צחכמתו לתקן דבר שיעמדו כל עדת ישראל על יוס אחד, וראה לדקה מן המקדש כשיעבור מיום אל יוס ולקחו כל ישראל צאגודה אחת וצחצורה אחת מקוצל לפני הקצ"ה, ומאיזה מקום דאה? מיחזקיהו, (צכ"י יחזקיהו צכל) שעשו פסח וחב מלות צחדש אייר צשציל שעס ישראל לא היו צאסיפה שכן הוא אומר וישחשו הפסח צו"ד יוס לחדש הצ', ואומר כי לא יכלו לעשותו צעת ההיא כי הבהנים לא התקדשו למדי (צכ"י לאחד) והעם לא נאספו לירושלים, הדלית שאותו החב חציו ורציו לפניו כשיהיה צאסיפת הקהל צאסיפה אחת ואגדה אחת צלי מחלקת שהמחלקת היא

(1) להן הער' י"ג חו"ה העיר שיש בהן מקר' עיון גדול עוד צמא שר' יפת מזכור צסוכוס על התור' את דבריו רצ האי כי הנה ר' יפת כצצ סירושו על התור' צין תשי"צ להש"ח לח"ק ה' וכפי דברי רח"פ כ"י סיים אותה צשנת ד"ח תשכ"ו וחי"ח ח"כ יוציא את רצ האי שרולד צשנת ד"ח תשכ"ט? ותיה קושיא עלומה ויותר קשה מזה שנס ר' יפת צעלמו מציא ספור זה צעס קלנת החכמי' שקדמוהו וחי"ן ליצצ שאין כוונתו לר"הג צנו של רצ שריחא בהון כ"ח לר"הג צר מר רצ דוד שהיה דיון צצגדלח שנים רבות קידס בגוירתו של ר' עירס כמובא מהח' (Derenberg) מתוך כ"י לר"י צן יהודה ביאות (Geiger Wiss. Zeitschrift V. 398)

שהרי ברלס מכנים אותו צסירוס ראש הישיבה (ראם אלמתובה), חמת שאחר סנת תשמ"ד היה ר' יפת עוד צחיים, (הערס י"ג) אך מה יועיל זה הלח אז היה דה"ב צן ט"ו סנה לא יותר, אם לא שנאמר שסייס סירושו צסוף ימיו ושהגיע לזקנה מרפלת, אז שחחרים הכניסו ח"כ זה המחמר צספרו, ושתי הספרות צלתי מתחורות ור"ע עוד חסילו אם נישצ הדבר צר' יפת מה נעשה צר' סהל שהיה צן דורו? אך כל זה אינו נובע כלל לעיקר הדבר צצני מקרה תציחוס מרה"ב יחום החסנון לר"י נסחח כי זה נעלה מכל ססק:

אשמה שגא' חלק לצם עתה יאשמו, ואשמה לעדת ישראל איכה כשרה, שגא' למה יהיה לאשמה לישראל, והוא לזיו וכשר שיתנהג צקיעה חזרת ישראל, וא"ת צשזיל שריו עמא"ס, ועל עמא"ס כתוב איש איש כי יהיה טמא לנפש או צדק רחוקה, עשה צדק השני, אמת צדקת זה הענין, אלא עשות הפסח לצד זיו הקצ"ה לעשות לעמא"ס נפש ולכולכי צדק רחוקה, ולא עשה צשצעת ימי חג המלות זיה הקצ"ה לעשות כאמור, חוץ מן הפסח צלצד אלא צניסן ציוס חמשה עשר צו, וא"ס כך למה הדיחורו (צכ"י תדיחורו) לאייר? עד שתדע שהיא (צכ"י שלא) צשזיל אסיפה, מלמד צשזיל אסיפה חצי לכנין, ונצקט שנדע חג מלות צשזיל אסיפה עשו, דע והצן, צתורת משה כתוב: וצחמשה עשר יום וכו' צשצעת ימים שאור וכו' ויחזקיהו ודורו לא עשו אותו צומנו ואכלו המן ויעשו מלאכה צומן מקדש קדש, עד שקצן ואסף כל ישראל, ואחר כ"ז עשו חג המלות צאייר, לכך נאמר והעם לא נאספו, הודעת שמלות מועד היתה לזויה צקהל וצחזורה ולפיכך נלעוו כ"י לעלות לרבליס שגא' יראה כ"ז נחזר לרצד שהיינו צו כשראה יחק נפחא שממס לוקחים היום מועד וממס למחד כתאנח עד למאד וכך נאנחו כל ישראל עד שהקצ"ה הצינשו צחכמה לתקן צזה המעשה ולא תקן אלא לש"ס, וצשזיל שעשה לש"ס קצלו ממנו כ"י ועמדו על דצדיו, וכל ישראל מקוף העולם ועד

סופו ועד זמן המשיח הם תאבעין דלך (הס נוכסין כך) עד יורה לזקיעב"ל ד"ב המוצא מד' יפת, וד' סבל שהיה צומנו מזכיר ג"כ זה הענין צתוכחת מנולה שלו (עיין בספח ג' לר"ג) ור' לוי צנו של ר' יפת צספר המלות אומר. וזכרו מה שזכר רצ הא"י ראש גליות ישראל מן הגרמת העצור ואשר הוגדך אליו וכו' (עיין נספח יו"ד לר"פ"ט) ור' טוניה העוצד צס' יהי מאורות (עיין נספח יו"א) אחרי הציאו דאיות מהתלמוד שהראשונים היו עושים על הירח, והאחרונים תקנו זה העצור אחרי צית שני, אומר: והנה רב האי ראש הישיבה אמר בספר אשר תקן אותו שיריב על בעלי מקרא ולחזיק העבור, ואומר כי ר' יצחק בן נפחא עשה העבור ולא עשאו בזון אלא לקבוץ האומה על דרך אחד, והודו הם כי הירח הוא הנקדם והעבור חדש מזמן קרוב, ואשרי המבין אשר ישיב אל לבו ויפחד מד' וישליך ממנו מאשר הוא קוצף עליו, ואל יאמר איך אשליך אשר בידי ולא ישאר לי לא שררה ולא כבוד וגם אני פוחד מאבי ומאמי ומן בני אדם הרשעים ואשרי אדם מפחד תמיד וגו' ועוד אזכור בענין זה בענין חדש מעשה ר' יצחק בן נפחא ע"כ, ככל הדברים האלה ככל החזיון הזה מציא ג"כ צעל א"ס"כ סוף סימן קפ"ד וסוף סימן קצ"ט ודיט סימן ד', יקהם הקורא מע"ס, ואלמעלס ד' שמואל הרופא (עיין הערה ה') צעניין קדוש החדש שלו סוף פ"צ אומר ג"כ: ומלד העצור שהם היום הולכים אחריו הוא שחזרו ד' יחק נפחא חזרו כדרך המכשפים והמעונכים, וכן צספר המלות שלו אלמרשד הוא אומר ג"כ: אמנם העצור שהוא צדיהם היום

איס ששמו יחק נפחא חזרו (ואמא אלעצור אלרי הו צדיהם אליוס פהו אן סכץ אסתה יחק נפחא אלפה), וצעל ההערות הגליונות ד' יהודה מאיר תוריזו מציא ספור הכ"ל אודות ד"ב צסס ד' ישועה (נראה שהוא צן יהודה) צו"ה: אמר מד' ישועה ז"ל שרצ הא"י זכר צספרו זה לשונו (האשיה: קאל מר' ישועה אן מר' האי דכר פי כתאבה והדא נצח):

נזקק לידע שהמועדים היו מעוותים ומופלגים צפלונוה וזמחלקת צשזיל
 טימי החכמים הדלשוניס היו דואיס זרלות הירד ויושני עיירות שזרש
 הדיס דאוהו צן ימו ולקחו מועד ויושני עיירות שזשדה דאוהו למחרת
 שלהס ולקחו מועד למחרת ציוס דאותס והדבה ישראל היו מתאכחיס ע"ז
 הדבר כשנתעוותו עליהס המועדות א' מהס היום וא' מהס למחד כמו
 תת"ה (sic) כן עד דאס (sic) דצ' יחק נפאחה דאה זחכמתו לתקן דבר
 שיעמדו עליו כל ישראל, ודאה לדקה מן המקדח כשתעצור מיוס אליוס
 ויעשו כל הקהל צאבודה אחת צחצורה אחת תקוצל לפני הקצ"ה, ומאיוזה
 מקוס דאה יחזקיהו המלך וכל דודו שעשו פסח וחג מלות צה' אייר? צשזיל
 שעס יש' לא היו נאספיס שס הוא אומר וישחטו הפסח צארצעה עשר יוס
 לחודש השני (דה"צ ל' ע"ו) כי לא יכלו לעשותו צעת ההיא כי ההנהיס לא
 נתקדשו (sic) למדי והעס לא נאספו לירושלים (סס ל' ג'), הדאית צשזיל
 ג' היו צאסיפה וצחצורה וצאבודת הקהל הדאית שהיה חציו לפני הקצ"ה,
 יי"כ ואח' שאמד התודיוי שחכמי הקדאיס כדד השיצו עליו צתשוצות צדורות
 מקייס: עס שאני אומר שהוא (ר' ו"נ) איננו מחזרו על העיקר כ"א הוא
 פרסס אותו צין האמה (מע אנני אקיל אנה הו לים מולפה פי אללאצל
 אנמא הו אצורה בין אלאמה), הרי ר' יפת וצנו ר' לוי וד' סהל ור'
 ישועה וד' טוציא והדסי וד' שמואל הדופא והתודיוי כולס כמעט צלסון אחד
 וצסבנון אחד מציאיס המאמד ה"ל צסס ד"ב המיחס החשצון צעצור הנהוב
 לר' יחק נפחא, ועתה יחור המחויס את דעתס (יעייון עוד צפניס).

הערה ז

לפי שזאו צהערה הקודמת דברים הנובעים לרצ האי ז"ל אחשוז למועיל
 להסעין אליה הקדמת ר' שמואל אגור (נאמע) לס' הערוך של ר'
 נתן ז"ל, צהיות שמוסיף על חדושה של הקדמה זו צעלמה יש להוליא עמנה
 ב"כ איזו תולדות המתיחסות לקורות הד"הג ז"ל, ור' שמואל זה שת ב"כ
 כוספות לס' הערוך כ"ה, שהיו צו כוסחאות שונות, ואני העתקתיס והאשית'ס
 כדד לפני עשריס שנה עס הנוסחאות היסנות של הערוך מדפוס פיזארו
 ומדפוס ויניולאה וכשתהיה שעת הכושר אי"ה אוליאס לאור, הנה לא
 עלאתי לאחד ערושמי הספריס צאומתנו שידד מהנוספות האלה, והן
 כמלאות אלל די רוסי צשני קוצניס נומד 140 ונומד 180 ציחד עס ספר
 הערוך לר"כ צסופו, ורק החכס דוקעס ני' הודיע לנו דאשון (Lit. des
 Or. 1851 S. 397) מה עיצו, ממה שדאהו צהעתקה ציד הח' ר"ז שערן
 כ"י (אשר לעגמת נפשי איננו כעת ת"י הח' שהוא שאוכל לסיס עיני עליו),
 הוא אומר שס, שהוא חצור קטן המכונה אגור המכיל דק ק"כ ערכיס
 הצלתי בערכיס ע"ס א"צ, ושמלאהו צלתי יקר וככד צמה שמתיחס לציאור
 הערכיס צעלמו, אך כמלאת צו לפעמיס מלה צלתי מוצאה צהערוך ולפעמיס
 איזו נוסחא אחרת, ושקלת מלות צלי פידוש כלל, והמחצר מכנה עלמו צסס
 אריוך שהוא כנוי של שמואל ירחינאה, אח"כ מציא החכס ה"ל מתוכו איזה
 ערכיס לדוגמא, ומעתיק שס הסופר ענומד 140 אלל די רוסי ושנת

הכתיבה כך: יומיפיה צלי היוטצ על כהר שירוף צחדש אייר שנת ה' כ"ו לפדע, וצדאשו כתוצ: זה החזור אשר חצר דצנא שמואל ההנס המופלא הבאון המעולה צן כבוד הרצ המוצהק פ"ה מר' ור' יעקב א"צ ז"ל הדיין שבאקשאם (?) שט' נו' המכונה גמע ופירושו אגור חזור על ס' הערוך אשר חצרו מר' ור' יחיאל (!) איש רומי דצתא, וצסוף נומד 180 נדעס סס הכותצ יקותיאל צן יחיאל רופא צן יקותיאל מציתאל צעיר פירושה צשנת ה"א וק"ן לצדיאה, כתצו למודיו ואחיו האחים ר' נתן ור' ילחק צני ר' משולם הרופא צכמיד משולם הרופא וכו' ונדאה צצ' הקצולים הנ"ל חסדי הקדמה הן ולודות ר' שמואל צעלמו לא הודיע כלום. אמנס הרצ הגדול דשי"ר נ' צהקדמתו לספרו הנכצד ערך תלים לר' 10 מציא מה שמלא צס' העיטור ח"צ כ"י דף ס"ט ע"צ: ופסק ר' שמואל אבן גמע בסנהדרין וכו' ומוליא מאליו השלש תיצות: א) שהיה גדול הדוד מתואר רבינו, ב) שכתצ פסקים על סדר המסכתות, ג) שלא היה עכ"פ מן הלרפתים הלפוקים מן הכיכוי אבן ע"ט, וכתצ עוד מאחר שצעל העיטור כתצ ספרו צין ד"א חת"קלט וחת"קמט וצעל הערוך סיוס ספרו ד"א חת"קא, א"כ חצר ר"ט ספרו רק כמ"ה שנים לכל היותד אחר סיוס ס' הערוך, ולעומתו הח' גייבער כ"י. (Zeitsch. der Deutsch Morg. Gesellschaft XII. 145) סוצר שחי צחלי השני למאה הי"ג לתלריכס ושהוא בעתיק חת"ס' הערוך וכתצ חת' הקדמתו להערוך הזה ע"ט, והנה צהכ"י שמתוכו נעתקה ההקדמה שאני נותן צזה לפני הקודא נמלא צאמת ספר הערוך צצ' חלקים צלירוף ס' הלחות להדאצ"ע שקנה ר' כלצ אפודופלו צד' אליהו צד' יהודה הזקן צט"ו לחשון שנת הרכ"ו כפי הרשימה שעליו.

ודגה על דעת ר' שמואל מהסתללותן של הקדמים מן לרוח וציתום דצנתי צפנים, אמנס משצחיו הגדולים על ד"ב ז"ל על תורתו וחכמתו ומלינתו והודאתו ושקלו צסקל חידתו הרי הדיס וכו' אות אחד יותר שרצ האי ז"ל היה מוסוף על תורתו וקדושתו עוד חכס גדול צחכמות וצידועת הלשון, ואחנהו נדחה לקמן מהרשימה הא' הערה י"ג שחצר פי' על התורה כתוצ צלשון עצדי תמה שהמדעים מכנהו צסס פירוש ולא צסס שרח כאשר הוא עושה צשאר הפירושים המוצקדים סס, ורואינו ג"כ לעיל נספה י"א והערה ו' שחצר ספר נגד צעלי תקרא. אמנס מהקדמתו של ר' אצרהס צד' ילחק צד' יהודה צן כבוד הר"ר שמואל שלום להעתקתו לל"ה ספר מרשיליום (Marsilius ingenuus) צהביון (אלולי כ"י) נדאה שהיה רצ האי ז"ל צקי צהביון והיה יודע לצרר האמת ולנלח צעל מחלוקתו ע"י חכמת ז"ל (Dialektik) כי אחרי אמרו סס שאין אדם נקדא בצור צחכמה עד שיפרט העניין על צ' דרכים פעס לצכות ופעס לחוצה צהיות שלא יודע הצרר

כ"א צהפכו הוא מוסוף אלס הצדדים: ובזה העניין יצא חטר מנוע ישות האמת וצצר משרשיה יצמה כמו שקרה לרבינו האי ז"ל, עם חכמי ישמעאל ולא יכלו לענות אותו כי נבהלו מפני חכמתו ואת יקר תפארת גדולתו ונשתחקו כולם חתו לא ענו עוד כי נצחם בראיותיו, ולולי כי היה חכם בהביון לא עשה כן (ויעוין תולדות ר"ב הג' להרצ שו"ד נ' הערה ט"ו) אשר אמנס לא נוכל לדעת מזה אלס החוכה ר"ב הג' עם חכמי ישמעאל צע"פ או צכתצ, עכ"פ מזה רואים צדורה שלא היה ממודיו אור כאשר חצנו קלת, ואצדעה היה חודני ורצני אלוהיי ומושכל ומשורר

כאחד, ומנה שמספר ד' שמואל ממנו שאלך מצניו גדל צרומי ורומז צזס
 על צעל הערוך, אם לא הצין צמלת מבניו מתלמידיו כדרכם לככות כך,
 היינו יכולים ללמוד מעדותו, שד' נתן היה מיוצאי חלניו של הר"ב, אם
 שד' יחיאל אציו היה צנו של הבאון או אציו אציו (כפי מה שנמצא על שער
 ס' הערוך צדפוסו ויניוליה ופיוזלרו) ד' אצרהס, או שהיה זה מלד אמו,
 ויוכל להיות שמזאת ההקדמה נתפשטה הקצלה שהיה ד' נתן משצט יהודה
 (ש"ה חות כ') צהיותו מנוע ד"הב שהיה מזרע דבה צד אציה המתיחס
 לצית דוד, אך מה שהוא מתנגד לזאת ההנחה הוא שצעל הערוך אינו
 מצניו צסוס מקוס צתואר אציו זקינו כמו שהוא עושה צד' דכ"אל אחיו
 שמצניו צתואר אח: ואחי ד' דכ"אל, או ואחינו ד"ה, ועוד שאל"כ לא לצד
 שלא היה ד"הב חשוך צניס לבמרי אלא שהיו לו ב"כ צניס יותר מאחד
 צהפך המקוצל ממנו.

קצידה 1) בדיעה לס' הערוך של רבינו נתן ז"ל, אלפחא 2) כבוד הרב
 חמובהק מר' ור' שמואל בן מר' ור' יעקב הרב ז"ל גאמע 3)

וצוף ערוך צצלחן צד מקודש	סעד משכיל ציתד חיק והואל,
וחכמת צד באון הרוד יחידו	שמו נתן צנו יחיאל
למוד, וקנה לך דעת קדושים	צחדושי בנו אגור שמואל,
ולין כראה צרומי מלפניס	עדן ילא ונשתלח צעס אל.

בשמך רחמנא

אריוך הזהיר	כל צן צהיר,	להיותו מצניס צרוך,
לקנות צנר	דעת, מצנר,	לנחול חיי עולם ארוך,
וצסוס תמיד	על יד, למיד	נועס אמרי לקח ערוך 4)

ערוכה 5) צכל ושמורה דאשית דרכי אל קדם מפעליו מאז לאלף דוד
 אללו אמון שעשושים יוס יוס להשתעשע צחקי האומן ואעוניו
 פדנוב ולמודיו לטעשע נפשותם צעורס צחיים עלי ארץ להקיס ממדי אפסיה

1) צכ"ו: צצדח, וצ המלות ערציות הן ועניונו סור נאה ומצנח. 2) צס זאת
 המלה ערציות ועניוניה: צצד חותה. 3) צס זו ערציות, עניוניה אצבר וכל מאסף
 שרשים נקרא כן, והס' הכולל את הערכיס הנאברים נקרא אצקרון, והוא מכנה עלמו
 צסיר בנו אגור שמואל מלסון הכתוב אצור צן יקה ע"ד הדסם שה"ס רצה ס"ה.
 4) עניין הסיר: המסורר ר' שמואל, המכנה עלמו ע"ד שמואל ירחינה צסס אצרוך,
 מזהיר כל משכיל צרציותו להיות צרוך מצניס סיקנה צנר דעת יותר מצנר (אציו כ"צ כ"ד
 וצ"ה) וינחל עיו"ו חיי הע"ה, וצסומו תמיד על ידו את האמיד של נועס אמרי ססר
 הערוך, ומלות נועס אמרי הן חספוזיותו מלמת למיד. 5) סגנון המליצה של זאת
 הסקדמה כעין חותו של הסיוטניס האשכנזיס והאשלקיס, יסודותה צהרי המדכסיס
 ועל כהרות האצנה מתחלת צצנח התורה הקדושה ונותנה ית', ומקבלה
 מר"עס, ומקבל ממקבלה יוסע צ"ג, והזקניס ועלי ושמואל ומלכות צ"ד ועזרז וחנסי
 כנ"הב, וסיריה שמעון הדקיק וחנטיבונוס, צצירוף הבנות לצדק וצציותו ולענו, וצצה
 אל תהלת תושב"עס ומסדרה רצינו הקדוש, וסוצצת אל יקר מסדרי התלמוד, ועוצצת

לכונן מועות כנפיה שלל תמוע ותתמועט וצטוצ דוחס אלל באלהים אשר
 נתנה וממחלצ החיים קודלה תחי ומנוחה תמלא, ולה ינתן מהלכים ציף
 העומדים לפניו כפי עצותה ועלם מלאכתה גם שם זה תשתעשע עם
 צני עליה מערכות אלהים חיים, וצאר פני מלך תתעך ותתענג מזיו
 שכינתו כמסת פעלתה וטרה יגיעתה, תנוח ותאור צאחת משצע כתות
 הדומות לחמה וללצנה לכוכבים לצדקים ולשטנים למנודה הטורה, וצת
 קול מפוללת (1) שצעת המזנחות ערבתי כל המזומן יצוא ריעול סכרו משלם,
 כי ערוך מאתמול עדן ותפתה מול קנוית ראשית ודפוא שצצים נגד חיים
 ומות טוצ ורע מערכה לקראת מערכה, והנזכר משחת נפשו מלט וזכה
 לעוצ הלפון מעולס אשר לא שמעו ולא האזינו עין לא ראתה אלהים זולתך,
 והכלכד צחצלי השוא נדון צאשר דצד מלך שלטון, ונותן לו מדור משצעה
 מדודין שזהבזה כפי זלזולו, אכן הוא (2) דפואתו ומענה תוחלתו להלילו
 (3) מדון פערה פיה לצלי חק, כי דרכיה דרכי נועם לנקיים ונתיצותיה
 שלום לחייצים המתיגעים זה, לצעצור כי כספס וזהבס לא יוכל להלילס
 מיום זעס ועצרה, והיא עמדקת ומללת, אכן לא יערבנה זהצ וזכויות,
 ולא יערבנה פערט כוש, צכתס טהוד לא תסולה לא ידע אנוש ערכה, לפי
 שלל נתנה לסחרנים ותבדים, המתיפוס דערות וזורה, ולא תמלא צארך
 החיים, רק צאדם ממית עלמו צאהליה נחלה שמעיה (4) צן נתמאל הסופר
 צמתנה (5), לפי שהמית את נפשו עליה, ונתיגע (6) זה משה (7)
 עדרו עצור שאון מעיט היון, ויוליאס צכסף וזהצ במול עצדס, העלס מים
 ותחתס שקע שונאיהס, ניהגס צסס תפארת לנהלס למחח חפנלס להשמיעס
 דוח הקדש, ונתוס עובת חפוס צשלטים (8) זכה להס צשלטים שניים
 צארצע מתנות טוצות (9) משצת גו טרקוס צענן למרק אכילה ושתיה
 שצמעיו, ונתעלה צוצר הרקיע להיותו מן העליונים צשלוש ימי יזורה (10),
 להיות שומר לשומר. ראשונה למד, שניה הפגיע, וצשלושית נללה, ושנה
 וסייס צכפרה ומחילה, הוא למדה מפי הבצירה, ומכהן וסגנו וזקני סגולה
 ויתד ישורון קצלו מפיו, ושנו ושלשו ורצעו עד תוס לכל אחד ארצעה,
 צארצעים למדה וארצעים למדה, יוס לשנה יוס לשנה, ונגנז על פי ד',

ואפסתי מערת אהלו קצל ממנו, ועל כנו עמד לפדש ערוך כאיש מלחמה,
 והכל יודעין שתורתו של משה צרוח משפט ובצורה להשיצ מלחמה שערה,
 שקד כל ימי לצלו למסוד למידו צאמונה יערבכו לפני ד' תמיד. והזקנים
 אשר האדרכו ימים אחרי יהושע קצלו ממנו לשון למודים, ויערבו גם הס
 מלחמה צספר מלחמות ד' כל ימי צית הצחירה אשר צשילו כמנין זיו שילר

אל תפארת אחרון הבחונים כצ החי ז"ל, וסובעת צסרת גדולת חסר מבזעו דצינו נתן
 ז"ל צעל הערוך והיו תולדותיה חל עלמו צצארו כנותן טעס אל הסרספות שהרסיף הוא
 על הס' הנ"ל, מפני שרוח צעל הערוך ז"ל חלף על פניו והעירתהו לעמוס עליו המשח
 הזה. (1) מדצרת וכן הוא צש"ה צצ"ה צצ"ה צצ"ה חטטה (2) התורה, חגיגה
 ד' כ"ו. (3) צכ"י להלילה. (4) אחד משמותיו של מר"עס. (5) תנחומא ס' תשא,
 ע"ס ויתן חל משה. (6) סס, ומניין סיבע הרצה צצורה וכו'. (7) מלה דמשתמעס
 לחני חסי, לטע"ס של מר"עה ולציונוני קל משרש משה, וכן ס' הרצ"ע מלת משח
 עמו דוט' ס"ג צס' הסס. (8) ולקוט רמז ד"ט ותנחומא ס' צה, וס"ה סיסקא
 הבירה לו: מחירה טעלנו וסרחל צידס מתלכוס אכלו ממנה (ל"ח וימס. (9) הבשמים
 והמחורות והתורה והשלום (צ"ר ס' ת"ח) (10) הב' פעמים ארצעים יוס שעשה משה
 צהר עד שצנסוף ירד ציו"כ וצו ציוס נחמר לו סלחתי כדצריך, וזהו חמר רחשונה למד

1) עד כפול מכהן מעל הכסא אחרונית אחר הארבעים דבל הרמתי הודם להשתלט עם שני תאמי לזיה 2) כהניו קודמי שמו צעמוד ענן ידבר אליהם צמס כפול 3) גם הוא סוד מערכת לחם על שלחן הטהור חב 4) לעלמו, ושתיים עם צן ימיני ואז שלמו ימיני במול ועולם שצתו צמספר נצ 5) ואז חרצה, ולבית הלחמי יאתה מלוכה לך המעצה הדיע תור כסיה להסצ המלוכה לדועה אמלעי לקיים צדכת אז צצצט ומחוקק, ומקיים דבר עצרו ועלת מלאכיו ישלים קודמא הדורות מראש גלה את און הדואה שנעיעתו לא הוכסרה וגם לא ללחה להתקיים כדי לפסח עצרו להסיר עלצו לצצרו צלשון המתקיים לי מלך דובמת וכהנו לי והיו לי זלפף דצדיך נד לרגלי צקד אערך לי ואלפה מפנה ערבתי נד למשיחי מלכות עדי עד כתוכה לי צשמור צדית כירח יכון עולם, וצשחק עד כאמן סלה לשם תכלה כתכלה (?) יד ליר לא ינקה, אך צהתנוסס נס ואיש על דגלו צאותות בצרו והלליוו יודעי צינה לעתים לעות יעפים דצדים עתיקים בצורי החיל אנשי הוצא למלחמה עורכי לכה ורומח פניהם לדבר צעדות א' לפני מלכים צאין צוט, וכצאנים על ההדים למעד צלי עקס ומכשול ההדים תלוים צשערה מקרא מועט והלכות מדורות ויש להם על מה שיסמורו, הכהנים מעתיקים והלויים מדקדקים והשופטים מחוקקים והמלכים מלדיקים וכל העם משתוקקים לקיים ועמך כולם לדיקים, וההיו צעונותיהם כמקיים חלפו

תמו צקקום צוקקים כי לד' מוסדות ומליקים, וישת עליהם תצל להקים, ועזרא הכין לצרו לדרוש מתוקים, ולמד צישראל משפט וחקים מורשה נחל והכחיל מלות שנון ולמוד תורת על פה המסורה ללצ, טנחה טנחה מסכה יינה אף ערבה שלחנה צאור החקוקה צכת צרשום מפורש צשום שכל ויצינו כאשר יערך אותו הבהן קצלו כאמנים אצות וצנים צלשון אחת וטפה אחת לכולם מאין כודר כנף ופולה פה ומלפף, וצקום שני זצנות האודים העשנים צדוק ובייתום שני תלמידי דטע קס החמס למטה דשעים חצרות עלצים, מאטו תורת ד' וכמאסו, צו דצרו וכצו, מרו ועלצו את רוח קדשו חלפו חק הפרו צדית, קמו לנגדס קדושים הולכי ישרה כוחלי פליליה, ויערכו אתם מלחמה צשער צת דצים דצו וימי אריאל דור הולך ודור צא עד שצ משפט דקד ואחריו כל ישרי לצ, וחשך ענן ועדפל קדרותיו הצא אחריהם תצרות אנשים חטאים, גם הוא קס על צית מדעים, והציא דע והוללות צלצות הסכלים ימאטו חשך ולא אור ויתעם כשכור, כצוד המירו צקלון ואחריו לא יועילו הלכו, מבפן סדום בפנס ומשדמות עמורה, עננימו דוש אשכלות מדורות למו, לא כאלה חלק יעקב ונחלת צני אלהים, כי מלאכי מללך ד' לצאות נטע שורק כרם חמד זמורת נעמנים תרעתיים שמעתיים שוכתיים שעדי שמעון הצדיק ואיש שוכו הסוכים צדוח הקדש, וסיעתם משפחות סופדים יושציגדרה ונטעים שורות שורות מכוונות, וזוגות הצאים אחריהם כשיאים ואצות צית דין איש ובל עבודתו ועל משאו עד עמוד נשיא ומללך אריה על מלפה ד', יהודה בצד צאחיו ולנגיד ממנו יש צלרף

לצונו צצ' יום הראשונים, וצת' האמלעים התפלל, וצת' האחרונים נרצה ושנה וסיים צמחילה הכל ע"פי המדרש למ' תשא, וצשה"ר לעוצתו של משה נתענה ק"ב יום שקבל את התורה וכו' 1) טס"ע שנים משך וימי הזקנים והשופטים עד ע"י הכהן. 2) משה וחזקן 3) משה משה שמוחל שמוחל. 4) ו"ח שנים לעלמו. 5) נ"ב

ולעוד כסף מזוקק מאין סיב וללכך, צחון זהב טהור וצחור כתם פז, עשרת
 נזר עדות להלום ראש קוץ צתלתל למשחיר ומעדיז ומאכזר כעורז ניפה
 סלת נקיה מסונזין ומודסן וקיזר ואפה חלות מעולות שטים המה מלכות
 ועלמות אין מספר, ערוך השלחן לפה הלפית אין לחם חל כי אם לחם
 קדש, שטים מערכות שש המערכת פנימית וחילונית על השלחן הטהור
 לפני ד' לעפעפיה ייטירו מנגד להצדיל צין קדש לחל להידיע צין טמא
 לטהור ולסור ומותר, מספר דצע ישראל הסדישו והפריחו ומלאו פני תבל
 תכונות מתוקים מדצש ונפת לופים, נילצו אחרונים על משמדות ראשונים
 לפרש שנוני שונים, צידאת ד' מלהתערז עם שונים, עד זדוח שמש לדקה
 אשי ד' ונחלתו ברב אשי על שם אמורי מוצח וחלק לנצוח האמירו קדיש
 והוא האמירו לו לשומו חותם תכנית אמוראי, ומדפא צכפיה צניכה מלא
 חכמה וכליל יופי המתכנה ברב אבינא צו נרמו אצניכה לאחדיתם שני שרי
 לצאות ישראל משולי יכון ובעז מקדשי אל 1) היכל ד' היכל ד' המה, הם
 השלימו מלאכות התצנית צמלאכות מלכס, רק חדושי תלמודיהם מי ומי
 מערך לד' כאשר תשיב ידו, ומי הצניכה היו הלך וגדול צימי יושגי צשצת
 תחכמונים ראש השליטים יושגי על מדין הולכי על דרך סלולה לתנות
 לדקות ד' לדקות פדונו צישראל, עד שקס אז ואם צישראל מדר צשעלי
 תורתו מים עזים, ושמים צורת חכמתו תיכן ענייניה הרזים, וכל צשליש
 צינתו עפרות מחזים ופדזים, ושקל צשקל חידתו הרי הרים עליוזים ואזן
 וחקר ותקן צהורלתו בצעות צמאזני לדק נאחזים שם קונו כשמו כענין כי
 שמי צקצרוזה האי ששמו כשם דצו האי כינויו שחי הוא 2) אפי צמיתתו
 עד יעור ויקץ לקץ הימין כעדרש וצניחו צן יהודיע צן איש חי, ואחד
 מבניו גדל 3) ברומי ערוך מלחמה לנקום נקמת ד' . . . העורכים
 לבד שלחן עמא להשליך עליהם נעל דמס צפעמי דלים, ויגדל האיש ויחכס
 מכל האדם אשר צדורו ומקום שהניחו לו אצותיו להתגדר צו זכה ונחלו,
 ישר הדור ושם עקוב למיטור ורכסים לצקעה, ערך ערך לחם לפני ד'.

וסדרו נגד כל הצאים אחריו, והטעים לפיחית דצש, לחם אצורים הצבלע
 צאצרים ליודעי דת ודון, לכן כל משכיל ומצין צתורת האלהים, ויודע עולם
 יגיעת המלמד, עונה נגד דצו צהזכירו שמועותיו ומתענג צמתק פידושו
 ומדציב שפתיו צשגתו צהדציב כזמר עכצים אתה דצי ולאופי תערך לפני שלחן
 מלא מעדכים ותענוגות, ואערכה לפניך אני דצאות צרכות וצרכון אלפי
 שלמות, יקדמוך ילונך ויחונך עד יקץ לקץ הימין כענין צשכך צשמר
 עליך והקילות היא תשיחך.

שנים ימי חי שמואל (תענית ד"ח) וכל החשונות האלה ע"פי ס"ע. 1) צ"ת דף
 ס"ו ע"ה, יעוין רש"י שם. 2) כלומר נקרא ה"א . ה"י כמו תמורת ש"י צמקרא
 (ד"ה צ"ב כ"ח), כותבין הצנליוס צכדי להוציא את תנועת הפתח צחסרון הנקודה
 שש"א, צח"ל"ף נוסף והירושלמיין שש"י ציר"ד נוסף, לח שש"מ היר"ד ת' החל"ף
 (יעוין ערך מלך חות א). והנה ה"ה והה"ת היו מצטחין צחוון אחד, כצו שצצטחין
 חותן עוד צומנו הקדחים, וכמו שר' אהבה נקרא רחבה = כצו חתנה ת' כצו חתנה
 (ע' ערוך ע' אציו, ותולדות ר' אלעזר הקליר הערה י"ד). 3) אני קורא ק"ל
 מחקל, ואם ירצה חכם לקרות צ"ל מהסועל היה יכול לקחת מזה קפת רחיה טכז החי
 ו"ל היה צרומי (תולדת ר"הג הערה ו"ח) והיה כצו חנמאל חולי תלמידו ותולדתו
 הערה ו').

ואנכי הטיעור צצית אזי הצא מן המערכה בנו אגור ונין אוברי חכמות
 עורדי מערכה צצצ שלם צדת צצל ואנשי ירושלים לשלחנות
 המערכת לשלחן ושלחן, רליתי מנורת זהו כולה וגלה על דלשה ושצעה
 נרותיה מולקות לכרות מזקק שצעתים ארצעים ותשעה פנים לטהר ולעמל.
 ודגלו אהבה, ועל שלחן הפנים מלאתי לחם שיש צו שני פנים, חוץ, ופנים
 יקדים תפנינים, מתוק לנפש ומדפא לעלם, אורו עיני מלאות וחמדותי
 להתענג צאכל כמדלות, אמדתי אחכמה אענה אף אני חלקי אחוה דעי

אף אני, ואזי אזי השאיר לי פרט צאשכלות כרם חמד, וצומורות נטועי
 נעמנים לזכות צהן להמליא עסיס דקח ותידוש יכווצ צתולי לצצות, וקול
 קורא צאזי ורוח מצינתו יענני לחזקני וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ד'
 שמואל שמואל ערכה לפני התיצבה, וכל אשר תמלא ירך לעשות צכתך
 עשה והלל צמקת הערכך והצלת השלחן וערכת את ערכו והצלת את
 המנורה והעלית את נרותיה, והנצאתי כאשר לויתי להוסיף על המערכת
 לצונה זכה והיתה ללחם לאזכרה, אז דעיוני עורדתי ולסעפי פנימי אמדתי
 ערכו מבן ונכה וגשו למלחמה ותצא צו רוח צדחמי שמים וצכות אצותי
 ועזדת נותן ליעף כח חלף בעורדתי ושכר פעלתי קויתי ממלא דחמים סלוח
 וכפר דלות וקרב תת כח יאל הדצק צאש דת דלונו צזה והתדקק מאשדות

זעמו צצא ואומר דחמים מלפניו יאל זה לטיעור דודם צמלכות מוקשי אצות
 יעור צהתעורר באלת צנים יזכה לטוב הלפון לאור צאור פני מלך חיים וכל
 ימי חייו על המנורה הטהורה יערך את הנרות לפני ד' תמיד.
 אמר הרב המוצהק הפטיש החזק תגא לאורייתא הגאון דצינו נתן צן מד'
 וד' יחיאל הרב הגאון ז"ל: אא צצצת צדאש בעמד דפרק הצונה וכו'.

הערה ה

צהיותו צווינ הצירה צמתי עיני על תשוצות תלמידי מנחס ודונס שהשיצו
 אלו לאלו צהתנללות מודיהס נבד השבתס זע"ו, צהעתקה שהעתיק לעלמו
 ידיו הח' ד"ז שטערן ני' מתוך הכ"י המונח צפדמא צהיותו שמה, והוא
 צטוצו הדשני להצצונן צה ולהעתיק מתוכה הכלרך לענייני אשר ע"ז אני
 מעלה לו תש"ח, מתוך התשוצות האלו נתבלו לי דצרים הדלוין להתפדסס
 צדפוס ואני אקצן מהן כאן מה שנוגע לקורות הליטידאטור העצרים צכלל.
 בראש התשוצות של תלמידי מנחס נבד השבות דונס על מודיהס כך:
 אלו התשובות השיבו תלמידי מנחס על דברי דונש אלו (מעלת
 אלו משמע שקדמו להן צכ"י תשוצת דונס על מנחס) מתחלה לכבוד רב
 חסדאי הנשיא כאשר עשה דונש ע"ב, ואח"כ מתחיל הטיד צצצ ד'
 חסדאי הנשיא צמלות לגבור בתעודה עד מברכך ברוכים וכו' כמו שהוא
 צצ"האול להח' דסד"ל ני' דף כ"ב, ולצנו א"ג נ"ע צסוף ספרו (Not. sur
 Abou-jousouf) ואח"כ מסצ הטיד דצרוי משצח חסדאי אל תשוצות דונס
 להגן צעד מנחס נבד השבותיו, תחלתו: הבינותי ניבך וספר מכתבך שמע
 נא ואשיבר דברים נבחרים וכו' צל"ח צתים, ואחר סיוס הטיד מתחיל
 הפירוש עליו אשר צסוף כל ענין מסייס צאיזה חדוים וצסופו: המו דברי

תלמידי מנחם אשר השיבו על דברי דונש בן לברט אשר חלק על מנחם בן סרוק רבם, הטיד הזה עם פירושו מחזיק חמשים תשובות על המאמץ תשובות של דונש כאשר נראה מדברי תלמידיו של זה האחרון להלן, אע"פ שכלוח התשובות של דונש נדפס בלונדון דף ט"ז צלתי דשומים יותר מק"ס, כי אלה הם רק סימני המלות זכ"הק שעליהם נפלה המחלוקת אצל העניינים שחלק בהם עליו הם מאמץ, ואח"כ מחילוי תשובות תלמידי דונש על חמשים התשובות הנ"ל המלדיקים הטבות דנס, וכן ג"כ צסדר הנ"ל, דשום עליהן צז"הל: ואלו הן התשובות אשר השיבו תלמידי דונש על דברי תלמידי מנחם. ואח"כ מתחיל הטיד צקנ"ד צתים תחלתו: את מי הרפת וכו' ואח"כ הפירוש עליו, המדברים מענייני התשובות וצסופס: תמו התשובות האלה בפתרון, המוחות הבלי מנחם כענין, ולולי מאמר תמים דעים, אין שלום לרשעים, אמרתי לתלמידי הרעים, שלום לכם עדת מרעים, כל הטידים של מנחם ושל דונש ושל תלמידיהם כולם יזוקים צמולקת אחת צמשקלס וצמדוזהס היוזאים צהצדת-רים ותואר אחד לכולם.

ראינו לעיל שהרשימה צראש הטיד של תלמידי מנחם מיחסת התשובות האלו להם ולא לדנס, אמנם כפי המוצא מתוכן צמעשה אפור פי"ב: ויכול הטוען לתת למו תוצאות ולא יצטרך לשים אותם נופלים אשר המאמר הוא נמלא צאמת צתשובות האלו וצעל מע"א מציון צסס מנחם עלמו נראה שהיה מיחסן לו ולא לתלמידיו וכן הטיד דשד"ל כי וצנו כ"ע סוצדים שהטיד הנדפס הנ"ל המתחיל לנבור וכו' הוא למנחם עלמו, אצל האמת הוא כך, אותו החלק מן הטיד שפרסם דשד"ל כי צצית האולד הוא למנחם עלמו ואינו שייך כלל לחלקו האחרון הנצבר הצלתי נדפס עוד, שהוא תלמידיו וכן הפירוש עליו כמו שנראה צצידוד מחוכו המדבר על מנחם כעל גוף כסתד תמיד צד"ע: הבזאת השבת וכו' מנחם הכזבת וכו' אשר הכין בניין וכו' והודיע סודות וכו' אשר ספר הפאיר וכו' ולו בן (דונס) מסתריו (של מנחם וכו') הלא הנה ספרו וכו' וכח נאם

בדבריו וכו' וכן עד כלות הטיד, וכן צפירושו כמו: נשאו לבו (של דונס) להתעולל עלילות להכזיב מנחם בן סרוק בס' פחרונו, ועד"ז כל הלשון עד סופו עד שלא נשאר שום ספק שהוא לתלמידיו ולא לו, אצל חוץ מאותו טיד תהלה על חסדאי הנ"ל שחבר מנחם חצרו גם תלמידיו טיד תהלה עליו לשומי צראש תשובותיהם הנ"ל אלא שנאצד ושמו המעתיקים אח"כ צמקומו טיד מנחם הנצבר, ולמדתי זה מדברי תלמידי דונס המציאים צענד חונך מאמר מחוץ טיד תהלתם על חסדאי הצלתי נמלא צצידם ומוכיחים אותם אצב אורחא שלא כהוגן עשו להסצ טיד על זה הנטיא שהוסר צעלס ודאטונה על איס גרוע צהס, וזה לשונס סס אחרי הכוונס שדונס משמש צטידיו צכנוי ^ד צשמות לנוכח צד: ולו (בכ"י ולא), אמר בזאת בשיר

על מנחם עורכי השיר דב ונאי ורב אלעזר קליר לא היה בן חוטא ואף כי לא אמר כ"א וַגַּבְהָ יְהִי סַפְרֵי קְדוּשִׁים, וּפְרָדְקָהּ יְהִי סַפְרֵי עֲרֻכִים, וכן שא עוני בחסדך, חסרי לב! לו (בכ"י לא) הביא המלים האלה והדומות להם בחרוזות, הייתם (צכ"י היותם) מוצאים פ"ס, ואף כי

לא דבר כזאת לא בחרוזה ולא בפרידה, והנה אמרתם (בכ"י אתם) על פי קצו (sic), עיין להלן) בשיר תהלה לרב חסדאי לראש כלה והוא לבי במהלך פלה וגלף, ולא כן יתכן לאמר, כ"א מהלך בקמץ.

ואמנם כי בני מות אתם בתועבה אשר עשיתם, כי איככה אמרתם שיר יקר בגדוע בכם ואח"כ קראתם אותו על שם ראש כלה אדוניכם למען בשת פניכם ע"כ, וזכל זאת יוכל להיות שמחזר השוונות צחשאי היה מנחם עלמו, לפי שהיו שניהם, הוא ודונס אז עוד צחיים כאשר נראה להלן, אלל משום שלא רצה לגלות עלמו. הולילו אותן תלמידיו על שמם, (עיין להלן) וכמו כן יתכן ב"כ שגם תשוונות תלמידיו דונס נתחזרו מדגם או על ידו זלנעה, רק שנתפרסמו על שמם.

והנה מן השיר של תלמידיו דונס הנ"ל שתחלתו את מי חרפת הוליל הח' דוקעם נ"י צספרו הנכבד נחל קדומים דף ה' את שני הצתים הראשונים, וט' צתים (מן צית מ"ד עד כ"ג) מתוכו, והוא אומר שם שלא נודע צידוד מי הם תלמידיו מנחם ודונס שחזרו השוונות, וכן צערכי יהודה צן דוד וצן קפרון מלוה לעיין ערך תלמידיו דונס ושם לא דצר עליהם דצר, וכן אלל ר' יצחק צן ביקטילה מציא דק חדו חחד ממנו אלל הרמז"ע ואינו מעיד עליו כלום, ורק אלל צן ששת אומר שהוא תלמיד דונס כנזכר מהרמז"ע והיוחסין ולא יותר. אמנם לו קרא השוונות האלו צחיה השוונות ואפילו לו שם עינו היעצ צאותן הט' צתים שהוא הדיפוסם שם צעלמו, היה מולל מיד מי הם מחזרי השוונות האלו, כי הנה מחזרן דגם עלמו שם צחר היעצ צז"הל : אינו לעיד תלמיד לתלמידו, (צכ"י ותלמידיו), אשמיד לשונכם שהצמיד רמיות ושקרים, יהודה צן ששת, אשר חכמתו שת לכל לשון נשת כמו מים זרים (ויהלל עלמו כדרך הערציים שחכמתו עשתה כלה (נשת) כמים לכל לשון אשר תקום את דצו למשפט, מלשון ונשתו מים מהיום) אני מוסר לכם וכו', היוכל מחזר לצחר את שמו יותר ? שהוא צן ששת הנזכר ציוחסין לתלמידו של דונס, אך יותר מזה הוא יהודי צ"ס בלה לנו כמו כן שמותם של תלמידיו מנחם מחזרי החמשים תשוונות על תשוונות דונס צמלות צדורות שאין ספק צהם אשר העדינן לעומתם צדצדים אלו : וליום אחרון אשיתך בן קפרון וכו' הרי אהו וליהודה בן דוד יהודין וכו' הרי השני, וגם בן ציקטלה וכו' והוא חזר יצחק הרי השלישי (יעווין צכ"ק סס), ואל"כ ג' תלמידים או אמור ג' אוהבים היו לו למנחם שהתיצנו צראש יתר אוהביו להסיצ על דצרי דונס, ויהודי צ"ס משנה ומשלל אלו הב' שמות איזו פעמים צשירו וצפירושו, ואינו למדתי מדצרו הנפולים עוד שכפי סדור שלשתם צזא"ז כן ב"כ סדור מעלתם זע"ו, ואמרת עעלתם אין דלכוי דוקא צחכמה כ"א כנראה צעושר וחשיצות ויובלת וצנללן צחונפא ועזות, וראש לכולם היה צן קפרון כי יהודי צ"ס מסצ צכל פעם דצורו אליו דלשון ומדמו על שמו צמלות גדי או עז או שיעיר, כי קפרון אינו אלל (Kapra) הרומית צתמונה עצדית שהוראתה (Reh, Ziege) ותהועשה פעמים דצות, ותיכוף צצית הנ' אשר נמנע הח' הנ"ל להעתיקם כנראה מעתימת עניינו מפני המלל צתוכו צ' ט"ס הוא מסצ הצור אליו צלמו גדי (צכ"י גדי) אתה נמחר אשר בתהום תגהר ותאמר אעתיק הר (דונש) כחבור (בכ"י כתפור) בהרים. אשר צמלת גדי רומז אל צן קפרון.

וזכרונם שהעתיק ה' הכ"ל סס ג"כ דמז עליו, ומכל החיות הלא טוב הוא לחיות זנבות לאריות ולא ראש לשעירים ע"ט, ועוד לו סס, נדי (צכ"י נרי) ומיודעיו והלצים רעיו וכו' הלא אלה כולם גדי (צכ"י נרי) בהם נכלם וכו', וכן צפירוטו מדמז עליו, נדי להלחם בארי יכסוף וכו' ואתם הפצתם להצדיקו (את מנחם) בחמשים מן המאתים ע"פ בן התיש (בן קפרון) וע"פ מוכד צבורתו צעדשים (יטורה צ"ד, כאשר נראה להלן) וכן מציא צפירוטו סיד לחד המסודים מתלמידי דונס אומד צו, ואל תתמה לבן קפרון וכו' וממאמר אחד לו נראה שתשובות אלו של תלמידי מנחם נקראת על שמו והוא: זו היתה חכמת הַעַז אשר קראתם

ספרכם ספר ההבל על שמו, וגם הסימן של האותיות השדשיות שעשה יהודי עז קר חפץ מן הוא לקוד צו מנגדו, עניינו: בן קפרון הקד לנה למדוד (וכינהו קר לפי שחשז את שירם שנתבלה ע"פ בן קפרון לטיר קר כמו שאמר צערך נאם, ולאמרתם צטרכם המסוקר, והבגוז ומקודק, על פי הקד (צכ"י חקר) וכו', וכן צערך אחדים: ולאמרתם על פי העז הקד צטיר הבגוז ומקודק אחדים ושניים וכו'), ועוד צמקומות קלתם יצואו עוד ולא לחשך אדם לקדוא המלה עז צפתח, אלה לו חרוז שעל כרוז יוכרח לקרותו צלירה: וזה הסימן (של האותיות הכ"ל) אשר בחר הַעַז, עם בן

דוד בין העם הַלְעִז וכו', ואחריו צחשיצות היא יהודה בן דוד שדמז עליו צמאמר זה שהוא צין העם הלוועז כלומר צין הנוגדים צאותו החלק מספרד שהיתה ממעלתם סס, ולעיל דאינו שהלמז עליו צמלת מוכר בכורתו בעדשים דולה צו שאצו העיוד דתו ונתנלר, וצמקוס אחד אומד זה צפירוש וצלו דמז והוא צערך כמה לך צטרי, אחרי השיבו עליהם על עשותם מוזמר זה לעתיד שהוא לדעתו ולדעת דצו דונס לשעצד הוא חותם צו"ס: והמדבר הוא ארץ ציה ולא משל לארץ האויב כאשר אמרתם בעצת בן (צכ"י בין) עשו הפותר כאשר פתרו אבותיו המצוות הגלויים הנזורים כי במשל חם אמורים, ובפתרון הרוא התירו אכילת החורים ואכילה ושתייה ביום הכפורים, ומתפללים לא שחורים וערלתם לא גזורים, וידחו מעדת חברורים, והחותם (דמז ליטורה צ"ד) וגיניו רעיו ארורים, וממלאים עוד דמזים כאלה עליו כבון, וליהודה בן דוד, יהודון הוי שדוד כטיט הבוחן דרוד (צכ"י רידוד) קרוא הנוצרים (צמלת הבוחן ילנה מצקד (קדיטיקוד), כמו שמכנה צמקוס אחד את דונס מלמדי הבוחן מלמדכם, וצמלת דרוד ילנה הודד כמו שאמר צפירוטו: לגזי חומר ארודד גצו וכו' ור"ל הצוחן יהודה שהוא קדוא הנוגדים יוטפל כטיט חילות ועוד: וכיהודה בן דוד וכו' וגם משפחת קרוציו החורים, וכן צטיר: וקיותם נער חזיר בא מיער לדבר בשער במלים מכשירים, והוא היךה בן דוד אשר פידוד שם דוד וכו'

כלומר תקוחכם שמתם על נער חזיר והוא יהודה בן דוד אשר צצזיל המסקל השמיט הו"ד צסס יהודה והחליף הכרת קנד צודי, והוא פירש כיודוי אט

(איוצ ע"א) מלשון והכה צדוד (ט"א צ') אשר מכל אלה והדומים להם נראה שהיה אצו וגם צמשפתו ממידי דתס, ושטניהם בן קפרון ויהודה צ"ד חיו צאותו חלק מספרד שהיה צמז ההוא ת"י הנוגדים, ואינו דחוק אללי כלל

שהיו גם הם מעורערוסא והיו עלוים את מנחס רצס לקדטוצא זשעה שהוצא ע"י הנשיא חסדאי זן יחק עמה, ועי"ז יוצן הכנוי זן קפרון שהוא מלה דומית וגם המלויות הדומזות על יהודה: זין עם הלוועז, מן הלוועזים, וכדומה, ולא זו בלדז אלס שמלאתי גם שס עלס פרטי של זן קפרון עדומז זדזריו של זן שטת זלמרו, ואדבר בהקמת פתרוניו, (של דונט) דבר דבור על אופניו, ואז יתמהו מפתוח שפתים, כל חורי יהודה ואפרים, אשד זסס עלס פנטי הא' מרמו על יהוד' זן דוד וזשני על זן קפרון שהיה שמו אפרים כי לולא זאת איך למלינה זו שוס עעס ודיח ועניין כאן, מעכשו אני מדסה לעלמי ללעוד עוד פסיעה אחת הללס זשהערותי ואומר אני ששמו העלמי של אזי זן קפרון היה צבי אך יהודי ז"ש לא ללה לכנות זנו זסס בן צבי לפי שסס זה זא זכ"הק נדדף לכבוד ולתפארת כידוע, והסז שמו לכנאי קדי יעז

שעיר או קפרון זלע"ז וא"כ שס העלמי של זן קפרון הוא אפרים בן צבי ומקוה אני שיקויים עוד ממקום אחר ע"י הביצליאג'לפהען שזומנו. — והשלישי מן השלוטה הכי נכדז ואל השנים הדאשונים לא זא, והוא יחק זן זיקטלה שהוא אחד עם זן גיקטילה המשורר הידוע, ואלמתי שהיה הנכדז זחס כי ידוע הוא למשורר נכדז וזלי ספק היה הוא מחזר השיר זשזח חסדאי הנכדז שהזכרתי לעיל ואולי גם מחזר התשזות כולן ע"פי דכו מנחס, ויהודי ז"ש מעיד עליו שהוא הגדול זכולס שכן הוא אומר, הלא גדולכם בן זיקטלה האיר מאור שמש אפלה וכו' ואלמתי ב"כ שאל השנים הנזכרים לא זא דלוני זחשיזות ע"י עשרס ויכלתס עד שהיה זכחס להתקומס זבלוי נגד דונט המכודז זעיני הנשיא וההמון, ונוכל לליין כך ערך שלשתס זה לזה, יחק ז"ג חכס גדול, יהודה ז"ד חכס (כאשד דלויכוהו לעיל פותד מליס זתכ"ך) ועשיר, וזן קפרון עשיר וזעל זרוע לזד עד שילחק אע"פי שידו תכון עמס לל התקומס זפומזי כהשנים הכותרים לפי שהיה הוא כמו דכו מן החכמים העניים הסוזלים דוחק ונכנעים לזעלי היכלתו וגם זין אלה הז' היה זן קפרון העשיר העונה עזות, וזן דוד תחת כנפיו חסה, כמו שנראה מעלמד אחד לזן שטת זפידוט: וייראו (תלמידי מנחס) לגלות רב הנבזים (את מנחס רצס) וכו' וישלחו באש יהודה מן הלוועזים (שלחו יהודה ז"ד זאש המחלוקת) וישלח יהודה את גדי העזים (כלומר גם הוא מידאתו לכהילז זפומזי נגד דונט וחסדאי שלח את זן קפרון זמקומו ועשהו דאש סיעתס), אשד על קן מוזן ב"כ סנת זכחוון שמש של אלה הז' עד היום לפי שגס זחייסס היו ידועים דק לתקיפים וחשזים ולא השלידו מעלמס שוס זכרון זס' וזלי ספק היו ממכזדי החכמים ומתאזקיס זעפרס וגם ידעי ספר אזל לא זאופן שחכמתס תעשה להס שס וזכר זארן, ולפיכך לולי שזא זכרונס אזל יהודי ז"ש, ממקום אחד לא היינו יודעים דזד על אודותס.

אולם זכדי להזין היעז סנת ידאתס להתקומס נגד דונט זפומזי והלעדכותס למעעדס של אלה התקיפים, לריכוס אנו לזדר עקודס את היחס הכמלא זין מנחס וזין דונט זחשיזות מעמדס ומלזס החילוני והמוסקרי. והוא כי הנה מלד אחד דונט זן לזרע מלזד היותו נכדז זעיני הנשיא חסדאי היה ג"כ מוסיף ע"ז זדוך ד' זכל לז ופניס, זדאשון הנה יהודי ז"ש מעכשו זתואל נביר זלמרו: נביר בן לברט אשר חכמות ירט וררבו לא ירט כדרך

החרים, וזה התואר מתיחס תמיד על עושר וצעל יכולת, וכן ציוחסין הגדול
 הנדפס מחדש מוצאים מתוך ס' אש"הכ: החכמים שחיו צננת ד"ל ת"ש עד
 ת"ת, הם דונט צן תמים אלקירואני, דונש בן לברט הלוי אלבנדרי
 משרש אלפאסי הנשיא (sic) ואבן ששת תלמידו ומנחה בן סרוק
 אלטרטוסי אלקרטבי, ור' יצחק בן גיקאטיליא ור' יצחק בן שאול וחכמים
 אחרים כולם הם קודם ד' שמואל הנביא אלמדרי אלקרטבי נשיא גראנטה,
 עכ"ל, (דוקעס נ"ק ד"ה צהערה): אשר אבז אודחא כוכל ללמוד שכמו
 שאזן טטת המוצא אחר דונט היה תלמידו, כן ילחק צן גיקאטילה וילחק צן
 שאול המוצאים אחר מנחה היו תלמידיו כמו שהוא ידוע גם מת"ל, עכ"פ
 מנינו לדונט שהוא מתואר צתואר הנשיא שהוא נדדף לתואר גביר הכ"ל
 ואין נחוץ לחשוב שהיה מוכתר צנשיאות ממש אלא כך היה דרכם לתאר
 ולכנות כל נביא נכבד צעני המון וצעל לזקה ומהנה את ת"ח (ואז"ל)
 כשהוא מתודע לרשות ומליץ וצו כח לעמוד צהיכל השדים) צתואר נשיא
 או נביא או נביא וכדומה מתוארי הכבוד ועוד היום נשיאי הקדאים שצקדים
 הם עמין זה, ומצון מלת הנשיא יש לקחת טס כמשמעו, ומתורץ עי"ז
 סימן השאלה שהליצ' הח' דוקעס נ"י אחריה (טס) וכן אין לורך להשערה
 הדחוקה של הח' קאעמפף נ"י (צספרו עשרה שערס כדך צ' ל' 174) שגלת
 הנשיא נשחתה מן גישאה הערצית ושר"ל כולד מפעין, ושגלת משרש
 נשחתה מגלת מקדם ע"ט, כי הנה כל המלמד הוא צל"הק ואין צווא
 צתוכו מלה ערצית ללא לורך, אלא הנכון הוא שנשטטה טס מלה אחת,
 ול"ל אלבנדרי משרש, אלפאסי מלידה הנשיא, וכמו שהציא הח' מונק
 נ"י (Not sur Aboul-W. p. 63) דונש בן לבראט אללוי אלבנדרי
 אלאצל, אלפאסי אלמנשאה, וכן טר דרעי, ואם הורי ושרשי במערב,
 וצמקוס אחר, אצלי מגרבי אנדליים וכו' (יעוין צפנים) ול"ל הנכון משרש
 ולא מקדם, ול"ל זוהי רלויה שהיה דונט עשיר וחשוב וכבד צעני העס,
 ולפיכך יהודי צ"ס תלמידו מפארו ומשצחו נ"ל צנדיצות התומך דלים: לאוד
 דל כף סופק וכו' ואת נפשו יפק לנדכים נשברים, רעבים ישביע וכו',
 ואומר שהלשונים והאחרונים חושצים את דונט לרצ צמשקל השירים,
 ומשצחבו לחכם ומדקק וצעל דת, ואומר עליו, בדת הוא אור עיני בהר
 ציון נסער לעולם לא ימער, כלומר שאע"פי שלמד חכמות אעפ"כ לא
 נטה מדדך התורה, וכמו שראינו לעיל אמרו עליו, אשר חכמות ירט ודרכו
 לא ירט כדרך החרים דומז צזה על מנחה ותלמידיו סקרו מן הדדך וכמו
 שנראה להלן, ותמיד מכנה אותו צתואר הרב, צזמן שתלמידו מנחה מכנים
 את שניהם מנחה רצם ודונט צשמש צלי טום כינוי כבוד, והיו שני המודים
 האלה עוד צחיים צעת חצוד תשוצות אלו לתלמידיהם, כי הנה על הראשון
 דאינו שמרמז יהודי צאמרו ויולאו לנלות רצ הכצזים וכו' וחטצ אותו א"כ
 למחצר תשוצות תלמידיו, והטני היה אז עוד צמצחד טכותיו וכמעט עוד
 לעוד לימים צן שלטים וכבד היו יושצים צצית מדרשו אכטים זקנים רצים
 לשמוע לקחו, ויהודי תלמידו טר: שנותיו בשלושים ושבים וישישים,
 בני ששים ששים, לפניהו קורים, כלומר דונט דק צן שלטים וככ"ז קורים
 לפניו צמספר שטים איז זקנים צני שטים טנה מקרא, והיה מתלמידו רצ
 סעדיה, כנאמר תלמידו מנחה צתשוצותיהם: הלא רב סעדיה ז"ל יש לו
 כמה שירים ובמה חרזים ולא נשקלו במשקל הערב, והייתה בעת

החיה! צעיר תלמידיו בכל שכל, ובלשון הערב ומשקליה לא רחבת
 מבינת גדול מוריך וכו', ומפארו כמו כן תלמידו למיוחס גדול, וא"כ היה
 דונס מיוחס, ותלמיד דס"ג, ומאחוזי הנשיא חסדאי, ובגזיר, וחכס, וצעל
 תורה, ומדקדק, ומשורר, ונשוא פנים, ומדנין תורה, הכל כאחד.

ולעומת דונס היה מנחם עני מטולטל וגר צאדן שצא לגור בקורטצה מאדן
 נכריה, ואף שכנראה היתה גם צעוזריו סיעת אנשים שכדוהו
 ולמדו ממנו ורצו את ריצו ומסתמא תמכוהו ג"כ מניסס, והיו חפלים ציקרו,
 מ"מ לא עזר כח להתקומם צבלוי נגד דונס להשיצ לו על הסבותיו ולערוך אתו
 מלחמת סופרים, מיראתו את היד החזקה של דונס להרע לו, וציותל את
 כעס חסדאי גר, כמנהגם של עולם צכל הזמנים והמקומות החכמים כנכעיס
 לצעלי זרוע אשר אם להיטיצ יודעים או אינם יודעים הנה להרע צודאי יש
 אתם, מלודף לזה היה סורו רע וכצאש צעיני העם ע"פי מלשיגות אויזיו
 לאפיקורם ולקר מקצלת אצותיו כנראה מהרצה רמזיס ליהודי צ"ש אשר קתם
 הצאתי לעיל וכאשר נראה עוד להלן, וצאמת מחצרת מנחם אינה לריכה אלא
 להסקפה מעוטה כל שהוא צכדי להוליא מתוכה שמתצרה הלך צדרך הקדאים
 צחשאי ונטה אל דיעותיהם, וכמו שהעיד הח' שד"ל צעלמו שחשדוהו צכך
 ושע"ז מוצנת המשטמה ששטמחה הנשיא והרדיפות שסצל ממנגדיו שלא
 כמנעו להרום את ציתו ציום שצת קדש ולהכותו ולמדוט את שערו (יעויין
 צית האולר להח' הכ"ל), וככל מה שמפלפל הח' ההוא ומלדד צזכותו של מנחם
 לטהרו מתחד קדאית שלא היה קדאי ושגם נטיה לקראית צלצו לא היתה לו
 הנה אף שהשתדלותו זאת ראויה לשצח לדון כל אדם לכך זכות, מ"מ אי
 איפשר לכו לקצל מדצרו אלא שיליות היותו קדאי צפידוסם דהיינו שלא פידש
 עלמו מהרצנים עד שילך וישצ ויעמד ויעסק ויתפלל עם הקדאים, אזל שגם
 צלצו לא היתה שום נטיה אחריהם ואחרי דעותיהם זהו דבר שמנקר עיני
 האנשים, ואין לרמותו כלל ועיקר עם דש"ורשצ"ס ור"ת ודומיהם ע"ה כמו
 שחשצ הח' הכ"ל, שהם עם היותם הולכים צפידושיהם גם אחרי הפשט, היה
 עיקר עסקם צלמוד המשנה והתלמוד והלכות והיו מצלים צהם רוצ שנותיהם,
 לא כן מנחם שהיה צעל מקרא גרידאי, וכל התעסקותו צו לצד, ואפילו עסגנון
 לשונם הקשה של אנשים כאלה לצד יש לשפוט שלא טעמו מימיהם טעם
 ההלכות, ואיש אשר לא נכנש צכל מחצרתו מראשיתו ועד סופו אפילו רמז
 אחד לפידושם של דז"ל, והוא סוכל אותם לגמדי והם אללו כאילו לא היו ולא
 נצאלו מעולם וכאילו לא מלא צדצדיהם אפילו פידוש מלה אחת שיהיה ראוי
 להודותו, אלא ארצה צכל הדצדים שכלפה צהם מחלוקת צין הדצנים וצין
 הקדאים הוא מקצל פידושם של אלו האחרונים צלי שום מו"מ עליהם, מחצד
 כזה צודאי מחשצותיו מחשצות קדאי גמור הן, וצפרט צהיותו לחי צימיו של
 הדס"ג ז"ל כי צכד נתתי סימן צפנים על אותן החכמים שהיו מימות עקן ועד
 כמו חעיס שנה אחד הדס"ג ז"ל, לאמר: כל חכס מומן ההוא שלא נשאר
 ממנו כ"א ספרי דקדוק או אברונות או פידושי המקרא ע"פי הפשט, וצעלי
 מסורה וכדומה לצד, מצלי עדות אחרת שהיה עוסק גם צמשנה ותלמוד והלכות
 אע"פי שהיה רצן רצוני שצחלונותו איפשר שנהג מנהגם מ"מ צפנימיותו צחזקת
 קדאית עומד עד שודע לך צמה נצדצן וכל עוד שלא נצצדדה רצנותו לא ילא
 אללי עוד מידי השד זה וכמדומה לי שלא הפדצתי על המדה צזה, ואל"ל מנחם
 שנתן סימנים מוצהקים צפידושויו על תורת הקדאית שנטה אחריה, וא"כ איך

לתמוה כלל על חסדאי ודונט וסיעתם שחדרו את מנחס צמינות וקראית לפי
שמאלו צמצנתו די על מה שיסמוך זה החדש שהיה צאמת מיוסד אללס
ומינו צאמת לדונט ותלמידיו שתופסים את מנחס צמקומות שינל להס
תפירושו או מדקדוקו היסך המקוצל אללנו לאסוד את המותר ולהתיר את
האסוד, כמו צמלת אל תאלכו ומנו גא שפירש אותה מנחס שבור, ואמר דונט
שעשה עי"ז מלוה אחת מטתי מלוה וכו' וכן עונים אחריו תלמידיו ג"כ,
ועוסיפיים: והוא הפתרון (נא פירושו חי) אשר פתרו קדמונים וחכמינו ע"פי
אונקלס הגר וכו' אשר צוה מרמזים אליו נטייתו מדצדיהס, וכן דונט צעדך
אשר לא חומה, אמר וצפתרין זה אסרתה את המותר והתרתה את האסוד,
וצעדך ומלק אומר צפירוש שהוא עניין ראש העינין ענג, וכן צסוף ערך נאם
דומן יהודי צ"ש תלמידו לחסד זה נגד מנחס צחתמו צו"סל: השיבותי אליכם
למען לא תמצאו פתחון פה לא בין התנאים (צעלי משנה) ולא בין הקראים,
כי אתם השובים כפראים ובקופים בראשי הבכאים, וכהנה דנות דוקדים
אותו צחדצות לשונס להדלות אס לא צפירוש עכ"פ צדמו חסדס אותו צמינות,
ומהפלא שלא תפשוהו צמלת לעוטפת, וחושצני שנסמר דונט שלא להשיג עליו
כ"א צמקומות שדיניהס היו כוהגיס צפני הצית כגון צדין צתי עיר חומה
וצמליקה שלא ילא מהס נפקותא לדינא צזמן הזה, אלל צדצדיו שהיס יכול
ההמון ואל"ל הנעדים הלומדס אלל מלמדיהס להתפתות אחרי הפותריס ע"ד
הקראיס צזמן הזה, כגון צמלת ולטעפת, שכל את ידיו שלא לכתוב עי"ז מלומ'
והיתה זאת צכוונה ממנו שלא להעיר את ההמון עי"ז על שינוי הדעות
הנמלאות צזה, מה שטייך יותר לס' המלוות הנכתב צצזיל עוסקי תורה ולא
למחצת השרשים או להסגות עליה המחוצר צעלס ודאסונה צצזיל מלמדי

תינות ותלמידיהס וההמון, כאן הסתיקה יפה מהצדור.

נחזור לעינינו צצזיל המעלה והחציבות שהיה לדונט יתר על מנחס צעיני
הכסוף וההמון אשר כפי הנראה מחתימת הקדמתס של תלמידו מנחס
התפאר דונט לא לצד על מנחס כ"א על חכמי ספרד צכלל לשונס חסודידעת
ועי"ז נסקה אס הקנאה צלצס לצצודס לחתום צזה הלסון: ואל תדמה בנפשך
פי למען מנחס והקמת פתרוניו דברתי לך כה, אין זה כ"א למען האולת
הקשורה בלבך והסכלות אשר במכתבך ויען נכה לבך ותפער פיך
ותשם חכמי ספרד ונבוניה חסירי דעת גרועי בינה ותחשבם לאין ולא
שמת אל לבך מאומה ותאמר אין בהם מבין מליי וישיב עליי, ותמשול
עליהם ויודאו פלשתים כי מת גזורים וינוסו" לאמר כי בהרוגי מנחס
נשברים ונסים שאר מביני ספרד ובורחים בהחבא, לכן מלאתי מלים
הציקתני רוח בסני עד הפרי מחשבותיך, למען תדע כי יש בספרד משיגי
חכמה בעלי שכל ואם תוכל השיבני ערכה לפני התיצבה עכ"ל, על כן
כדלו תלמידו מנחס להליל כצודו וכצוד הספרדים צכלל מהסגות המעצדי
המתגאה הזה, חצרו נס הס מתחלה סיד צמשקל הערצייס לצצוד חסדאי
להסקיע דוחו, אע"פי שלא יסר זה המשקל צעיניהס צכדי להדלות נחס שאינס
נופלים מדונט צמלאכה זו שהוא מתגדר צה כמו שאומרים זה צפירוש: ואשר
גשאני להביא שיר במשקל למען הודיעך כי זה המשקל לשיר בו נקל
ולבלתי דום לבבך לאמר כי מי יוכל לשקול בו זולתי אני וכו', ולא ח"כ
התסוצות על הסבות דונט ג"כ צסוד ע"מ זה, ופירוש עליהן כנ"ל, וחמתו
עלמס אלו ג' חסוצי הדור ההס צשמותס שלא היה פחד דונט עליהס למרות

עיני כזרו. הראשון צן קפרון התקין, שנתחזרו התסוצות האלו על שמו ככ"ל, ויהודי צן שסת צתסוצותיו מציא סיר לאחד מתלמידי דונס, צו מיחסהו צפידוס לצן קפרון ואומר עליו סגכצ דצדים מדונס צז"ל. וקנאתם בו (צדונס) קנאה גדולה, ובה מהרה תמותון מרוקבי עצם מבוקעי בטן כאשר אמר אחד מתלמידי בכם :

וְאֶל־תִּתְּמָה לְעוֹשֶׂה זֹאת בְּאִיבָה	וְקִנְיָאָה שְׂכָנָה עֲצֻמוֹת (1)
וְאֶל־תִּתְּמָה לְבֶן־קִפְרוֹן בְּהַרְוֹן (2)	וּבְרוּב צִידִים בְּאַחַת הַקְּקֹבוֹת
תִּמָּה לוֹ עַל אֲשֶׁר הָרָה בְּרוּחַ (3)	וְהַרְוִיחַ יְלָדָה בְּעֲצֻבוֹת.
וְחַתְּבִנֵּן לְשִׁיר (4) עַיִן עִם חֲבֵרָיו	וְתִרְאָה הָאֲמֵרוֹת הַגְּנֵיבוֹת
אֲשֶׁר נָגְבוּ בְּלֹא עֶרְמָה וְלֹא בֵּין	לְבֵן לְבָרֵט (5)
נְגָבוֹם מְדַבְּרֵי שִׁירִים עֲרֵבִים	וְהִפְסְבוּ לְקוֹל סִירֵי עֲרֵבוֹת (6)

דָּהֵעַז הָעַיִן הַזֶּה עָשָׂה מְלֵחוֹ כְּחוֹטָה וְלֹא חָס לְמַשְׁעַמַת מַנְגְּדִי. וְהַב' הוּא יְהוּדָה צן דוד וכנדלה מנקודת המלה דוד ולא דוד שיהיו הוצרים שם אזיו זהצרה עדצית Daud וצו היו חכמה וגדולה כאחדות ככ"ל, ולולא כעם המצקדים אבוד פן יכדוני לאמר שלא חסתי על כזרו של ר' יהודה צן דוד חיוב ז"ל הייתי אומר שהוא הוא, צהיות שהזמן והמקום ושאר יחוסיס מסכימיס היטצ לכך, כי שניהס מדקדקיס וסניהס תלמידי מנחס, וסניהס שויס צשמס ושס אזיהס וסניהס תופסיס על משורריס מדקדוק הלשון זה על דונס ככ"ל וזה צהקדמתולס' הניח על מנחס(ע"ס והפדחון משרש פדח), ומאחד שכל תלמידי מנחס היו דצותיו של ר' יונה והס ר' ינחקצן גיקטילה וד' ינחק צן סהל וד' יהודה צ"ד חיוב, ואנחנו מולאיס תלמיד מנחס שמו יהודה צן דוד צקושריס עם תלמידי האחר ינחק צן גיקטילה הסצרה כותנת שיבודה זה הוא חיוב, ומה יכדיח לנו להניח דוקא שני יוסף צן שמעון צעיד אחת, ואמרת לעיל שגס המקום מסכים לזה ויוכל העוען לתפוש עלי צמה שהרצצ"ע מכנהו צפידוס מערצי ממדינת פלס דריס ספרו מלזניס, ואנחנו דאינו שיבודה צן דוד של החסוצות חיה צחלק ספרד שהיה ת"י הנוצריס ? סתי תסוצות דצדד חדא לעומת הרצצ"ע ז"ל מכנהו צעל אשה"כ דף ע' הספרדי ולא המערצי, ועוד יוכל להיות סצ' הכינויס האלו יחד נאיס לו, כי יתכן שהיה שדשו צמערצ צפען וככל זאת היפה לידתו ובידולו צספרד, והרי דאינו צדונס שהיה שדשו צצצ ולידתו צמערצ וחיוו צספרד, ורציס כמוהס, והרשות של השערות כתובה ואס ימאן אדם לקצלה יהי אלהיו עמו, וכדצני לא אלף לקדאתו לקיימה דוקא. והג' הוא ר' ינחק צן גיקטילה שהיה הבדול שצכולס צחכמה צעדות תלמידי דונס ככ"ל ולא מלאתי צתסוצותיהס שוס כינוי סס רע עליו כמו שצמלאיס כינויס כאלה על שני חצרו הנוצריס וגס הרצצ"ע צספרד

(1) היה ל"ן עֲצֻמוֹת וסינה הנקוד צצציל המסקנ. (2) צכ"י צחרון כלומר שלא תתפלח עליו סהרה צסיר לחמר הנס צ"ק צמסורריס ? (3) — (4) בלומג הרה רוח וגס אותה הרוח ילדה צעלנן וסקסור הרה ברוח הוא ע"ד העגני חבל באלריח. (4) צכ"י (סוד. 5) נוחה שחסנין כאן מלות. (6) צכ"י ותהפכו לקול סיריס העצרות

העדתי מעיד עליו שגם ידעתי צחמת העדנים היתה רחבה (ע' מונק צספרו הכ"ל, וס' עמודי העבודה ד' 116, ותולדות ר' יונה זלש ספר הדקמה), ואלה הב' א"כ, איש איש מהם לפי מהללו ועולס כמו היה זיכלתם די לעמוד על נפש מנחם ועל כבודו וכבוד סיעתי, ולהסיז תשובות עזות ודברים קשים נגד דונס ולסוכך באצרתם לכל הנאספים תחת דבלס מזלי פחד הנשיא לנגד עיניהם, זהו שיעור מה שדאיתי להעיד בקלוד על צ' התשובות הכ"ל וצעליהן, אלל מלאים צהן גם עניינים נכצדים אחרים שיש לי לדצד עליהם אלל שאין כאן מקומם, ועל קלתם דצרתי צפנים, כגון על משאם ומתנם על משקל הערצ ששקל צו דונס את שיריו וכדומה, ואחתום פה העדתי זאת צהצאת איזה צתים ממסודים אחרים המוצאים צתוכן. צתשובות תלמידיו מנחם מוצא זה הצית לדונס: אור עטית כשלמה, כל יצרת בחכמה ו שא עונותי בחסדך ואל תשימני כלמה. — ואחד ערך מזה נמלאו אלה הד' צתים:

לחם צורי לוחמי וחדש את ימי מחץ מתני קמי והזיח חלציי ואת ריב ריבה ואלי הקשיבה מהרה השיבה כבתחלה יועצי משנאי בל יחיו והון בלעם 1) יקיו והיו בלא היו מעניי ומנאציי ותרב השמחה ותתם 2) האנחה ויובילון מנחה עתרי בת פוציי וצענדך חרוץ מציאים רליה למנחם צמה שגם דצ סעדיה ז"ל קרא באצנים היקרות צטס שהם צפיוע תחלתו: אשא משל ואחד טפסר אותות ומופתות, אשר לא נבראו בכל דתות ובריתות כרותות, עלי נלילי שהם חרותות, וכצד מוצאה מהח' דוקעס ני' צנחל קדומים דף ב' אלל שהוא העתיק בכל כתות, וצתשובותיהם של תלמידיו דונס צערך לשדי: ולא כאשר אמד צפידושו המקוקן על נפשו, אנה אוליך את חרפו צלמו (?) אסתיר את חרפתו, וקיים צנפטו מאמד אחד הסדים, לאשר (צכ"י צלשר) כמוהו מן הנצעדים; מחתת (צכ"י מתחת) האויל מבטא שפתיו, וגם גוזר כמו חרב לראשו, ולא ידע לאיש בער משנאו וצרו בהרעו (צכ"י בהרעותו) לנפשו, והס חותמים הערך האחרון צטצח דונס צז"הל, והצצוננו כי דצדכס (צכ"י דצריכס) צדו צכצו, כל נצון וחכס עצו, כאשר לקח צכל לצצו, פתרון הדצ ועל לצו כתצו, והוא הפתרון אשר אמד (צכ"י אמדנו) אחד הלוקחים הצדלה צניצו, (צכ"י הצדלה, וד"ל זהו פתרון דונס אשר עליו שר אחד המסודרים היודע להצדיל צין פידוש דונס לפידוש מנחם) צאמדו:

חכם מערב יחודון לו לפתרו	אשר פתר, בשנער בישיבות 3)
וגשא קול בהוצות גם רחובות	בהקמתיו אשר פים רחבות
למלא הנפשות הרעבות	בבינתו, ולשגית המריבות,
וגם שירות במאזנים שקולות,	ובצורות יהיו לעד הצובות 4)
ולב אהר בראו אל לכלחי,	והוא כולו בראהו לקבות 5)

1) צכ"י צנעו. 2) צכ"י ותטס. 3) צכ"י 3' ישיבות, ור"ל לסתרניו מודים לו החכמים היודעים צצצצ צושיצות. 4) צכ"י יהו לעד חרצות. 5) כלומר לכל חדס נתן הקצ"ה רק לצ אחד, חולס לדונס צדח לצצות צים דהיינו שטחסעו עליו טכל עלום עד שהחז כולו טכל.

הערה מ

לפי שפגשתי רבות פעמים בהרשימות הנמלכות בסוף הקובצים כ"י שהם תחת ידי או ת' ויודיו רל"פ כ"י או צלותן השייכים להצניצליאטעהקא של הקדאים צאיצפאטוריא שמות של אנשים קלתם מעתיקים וקלתם קונים או מוכרים או יורשים של אותן הקובצים כמדומה לי שיהיה זו תועלת קלת להחכמים המצדקים או להמחפשים צנתי עקד הספרים כשאקצן כאן עכ"פ מקלת מה שידוע לי מן שתי המשפחות של צני מקדא שהסתדלו צאסיפת כ"י של הקדאים.

המשפחה הקדאית היותר עתיקה וגדולה צעין זה היא משפחת פירו , והיא כצד מזכרת צדיואן של ר' משה דרעי שגד שיד אחד (ח"א שיד קפ"ה, יעויין צפנים) לחתונחו של מוסי צן אלאסעד אבן פירו עס צת דודו עבד אלכרים, אמנם מזמנו של דרעי ועד סצני ה"א וד' מאות לא נודמן לפני איש ממשפחה זו שיתצדד לי היותו חי צמשך הזמן ההוא, והיותו מפורסם צזמן הכ"ל למאסף ספרים הוא דניאל הרופא צן משה צן ישעיה שעשה קילור מתוך ס' הוצות הלצצות לר' צחוי ז"ל צלשון ערצי צשנת ה"א תמ"צ ליגרה, והכניס צו צשער ג' פ"ז תמורת שלשלת הקצלה של המחצד את יחוס סצל הידושה של הקדאים, הולגתיו לאור צמכתצ עתי (Lit. des Or. 1851 S. 793 ע"ש, היא קנה את פי' הרקצ"י על תלים צשנת ה"א תל"ו, והעתיק לעזמו צשנת ה"א תמ"ח פי' ר' יפת הלוי צל"ער על ספר יחזקאל המונח צצית עקד הקדאים הכ"ל צכרך עז מאד, והעתיק כמו כן צשנת ה"א ת"ן פי' ר' יפת הכ"ל על שמות אשר צראשו כמלאים ממנו צ' שידים יפים צלשון ערצי ושס חותם עלמו דניאל צן משה המכונה יקותיאל. אציו משה צן ישעיה פירו הוא המעתיק של המקדמא לרקצ"י (נספחים ל' 61), ומעתה אפילו אם נניח שהעתיקה עוד צימי חרפו נפלה העתקתו צתחלת המאה החמישית לאלף הששי, וא"כ יעקב דריוש הנשיא צן דוד הנשיא הרופא מצית אלריים הקונה של המקדמא הזו חי עכ"פ לא קודם לו ואולי גם אחריו כמלא שהקונה איכנו קדמון והרשימה מאוחרת ודלא כמו שחשד רל"פ כ"י (סס ל' 64 הערה 1), והוא ג"כ הקונה של פידוש אחד צלשון ערצי על ישעיה ממחצד צלתי ידוע אשר כמלא עוד עלה האחרון ממנו אלל רל"פ, ועליו רשימה צז"הל : מלך (קנה) הע' ה' יעקב המכונה דריוש נשיא, צן מר' ור' דוד נשיא הרופא מצית אלריים ושלוס. מאציו אציו ישעיה לא נודע מאומה, וצסדוד הקדאים ח"ד ר' קל"ג כמלא פיוט צד"ת ישעיהו ואינו יודע מי הוא, צדודו של דניאל חי עוד פירו אחד והוא אצרהס פירו צן הזקן אליהו פירו אלדאים צן גדליה פירו צן משה פירו צשנת ד"א ת"ל ואינו זוכר כעת אנה מלאתיו (עס אליהו צן גדליה זה אין להחליף את אליהו הקדאי המסודר שהוא אליהו צן שלמה פירו מחצד של פיוטים, ועוד כמלא פייטן צכינני זה והוא אליהו צצנה פירו עיין נספחים ל' 125) הוא אצרהס שהיה הקונה הראשון של הכרך הצ' מן הדיואן של משה דרעי, קנהוכפי הרשימה צשנת התל"צ ליגרה, ויודיו רל"פ כ"י כתצ לי שעי' כלי ההצעה נתצדד לו שהקדושה האמתית הוא בשנת ה"ל"ב, והוסוף עוד סעד לצדדיו ממה שצחלק הא' נרשס צכתיצת ידו של הקונה צז"הל : אנו קינתי לעזמי הע' ה' אצערף בלך אללה ואחוגהם

אלי רחמתי עזר האל אצרהם פירוש צן כג"ק אליה פירוש ינו' שנת הכ"ז וכו' ודולה א"כ להקדים עי"ז הקנייה הראשונה לתחלת אלף הששי, הנה אין כעת הכ"י עלמו לפני לשוץ לעיין צן שנית, אזל איני מסופק כלל, שהוא טעה בקריאתו ולריך לקדום שנת תכ"ז צתי"ו והוא המספר קטן, ואולי גם דראש ח"צ, אם לא נמלא שם לפני אותיות לב אלא אות אחד, ל"ל תל"צ, וזה צדוד מאחד שמלאתי זמנו מאושר ומקוים ממקום אחד כמו שכתבתי לעיל, אציו של גדליה שמו משה פירוש ואחיו יוסף רופא פירוש, שכן מלאתי צסוף פירושי ד' יפת הלוי על תלים ומשלי צ' פעמים שקנה אותם יוסף פירוש רופא צן משה פירוש ומכרם לאחיו גדליה פירוש, ומאחד שאצרהם פירוש צן אליהו צן גדליה צן משה חי צזמנו של דניאל צן משה צן ישעיה ככ"ל חושב אני שישעיה וגדליה ויוסף אחיו היו צני משה אציו צקנס של דניאל ואצרהם. ד' דניאל הרופא הוליד אצרהם צנים, והם: משה פירוש ונתנאל פירוש וחסדאל פירוש רופא ועזרא אצן פירוש, למשה פירוש צן ושמו אצרהם הרופא כשם אציו של משה דרעי המסודר, וממלאים פיוטים צד"ת אצרהם רופא שהן כנראה לאציו של דרעי (כספחים לך 115—125), הוא קנה פי' ד' יפת על יחזקאל הכ"ל מאת דודו נתנאל פירוש צן דניאל הרופא, צנו של אצרהם הוא משה נחמד קונה של פי' ד' יפת על תלים הכ"ל, והוא קנה ב"כ קיצן חצרון כ"י של פיוטים סונים צשנת התקי"ז (סס לך 125 צהערה) — נתנאל פירוש צנו הכ"ל של ד' דניאל היה כפי הנראה היורש של הציוצילאטעהקא של אציו כי מלאתיו הדצה פעמים מוכר ספריו לקרציו ויותר צלתי נודעלי ממנו — לצנו הב' של ד' דניאל והוא חסדאל הרופא צן ושמו עוצדיה פירוש, ממנו קנה יוסף צן לפניה צן יחזקאל הכהן פירושי ד' יפת הלוי על צלק פנחס מטות מסעי דצרים ואתחנן, ויוסף זה קנה כמו כן עוד צימי חרפו צשנת הפק"ד מאת נתנאל פירוש הכ"ל פירושי ד' יפת הלוי על נח, לך, וידא ויגש ויחי שמות ואלא משפטים ותדומה, צנו הרציעי של ד' דניאל הוא עזרא אצן פירוש והוא שירש מאציו את ס' האגרון של עלי צן סלימאן (עיין צפנים). כמלא שלשלת משפחת דניאל ד' דורות למעלה וד' למטה הוא כך:

משה פירוש 5360

גדליה	ישעיה	יוסף
אליהו	משה המלמד	
אברהם	דניאל הרופא	5440
משה	נתנאל	חסדאל הרופא עזרא
אברהם הרופא	עובדיה	
משה נחמד		

והנה משפחת פירוש התחנה עם משפחת עזר אלכרים ראינו לעיל מתוך הדיואן של דרעי, ואני מלאתי עוד צמקומות יאריך זכרם צ' אלו המשפחות יחד, וכאן אציה דק היואל מן הרשימה הארוכה הנמלאת על פי' ד' יפת לשמאל א' צ', הפירוש הזה נכתב ברם אלשיך (ציווי

הזקן) מוסי' אלמסכנדר וקנהו עבד אלעזרי אבן פירו, ואח"כ נחתם עליו
 זנו האחרון אבן עבד אלעזרי פירו, ואח"כ: אלאבויין פרג א (sic)
 ואכזה הארון פירו (שני האחים אלפרג (?) ואחיו אהרן פירו), ואח"כ
 נדסם אבן עבד עגפא (נ"ל אלגפאר עיין צסמוך) אבן פירו אבן עבד
 אלכרים פירו אן (נ"ל אבן) אזולפדג, אשר איני יודע זמנם אם חיו
 קודם דניאל או אחריו, אך לפי ההשערה חיו קודם מפני שמלאנוס ציחד
 בצד אלל דרעי כנ"ל.

המשפחה הז' שהתעסקה צקניית ומכירת כ"י היא כהן בני אלכאון
 (צני החזן), מהם אזרהם כהן כותב פי' רסצ"י על קהלת צן
 אליהו כהן אלצאקי צן יודיה הכהן הנטמן צירושלים צן אהרן הכהן החזן.
 אליהו אלצאקי הוא הקונה של פי' ר' יפת על ישעיה הנכתב צשנת תתס"ה
 להגדה שהוא ה"א ר"ך ליזירה, וצכ"י כך: כמכר לאליהו כהן צן ירוד (נ"ל

ירודיה) צן אהרן הכהן, מוכר זה הכ"י היה עבד אלגאפר בן הארון בן מוסי
 (הוא מוסי אלמסכנדר הנ"ל המכונה עצד אלעזרי פירו) בן עבד אלרלי.
 לידו של עצד אלגפאר צא זה הכ"י מעצונו של מוסי אלזחמוז ע"י אחיו
 של עוסי זה הארון אלצפידו ואליהו מכרו ליוסף צן אלעזר צן מנשה הנודע
 אלזחומי, וישעוד עצד אלגאפר צן הארון אחר והוא נכדו של עצד אלולי שהיה
 שמו שמואל, אשר על סם נכדו ילחק צן אשר יוסף צנו כתב יהודה צן אזרהם
 הנודע צאצן נקאש פי' ר' יפת על שופטים צשנת אלף תתס"ה לשטרות שהוא
 ה"א רע"ד ליזירה והוא הוא שקנה ג"כ את הכ"י פירוט המלות הערבי
 על תנ"ך מן אלשיך אלשמם שמואל הכהן צן יהודה הכהן צן מר'
 ור' עוצדיה הכהן הידוע (אלמערוף) צאלכאון שהיה כותב זה הפירוט
 (עיין צפניס), וחלק צ' מן הפירוט של ר"י על ישעיה כתב אלעזר כהן צן
 אזרהם הכ' צן אלעזר הכ' צן אזרהם הכ' צן נתנאל הכ' צן אלעזר הכ'
 הנודעים צצני אלכאון, אזל כמלאים ג"כ המכונים צסם כהן שאינם מצני החזן
 והם אותם שלא נדסם צהם צפירוט היותם מוז המשפחה והם לדוד כמו
 אזרהם צן עמרם הכהן שכתב פי' ר"י על שמיני תזריע מעיר אלקארה צשנת
 דוצ למלכות ישמעאל שהוא ר"א תתק"ס ליזירה ויוסף צן לפניה צן יחזקאל
 הכהן הנ"ל ומשה צן יפת צן משה הכהן, ונתן צן אזרהם הכהן קוני אגרון
 הדדצ"א (עיין צפניס) ורבים עוד.

הערה יוד

ידד' מונק צספרו (Not. sur Aboul W.p. 10 ff.) מראה שר' ישועה צן
 יהודה הוא אזו אלפרג פורקאן צאן אשר שהיה לפי דבריו תלמידו
 של ר' יוסף הרואה והוא ישועה המוזכר צמקומות צפי' הדאצ"ע ז"ל, וצן
 תראם המוזכר צם' הקצלה להראצ"ך שצא לקסעילה והכנים צידו ספר אזו
 אלפרג תלמידו של ישועה זה היה, ולפי שר' ישועה חיה לפי דעתו קודם ר'
 יפת הלוי מפני שר' יפת מציא צפירושו על התורה צסם י"א דברים שמציאם

הראש"ע צעס ישועה, א"כ (כן שפט הוא) אינו לודק מה שחשב הח' יאסע
ני' שהראש"ד ז"ל, המספר מענין צן תראם דלעיל מדצר ממעשה שאידע קרוצ
לזמנו, בשנת 1100 למספרם שהוא תת"ס לאלף החמישי, ושנמלא א"כ כמאתים
שנה צין הכנסת דת הקראית לספרד ע"י אצן תראם וצין הגירוש של הקראים
תחת ממשלת אלפונסא השמיני צן דימונד (סס ד' ז' הערה ז') זהו הקלוד
מדצרו, ואני אינו רואה בכל דצרו הנ"ל עניין שנוכל לקבל חוץ מזה שיסועה
צן יהודה צעצרי הוא אצו אלפרג פורקאן אצן אסד לא יותרי ומתחלה מוכרח
אני להעיר שהיות ר' ישועה צ"י תלמידו של הרוואה הוא דצר שלא אוכל לקבל,
כי אע"פ שצעל כתר תורה צפ' אחרי מות מציא את ר' ישועה צספרו הישר
ואומד סס, אכן ר' יוסף ור' ישועה תלמידו וכו' וכן אחריו גם אחרונים
אחרים וצתוכס ר"מ צצילו צהקמתו לעריות שלו מכנהו תלמידו, אני מוכרח
לומד שקראוהו כן ע"ד המוסר לפי שהלך צעקצותיו כאשר נראה להלך, או
שהאמינו כך שהיה תלמידו מפני שנלאוהו נגרר אחריו אכן צאמת לא היה
יכול להיות תלמידו, שהרי צעל אשה"כ מכנה חכם אחד צעס ישועה המלמד
הגדול צסתם צלי סס אציו אשר צלי ספק כיון אל צן יהודה המכונה ג"כ כך
מר' שמואל המערצי ואינו מעיד עליו שהוא מתלמידי הרוואה, דק"ג ל' ע"צ
אומר, זכרון זצחת הצער הרצו צו ציאורים ישועה המלמד הגדול וכו' וצק
קכ"ה ג', לצאודס צארנוס והשלמנוס על דוק דעת אדוננו ישועה הזקן כ"ע
צעריות וכו' ולהלך קכ"ה ד': וצדך קלרה הודעתו לך דצרי אלופינו ישועה
המלמד כ"ע וכו' שמוה המקוס האחרון נראה צפידוש שהוא אותו ישועה
שחצר ס' העריות ובלה דעתו נגר צעלי הרכו צעליו אנו דיין כאן, ולא
העיר הדסי אפי' צמקוס אחד מאלו הג' שהוא מתלמידי הרוואה, ולעומת זה
דק"ג ל"ח ד' הוא מזכיר שני חכמים צעס ישועה ואומד עליהם צפידוש שהס
מתלמידי הרוואה, כי ז"ל סס, וצכח מאלמיו התקיף וכו' ישועה צן אצרהס
שהיה מתלמידי הרוואה כ"ע גם משכילי ישועה צן אהרן הכודע אהרוני שהיה
גם הוא מתלמידי הרוואה וכו', וא"כ כשמלאוהו להדסי מקפיד צזכרון דצס
של צ' חכמים שמציאס דק פ"א, ואינו עושה זאת אלל חכם גדול שזכירו ג'
פעמים יש לנו ללמוד מדצרו שלא חשב את ר' ישועה המלמד או הזקן לתלמידו
של הרוואה, לכן צעל האדרת דק פ"צ ע"צ אומר, ולפי זה לא נזוז מדצרי
חכמינו האחרונים אשר הראשון צצהס הח' דצינו ישועה כפי מה סקדס
צספרו הנקרא ס' הישר וכו' א"כ חשצהו לראשון מן האחרונים, והנה הוא
צעלמו קורא אותו תלמידו של הרוואה (דק"ג פ"ה ע"ה) והרוואה היה מהראשונים
ואיך יהיה זה? מזה נראה צעליל שמה שכינו קלת צעלי מקרא אותו צעס
תלמידו של הרוואה לא היתה דעתם ע"ד האמת כ"א ע"ד ההעצרה מפני
שהלך אחריו צפילוסופיא וצעריות כאשר נראה להלך לא שלמד ממנו פא"פ.
אמנם חוץ מן הראיה החילונית הזו יש לנו ראיה פנימית ודאית בהודסת את
כל הצניין הזה והיא כי הנה ר' ישועה זה הכיח כל חקירותיו צעריות והתנגדותו
נגד צעלי הרכו צס' הישר שלו ונמלא ממנו שני כ"י הידועים לי אחד צליידען
(דוקעס מיט' ל' 29) והצ' ת"י רא"פ ני' ושניהס שויס צזה שמיחסיס אותו
לר' ישועה צן יהודה הנכתב מאלו ערצית ונעתק מר' יעקב צן שמעון לל"הק,
והנה צס' הישר הזה הוא מזכיר ר' לוי צן יפת צו"הל: וכצר שאלו השאלה הזאת
או אשר הוא צמענאה צמקלת העתות עם המלמד לוי בן יפת ירחמהו אל
והיתה תצותו עליו כי הקריאה לא נדעה היתה צאסוד קודם המעשה וכו'

(עיין נספח ד' ס"ו בהערה) וא"כ מאחר שמזכיר את ר' לוי בצרכת המתים, ור' לוי כתב ס' המלות שלו בשנת ש"ז להבגה שהוא תשס"ז לאלף החמישי

(נספחים לד' ז'), א"כ צדור שר' ישועה חי עכ"פ לא קודם מסוף המאה השמינית לאלף ה"ל (עיין נספחים לד' 79 שם הראינו צסקול הדעת שחי צאמלע המאה התשיעית) וזה שליטת הנה בעל האדרת דף מ"ג ע"ג אומר צפירוש שר' ישועה חי אחר ר' לוי צו"הל : ואמר הח' ר' ישועה אע"פי שהיא דעת קדומה מחכמים כי כזר הזכירה הח' ר' לוי נ"ע שהיה קודם צומן ממנו וכו', וא"כ צן תראם תלמידו חיה צאמלע המאה התשיעית ולפ"ז היתה כניסתו לספרד וגידוש של הקראים אח"כ ע"י הנשיא ר' יוסף והכנעם אח"כ ע"י הנשיא ר' יהודה חתת ממשלת אלפונסו צאמת הכל קרוצ לזמנו של הראש"ד כמו שחשב הח' יאסט כי מקודם, ואמרת מקודם כי כפי הנראה מדברי החכם ההוא (Jost Gesch. des Jud. 396.) חזר מדעתו זאת צלי ספק מפני חקירתו של הח' מונק כי ה"ל, אע"פי שגם צזה שצן תראם הביא תורת הקראית לספרד לא נחה דעתי כי כנראה מדברי תלמידי דונש (עיין לעיל הערה ח' לד' 164) כזר ידעו צספרד מן הקראים זמן דצ קודם לו ואין כאן המקום להאריך :

ובאחר שהוא כן א"כ ישועה המוזכר אלל הראש"ע צפירוש צ' העניינים שר' יפת מזכירם צסס מפרש אחר (צר' כ"ח י"צ, ושס מ"ע י"ז) צלי ספק אי אופשר שיהיה ישועה צ"י שלנו שהרי ר' יפת חזר פירושו צערך תש"ך לאלף ה', ואינו ב"כ ר' ישועה הזקן צן סעדאל אלהיתי (נספחים לד' ס"ב בהערה), כי הנה הראש"ע צהקדמתו לפירושו על התורה מזכיר ארצעה חכמים מהיותו קדמונים לצעלי מקרא צסדר זה, ענן ובינימין וכן משיח וישוע צסדר זמנם שחיו צזא"ז ומאחר שצן משיח חי צזמנו של הרס"ב (נספחים לד' 37) על כרחך א"א שיהיה ישועה המוזכר אחריו אלהיתי המוצא כזר מרסצ"ו (שס לד' 62), וא"כ צאלה צ' המקומות שמזכיר הראש"ע דעת ישועה הנמנלת גם אלל יפת צסס י"א, אס שכיון הראש"ע לאחד מצ' ישועה תלמידי הרואה ה"ל שהס צן אצרהס או צן אהרן, או אופשר ב"כ שאס כיון לר' ישועה צ"י שגם מפרש אחר שקדם לר' יפת פירש ב"כ צזה האופן ור' ישועה הלך צעקצותיו ומזה יצן הקודא המשכיל שאינו רולה לקיים עי"ז שגם צמקומות אחרים חוץ מאלה הצ' שמזכיר הראש"ע את סס יהודה לא כיון אל צן יהודה, ארצעה יש לחשוב שכיון צס רק אליו (עיין נספחים לד' 78).

ודגה ממה שצס' המלות ליפת צן לעיר נזכרים צראש המקאלה הט"ו צ' חכמים ציחד דהיינו ר' יוסף הרואה ור' ישועה צ"י, וצסוף המקאלה ה"ב ב"כ צ' אלה החכמים (צצ' המקומות צכינויים הערציים) ואחריהס ר' ישראל דיין כרמות חזוק ב"כ שר' ישועה היה וכול לחיות זמן דצ אחר הרואה אע"פי שהחזיק אחריו צמחלקותו נגד צעלי הרכוב, שהרי ר' ישראל דיין הכזכר צלרס, חי ב"כ צכמו צ' מאות שנה אחרי ר' ישועה (עיין להלן הערה י"א) וגם הוא נלחם נגד צעלי הרכוב.

הראמנה יכול א"ס להשיצ על כל דצדינו ולומר מאחר שצנעל א"ל דף כ"ה הכגדר אחר צטונו מציא זה הספר צסס פי' ארוך על דיני עדיות מספר הישר של הר"ר ישועה כ"ע חצורו של הר"ר יעקב צר' שמעון וא"כ ס' הישר או העדיות שאנו מחזיקים לחצורו של ישועה איננו לו כ"א ליעקב

ז"ט? שתי תשובות נדבר: האחת הנה צעל אל"ל כתב מה שכתבו דק מתוך מה שהזין מן הרשימה זראש ס' זה ועשה זהבנתו מפני שנפלה זה טעות אחת הנראה לעין כל זמנעו עיון, כי מעתיק הכ"י כן אומדן ס: דע ישכילך אליהם כי שאל יעקב צן שמעון והשיב את דברי הזקן היקר משביל (sic) לא שמביל כאשר העתיק הח' דוקעס כי' כל בני הבולה ישועה צן יהודה זקן עדת בני מקרא, האלהים יאריך ימיו ויוסיף על שנותיו וירחמנו אל, כי העתיקו מן לשון ערבי אל לשון עברי לשה"ק, והדבור הוא צערויות צפרק איש איש אל כל שאר צערו וכו' וזה הספר תקנו ע"ד שאלות מסתפקות והתשובות עליהן ואינו ע"ד כסדרן כדרך הפותרים ירחסם אל אלל זה הספר בניו על עיקר אחד (ר"ל אסוד העריות לדב) והתשובה תלויה על שאלות מסתפקות שאל אותן צערויות, וזכר הראיות מי שאמר זהם ואשר ילך אחריהן והבדת מה שאמרו אנשים מן החכמים יד"א זה הדבר ולהשיב עליהם והבדת מה שאמרו הרבנים צ"ו נשים פוערות לרותיהן וכו' למען שיתוקן על זה תשובת מה ששאל ממנו ע"כ, וצדוק הכ"י כך: נשלם ס' העריות מדברי ר' ישועה כ"ע וכו' וישנתו צעל הרכוז מענות למלמד ר' ישועה כ"ע, (אשר זה הם' היה ב"כ לפני צעל האדרת ע' צפערו דף כ"ב ע"צ) הכל כמו שהעתיק ב"כ הח' דוקעס כי' (Lit. Mitth. S. 29) מלה צמלה וצנקל יראה המעיין שכאן ע"ס קטנה מיד צתחלה, ור"ל כי שאל יצ"ט והשיב על דבריו (לא דברי) הזקן וכו' ור"ל יעקב צ"ט שאל לר' ישועה שאלות צערויות שעליהן השיב ר' ישועה תשובות בלשון ערבית, כי מה טעם ששאל והשיב יצ"ט כאשר, ונדאה מדברי הסופר כותב הספר צדדו את יצ"ט צאריכות ימים על העתיקו התשובות של ר' ישועה מערבי לעברי ששלחם דהיינו השואל יצ"ט והמשיב ישועה והסופר המעתיק כותב זאת הרשימה חיו צומן אחד אל"כ מעילת תפול שאלת השואל וזה מפני צ' דברים הא' שאין זה חצורו של יצ"ט לצד כמו שחשב צעל אל"כ כ"א העתקת התשובות של ר' ישועה על שאלותיו אע"פ שנתמלאה זה הוספת דבריו מיצ"ט ואומדן ס: והמחצר אמר, והצ' מה צלע אם יושלל הספר מר' ישועה ויחויב ליצ"ט מאחד ששניהם חיו צומן אחד וא"כ אם יצ"ט מזכיר את ר' לוי צדרכת המתים וחי אחריו על כרחך גם ר' ישועה מאוחר צומן מר' לוי, והתשובה הב' הנה הוא יצ"ט מציא דברי ר' ישועה צעלמו שנס מוצא ר' לוי צז"הל: וכתב המחבר ואשר אשמוד אותו מן המלמד הלוי יד"א כי לא היה יגזור וכו' אשר אני חושב שכיון צו אל ר' לוי כמו שקראו גם צמקוס אחד המלמד צן יפת, וא"כ לא אל ר' ישועה זה כיון הראצ"ע צצ' המקומות הכ"ל.

אמרת' למעלה שריצ"ט שאל שאלות מר' ישועה והוא השיב עליהן תשובות, אך לא היה הוא האחד ששאל לר' וקבל תשובות ממנו, כי היו לר' גם תלמידים אחרים מעתיקי ספריו והם עוציא צן משה העובד (ריש נספח י"א) וצן תראם אשר כפי המוצא מן הראשון צם' אש"כ דף ע"ו ע"א נראה ששאל גם הוא ממנו שאלות שהשיב לו עליהן ואומדן סם שמקום ר' ישועה היה צירושלים המסכים צזה עם ספרו של הראצ"ד צקצלתו, ואולי גם משה הכהני (נספח ו') היה מתלמודיו, כמלא שב' השוללים ריצ"ט ועוציא שניהם היו תלמידיו ושניהם מעתיקי ספריו, והנה זה ר' ישועה סם לו לדומא את ר' יוסף הדואה צ"א בכל ענייניו, (הערה י"ד) אשר צצניל זה יאות לו צאמת התאר תלמיד שלו שנתנו לו הקראים האחרונים ככ"ל כי

הלך דרכיו כן צעדיות ולא הוסיף עליו כ"א דרך הבגדה, כן צענינו הדת
 ופילוסופיא וצמלילה (סס), ודעתו מוזכרת אלל דעת הרואה לרוז צספר
 ע"ה לר"א האחרון שסאז חכמתו משניהם, ולפעמים מזכירו בתלך החכם
 סתם, וכנראה מספרו משיבת נפש כ"י צעל י"ט דפוס צתמוגות שמינית
 צוגין מלמד פילוסופי מוסדי מוכיה צו ההסתדלות צשכל צענינוס תורניים,
 וצדאשו: ס' משוצת נפש להח' האלחי דצנו ישועה צד יהודה ז"ל, וכן
 מספרו אוצר נחמד שמזכירו צשילהי ספר נעימות לר"י הרואה צב' פרקיס
 האחרונים שסס כפי מה שהוכחתי (סס) מוספס ממנו, וכן מס' מרפא
 לעצם כ"י כולל ל"ה דפוס צת' 8, צלי סס מהצד עם הלעה וג' פרקיס וכו"ה
 סעדים אסד גס דס"י הקדל"י צפירושו לע"ה פרק פ"ט מומד צקסס: וצעל
 ס' מרפא לעגס, וצספרו אל"ל הו"א מיחסו לח' אסד ירושלמי, והמדצד כולו
 צפילוסופיא על תולדיו של הקצ"ה, ולחי אינו חושש כלום ליחסו לר' ישועה
 צן יהודה זה שהיה כמזכר לעיל מתוסצי ירושלים צעדות צעל אס"כ וצעל
 הקצלה, וצהקדמתו לס' זה הו"א מומד: ונלוי לאל כי לא היה חפצי בכתיבי
 הספר הזה אלא להתקרבו בו אל אלחי השמים אשר עשה עמי חסדים
 גדולים והשבין אותי בירושלים עה"ק איע"עם, ולא אני מקמני ירושלים
 אלא קטון שבקמנים הצעירים אשר למדתי מהם ומה שראיתי בספריהם
 חקקתי וכתבתי אותם וכו' ועוד שמלאתיו הולך צו צשיטתו של ר"י צס'
 הנעימות וצמחכימת פתי, ועוד סצו מצלד כמוסו השמות המללכותיים צלסון
 ערצי ויוני, ועוד שהו"א מצצח ומזהיר כמוסו לימוד הפילוסופיא ושלל לקצל
 סוס דצד צתורת קצלה צלי דלחי. אמד צהקדמתו: ודע כי אין טוב לאדם
 שיקבל מזולתו דבר בלא ראייה לא מאביו ולא מאמו ולא מאשת חיקו
 ולא מאהובו ולא מצוררו אלא בראייה תשכון (סתנוח) נפשו אצלה
 וכו', וכן סכ"י לידען, (קאט. של הח' סעיינטיידיער לך 108 אסד לריתי
 ממנו דק ד' דפוס ששלח לי צעונו הח' הפדאפעסלד חווללנזאכן כ"י לסוס
 עיני על דוגמא זו) חסד הרלש, שהו"א כפי מה שנראה מתוכו מקולד
 מחצוד אחר יותר דחצ, הו"א לדעתי צלתי ספק הפידוש הקלד על התורה לר'
 ישועה צ"י שהו"א צעלמו מנכהו צסס מקצר, וזה מפני שמלאתי ג"כ צספר
 המלות לר' ישראל המערצי (מקאלה ח' פלל ה') מציא ענין מתוך פידוש
 הקלד על התורה לר' ישועה צ"י, אמד סס, אהרי צצרו מהו הרלוי סיתואר
 צמלת כלי, וז"ל צהעתקה מן הערצי: ועס היות הזקן הגדול סכצד (אלשיך
 אלכביר אלפצל) אצו אלפרג פדקאן אצן אסד זח"ל גדלה מענין דצדו
 זולת זה, וזה לסונו בפירוש הקצר אשר לו (והדה נצח פי תפסיר אלמכתצר
 אל"י לה): ולזה נלמד אצן סדה (פשוט) צמשקל ליערא (רעל) נקדא
 ליערא, לפי שהו"א מוכסר לקצל עומאה אס דצנו להסתמש צו למשקל" וכן
 דעתו צכל הדומה ממה שדרכו לשמוט עומד צמקוס כלי, וזהו סוף דבורו
 ז"ל צזה סענין (הדא אכר בלאמה פי הדא אלקול) עכ"ל, וכפי מה
 שמציא הח' סכ"ל סס מתוך פירושו הקלד הזה חצד ג"כ ספר הרעין אסף צו
 אסד יתלה צאלנסך ועכוז הצמוד וכו' ירלה לדעתי סקלד פה דצדים
 הדיכיס להעתקת כתוצוס דצוס וצמוד דחצ סיתעכצ עליו וסס אותס
 צס' מופרד (ואולי סכנון כפידוש אלנסך צהערה צ' סס), שחצרהו

על העניינים האלה בהרחצת הדבור. כמלא חצורי ר' ישועה הכודעים. לי תשעה ואלו הן: א' פירוש על התורה והוא הרחצו, ב' פירוש הקלר על התורה (עיין נספח ז') שנתקלר מן הראשון, ג' דראשית דנה המוצא צמצח וצ"ח, אשר כפי מה שנראה לי היה צעלם וראשונה מחוצד לא כסדר הפרשיות כ"א על מלות שונות כדרך ס' המלות שלא במדו ואח"כ נתחלק לחלקים מן המעתיקים שהעתיקו ממנו כל מלה צפ"ע ועשו אותו ספר מיוחד, כמו ס' העריות שהיה רק חלק ממנו והוא, ד' ספר הישר בערוה, ה' ס' משיבת נפש, ו' ס' אולד נחמד, אשר אלה צ' האחדונים הוא מזכיר, ז' צב' פרקים שהוסיף צסוף ס' הנעימות לר' יוסף הרוואה (הערה י"ד) ושד' טוביה היה א"כ רק מעתיקם, ח' ס' הרעיון כנ"ל, ט' פי' עשת הדברים הנזכר מדס"י הקדמי צא"ל, זהו שיעור מה שראיתי להעיר על זמנו ועל ספריו.

הערה יא

נבוך הייתי כמה זמן צסס ישראל הדיין לדעת מי הוא וצאזזה זמן חי עד שעזרני ד' לעמוד על הכוון כי שני חכמים מצני מקרא היו הנקראים כך וחייו צזמנים שונים, ואלו הם.

א) ר' ישראל הדיין האסכנדי בר' דניאל מוצא צס' המלות לר' יפת צ"צ (עיין להלן צסמוך) ואולי הוא מיוצא חלניו של ר' דניאל הקומסי מאחד שצעל זנה פסח מכנהו הקומסי מחכמי דסתר. וכמלא צפנקס הספרים העקודסים לצ"הכ של קהל דמשק צני מקרא מוזכר גם ספרו ס' המלות שחצר צז"הל: הספר הי"ח ספר המלות שחצר מר' ור' ישראל הדיין האסכנדי צכ"ד דניאל ד"ת צזנת אשע"ב לשטרות הריצונין (ע' נספח י"א לז 94 צהערה) כמלא שחי צזנת ד"א תת"כ לילידה, ומסכים זה הזמן לתוכן שיריו הכמלאים דראש הכ"י של האברון הערצי להרד"צא אלפאסי אשר השיר הראשון הקטון הוא נגד הרס"ג ור' שמואל צן חפני ומשמע מזה שהיה חי קרוב לזמנם, ולפי שזהשירים הנזכרים תועלת לקורות הליטוראטור אעתיקם פה.

(א) למר' ורצ' ישראל הדיין זל"ל:

בא השונה הפיתומי, הוא ושמואל ילד חפני, לעקור את דת בעלי מקרא, כאשר זמס בן הצפני. 1) חבר ספר עדוות צלצד, כהכליו לא שמעם אזני, התיר צו רוב שאסרו כל, הרויכו מצית שני.

1) צכ"י המסיו, ורומז צו לרס"ב ז"ל צן יוסף, ולפי שיוסף נקרא לפנת פענח כינה את רס"ג כחן בן הצפני וכן צסיר הצ' בנו צפני, והנה נלמדו מצ' השורוס הראשונים סר' סעדיה חצר ב"כ ספר העריות צלי ספק נגד דעות הקראים, וכן רחויג ג"כ מדברי משה הכהני (נספחו' לז 87) וכן משמע מדברי ר' סהל צאמרו על רס"ג כאשר עשה צעריות (נספחים לז 40), וחולי גם ס' העריות שמזכיר צסיר הצ' המיוחד צראשו לחלריוס כיון צו ג"כ לאותרסחצר רס"ג, שהרי מלאנו לר' צחיי צהקדמתו הערצות נספרו חרצות הלצרות מכנהו ג"כ צכיוני אלריים (ואסתען בכתב אלריים אלפאצי רבי סעדיה זצ"ל) (Munk Not. sur Sandia p-6) והנה הח' רסד"ל צי' צית החולר צ"ח ע"צ) מראה סס' אברון שחצר רס"ג חייגנו סתרון השצעים מלות כמו שסער הח'

(ב) ולו ב"כ (ולה איצא).

כל המחזר עאמר, דרכו
לכיות מחזיק צו יסוד דתו,
דמה אמת להרוס יסודתו.

(ג) לו ב"כ על העריות אשר להנביד (לה איצא עלי אלעריות אלדי ללריים).

מארות על מחבר העריות, אשר הכחיש צטרטיו ענפיו,
צאמרס לי: הלל הן הוא ככר עת! ואזמר: חי! והן פרט כנפיו².

(ד) ולו ב"כ (ולה אילא). (ע"ת צ"ת ויתד וצ"ת ויתד וצ"ת)

דמו בני לוי³ צנלותס, לטוב כקדם לעבודתס, לשפטו ולהיות שוטרים
צעס, וצנל דצר תורה לזכותס. אם יהיה דצר לעס האל, או דיצ
ומדון צין קהלתס, הנה שמואל העמידוהו היום קהל צען לעומתס. הקים

דוקעס נוי, והא לו עוד רחיה אחת ממה שתלמידו מנחם תזיחם מתוכו סימן המשרתים
האויבים (צ"ל החוצים) בשתלן, הצלתי נמלח סס, וירטני הקורח לבלות כחן השערה
אחת וחס תקוים כ"כ ממקום אחר הכי צו מקוימת, והא לחו הרו צו צעלה ומצוטלה,
והיה ספתרון וחלה שמות המוצא חיוב פעמים אלל תלמידו מנחם ודונס או סירוס וחלה
שמות לרס"ג המוצא מר"י צן צלעס (Lit. des Or. 1846 S. 626) הוה האגרון או
הפתרון שלו, וחינו סירוס לס' שמות כ"ח אגרון של שמות לס"הק ופירושו ונקרה כן
לדעתי לפי שהתחיל צמלות, ואלה שמות לשון הקדש, ולא רס"ג היה החובר אלל
תלמידו מנחם חננס ע"סו השמועה ששמעו מספתרוני רס"ג ז"ל, כי הנה מקודס תלמידו
דונס צעך בכנס חומרים לתלמידו מנחם צו"ל: ולו היה צכס צינה לא שכחתס מה
כתבתם בידכם בפתרון רב סעדיה ז"ל: יש לנו דצרים רבים נוסף צהס וי"ו תפל
צפתרון נוסל כמו וחסר ומשעי וכו', וצתצורת תלמידו מנחם ערך ועבה כן: וכן פתר
רצ סעדיה צפתרון וחלה שמות וענה באון מישראל מלשון עונה וכו', וצעך בסורתם,
וכן הצצירו רצ סעדיה צפטר וחלה שמות אשר פתר צחצירו וחמר לא נקרה בח למען
יבחמנו כ"ח על העניוין, ולא שמואל על שאלתיו כ"ח על ד' וכו', וצעך עשקה,
וכן שמה רצ סעדיה צפתרו אותה וחלה שמות עשקה לי ערצני וחמר כי נחסר מהעניוין
בפשי, עשקה לי נפשי כמו ותחס עלוך וכו' וחני תמיה מדוע הציוו סתרון כל חלה
המלות סהס צפסרים אחרים צתנ"ך דוקח מסתרון רס"ג לפי וחלה שמות והלל מלת בח
יותר רחויה לספטר צס' צרשטיה, אלל נראה העניוין כמו סכתצתי והח' רס"ל ניי יחל
לעיון צהסנות דונס על הרס"ג חולי תקוים השערתי זאת.

ובן נראה חסיר הח' טנס ר' שמואל צן חפני הכהן חצר ספרים נבד הקרחים, ונראה
טנס חסיר הד' טנו מורה חני התולו נבד גדול הדור צס שמואל שיהי מצני לוי
(צות ח') ורוקס צחאס קהל הרצניסיצתלדים (צות צ') חוצר ממנו ב"כ על ר' שמואל
זה, כי כל החכמים האחרים הנודעים לנו סצוצ לזמן זה צסס שמואל קתסם צלתי
מסכימים עס זמנו וקתסם למקומו, כי הנה ר' שמואל הציו הכביד היה צפסטר ולא
צמלרים, וכן ר' שמואל צן לצרחס, ור' שמואל המכונה חצו מנלר (צצ"י ד' י"ח) שיהי
חיו צמלרים חצל צכמו ממה טניס אחרי ר' ישראל, חמס ר' שמואל צ"ח עס היותו ראש
ישיבה צמתח מתחיה חיספר טחא לטס ממלרים, ויוכל ח"כ להיות ממש דצצני צעל העשור
(תולדות רה"ב הערה ח') שמכנהו צסס חכס פחס, לפי שמקורו היה צחמת סס, ומסס
הלך למלרים ונתקבל לראש, ומסס הלחה לסורחי, וגס ממכיכת חסיר הזה להקדומים
(צכ"י מקום חסיר הד' צין הצ' וצין הב') חסר צהרחסון הוה מזכיר חותו צמנו קלת
רכלים לצצר שחליו כיון, ומתלת ח"יום (סיר ד' צית צ') חין טוס עענה. להנחה זו מסני
סד' שמואל נפטר כמו עדות של הרצ"ר ז"ל ד' טניס קודס סחורת' דה"ג צנת פסל"ד,
ססרי חון ממה סיוכל להיות שחצר ר' ישראל חלה חסירים עוד צימו חרפו הנה המלה
הזו חין נחון להצינה דוקח כמשמעה, אלל על זמנו צללל. — ² כלומר חתיו עריות
החסירות לפי דעתו — ³ כוונתו על ר' שמואל צ"ח הכהן (עיון לעול הערה ג') —

הוא ר' ישראל שעליו העיד ר' שמואל הכ"ל (ע' הערות הע' ה') שדבריו יותר ראויים להסמך עליהן מאותן של כל הקודמים לו, הוא ר' ישראל אשר מתחלת התבלות תורת הקדאים ועד זמנו כמעט שש מאות שנה היתה נהוגת דעת המרכזים (ככל טענותם של ר"י הרואה ור' ישועה צ"י נגדה) עד שזה הוא ואחריו תלמידו ר' יפת צ"ל וצטולה (אדרת ד' ל"ב ע"ג*) הוא ר' ישראל הנלחם נגד הסגותיו של אלריים אבו אלפאצל (שנדבר עליו בסמוך) על תקלת דבריהם של צ' החכמים ר"י ור' ישועה הכ"ל, עם היותו נמשך אחדיהם ברוב דיעותיהם, הוא ר' ישראל המערבי שחזר צעיר קהלא הלכות שחיטה וכדפסו ביחד עם הד"מ (ווינן 1836), ונדפסו שם צדק שנתחזרו בשנת ה"א וס"ו, ויובל להיות שם עניין שחיטה המונח צדשימה אלל הח' גייגער (Wis. Zeitsch. III.) לר' ישראל המערבי הוא ג"ב ממנו דק הוא ארוך יותר וזה שדפוס הוא הקלר, הוא ר' ישראל שחזר ב"ב סדר עניין העבור (כ"י אללי) שנתחזר כפי העולה מדבריו שם צפנים בשנת ה"א ופ"ר לניירה, וזה החזור מעיד שצעל הבלינות הנזכר בהזכירו את ר' ישראל המערבי כיון אליו, מכל הכ"ל ילא לנו שחי זה ר' ישראל האחרון היין או המערבי צחלי השני של המאה הראשונה לאלף הששי צעיר קהלא צמלרים, וא"כ תו ר' יפת צ"ל תלמידו צערך תחלת המאה השניית של זה האלף זמנו של ר' אהרן האחרון צעל ע"ח לכל הקודם כי צסוף המאה ההוא כצד מוזכר מר' שמואל המערבי צס' המאות שלו, והנה עמה שמוצא צס' המאות לר' יפת ד' אברהם צנו של הדמ"צ"ס ז"ל וספרו אלכפאיה (Isr. An. 1841 S. 39) לא היינו יכולין לדעת יותר דק שיפת לא היה יכול לחיות קודם ד"א תתק"ס כמו שמעיד שם הח' מונק נ"י, ועכשיו נודע לנו זמנו צלמרוס יותר, ומכל הכ"ל ילא לנו ג"כ מד' ישראל המערבי אינו אציו של ר' שמואל המערבי שסם אציו הוא משה (עיין לעיל הערות הע' ה').

מערתה נשאר עלינו עוד לצדד זמנו של אלריים אבו אלפאצל המוזכר בספדי המאות של ר' יפת ושל ר' שמואל הכ"ל, בהיות שהח' מונק נ"י בהזכירו אותו צספרו היקר (Not. sur Aboul W. 9) דרך אגב לא דצד על אודותיו כלום, כי הנה זה הח' הביא אתו ממלרים לפאריז סדור של פאצל (Isr. An. 1841 S. 87.) וצו נוסחי טערות וכתובה ובט לדובמא,

*הנה צעל האדרת שם צרלותו להסתויע מר' ישועה צחוקו על המרכזים, שיוכל כל חסם לחוות דעתו ואשילו נגד הראשונים, מעיר צדק אגב שעת המרכזים היתה נהוגת כמעט שש מאות שנה, מצלי הבצלת תחלת זה הזמן וסופו, אשר כוונתו צנו ספק שההמון היה נהוג ע"פי דעתם חף אחרי נבדוס של הרואה ושל ר' ישועה, אחרי אשר לא עלרו כח לטרם מנהגם היסן הזה, עד שצקושי עוצרה אחר ר' מאות שנה זהו זמנם של ר' ישראל היין ור' יפת צ"ל תלמידו אשר על סיהם התחילו העם לנהוג היתר דצד שנהבו צו חיסור מזמנו של ענן כמעט שש מאות שנה, אמנם ר' שמואל קלעו צו אצרהם צספרו אברת קדוש החדש היין ממנו צטעות טרנה צזה הזמן עד ר"י הרואה צנו ספק נמי שהוא היה הראשון, וכן ר' יהודה סוקו צהקדמתו לטער יהודה, וטעו כי ר"י הרואה תן דבר שמה ואשילו לזמנו של ר' ישועה המוזכר שם אינו מרמז צזה חלה היא הערה צס"ע, שהיה הדבור, עם ציטורו צעיון אלל רוב החכמים, צכ"ל נהוג צמעטה זמן רב אלל ההמין עד שצטל צמנס של ר' ישראל ותלמידו כמו שמעיד ר' שמואל המערבי שחנשי דורו סמכו על דעתו (עיין הערות ל" 148):

וזהם מוזכר תמיד: צעיר אלקהרה הסמיכה לזען מזרים אשר על נהר
 פישון מושבה, ונראה מזה שחי פאצל צמזרים, וההכס הנ"ל מראה שם
 זלדק שחי צין ה"א ע"ט וצין ה"א וק', וגם אני מלאתי מוזכר זה הסדור
 צ' פעמים צס' המלות לר' שמואל המערזי, צמקאלה ה' פ' כ"ד אומר:
 ומן אראד. אלוקוף עלי דלך (רזונו על סדור הגט) פיקף עלי סדור
 אלמלמד פאלל ז"ל, וכן שם פרק מ"ז אומר: ונץ אלכתובה גמיעה מכתוב
 פי סדור אלמלמד פאלל ז"ל, ונמלא מוזכר כתאז ללמלמד פאלל ג"כ צרשימה
 הא' נומר י"ב (עיין הע' י"ב נד 192) והנה מאחר שאלדיוס אזו אלפאלל
 מוזכר ראשון אלל ר' יפת צ"ג, וכמו כן ר' שלמה הנשיא לא מלאתיו אלל
 מחצר קדמון לצעל המצחר (מזכירו פ' אחרי ופ' ראה) נראה לי צדור
 שאלדיוס אזו אלפאלל הנ"ל שהשיב על צ' צעלי החפוש ר' יוסף ודי ישועה
 צמקלת מע"פי שנגרד אחריהם צדוצ צרזיהם אינוו אחר כ"א אזיו של פאלל
 צעל הסדור שעל שמו הוא נקרא אזו אלפאלל, שהרי לא מלינו צין הקד איס
 שום חכס יותר צסס פאלל ואזו אלפאלל מאלה השנים והיו נשיאים צקברא
 ולכן מכונה אזו אלפאלל צכנוו אלדיוס (כלומר הנשיא) והוא ר' שלמה
 הנשיא האחרון מן הג' נשיאים ששם שלמה ונרשמים צכתצ היתש של הנשיא
 ר' ישועה הכולד צשנת ה"א וד' מאות ליזירה צעיר אלקהרה הסמוכה לזאן
 מזרים שעל נהר פישון מושבה*) (עיין ד"מ ד"ה ע"ג) שכן יולא ממש פר
 השנים אס נחשצ מן ר' ישועה הכולד למפרע, ונקח ערך מ' שנה לדור. הוא
 ר' שלמה שנמלאת ממנו שלשלת יחוסו (ע' כספח ר' נד 53) אשר נפלה הכחשה
 צינה וצין אותה של ר' ישועה הכולד הנ"ל, כי נחסרו צה עבדיה אזיו
 ושלמה זקנו, ונכנס תחתיהם צין חסדאי לשלמה הראשון יחזקיהו ע"ט
 ונ"ט, כי צעל חלוק הקד' והרצ' עושה יחזקיהו לאחיו של יאשיהו שהוא צן
 שאל כפי הרשימה אלל הר"מ דף ה' ע"א ע"ט, הוא ר' שלמה הנשיא
 המוזכר צס' כ"ת לר' אהרן האחרון צפ' אחרי מות וצמקמות גם צסס
 הנשיא סתס, כמו שהוא מוזכר ג"כ אלל הכותצים ערצות ר' יפת ור' שמואל
 המערזי צסס אלדיוס אבואלפאצל או אלדיוס סתס, הוא ר' שלמה שחצר
 אברת העריות להר"ר אהרן צעל הדרשות (א"ל כ"צ ע"ג), וצעל האדרת
 אומר דף פ"ה ע"א שר' שלמה הנשיא הזכיר התשעה דרכים ללמוד איסורי
 העריות שאמרס ר' ישועה שהאחר מהם הוא דרך ההצנדה, וא"כ אס
 פאלל צעל הסדור חי צמסך חזי השני של המאה הא' לאלף הששי, חי אזיו
 אזו אלפאלל צערך החזי הראשון ממאה ההיא, וא"כ ר' ישראל הדיון
 שהגין צעד ר' יוסף ור' ישועה נגד הסנותיו של אצואלפאלל עליהם חי
 (כמו שראינו לעיל) צמסך החזי השני של המאה ההיא צזמן אחד עם המלמד
 פאלל צעל הסדור, ושלכן לא מלאנו לא לר' ישראל ולא לפאלל מוזכרים אלל
 צעל המצחר, ור' יפת צ"ג תלמידו של ר' ישראל צתחלת המאה הצ' כנ"ל,
 היה צן דורו של ר' אהרן האחרון, אך כל החשונות האלו הן רק צקרצו
 ולא צלמוס כאשר יצין המתצונן צעלמו.

* וכתצ צעל האדרת ר' כ"ט ע"ג, ואס תהיינה שתי מדינות (ר"ל ערים) קרצות,
 וסחתת תהיה לעס וסחתת למך כמו זען מזרים ואלקהרה אסור ללכת וכו', וזען מזרים

הערה יב

על ד' יהודה זן קריש אס היה קראי או רזני נתחלקו הדעות עד כה , הקראים יחסוהו לזני מקרא צעצור מלאס הדסי זאש"הכ עתארו צתואר משכילי אשר הוא אללו סימן מוצבק למי שהוא חושז אותו קראי והרזנים חושזים שהוא רזני צהיותו מוצא ממחזרים רזנים שלא היו מזכירים אותו לפי דעתם לו ידעוהו מצני מקרא .

והנה צספר רסאלה לר"י זן קריש המולאה לאור ע"י ה' צארבעס וגאלרצערגצפארין צאמת לא מלאתי מה שיורה שהוא קראי, ואדרבה היה כראה עמנו צקלת רגלים לדצר שהיה רזני, חדא עפני שמוכיח צהקדמתו לשוכני פאס על צעלס מנהג קריאת התרבוס הארמי על התורה צצתי הכנסיות וזה יודה על השענו צמאמד התלמוד לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הלצור שמו"ת . ב) הנה הוא מציא סס לדוגמא מלות מתוך ההבדה של פסח ההרובה דק אלל הרזנים . ג) מציא דאיה ג"כ מהלכות גדולות צמלת חמוץ צגדים, מה שב"כ אין מדרכס של קראים . ד) חפשתי אחר המלות שיש צהס הפרש ציאור זין הקראים והרזנים ולא מלאתי כ"א מלה אחת לשושפות, וזאת המלה הוא פותר מלשון המשנה ולא בשושפת, ומתרגס אותה צערזי עצאבה (Stirnbinde) כמו שעושה גם רס"ג צשצעים מלות, ואין מזה סיוע כלל על היותו קראי .

אמנם כל ההשערות אודותיו הס עתה צעלים ומצוטלין אחרי צוא דצדיו של משה הכהני (עיין נספח ששי) המציא דצדיו ר' יהודה זן קריש צקלור מה שקלר הוא כנראה מתוך ספר שלס שהיה מדצר צענייני המלות חצור ד' יהודה, כמו שהוא מסייס סס אחר הקלור צז"הל : והנה קל רנו דצדיו יהודה זן קריש כ"ע וכל מי שירלה להכחיש זה יכחיש המליאות, ומה שלא מלאנו מוזכר חצורו זה צשום קדמון אין להתפלל ע"ז מאחר שהיה עוען צו על התלמוד, כי הנה דאינו שאפילו שאר ספריו המדצדים צדקדוק וצדיועת הלשון נשתכחו וקלתס נאצדו ולא נשארה כ"א הרסאלה

המכרת לעיל, וזה החצור דלוי הרסאלה נראה שהרסי צעל אש"הכ ידעה והכירה שהרי מה שמציא (לד ל"א ע"צ) מציאור יהודה זן קריש צהר חקת

הגשמית מהצורא נמלא צרסאלה זו צשער הצ' אות ח' על ותהלתי אחשם לך דישעו' מ"ח, וכן (לד ל"צ ע"צ) מרמו ב"כ על זה הענין שאין ליקח המליאות כפשוטן אל מה שאמר ד' יהודה צמלת אחשם צאמרו : כמו שציארה יהודה זן קריש משכילי כ"ע וכו'. והנה מה שאמר צעל ע"ח פ' י"ח שר' יהודה האלל הזכיר ציאור השמות המשותפים מצאור יהודה בן קורא לריך א"כ לתקון ול"ל : בן קורש (ע' צפנים). אמנם את ד' יהודה חיוב אינו חושז לקראי שהרי דצד מ"ב ע"צ אחרי הציאו מקודס ספריו דקדוק להקראים שמתארים צתואר משכילי הוא מזכיר את ד' יהודה זן המדקדקים הרזנים צז"הל : וספר הכפל שצאר יהודה חיוב ויונה זן באנח ואזן עזרא ז"ל ושאר צעלי

הוא Fostat וכן תרגס הרז"א, ונקרא ג"כ אלל קת הערזיים מצר אלעתיק ר"צ מצרים היסנה, וקראה מצרים חדסה.

הלשון מדקדק ע"כ, הדביל אותם מן הקראים ומדבר עליהם זכינו הנוכח
 מדקדק, כדרכו לסיים תמיד כן ציחוד לאנשים או לדברים השנואים לו,
 ואנוכי גם צטרם צאה לנגד עיני דברי משה הבהני כבר הייתי חושב צן
 קריש אם לא לקראי בעוד עכ"פ לאיש שיש צו ריח קראית כמו שאני חושב
 כך בכלל על כל זעלי הלשון שהיו סביב לדור זה שלא נמלא מהם רושם
 שהשתדלו גם צמטנה ותלמוד, (ע' לעיל הערה ח' ג' 163) וצן קריש היה
 תמיד השור אללי עוד יותר מפני התעסקותו עם אלדר הדני אשר גם הוא
 כנראה מהלכות שחיטה שלו עם לא קראי גמור היה עכ"פ אדוק היה לאחת
 מן הכתות הרצות שכתבלו צזמן הזה צין סיהודים, או אולי היה היא זעלמו
 ראש כת מיוחדת צפ"ע שצאותו הדור.* אמנם עתה הוא צדור כשמש
 שר' יהודה צן קריש קראי גמור היה לכל דבריו שהיה חולק על התלמיד
 צפומצו כנ"ל. אך מה שיוכל להרום את כל היסוד הזה של דברי משה
 הבהני היות צן קריש קראי הוא כי הנה הוא זעלמו מציא עוד צמקום אחד
 מאמר אחד צדקוק עלת כאשר קאה שהוא מיוחד ליהודה צן קריש והוא
 צאמת לר' יהודה חיוב צאותיות הרפיון צין זעלי עלומי העי"ץ צטרם קואי,
 ויוכל א"כ המערער לעעון מאחר שטעה הבהני כאן להציא דבר צסס צן
 קריש מה שהוא לצן דוד, א"כ טעה גם סס כך לכתוב יהודה צן קריש צמקום

* בפירוש אלדר הדני זעעלי שגנה צפד כך סיכרו של הרצ"ח צאברנו, כי זה לשון
 ר' יונה צטרם שגנה, וענין אחד צהצפת תשגה תמיד ענין עריות
 ועימות כמו שגיון לדוד או מענין התעסקות צהצפת מהצפת זולתה, וכן פירשו
 ר' יהודה בן קריש ואומר ששמע איש הדני חומר: לי שגיה, זענין לי צרך
 ועסק, ומזה הענין וכל טנה צו, והצנוי צדומתם שגיון לדוד, על השגינות (ומעני
 אכר צהצפת ת"ת פי מעני אלערב ואלאלתראד מתל סנין לדוד או פי מעני
 אלאלשתנאל בחבהא ען חבגיראה, והכרא פסרה יהודה צו קריש, ועם אנה
 סמע אלרגל אלראני יקול לי טגויה במעני לי חאנה ושגל ופן הרא אלמעני
 וכל שונה בו ודבר פי חכו (ל"ל בחוהא) טגיון לדוד על טנינות). וצאגרו של
 הרצ"ח: והצ' (וליוו והמוצן הצ' של פעל שגה) ענינו עסק וגם חלה ציון טגו,
 התעסקו, וכל טנה צו כל העוסק צו, ומדרך החלוק (של חות צחות אחד) וכי טיב
 עסק, (ואלב) יתקצו שגל, וגם חלה ציון טגו אשתגלו, וכל טנה צו כל מן ישתגל,
 ומן טריק אלאלבראל וכי טיב שגל, וכן ד' תחום ירושלמי צסירוש לחיכה ד' ח'
 חומר: למד עורס כמו דקה עלמי לנצרי ויש תצרמיס (es klebt) כסי מה טנטמע מן חיש
 עצמי טסוכני המצבר הידוע צהדני ציחום אל טנט דן שהקצק נקרא צפד והענין חדר,
 וחטטר טיהיה סס הדק צפד להיותו דבר טמוצקין צו, וחין זה רחוק. (למד אללתואק
 מתל דקה עלמי לנצרי, וקילתנרא עלי מא סמע פי מא קיל מן רגל עבראני
 מן סכאן אלבר יערף באלרני נסכה אלי טנט דן מן אן אסם אלנרא למד
 ואלמעני ואחר, ורבמא כאן תסמיה אלנרא למד לכונה לואק ילוק בה וליס
 דלך בבעיד). והרצ"ח צאברנו: למד עורס, דק עורס לעמיס וחין לו דמיון צקרה,
 וצמטנה נקרא טדק (הדבר טמוצקין צו) צפירה (למד עורס על עלמס אללתוק גלרהם
 בעצמרם וליס לה נטיר פי אלוקרה, ופי אלמטנה יסמי אלנרי צפירה) +
 והנה מה שהציו הרצ"ח צפירה מן המטנה הע"ס שחין מלה צו נמלחת צה לפי טכן
 דברו ודכס של כל הקראים ליהם המלות הנהרות צלשון צמנס ללשון המטנה (ועיון
 מה סכתותי צמניס).

יהודה בן דוד. ע"ז אשיז שאס גניח כך לא קרוי יותד דק לחשוז על חיוב
 שהוא קראי וזה יהיה יותד מתנגד לא לצד למה שהוא מפורסם שגם הקראים
 עלמם אינם חושבים אותו קראי כס"כ לעיל, אלא גם לכל מה שזא מוזכר
 אלל גדולי דנותינו עד שאפילו הר"ן ז"ל השיב על מה ששאלוהו לפרש מהו
 קול לו קול אליו וזה הלשון: כצד הודיענו הסד הראשון צדקדוק והוא ר'
 יהודה חיוב ז"ל כי אותיות הנשימה ב' והן א"י וכו' ואין ספק א"כ שחיוב
 לא היה קראי אלא דבני, וכיון שהוא כך אין לנו לומר אלא שצדקדוק מלת
 קרא טעה הסופר לכתוב בן קרש תחת בן דוד, וצאה לו זאת הטעות אחרי
 הזכירו מקודם ב"כ בן קרש, אשר גם צדאי לא טעה ענ"פ להמחזר עלמו
 לכתוב בן קרש ת' בן דוד שהרי הוא מחדז מלת קורש עם מלות יורש
 ומפרש, וכאן צדקדוק מלת קרא צדאי כיון לחיוב שהרי חוץ ממה שנמלא
 כן צספר הנוט שלוי הנה הכהני אמר מיד אח"כ: ואחריו הקשה תלמידו
 ד' יונה וכו' והוא היה תלמידו של חיוב ולא של בן קרש, או איפשר ב"כ
 וזהו היותד קרוב שהכהני צעלמו עד צ' המחדרים צסס ד' יהודה ועשאים
 אחד ומה צאמת גם' הנוח הוא לבן קרש כנראה מלשונו שהוא מבין על
 ד' יהודה כמבין על קראי נבד דבני, אך אין זה מניק כלום להאמת הכתולת
 צדורה ויוללת מדברי בן קרש המוצאים ממנו שקראי היה ונבד המליאות
 אין להלחם.

הערה יג

שלשה מחדרים מצני מקרא נודעים לי צסס יפת (1) וחיו צזמנים שונים
 כל אחד מאוחר מחזירו צכמו צ' מאות שנה ולפי שהמחדרים
 האקדומים החליפו זה צזה והגדילו המצוכה הקני להעיר פה מה שידוע לי
 מהם ומה שמסופק אני צו על אודותם.

הראשון הוא המלמד הגדול אבו עלי יפת בן עלי הלוי הבצרי, וחותם
 עלמו צדאשי הצתים של סיד אחד צסוף פ' קדושים חסן בן עלי
 תחלתו: חפשו דודפי לך ונתיצות חוקים (Barges Jepheth p. 23) וכן
 כמלא צחזניא ממנו סיד המתחיל: חפשו היטב וכו' צד"ת: חסן בן עלי
 וכן צסוף פירושו לפדשת שופטים סיד המתחיל: חפסתי לחור וכו' צד"ת
 חסן²), ומהפלא שכולם מתחילים צצדש חפשי, והוא נודע צעדצי באבו
 עלי חסן בן עלי אללוי אלבצרי, וצדאש פירושו על יחזקאל הנכתב צצנת,
 אלף ונ"ח להבנה או התע"ח ליולדה נקרא ד' יפת הלוי המלמד הנודע

(1) נמח עוד חכם אחד לקראים צסס יפת והוא כסו מה שהודיעני הח' רח"ס נ"י
 ר' יפת בר אלחסן אלברקמאני שחבר ס' התשובות לרבנים, ואני איני
 יודע לספר על אודותיו יותר רק שצנשימה הצ' (עיון לך 192 צהערה) מוזכר ספר
 תשובה לחצברקמאני, (ועיון 11 No. 443 Geiger Wis. Zeitsch. III.)

(2) הסיר הוא: האסתי לתור צנתיצות חקים, והס ממני למחד רחוקים, ספתי כשמוע
 חזני תלמוד חוקקים ולא יכלתי לפלל נסלחים עמוקים, לפשו עיפה מכל סוקקים
 לכוות מתחזים צצש ומחוקים.

אבו עלי, הנכר אבו אלחאן הבצרי, אשר האחרון מז' הכינויים האלה
המכחישים ז"ל הוא זולתי טעות ול"ל: הנכר אלחאן הצלמי ומזכר ג"כ
זכרונות צסרוד הקראים ד' וויען ח"א דס"ג זכינווי המלמד הגדול ציסר
עס צנו ד' לוי הלוי זכינווי החכם, וכפי מה שהודיעני יודיו רא"פ ני'
מוזכר צס' הזכרונות של קהלות צני מקרא דליעט עס צ' צניו כך: וזכר
על כפס הר' יפת הלוי אצו עלי וצניו המלמד הגדול הר"ר לוי הלוי והר"ר
סעדיה הלוי, וכן צספר הזכרונות של צ"מ דלולקא: ועז"כ הר"ר יפת הלוי
אצו עלי וצניו המלמד הגדיל הר"ר לוי אבוהשים והדצ דצינו סעדיה הלוי.
אמנכ צס' מקראי קרט נוכרו עמס גס צני צניו של יפת צו"הל: הרצ יפת
הלוי המלמד הגדול וצניו הר"ר לוי אצוהסים הלוי והר"ר סעיד הלוי ושלשת
צניו הר"ר ישעיה והר"ר עזריה והר"ר חנניה ע"כ, צחלוק הקד' והרצנים
מזכיר ד' יפת וצנו ד' סעיד וג' צניו ישעיה עזריה וחנניה. אשר על ד'
לוי הלוי דצרכו צנספח יו"ד וצפנים, וצנו השני המכונה זכרונות פעס
סעדיה ופעס סעיד נזכר ג"כ מאחיו ד' לוי צהמקדמא שלו (עיין נספח ה')
צסס עלי סעיד, שעל שמו מכונה ד' יפת אצו עלי, וסעדיה וסעיד אחד, כמו
סקרא הרס"ג ז"ל מד' טוציט העוצד (נספח ו"א) ג"כ צסס סעיד הפיתומי
(ועיין Munk Com. de R. T. 107), והוא המוזכר צאש"כ (ס"ד ע"צ ו"צ
ע"א) צסס סעיד בן יפת הלוי כנ"ל, והוא השלים, כפי מה שכתצ לי רא"פ
ני', אף ס' המלות של אחיו ד' לוי, וגס ד' יפת צעלמו מוזכר צהמקדמא
הנזכרת מצנו צסס סעיד יפת ע"ש, וזהו חדוש מפני שלא נזכר כן צסס
מקום, אלא שצס' אש"כ כעין סיוע לזה צמה שמזכיר (דף ל"ח ע"צ) אבר
עלי יפת ובנו לוי הלוי הנודע שיך בן סעיד וכן צס' יהי מאורות לר'
טוציט העוצד מוזכר צסס סעיד יפת (עיין נספח י"א), אמנכ צס' המלות
לר' יפת צן לעיד אינו מוזכר שס יפת כלל, כ"א כמו שאני חושצ נרמז צסס
סעיד גרידא (עיין להלן דף 190). והנה דאינו מן המקדמא של ר' לוי שמציא זקנו
ד' עלי צד' אלחאן (נספחים דף 64), ועוד שנית זכינווי המלמד (סס ד'
65) ורסצ"י צהמקדמא שלו (סס דף 62) מציא ד' אצו עלי סעדיה הלוי
המלמד, ופה דאינו ג"כ שיפת המכונה אלחאן הוא מכונה ג"כ סעיד,
וסעדיה וסעיד אחד, א"כ נראה השערת יודיו רא"פ ני' צמכתצו אלי נכונה
סעעדיה זה של הרסצ"י הוא זקנו של יפת הלוי, ואולי הוא סעדיה הנשיא שר'
משב צציוו צהקדמתו לס' עדיות שלו עושהו לרצו של ד' יוסף הרואה,
והוא מציא צס' מחכימת פתי שלו מלמדו זכינווי אדוני המלמד ז"ל סתס,
צלי הזכיר שמו, ואולי כיון צו לסעדיה זה.

אודרות זמן חייו פלפלתי צנספחיו"ד, אשר כפי העולה שס נראה שהארין
ימיס מאד דכיינו עסציו לסנת תרע"ה עד תש"ע צקירוצו, וספר
ענין תפלה הנחתי שס צספך אס הוא צאמת ממנו כמו שהוא מיוחס לו או
לצנו ד' לוי הלוי, וספרדשו על דניאל כתצ אחרי ד"א תשמ"ח עיין כל זה
שס, ונשאד עלי כאן רק להיעי מצוכתי צזמן צצור פירושו על התורה, כי
לפי מה שנראה מפירושו ע"פ החודש הזה לכס חצרהו צמחזור דמ"ע דהיינו
צין ד"א תשי"צ לתשל"א (Munk Com. de R. Th. p. 104) וכפי מה שכתצ
לי הח' רא"פ ני' השלימו צסנת ד"א תשכ"ו, אע"פי שאיני יודע מניין לו כי
לא הציא דאיה לדצרו. אמנכ נגד זה עומדים שני עדים, שאחד מהס
מקדים השלמת פירושו לסנת ד"א תרל"ה, והאחר מאחר לא לצד ההשלמה

אלא אפילו כתיבת פירושו לפ' אמור עד סביו לשנת ד"א תר"ס, כי הנה
 מלך אחד זעלה אחד יסן מכ"י שהיה מכול פירוש זלשון עדזי על התורה
 אני קורא אלה הדברים שאני מעתיקו לעברי: אחזיר להשלמת דברי דברו
 יפת הגדול נעתק מפירושו לפרשת וזאת הצרכה מתוך העתקת המעתיק
 והוסס תאריכה זשנת ארמ"ו והוא שנת סיום כתיבת הכותבי אמר המפרש
 המכר זלה"ה וז"ל: שהשם ית' לוח נביאנו משה ע"ה לכתוב זאת התורה
 כאמרו תורה לוח לנוכו* (ואנכי מלאתי באמת כל המוצא בו בפירוש ד' יפת
 ע"הת, אשר מלאך נראה שהכותב השלים פירושו על התורה זשנת ארמ"ו
 שהוא לשטרות זלי ספק שהוא ד"א תרל"ה לזיורה. ולעומת זה מלאנו לד' יפת
 מציא בפירושו לפרשת אמור מאמר שלם לרצ האזי גאון ז"ל זענין מלות
 הקדוש ע"פי החשזון מתוך ספר אחד שחבר נגד הקדאים (עיין הערה ו')
 ורה"ג ז"ל נולד ד"א תשכ"ט ואס נניחנו כותב ספרו זה זשנת תשנ"ד בהיותו
 עכ"פ זן כ"ה שנה, וא"כ ר' יפת המציא אותו כותב פירושו לפרשת אמור אחד
 תשנ"ד ומי יודע מתי השלימו עוד, ולדיך הדבר א"כ לעיון, ואני לע"ע איני
 יודע לתווך כזה יותר מלומר שאיפשר שתאריך ארמ"ו הוא טעות ול"ל ארע"ו
 והמאמר המוצא מד' יפת מתוך חזרו של רה"ג אולי כיון זו לר"הג אחד
 דר מר דר דוד שהיה דיון זצאגלדלד שנים רבות קודם לבאונותו של דר עמרם
 כפי המוצא מתוך כ"י של ר' ילחק זן יהודה גיאיות מהח' דירזערג (עיין
 Geiger Zeitsch. V. 398) וחמדה גנותה דף י"ז ע"ג) מה שקשה עלי לחשוב
 לפי שמכנה אותו דיש מתיבתא, או אולי נולד רה"ג קודם ד"א תשכ"ט, ואני
 המוטל עלי עשיתי להעריך המזכה לפני החוקרים.

ספריו שחבר חוץ מענין תפלה המיוחס לו הם:

א) ספר המצות שמזכיר בפירושו לשמואל א' כ' כ"ז ודניאל יו"ד ג' זז"הל:
 וכבר הדחזנו התשובה עליו (על הרס"ג) זכספדינו, מהס זצראשית ומהס
 זזאת הצרכה זכספר המלות (וקד אוסענא אלתר עליה פי כתבנא מנחא
 פי זצראשית ומנחא פי זזאת הצרכה ופי ספר המלות) וכפי הנראה היה כותב
 זל"הק:

ב) פירושים כמעט על כל ספרי תנ"ך זלשון עדזי, אשר מפירושו הארוך
 מאד על התורה המכיל זכמו עשרים כרכים עזים היו ע"ו מהס לנגד
 עיני והולאתי לי מהס קילורי, והעתקה העזרית מזה הפירוש הנמלאת זליידען
 (עיין נספח ז' הערה א'), נתזרר לי עתה ע"י הקאט' של הח' שטיינשניידער
 שהשגתיו כעת שאינו לד' יפת אלל לד' ישועה ז"י והוא זעלמו אותו שתארכוהו
 זנספח הכ"ל, וכן עשיתי זשזילי קילוריס מתוך פירושו על שמואל ומלכים וישעי'
 ויחזקאלומשלי ותלים ודניאל שכל אחד מהס מכיל כדלזו ז' כרכים עזים וכולם
 שייכים לזית עקד ז"מ זאזיזפטוריא ופירושו על שאר ספרי תנ"ך מוזכרו זכתובס,
 פירושו על ירושע מרומז. זפירושו לשמות ד' כ"ה זאמרו: ואשר פתר אותו
 (מלת צר) זנקספדיס (מקדאן) מן אמרו חרזות לוריס הוא לחוק ג"כ כמו

* ארבע אלי התמים קול דברו יפת הגדול מנקול מן שרחח פי מרסת חזית
 הצרכה מן נסכה אלנאסך מורכה פי סנה ארמ"ו וחי סנה פ"אז כתאבת
 אלכאבת, קאל אלמכור זני לחיי הע"ה ודהא נצה אן רב אלעאלמין ית"ש
 אמר נבינא משז ע"ה בכתבה הדה אלשריעה בקו' תויה ליה וכו'.

שפתרנוהו במקומו והראינו שהם סכינים חדים וכו', וצפידושו לדניאל י"ג
ז' מציא פידושו לאיוז צו"הל: וכזר צאדנו זה וכו' צס' יחזקאל צצאור דחצ
ודצדנו ג"כ קלת מזה (טרפא) צפידוש איוז, ושס סימן יו"ד: וכזר פירשנו זה
צפידוש שיר השירים, וצכלל הוא אומר שס (י"ג א') ולא יושלס שזכיר מה
שיהיה צזה הזמן עד תכליתו לפי שלריך זה לספר מיוחד ולפי שאנחנו כבר
זכרנו בכל ספר מפירושי המקרא אשר פרשנוהו מה שיצול המקור.

(ולאנא קד דכדנא פי' כל ספר מן תפאסיר אלמקרא אלדי פסרגאה מא
אחתמלה אלמוצע) אשר מזה נשמע פירוש כל הספרים .

ג) ספר התשובה על הרס"ג צחיוו (עיין לעיל נספ' לד' 20 הערה ו').

ד) ספר התשובה על ר' יעקב צן שמואל תלמידו של הרס"ג (עיין נספח ג').

ה) ספר שפה ברורה (עיין נספחים 47 65) .

ומצאתי מיוחס לו כתב אלדר אלמנטוס וכו' צלשון עדצו אלל הח' גייגער
(Zeitsch. III. S. 444) צרשימה סימן י"ז, איני יודע מי היה

המודיע הצודה, כי הנה זה הכ"י היה צידי והעתקתי לי משם הלכות ליגית
למחבר צלתי נודע מצני מקרא, ומחבר כתאז אלדר צשמו אינו מוזכר שס
כלל אמנס מן הענין נראה שהוא לאחד העדציים והוא מיוסד על משלי
חכמים כעין מחבר הפנינים צעשרה פדקים, הפדק הא' כולל משלים צעלי
מאמר אחד, והצ' צעלי צ' מאמדים וכן הלאה הולך ומוסיף עד שהעשירי
כולל משלים המחוצדים מעשרה מאמדים שזכים דומים צענינס, ושאלתי את
פי הח' מונק כ"י אם יודע לו ספר צזה השס ומזה המין והשיצ לי שנמלאים
כמה ספרים לעדציים צסס זה .

אמנם על השאלה לחיזה יפת כיון הראצ"ע צהציאו דצרוו צפידושו אשיצ
שלא תמיד רמז צו לזה הקדמון כ"א לר' יפת אחד שצדצר עליו צסמוך

צהיות שהמוצא צפידושו צשמו מתנגד לפעמים עם מה שהוא צפידוש ר'
יפת, צד"מ צמלת ותהי חבנם (שמות ח' יו"ד) אמר הראצ"ע: ויפת אמר
כי המ"ס סימן המלדים כי אחת בן מן כניס כמו פת מן פתים, אך צפידושו

כן: אומדים שהחלוק צין פנים, לָבָנִים הוא שָבָנִים יחיד, והדציס ממנו
פְּנָמִים אמנס פְּנִים הוא לשון דציס כמו קנים תעשה א"ה, ויחידה פְּנָה ,

וי"א שפנים ופנים שני שמות ואין לבנים דציס, וי"א עוד שהדציס ממנו
פְּנִימִים) ע"כ, וכן צמלת וימש חשך (שס יו"ד כ"א) אמר הראצ"ע: אמר

יפת וימש כמו ימוט והטעם כי ימוט כל חשך שהיה להס ידוע (צדפוס:
וידע) ויצא אחד עז ממנו, אולם ר' יפת אחד העתיקו וימש חשך ויגם פי

אלטלמה כלומר וימש צחשך הוא מפרש דרגומו כך: ואמרו וימש חשך
מלמד שזה החשך לא יפעל צו דצד מאור האצוקות של שעה והנרות ויגשו
צ"א צו כאשר יגש העור שהוא משולל האור, ועם היות וימש צשין אחד

1) קיל אן אלפרק בין כניס וכנס הו אן אלכנס יחיד ואלכניס מנה כניס ואמא
כניס הו לשון דציס מתל קניס תח"ה ויחידה כנא וקיל אן כניס וכנס (צכ"י רבנה)
אסמין וליס לכניס דציס, וקיל איצא אן אל דציס מנה כנימיס .

יעברו זה כמו שש גל גלל צו צו , ומלאנו וְהַמִּיטָנִי חַת הַעַמּוּדִים, וכבר פירשו אחד החכמים עד שיסור זה החשך (מעלמו) מצלי העתרה, ואחר פירש שזה החשך שיתחדש צמלדים יצוא צעת סוד חשך הלילה, וא"כ שָׁס וַיִּמַּעַם

חשך איננו ויהי חשך (ד"ל וא"כ פירוש חשך זה אללו איננו החשך שנתהוה עכשו שנאמר צו ויהי חשך) אמנם הוא חשך הלילה, והפ' הראשון הוא הקרוב אצלי (1) ע"כ, הרי שר' יפת לא לצד פירוש המלה מן הכפולים ולא מן הנ"עו אלא שהרחיק עוד זה הפירוש האחרון שהציוו שש מפדש אחד שהוא הוא המוצא אלל הראש"ע משמו (ועיין נספחים לד ע"3), וכן צמלת בפקד אותם (סס ל' י"3) אומר הראש"ע וטעם צפקד אותם כי אם לא יתנו כפרם צדגע הפקודה אז יצוא הנגף, ויפת אמר אם לא יתנו כפרם צלאת למלחמה ויכופרו יגפפו לפני האויז, וצפירושו של ד' יפת כך : וקודם אותו כפר נפש לפי שהם אם לא יתנהו יחול זהם הנגף (2). מפדשו ממש כהראש"ע, והייתי יכול להוסיף על אלה הדוגמאות עוד אלא שנתכלית הנדלה די צאלה להראות שלא תמיד מרמז הראש"ע על ד' יפת הקדמון הזה כ"א ליפת אחר אשר לדעתי א"א שיהיה אחר מן .

הישני והוא ר' יפת הרופא בן סעיד הנזכר צזכרונות המפס צסדור של הקראים (ח"א ד' ט"ג ע"א'ו ד' וויען) צין ר' ישועה וצין ר' יהודה דסי שזכו זמנו צאמת, אשר כפי מה שכתב הוא צהעקת התורה שלו (3)

4 וקולה וימט חשך ביין אן הוא אלחשך לים יעמל בה שי מן נור אלמשאעל ואלשמע ואלמרן ויגסם אלנאם פיה כמא יגסם אלמעמי אלדי קד עדם אלנור, ואן כאן וימט צטין ואחר ודאך נאיז מתל צס צשט גל גלל צו צו , ולנא והמיטני חת העמודים , וקר עברה בעץ אלעלמא פיורל הוא אלחשך ען גיר שפאעה (צג"י ספעאה) ועברה אכר אן הוא אלחשך אלדי יחדת פי חזן מלרים יקבל ענד זואל אלחשך אלליל, פנעל וימט חשך לים הר ויהי חשך ואנמא [ח]שן אלליל, ואלתפסיר אלואול הר אלדי יקרר מני .

5 רסמאח כפר נפש מן חיות אנחם אן לס יעטרה חל בהם נגף .

6 נמצאת תחת ידי העקת התורה הזאת צקצון אחד כ"י, המכיל כמה ספרי קראים צכ"י ר' שמחה יחזק צעל הסירוש על עץ חיים, גדלה עלה אחד גדול כתוב מצ' עבריו, וחחריו תאמר אחד מוסף מאחרון לו צזמן שזכור חת ספר הוד להרמב"ם , צצסור תקון הקראים המדבר מעניווי קריאת התורה צצצנות וימים טונים צצמ"ק, מכיל שני עלים, ולסי ספרסמתי צצצריענט לשנת 1851 לויט"3 ד7 740 הערה 4 צצצעות דצרים ע"פי מה שהודיע לי ח' אחד לח' ע"י מה שראיתי צצניו, ויתפתי המחמר הזה לצן לעיר והוא לצן סעיד והעתקתי דברים מפרסת צחקותי מתוך סירוש שחצנתיהו לצן לעיר והוא לר' ישועה שזוהלסרב צן חמד (עיין נספח ז') — אשר על כן אני מצעל כהיום כל המוזכר בהערה ס', לצן חוויח צצבחן חוזה דצרים סהס חספרי הפועלת להמצקרים, וכך הוא התחלת : זה הדצב מדצרי מורינו ורצנו הסר הבדול יפת הרופא ע"ה הנודע בבן סעיד תנצ"ס, וזה לשון הרצ המחצר : זה הדצב לחזק ידי עדת צני מקרא ושמרס חיים ונורח וכי החמת והישר עמהס צענין המנהב סהס עליו ועוסיס חותרו כי הוא החמת והישר כי צזמן חורנו משה צן עמרס ע"ה חלף חלפי (sic) שנה למדו חותרו ממנו צ"י וגס כל הדורות הצאים חחריהס כולם זה הוא מנהבס הטוב, וחצר זה הדצב מורינו ורצנו יפת החכם הנ"ל יקיס עליו וכו', אמר זה החכם כי זה המנהב החמתי אשר התנהו צו צני מקרא ול"ר אשר הקימו להס חכמיהס עדות נאמנה על כל מלרים ומלרים

(מוזכרת מצעל אל"ל דק כ"ו ע"ה) חי צננת אלה וע"ה שנים לחודצן הצית שני
 שהוא ד"ל תק"ה, ויוכל להיות שמה שקצלו הקדאים (ע"פי עדותו של
 צעל האדרת צספרו ד"ר ע"צ) מאבותם שד' יפת היה דצו של הראצ"ע היא
 קצלה המיוחסת לצן סעיד זה, לפי שזמן שזיהם עולה יפה דלל כהח'
 מונק כי שחצ לתפוס על זאת הדעת (Jsr. An. 1841 S. 76) מחמת

מן הכתוב, אדוננו משה וכו' קבל מסיני וכו' ומסרה ליבוסע וכו' (כאן העתקות מאיש
 לחיט עד) ליהודה צן שצחי ולשמעון צן שטח וציומיהם נקראו עדת הקדש המתחזקים צתורה
 הקדושה התמימה עדת בני מוק' יור' והיו תופסים מנהג אצותיהם הקדושים ועזרם
 החל והיתה ידם עליונה וחח"כ יהודה ושמעון מסרוה לשמעוי וחצטליון ושמעיה וחצטליון
 מסרוה לשמאי הזקן החסיד ע"ה ושמאי מסרה לבעלי מקרא ישמרה חיוס ונורח
 וחמר להם כי ידשו וחקרו ושאלו ככ' ודרשת וכו' וחקק ידעיה ללכת אחרי האמת
 והישר וחלו הם הנקראים עדת בני מקרא יור' וצראחס צו כהנה הכהן צן לחייעני שעשה
 מימי פרה צנית שני צן אצותר צן ידעיה הכהן ולצית דינו וצו כהנה מסרה לשמעוי צנו
 ושמעוי מסרה לצו יוחנן צנו ויוחנן לצו לדוק צנו ולדוק לצו יחזקאל צנו ויחזקאל לצו
 אחיטוב צנו ואחיטוב לצו יסוע צנו ויסוע לצו נתחל צנו ונתחל לצו היות צנו והיות
 לצו לחייעני צנו וחלייעני לצו לפניה צנו ולפניה לצו שמריה צנו ושמריה לצו צורש צנו
 וצו צוטח למורנו וצנו הנשיח הגדול רבנו ענן הנשיא מ"כ תנ"ל, ונס אדוננו וכו'
 ענן וכו' הסתדל וכו' והערה למות נפשו והוא היה ראש החכמים צחצן צצו ולמד חת
 ישרחל חק ומשפט והיה זה הדבר בימי אבוגפר (צכ"ל חצוגער) אלמנצור בשנת

קל"ו שנים לקרן זעירא ח' מה' תש', (א"ש כן הוא האמת ומעתיקים של קדאים
 אחרים מקדימים אותו צכמו קי"ד טנה), והיה וכו' ראש גלויות כל צית ישרחל וחסיו
 לצית הלל הצה תסורות ושזו אחריו מהם הצה והקצצו חליו חגשים הצה וכו' ועלתה
 ידעיה על כל סחכמים אשר הלכו אחרי התשצ"ס והיו נצזים וספלים ועלו (ל"ל עב) סחכמים
 של צנים צחלו הימים, וזה הצד אחרו אותו חכמיהם בספר אלכזורי וחמרו היה לעדת
 צ"מ ט"ט וזכר טרז וכו' וכל הנזכר צזה הוא כדי להחזיק עדת בני מקרא כי ישאלו אחד
 מצני משנה על המנהג שלנו מאחד ממנו וכו' ולא יש לכס דצר ולא צידכס רחיה וכו'
 ואם יחמרו צעד צית שמאי וכו' זה המנהג אשר נחננו עושים אותו חינו מנהג ישרחל לא
 יעלה מהס כי התורה וכו' הוא תמיד לנו וכו' ולא יוכלו לטעון על סחכמים שלנו צצצור
 כיכל דציהם וכו' ודרשו וחקרו וכו' וחיו הפסס ציניהם וכו' וצצצור זה שעשו התועים
 חקן גלותו וקנו עד היום הזה מעת שנפרדו תי"ג שנה ומחרבן בית שני עד
 היום הזה אלה וע"ה שנה ומעת שנפרדו עדת בני מקרא מבני משנה היה
 להורבן בית שני שש מאות ששים רב' שנה, (א"ש יש צון תארוכים חלה לתחריק
 התחלת דת בני מקרא הנזכר לעיל חלוק צכמו ס"צ שנים וחגי יודע חלוק לכרון אותם)
 עד יסקיף וירח ד' וכו' ויקצן סזורנו וכו' חמן, (א"ש כאן הוא סיוס של הסעתקה
 ואח"כ מוסיף כן מאחרת), אמר החכם שחצר המסנה הוא ר' יהודה צן ר' שמעון צן
 ר' סלה (sic) כי הוא קצן כל ססמועות וכו' זה הצד היה צננת חמס מאות וסלטים
 לסטרות הוא סנת מאס וחמטים לחודצן צית שני, וחמר זה החכם לא עשה חלו העניינים
 עד שראה שהתלמידים מתרועעים וכו' חצר חצור אחד להיות ליד כולם וכו' וסצצור ו"ד
 ספרים והס מדע אצה וכו' ועל כן נשאל מאלהנו יקיס עליהם מאמר וכו' חמן, א"ש
 כאן מתחיל תקון הקראים שחעתיק ממנו ראשו וסיס והוא המוזכר מצעל ח"ל (דק"ש ח"ה
 ע"ה) צס סדר קריאת התורה ומיחס אותו לחכם קדמין מתלמידיו ר' ענן, (ועיין
 (Trigl. Dial. 127): סתקנו מלמדנו ומשכילנו סמחויס עינינו צתחלה המחור
 הגדול מורנו וצנו ענן הנשיא ראש הכולה אשר סתח דרך התורה והאיר
 עינים עורות וצנים ססיו מעון ומעצירה, והציבנו דרך יסרה יר"ה ויקיס עמ"ס
 וסמטכילים וכו', וחמר ואחריו סעמדו תלמידיו ר' אחא ור' מיחא ור' בינדר
 ושאר הנשיא בן אדונינו ענן הנשיא והסמכילים גדולים עמהם חלמים וצצנות
 והתקינו המנהג הזה להיות לכל חליות העולם לקהלות ישראל הולכים כמנהג ר'
 גנאי ברוך ראש בית דינו של עזרא הכהן הגדול הסופר כי מתחלטים חכמים
 צקריאת התורה מהס חומרים היו מתחילים התורה צניסן כי הוא ראש לחדסי הטנה

חלוף זמנם של ר' יפת והראש"ע צחצחו שהכונה צוה היא לר' יפת הקדמון
כמו שחשז גם טריבלאנד (Diatribes p. 151) ואינו כן אלא כוונתם הוא לזן
סעיד שחי צומנו של הראש"ע ז"ל, ולכן, אומר אני שקבלתם זו אינה
צדויה מכל וכל להיות שעכ"פ הראש"ע חי צומנו ומציאו צספרו כאשר נראה
להלן אצל איך דעתי שהיה רצו ממט, אלא כך מנהגם של הקדאים צידעם
שני מחזרים מפורסמים צומן אחד אחד קראי והאחד רבני שהיתה ציניהם
הכירות מה או מו"ע של דברים לעשות את האחד רצו של השני כמו שעשו
את ר' סלמון ציי לרצו של הרס"ג, צלל טוס דאיה ע"ז, והנה כפי מה
שחושז אני כעת הוא המחזר של הפירוש על התורה שממנו נמלאים ציד הח'
רש"פ ני' ס' שמות ויקרא קלוץ ראש ורבנל ציחד עם י"ד דפיס הנשאר
מפירוש על תדי עשר ורסום עליו פירוש ת"ע לחח' המאור הגדול רבינו
יפת הלוי רי"ת הנכר אבו עלי הבצרי והוא המוזכר צדשימה אלל החכס
בייגער (לעיל לך 72 בהערה) וכפי ההשוואות שעשה הח' רש"פ
צין קלת מקומות המוצאות צסס ר' יפת בהראש"ע וצמחזר וצאדרת עם
מה שנמלא צפירוש הזה רוצס משתווים צעניינס וצלסוס כמו הפירושים
על וימש חטף, ותחי הכנס שהצואנו לעיל ואחרים עוד, ומיעוטם צלתי
משתווים, ואין זה מן התימה לפי שהראש"ע כמו כל המהצדים המאחרים
לו הציאו רוצא דרוצא דברי שני יפת אלה צסס ר' יפת סתם אשר פעס
כיוונו צו להקדמון צן עלי ופעס לזה המאחר ממנו צן סעיד, וכצד ר'
אליהו מדולי (סנת הש"לג) צמכתצו ששלח מקוסטנטינא לקהל צני מקרא
צמלרים חשז שהפירושים הנמלאים על התורה צל"הק ומיוחסים לר' יפת
שהס העתקות מפירושו הערצי של צן עלי, כי ז"ל סס: ומחלים אנו את
פניכס שתודיעו לנו אס נמלא אלכס ב"כ מועתק צל"הק מספרי מורינו
ודצינו יפת הלוי המלמד הגדול ס' צראשית וס' צמדצד וס' דברים, כי
השני ספרים הנשארים שהס ס' שמות וס' ויקרא נמלאים אללנו מועתקים
כראוי ללש"הק צלסון לח ומצואר וכו' אשר הח' רש"פ ני' צהודיעו לי צעוצו
מזה העיד עליו שאלה הס הפירושים הנ"ל שהס תחת ידו הנ"ל, אך כאשר
דאינו טעית הוא ציד האחרונים, והנה צעל אל"ד ק"כ ע"א אומר על
ר' יפת צן סעיד צדשימתו המצולצלת ומוטעת מאד צכלל שר' חסדאי הנשיא
מסר לרצינו יפת הרופא צן סעיד ואומר סס צז"הל: ותרו רצינו יפת
שכתצ ס' שלשלת הקצלה והעתקות התורה הזה והוא היה צתשלום שנות
האלף החמישי וצתחלת שנות האלף הששי הזה ע"כ, וחון ממה שהראינו
לעיל מדברי ר' יפת צעלמו שחי צתחלת המאה העשירית לאלף ה"ה לא
צתחלת האלף הששי הנה הוא מוסיף עוד סס (ע"פי סוף דשימת צעל
מעה אלהים אלל ד"מ דף י"א ע"צ שהיא ב"כ מועטת מראשה ועד סופה)

וחיו להס דאיה ווס משנילים אחרים שאומרים צתשרי כי צתשרי היו 'שרחל מתחילים
וצתשרי משלמים וכו' וזה האמת וכו', (א"ש ח"כ הוא מסדר הקריאה צכל הימים
טוצים ר"ה כסור סכות ט"ע ססח, סנת, סציעי עלרת של חנ המלות, חכ הסצעות ווס
הציעי ווס החמישי וח"כ צסוק מסייס כן) וזה המנהג והתקון אינו במנהג של
רבנים אלא זהו מנהג של ראשונים שהם תלמידי הנביאים והם מאנשי
בית דינו של עזרא וגם מנהג ננאי ברוך ראש בית דינו של עזרא הכהן
הסופד ע"ה כך היה המנהג בזמניהם בשבועה אני אומר לך !!! והשם
תעלה יודע, והעוטה נסלחות וכו' יסלח לנו וכו' חמן.

שהוא מסר לר' זועז הנשיא זן שלמה וכו' מה שלא נמלא כלל זנשיא זני
מקרא (זרשימה המוצא אלל ד"מ דף ה' ע"א) צעז זן שלמה כ"א עוצדיה
זן שלמה ע"ט, ואס נאמר שטעה זרזריו וכיון לר' יפת ז"ל הנה הוא חי
זומן מאוחר עוד זומן שקצע לו הוא כאשר נראה להלן .

השלישי הוא הידוע זסס יפת בן צעיר תמורת יפת הרופא בן דוד בן
שמואל בן צגיר (לעיר) שעניינו נבזה וזל"הק צעיר נ"כ זמוזן

זה (תלים קי"ט קמ"א) ולכן נכתב ג"כ זעי"ן, והוא רק סס הכינוי למשפחה,
ור' שמואל המערזי זס' המלות שלו מכנהו פעס זסס ר' יפת הרופא
(כמו זמקאלה' ח' פלל ט' וזבהקדמתו למקאלה' פי אלעדיות) ופעס זכינוי

הערזי שלו אלחכים אלצאפי, כמו זמקאלה' ז' פלל ה' וזמקאלה' ח' פלל
ז' וד"ל הרופא המוצהק (הטורד), ולא אלחכים צפר כמו שהוא זטעות
זכ"י קלוד מס' המלות הנ"ל כפי הודעת הח' מונק כ"י (Jsr. An. 1841
S. 98). הוא היה תלמידו של ר' ישראל הדיין המערזי זן שמואל וחי זסוף
המאה הראשונה וזתחלת המאה השניה לאלף הששי (עיין על חי שניהס
הערה י"א) וצעל המזחר שזחר פירושו זשנת נ"ד לא לזד שלא היה יכול
לדעת את ר' יפת ז"ל אלל אפילו מרזו זה לא ידע כלום ואינו מזיחס
זסס מקום, והאחרון זומן מן הקודמים לו שזזיח הוא ר' שלמה הנשיא
האחרון שהוא אלרייס אבואלפצל שחי מעט זמן קודם לו כזוזאר זעהרה
: י"א ע"ט :

ספריו שזחר הם :

א ספר המצות זלסון ערזי זעטרה מאמדים (תקאלחת) והזיח ממנו הח' מונק
כ"י ממזדים לפארזי המאמר השעיני המרזר זעריות, ואלל הח' דא"פ כ"י
נמלאיס חמשה מאמדים מן מאמר ד' עד ט' זכלל הנכללים זרמ"ה דפסי זרזיעי
זובין גדול, והוא הכ"י המוזחר זרשימה אלל (Geiger Zeitsch. III. S. 443 N. 13)
והד' המאמדים הראשונים והמאמר האחרון חסדים בס אללו, ונמלאת אללו בס
העתקת זה הספר זל"הק שהעתיק ר' שמואל כהן זר' שלמה כהן דמסקי
מערזי לערזי לכזוד משה ללזי סיכאני זשנת התפ"ז לינירה. החכמים
המוזחסים זו הם : א) עגן ב) בנימין רק פ"א ג) ר' דניאל אלקומסי
מזיח מתוך ספר המלות שלו שזחר זל"הק מאמר שלס ממנו שאני נותנו
לפני הקורא הנכזר פה, וז"ל ר' יפת : ור' דניאל הקומסי נ"ע חסר מזה
הכתוב (ואשה אל אחותה וכו') אשת חותנו ואמר שכל זה ידוע מן ההיקש
וכשיעזר שיתנה זהס זאמרו עליה זחייה יעזר ג"כ] שיתנה זאחות
האמיתית, ויה לשון ר' דניאל זן משה הקומסי נ"ע זס' המלות אשר לו
אמר א' : " יחס תהיה לאשתך אחות הנולדת מן אשת חותנך או זת זעל

1) ור' דניאל חלקומסי נ"ע חרם מן הרה אלנץ מרה אלחמו פקאל אן כל דלך
מעלום מן אלקיאס פאן נאז אן יסתחני בהא בקר' עליה זחייה, נאז אן יסתחני
באלאכת אלחקיקיה, ודהח נין קול ר' דניאל זן משה הקומסי נ"ע פי ספר מצות
אלדי לה, קאל ואס תהיס וכו' .

חופתך היא, ולא נולדה לא מן אס אשתך ולא מן אב אשתך אסורה הוא
 עליך צחי אשתך ומותרת עליך אחרי מות אשתך ככתוב עליה צחיה,
 ואסורות שתי אחיות אמתיות צחיים וצמות לא למען נדוד, כי אס למען
 שהוא זאת שאר זאת, וכל שתי נשים שהן זאת שאר זאת אסורות הן לעולם
 זאת על צעל זאת, ככתוב שארה הנה ז"ה, וזה הכתוב ואשה אל אחותה
 שאינה בת אביה ולא בת אמה היא אסירתה למען נדוד, וכאשר הודיענו
 ד' כתבתי ואשר לא ישמע עיגרו בו — ואמר לפני זה (1) (וסאל קבל

דלך): ואשה אל אחותה זאת האחות הכרובה הנה לא היא אחות אשתך
 הכוללת עאל אשתך ולא מאס אשתך כי היא נקדשה אחות אשתך למען כי
 נולדה מאשת אב אשתך מאיש אחר ככתוב ערות בת אשת אביך מולדת
 אביך אחותך היא וגו' ולא אחותך זילודה, כ"א הנולדה מאשת אביה או
 צעל אמה, וזאת תדע כי אחות אשתך אסורה עליך צחיה וצמותה כי
 כאשר אסורים שני אחים על אשה צחיים וצמות כן שתי אחיות אסורות
 לעולם צחיים וצמות, ואם ימות איש הלל אשת המת אסורה על אחיו,
 כן אס תמות אשה, הלל צעלה אסור על אחות האשה המתה וזאת תדע
 כי שתי נשים שהן שאר זאת לזאת אסורות הן לעולם להיות זאת אשת צעל
 זאת להיות שתיהן לאיש אחד צחיהן וצמותן כי זמה ותועבה היא, והדבר
 הזה כתוב צענין אשה וצתה למען כי זאת שאר זאת כ"א שארה הנה ז"ה.
 ע"כ אסורות שתי אחיות צחיים וצמות כי אמר שארה הנה והס שארות
 קרובות זאת לזאת מן קרובות אשה וצתה לירוסה ונחלה ומשפחה, כי אשה
 וצתה זאת משצט ראונו וזאת משצט שמעון ואולם אשה ואחותה משצט
 אחד וממשפחה אחת כולרו וממשפחת אב או ממשפחת אס" — וזהו חקירה
 מחודדת מאד תעיד על מעלת זה המשכיל ועולם כחו, נשאל השם יתעלה
 ישום מחילתו בגן עדן ונהיה אנוהו מכלל חזיריו אמר (2) עכ"ל ד' יפת.
 העתקתי מאמרו מפני שזה המאמר הוא היחיד הידוע לי מן ר' דניאל
 הקוממי שחי בסוף המאה הראשונה להתבלות ענין. אך לא התבלה כמוהו
 בתורה חדשה צ"ע כמו שעשו הקודמים לו כר' צנימין הנהואגלי והדומים.
 אלא נסמך כבר על מי שקדמו והרחיז צו קלת גם עדעתו (3). (ד' אבר

(1) זכור דברי ר' יפת ור"ל שר' דניאל אמר לפני זה וחסה וכו'.

(2) וחורא בחת מנתתם נדא ידל עלי פצילה הדיא אלמטכיל ועטם מקדארה
 נסאל א' תע' ישום מחילתו בגן עדן ונכוון נחן מן גמלה חביריו אמר.

(3) החכם צוניק נ"י על שאלתי מהו הנוצח ממנו צחיהו צספרו (Die Ritus S. 7)
 מהתבלות דניאל הקדמי עם תלמוד החדש, השיבני שמקורו הוא מה שמאל צחת
 מתצונות ד' נטרנחי הנוצח צפרור ד' עמרס, כי ל"י כ"ד חומר סס צ"הל: אלא
 חללו מינין מלעינין ובוזין דברי חכמים, ותלמידי ענין ירקב שמו אבי
 אביו של דניאל אל יהי לו מושך [חסד] שאמר לכל התועים והזונים
 אחריו עזבו דברי משנה ותלמוד ואני אעשה לכם תלמוד משלו (צ"ל
 משלך), ועדיין הן בטעיותן ובעשו אומה לעצמן ותקן תלמוד של רשע ושל
 עול לעצמו וכו', ומעור החכם ה"ל צמכתו חלי סלדעתו מלות חזי חזרו של דניאל
 לריכות סיוצנו רק צדק העברה כלומר סדניאל היה מתלמידי תלמודי ענין צומן ולא סהיה
 מילחי חלניו חסר גם ידי תכון עמו צדבר הזה שאפשר סיוצן כן צהיות צלתי מוזכר מה
 כלום חלל המחזרים ומני מקרה, חלל צמה שחצט סמלת: ס א ת ר ל כל ה ת ר ע י ס מוסנת

יעקוב אלבציר או ב"כ: אלמשהור באלבציר ור"ל: סידוע זאלנציר ,
 ולפעמים מכנהו ב"כ אלשיך כלומר הזקן , — ה אבואלסרי כ"ע ,
 הוא ר' סהל צן מלניח . ו סעיד , ותמיד: ר' סעיד ב"ע , ומציאו
 הרצה פעמים , ומפני הפליאה הגדולה שלא הזיא אפילו פעם אחת
 דבר דשס ר' יפת הלוי ואינו מזכיר כלל שם יפת על פיו , אמרתי הלא
 דבר הוא וחקרתי ומלאתי שכיון דשס סעיד על ר' יפת הלוי (עיינ לעיל
 ג' 182) . ומלללים קלת מהמוצאים דשס סעיד אלל ר' יפת דפירושו
 לדומא זמלמד ח' דק ק"פ אומר : אמר ר' סעיד , כ"ע הממזר הוא מי שלא
 נודע לו אז (קאל ר' סעיד ב"ע אלממזר הו אלדי לא לא יעדף לה אב)
 ור' יפת דפירושו אחרי הזיא דעת מי שאמר שממזר הוא משאר האמות
 הון מן הד' שזכר (עמוון ומואב וכו') הנלתי מתיחסים צתולדותם לאלאע"ה
 אמר : ואמרו קלת שהממזר הוא הנולד צתוך ישראל ולא נודע לו אם הוא
 ילד זכונים אך לא כל ילד זכונים הוא ממזר , ואשר לא נודע צן מי הוא זהו
 הממזר (דכ"י : פאלד יעדף אצן מן הו , ור"ל פאלדי לא יעדף) ומפני שמציאו
 זאחרונה נראה שזכו דעתו ב"כ . — ז) הקדקסאני אלקרסאני ב"ע . —
 ח) ר' ישראל בן דניאל ב"ע (עיינ הערה י"א) . — ט) ר' אבו אלפרג
 אבן אסר ולרוז כותב אותו דרך קינור : פ"פ ור"ל פורקאן אבואלפרג
 ופעמים מכנהו אלשיך , כלומר הזקן , (עיינ הערה י"ד) . — י) אבו
 סעיד , ולרוז דכנוי הכנור רבי וגם דכנוי המלמד , (עיינ דפנים) . —
 יא) חרמב"ם ז"ל זצ"ה : וכבר אמר משה דר עימוון דמזר דעשירי פרק
 כ"א עסקר קדושה , אמר : אשתו של אדם מותרת לו וכו' , ותחת הדעת
 מתנגדת למלמד הכתוב ולדברי החכמים כ"ע כי החכם צן דרכאל וכו' (לאן
 אלחכם אבן ברכאל (sic) ולא בחכאל) (א' . — ב) ר' ישראל

על דניאל חין דעתי כדעתו חלח דבר הוא חללי שסנה על ענן המוזכר לפני זה והוא
 העיקר שחליו נכתוון וזכרוון דניאל זה כחן רק חבג שוטפח דליטחא יצדרי לזיון זמנו של
 ענן ע"דניאל שחי דמנו של הבחון וידוע להשיאל , מדע שבוך כן שסרי הוא מתחיל לרמו
 על המיוון ותלמידיו ענן שסיה הרשון שהתנגד לבעלי הקבלס וחיך ישתוק מספר המלות
 שחבר ענן ויוחיד הדגור על ס' המלות של דניאל , שלא זכר חלח דרך חבג , לקראו תלמוד
 חדש מה שראוי זה הפוחר הרצה יותר לספר שנתגלה קודם לו וראשון לכל החזורים
 מזה המון וגם ר' כסין נח וצנימין שחיו לפניו חזרו מסרים כחלה ומדוע עבר על החזורים
 ותפס דחיצורו של ר' דניאל ועוד שאמרד ועד דיון הן דעעיותן מראש שמדבר מכת
 סנתחדשה דבר קודם לו , לה דמנו , ועוד אמרו ונעשו חומה לעמון וזה לא יחיה רק על
 תלמידיו ענן לא על תלמידיו זולתו שזאו אחריו , וחגי יודעי דניאל זה חזר לא פחות ולא
 יתר מן ס' המלות כמו הרצה חכמים מנני מקרא לא הצינותי מפני מה ראוי לספר זה
 הזיון של תלמוד חדש יותר מכל זולתו ולכן שחלתי מה שחלתי , ושחלתי עורנס דמקומה
 עימדת לא זה המס .

י) החכם מורק ב' (Jer. An. 1841 s. 93) מביא צון החכמים שמלח דמחמר
 דעעיות לר' יפת ב"כ חכם אחד דשס אבן בחכאל ואינו חלח אצן דרכאל והוא
 חליהו צן דרכאל דברוי (חיוב נ"צ ח'), וכן טעה דהציאו שס צנימיה חלנטיה וחלחכם חזו
 יעקוב חלניוד וחס שצ' התוראים שניהם מושגים על חזו יעקוב וחיוו כן לפי שלח מלאתי
 דשס מקום את חזו יעקוב מתוחר דתוחר נשיח (חלנייים) כ"ח דתוחר הולמד (חלמעלס)
 דתוחר חלנטיה רמו לר' שלמה הנשיח המכונה חלנו ב"כ דשס חלנייים חזי חלסאל .
 וחזי חיוניודע לחיה מחמר כיוון החכם הנ"ל , ונודע לי רק פעם אחת דמחמר ע' חמר
 שס , וחנחו נלך אחרי מה שאמרד הנשיח וחזו יעקוב חלנציר ב"ע שדרכו דמנו (חלנייה)

הדין שכיון צו לרצו ד' ישראל העערצו שהוא מכנהו תמיד מרי ורבי כמו
 זראש פרק ס"ג מעאמר הסטי אשר יחד הפרק הזה לדברי רצו אמר צו
 שהוא מאמר מיוחד (פי בלאם מפרד) למרי ורצו ישראל הדין כ"ע, (עיין
 הערה י"א) והוא צן שמואל ואינו צן דמיאל הנזכר לעיל סימן ח' . — וחוק
 מזה הוא מזכיר קלת מן הנזכרים ביחד כגון ד' סעיד וענן חיזה פעמים,
 ור' סעיד ור' יעקב אלזנר (ז"ל אזו יעקב) וענן, ואזו סעיד ואזו יעקב
 אלזנר, ואלמעלס אזו אלסרי ור' אזואלפרג אזן אסר ור' אזו סעיד, ואזו
 יעקב אלזנר ופרקאן ור' ישראל הדין וכדומה (ועיין Munk Notice sur
 Aboul-W. S. 9) העירותי זה צכדי להראות שאין ללמוד מסדר של המוצאים
 אלל זה המהצר מן קדימתם ואיחודם צומן כלום.

א שאלות ותשובות צענייני המות. כמלא מספרו זה עוד עלה אחד אלל
 הח' דא"פ כ"י ששלחו לי לשום עיני עליו אשר דוגמא אחת קטנה
 ממנה אעתיק כאן והיא: מה תאמר ידיד צני מקדא ישמרך ליום ונורא
 צשני אנשים שאינם קרובים (זה לזה) נשואי שתי נשים שאינן קרובות,
 ובידש כל (אחד) מהם את אשתו ורולה כל אחד מהם לישא אשת האחד אם
 מותר להם זה או לא? הודכו. המסכים עם הטוב והישר היא למה שהיתה
 הורה אמנם תאמר ע"י איסור צעלה, ולפי שלא היה צין צ' האנשים מה שיחייב
 איסור אחד משניהם על האחד מותרת לכל אחד משניהם אשת חזירו, והשם יודע
 ושלום פ' (אולי הוא ד"ת של פכתב ור"ל וכתב) יפת צן דוד צן שמואל צן לעיד
 1) אשר נראה מזה שצימים האלה התחילה גם צין הקדאים אופן הלימוד
 של הקאזואליסטיק, וכנראה לקח לו ד' שמואל העערצי את ד' יפת זה לדוגמא
 וחצר גם הוא כעבור ס' המלות שהולך צו צדרכיו ומציא צו אותן החכמים
 שמיא הוא חוק מן פאלל צעל הסדור שלא ידע ממנו עוד ד' יפת, וגם
 חצר כעבור פי' על התורה צדך ש"ת (עיין Isr. An. 1841 S. 86)
 ומזכר ב"כ פירוט על התורה צדך ש"ת צרשימה הצ' (ע' בהערה כאן)
 2) ללחכים עצד אלכדים ממשפחה ישנה וידועה צין הקדאים (עיין הערות
 הערה ט')

לפי שלא חמד לפניו כ"ח וכרהו צחות צ' ומלת צשניו כמו רחמים ירוק ירק צשנייה
 (ונחן גרהב אלי מא קאלוח אלנשיח (לא וחלחס) ואבויעקוב אלבציר ב"ע אנהא
 תבצק פי ונהח לאנה לם קאל לפניו בל דברה בחרף אלבא, וקול צשניו מתל
 רחמים ירוק וכי' —

1) מא תקול חב בני מקרא יש' חי' וי' פי רגלין גיר מתקארבין מוונין מרתין
 גיר מתקארבאת ושלק כל מנחם זונתה וראד כל מנחם יתוונ' מראת
 אלאכר [ה]תחל להמא דלך אם לא, אפתונא מאגורון ו"כ ש"כ לנה (מלת
 סאגורון צלתי מוננת לי ולא העתקתיה וכן ה"ת שחתיים) אלמואפק ללצואב
 למא באנת אלצרה אנמא חתיים . . . לתחרים זונתא ולם יבן בין אלרגלין
 מא יונב תחיים אחרמא עלי אלאכר קאו לכל מנהסא זונתא מרה אלאכר
 ואללה אעלם ושלום פ' יפת צן דוד צן שמואל צן צגיר.

2) הח' רח"ס שלח לי ועיניו צ' השימות מספרים וכתבי יד ישנות סהן צודו כתובות
 צלשון ערבי ולפי שראיתי צזכרון קלת מהן תועלת חייה חותן כאן .

3) מתוך הרשימה הראשונה על חיזה עלים והיא משולשת, ח"ה כולל פירושים, ח"ב

הערה יד

החכם בייגער נ' (Zeitsch. f. jüd. Th. V. 297) מעיר זדק סהקורא
 ספרי הקדשים האחרונים ופוגש בהם ש c יוסף הדואה סתם הוא
 נזוך זו לרעת אל לזיה מצ' יוסף כיון זו האומר דהיינו אם לזן אציהם
 אז לזן יעקב, ומי עשניהם הוא המכונה אלקרקסאני, ושם ל' 271 כתב
 שאלקרקסאני חזר ס' המאור ויפת זן עלי חזר ס' הנעימות וזהו זלי
 ספק ע"פי מה שכתב זעל ד"ע ד' י"ד שצ"ז רנ"ח זכר זעל האשכל ס'
 נעימות וכפי מה שנראה לו מהמשך הדברים מחזרו הוא ד' יפת הלו ,

כולל שריס וקדוקים (אלאצולאת דאל קדוקים ח"ב כולל תפלות והקדמות.
 (אלתפלות ואלמקדמאת) וספ' מלות.

א) שרר משלי לסעדיה גאון נ"ע (סירוס על משלי לרס"ג). ב) חומש תורה משרוח
 ערבי לסעדיה גאון מגלד (חומש תורה מפורש ערבי לרס"ג מכורך). ג) שרר

אלתפידות פי תלאת מגלדאת (זיחור העתידות זב' כרכים). ד) שרר דניחל ע"ס

מגלד ואחד ופי אכרה רסאלה מליחה לסמוחל הרוסח נ"ע (סירוס על דניחל כרך
 אחד ונסוסו מחמר יפה לר' שמוחל הרוסח). ה) סירוס עלי אלתורה לר' האוי מגלד

תמאם (מכורך שלם), מחון משמע ששאר זלסון הקדס שלח מכניהו שרר כשאר סירוס .
 ו) ספר חגרון ערבי אצול אלמקרה (שרטי המקרה). ז) ספר קדוק ערבי ללקמחי

נ"ע (חלוי הוא מיעתק מן המכלול העברי ?) ח) ספר אכר חילח קדוק ערבי (ספר
 אחד ב"כ קדוק ערבי). ט) ספר קדוק לשון הקדש . י) ספר יסמא דדקי פי אצול

אל בלאם (ספר נקרה דדקי על שרטי הלשון). יא) ספר שרטיס ללקמחי לשון קדש .
 יב) תרנמה אלפאט. באלערבי נזיחוס ראשוניס ואחרוניס ואלכתוביס גמיע

(תרכוס המלות ערבי על נ"ך כולס). יג) ספר לחזיהו הדיון ויתבעה כתאב ללמלמד
 פאצל ופי אכרה שרה החויני אלגמיע פי מגלד ואחר (ספר לחזיהו הדיון

ואחריו ספר להמלמד פחלל ונסוסו סירוס החויני הכל זכרך אחד). יד) מקדמאת עלי

אלסרסיות מתממאת אלאולאניאת ואלתאניאת (הקדמות על הפרסיות שלמות
 הראשונות והסניות) ונמלח ב"כ עלה אחד חלל הח' רא"ס כתב עזרו : מקדמה

וירח זלק קיס (מלך) מר' ור' משה הרוסח זן מר' ור' משה המלמד נ"ע ח' תנל"ה .

ב) מתוך הרשימה הצ' על עלה אחד קטן, נזכיר רק קצת מהם :

א) שרר חלנתזרות ג' אגוא מגלד (זיחור העתידות ב"ח מכורך) הוא הנזכר ברשימה
 ה"ח נומר ג'. ב) מגמיע א' סעדון, (נ"ל שזיך להקרה מגמיע אלפאט או אצול

סעדון והוא חגרון שרטיס של סעדיה וחיני יודע לחזיהו סעדיה כיון חס לרס"ג, חו לחזי
 דחגון (עיון ח"ב מחמר זקרת דף י"ז). ג) ספר זרחסית ללקקסני ואצול אלדין וחור

דלך אלכתאב ס' זר' ללקקסחני ושרטי הדת והוא זה הספר, נ"ל שר' ס' זרחסית
 וס' שרטיס הדת אחד הס' והוא הוא. ד) כתאב פי מקאלת (נ"ל מקאלאת) לסנת

(ספר מחמירוס לסנת). ה) מסלה וגואב תפסיר אלתורה ללחכים ע' אלכרים
 תנל"ה. ו) ספר תסונה לאלברקמאני. ז) חגרון. ח) אלפאט אלנזוחיס ואלכתוביס

(הוא המוזכר ברשימה ח' נומר י"ג).

וכן המחזר של האונומאסטיקון צסוף ס' ע"ח לך 314 וּלך 321 ע"ט, אצל המעיין שם ימלא מהמשך שהוא לְצַן משוה ואין כאן המקום לצרר זה, אלא להתיר המצובה אדות צ' יוסף הכ"ל, ואומד שטיהם מחכמי הקדמים הקדמונים ואין ציניהם צומן אלא צכמו חמשים שנה.

האחד והוא הקדמון הוא ר' יוסף בן אברהם הכהן והיה סגן נסוד אשרעל כן מכונה מר' יעדצ התלמיני (סנת תשי"ח) אביו יעקב הסומא (נספחים לד 86) ודגלים לדצד ג"כ מסוים ספרו מחכימת פתי: והאלהים יודני וכו' ויאיר עינינו במצותיו וכו' כי הוא מאיר עיני עורים וכו', וצלשון סגן נסוד נקרא ג"כ מצעל האדרת צסס ר' יוסף הפקה (ד' ק"א ע"ג) ואלל מנהס גילני (נספחים לד 51) ור' אהרן האחרון (ע"ח סוף פ' ס"ה ועוד צמקומות) צסס ר' המאור וגם ר' המאור הגדול (סס פ' ס"ד וצכ"ת) וצעל המחזר צפ' ופתחן: ומה נכדד דצד המאור הגדול רבינו יוסף וכו' וע"פי הדוב הוא מודבל צסס ר' יוסף הרואה, ולפיכך הוא מכונה ג"כ צלשון עדני אבו יעקב אלבציר שהוא תרבוס הרואה, וצעל ס' חלוק הקדמים והדצנים (כספחים לד ק"ו) צכ"א: יוסף הרואה בן אברהם הכהן הזקן, וכל מקום שמזכיר צעל ע"ח רבינו יוסף סתם כוונתו אליו אל הפילוסוף ולא לְצַן יעקב הקרקסאני שלא היה אלא תורני ולא אלוהי, ואני מלאתי מה שהוא מציא צסמו צע"ח פ' ע"ג צס' הנעימות שלה, וצעל האדרת מכונה תמיד ר' יוסף הרואה או מציאו ג"כ צססת צסס ר' יוסף צלא כינוי (אך כשהוא מזכיר ר' אצו יעקוב אין כוונתו אליו כ"א לאחד אס לבן בכתי או לבן בהלול ויותר נכון בן בהלול כמו שהוא צצ' כ"י אלל דא"פ נו' וצכ"י של צית עקד הקי"רה צויען) ואת ר' יוסף צן יעקב מזכיר צכינוי הקרקסאני כמו דצף ל' ע"ג: והח' ר' יוסף הרואה אמר וכו' אמנס הח' רבינו ווסף חקרקסאני אמר וכו' וכן תמיד, וכן ר' יפת צן לעיר צס' המלות שלו מחלק צין שניהם כך: את צן אצדהס קודא צכינוי העדני שלו אצו יעקוב אלצגיר ואת צן יעקב צסס ר' אלקקסאני סתם, וא"כ אלצגיר (הרואה) איננו הקרקסאני. הוא חצד ספרו המאור הגדול כפי דצרי ד"מ צסילו צסנת ד"א תר"ן ליורה וכן אומר אליהו צן צרוך ירושלמי צסוף העתקתו של ס' המלחמות לרצצ"י, וכפי ס' קטן אחד הציאוחיו (Lit. des Or. 1851 S. 742 Anm. 7) ד"א תר"ע ליורה, וזה ס' המאור הוא לדעתי ג"כ ספר האורים המוצא מן ר' לוי הלוי (נספחים לד 90) אשר צעל א"ל מוחסו צעעות לר' יוסף אלקקסאני כדרכו לעדצצ הכל, ואפשר שהוא כתאב עיון אלגוראי אלבבלי (כספחים לד ל"ה) שססס שר' יוסף מכונה המאור וגם ספרו מכונה כך כן יתכן מאד שיהיה כינוי שלו אלגהוראי (ע"ד אמרס על ד' מאיר שמאיר עינו חכמים ולמה נקרא שמו כסודאי שמנהיר עיני חכמים וכו') צלשון ארמי כמו שהוא אלבציר צלשון עדני והרואה צעצדי שמזון שלשתם אחד וא"כ כינה גם את ספרו עיון אלגהוראי דלונו דעיונות או הקירות הרואה ואולי הוא ג"כ אחד עם ספרו אלתמיין. אך מה שאני חושב ליותר נכון הוא סס' עיון אלגוראי אל בבלי הוא ספר העיון של ר' חמאי 1) ודעתו של ר' סהל סס הוא שאילו היה ד"י צן שמאל

1) ספר העיון לר' חמאי ראש סמדצניס הוא כפי מה שהשויתי הכדסס ע"י הח' יעלעניק נ"י צבנוי חכמת הקבלה לר' ט' עם הכ"י שנה לידו אחר הוציאו

רואה זה הספר והדברים המצואים בו היה מצין שמד' ולא הדבר שיתפרסם
 ספר זה למען יצודר על ידו חרפת האנשים שגלה לגלותה, והנה השמות
 חמאי ובהוראי צלמי קרובי עניין הם. צספר המאור השיב על הרס"ב בחייו
 והיה חוקר נכבד מאד כפי העדאת צעל המצחר עליו צפ' יתרו שכלה כל ימיו
 צחקירות עניינים אלהיים (ואולי רק אליו כיון הצחר (כחזי ה' צ') כי איני רואה
 זולתו פילוסוף קרלי צומן הקדום ידוע צעולם) וכמו שנראה מספריו הדברים
 והיקרים (עיין להלן צסמוך). ונוכל לומר עליו צלדק שהוא עומד יחידי צין כל
 חכמי הקדאים מתחלת הוסד דתם ועד היום הזה צמה שאסף כל דעות
 הפילוסופים הידועים צומנו וחרץ משפטו צהן לקרצ ולרחק והראה את
 שכלו מסובל (originell) צכל ענייניו, כן צעניינו דת שהוא היה הראשון אשר
 עלד כח להתקומם נבד צעלי הרכוב, ולא נמאל לו הולך צעקצותיו צעניין זה
 עד ערך ק"ץ שנים אחריו צד' ישועה צן יהודה (עיין לעיל הערה יו"ד) ואחריו
 ר' ישראל דיין ואחריו אבו אל פאלל הוא ר' שלמה הנשיא לדעתו ואחריו ר' אהרן
 האחרון ואחריו ר' שמואל המערבי, עם היותם נוטים צקלת צדדיהם זה מזה
 וחולקים זע"ז צמקלת, אבל צכלל כולם תלמידיו הם, ומנגדיו היותר גדולים
 וכצדים שחלקו עליו צזה ונעו אל הרכוב הם ר' סהל זר' יוסף צן יעקב
 הקרקסאני (עיין עליו צסמוך), כן צלימודו ושקודתו צפילוסופיא, והוא
 צזה תמש, מתנגדו של רסצ"י שלוה ככדוכיא על למודה אפילו על למוד
 לשון ערבי (עיין הערות לד' 135) אשר ע"כ איני מאמין לאלהיו צן צרוך
 ידולמי צסוף העתקתו של ס' המלחמות שלו שהיה ר' יוסף מתלמידי
 הרסצ"י ומטעם זה תמש א"א ב"כ שהיה הרס"ב מתלמידיו, כי שניהם יודעי
 לשון ופילוסופים היו משא"כ רסצ"י. וספריו היו המקור שמהם שאבו ר'
 ישועה צ"י ור' עוזיה תלמידו ואחריהם ר' יוסף צן לדיק צספרו עולם קטן
 אע"פי שחולק עליו צרוז דיעותיו ואחריו הרמב"ם ז"ל כי למי זולתו מן
 הקדאים הוא ארמז צפרק ע"א לראשון מספרו מו"כ ע"ש? ואח"כ ר' אהרן
 צספרו יע"ח והשתמש צמילותיו ולפעמים מציא דבריו כמו שהם מצלי
 קרוא שמו עליהם, והכתות המוזכרות אלל הדסי ואלל צעל ע"ח מן
 הפילוסופים ומן דיעותיהם כולן לקוחות הן מחוך ספריו וצפרט מם'
 הנעימות שלו ולרוז צלשנוו תמש כגון דעת אלספסטיאה ואלספטיאה צפרק
 פ"ב וזולתו, וצכלל אומר כי ס' עץ חיים לר"א לא יוצן צתכלית לאיש אשר

ארתו לחור העיקר חסר ממנו ונאחד צברות הימים כמו שהעיר ע"ז החכם הכ"ל צספרו
 המזכר ואין שייך לר' חמאי אלא ההתלה והיא הדק הראשון שס עד והמתמלע צין
 שניהם, ומשם וחולך מה צצדוסם משניה הוא מחותר שצ"י וצניהם הוא מוסף
 ממאחרים, אבל זאת ההתלה עניינה מעיד עליה שהוא קדמונית ולמי שצחו צה
 ספורים מר' ישמעאל אספר מר' עקיבה ומספרו של ר' נחוניא צן הקנה הנקרא ספר
 היכלות שעניינה היה סוד המרכזה ושעור קומה, ע"כ ארמז ר' סהל על ר' חמאי
 שהוליה מדצריהם צצרים ריקים ונצזים אשר חרפת אומרם דלה הם לגלות על ידו כמו
 שאלעריגים על אלה העניינים הנסתרים גם רסצ"י וקרואים אחריו. צראש ספר זה צכ"י
 כתוב צז"הל : זה ספר העיון שצצר רב חמאי ראש המדצרים על עניין הסנימיות, ובלה
 צו עיקר כל מולאת ומחותו על דרך האמיתי כמו שהוא צצחדות (צכ"י. צצחדות) הורה
 צשהלמתו מחאחדים עליונים ותחתונים והוא יסוד כל נעלם ובלויס, ממנו יולאוס כל
 הנאלל מפליות (צכ"י : מפליאה) הצחדות, וצחר רב חמאי כל אלו העניינים ע"ד
 מעשה מרכזה וצצרות יחזקאל, וזה תחלת הספר על הסוד : ותצרך ויתעלה סס
 (צכ"י צסם) הנחור צצצורה וכו' :

לא קדמה לו קריאת ספריו של הרוח וד' ישועה ז"י ור' עוזיא, וכן להיפך
הס' הכל' לרובי ע"ח עוזר מאד להצנת ספריהם של אלו, ומלוא על חכם שהפנאי
מדשהו לעמוס על שכמו הולאת הספרים הכל' וצפדט ס' הנעימות דרך
שהוליא הח' דעליטט כ"י את ס' ע"ח הכל' צדלוי מלאכה מועילה ושירות
בדולה יעשה עי"ז להחכמה בכלל. כן בלשון אשר ילך לו שמות מלאכותיים
לעניינים פילוסופיים כל"הק אשר לא פגשתי אלל שום מחנך צומנו או אחריו
(חוץ מן הנזכרים הנגדרים אחריו), והיה מצין היעצ בלשון עדני ויוני
ודוני שמות מלאכותיים שלא מלא להם שם נאות כל"הק או שהיה משתפק
בהם אם יוצנו כדלוי מניגס בלשון יוני ולפיכך לשונו הדידאקטית קשה
להצין לשתי קצות הא' ששמוס הלשון שלו הוא אותו של הערציים והצ'
תפני שמיח מלות שלמות ערציות ויונית כמו שהן בלי העתקה עד שלשונו
מעורבת מערבי עדני ויוני ומוצנת צקוטי גם לצקיאוס צהן, ואין להוכיח
מזה שספרו מועתק מערבי כי למה יכח המעתיק גם את המלות היוניות
כמו שהן. יהיה משוטט צמדינות רחוקות כמו שהוא כותב צעלמו צס' הנעימות
וז"ל: ואלגסטיאה והס' אגסיס אחרים עתי מספר למען כי לא דליתי מהס' אפילו
אילו פוסטיאה והס' אגסיס אחרים עתי מספר למען כי לא דליתי מהס' אפילו
איש אחד בכל מה שהלכתי ושוטטתי בערים ובמדינות רחוקות וכו'.
ספריו שחנך קלתם דליתים צעיני ועיינתי בהם וקלתם לעדתי מתוך דרניו
שמציאס צעלמו, ובדרך אחד צתמונת קווארט קטן כ"י השייך להח'
ד' אנדהס מלני כ"י אחד מצעלי מקרא המשתדלים כמלאים חוץ מספרים אחרים
ג"כ איזה חזורים מר' יוסף זה והס' צכ"י של יעקב צן מרדכי צעיר מנגוף
צצנות התל"צ והתל"ב ליודיה, והס':

א) ספר הנעימות אשר צעל ע"ח מכנהו ג"כ ס' המחקר, צדלשו כך: ספר
אלמחתי הנקרא ספר הנעימות לח' הר' צ' יוסף הרוח זל"ל צ"כר
אנדהס הכהן זל"ל, וצסופו: נשלס ס' נעימות הנקרא כל"ע מחתי על עקדי
הדין (ר"ל מאסף טרשי הדת) מרדכי הזקן יוסף הכהן צן אנדהס הכהן ידחמהו
עושהו, כולל צק"א דפוס ל"ה (לא ארצעים) שעדים וצסופס ג' פדקיס, ואלו
הן: השער הא' בלורך דרדי הדעת ואשר יסמך צזה, הב' כי האל ית"ס לא יודע
צצידוד ולא מן הקבלה וחיוצ הדליות המוליכה צדיעת הצדל ית', הב' צאשר
תחיוצ הקדמת ידעת אמנת מן השמות על דלית חדוש הבויות, הד' על קיוס
המחדש. הה' על הסיפורים (תוארי השם ית'). הו' על היותו ד' ית"ס
יודע. הז' כי השם ית"ס חיו. היותו ית"ס רוגש למודגסיס. הט' כי הש"ת
מלוא. הי' כי ד' ית"ס קדמון. הי"א כי ד' ית"ס יכול יודע חיו ומלוא, אלה
הד' טדים לכפס. הי"ב צזה אשר הוא מחליף לד' ית' לא ילא מצ' פניס.
הי"ג כי ד' ית"ס לא ידלח לעין. הי"ד כי ד' ית"ס אחד ואין לו שני. הי"ו
כי הש"ת מדנר וכי יתחדש דצודו מלפניו ואשר ישיב צזה. הי"ז כי יש לד'
ית' חפילה. הי"ח כי הש"ת עשיר והוא עקר צלדק וישר. הי"ז צמשפטי
המעשים. הי"ח כי הש"ת לא יעשה הרע. הי"ט על הדליות כי משפט
החמס והכוזב והדומה להם צרוע מהש"ת ומעמו צצזה. הכ' על הדליות
כי הש"ת יכול על עשיית הרע אם שקד הוא אם זולתו מאשר ישו צרוע
סלו אל עלמו. הכ"א על הדליות כי הש"ת לא יצחר הרע ולא ימנע צחוצ
אשר עליו. הכ"ב צתמוד ואשר יצק צו. הכ"ג על הצלת דרדי אלעבדיאי
שיאמר כי הרוח תלא מן האדם ותכנס צצהמה. הכ"ד הקבוריים. הכ"ה

על תשובת דברי עבאד. הכ"ו צמטפטי היכלת. הכ"ז צקיוס היכלת. הכ"ח
 כי היכלת מקדמת ונסתרת. הכ"ט צצריאת צני אדם על שלום הדבור ונזכר
 צזה החלוק אסד צו. הל' כי לא יתכן היכול האחד יכול לשני יוכלים (sic).
 הל"א על כי יתכן מי שהוא ידוע ממנו כי אם יהיה כפרך וידיעתו כי לא
 יאמין לעולם לא ימנע מן יחודו ולא ימנע לווי מן היחוד. הל"ב על יופי
 מלות הכפרך לנאמנות ואשר יכנס צזה מן צאוד הפרדת הסכר מן החסד
 צטעור וצספור וצזולתו. הל"ג צמענה הליאוט והדאיה על חיוצו והפרק
 אסד צינו וצין אלאצלאח ומה פתרון אלאצלאח. הל"ד הדבור באלאצלאח •
 הל"ה ציופי חיוצ הסליחות ואשר ישיגהו מן יופי הנחת המלוה על מה
 שהוא צדעתו, וזכירת שיגש הפחד מן הנחת הדאיה צידיעת מי שהוא טוען
 וקוצלו צעצוד הנציאה — פרק על הדאיה צחיוצ הבמול הדע. פרק צשקול
 המאזנים ואשר ישיגו צזה מן התמדת הבמול והדומה לו. פרק על התשובה
 ומשפטו ואשר ישיג צזה מן הדבור צמספר ימי החיים ואלארזאק ואלאשער
 (ל"ב ואלאשעאר). ע"כ זכרון ענייני השעדים וב' הפרקים צסוף — ספריו
 המוצאים צו הס: א' איזה פעמים ספרו צחה שצנר, ופ"א צז"הל: כי
 ציארנו צספר צחה אלאשתדל באלשהד עלי אלאגיב, שז"ל כך צחה
 אלאסתדלאל באלשהד עלי אלאגיב, וד"ל שלמות המופת מן הידוע עייל הנלתי
 ידוע. ב' ספר תמייה (sic) איזה פעמים אסד אולי ל"ל ס' תמייו כמו
 שהוא פ"א צכ"י של רח"פ כ"י צתחלת הספר. ג' ספר מצצורי, צז"הל וכצד
 צארנו צס' הנקרא מצצורי מלילת וישמן יסודון ויצעט וכו' והוא לפי דעתי
 אחד עם הס' מחכימת פתי וזה מפני צ' טעמים, א) לפי שסס מלאצי ציאוד
 מלילת וישמן יסודון צפרק על חיוצ הליאוט ורוע השיחות, צ) לפי שחלאתי סס
 ב"כ צפרק כי ד' ית"ס הוא עשיר, ועס צשינוי לשון, מה שמציא ד' יוסף צן לדיק
 צספר עולם קטן לד מ"ר צשס אצו יעקצ צספרו המכונה אלמנאורי ע"ש. אע"פי
 שלא מלאתי המוצא ממנו סס ד' מ"ב. ד' ספר המצות (עייין צסמוך). ה'
 מחול אלפעל (sic) צז"הל: זכרנו אותה צספר הנודע במחול אלפעל
 ד"ל צפעולה הדאסוכה (sic) צארנו צו כי הגוף לא יעצר שיהיה צפיהה צעוטה
 וכו', וצמקוס אחר: כאשר ציארנו זה צכתצ אחואל פעאל (sic) ו' ספר
 הקרוי אלאסתעאני (אלאסתעאכה?). אמנע צסוף שער הל"ה שהוא השער
 האחרון צסופו כתצ וז"ל: וספרנו זה ואע"פי שהוא מתכנה מחתי צעקרי
 הדין ועקרי התלייה צצדדי המלוות של תורה ופרט המלות מכלל אלה ולמען
 ידאיתו (ל"ל ידאיתו) שלא נאריך ונלא מן החפץ קלרנו מן הקלת הזכוד
 כאשר ישוצ אל כללו, וכצד עשינו ספר המצות וזברנו צהס מה שהוא פרט
 כל אשר זכרתי הנה כללו, ולא נלא צזה הספר מן דרך ספורי העקדים ומנהגן
 והדבור צאותותיו ע"ה ילטרך אל ספור (ל"ל ספר) מופרד, ואני כצד זכרתי
 מקלת זה צספר הקרוי אלאסתעאני ובזולתו שלי הנודע משיבת נפש
 והזקן יד"א באר זה בספר הקרוי אלאסתעאני ובזולתו, והבמול מסתחק
 (כלומר יאות ונחון) ככל עוונות של דעת ושל משמע, וכצד נודע זה מן
 הפץ לדייתו ע"ה על דרך כלל אצל אשגב (כלומר הרחיצ דבורו) זכרנו
 צאשר ישוצ אל הדצד הכמכר והוא צצרית חורצ וצצרית ערצות מואצ וחזק
 הדצד אם ואס (sic) החזק והבמול וכדצק צאשר צדעת, וכצד צארנו צשאלה
 מופרדה חיוצ הבמול העונות מדרך ושלמנו אותו מה שיגוש (שהוא לרך)
 צזה, ואני חקיץ (אעיד) הנה על דאיה אחרת להיות הקודא צזה הספר

שלא יאמר ויטען מן העקרים עכ"ל, הצאתי זה המאמר כאן לפי שהוא סיוס כל השערים ככ"ל ואחריו מתחילים ב' פרקים אשר רק זהם מוצאים ס' משיצת נפש וס' אורג נחמד, ולכן חשנו המחזרים שגם אלה ז' הספרים הם של צעל הספר ויחסוהו אליו אצל אני לא כן דעתי, אלא שצסוף הל"ה שערים הוא גם סיוס ספרו אלמחתי או הנעימות, ומן מלות והזקן יר"א עד סוף המאמר הם דצרי המעתיק שהוא כפי השעדותי הקרובה לודאי אם ר' ישועה ז"י או ר' טוניה העוזר ההולכים צעקנותיו, ושהר' מלות שלי הנודע משיבת נפש אינן צמקומן לפי שטעה המעתיק להליגן אחר מלת ובזולתו הראשונה תחת שמקומן האמתי אחר מלת וצולתו הב' וגם צכאן חסדים ז' מלות וגם אני, והן דצרי המוסיף, שהוסיף הב' פרקים צסוף, אומר כאן צסוף של הל"ה שערים השייכים לר"י שהוא צאר זה צספרו אלאסתעאני וצולתו (כלומר גם צספרים אחרים) וגם אני צשלי צספר משיצת נפש שצצדתי, וא"כ ז' הספרים מ"כ וא"כ הכ"ל הנזכרים רק צב' פרקים האחרוניט הם אם לר"י ישועה אם הוא המוסיף או לר' טוניה אם הוא המוסיף, ולצי אומר לי שהוא לר' ישועה ומפני שר' טוניה היה תמיד מעתיק ספריו (עיין הערה יו"ד) יחסו האחרונים אותם גם לו מפני שצאולי דאו צסוף הכ"י חתימתו של המעתיק וחשצוהו למחצר, ומה שהציאני לחשוז זה הוא, א' שאם מחצר אחד לכל הספר עד סופו מדוע התחיל צשערים וסיים צפרקים, הב' מפני מה נזכרים אלה ז' הצצורים רק צסוף ולא קודם, הב' הלשון שמצדד איש אחד מן הזקן ר"י צסוף צלשון כספר, אצל אם הב' פרקים מוסיפים ממוסיף שצצרי מתחילים צמלות והזקן יר"א צסוף השערים יצוא הכל על ככון ושייך שפיר שרק צב' פרקים מוזכרים הספרים הכ"ל שהם מיוחסים גם מן האחרונים לר' ישועה איזה פעמים, ככון: כאשר תמלא צס' משיצת נפש וכו' ותמלא זה צס' מ"כ וכו' וכצד צארנו צס' אורג הנחמד, והאחרונים לפי שמלאום צס' הנעימות יחסום צעעות לר' יוסף הרואה ויחסום גם לר"י ויחסום גם לר"ע, ואינן אלא לר"י לדעתי, והראיה היותר גדולה כי הנה צסוף הספר אומר: וכצד הקיץ (כלומר העיר) ע"ז הזקן יר"א צענין הידושות וכו', עוד סס: והטוז אשר אמר הזקן כי הוא אינו חוץ וכו', עוד סס: אמר הזקן יר"א למען כי הוא מאשר לא עצר לנו צו דצור מקודם אצל עצר זה לפי העת (Gelegenheitlich) צלא היות בקדמה צו על מנהגו ברוב מה שאנחנו מתקנים וכותבים וכו' שא"א שיהיו דצרי ר"י הרואה אלא דצרי המוסיף שהעתיק ג"כ את כל הספר וציאר ותקנו צמקומות ומלאותיו ג"כ צתוך הספר מוסיף לפעמים צאר המלות, כמו וכצד ביינא יענה צארנו כי לו לר' ית' דמיון וכו', וכן אחר מלת ס' צחה שזכרנו הוא מוסיף: יענה הוא ס' אשר תקן זקן עדתנו יוסף צן אצרהס יר"ש כי יתכן שכלה צבלוי על מי שאינו בלוי ע"כ וכדומה, ולכן לא מניתי אלה ז' הספרים מש"כ ואו"כ צין ספרי ר"י הרואה, כי כנראה לר' ישועה הם. צראש הספר שיד שקול צר"ת יוסף וזהו:

והוא חיי נפשות החקמות	או לפי כתוב ספר המודות
אשר צופה גליזת געלומות	ועזרה אשאלה מאל קדושי
וייטב לי במז מלבוש רקמות	סליחה ישלחה אלי וחקלה
עדי אכתב לספר הנעימות.	פאר תורה והוד משקה לראשי

ספר המועדים, וזלשטו: אלו מועדים של החכם הרז דזינו יוסף הזקן
הרואה ז"ל צן הר"ר אזרהס הכהן ז"ל, אין מזה הספר רק י"ו
דפים וב' צסוף הס פנויים, צו ח' פרקים.

ספר מחכימת פתי לחכם הרז דזינו יוסף הרואה ז"ל אזרהס כהן ז"ל
מחכמי העקדא ההולכים אחרי הדשים צכתצ אמת, כן הוא דלשטו,
וצסופו כך: נשלים זה הספר הנכבד הנקרא ס' מחכימת פתי להח' האלהי
הרז דזינו יוסף הרואה ז"ל ז"ל צ"כ אזרהס הכהן ז"ל ציוס ו' ד' לחדש אז
שנת התל"צ צעיר ענגופ ע"י מרדכי צן יעקב (ז"ל יעקב צן מרדכי), צו
מ"ד פיס ומדצד צפילוסופיל ואמת אמר צעל אל' שהוא קלוד מן הנעימות
ואני העירותי לעיל דף 196 שהוא הוא המוצא צס' הנעימות צסס מנצורי,
וחוץ מן ההקדמה כלולים צו ל"ג פרקים ואלו הן: פ"א צגצוליס (בדר
השמות), צ' צלורך דצרי הדעת, ג' צחדש הגופות, ד' דלחיה על קיוס חצור
והפרדה, ה' על הרלייה צחדש הדצרים, ו' כי הגוף לא ילא מחצור והפרד.
ז' כי הגוף אס לא יקדים הרצד החדש יחייצ להיות בס חדש כמוהו. ח'
צקיוס המחדש הש"ית. ט' על הספוריס. י' על ד' יתצדך כי הוא יודע.
י"א כי הש"ית הוא חי. י"ב כי הש"י שומע דואה דונש לכל הדצרים המורבגיס.
י"ג כי הש"ית הוא מלואו. י"ד כי הש"ית הוא קדמון. ט"ו על חלקי הספוריס
יתפרד צהס אשר הוא מודצק צזה. י"ו על חיוצ היותו ית"ש אל יודע חי
ותשיצתס אל ספור הנפש. י"ז כי הש"ית יכול לא ציכולת, יודע לא צידעה,
חי לא צחיות. י"ח כי הש"ית לא ידמה הצדואיס. י"ט כי הש"ית לא ידאה
לעין. כ' כי הש"ית אחד ואין לו שני. כ"א על אמתת האחד וכי ד' ית'
אחד האמת לא על עוצד. כ"ב דצצור על כי הוא חדש. כ"ג כי הש"ית
הוא עשיר. כ"ד כי הש"ית חופץ ואשר יתערצ צו (צצדצי ומא יליק בה).
כ"ה כי הש"ית חופץ צחפץ לא צחנייה, והוא חדש יענה החפץ. כ"ו כי
הש"י לא יעשה הדע ולא ימנע צחוצ אשר עליו. כ"ז כי החמס לא יעצור
על הש"ית, וכי לא יעצד מלתת תמור הצהמות והעפיס והדומה להס.
כ"ח על יופי עול המלואה כי דלוי ללוות למי שהוא יודע מן דרכיו כי לא
לעולם לא יאמין אלל הוא כפרן. כ"ט על חיוצ הליאוע' אדוע השחות. ל"א
כי מלות התורה ליאוע. ל"א על חיוצ המלזניס ואשר יסמך ואין יהיה זה.
ל"ב על התצוצה ומשפטה. ל"ג כי יכשר מהש"י שיניחנו על אשר חייצ
דעתנו. והכה נדאה ממקלת דצרים שצאו צתוכו עם ההערה עליהס
צמלות: זו תוספת ביאור שגס זה הספר היה ת"י מוסיק אחד אס ד'
ישועה צ"י או טוציא תלמידו העעתיק, שהוסיף צו צנקומות ציאורים.
צדוק הדין תחלתו: זה הפרק הוא לרוק הדין דין הצורא ית"ש והסדרתו
העול והחמס ועול ועשק וכצו וכל דצד דע, וצו כ"ב דפיס וצעל
אל' מיחסו לר"י הרואה, וממלינתו נדאה גס לי שיתכן להיות כך.
נמצא כלל ספריו י"ג והס: א' ס' המאור או האורים. ב' ס' הנעימות
או אלמחתי. ג' ספר תמייו. ד' ס' מחכימת פתי או מנצורי.
ה' ס' המלות. ו' מחול אלפעל (?). או כתאב אחואל [אלא פעאל (?)]
ז' ספר הקדוי אלמסתעאני (אלמסתעאנה ?) ח' ס' יצחה או צחה
אלמסתדלאל באלשהד עלי אלנאיב. ט' ס' מועדים. י"ד ס' האניצ.
י"א דרשת פתרון שמואל. (יעוין צפניס אלל בן מחויה). י"ב לרוק הדין (?)
י"ג הי"ג שאלות (ע' צפניס אללו) אלל מ"כוא"י איכס אלל לר' ישועה צ"י כנ"ל.

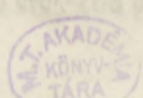
החכמים והכתות המוזגים בספריו הם: בספר הנעימות מזכיר אבו עלי וזנו אלו השלם שמנכוה זקן צעלי החכמה והס חכמים ערבים (נספחים ל' 87) — כאשר כתזנו על אבי גלב יתבאת אידה אללה וכו' (ג"ל יתאבת וד"ל הסס יאמן כחו) אשר מזכרה זו יש ללמוד שהיה עוד נחיים והיה מן הקדמים — כאשר צלרנו צתחלת מלילת עקרי אללכאד (?) — ודת אבן אלראונדי (עיין עליו צפנים) — ואחד מחכמי הדעת הידוע אבן בלאד (?) — וזכרנו זה שנצל דצרי הצצליין אשר יאמרו כי לא נדע אלס מה שנגיש וכו' — האנשים הידועים בלבייא (?) — ואלמאנייה (Manichäer) ואלריצנאיייה (Bardesanäer) ואלמגוס (Magier) ואלנאצרי (Nazaräer) ואלמאיייה (?) ואלמגבריה ואלאשערי ואלאנרמי ועבאד (עיין עץ חיים פ' פ"ו) — שער על הצטלת דצרי אלעבדיאי שיאמר כי הדוח תלס מן האדם ותכנס צנהמה, (עיין Dukes Lit. Mith. S. 21) — שער הצכודים אעלם כי אלה האנשים אינם קהל גדול שלם יתכן עליהם הסקר וכו' וצעל הדעת יקרא שמו בכוד וכו' — כאשר יעשו זה הסס אלסופיסטאיייה ואלסמנייה (?) אנשים יאצרו איז צעולס דצד ואיז העולס דצד אלל הכל כמו חלוס נדמה להס וכו' — ואצאחב אלאצלה אשר יחייצו על הסס כל דצד שיש צו הוטלה ותחון וכו' — וכצד זכר צס' שפוע השופטים הידוע אלמחינו (?) כי הורה תתחלף צמאיה וכו'. — וצס' מועדים מציא את הנשיא דוד בן בועז צו"ל: ולאשר אמר הנשיא דצ"צ כי מלאכת עצירה היא פרט מן מלאכה והרמז כי מעשה אוכל מותר צכל וכו' ואמר כי האומה מתקצלת על זה וכו' — וצס' מחכימת פתי מציא איזה פעמים את ד' צנימין: ונצאר הכחדת כלל הצינונים (ד"ל האמלעים צינו ית' וצין העולס) עם הרמיה על הצטלת דברי האומר בשעור קומה מן הרבנים וזולתם האומר בב' אלהיות ודברי בנימין אלהאונדי (sic) אשר יאמר כי הש"ת ברא המלאך והמלאך ברא את העולם על ידו וכו' — ולכן תמצא בתנאי הדסדקנין מה שלא תמצא אותו על אנשי הלשון וכן לבעלי הצצות מה שאין לבעלי הקריאה, ואנשי תנאי המקרא והסופרים ובעלי המסורות וכו'. ומציא צו גם את מלמדו סתס צו"ל: ואין הוא יכול ציכולת קדמונה כאשר כתב אדוני המלמד ז"ל (עיין לעיל הערה י"ג שכפי ד' תסה צשינו הוא ד' סעדיה הנשיא ואולי הוא זקנו של ד' יפת (נספחים ל' 62) והרורה לעמוד על אלה הכתות יעיין העדות על ס' ע"ח מהסודות ה' (Delitzsch) הנדפס צלפסיא 1841.

ולמען יזויד להקורא גם כן מושג ממלינתו המעודצת אציא פה מספריו איזה מאמרים ומלינות ומלות צקלורה, הדרכים הערביים צמלינה סס לדוגמא: היה יקרא, היה יתחייצו, לא היינו נדע הפרק (לם כנא נעלם אלפרק, לא היינו יודעים בהפרט), ואנחנו צזה מעושדים, או ואנחנו עשירים מענו, או נתעשר צו עמנו עושר, או יתעשר צאמת מן השקר וכדומה הכל תדגוס גנא הערצי הוא והורלתו כחוד הנורך (גנינא עץ). יגוש או ירצה או יחפץ הורלתו (פֶּרְרֶרֶט, יקחצי) צד"מ והיותו יכול ויודע יגוש היותו מלוא. אפיסה = העדרי. אפע = מקרה. צלא פוגה = צלא ספק. וכן לא נפוג = לא נסתפק. הרמיה = העיון, קיוס והכחדה = חיוצ ושלילה. סס מוסבל = סס פרטי, כלום או יש = איז וועזען. מלוא

ואפוס = נמלא ונעדד. חתונה = גוף, שיש לו שורה וגג ועומק = ארך
 ורחב ובזה. עסק או התעסקות = ארגונישער ענטוויקעלונגספראגעס.
 עזרה = אפשרית. וכן נתעצר = יתכן. לא ילא מן = לא בר מן. עלה
 ומעותל לפעמים גם מעולל = סבה ומסוצו (עלה ומעתל). רחשה =
 תנועה. שכינה = מנוחה. מנוענע = מתנועע. השחתה = צטול. וכן
 השחתני = צטלנו. וזהו אמנת סמיע ובציר = שומע ורואה. ספור =
 פדעדיקאט. וזה צלי ספק יש פרק (חלוק) צון בידיעה וההדגשה פלדלך
 (ולפינך) לא יתכן שלא ידגיש בגוף, והוא ילך אחר החדוש יע' אקליתי

שוואנקניופימאן והוא מקלתס אל סכד עולם הצא והוא הנקרא צלשון
 ערזי אלתעריין אלי אלתואב, ואשר יתכן צד' צ' דברים הא' אלנפע
 והוא הוועלה וכו' אלאסתחקאק והוא החיוב עם אשר יהיה צזה מן
 הידאה והוא אלאעתבאר וכו', ולא נכדת (= ולא נגזר, וייר וואללען
 ניכט צעהויפטען) כי צדיאט הפדעושים והכנים וכלל מה שזיק כי הוא
 ליאזט וידאה יעני לטף ואעתבאר אלל יכסד יהיה זה וכו'. דין = דת.
 לדיה = שטרעצוזאמקייט, אלזיכט, לוועק. שיחות נקרא צלשון ערזי
 אסתפסאדא — והנהול הוא אלאצלאח, ילך זה ההלך = יגרי דא אלמגרי,
 הל יפול חפץ אחד מנטיהס אס לא? — והחצור יולד ממנו אשר נקרא
 צל"ע חאליפא והוא צל"י אדמושיס וכו' והפדר הוא צלשון [יון] אפורישיא
 קיבוריגמאן והוא צל"ע אפתראק ומפרקא וכדומה.

והשני והוא המאוחר ממנו צומן הוא ר' יוסף בן יעקב המכונה אלקרקסאני
 ע"ש עיר מולדתו (Kerkissa), כרמייס צצצל, והיה חי לא לצד
 אחר ר' יוסף הדואה כ"א גם אחר תלמידיו כנראה מתוך ס' אש"כ דף
 ז"ח שאמר עליו שס שהוא הלך צדרכי כל המלמדים האלה (שהזכיר מקודם
 והס ר' יוסף הדואה ותלמידיו ישועה צן אצדכס וישועה צן אהרן) וכלל
 תלמידיהס צדאיות נאמנים וכו', הוא היה תורני ולא פילוסוף, וגם צהיפך
 מן ר' יוסף הדואה היה מן המדכנים היותר מחמירים כנראה מהמוצא
 ממנו, וצעל ס' היסד מציא דעתו צרכו צפדק מופרד: צספור אשר זכר
 אותו אלקרקסאני יר"א בפתרון אשר יגוש חרבו וכו' כי לא היה יגזור
 (ר' לוי) באסור הרבה מן הרכובים אשר דרך אליהם המלמד סהל
 ואלקרקסאני יר"א וכו' (נכספחים לד' 66 צהעדה), ומטה הכהני (סס לד'
 67) מזכירו צפידוש צסס יוסף בן יעקב הידוע אלקרקסאני, וצס' העסד
 מוצא ג"כ ר' יעקב צן יוסף הקרקסאני (סס לד' 84) אשר לא נוכל לדעת
 אס הוא אציו או צנו של יוסף שלנו המוצא אללו צסתס ור' הקרקסאני או
 יוסף הקרקסאני (סס לד' 85) צומן שהוא מכנה את צן אצדכס צתואר
 והזקן ר' יוסף בן אברהם יר"א (סס לד' 83) ור' מטיב צגי צספרו משאת
 מטה מציא את דעת ר' יוסף הדואה צענין אס ההולאה מדשות לרשות
 הוא מלאכה או לא צנגוד אל דעת ר' יוסף אלקרקסאני, מספריו לא נודע
 לי זולת ס' בראשית או שרשי הדת (אצול אלדין) עיין לעיל לד' 192 בהערה
 וכמלאים ממנו פיוטים צסדוד הקלאוס ח"ג דף רכ"ב ור"ד דף קס"ד וקע"ב ע"ש.

רשימה משמות החכמים

היוונים נזרותיות עזריים מרתומים על הדפוס של גוף הספרי והליונים נזיפענן הערניים טייכיס להנספחים וההערות

אבו עיסי אסחאק בן יעקוב אלספחני
 י, ט"ז, כ"ה, כ"ו
 אבו עליחסן אלכצרי עיין יפת בן עלי
 אבו עלי יפת (חכם קראי) 66, 87
 אבו עלי מחמד בן עבד אלוהאב
 אלנבאי (חכם ערבי) ק"ט, 87
 אבו עלי סעדיה הלוי עיין סעדיה
 הלוי אבן חסן
 אבו עמר אן התפלוסי י"ח, כ"ו, 84
 אבחיה בן אליעזר עיין אחיה בן
 אליעזר
 אביגדור ל"ו, 62, 186
 אבי גלב 199
 אביהו 126
 אביהו בן אליעזר ס"ט, 126 (bis)
 אביהו חיזא 126
 אבינדב 121
 אבינדב עבאסי 121
 אבן אלאתיר קכו
 אבן אלטראס ר"כ
 אבן אלראונדי (אלראודי) כ"ו,
 כ"ח, 134, 199
 אבן בככאל 190
 אבן בלאד 199
 אבן סויד או אבו סויד כ"ז, 134
 אבן עבד אלעזיז פירוז 169
 אבן עבד אלכאצט קכ"א
 אבן עבד אלנפאר 169
 אברהם 121, 124, 125, 126 (bis)
 137
 אברהם אבן דאוד הכהן ע"א
 אברהם בן אליהו בן ירדיה הכהן
 אלכאקי 169
 14

אבאמר בן רבנא עקבה 53
 אלטייב אלנבלי קס"ט, 37
 אבו אלפרג אהרן (הרוך) ה', ל"ג,
 ק"ט, ק"י, קע"ו, 62, 144
 אבו אלפרג פורקאן אבן אסד עיין
 ישועה בן יהודה
 אבו אלפאצל רל"ב, 80, 144,
 177, 188
 אבו האשם עיין לוי הלוי בן יפת
 אבו האשם עבד אלסלח (חכם
 ערבי) ק"ט, 87
 אבו יוסף הזקן 64
 אבו יעקוב 73, 74, 75
 אבו יעקוב אלכציר עיין יוסף הרואח
 אבו יעקב הסומא עיין יוסף הרואח
 אבו יעקב יוסף בן בכתיי הבבלי
 עיין יוסף בן בכתיי
 אבו יעקב יצחק בן נחלול (בחלול)
 קס"ז, 86, 106, 193
 אבו מנצור בן אבו אלפרג בן
 אלהיתי 64
 אבו נסי כ"ה, 62, 106
 אבו סהל (מצליח) המלמד הכהן 87
 אבו סלימאן דוד בן חסין עיין דוד
 בן חסין
 אבו סלימאן דאוד בן אברהם אלפאסי
 עיין דוד בן אברהם
 אבו סעיד ק"ט, קס"ט, 64, 144
 אבו סעיד אללוי בן אלחסן אלכצרי
 עיין לוי בן יפת הלוי
 אבו סעיד בן עזריקם אלהיתי ק"כ
 אבו סרי או אבו אלסרי עיין סהל
 בן מצליח

- אברהם בן אליהו פירו ע"א, 125
 אברהם בן יוסף הרואה 168, 167
 אברהם בן יצחק בן יהודה בן שמואל שלום 106
 אברהם בן יצחק הביצרי כ"ה 152
 אברהם בן מרדכי כהן 126
 אברהם בן משה בן דניאל פירו 143, 131
 אברהם בן עזרא (רא"ב) נ"ה, ס"ט, ק"פ קצ"ח, רכ"א, רכ"ב, רכ"ג, רכ"ד, 76, 77, 90, 126, 135, 136, 184, 185, 187, 186
 אברהם בן עמרם הכהן 169
 אברהם בר יצחק (החזן) 126
 אברהם הקטן 138
 אברהם הרופא מ"ט, 125
 אברהם מבורך 138
 אברהם מלמד 121
 אברהם עזרא 126, 121
 אברהם רופא (דועי) 115
 אברהם רופא בן משה פירו 168, 125
 אברהם ספרדי 137
 אברם 121
 אברמיאון 126
 אדונים בירבי מסימו הלוי ס"ח, ס"ה, 138
 אהרן 124
 אהרן בן אליהו (האחרון) קס"ח, רל"ד, 144, 148, 178
 אהרן בן ישועה 106
 אהרן בן ישועה בן אלמני 122
 אהרן בן עזרא בן משה (כאתב אלערב) ע"א, 131
 אהרן הרופא בן יוסף (הראשון) רל"ג
 אחא (אח) ל"ה, מ"ג, 62, 186
 אחיה בן אליעזר 126 (bis)
 אלדד הדני ק"ח
 אלחיים אלצאפי עיין יפת בן צעיר
 אליה 126, 121
- אליה בן שלמה פירו 115, 125
 אליהו בבצה פירו 115, 125
 אליהו בן אברהם בן יהודה תשבי י"ט, 97
 אליהו הדיין 192
 אליהו הנשיא 64
 אליהו הקראי 125, 115
 אליהו (בר ברוך) ירושלמי 25
 אליו 43, 135, 193
 אליהו מרולי 186
 אליעזר 124
 אליעזר בן הורקנוס ו' אליעזר בן פרוח ו'
 אליעזר ברבי יהושע 126
 אליעזר הגדול 16
 אלישע המלמד כ"ד, 106
 אליקים 124, 121
 אלנוראי אלבבלי 35, 193
 אלמדחל 121
 אלסעיד הפיתומי עיין סעדיה נאמן
 אלעזר 121
 אלעזר בן אברהם הכהן אלכאון 169
 אלעזר בן יעקב 121
 אלעזר בן עזריה 121
 אלעזר בן פדת ו'
 אלעזר הבבלי 121
 אלעזר הכהן 121
 אלעזר קליר 158
 אלקרקסאני (או הקרקסאני) עיין יוסף בן יעקב
 אסחק אבן מוסי ש"ץ אבן עבד אלנפאר ק"כ
 אפרים כ"ד
 אפרים בן צבי 161
 אריוך 153
 בעזו בן דוד הנשיא 106
 בעזו בן יהושפט 53, 106
 בינה 121
 בכתאן מ"ג, 85
 בן אפרים כ"ד
 בן אשר ל"ב, ק"ל, 99, 102
 בן זוטא מ"ג
 בן ירוחם עיין סלמן בן ירוחם

דויד בן סעדאל בן יוסף 64	בן נפתלי ל"ב, ק"ל 99, 102
דויד הכהן בן בכש 138	בן משיח הקרא עיין חסין בן משיח הקרא
דונש בן לברט ד', ט', נ"ז, ס"ה, 164, 162, 157	בן סאקויה כ"ד, מ"ג
דיין בני מקרא 121	בן ציקטלה עיין יצחק בן נקטלה
דניאל 121	בן קפרון 165, 164, 160, 159
דניאל בן משה הקומסי מ"ה, רט"ז, 189, 188, 106, 85	בן תראס 172, 170, 169, 94
דניאל הרופא קכ"א, 167	בנימין בן משה עיין בנימין הנהאונידי
דניאל הקומסי עיין דניאל בן משה הקומסי	בנימין הנהאונידי י"א, י"ד, כ', כ"ב, כ"ג, מ"ד, 1, 18, 72
דניאל רופא בן משה פירח 130, 131	199, 88, 171, 109, 106, 95
האי גאון ד' 89, 94, 148, 149, 182, 156, 152, 151, 150, 192	בסתני בן חנינא 53
האי גאון בר דוד הדיין 183	בעל חילוק הקראים ט"ז, י"ט, כ"א, כ"ה, רכ"ה
הארון אלצפידו 169	בעל טבריה ל"ב
הארון פירח 169	בעל פירוש מלות המקרא רכ"ו
הדסי עיין יהודה בן אליהו הדסי	ברכיה בן חנניה 53
הלוי עיין לוי בן יפת הלוי	גבירול 128, 121
הלל 122	נור ארוה משב 126
הלל בן יוסף 138	גנאי ברוך כ"ד, 186
הלל החזן קרימי 139	דאוד בן משה אלאסכנדרו ע"א
הלל חבר 138	דוד 121
המלמד הלוי 66	דוד אל מקמץ עיין דוד בן מרואן אלמקמץ
הנשיא 97, 96, 95	דוד בן אברהם אלפאסי (הרדב"א)
הספרדי 86, 85	ק"ו, קכ"ב, קכ"ח, קס"ו, ק"ע, קע"א, קע"ב, קע"ג, קע"ד, קע"ה, קע"ו, קפ"ג, קפ"ט, ר"א ר"ו — רט"ז
זכריה 122	דוד בן בועז הנשיא ק"א, רי"ט, 106, 86, 71, 53
זרובבל בן שאלתיאל 53	דוד בן חסין ק"ע, 92, 89, 88, 106
חביב כ"ט	דוד בן מצליח הכהן קס"ט, 106
חבר 122	דוד בן מרואן אלמקמץ הבבלי י"א, כ"ה, קס"ז, 46
חירג 122	דוד בר יפת ק"ו
חזקיה בן שמעיה 53	דוד נר צדק 55, 46
חיוי הכלבי י"ג, ט"ה, כ"ד, כ"ה, כ"ח	דוד הבבלי 47, 45, 44, 43
חיים בן סהל 106	דוד הנשיא בן חסדאי 53
חכם ירושלמי ק"י	דוד הנשיא בן חסדאי הנשיא 53
חמאי 193	דויד 126
חנוך 126	דויד בן אלעזר (בקורא) 126
חנוכה כ"ד	
חנינא בן כפנא 53	
הננאל 122	

קנ"ו, ק"ע, 65, 67, 69, 70
179, 106
יהודה בן שבתי י"ט, 97, 100
יהודה בר מנחם 127
יהודה הלוי נ"ב, ס"ט
יהודה הלוי בן שמואל 127
יהודה המשכיל 106
יהודה הפרסי י"ד, כ"ה, כ"ה
יהודה הקטן 139
יהודה חריזי עיין חריזי
יהודה מאיר תורני 143, 150
יהודה שמואל עבאס ס"ט, 122
יהודה תשבי עיין יהודה בן אליהו תשבי
יהודי בן ששת ס"ה, קמ"ד, 159
165
יהונתן כ"ט
יהושע רי"ט, 139
יהושפט הנשיא בן אשיהו 53, 106
יודעאן מ', ט"ו, כ"ה
יונה בן ננאח קנ"ו, 70, 179, 180
יוסי הגלילי 32
יוסיפיה 139
יוסף 73, 74, 75
יוסף (פייטן) 122, 124, 127
139
יוסף אבן סידהס ע"א
יוסף אברהם בן עלאן הבבלי ק"ו
יוסף בן אברהם הבוצרי כ"ה
יוסף בן אברהם הכהן עיין יוסף הרוואה
יוסף בן אלעזר אלחומי 169
יוסף בן בכתי כ"ה, ק"י, 62, 81
יוסף בן גוריון 122
יוסף בן יעקב אלקרקסאני קס"ט, 51, 66, 67, 84, 85, 190
192, 193, 200
יוסף בן נח כ"ה, 73, 74, 106
יוסף בן שבתי קליצוני 90
יוסף בר שמעון 139
יוסף ברבי מאיר 122
יוסף הבוצרי כ"ה

חנניה (אחי ענן) 103
חנניה בן סעיד הלוי 106
חנניה בן משלם 53
חנניה הלוי 106
חסדא בן בסתני 53
חסדאי בן יצחק דנשיא 157
158, 159, 162, 163
חסדיה בן ברכיה 53
חסין בן משיח הקרא ט"ו, קי"ד
37, 95, 106, 171
חסן בן עלי עיין יפת בן עלי הלוי חריזי 122 (bis)
טוביא בן משה העובר, המעתיק, המשכיל, הבקי ט"ו, רי"ט, 93, 94, 106, 139, 150
172
טוביה בר אליעזר 93
טוביה בר יהושע 126
יאשיהו בן שאול הנשיא מ"ד, 53
106
יאשיהו משה בן אמציהו ישועה רכ"ז
ידידיה הנשיא 106
יהודה ס"ט, 122, 124, 125, 127
138, 139
יהודה בן אברהם אבן נקש 169
יהודה בן אליהו 94
יהודה בן אליהו הנבור י"ט
יהודה בן אליהו הדסירכ"ג, 93, 139
יהודה בן אליהו מרולי י"ט
יהודה בן אליהו תשבי י"ט, 93
יהודה בן בלעם ה', קנ"ז
יהודה בן ברולי חברצלוני 135
יהודה בן דוד 159, 160
יהודה בן דוד (גור אריה) 129
יהודה בן דוד חיוג, ד, ק"ז, קע"ו, 70, 165, 179, 180, 181
יהודה בן יוסף 139
יהודה בן משה הנקדן ל"ב
יהודה בן עלאן הטברני ה', ס"ה, ק"ה
ק"ו, 64, 106, 139
יהודה בן קריש ק"ו, קמ"ב, קמ"ג, קמ"ד, קנ"ג, קנ"ה

71, 67, 66, 65, 38, 37

97, 96, 95, 85, 81, 80

149, 144, 138, 132, 106

185, 184, 183, 182, 181

190, 187

144 יפת בן צעיר הרופא רל"ג,

188, 177, 148

181 יפת בר אלחסן אלברקמאני

139, 127, 124, 122 יצחק

137 יצחק (בעל אור הלבנה)

יצחק בן בהלול עיין אבו יעקב יצחק

בן נהלול

165, 161, 159 יצחק בן ניקסלה

139 יצחק בן חגי

145 יצחק בן יונה הכהן כנזי

יצחק בן יעקב האספחאני עיין עובדי'

המשכיל

165 יצחק בן סהל

162, 65 יצחק בן שאול

130 יצחק בן שמואל בן כונך

122 יצחק בן שמואל שש הלוי

127 יצחק גיאור

יצחק הבוצרי עיין עובדיה המשכיל

117 יצחק המערבי ס"ח, ע"א

139, 124 יצחק הקטן

122, 122 יצחק כנזי (חקלשני) נ"ב

125

150, 149, 94 יצחק נפחא

125, 115 יצחק רופא הקלשני

יצחק שמעיה אלהארוני קב"א

150 ישועה

ישועה אהרן אבו אלפראנ ק"י

170 ישועה בן אברהם קס"ז

170 ישועה בן אהרן אהרוני ק"ט קס"ז

122 ישועה בן דוד רי"ט

ישועה בן יהודה י"א, רי"ז, רכ"א

94, 93, 79, 78, 76, 65

171, 170, 169, 148, 144

197, 173, 172

139 ישועה בן יעקב

122 ישועה בן סעאדה עבאסי

76, 71, 66 ישועה בן עלי רי"ז

94, 79, 78

יוסף הזקן משכיל הגלות עיין יוסף
הרואה

127 יוסף החזן בן יעקב קלעי נ"ב

145 יוסף הכהן בן יצחק כנזי

51 יוסף המאור

יוסף הרואה ט"ז, מ"ג, קסו, רי"ז

87, 86, 66, 54, 51, 44

190, 172, 148, 144, 106

197, 196, 195, 194, 193

200, 199, 198

94 יוסף כהן חזן

127 יוסף קלעי כרפאן

53 יהונן בן עקוב

139 יחזקאל

106 יחזקאל בן מצליח הכהן קס"ט

137 יחזקיה רומאן

106 יחזקיהו

53 יחזקיהו הנשיא הגדול בן שלמה

יח"י אבן דאוד קפ"ד

יח"י בן זכריא ה'

106 יבין הנשיא

158 ינאי

127, 122 יעקב

14 יעקב בן אפרים

יעקב בן יוסף הבוצרי כ"ה

יעקב בן יוסף (הקרקסאני) ק"ע

98 יעקב בן מרדכי

80 יעקב בן ראובן רט"ז

יעקב בן שמואל העקש קי"ג

65, 30, 25, 19

יעקב בן שמעון ר"ב, 93, 171

172

יעקב דריוש נשיא בן דוד הנשיא

167, 64 הרופא

יעקב הזקן אלשיך אלמופק קב"ב,

64, 63

יעקב התאמני בן משה קס"ט, 86

106 יפת בן המשכיל

185 יפת בן סעיד הרופא רכ"ב,

187, 186

יפת בן עלי הלוי ט"ו, כ"ו, כ"ה

מ"ה, קט"ז, קכ"ט, קנ"ח

קס"ט, רי"ח, רכ"ב, 19, 20

מושי בן אלסער אבן פירו ע"א	167	ישועה הזקן אבן סעדאל אלהית	קס"ז, 62, 63, 64, 171
משכא י'		ישועה המלמד	170, 106
מזהיד	122	ישועה הרב הנדול	106
מיכאל העני	106	ישועה בן דוד עיין ישועה בן דוד	
מנחם	127	ישועה בן חסדיה	53
מנחם בן מיכאל בן יוסף הקראי		ישועה בן סעיד הלוי	106
עיין מנחם הקראי		ישראל 124, 125	
מנחם בולגרי	127	ישראל בן דניאל הדיין מ"ה, רט"ו,	
מנחם ניצני הגולה קס"ח, 43		ישראל 94, 174, 175, 176, 190	
	57, 50, 47	ישראל האסקנדרני או הקומסי עיין	
מנחם בן סרוק קט"ו, קכ"ה, קמ"ד,		ישראל בן דניאל הדיין	
קע"ו, קע"א, קע"ב, קע"ג,		ישראל הדיין ס"ט, 80, 115, 125,	
קע"ד. קע"ה, קצ"ח, 45		148	
157—163		ישראל הדיין בן שמואל המערבי	
מנחם הקראי קס"ח 45, 47, 53		רל"ג, 124, 144, 176, 177,	
	139, 55	191, 190, 188	
מנחם בר אליהו (מקשטוריה) 127		כלב בן שנת' 138	
מסעוד אבאסי 123		כלב בר אחיקם 127	
מסעודי ה'ו		כלב בר אליה 127	
מצליח בן סהל 106		כלב בר שלמה 127	
מצליח הכהן אבן סהל קס"ח		כלב ברבי 127	
מקרייו ר' ט"ו, כ.		כלב ברבי משה 127	
מרדכי 125, 127		כלף 139	
מרדכי הארוך 127 (bis)		כלף בן אברהם בן אהרן 139	
מרדכי בר שבתי 127		כפניא בן אבאמר 53	
מרדכי בר יונתן 127		לברי 122	
משה 122, 123, 124, 125 (bis)		לוי אבן השום קב"א	
127		לוי בן יפת הלוי ח', כ"ב, ל"ו, קי"ב,	
משה אלופרני (אלאזפהני) כ"ו		קי"ט, קס"ט, קע"ו, קפ"ג,	
משה בן אברהם הרופא הקראי		קפ"ט, 87, 88, 89, 92, 96,	
אלפאסי עיין משה דרעי		150, 172, 182	
משה בן אליה 140		לוי הלוי בן יפת (ד"א תתצ"ה) ק"ב,	
משה בן הארון הרופא נ"ב		88, 87, 65, 64	
משה בן יעקב 90		מאיר בן אברהם חתנא 122	
משה בן יפת בן משה הכהן קי"ח		מבורך בן נתן הלוי י"ח, ט"ו,	
משה בן יפת הכהן 169		ק"ה, ק"ו, 62, 139	
משה בן ישעיה פירו המלמד 167		מוחה כ"ט, ל"א, ל"ג, ל"ז, מ"ג,	
	168	186, 62	
משה בן מוחה כ"ט, ל"א, ל"ג		מוסי אבן עבד אלרחים אלמנרבי	
מ"ג, 62, 69, 102		קכ"א	
משה בן מימון ח' 190		מוסי בן עמראן י' כ"ו	
משה בן סעדין נ"א, צ"ח		מושי בן צדקה ע"א	

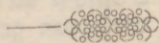
קס"ח קס"ט, 25, 26, 43
 ,66, 73, 74, 75, 85, 87
 ,106, 138, 144, 150, 190
 200
 סלחו בן יסחר 140
 סלמא (סלאם סלחמה) 128
 סלימן (פייטן) קע"ו, 123
 סלמן בן ירוחם י"א, ט"ו, כ"א,
 כ"ה, כ"ח, מ"ט, קט"ו, קי"ח
 קנ"ח, ר"א, 13, 14, 15, 16,
 ,37, 51, 52, 61, 81, 106,
 109, 112, 130
 ססון עיין ששון
 סעדון 192
 סעדיה 123 (bis) 124
 סעדיה אבן דנאן ד, נ"ה, 74
 סעדיה בני בן אברהם הבוצרי עיין
 סעדיה המלמד הבוצרי
 סעדיה נאון ג, ד, ה, ה, י"א, ט"ו,
 י"ט, כ', כ"ז, מ"ג, מ"ו, קי"ח, ק"נ,
 קס"ה, קס"ח, ק"ע, ק"עט, 13,
 ,22, 37, 41, 46, 66, 67,
 ,71, 72, 85, 86, 89, 90,
 ,91, 94, 95, 98, 107, 128,
 ,135, 166, 174, 175
 סעדיה (סעיד) הלוי קכ"א, 106
 סעדיה הלוי (המלמד הבוצרי) אבן
 חסן קי"א, קס"ט, 62, 182
 סעדיה המלמד הבוצרי כ"ה
 סעדיה הנופ' 22
 סעדיה הנשיא קי"א, 182
 סעדיה הרבן 46, 55
 סעדיה מלמד 122, 123
 סעיד אלפיומי עיין סעדיה נאון
 סעיד בן יעקוב אלפיומי ה'
 סעיד הלוי קס"ט, 182
 סעיד יפת עיין יפת בן עלי הלוי
 עבאסי 123, (bis)
 עבד אלנאפר בן הארון בן מוס'
 בן עבד אלולי רכ"ז 169
 עבד אלעזיז אבן פירו 169
 עבד אלכרים 169, 191, 192
 עבד אללטיף אלנחודי רכ"ז

משה בן עזרא 136
 משה בן שמריה הכהן (שאר') 140
 משה בר אדונים ס"ח, ק"ה, ק"ו,
 קכ"ז, 138, 140
 משה ברבי אברהם 128
 משה ברבי חיה 127
 משה בשיצו 170
 משה דרעי ט"ז, כ"ג, מ"ה, מ"ט,
 ,61, 113, 115, 125, 135,
 136
 משה האבל רי"ט
 משה הכהני ק"ח, ר"כ, רב"א, 65,
 ,67, 69, 70, 179, 180
 משה הממונה 128
 משה הרופא בן משה המלמד 192
 משה הרופא קראי 124, 125
 משה חזן 127
 משה נחמד 125, 168
 משה עבאסי 122
 משה בן עמרם הפרסי כ"ה, כ"ו
 משה פירו 168
 משה צלבי סינאני 188
 משה קטן 128
 משוי בלבקי ט"ז מ"ג, 88, 98
 משוי העכברי עיין משוי בלבקי
 משלם בן זרובבל 53
 משלם בן משה העובר 106
 משלם בן שלמה 140
 משלם המשכיל 106
 נח 128
 נחמיה בן נתן דצוצתא 53
 נטרנאי מ"ה, 189
 ניסן בן נתן 106
 נסי בן נח י"ד, ט"ו, כ"ג, ל"ו,
 רכ"ג, 1, 2, 106
 נתנאל בן דניאל רופא 131, 143
 נתן בן אברהם הזקן קי"ח
 נתן בן אברהם הכהן 169
 נתן בן ניסי 106
 נתן דצוצתא בן ענן 53
 נתן בעל הערוך קע"ט 153, 156
 סהל בן מצליח (אבו פרי) ט"ו י"ו,
 קי"א, קי"ב, קי"ג, קי"ד קט"ו,

פתחיה 123
 צדקה 123 עי' לוח התקונים
 צדקה בן חלבו 106
 קהת דעובר 106
 רב"א עי' דוד בן אברהם
 שואל בן ענן הנשיא מ"ר, 53
 186, 106
 שאלתיאל בן יהויכין 53
 שארי עי' שמריה
 שבת 128
 שבת ברכי כלב הרופא 128
 140, 138
 שבת דונולו הרופא רכ"ד
 שהרסתאניט, י"א, ט"ז, כ', כ"ג, כ"ה
 שיד בן סעיד עי' לוי בן יפת הלוי
 שילה בי צדיק 106
 שלום בן דוד 123
 שלמה 123 125 (bis) 128,
 140, 138
 שלמה בן גבירול הצ"ח
 שלמה בן ירוחים עי' סלמון בן ירוחים
 שלמה הנשיא בן דוד רל"ב, 53, 178
 שלמה הקטן 123, 128
 שלמה כהן 123
 שלמה כהן בן יוסף בנוי 145
 שלמה קראי 125
 שלמה ראש הגולה בן דוד 53
 שלמה שרביט הזחב 128
 שמואל מ"ג, ס"ח, 123, 125,
 126 (bis)
 שמואל (בר שבת) 128, 140
 שמואל אבו מנצור 175
 שמואל אבן נמע 152, 153
 שמואל אבן תבון קצ"ח
 שמואל אלכאון רכ"ז
 שמואל אלטראפי ע"א
 שמואל בן אברהם (הלוי) 64, 146
 שמואל בן חפני הכהן 175
 שמואל בן יעקב אגור (גאמע)
 151, 152, 153, 157
 שמואל בן לבראט 175
 שמואל בן משה בן שני (שמואל
 הקראי) 125

עבד אלטיף אבן מוסי קב"א
 עב"ס עי' עלי בן סלימאן
 עובדיה 123
 עובדיה האמצעאני עי' עובדיה
 המשכיל
 עובדיה בן חסדאל הרופא פירו
 168
 עובדיה בן ישעיה 58
 עובדיה הבוצרי עי' עובדיה המשכיל
 עובדיה הכהן אלכאון 169
 עובדיה המשכיל י"ד כ"ג, כ"ה,
 62, 106
 עזרא בן דניאל קע"ה, 168
 עזרא המשכיל 106
 עזריה בן סעיד הלוי 106
 עלי (פייטן) קע"ו
 עלי בן חסון עי' עלי הלוי בן
 אל חסן
 עלי בן יהודה הנזיר ק"ה, קע"ו
 עלי בן סלימאן (עב"ס) קי"ט, קנ"ב,
 קע"ה, קע"ו, קע"ז, קע"ח,
 קפ"ג, רט"ז, 64, 65, 74, 84
 עלי הלוי בן אלחסן קי"א 37, 64,
 65
 עלי המלמד עי' עלי הלוי בן אלחסן
 עלי סעיד קס"ט, 64
 עמרם מ"ה
 ענן ח' ט', י"א, י"ב, י"ג, י"ח,
 כ"א, כ"ב, כ"ד, ל"ז, 18,
 53, 65, 73, 84, 87, 90,
 95, 101, 106, 153, 171
 186, 188
 ענן בן דוד עי' ענן
 ענן בן שפט 53
 עקבה בן רבנא נחמיה 53
 עקוב בן חזקיה 53
 עקלם הנר 45, 55
 פאצל רל"ג, 144, 177
 פיומי (אוחפיתומי) 71, 73, 84,
 85, 87, 133
 פנחס בן יאיר 17
 פנחס ראש הישיבה כ"ט ל', ל"א,
 ל"ב

שמעון בן מרדכי 88	שמואל ברבי נתן (הפרנס) 128
שמעיה בן עובדיה 53	שמואל הכהן בן שלמה כנזי (דמשק) 188, 145
שמריה 124, 138	שמואל המערבי עיין שמואל הרופא
שמריה בן נתן 124	בן משה המערבי
שמריה העובד 106	שמיאל הנגיד הלוי 175, 162
שמריה האיכרישי 128	שמואל הרופא ע"א, 120, 45
שפט בן יחינן 53	שמואל הרופא בן משה (בן ישועה) המערבי מ"3 רל"ד, 78, 80, 143, 144, 146
שר שלום בן דוד 124	ששון או ששון או ססון 124
שריש (שריע) י"ג	ששון הלוי בר משה 124
ששון או ששון או ססון 124	ששון לוי 124
ששון הלוי בר משה 124	תלמיד דונש ס"א, 158, 159
ששון לוי 124	תלמידו מנחם נ"ו, ס"א 157
תלמיד דונש ס"א, 158, 159	תנחום ירושלמי 180
תלמידו מנחם נ"ו, ס"א 157	
תנחום ירושלמי 180	

לוח הענינים

אלאנרמי 199	אָבָה קע"א.
אלאשמיעה ה, ו, ז, ח, ט.	אבח ק"ע.
אלאשערי 199	אברך קנ"ז.
אלנביש ר"ז.	אגורה קנ"ג.
אלגמים ר"ח.	אגרת מנחם הקראי 53 64.
אלדקדוקים קכ"ב, קכ"ט.	אדרודא קנ"ז.
אלדיצנאיה 199	אהלים ר"ו.
אלוף ק"ע.	אופו ר"ו.
אלוש קכ"ג.	אופיר ר"ז.
אלמאיה 199	אוצר נחמד רי"ט.
אלמאניה 199	אור (תחלי' קל"ט י"א) ק"ג.
אלמגברה כ"ו, 199	אורות ר"ז.
אלמגוס 199	אזוב ר"ז.
אלמושכאניה י.	אחטנה קמ"ד, קמ"ה, קמ"ו.
אלמפסרון קכ"ט.	אחלמה ר"ז.
אלמעזולה ז, ט.	אחמתא ר"ז.
אלמקארבה י.	אחרף אלאצטכאך קס"ב.
אלסר ר"ז.	אחרף אלצפיר קס"ב.
אלעבדיה כ"ו, 199	אחשרפנים ר"ז.
אלקום קע"א.	אחשתרנים ר"ז.
אלקרעיה קס"ז.	אכד אלאקרב באלאקרב קס"ו.

בצע קנ"ה.	אמה קל"א.
בר קנ"ה.	אמון ר"ח.
ברא ר"ל.	אמון מנא ר"ח.
ברך ק"ל.	אמנה ופרפר ר"ח.
ברם קמ"ב.	אנטביא 81.
ברקן רל"א.	אנקה ר"ח.
בשן ר"ח.	אסנפר ר"ח.
בתי הנפש ר"ח.	אפאיהם קע"ג.
נבעון ר"ט.	אפילות קע"ג.
נד ר"ט.	אפניו (משלי כ"ה) קצ"ח.
נדי רע"ג.	אפע קעא.
נה נכול קמ"ב.	אָפּר קעג.
נהה קמ"ב.	אצחאב אלאצלח 199.
גוה קע"ח.	אצחאב אלתפליסי עיין תפליסיים.
נוול ר"ט.	אצעדה ר"ח.
נוים ר"ט.	אקו ר"ח.
נוים ואלהיו קע"ח.	אראלם קע"א.
נומין קנ"ה.	ארנב ר"ח.
נופאר (בה"כנ בדמשק) 91	ארנמן ר"ח.
גוש קע"ד.	אורט ר"ח.
נזם ר"ט.	אשך קנ"א.
ניד קמ"ג.	אשכנו ר"ח.
ניר קמ"ג.	אשמעת ה' ו.
נלים קנ"ז.	באה קל"ט 70.
נמא קנ"ה.	בדלח ר"ח.
נמד ר"ל.	בדיל ר"ח.
ננאם אלתרכיב ע"ט, צ"ג.	בהונות ר"ל.
ננב ק"ל.	בהט ר"ח.
נעיה מ"ג, קל"ג, קמ"א, קס"ה.	בהשמה ק"פ.
נפר ר"ט.	בור (ישע' א' כח) רכ"ט.
דבשת ר"ט.	בחל קמ"ב.
דוכיפת 84.	בית שאן ר"ל.
דין ק"ג.	ביתוסים י"ב.
דס קכ"ד.	ביתן המשכילים ל"ה, מ.
דעה חכמה ק"מ.	בכלב (דהא' ב' כ"ד) ק"פ.
דרישת פתרון שמואל מ"ג.	בם (ישע' ס"ג י"ט) קפ"ב.
דשא 107.	במותם (יהו' מ"ג ז') קכ"ג.
דת קט"ו.	בן נפתלי ובן אשר. ל"ב, ק"ל, 102.
דת אלאכדאל 102.	בעה קנ"ג.
דת משוי 100.	בעליל קנ"ה.
הקנים ר"ט.	בעלי טכריה ל"ב, ק"ל.
הבר קע"ב.	בער סכ"ד, רכ"א, 90.

חלמות ר"ט.	הדה קפ"ה.
חלמיש ר"י.	הדסה קמ"ג.
חמוץ קנ"א, רכ"ה.	הידות (נחמיה י"ב ח') קפ"ה, קצ"ג
חמורתים רל"ב.	הלך קל"ד.
חמר קמ"ה.	העתקת התורה לכן סעיד 185.
חנמל ר"ט.	הרחקת הנשמית קס"ה, 1.
חנם ר"י.	השוואת העברי עם הערבי קמ"ד,
חסד קנ"ה.	קמ"ה קמ"ו, קמ"ז.
חסידים ז'.	השמה ק"פ.
חסרון אות קל"ו.	התאחרי (כאחד ממנו) קמ"ט.
חסרון מלה קל"ג.	התקוששו קנ"ב.
חפה קנ"א.	והתאויתם (במד' לד) קצ"ז.
חרטום ר"י.	והתוית (יחזק ט') קצ"ז.
חרף אלאבדאל קס"ד.	זהם קמ"ג.
חרף אפעל קס"ד.	זור קע"ב.
חשיף קמ"ו.	זכר קל"א.
חוטפת קכ"ג.	זכרון הדתות קט"ו.
טעם העליון והחתון ל"א ל"ג, ל"ה	זל קמ"ד, קמ"ו, קנ"ה.
ל"ו.	זן (אזן ונה) קמ"ט.
טפח קנא.	זרב קמ"ח.
טרסום 81.	זרו (ישע' א' ו') קע"ב רב"ה.
יאורי (יחזק כ"ט ג') קפ"ב.	זרועם (ישע' ל"ג ב') קפ"ב.
יגה קפ"ד, ק"צ.	זרים קע"ד.
ידה קפ"ה, קצ"ב.	זרית קע"ד.
יהב קנ"א.	זרויף ר"ט.
יובל רכ"ט.	זרויר 84.
יודעאנים י, כו.	זרת קל"א.
יודש עצר רל"ב.	חבורי ר' יוסף הרוואה קט"ו, 195.
ילד קכ"ה.	חבורי ר' יפת בן צעיר 189, 191.
יפת ר, ר"א, ר"ג, ר"ד.	חבורי ר' יפת הלוי 183.
יקץ קל"ט.	חבורי ר' ישועה בן יהודה 173.
יקר קל"ג.	חבורי רסבי קט"ו 130.
ירושלמיין רכ"ה 101.	חבורי ר' סחל קס"ט.
ירט קע"ט.	חנב ר"ט.
יששכר קל"ד, 98, 99, 102.	חדרך ר"ט.
כוס ר"ו.	חזה קמ"ח.
כומז ר"י.	חזניא 137.
כיון ר"י.	חי העולם (דניאל י"ב) קסה.
כימה ר"י.	חיל קל"ב.
כנם 184.	חגי קל"ב.
כנרת ר"י.	חלוק הקראים והרבנים 97, 106.
כסיל ר"י.	חלכה קל"ב.

מערבאי ומדנחאי קל"ט, 102.
 מצחה רי"א.
 מצלות רי"א.
 מקבת ר"ל.
 מקדמה של הרס"בי ק"ב, 61.
 מקדמה של ר' לוי ק"ב, 64.
 מריא ר"י.
 משקל ערבי נ"ז, ע"ד, ס"ט.
 משקל רוקד ק"ג.
 משרפות מים רכ"ט.
 נדון קע"ד.
 נחה קפ"ה.
 נהם קמ"ו.
 נוא קפ"ה, קצ"ה.
 נולי קנ"ב.
 נוסחאות משונות בתנ"ך 140.
 נוצה רי"א.
 נוצצים קפ"ז, קצ"ו.
 נזה קפ"ו, קצ"ד.
 נטה קפ"ו, קצ"ד.
 נטיפות רל"א.
 ניצויץ רכ"ט.
 נכה קפ"ו, קצ"ה.
 נכר קמ"ו.
 נמלה קמ"ו.
 נעצויץ ר"י.
 נערץ ר"י.
 נפעל קפ"א.
 נפתוח רי"א, רכ"ט.
 נץ רי"א.
 נצב קמ"ו.
 נצה קפ"ז, קצ"ו.
 נצורה רכ"ח.
 נצח קמ"ו.
 נצנים קפ"ז, קצ"ו.
 נקוד האשורי ל"א, ל"ג, מ"א, מ"ב,
 מ"ג, קל"ב, קל"ט, קע"ז.
 נקוד הטבראני כ"ט, מ"ג, קס"ה,
 נרד רי"א.
 נשפה רי"א.
 נשיאים 52, 53.
 נתר רי"א.

כרכם קע"א, קע"ב.
 כרע רל"א.
 כשית (דב' ל"ב). קמ"ט
 כתאב אלתורה קט"ו.
 כתאב אלחמייז קט"ו.
 כתיב וטרי קל"ג, קע"ז, קצ"ב.
 להג קנ"ו.
 להה קע"א.
 להנפה קנ"א.
 לו קל"ג.
 לויחן קנ"א.
 לסאן אלהאל צ"ב.
 לעז קמ"ו.
 מדוע קנ"ו.
 מדין ר"ל.
 מהול רכ"ח.
 מוש 72, 184.
 מושחה ס"ט.
 מזהיר רט"ו.
 מזורו ל"א, מ"ג.
 מחזורה רובה כ"ט, ל"א.
 מחסה ס"ב.
 מטיל ברזל קנ"א.
 מירכא קמ"א.
 מכלים רל"ב.
 מכריו רט"ו.
 מכתבי מנחם ניצני 43, 53.
 מכתצר אלאנואר קט"ו.
 מלונה רכ"ח.
 מלמד ר"כ.
 מלמד ר"ל.
 מלעיל ומלרע ס"ה, קל"ט, קמ"א.
 מלק קכ"ז, 73, 183.
 מנאין (ישע' נ"ב ה) קכ"ט.
 מנהרות רל"א.
 מנלם קמ"ו.
 מנענעים ר"י.
 מסדרונה ר"ל.
 מסולסל ל"א, מ"ג.
 מסורה כ"ט, ק"מ, קס"ה, רכ"ד.
 מספר החלום רל"א.
 מעלה אדומים רכ"ט.

- סגד קמו.
 סגול ופתח קל"א, קל"ח, קס"ה.
 סים רי"א.
 סלח רי"א.
 סמדר רי"א.
 סמוך הולך ומוכרת קס"א.
 קס"ב.
 סמ"ך ושי"ן קל"ו.
 ספר בראשית (אצול אלדין) 200.
 ספר האביב מ"ג.
 ספר המצות לר' שמואל המערבי.
 143.
 ספר הנוח ק"צ.
 ספר הניצנים כ"ה.
 ספר העריות לרס"ג 67. 174.
 ספר הפתרון להתמאני 86.
 ספרד י"ה, רי"א.
 ספר זאת התורה 93.
 ספר יהי מאורות 93.
 ספר מרשיליום 152.
 ספר עיון אלנוראי אלבבלי 35.
 ספר שפוט השופטים 199.
 ספר תרין בתרין רכ"ד.
 סר קע"א.
 סרנים ר"ל.
 עבור (יהושע ה, י"א), רכ"ט.
 עבט קמ"ו.
 עבר קע"ה.
 עבש קמ"ז.
 עגור רי"ב.
 עגם קמ"ז.
 עוגב רי"ב.
 עזב קנ"ו.
 עזו קל"ז.
 עיט רי"ב.
 עי"ם קנ"ג.
 עין רוגל רכ"ט.
 עיש רי"ב.
 עכבוש רי"ב.
 עלמות רי"ב.
 עמם קמ"ז.
 ענניים י, י"א, ט"ו, י"ח, כ"א, כ"ב, צדים ר"ל.
 כ"ד, ל"ה, 18, 92.
 ענקות רל"א.
 עץ פרי 107.
 עקרון רכ"ט.
 ערמון רי"ג.
 ערער רי"ב.
 עשב 107.
 עשה קל"ז.
 עשיתיני (יחזק' כ"ט) קפ"א.
 עשק קנ"ו.
 עשתרות ר"ל.
 עתד קנ"ו.
 עתם קמ"ז.
 פאר קל"ח.
 פג קנ"ו.
 פוה קל"ח.
 פך רי"ג.
 פות ר"ד.
 פיכסת ר"ח.
 פירוש עשרת הדברים 2.
 פישון רי"ג.
 פיתום רי"ג.
 פסנתרין רי"ג.
 פקעים קנ"ב.
 פקעות קנ"ב, רי"ג.
 פר רי"ג.
 פרושם ז'.
 פרט קנ"ב.
 פרשדונה ר"ל.
 פרת רי"ג.
 פרתמים רי"ג.
 פת קצ"ט, ר"א, ר"ב, ר"ד.
 פתכר, ר"א, ר"ב, ר"ד.
 פתה קצ"ט, ר"א, ר"ב, ר"ד.
 פתהן ר' ר"א, ר"ג, ר"ד.
 פתח, ר' ר"ב, ר"ג, ר"ד.
 פתל ר' ר"ב, ר"ג, ר"ד.
 פתן ר' ר"ב, ר"ג, ר"ד.
 פתד, ר' ר"ב, ר"ג, ר"ד.
 פתרוני רס"ג, קע, 175.
 פתשנן ר"א, ר"ב, ר"ג, ר"ד.

קשיטה ר"ל.
 ראה קל"ט.
 ראם רי"ד.
 ראשי שירי קדש לר' משה דרעי
 115
 רכה צנאך ק"מ.
 רכנים ז, ח, ו"א, ב, כ"א, כ"ב, כ"ח,
 100, 92
 רדה רל"ב.
 רוה קנ"ו.
 רחם רל"א.
 ריפות רי"ד.
 רננים רי"ד.
 רעץ רל"א.
 רפק סמ"ח.
 יצד סמ"ח.
 נצי קל"ג.
 רקה ר"ל.
 רקע קמ"ח.
 רשימות כחבי יד 191.
 שאדנאנים כ"ו.
 שבל קל"ט.
 שבת קל.
 שבר רל"א.
 שדה רט"ו.
 שוב ק"מ.
 שוסי (יר' נ' י"א) קצ"ב.
 שחל רט"ו.
 שחלת רט"ו.
 שחץ רט"ו.
 שטים רט"ו.
 שילה קמ"א קע"ט ס"פ.
 שיז סמ"ז.
 שלוחים ירושלמיין י"ז.
 שלשלת (רתוקה) ל ל"ה.
 שם בן נח 18.
 שמינית רט"ו.
 שמור רט"ו.
 שמות המלאכותים קס, קסה, קצא
 199.
 שמותין ה' ו' ט' 101.
 שמיכה ר"ל.

צדוקים י"ב.
 צדוקים וביתוסין רכ"ה, 101.
 צחר רי"ג, ר"ל.
 צחורות ר"ל.
 צים רי"ג.
 ציצית קב"ו.
 צלצל רי"ג.
 צנח רכ"ט.
 צען רי"ג.
 צפר 180.
 צרעה רל"ו.
 צרפת רי"ד.
 צרך קנ"ו.
 קאה 70.
 קאת רי"ד.
 קדה רי"ד.
 קדש ברנע רכ"ט.
 קוא קפ"ה, קצ"ו.
 קובץ דמשק 121.
 קובץ חברון 124.
 קובץ מצרים. 125.
 קובץ קונסטנטינא 126.
 קופת הרובלים קט"ו.
 קורא רי"ד.
 קטן קס"א.
 קיר ק"ע.
 קלם קנ"ב.
 קנמון רי"ד.
 קנצי סס"ו.
 קפדה קנ"ב.
 קפור רי"ד.
 קצח רי"ד.
 קציעות רי"ד.
 קראים ז, ח, ו"א, י"ב, ט"ז, י"ח כ"א,
 כ"ב, כ"ד, כ"ח, ל"ז, 18,
 100, 90
 קרח קס"ו.
 קריאה (Propaganda) רט"ו, ר"כ רכ"א,
 92, 1
 קרם קנ"ו.
 קרע קמ"ז.
 קרננו (ת' פ"ט, י"ח), קפ"ב.

הדותתו קע"ד.
תופיני 73.
תוכחת מגלה לר' סהל 25.
תזו קנ"ו.
תחש רט"ו.
תלפיות קע"א.
תנועה חטופה קל"ז.
תנות רל"ב.
תנשמת רט"ו.
תפליסיים, י"א, כ"ו, 100.
תפתה ר' ר"א, ר"ג, ר"ד.
תקון הקראים כ"ד ל"ז 186.
תקוני המקרא ספ"ב, קפ"ט, קצ"ב.
קצ"ג, קצ"ז.
תקות (יהושע ב' י"ח) רכ"ט.
תשובות ר' יפת 19, 20.
תחאו (כמד' ל') קצ"ז.

שמר ק"מ.
שמרונים ז', י"א.
שנוי נוסחאות קנ"ז.
שסה קפ"ח.
שעטנזו קמ"ח, רט"ו.
שער הצדק קט"ו.
שפן רט"ו.
שקמים רט"ו.
שרד רי"ב.
שרות רט"ו.
ששא קמ"ח.
ששר רט"ו.
שאב ק"ע.
תאו רט"ו.
תבינם (איוב ל"ב, ח) קפ"ב.
תביר (מנתק) ל"א.
תגנים ע"ט.
תדרה רט"ו.

תיקוני טעיות הדפוס וקצת השמטות והוספות.

(החותמות המרוצעים הגדולים מרמזים אל הדפוס של בוף הספר. וכן הושרעו אל הדפוס של הספחים וההערות. והמרוצעים הקטנים מסמנים את השורות שכלל לו ודל. וככל מקום שהטעות נוספת זין חותמות דומים לזד, כגון זין בימל ונ"ון, וס"ח וח"ית, וד"לת ור"יש, וז"ית וק"ף, וס"מך ומ"ס סתומה לח הלכתי חלח התיצה המתוקנת זכזד צעזצת המוטעת, ורק במקום שגם לתיצה המוטעת מוצן מה הצחתיים גם היא.)

א ב, ז"ל הכולל. שו, ז"ל נשחרו. ב א יתעלוז, ז"ל יתעלה. שו, ז"ל ותשרז.
בב, ז"ל והטעויות. כה, ז"ל הפנימיות. כו, ז"ל הטעויות. כז חהר, ז"ל
חחר. כט, ז"ל טנפתחזרו. לה, ז"ל חוסיס. ג א, ז"ל שזכנת. שו, ז"ל זקרב.
כד, ז"ל הקבלה. כה, ז"ל שאבר. לא, ז"ל ההס. ד לב העדכיס, ז"ל העדכיסים.
ה יח, ז"ל המעתיקים. כב, ז"ל חנס. ל, ז"ל שחזר. לב והיה, ז"ל היה. לג,
ז"ל הר"סג. לה, ז"ל תמורת. ו יא, ז"ל דשזעויות. שז נדחה, ז"ל נדחה. כג זמו,
ז"ל זמו. ל המו נדחה, ז"ל המולדות. לה, ז"ל הרקנוס. ז ב, ז"ל ונקרחיס.
יז מח, ז"ל מה. יח, ז"ל מיוחסים. כא, ז"ל ומנהגס. כב כיו, ז"ל זיו. כט, ז"ל
משועזדים. ח א, ז"ל נרהבת. ד, ז"ל החלשויו. ז, ז"ל חחרו. י השס, ז"ל השס.
כט, ז"ל להריס ראש נגדו. לא, ז"ל שחדסים. ט ש, ז"ל הדזריס. יב, ז"ל
חלטהרסתחוני. יח, ז"ל מהס. כה, ז"ל שחדורה. י י, ז"ל ונלחס. ישם מכה, ז"ל
מכה. יב, ז"ל שהוח. שז טנס, ז"ל טנס. כו, ז"ל למלחמה. יא ב, ז"ל להס.
שו חל, ז"ל על. יח, ז"ל שהרסתחוני. כג, ז"ל ושהרסתחוני. לה, ז"ל האחרונים,
יב ח, ז"ל עכ"ס. יש, ז"ל הזלחור. יג י, ז"ל מכחיס. יא, ז"ל קודס. שו, ז"ל
ענו. שם, ז"ל כזר. יח, ז"ל הדתות. כד, ז"ל הזמן. כה, ז"ל נגד. כו אחד,
ז"ל חחר. יד א ער, ז"ל ער. יב, ז"ל זמנו. שו זמחה, ז"ל זמחה. כד זכנל,
ז"ל זכנל. שו ב היה, ז"ל הוא. ה, ז"ל תלמדי. ט, ז"ל חחריס. י וי"ד, ז"ל
שהרסתחוני. בא, ז"ל הכחז. כג, ז"ל מסני. ל ע"ח, ז"ל על עזמס. לב, ז"ל
Missionaire. לב חיו, ז"ל חיו. יא ד, ז"ל נרהגיס. יב מספרי, ז"ל מספרו.
לח הונחס, ז"ל הנלחס. מא ונרסו, ז"ל ונרסו. כ ב, ז"ל ושהרסתחוני. כא
כט, ז"ל לחחז. ל חלטהעס, ז"ל חלטהעס. כב ח, ז"ל מחלק. כג ז, ז"ל
שהרסתחוני. כג הוא ועוזדים, ז"ל חזיר ועוזדים. כד לה זסוס, ז"ל זסוס.
כה יד ויח ולא, ז"ל שהרסתחוני. כו יב, ז"ל שהרסתחוני. כז יג ערוס, ז"ל ערוס.
לב, ז"ל el-dawendi. לו שהוח, ז"ל שהוח. כח יב יחזנל, ז"ל יחזנל. כט כח
זחרתו, ז"ל זחרתו. ל כו, ז"ל זה. לא לא, ז"ל זהכ"י. לה, ז"ל הסיצה.

ז"ל נקז. פא כב, ז"ל יעלוזו. פד יא יוה, ז"ל יוס. פה ב, ז"ל ימכח.
יב, ז"ל כלילת. שם גלי, ז"ל גלי. יד חל, ז"ל חל. טו, ז"ל פחסוי. יז חיותי,
ז"ל היותי. יח, ז"ל ענתה. שם, ז"ל נשחפה תעלתי. יט, ז"ל תעצרה. כ, ז"ל
חטאתי. כב, ז"ל הדך. כח מוזע, ז"ל יודע. פו ז חוס דו, ז"ל חוסדו. כג
חס-רוה, ז"ל רחסיה. פז א ער, ז"ל עד. ה חוס, ז"ל חיס. כז, ז"ל ידירותי.
פח ה עד, ז"ל עד. ט, ז"ל יעציבו. י, ז"ל להפענג. יא, ז"ל קצרה. יב,
ז"ל וקנשים. יז, ז"ל הסקט. פט לא, ז"ל נסוס. צא כ"ח, ז"ל צמדנר.
צב בא, ז"ל נאערה. כח החל, ז"ל חחל. ל, ז"ל החיוני. לב, ז"ל מוס.
צג ב ענוג, ז"ל ענינו. צד ד הלך, ז"ל זלר. ח יוסד, ז"ל יוסד. יד, הסוה
עס זה הסיר חרתו דלעיל ד פ"ז. וצמכת עתי יסרון טה ג' ד יח זהערה מוצח
מהח' דוקעס נ"ו ז' טוריס ב"כ מזה הענין, והוא מודה שאינו יודע פירוש של הטור
הח'. חזל סס ז' ט"ס טכריכוס לתיקון, וז"ל כן :

אוצר ומטמון חל (זכ"י חס) תהי מרצה לסוד, חס מעלי פניס תגלה סתר.

חס נלך (זכ"י צדק) ילחה נסוח סודך, הלח לז צלתך ילחה לנשחו יותר.

ועניינו לח תרצה לך עוטר גדול ע"י בלוי הסוד. כח צפצפוס, ז"ל צפצפוס. כז ויה,
ז"ל זה. שם, ז"ל צחלנפחד. כט חלה, ז"ל מלה. צה ז, ז"ל צוחז. כד,
ז"ל הנה. צו יד, ז"ל חיונו. צז כב ועין, ז"ל ועין. צח יח חנון, ז"ל חנון.
שם סלבי, ז"ל ס'וינו. לח, ז"ל חטאי. צט יא, ז"ל יגב. כט רועס, קרז;
ז"ל רועס קרז. קן צז' ההערות ריך להוסיף מלת בב". קב ז ען, ז"ל ען. יט
חלסג, הנקודה שעל הסיך שייכת להבימל. כ, ז"ל זקנתי. כד, ז"ל עישא. קג
א, ז"ל ועבראניה. ב, ז"ל בעת. שם, ז"ל והחניף. שם, ז"ל פבגדו, וכן
צורה ג. יא, ז"ל סרתי. קד יש ענזו, ז"ל עגבי. כא, ז"ל כלעתין. לו מין
ז"ל מין. לב, ז"ל ססס. לד, ז"ל ונספחוס. קח יש, ז"ל חסר. שם, ז"ל
צתה. כו סעעה, ז"ל סעעה. כז, ז"ל סרזה. לא, ז"ל סהעלתי. מ עס
סעצרות, ז"ל עס סעצרות. קט כד, ז"ל גמל. כח מוסר, ז"ל מוסר. כט,
ז"ל חזו. לא הכיונו, ז"ל הכיונו. לח, ז"ל ד 84. מא, ז"ל נעיומה. מג,
ז"ל חסרן. קי ו זס, ז"ל זה. ז וצמנט, ז"ל וצמנט. יא, ז"ל מיוחס. יז,
ז"ל צוס. יט הוה, ז"ל הוה. לב, ז"ל ורושלמו. קיד בא, ז"ל צמנו. קטו
יד וחון, ז"ל וחון. יט, ז"ל חזו. לג דז, ז"ל דן. מא מחזור, ז"ל המחזור.
קמז ב ס"ג, ז"ל כ"ג. קיז ד, ז"ל אברחים אלפאסי. מ ב"ע, ז"ל נע.
קיה לח תס"טו, ז"ל תס"טו. קב יז ססס, ז"ל ססס. כז מו, ז"ל מן. קכא
ל, ז"ל אלאסתחקאק. לג, ז"ל הבסן. לז, ז"ל סמעה. שם, ז"ל חלסרוני

לח, ז"ל להסלים. מא הס, ז"ל הס. קבב לו, ז"ל המקומות. קבב יא,
 ז"ל הסולך. יש, ז"ל ריחור. קבד יעויין הערה ז'. וזהו הנוסח הערבי ומתלך
 לא תבערו אש לא תחרקו לא תשעלו ופסוק ואחד יבמע אלטיין וכו' ויבער
 אש בלפירים והשעל ויבער מגדיש ועד קמה חחרק ומן הדח חלנך יחרס
 חלסרוב סי חלסנת לא עלי חנהח יתקדם חשעחלה קבל חלסנת חו סי חלסנת וקד
 חעח קוס חן ביעור לס יקע עלי חלסרוב ונסו ומנורת הזהב ונרותיה לבער
 בערב ואת המנורות לבערם כמשפט. (יעויין הקמסך להלן לד רכ"ח הערה
 ח'). קבה כה וידנח, ז"ל וקדנח. כז, ז"ל וחלחקרה. לא חלוחח, ז"ל
 חלוחח. קבו ג, ז"ל וסחחמסו. שם, ז"ל בידול. יב ציי, ז"ל צין. מא וליס,
 ז"ל וליס. קבו ג, ז"ל נקרחו. ה לוס, ז"ל זס. ב המחצר, ז"ל המחצר.
 כט, ז"ל ומתלה. קבח ל למו, ז"ל כמו. קבט יז, ז"ל מזכיר. קל לה גח,
 ז"ל נח. סלא יד בעצרי (לקח, ז"ל בעצרי לקח. קלב א, ז"ל כחנתחורחח.
 קלד י הדו, ז"ל זרי. יא זחמין, ז"ל וחמין. יד ען, ז"ל ען. לח כחו, ז"ל
 כמו. לט, ז"ל הספויס. קלה לט, ז"ל בתפסיס. קלו יב דד, ז"ל דד. סלו
 ט, ז"ל סרף. י לשיר, ז"ל לשיד. קלח כד, ז"ל הסחמיס. כח, ז"ל סכרובס.
 ל קיס ציב, ז"ל קיבם ציבם. לא, ז"ל יציסו. קלט יז קמח, ז"ל קמס. לד
 רחח, ז"ל רחס. קמ ו, ז"ל כעין. ל סס, ז"ל סס. לח, ז"ל וצמדויקיס. מב
 טמחך, ז"ל טמחך. קמא יא, ז"ל לורד. קמב יב, ז"ל לכנס. כו, ז"ל
 חלעצרו. קמד ד, ז"ל חכתמר. ח, ז"ל להסלימן. ז, ז"ל תפתחור. ח, ז"ל יזוד.
 י, ז"ל דצדרי. קמד י, ז"ל חנק. יב חינו, ז"ל חינו. יז רחס, ז"ל רחס. כח,
 ז"ל חקירס. כז, ז"ל חקרה. ל, ז"ל צחחוקס. שם, ז"ל חלנסס. ט מלסוח,
 ז"ל מלסון. קמה ו, ז"ל ענד. ז, ז"ל חלעצרחי. כב, ז"ל חלחחךר. לט
 טו, ז"ל מן. סמו ד, ז"ל וחלוחחך. ח, ז"ל חלנבו. יח, ז"ל ומתלה. כ נס,
 ז"ל נס כב, ז"ל לנס חלסריחני. כו צבח, ז"ל צבח. כטי, ז"ל חלעצרחי.
 שם, ז"ל ונח. קמו ה, ז"ל ברסס. טי, ז"ל בנחח. י, ז"ל חצמת. כו, ז"ל
 ללנס. כח נך, ז"ל דלך. לב, ז"ל חלחחחךר. לה, ז"ל דלך. קמח טו, ז"ל =
 בשער רין למה תד לדון לחי סי וכו'. י, ז"ל מור. יש, ז"ל דלך. כג צעער,
 ז"ל צעער. קמט ב חזבך, ז"ל חזק. י בעלחס, ז"ל צעלסס. טו, ז"ל צעחחחדי.
 כד לנס, ז"ל לנס. כז חסויב, ז"ל חסויב. לו נסו, ז"ל נחו. לח יתס, ז"ל יתס.
 קג ט, ז"ל צעלסס. יב, ז"ל חרסס. קנא כח, ז"ל ונלחלסס. כט, ז"ל חרב.
 מא, ז"ל ומגיסס. קנב ז, ז"ל חלחחצרו. ח, ז"ל יעני. קנד יב, ז"ל סיסס. יש,
 ז"ל חלחחצרכס. כד, ז"ל ומתלה. שם, ז"ל חלחחחסס. קנה יו, ז"ל חלצרו. יח, ז"ל

הרי"צק. בזקאחתה, ז"ל ומקאחתה. לז לערזי, ז"ל לעיז. שם, ז"ל הרד"צח. לח,
ז"ל שהרד"צח. קנז ד, ז"ל אסתעדה. יט, ז"ל אלמזניה. שם נטח, ז"ל בטח.
לא כד, ז"ל כר. מא הב"ז, ז"ל הכ"ז. קנז יא, ז"ל אלרוח. יד, ז"ל חסס
ללחמסיה. יז נהה, ז"ל להס. קנח יח, ז"ל תמאס. קנש לא, ז"ל נלכתה.
לב, לרך להוסיק אחר מלת להקדק: או שהוח כשטור שמזדילים אותם ע"ו הלצט
אצט על החסלים דהיינו על הבגדים. לרו, ז"ל להכירח. קס יא, ז"ל מוחבטה.
כד, ז"ל אלמאחזר. קסא ז, ז"ל נקודות. יב מנה, ז"ל מנה. לבי, ז"ל צנססה.
קסב אי, ז"ל ורצמח. י סוח, ז"ל הוח. יא הכי, ז"ל הכי. שם חמה, ז"ל
אפה. יו, ז"ל וסירודן. כט, ז"ל אלמאחזע. לב אלכתאחזת, ז"ל אלכתאחזת.
קסג ה, ז"ל פאלטנאחטה. ו, ז"ל יסתברו. י, ז"ל נלחאחז. שו זל, ז"ל זל.
יז, ז"ל זרחסה. יט, ז"ל אלמאחזית. קסד א, צנסן, ז"ל צנסן. ט כה, ז"ל צה'.
קסה י, ז"ל תלויף. יא, ז"ל תויבתה. ל, ז"ל צהערות. לז, ז"ל צנסנס. לח, פנ, ז"ל
פנ. קסו ב, ז"ל כס חלי כס, וכן ז"ל צטורה ד'. ג, ז"ל סקר. יב, ז"ל משרט. יד, זה,
ז"ל זה. יט, ז"ל ואלחגב. כח ג, ז"ל גד. לו, ילום, ז"ל ילום. לט, ז"ל קריז. קסז
כ חט, ז"ל חטר. לב, ז"ל מוזכר. קסח כו, ז"ל גדול, ז"ל גדול. לר מתזות,
ז"ל מתזות. מא' חט, ז"ל חט. קסט א, הסמוי, ז"ל הסמוי. ה, ז"ל המזות.
יב, ז"ל הצרוי. כו, ז"ל סעדיה. לר, ז"ל המחוזרים. קע ט חזירו, ז"ל חזירו.
יב לחויה, ז"ל לחויה. קעא ב, ז"ל ליטועתן. יב, ז"ל חזיצו. כב, ז"ל חרחה.
לה מד, ז"ל מר. מ עוף, ז"ל עוף. קעב ד, ז"ל נודעתי. י, ז"ל כר. יד, ז"ל
סירוס. כו וויספוט, ז"ל וויספוט. לט, ז"ל סרחת. קעג כב, ז"ל דיחיל. כב, ז"ל
צן צכתוי, כו. ל ועפד, ז"ל ועפד. קעד לג זוב, ז"ל זוב. לט שזריות, ז"ל
טז זריות. קעה טו, ז"ל אסתונן. לז, ז"ל ככרב. לח, ז"ל הכתיבה. לט, ז"ל
טורה. קעו בא, ז"ל סקעוס. לה, ז"ל צענוויי. לז, ז"ל לחחז. קעז ב
אחר מלות גם הוח יש להוסיק: וכן מציאורו למלת טעטמ (לקמן לר וט"ו) משמע
סקרזו היה. יב, ז"ל יטיווי. קעה ט אללנחי, ז"ל אללנח. שם ומנה יתניס,
ז"ל ומנה יתרנס. יט דס חומדי, ז"ל דס חומר. כו הערות, ז"ל המזות. לב, ז"ל
סמחה. לח דצרו, ז"ל דצרו. קעט ב, ז"ל תסלס. ד, ז"ל יסלס. יח, ז"ל
חניסה. כח, ז"ל וצהסך. קפ יז, ז"ל מהכ. כד, ז"ל הסעל. לט צססתי, ז"ל צססתי.
פ יסודי, ז"ל יסור. מב, ז"ל הסעיוס. קפא אי, ז"ל וצעד. ד, ז"ל רוס לקיט.
חמח, ז"ל החח. כב ריך, ז"ל דרך. לב ע"ס, ז"ל ע"ס. שם, ז"ל סניסה.
לח, ז"ל הנכונה. מב, ז"ל סתומה. קפג ג, ז"ל ונתקויהו. כב כו, ז"ל צן.
כו, ז"ל מולסה. כד, ז"ל תססור. כח חנה, ז"ל חנה. לב, ז"ל הסערות. לר

חז, ז"ל חן. **קפד** א מנורם עליו חסו ז"ל מנורם עליו מח. ט תמחם, ז"ל תמחם.
שם חלנזו, ז"ל חלנזו. יב, ז"ל מוחה. יד, ז"ל טננ. יו, ז"ל חלנעחם. כד, ז"ל
וענדם יחיי. כז עבדה, ז"ל ענדה. שם צדל, ז"ל צדל. קפה י, ז"ל המסלה
הגם צרוחו. יד, ז"ל צן דחרד. כד, ז"ל הדם. כו, ז"ל חלכתאצרוינטק צה למעני.
לא, ז"ל הכה יד. **קפו** א, ז"ל מכתלד נון. ו, ז"ל וענד יחיי. ט, ז"ל יבי
ננזה. י הגזה, ז"ל המה. טו, ז"ל חז יסט. כז, ז"ל צוזן נצנו. כט צאף, ז"ל
צאף. **קפו** ב בכוי, ז"ל נכו. ג, ז"ל והמכו ככל. ד, ז"ל רמן ידה. ו, ז"ל נון.
ח, ז"ל למעני. יב, ז"ל שה תמים. יו פיחס, ז"ל פיהס. כב, ז"ל נרפוס. כט,
ז"ל הנלויס. ל, ז"ל חלנזו. לג כה, ז"ל צה. **קפח** ג חלנזו, ז"ל חלנזו. ד
ושמלח, ז"ל ושמלח. י ו"חל, ז"ל ויחל. יג חנמה, ז"ל חכמה. טו, ז"ל והשצר.
כב חלנזו, ז"ל חלנזו. שם נזו, ז"ל קזו. ל, ז"ל רבאטה. לא, ז"ל מח לס.
לב חוב"ת, ז"ל חוב"ת. **קפט** ט מבה, ז"ל מנה. יד, ז"ל חטאים. יז, ז"ל חז
עולס. יח, ז"ל סעוד. יט, ז"ל חזרהס. כה, ז"ל עליו. לג צנות, ז"ל צנות.
לד, ז"ל החגרון. **קצ** א, ז"ל יבנה. כד חעיק, ז"ל חע נד. כט, ז"ל ד' ספרים.
לא, ז"ל הספריו חל. **קצא** י, ז"ל כנסר. יב חחר, ז"ל חחד. שם, ז"ל חודות.
כד ימזה, ז"ל ומזה. כח חזי, ז"ל חין. שם טי-דעי, ז"ל טי דע. לו חס-רק, ז"ל
חס רק. לב, ז"ל נסל מן. לד זר, ז"ל זר. לו העין-עלומי, ז"ל העין-עלומי. מב,
ז"ל תשורת. **קצב** ה, ז"ל הקה. יב, ז"ל הקה. כ, ז"ל רנעל המנחר. לד,
ז"ל צסירשה. לה, ז"ל להותו. **קצג** ב, ז"ל וודצר. יב, ז"ל יגוד. לא בכ"י,
ז"ל בכ"י. לו, ז"ל צהירותס. לח, ז"ל נח נסתר. **קצד** ט, ז"ל וישפחה. יב,
ז"ל והוצרים. כב, ז"ל מרפה. **קצה** יג ונגכה, ז"ל ונגכה. קצו כח, ז"ל
המלות. **קצז** ג ומרה, ז"ל ומזה. יב תות, ז"ל מות. כב צסרד, ז"ל צסרס.
כג צעהס, ז"ל צעהס. כו, ז"ל שמתרחה. לג נטו, ז"ל נטו. **קצח** יד, ז"ל מלח.
יז, ז"ל הקתו חניה חלח ת' הקתו. כו, ז"ל נר' מנחס. לב חסן, ז"ל חסן.
קצט בא דלדו, ז"ל דלדן. כו, ז"ל כמו מלכי ספרי. ר א, ז"ל כרוכה. יד
כז, ז"ל דצר. כו, ז"ל מחכמה. שם, ז"ל חטרחהס. רא ה, ז"ל פתים. כט
נהס, ז"ל צהס. רב יט, ז"ל סתן. ל, ז"ל השתמשו. רג ז רטנה, ז"ל ומנה.
ח, ז"ל ומענחה. יו ערוך, ז"ל ערוך. כג נחכון, ז"ל נחרכן. כח, ז"ל חפתתחח.
רד כטו, ז"ל השתטתי. רה כ, ז"ל סירס. לט, ז"ל Apposition. מ, ז"ל הברול.
רו יד, ז"ל כחלנענדר. רז יח, ז"ל סומי הסופיס. כד, ז"ל רחיני. כח, ז"ל
ותרבוס. מא, ז"ל חלנעטיה. רח א, ז"ל אלקמים. ה, ז"ל סאכנדריה. יו,
ז"ל וויסון. שם, ז"ל זרחסה. לא, ז"ל רחזן הססה. לב, ז"ל בערילזוס.

למ, ז"ל פרה. רמ"ב כב, ז"ל קהלת. כד, ז"ל ותעבנה. לח, ז"ל תפסוסי. ר"ב ב,
ז"ל Tanis. ימי חססי, ז"ל חססי. כה, ז"ל וסיהלסס לבי, ז"ל וקרחמיס. ר"א
ל סלחי, ז"ל סלה. לו, ז"ל נתכטיט. ר"ב כד, ז"ל חיחס חלחדחתה. ל, ז"ל
סס ערפי. לו טרי, ז"ל טיר. ר"ב ג כחירחי, ז"ל כחירח. טו, ז"ל חלנחי וח'סרנחי.
כב ג"י, ז"ל ג"כ. כח, ז"ל יחוק' ג'. לז מזד, ז"ל מזד. ר"ד ה י"ח, ז"ל וי"ח.
ז ולסלנחי ז"ל ולסלנחי. ח, ז"ל לעיל. ב, ז"ל חוטיין. כט, ז"ל (שג'ר). ל, ז"ל
זהערה. רמ"ו יד, ז"ל לְבָיָא. טו, ז"ל וסזנר. כח נירסחי, ז"ל גירסחי. כח ואלנפתחי,
ז"ל ואלנפתחי. ל, ז"ל סקמיס. רמ"ו יב, ז"ל תפרסי. לב כזר, ז"ל כזר. מא,
ז"ל וסרזינחי. ר"ז יב, ז"ל טחיין. טו, ז"ל כפירסרו. שט, ז"ל מלמדו. ב ובתפי.
ז"ל ובדף. טב, ז"ל וסחיור. ר"ח יב, ז"ל סקדמוניס. ב, ז"ל סח'טנורו. ר"ט
א, ז"ל מתלמדוסי. ה פפרונו, ז"ל פפרונו. לח, ז"ל לטטירתי, ז"ל לטטירתי. מא, ז"ל
זיסרחל. טב ור', ז"ל וד'. מד זמבו, ז"ל זמנו. מה, ז"ל לעיין. רכא יב
נ"כ, ז"ל ג"כ. כה, ז"ל ולסעמיס. לד, ז"ל לסון ססמדה יוצח חחיורו מ"יס. לח,
ז"ל טזערו. רכב כ זנבו, ז"ל זננו. כח פסרתי, ז"ל ישועה. כח סערזי, ז"ל
סערזי. לד ויסמ, ז"ל ויסמ. שט כניסי, ז"ל כניסי. לו, ז"ל וספירוס. רכג
כא, ז"ל וכן עוסיס. לה יו"ר, ז"ל וו"ר. רכד א, ז"ל דונורו. יא, ז"ל
דך דרך. לח לדבלי, ז"ל לרבלי.

1 ג רזיע, ז"ל רזע. ו וסנהי, ז"ל וסנני. כד, ז"ל סנהיחודי. כח י"ז, ז"ל סח'.
2 ב, ז"ל זמלין. לו, ז"ל כסות. 4 א זמני, ז"ל זמני. 5 ב, ז"ל וססיסת. טב,
ז"ל זזתולות. 6 לב, יספוי, ז"ל יספוי. לב, ז"ל כזוד. 7 יב, ז"ל טעלורות.
8 ה מו סרעי וססי, ז"ל מן סרעי וססי. לט מלומד הלחי, ז"ל מלומדה לח. 9 ג'
סחי, ז"ל סחי. 10 מא וכלל, ז"ל וכלל. נב, ז"ל וסחיין. 11 לב ולחי, ז"ל
חלחי. 12 כב, ז"ל כזריור. כה, ז"ל חתה ס'. 13 יד, ז"ל נחלמיס. 14 ה'
לסוח, ז"ל לסוח. יט, ז"ל וסתרתי. כד עמדו, ז"ל עמדו. טג עו' נססס ד'
סערה ד', ז"ל עו' לסנן כד 51 סערה 2. 15 א, ז"ל מסיורוסיס. ט מלרת ט"ו
סרקסי מוטערות סן, ויעוויין לסנן כד 188 זהערה. 16 ב, ז"ל עיונית. יב מטרסי,
ז"ל מסיסי. 19 יב, נסימהו חסוכה, ז"ל ספק ט"ס ככחה מן סחרוסי, ורולי, ז"ל
סמט נסימה סזה וסרמוז על וסמט סמט (יסע' ז"ח ט). כא לסת חלסת, ז"ל
לסחלסת. 20 לב חזר, ז"ל חזר. 21 כ לסזור חמרוסי, סעירני וידי סח'
לעטערסי נ"ו סז"ל לזזר חמרוסי, וסס סעיר. מ' וזכר' ג' ו'. ז"ל ולסנו ב' ו'.
22 י סדתי, ז"ל סדתי. כח חסרו, ז"ל זסו סחסרו וסכנון. 23 ו, ז"ל כזריין,
מלחחי חכמה. ח, ז"ל וסלחי. לד, ז"ל לסכעסי וולרי. 24 ו כקסתי, ז"ל כקסתי.

כה, ז"ל מחיית. מד דהערה: 1) לריק להוסיף: עיון צפניס לז קס"ד. 25 יד, ז"ל כז
 הנו. ל, לריק למחוק הקו אחר מלת הקדש, ורלונו ומה שאמרת שחשיב לך כחזן צלה"ק וכו'
 הנה עשיתי כחפך. 26 יא 1, ז"ל 3. 27 כחז ודע"מ, חולני ז"ל ועחכ"וב.
 שם חמרתו ז"ל חמרת. 30 לז קראתי ז"ל קראת. 32 כה, ז"ל שְׁפָתַיִם. מד
 הרעיון, ז"ל הריון. 34 מד, ז"ל לדברים. 35 ל יהוסי, ז"ל יהיה. מז, ז"ל חזו
 יעקוב. 36 ב, ז"ל מחיו. ז אחרי ז"ל אחר. ש, ז"ל אחריהם. כ, ז"ל והם
 חנסיס מעטוס. לש, ז"ל עליהם. 37 ה, ז"ל ראוונדיס. כו, ז"ל הסוצוס. ל
 1, ז"ל 2). לב, ז"ל נסתר. לח ערוס, ז"ל עדיס. מג, הדרה ז"ל הסרה. מה,
 ז"ל רחלנהחונדי. 38 כה, ז"ל לח היה. לה, ז"ל ר' סהל. 40 יג, ז"ל הסכל.
 כח, ז"ל תזכור. לח, ז"ל חטאנו. 41 א ועין, ז"ל ועין. כב, ז"ל ליצנה. לב
 חנה, ז"ל חנה. 42 א סנח, ז"ל סנח. לו, ז"ל וחקה. מא חתי, ז"ל חת. מז,
 ז"ל ככתוב אחריו. מח אדו"טי, ז"ל אדו"ט. 43 כה, ז"ל וקיוס. מ בוחחי
 ז"ל נוחחי. 44 כב, ז"ל מחמרי סי. 46 י, ז"ל כשהרסתחני ומקריוזי. יח, ז"ל
 הלק. כה, כחן נמטרו חיזה מלות וז"ל כך: מצנל שמשס היה ג"כ מנחס בינני
 (ושם התואר סנר בולני מעוד וכו'). לר, ז"ל לדעת. מ, ז"ל כר' יהודה. 48 יז,
 ז"ל וכל סכן. 49 א, ז"ל ונלתי נעדרת. יש, ז"ל הסכלוס שהס נקיוס. מב תן,
 ז"ל מן. מג, ז"ל צעקנותיהס. מח, ז"ל ען חיוס. 50 לח יסערה, ז"ל יתערה.
 52 לר ליעדף, ז"ל ליעדף. 53 יח, ז"ל ושתחוס. כו, ז"ל מנחס. לר, ז"ל צעו.
 לט דור, ז"ל דוד. 54 יט והיו ז"ל והס. כ שהח, ז"ל שהח. 55 ד, ז"ל
 לחיס אחד. ח לתכלת, ז"ל לתכלית. כד, ז"ל חננו. כו, ז"ל לְבוֹרֵא הַבְּשָׁמָה.
 כח, ז"ל חיות. 58 ב, ז"ל צעול. ז, ז"ל מְצוֹא. יב, ז"ל תִּזְכָּה. 59 ב, ז"ל
 לְטָמֵא. ג, ז"ל העסויה. ד, ז"ל לְשׁוֹבָה. ז, ז"ל בְּעֵשְׂבִיִּים. ט, ז"ל דבר.
 יב, ז"ל בִּיבָה. יג, ז"ל בְּתוֹב. 58 ט, ז"ל תסוצת. 59 ל, ז"ל דברים. מח
 חמס, ז"ל חמס. 60 מא, ז"ל צמלות. 61 יו וידוי, ז"ל לידודי. 62 א צבל,
 ז"ל צבל. יא, ז"ל לדורות. יד, ז"ל ירוסלוס. כב, ז"ל וחספדיהס. כ, ז"ל אלהיות.
 63 בא, ז"ל שמעוט. כד חלמנקל, ז"ל חלמנקול. כו, ז"ל תס. לב צלנצט, ז"ל
 באלכט. לו תקנותי צפניס הכ"ת סצ"כי א"ע סז"ל ע"א ודמיתו צחסוי סזוח
 ו"ת סז עליה אלסלאם, וטעיות חלח הכנון כצ"כי א"ע והיח רק הקצור סל מלה
 אחת אעלאה וצמלות אלמד' א"ע ר"ל הנזכר לעול דהיונו אלמדבור אעלאה
 כמר סהוח ב"כ דהרשימה על כ"ו סל ד"ח תש"ע (לעול לז קכ"ח דהערה) ע"ס. 64 ב
 דריס, ז"ל דרוס. כו כן, ז"ל צן. שם, ז"ל עזריקס. כח והלל, ז"ל וחללי. לב,
 ז"ל ועיד. 65 ג קומוס, ז"ל קודיס. יא, ז"ל הנוו. יז היסרצ, ז"ל היסר 8).

66 ד מתכו, ז"ל מתוכו. יב, ז"ל זן בנחה. כו ונח זה, ז"ל ונח זה.
 67 ב ויזמה, ז"ל ויזמה. ד נבחים, ז"ל נבחים. כג משפתה, ז"ל
 משפחה. 68 בז, ז"ל ויעצורו. כט, ז"ל דרורי שקר. לח, ז"ל המתקוס. מא,
 ז"ל אחותה. מט, ז"ל מחלקותיו. נא, ז"ל לשמור. 69 לא מתך, ז"ל מהן.
 מה, ז"ל מן התורה. 70 ג, ז"ל לח ללרר. שם מלת תקות מיותרת. ה, ז"ל
 רז יהודה. 72 כב, ז"ל יאחזרהו. כג כה, ז"ל כי. כח, ז"ל חלמתיה. לב
 ולס, ז"ל ולס. לו, צעפת כתפי זאת ההערה לח היה לפני עוד הקאטאלוב של הח'
 ר"מ ט"ס ויעויון לקמן בהערות נד 183 ונד 187. 73 מ חלה, ז"ל חלי. 74 כ, ז"ל
 הקצין. כח חננס, ז"ל חננס. ל חלתגור, ז"ל חלתגור. 75 יב חכן, ז"ל כן.
 לב ז"ל למעניתם. לח חסרי, ז"ל חסר. מט והוא הכנון, ז"ל והכנון תפ"ד. 76 ז, ז"ל
 שמתו. לב, ז"ל היתה. 77 יב סונה, ז"ל סונה. לו, ז"ל זן עלי. 78 יד, יעויון
 צניס נד רי"ח. לט, ז"ל Delitzsch. 81 ו, ז"ל חלמסלמן. לו, ז"ל קדמוניות.
 82 לט, ז"ל יקרה. 83 ז מעגל העשר, ז"ל ספר העשר. ל, ז"ל צנוסס. 84 ז
 ור"ח, ז"ל יר"ח. 85 ח מדוד, חלוי ז"ל מידו. כד חפרי, ז"ל חסור. מה
 להערה 3 זריך להוסיף: עיון צניס נד רי"ג. 86 יו, ז"ל חלהו. כב תס"עס,
 ז"ל תסה"עס. לו מזכר, נ"ל מוזכר. 87 כג, ז"ל שהרסתאנו. 88 כח זכחאז,
 ז"ל זכחאז. 89 ג, ז"ל צנורו. 90 ט טס"ו, ז"ל תסס"ו. ל צוסי, ז"ל צוסי.
 91 לב זסס, ז"ל זצצת. 92 לד המציו, ז"ל המצין. לה סיתר, נ"ל פחד. מא
 כ"ח, ז"ל כ"ח. 93 ה זריך להוסיף: עיון צניס נד י"ט בהערה. יז, ז"ל זמחשנותו.
 לו זריך להוסיף: ובג צמדור הקרחים ח"ח ד' ט"ח נמנח ממנו סיוט תחלתו חין עוד
 חלהים. 94 כח, ז"ל סיכתוב ג'. 96 ב, ז"ל מדעמסס. כט יר"ה, ז"ל ור"ה.
 לו הלחס, ז"ל הלחס. 97 לו נולס, ז"ל נולס. 98 א, ז"ל זריך להוסיף (עיון צניס
 נד י"ט בהערה). ח, זריך למחוק מלות חזרו סעיד. ט הוא ר' יהודה וכו', ז"ל
 הוא ר' יפת זן המשכיל שהוא זן סעיד זן דורו של ר' יהודה הדסי ז"ל. 99
 ט, ז"ל והגביותו. יד, ז"ל בויז. כה, ז"ל הקרחים. לט, ז"ל תפלות. 100
 ה, ז"ל הגנחס. ו לזר, ז"ל נזר. שם, ז"ל הוקס. כב, ז"ל חותי. כג, ז"ל
 התמהמתיו. כה, ז"ל צצקסתי. בז, ז"ל חמרו צני מקרח. כט, ז"ל נסחרי.
 לב, ז"ל חלהך. מז, ז"ל ונחלקו. 101 ד וחדרי, ז"ל וחדרי. ח ממני, ז"ל ממני.
 יד, ז"ל והבלוס. יז, ז"ל ונושאיו. יט, ז"ל הגוים. כג, ז"ל הרדוס. ל, ז"ל
 דצרינו. לו ז"ל כל מעלה. מה, ז"ל צין חמתי. 102 טו דזה, ז"ל דזה. כא,
 ז"ל חנותינו. לה, ז"ל לעוררה. לט, ז"ל זה חסר. כז, ז"ל צצו, ז"ל צצו.

שזו ז"ל לא נכתבו. 103 ה, ז"ל הורקרוס. 104 ב, ז"ל וסדן. 105 ה, ז"ל
נילווי. ז, ז"ל צעליס ברחת רמזרה. ח, ז"ל למהוק מלת צעליס השיכת לסורה
סלפניה. 106 י, ז"ל רחניה. לח, ז"ל הפשטיס. 107 ו, ז"ל מחלקות. כב,
ז"ל זכרון. כה, ז"ל רחנינו. לו כז, ז"ל כו. לו, ז"ל נספחיס. 108 ו, ז"ל
חלחצו. יז, ז"ל חלחטיס. כט, ז"ל חלחכתלזר. 109 י לחחד, ז"ל לחחר. יד
חחר זמן נפל צרעיוני שולת אלפת ט"ס היא, וז"ל אלפית, והיותי זריו ח"כ
לפרגס לפי שחלחתי חניס. יח, ז"ל חלחצונו. לב, ז"ל ומשמת. לד עחי,
ז"ל עמי. 110 ט צאערו, ז"ל צחמרו. טו, ז"ל חע"סי. יח, ז"ל סיעעז. לו
יתרון, ז"ל יתרון. לש חו, ז"ל הו. 111 ה מנתח, ז"ל מנהח. יא, ז"ל חלחרכח.
יז, ז"ל סיהמח. 112 לב, ז"ל יבהרו. לד, ז"ל יתכרוח. לה, ז"ל סנס. 113
ה, ז"ל לס. ידו, ז"ל סנס. טו, ז"ל קוועסס. שש, ז"ל חתכחל. טז, ז"ל לס.
114 כט, ז"ל סירטיס. 115 ד כחצתי, ז"ל כחצתי. כו לחצי, ז"ל לחציו. כז,
ז"ל מחזור רומניח כן כחנת לירדי. לח, ז"ל חלצו לי הנה, הויסערען וכו'. שם
צדיון, ז"ל צדיון. לו, ז"ל הנמלחיס. 116 ד, ז"ל חל חלניו. יב חלחיס, ז"ל
חלחיס. יט, ז"ל צחביס. לד הצרתי, ז"ל הצרתי. 117 טו רחילי, ז"ל רחילי.
118 יח מתו, ז"ל מתי. כב, ז"ל מערויס. לא מתי, ז"ל מתי. 119 ה מתו,
ז"ל מתי. 121 יב, ז' הסירטיס חפתח שפתי וחסרוט שעלי נדפסיס צארויענט לסנת
1842 זל 693, 694, וחפתח שפתי שנסדור הקרחיס הוא חחר, צובניץ. טו, הסירט
הזל חללל נזכר צספרי די ריטוס זל 50, ועיון יודענליטובג 1839 זל 78, והסורה
הרחשונה נדפסה במחור קאדנסערן זל 136, צובניץ. יח, חת הסירט חס יחמרו
חריצי מלחתי עוד צשני כ"י רהור צעל ה' צתיס, צובניץ. כב, הסירט חרפני עזו חנינו
החוסן לנעל היקח, צובניץ. כה, הסירטן חלעזר הכהן נזכר צספרי סינחב. פאעזיע
זל 309, צובניץ. ה, הסירט חי צכל (מן חנניה) רחון הנחיל חס צספתי רננות,
צובניץ. ז, ז"ל רמחחר. יו, הסירט ד' ד' חל רס נדפס במחור תלמסחן זל 230,
צובניץ. לח היר, ז"ל סיר. 123 כד, הסירט לועקה מיס הוא צספתי רננות, רנס
צדניס כחלח חסס עלס פרטי לזקה, ועיון תחכמוני טער מ"ו, רצסה"ג ערך לזקה, וצספרי
זור געטיכטע זל 453, צובניץ. לא הסירט סיר חענה צו, הוא למולחי סנת
צרומניח רנרתי וצקנת סדורי ספרדיס יטניס, צובניץ. לח היר, ז"ל סיר. 124 יח
מחורו, ז"ל מחורו, ור"ל מן המוניס חותי. יט, ז"ל יסועתי. כו, ז"ל צפניס זל ס"ט. כז
סירט יולר מידו נזכר צספרי סינחב. פאעזיח זל 309, צובניץ. לד, ז"ל קרחי. למ, ז"ל
רטיחה. 125 א טעי, ז"ל נטעי. ז, סירט חל חל בדול נזכר צספרי סינחב, פאעזיע זל 11,
238, צובניץ. כ, ז"ל חל נס. כא, ז"ל חזק. לב סוה, ז"ל סוה. שם העברי ז"ל

העזר. 126 ב סגוי ז"ל סגוי. ט הלחום. ז"ל חלום. יב, הפיוט הדרו חזיר
מתורגם מהח' לונן נ"י צספרו סינאב. סאעזיע זר 320. יד, ז"ל חלועזר. ל הפיוט
יודים לנכנס הוא צרומניח ועיון צספרי די ריטום זר 140, צונגן. 127 יז, ז"ל
חתיחה. יט, ז"ל מן כלב. כה, ז"ל מנחם. לב, ז"ל יונתן. לד, ז"ל עתירתי. מ,
ז"ל משה, ו הפיוט חומה עד מתי מתורגם מהח' לונן נ"י צספרו סינאב. סאעזיע זר
328. 128 ז, הפיוט חתלל חללה נדפס צרומניח, ומחזרו מנחם צונגן. כז, ז"ל
סמריהו. 130 א ירוחיסו ז"ל ירוחיס. י, ז"ל שחרית. יז, ז"ל דפוס. יט, ז"ל
המבלה. כז תסוי"ז, ז"ל תסוי"ט. ל תסט"וי, ז"ל תסוי"ב. לה, ז"ל שרורים. 131
יז זב"קי, ז"ל כב"ק. 132 ד, ז"ל ששאל צר. הו, ז"ל לחקיקה. יח תסט"וי, ז"ל תסוי"ז.
כח סעריוי, ז"ל ספריו. 133 ג תפסירי, ז"ל תפסור. יב, ז"ל כתאז. כ, ז"ל
חלמעני. לד, נ"י, ז"ל נ"י. 134 ו, ז"ל ע' צפנים זר כ"ז בהערה. יג וסזי, ז"ל
והוא. 135 ד ר"י, ז"ל ר'י. כב ממנו, ז"ל מר' משה דע"י. לב, ז"ל בואל רוח
לו ענאדה, ז"ל ענארה. 136 ח' ז"ר ז"ה, ז"ל זר' כ"ה. ב ז"ר זר, ז"ל זר' לו. ה ז"ר,
ז"ל זר'. יח, ז"ל יעננו. לב טר"סי, ז"ל טוס'. 137 ג, ז"ל פ' צפנים זר פ"ט וע'. יז
לשכות, ז"ל לשנות. 138 יז, ז"ל מסימות. כג, ז"ל שנתוכחו. לד, ז"ל יהודה. 139 כח
עאדי, ז"ל מאדי. לו, ז"ל ונמאח. מא, ז"ל הערה ז'. 140 ז"ר, ז"ל ע' נספחיס
זר קב"ח. לו ח"י, ז"ל חלל. 141 יז, ז"ל אָאָשָר. לב חו, ז"ל הו. לד, ז"ל
תתל. 142 ד, ז"ל תגילור. ה, ז"ל תספטה ננתעו. לב וקיל, ז"ל וקיל. לט,
ז"ל הנו"ן ה"ז. 143 כד ער', ז"ל ע"ר. לא טיורת, ז"ל טורת. 144 ח, ז"ל
צן יהודה. י לחלחלל, ז"ל חלפחלל. יד ונן, ז"ל ונן. כא עניכח"וה, ז"ל חל
כח"וה. לי, ז"ל הרופא רי"ת בן בני"ק מ"ור משה המערבי רי"ת. לה, ז"ל חומרה
יתירה. לו כלב זכר, וסה העירני יודיו הח' ר' זלמן כ"ט נ"י שחח ט"ם סטוטה וס"ל
לשחוט על כל צן זכר. 145 ז, ז"ל הארוניס. לא ת"ב, ז"ל תורה זישרחל. לו
מריקי, ז"ל טריקי. 146 יח, ז"ל רכע. כ, ז"ל חלחורה סי חלכתאז. 147 יב
חלנר', ז"ל חלמד'. יז, ז"ל מחדנה חנא. יח, ז"ל דהצח. כ, ז"ל חרמהח רהי
מנחמה. כז, ז"ל וכלחמה. ל גס, ז"ל לס. 148 יט הוס, ז"ל הס, והס. כח
מקנסי, ז"ל עניין. 149 ד, ז"ל זמננו. ז, ז"ל פסיק. טו קחלח, ז"ל קחלה.
יז, ז"ל מסוסין. יט זיור, ז"ל זיורס. 150 כ כספח, ז"ל נספח. מב החסיה, ז"ל
חחסיה. 151 יד יו"כ, ז"ל ע"כ. יז החמה, ז"ל החומה. 152 יז, ז"ל ס' הערון.
כג, ז"ל והסה. לד, ז"ל Dialoetik. 154 כו, ז"ל סבזורה. מ לתני, ז"ל לתרו.
155 מ ז"ל זמ'. 156 ו, ז"ל להודיע. י קדיש, ז"ל קדוש. יב, ז"ל וטן.

שר מעקך, ז"ל יערך. מב, ז"ל רב חננאל. 157 יז, ז"ל רב ורמל. כל צהירות, ז"ל
 צהירותי. לוי ז"ל רחשיך. 158 לח, ז"ל רב יגחי. 159 ה, ז"ל צברע. לר,
 ז"ל מעלתס. 160 לני, ז"ל חולפת. מ צומ, ז"ל צומן. 161 מב ורדנז, ז"ל ורדנז.
 162 א, ז"ל הסריס. ג, ז"ל חלצנדוי. ד, ז"ל תלמידו. בר, ז"ל חלנרסי. מנ
 וצמה, ז"ל רכמה. 164 ט, ז"ל וצפתרון. לב, ז"ל גורס. שם ז"ל מנחס. מא
 דוס, ז"ל רוס. 165 ו, ז"ל ואל-תתמה. 166 יו, ז"ל ומנחזי. 169 ט,
 העתקתי בני אלכאזן צמלות בני החזן לפי שמנחזי ג"כ במקומות צפירות מלת החזן
 צעזרי. חזל כפי מה שכתב צעזריות זכ"ק ולא צחי"ת היותי לריק לתרגם צמלת חזובר
 שזיהי הורחת מלת באזן צעזרי. כח ר"ח, ז"ל ד"ח. לר, ז"ל שמנחזי. 170
 כש לכו, ז"ל וכו. 171 ל סס יהודה, ז"ל סס ישועה. 172 ח' סכתנו.
 ז"ל סכתנו. כב ששלפתס, ז"ל ששלפתס. מ, ז"ל מתלמידיו. 173 ד, ז"ל צתמונת. ו, ז"ל
 ס' משינת. כני, ז"ל צרחיה. לב גזה, ז"ל נזה. 174 כג, ז"ל הראשון.
 175 יא סימן, ז"ל סימן. יז וס"ג, ז"ל רס"ג, (רועיון צפניס לז ק"ע). 176 יז,
 ז"ל סי כלחסי. 177 ה', ז"ל וצטרלה. ח, ז"ל חחרהס. טו, ז"ל המערני. כח
 מורק, ז"ל מונק. מ, ז"ל ההמון. 178 יו היתש, ז"ל היחס. יח ממס פר, ז"ל
 ממספר. כב וס'מה זקנו, ז"ל וצעז זקנו. 180 כד ז"ל פסרה. כש יתקו, ז"ל
 יתקו. לב שמוצקין, ז"ל שמוצקין. לר, ז"ל סמע. לש, ז"ל צע'מהס. מא,
 ז"ל המשנה. מב, ז"ל צפניס לז קס"ו. 181 כג, ז"ל המלמד. 182 ח, ז"ל
 הכדול. ט צרה"לי, ז"ל צרה"ל. 183 כח מנחז, ז"ל מנחז. לח, ז"ל חרבע. לש
 וחי, ז"ל רחי. 184 ז', ז"ל דכנה. שם, ז"ל ספרנחז. טו, ז"ל נודע. 185 לב,
 ז"ל ויחספי. לש, ז"ל חרוננו. 186 י, ז"ל הלדיק. כג סחכמיס, ז"ל הסחכמיס. כח, ז"ל תעיד
 נזיה. לג, ז"ל לחרנן. שם שחז, ז"ל שנה. לר, ז"ל השמועות. מד, ז"ל ויהדריכנו.
 מו, ז"ל עמהס. 187 לב ה"ה, ז"ל ה"ה. לח חזי, ז"ל חזי. לש, ז"ל מסויס.
 מב, ז"ל הסופר. 188 לה, ז"ל חרס. לו, ז"ל יספתני. לז, ז"ל ויזדה. 189 לה, ז"ל
 חנמיס. לו, ז"ל חעסה. 190 ט לח לח יעדף, ז"ל לח יעדף. יג, ז"ל ונוניס. כח, ז"ל
 וצדני. כז, ז"ל הקבלה. לו מורק, ז"ל מונק. שם מביח, ז"ל מביח. 191 יא
 א שאלות, ז"ל ב' שאלות. יו הרכוי, ז"ל הורני. ל נס, ז"ל נס. לב מנחסי,
 ז"ל מנחסי. לר, ז"ל מאגורון. לה, ז"ל נחנת. שם ונס, ז"ל ונס. לר, ז"ל
 תחריס חחרמה. שם, ז"ל מנהמה. לו, ז"ל חעלס. 192 יב חכרה, ז"ל חכרה.
 טו, ז"ל תמחסי. יו, ז"ל מועתק. כא סרה, ז"ל סרה. שם וחחר, ז"ל וחחר.
 כז, ז"ל חלעתודות. כח, ז"ל קבמוע. כט, ז"ל חו לחזן. 193 ו יעדז, ז"ל

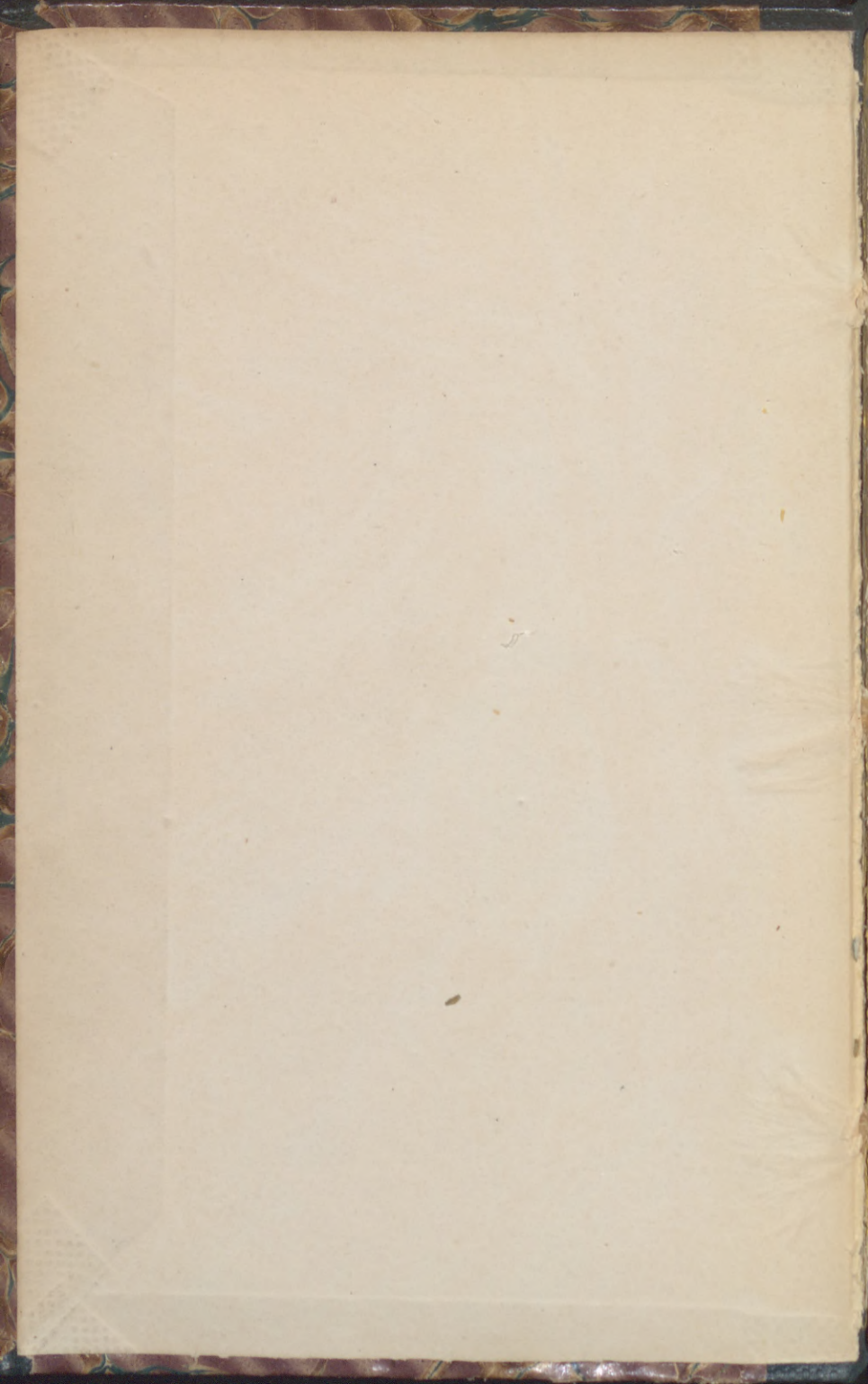
יעקב. כד, ז"ל יוסף הקרקסאני. כו, ז"ל ר' הלנקרסאני. לח, ז"ל עיני. לו, ז"ל הסרחי. לז, ז"ל הסרחי. מא, ז"ל הסרחי. 194 י, ז"ל צענינו. טו, ז"ל ומגדו. יז, ז"ל וסקידתו. כה, מו"כ, ז"ל מו"כ. 195 יז, ז"ל דוסטתי. מב, ז"ל הסרחי. 196 לז, ז"ל הלחסתאני. כז, ז"ל וצנרת ערצות. 197 ו, ז"ל הסערת. ח להיבן, ז"ל להיבן. לא, ז"ל על מנהבו. לב, ז"ל סעתיק. 198 לט, ז"ל [הלח] סעאל. מ יחה, ז"ל חיה. מב, ז"ל צן סחקה לז ת"ג. 199 יד צדו, ז"ל צדו. יז סעלס, ז"ל סעלס. כ, ז"ל עזדה. 200 ג' צד, ז"ל צד.

קצת ראשי תיבות

א"א = חו חוסר, חו חזרה חזינו. או"א = חו חוחד. אי"ע"ם = חלחיס וכוננה עד עולם סלה. אע"פ = חף על פי. אע"כ = חף על פי כן. א"פ = חזרה סירקחיון. א"צ = חרה לדיקיס. א"ש = חמר סמחה. ב"א = צן חשר. ב"ג = צן נפתלי. ב"ס = צן סלימחן. בפ"ע = צנסי עלמו. ד"מ = דוד מרדכי, חו דרך משל. זכ"ל = זכרון כולם לצרכה. חח"ת = חמסה חומסי חרה. יא"ל = יחסכו חלחיס לעזרה. יבמ"ומי = יסח צרכה מחת ה' ולדקה מחלסי יסעו. יר"א = ירחמנו חל. כ"א = כי חס כ"א"וא = כל חוחד וחחד. כב"ק = כבוד גדולת קרשת. כ"י = כתב יד, חו כתב יד. כ"ב = כל כך. כנ"ל = כנזכר לעיל. לע"ע = לעת עתה. מ"ש = מנחת סו. מ"מ = משח ומתן. מ"ק = מקרחי קדש. נל"א = נחו למד חלף. נל"י = נחו למד יוד. נפ"י = נחו סח יוד. נספ" = נספחיס. נ"ס = נח נספר. נ"ר = נח נרה. ס"ש ספריס סלנו. עאכ"ר = על חחת כמה וכמה. עב"ס = עליו צן סלימחן. עד"ז = על דרך זה. ע"פ = על פי, חו עלס סרטי, חו עלמיס סרטיה. צ"ג = חמר נפן. צ"ל = לידן להיות. רא"ב" = ר' חננה צן עזרה. רא"פ = ר' חננה סירקחיון. רב"א = ר' יוד צן חננה חלפסי. רי"ה = ר' יהודה סלו. ריב"ק = ר' יהודה צן קיס. ריב"ר = ר' יעקב צן לחיון. רי"בש' ר' יעקב צן סעאל, חו ר' יעקב צן סמעון רי"ת = רוח ה' תניחנו. רמב"ע = ר' חסה צן עזרה. רס"ג = ר' סעדיה גחון. רסב"י = ר' סלמון צן ורחיס ר"פ = ריס ססוק. רשב"ג = ר' סלמה צן בצירול. ש"ר = סס דבר. ש"מ = סטר מכירה, חו סמע מניה. שע"פ = סס עלס סרטי, חו סמרת עלמיס סרטיס. ת' = תמורת. ת"י = תחת ידי, חו תחת יוד. ת"ס = תקון סופיס. תשח"מ = תשמיס המטה. תשח"מ" = תעל סכנת סעל על מפתח. תש"ב = תשנר נמהרה.

נחלחיס קלח ר"ת של מלות שסס גומריס פסוק יודע המנוח מתוך התנ"ך ויוכל הקורח לדעת אותן ע"י הקונקורדנליח.

B

385.

